תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות · סדר קדשים

תוספות על חולין

בעלי התוספות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות על חולין

בעלי התוספות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-על-חולין/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 8
דף ב: 9
דף ג. 11
דף ג: 13
דף ד. 14
דף ד: 15
דף ה. 16
דף ה: 17
דף ו. 18
דף ו: 19
דף ז. 22
דף ז: 22
דף ח. 23
דף ח: 23
דף ט. 26
דף ט: 27
דף י. 29
דף י: 31
דף יא. 32
דף יא: 34
דף יב. 36
דף יב: 36
דף יג. 39
דף יג: 40
דף יד. 41
דף יד: 44
דף טו. 45
דף טו: 46
דף טז. 47
דף טז: 48
דף יז. 49
דף יז: 50
דף יח. 50
דף יח: 51
דף יט. 52
דף יט: 53
דף כ. 53
דף כ: 55
דף כא. 55
דף כא: 57
דף כב. 59
דף כב: 60
דף כג. 63
דף כג: 65
דף כד. 67
דף כד: 68
דף כה. 70
דף כה: 71
דף כו. 73
דף כו: 74
דף כז. 75
דף כז: 76
דף כח. 76
דף כח: 78
דף כט. 79
דף כט: 80
דף ל. 81
דף ל: 82
דף לא. 84
דף לא: 85
דף לב. 86
דף לב: 86

דף לג. 88
דף לג: 89
דף לד. 90
דף לד: 91
דף לה. 93
דף לה: 95
דף לו. 96
דף לו: 98
דף לז. 99
דף לז: 101
דף לח. 102
דף לח: 103
דף לט. 104
דף לט: 105
דף מ. 106
דף מ: 109
דף מא. 110
דף מא: 111
דף מב. 112
דף מב: 113
דף מג. 114
דף מג: 115
דף מד. 116
דף מד: 117
דף מה. 119
דף מה: 119
דף מו. 119
דף מו: 121
דף מז. 123
דף מז: 124
דף מח. 125
דף מח: 126
דף מט. 127
דף מט: 127
דף נ. 128
דף נ: 128
דף נא. 130
דף נא: 131
דף נב. 131
דף נב: 132
דף נג. 132
דף נג: 134
דף נד. 135
דף נד: 136
דף נה. 137
דף נה: 140
דף נו. 140
דף נו: 141
דף נז. 142
דף נז: 143
דף נח. 144
דף נח: 146
דף נט. 146
דף נט: 147
דף ס. 149
דף ס: 150
דף סא. 150
דף סא: 153
דף סב. 155
דף סב: 157
דף סג. 159
דף סג: 160
דף סד. 161
דף סד: 164

דף סה. 166
דף סה: 168
דף סו. 171
דף סו: 172
דף סז. 173
דף סז: 173
דף סח. 174
דף סח: 176
דף סט. 177
דף סט: 177
דף ע. 178
דף ע: 179
דף עא. 180
דף עא: 181
דף עב. 183
דף עב: 184
דף עג. 187
דף עג: 187
דף עד. 189
דף עד: 190
דף עה. 191
דף עה: 191
דף עו. 193
דף עו: 193
דף עז. 194
דף עז: 194
דף עח. 196
דף עח: 197
דף עט. 199
דף עט: 200
דף פ. 201
דף פ: 202
דף פא. 205
דף פא: 206
דף פב. 207
דף פב: 209
דף פג. 210
דף פג: 210
דף פד. 212
דף פד: 213
דף פה. 214
דף פה: 215
דף פו. 217
דף פו: 218
דף פז. 220
דף פז: 222
דף פח. 225
דף פח: 226
דף פט. 228
דף פט: 229
דף צ. 231
דף צ: 232
דף צא. 233
דף צא: 233
דף צב. 235
דף צב: 235
דף צג. 237
דף צג: 238
דף צד. 239
דף צד: 240
דף צה. 241
דף צה: 243
דף צו. 244
דף צו: 246

דף צז. 249
דף צז: 252
דף צח. 254
דף צח: 255
דף צט. 257
דף צט: 259
דף ק. 261
דף ק: 264
דף קא. 265
דף קא: 266
דף קב. 268
דף קב: 269
דף קג. 270
דף קג: 271
דף קד. 272
דף קד: 274
דף קה. 276
דף קה: 277
דף קו. 277
דף קו: 280
דף קז. 281
דף קז: 283
דף קח. 284
דף קח: 285
דף קט. 287
דף קט: 287
דף קי. 290
דף קי: 291
דף קיא. 294
דף קיא: 295
דף קיב. 297
דף קיב: 298
דף קיג. 301
דף קיג: 302
דף קיד. 302
דף קיד: 303
דף קטו. 305
דף קטו: 307
דף קטז. 307
דף קטז: 309
דף קיז. 309
דף קיז: 311
דף קיח. 312
דף קיח: 312
דף קיט. 313
דף קיט: 314
דף קכ. 315
דף קכ: 316
דף קכא. 317
דף קכא: 318
דף קכב. 319
דף קכב: 319
דף קכג. 321
דף קכג: 322
דף קכד. 323
דף קכד: 324
דף קכה. 325
דף קכה: 326
דף קכו. 327
דף קכו: 328
דף קכז. 329
דף קכז: 329
דף קכח. 330
דף קכח: 331

דף קכט. 332
דף קכט: 333
דף קל. 333
דף קל: 334
דף קלא. 336
דף קלב. 337
דף קלב: 338
דף קלג. 339
דף קלג: 339
דף קלד. 339
דף קלד: 340
דף קלה. 341
דף קלה: 341
דף קלו. 342
דף קלו: 342
דף קלז. 343
דף קלז: 343
דף קלח. 344
דף קלח: 344
דף קלט. 345
דף קלט: 345
דף קמ. 346
דף קמ: 347
דף קמא. 347
דף קמא: 347

דף ב.

מתני' הכל שוחטין - כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטות לכתחלה כדאמרינן פרק כל הפסולין (זבחים דף לא:) כל הפסולים ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי ושחט מלמד שהשחיטה כשרה כו' ומשני הוא הדין דאפילו לכתחלה אלא משום דבעי למיתני טמא במוקדשים דלכתחלה לא תנא נמי ששחטו ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דתנא להו ברישא אלא ודאי משום דנשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשין והא דלא קתני הכל שוחטין אחד אנשים ואחד נשים כדקתני בתמורה (דף ב.) התם אצטריך למיתנייה כדפירש בריש תמורה משום דכל הפרשה כולה נאמרה בלשון זכר אבל הכא אין חידוש באשה יותר מבאיש ובפרק כל הפסולין (זבחים דף לא:) גבי קדשים איצטריך למיתני נשים משום דבשאר עבודות נשים פסולות אפילו כהנות:

שמא יקלקלו כו' - בגמרא (לקמן יב:) דייק מדקתני שמא יקלקלו ולא קתני שמא קלקלו ש"מ אין מוסרין להן חולין לכתחלה ופ"ה אפילו אחרים רואין אותן וק' לפירושו דהא מסיפא שמעינן לה וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן כו' דמשמע דיעבד דוקא וליכא למימר דדיעבד נקט משום טמא במוקדשין או אין מומחין אבל חש"ו אפילו לכתחלה שוחטין באחרים רואין אותן דהא רבא הוא דדייק שמא קלקלו לא קתני ולרבא לא קאי וכולן ששחטו אלא אחש"ו כדאמרינן בגמרא וי"מ דגרס לקמן רבה אבל רבא לא דייק בין יקלקלו לקלקלו כי היכי דלא חייש בהא דלא קתני ואם שחטו ור"ת מפרש דאין מוסרין להן חולין לכתחלה לשחוט אפילו כדי להשליך לכלבים דלמא אתי למיכל שיטעו להכשיר שחיטתן מתוך שיראו שמוסרים להן כדפטר לקמן שחיטתן מכסוי דלמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא וניחא השתא דבאין אחרים רואין אותן עסקינן ברישא:

התם כדקתני טעמא - פירש בקונטרס דעקר ליה להכל דרישא דלא תימא לכתחלה הוא ולשון כדקתני טעמא לא משמע כפירושו ומה שפירש נמי במסקנא גבי דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי ואע"ג דבתמורה נמי תני והדר מפרש התם לא תנא כי האי גוונא הכל ממירין ותמורתן תמורה גבי הדדי ואי משום לא שהאדם רשאי להמיר משום דבעי לאסוקי וסופג את הארבעים לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה אין נראה דמשום וסופג את הארבעים לחודיה לא הוה ליה למיתני תרתי דיעבד דהוה מצי למיתני הכל ממירים והממיר סופג את הארבעים ועוד דבריש תמורה (דף ב.) פריך הכל ממירים לכתחלה ולא שהאדם רשאי להמיר דיעבד ומשני התם רב יהודה הכי קתני הכל מתפיסים בתמורה אחד שוגג ואחד מזיד והוה ליה לשנויי דתנא ליה משום וסופג את

הארבעים כדפירש בקונטרס כאן ונראה לרבינו תם דשינויא דהכא הוי כההיא דתמורה והכי קאמר התם כדקתני טעמא דלהכי תנא הכל ממירים דמשמע לכתחלה לאשמעינן שאפילו המיר במזיד דהיינו לכתחלה מומר דלא תימא ארבעים בכתפיה וכשר כדאמרן בהתודה (מנחות פא.) וקשה לפירושו דבסוף פרק קמא דתמורה (דף יג.) משמע דמן הדין ראוי להיות תמורה במזיד יותר מבשוגג דקאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד ויש לומר דלענין בהמה שתהא כשרה למזבח פשוט לן שוגג יותר ממזיד אי נמי התם איירי במזיד ולא אתרו ביה דלא הוו ארבעים בכתפיה וההוא מזיד פשוט לן יותר משוגג:

וסופג את הארבעים - וא"ת הוה ליה למימר וסופג שמונים דהא תרי לאוי כתיב לא יחליפנו ולא ימיר ויש לומר דחד בשלו וחד בשל חברו כדאמר בתמורה (דף ט.) וכגון דאמר חברו כל הרוצה להמיר בבהמתו ימיר דבענין אחר אין ממירין בשל אחרים והכי איתא בהדיא בתמורה פ"ק:

וכתיב טוב אשר לא תדור - מעיקרא מייתי מדברי תורה והדר מייתי מדברי קבלה:

טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר - פ"ה דלעיל מיניה כתיב את אשר תדור שלם ואפילו הכי טוב אשר לא תדור שמא תדור ולא תשלם וקשה לר"ת דלא מייתי בגמרא ההוא קרא כלל ונראה לר"ת דכולי מלתא דריש מהאי קרא דהוה ליה למיכתב טוב אשר לא תדור משתדור ואנא ידענא דמשתדור ולא תשלם קאמר אלא להכי קאמר ולא תשלם לגלויי על משתדור דמשתדור כדרך הנודרין קאמר שנודרין ומשלמין כדאמר גבי שכיר ותושב בא זה ולימד על זה (קדושין דף ד.):

דף ב:

אבל אמר הרי עלי לא - הך סוגיא כלישנא בתרא דפ"ק דנדרים (דף י.) דקאמר דפליגי בנודב אבל ללישנא קמא דקאמר דפליגי בנודר אבל בנודב מודה רבי מאיר וא"ת כיון דקרא בנדר כתיב מנא ליה לרבי מאיר דאין נודב טוב מנודר ומשלם ולרבי יהודה נמי אמאי אם אמר הרי עלי לא הא כל היכא דכתיב נדר הוי נדר דוקא ונדבה הוי נדבה דוקא כדמוכח בריש מנחות (דף ב.) וזבחים (דף ב.) גבי כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה דפריך האי נדבה נדר הוא וי"מ דהתם פריך משום דשני קרא בדבוריה וי"ל דקסבר כיון דחייש קרא לתקלה בנדר ה"ה בנדבה דהא איכא למיחש לתקלה דאפי' מביאה לעזרה ומקדישה יכול להנות ולמעול בה ולבא לידי תקלה בכמה עניינים דכ"ע לא בקיאי כהלל דמעולם לא מעל אדם בעולתו (פסחים דף סו:) ולרבי יהודה נמי משמע ליה קרא דוקא בנדבה אע"ג דבנדר כתיב דהא בנדר לא מצי למימר דנודר ומשלם טוב שהרי כתיב

וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא אם תדור יהיה בך חטא וללישנא קמא דנדרים מפרשינן לקרא הא אם תדור אפשר שיהיה בך חטא אם לא תשלם וא"ת לרבי מאיר דאין טוב שיהא נודב ומשלם כל עיקר אפילו מביא כבשתו לעזרה להאי לישנא בתרא דנדרים היאך אכלו ישראל שלמים במדבר וי"ל כיון שנאסרו בענין אחר בבשר הוו כאילו צוה להם המקום לאכול על ידי שלמים וא"ת והא כתיב (בראשית כ"ח:כ') וידר יעקב נדר וכתיב (יונה ב':י') את אשר נדרתי אשלמה וי"ל דבשעת צרה שרי כדאמרינן בבראשית רבה וידר יעקב נדר לאמר לאמר לדורות שיהיו נודרים בעת צרה:

אנא שחיטתן כשרה קא קשיא לי - משמע שרב אשי הקשה אותה קושיא ואע"פ שהיא סוגיית הגמרא ומכאן ראיה שרב אשי סידר הגמרא אע"ג דאביי ורבא נמי אתו לשנויי הך קושיא והם קדמו הרבה לרב אשי שמא גם בימיהם הקשוה כבר:

טמא בחולין מאי למימרא - ואע"ג דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י היינו דוקא בפירות דשייכא בהו תרומה אבל בשר לא ואפילו יהא אסור לטמאות גופו באוכלין טמאין כדדרשינן והתקדשתם והייתם קדושים אזהרה לבני ישראל שיאכלו חוליהן בטהרה מכל מקום יכול לטמאותן ולאוכלן בימי טומאתו:

ובמוקדשין לא ישחוט שמא יגע בבשר - אע"ג דאמרינן לקמן (דף קכא:) דמפרכסת הרי היא כחיה חיישינן שמא יגע אחר פירכוס א"נ דוקא לענין העמדה והערכה הויא כחיה אבל לענין טומאה כיון ששחט שנים או רוב שנים מקבלת טומאה דחשיב אוכל כדאמר בהעור והרוטב (לקמן שם) השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות:

שמא יגע בבשר - אע"ג דדם קדשים אינו מכשיר חיבת הקדש מכשרת או שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליה כדקאמר בפ"ק דפסחים (דף כ.) וא"ת ואמאי לא קאמר דלא ישחוט משום דלמא אתי לימשך בפנים דאפילו טהור גמור לבן זומא דאמר (יומא דף ל.) הנכנס למקדש טעון טבילה ואסור לשחוט בסכין ארוכה דלמא אתי לאמשוכי וי"ל דבטהור איכא למגזר טפי דילמא אתי לאמשוכי אבל טמא מזהר זהיר ומידכר אי נמי נקט הכא שמא יגע בבשר משום דבעי למימר ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי הקשה רבינו אפרים איך יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך מהר הבית עד עזרת ישראל דהאי טמא מוקמינן לה בסמוך אף בטמא מת ותנן בפ"ק דכלים (מ"ח) החיל מקודש מהר הבית שאין טמא מת ועובדי כוכבים נכנסים לשם עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם ואפילו למאן דמוקי לה בנטמא בשרץ והלא עזרת נשים ארוכה קל"ה אמה ואיך יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך וי"ל דלמאי דפיר"ת בעלמא דלא גזור

היכא דנטמא בפנים ניחא וכן לפירוש ר"י דפירש דלא החמירו אלא בעזרת נשים שהוא מקום כניסה ויציאה אבל בשאר מקומות יכול ליכנס עד סמוך למחנה שכינה ממש אתי נמי שפיר ואין כאן מקומו וי"מ דהכא מיירי בבמה ובזה יתיישב נמי בסמוך:
שמא ישחו - ולהגרמה ועיקור לא חיישינן דמינכר ומיהו עיקור דסכין פגומה לא מינכר:
אילימא אחש"ו עלה קאי - פירוש עלה לחודה קאי אבל הא פשיטא דעלייהו נמי קאי דדייקינן עלה לקמן (דף יב:) מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה:
דליתיה קמן דנשייליה - ואע"ג דעזרה רה"ר היא כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יט:) והיה לנו לטהר כאן מספק האי ספק לא דמי לשאר ספק טומאה ברה"ר משום דרוב פעמים לא יכול להזהר מליגע ואי אירי בבמה אתי שפיר:

דף ג.

כגון דבדק קרומית של קנה - ואם תאמר והיאך ישחוט בקרומית של קנה והא בעינן כלי כדמוכח בסוף התודה (מנחות דף פב:) ובסוף דם חטאת (זבחים דף צז:) דדריש מדכתיב ויקח את המאכלת לשחוט את בנו דעולה טעונה כלי וילפינן כולהו מעולה וי"ל כגון דתיקנה לקרומית ועשאה כעין כלי ואע"ג דקיימא לן כרבי דאמר פ' החליל (סוכה דף נ:) אין עושין כלי שרת של עץ ופליג אר' יוסי בר רבי יהודה דאמר בפרק החליל עושין כלי שרת של עץ לשחיטת קדשים לא בעינן כלי שרת דבפרק התודה (מנחות דף עח:) אמרי' דסכין מקדשה ככלי שרת וכן משמע בתוספתא דקתני חומר בקמיצה מבשחיטה שהקמיצה טעונה כלי והשחיטה אינה טעונה כלי אלא אפילו קרומית של קנה ועל כרחך לא בעי למימר דאינה טעונה כלי כלל דהא ילפינן מעולה דטעונה כלי אלא דאינה טעונה כלי שרת קאמר מיהו יש לדחות דלא בעינן כלי יפה קאמר ולא פסלינן קרומית של קנה משום הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א) כדפריך גמרא בסוטה (דף יד:) גבי כפיפה מצרית דהתם דורון הוא דדרך להביאו בכלי נאה אבל בשחיטה לא חיישינן אי נמי כפיפה מצרית מכוערת יותר מקרומית של קנה ורבינו אפרים היה מביא ראיה מדתנן בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מז.) שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ואילו שחיטתן בכלי שרת לא קתני כדקתני גבי קבלה ואין זה ראיה דגבי קבלה נמי לא הזכיר אלא לאשמועינן דבעי שיהא גם הכלי בצפון לאפוקי אם הכלי בדרום והבהמה בצפון והדם מקלח בתוכו תדע דבקדשים קלים דלא בעי צפון לא חש להזכיר קבלה בכלי שרת ובפ' כל הזבחים שקבל דמן (שם כו.) דתנן קדשים קלים שחיטתן בפנים וקבול דמן בכלי שרת בפנים התם נמי אתא לאשמועינן דצריך שיהא הכלי בפנים

לאפוקי אם רוב הכלי בחוץ ומיעוטו בפנים ומקבל הדם במיעוט שבפנים אע"ג שאין נפסל ביוצא:

המניח קתני דיעבד - לאו לשנויי אליבא דאביי קאתי דהא אביי נמי לא שרי בדיעבד בלא חותך כזית בשר אלא בא להקשות על דברי רבא שמדקדק מכאן דשרי אף לכתחלה אי נמי כל זמן שיכול לתקן על ידי חותך כזית בשר יש לו לתקן אבל אי ליתא לכותי קמן שרי:

המניח קתני דיעבד - לא בעי למימר דמשמע דיעבד ולא לכתחלה דהא מסיק דשרי לכתחלה אלא קאמר דאף דיעבד משמע וא"ת דלקמן (דף טו:) גבי השוחט במגל יד וגבי השוחט אחד בעוף (לקמן דף כז.) דייק השוחט דיעבד אין כו' וי"ל דאשחיטתן כשרה סמיך התם דמשמע דיעבד אבל קשה ממתניתין דהמקנא לאשתו (סוטה דף ב.) ופ' חבית (שבת דף קמז.) גבי הרוחץ במי מערה דייק בגמרא דיעבד אין לכתחלה לא: [ועיין תוס' סוטה ב. ד"ה המקנא דיעבד]:

אלא מהכא - גרס ולא גרס מסיפא דהך דהמניח בפ"ב דמסכת ע"ז (דף סט.) וההיא דאין השומר היא בפ' ר' ישמעאל (עבודה זרה סא.):

אין השומר צריך כו' - משמע הכא דאין צריך משמע לכתחלה וקשה דבריש גיטין (דף ד:) גבי הא דאמר רבה לפי שאין בקיאין לשמה פריך עלה מהא דתנן המביא גט ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם הא באותה מדינה לא צריך ומשני לא תימא הא באותה מדינה לא צריך אלא הא ממדינה למדינה בא"י לא צריך ופריך הא בהדיא קתני לה המביא גט בא"י אין צריך כו' ומשני אי מההיא ה"א ה"מ דיעבד כו' והיכי ה"א דיעבד הא אין צריך משמע לכתחלה כדמשמע הכא ובקונטרס פי' שם דהכי פריך הא בהדיא קתני לה וכיון דאשמועינן לה מדיוקא דרישא סיפא למאי איצטריך ומשני דאי מרישא ה"א דוקא דיעבד להכי אצטריך סיפא לאשמועינן אפילו לכתחלה אבל לשון אי מההיא לא משמע הכי וי"ל דהתם כיון שיכול לתקן בדיעבד כדקאמר בההוא פרקא (שם ה:) שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם שייך למיתני אין צריך כלומר אין צריך לחזור וליטול אותו הימנה א"נ התם ה"א ה"מ דיעבד דלכתחלה צריך שיראה כתיבת הגט וחתימה ואם לא ראה ה"א אין צריך לחזור ולכתוב אלא יתן לה אע"פ שלא ראה קמ"ל דלכתחלה נמי אין צריך לראות ועי"ל דהכא דייק משום דקאי ארישא דקתני בפ' ר' ישמעאל (ע"ז דף סא.) בעיר שכולה עובדי כוכבים אסור עד שיהא שם שומר והדר תני אין השומר צריך כו' משמע שבא לפרש דיוצא ונכנס חשיב כשומר גמור והיינו כשומר דרישא:

אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן לו - ואם תאמר כיון דרבא מדמה שחיטה ליין נסך בא ומצאו לישתרי בלא חותך כזית בשר ונותן לו כמו ביין נסך דשרי במתניתין בפ' ר' ישמעאל (ע"ז דף ס:) בעובד כוכבים שנמצא בצד הבור כשאין לו מלוה עליו וי"ל כדפרישית לעיל כיון שיכול לברר על ידי כזית בשר יש לו לברר:

דף ג:

בודק סכין ונותן לו - ולא חיישינן שמא ישהה וידרוס דלא שביק היתירא ואכיל איסורא ואפילו לא יאכל ממנה דחייש אלפני עור לא תתן מכשול אפי' אין אחר עומד על גביו ולא יוצא ונכנס אבל כותי יש לו דין אחר דאי ישראל יוצא ונכנס לא בעי בדיקת סכין דמרתת דלא מצינו בשום מקום גבי כותי שיהא צריך בדיקת סכין ואי אין ישראל יוצא ונכנס אפי' בדק סכין לא מהני דחיישינן שמא ישהה ושמא דרס דלא חייש אלפני עור לא תתן מכשול ותימה דאמאי לא מהני נמי במומר יוצא ונכנס כמו בכותי דקאמר בסמוך אי דליתא לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי וי"ל דישראל מומר לא מירתת דאין סבור שיבדקו הסכין אחריו לפי שהוא מחזיק עצמו כישראל לכל דבריו ואין להקשות דאמאי צריך לכתחלה לבדוק הסכין במומר ולהיות יוצא ונכנס גבי כותי יניחנו לשחוט לכתחלה ואחרי כן יבדוק הסכין או לכותי יתן כזית בשר וי"ל דחיישינן דלמא משתלי ואכיל כמו שפירש ר"ת גבי חרש שוטה וקטן דאין מוסרים להן חולין לכתחלה:

ואם שחט בודקין אותו - ואע"ג דאיכא ברייתא לקמן (דף יב.) דסבר דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן גבי מצא תרנגולת שחוטה הא מייתי תנאי בתר הכי אע"ג דהתם דחי לה:

דליתיה קמן דלבדקיה - תימה דמשמע הא איתא קמן ולא ידע אין שחיטתו כשרה אע"ג דאחרים רואין אותו דשחט שפיר ולקמן בפירקין (דף יב.) גבי הא דאמר רב נחמן ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור פריך אי דידע דלא גמיר פשיטא:

אע"פ שאין מומחין - פירוש דלא ידעינן אי גמיר אי לא גמיר דאי ידעינן ביה דלא גמיר אפי' בדיעבד שחיטתו פסולה כדאמר רב יהודה לקמן (דף ט.) כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה כו':

חולין שנעשו על טהרת קדש לאו כקדש דמו - האי טעמא הוה מצי למימר נמי ללישנא קמא:

רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן - ושוחטין אף לכתחלה אבל אין לפרש דדיעבד הוא דהויא שחיטתו כשרה אע"פ שאין אחרים רואין אותו ולא מצי לאוקומי מתניתין בהכי משום דקשיא לן וכולן דהא לאביי ורבא ורב אשי לא מיתוקם נמי וכולן אלא אחרש שוטה וקטן:

קסבר כותים גרי אריות הן - ושחיטתן פסולה כמו של עובדי כוכבים מוזבחת מה שאתה זובח אתה אוכל כלומר אותו שהוא בר זביחה לאפוקי עובד כוכבים ואוכל נבלות להכעיס ואע"ג דאמר בסוף פ"ב דיבמות (דף כד:) אחד גרי אריות ואחד גרי חלומות כולם גרים גמורים היינו כשמתגייר לגמרי מפחד אריות אבל כותיים לא נתגיירו לגמרי כדכתיב במלכים (ב יז) את ה' היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים ומאן דאמר גרי אמת הן קסבר דשוב נתגיירו לגמרי:

מאי טעמא לא אמר כשמעתיה. תימה דהא קתני במתניתין תרי הכל שוחטין ומפרש רבא לקמן (דף יז.) חדא לאתויי כותי וחדא לאתויי ישראל מומר אלמא מוקי חדא כשמעתיה וי"ל דהכי פריך דקמייתא איבעי ליה לאוקומי כשמעתיה:

דף ד.

דקוריא - סל כמו דקוריא דפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פד.) ודמפנין (שבת קכז.):

מכניס איזמל בזכרים - סימני שמעתתא דרב מנשה דהא מכילתא הן הך דמכניס תחת כנפיו ולקמן בפרק שני (דף לא.) איזמל שאין לו קרנים ובפרק אלו טרפות (לקמן דף נא.) הנהו דיכרי דגנבי גנבי אין חוששין לריסוק אברים מיהו גם במקומות אחרים יש כדאשכחנא בפרק ב' דיבמות (דף כה.) דאמר רב מנשה גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה ובפרק מי שהחשיך (שבת קנו.) אמר רב מנשה חדא קמי חדא תרי קמי תרי שפיר דמי:

מצת כותי מותרת - וא"ת והלא גזרו על פתן לפי שהיו מבטלין בנין בית המקדש בימי עזרא כדאמר בפירקין דר"א (פ' לח) וליכא למימר דהיינו בכותים ראשונים דכתיב בהם ואת אלהיהם היו עובדים דהא קאמר התם מכאן אמר ר"א כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר ותנינא נמי לקמן (דף יג.) שחיטת צדוקי לעבודת כוכבים פתו פת כותי ואומר ר"ת דמיירי הכא בעיסה דישראל שעשה הכותי ממנה מצה וא"ת והיאך יוצא בה ושמא הוא לא שמר לשם מצה דהא חשידי אלפני עור לא תתן מכשול וי"ל כגון שלא אכל הכותי מצה אחרת כל הלילה:

איכא בינייהו דלא כתיבא ואחזיקו בה כו' - בפ"ק דגיטין (דף י.) מוכח דכתיבא ולא אחזיקו בה נמי איכא בינייהו דלת"ק מהני ולרשב"ג לא מהני והכא לא נקט אלא לא

כתיבא ואחזיקו בה משום דאשחיטת כותי בעי לאתויי תנאי א"נ דלא אתא לשנויי אלא מה שהקשה אם החזיקו בה מבעי ליה ושם פירשנו:

דף ד:

מותר מיד מפני שהן מחליפין - פירוש מותר בהנאה למוכרו או להאכילו לפועלים עובדי כוכבים או לכלבים אבל לישראל אסור באכילה דגזרו על פתן של עובדי כוכבים א"נ כדפירש ר"ת דבבצק איירי דמותר באכילה והשתא א"ש דלא תקשי היכי סברוה דאתיא כרבי יהודה הא אית ליה בפ' כל שעה (פסחים דף כח:) דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח אסור בהנאה אלא בבצק איירי ומחלפי בבצק של עובדי כוכבים שלשו אחר הפסח ומותר מיד דקאמר היינו כשיעור לישה ומה שפירש בקונטרס שמרויחין דלדידן מיהא שרי דאין תופס את דמיו דדוקא לדידיה אסור שבא לו מחמת חמץ בפסח ונראה שמרויחין נמי לגבי דידהו למאי דס"ד השתא דהוי דאורייתא דבחליפין לא אסור אלא מדרבנן כמו שפירש בקונטרס בע"ז בפרק רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נד:) גבי כי חרם הוא ודריש הוא למעוטי ערלה וכלאי הכרם שאם מכרם וקדש בדמיהם מקודשת ופי' בקונטרס דדוקא בקדושי אשה אבל בשאר חליפין אסור מדרבנן ונראה שפשוט לו לרש"י דאסור מדרבנן מטעם שפירש כאן דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח ואין זה דיוקא דאפילו יהיו הדמים מותרין כשמכרן מ"מ כיון דלכתחלה אסור למכור לאו בר דמים הוא ומיהו נראה שיש לאסור מדרבנן דבנדרים פרק השותפין (נדרים דף מז:) בעי רמי בר חמא קונם פירות הללו על פלוני מהו בחליפין ת"ש המקדש בערלה כו' מכרן וקדש בדמיהן מקודשת ש"מ דחליפי איסורי הנאה מותרין ודחי דלמא לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד ומיהו אע"ג דבשאר חליפין אסור באשה שרי משום פריה ורביה א"נ לא אסרו אלא כגון פירות וכלים שהוא דבר הניכר ונראה וא"ת מאי פריך בריש פרק בתרא דע"ז (דף סב.) גבי השוכר הפועל לעשות עמו יין נסך שכרו אסור מ"ט אילימא משום דיין נסך אסור בהנאה שכרו נמי אסור והרי ערלה וכלאי הכרם דאסור בהנאה ותנן מכרם וקדש בדמיהם מקודשת ומאי קשיא הא לכתחלה אסור ליהנות וי"ל דמשמע ליה שכרו אסור גם לאחרים כמו יין נסך עצמו ולהכי פריך שפיר דאי אסור גם לאחרים כמו יין נסך אמאי מקודשת כיון דגם היא אסורה ליהנות ונהי דאמרינן בריש כל שעה (פסחים דף כא:) דהמקדש בשעות דרבנן וחמץ דרבנן דחוששין לקדושין מ"מ מקודשת גמורה לא הויא דאם בא אחר וקדשה חוששין לקידושי שניהם:

שמתו אחיו מחמת מילה - שנימולו כשהן גדולים ומתו דאי בשמיני דלמא משום דלא נבלע בהם הדם כדאמר במסכת שבת (דף קלד.) א"נ אפילו בשמיני וכגון שהציצו בהן וראו שנבלע בהן דמן:

אלא מומר לאותו דבר - ולתיאבון דאי להכעיס פשיטא דפסולה:

מומר לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו - תימה דבפרק בתרא דהוריות (דף יא.) פליגי בה רב אחא ורבינא במומר להכעיס אי הוי צדוקי או מומר אבל עובד עבודת כוכבים לכולי עלמא הוי צדוקי ולקמן (דף יג.) תני שחיטת צדוקי לעבודת כוכבי' י"ל דצדוקי דלקמן היינו לעבודת כוכבים שעובד לכוכבים תמיד:

דף ה.

על פי הדבור שאני - וא"ת ולמאי דס"ד דלא הוי ע"פ הדבור תקשי דהא אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור לקמן (דף צה.) ויש לומר דזה היה יודע שהיה סומך ע"פ הדבור דלאו משל עובד כוכבים קא מייתי אבל לא ס"ד שבא הדבור להתיר האיסור שחיטת טבחים דאחאב:

קרי לה נערה וקרי לה קטנה - בפרק בתרא דסוטה (דף מו:) דריש נערים שהיו מנוערים מן המצות והכא לא שייך למדרש הכי:

דמן נעורן - שם מקום דכתיב (בד"ה א ז) למזרח נערן ולמערב גזר:

עורביים מבעי ליה - ואף על גב דכתיב עברים מצרים ולא כתיב עבריים מצריים התם ליכא למיטעי:

מכם ולא כולכם להוציא את המומר - תימה דהא איצטריך לכדדרשינן בריש לולב הגזול (סוכה דף ל.) אי לפני יאוש אדם כי יקריב מכם אמר רחמנא והאי לאו דידיה הוא וי"ל דהתם לאו משום דתיפוק לן מהאי קרא גזול לפני יאוש דהאי מביתו נפקא כדאמרינן במרובה (ב"ק דף סז:) קרבנו ולא הגזול אימת אילימא לפני יאוש ל"ל קרא כלומר וכי יכול להקדיש ביתו אמר רחמנא ולא מייתי התם קרא דכי יקריב אלא לומר דקרבן אמר רחמנא והאי לאו קרבן הוא שאין בידו להקדישו לפני יאוש ועוד י"ל דתרתי שמעינן ממכם ולגזילה מקודשת איצטריך ומביתו לא נפקא אלא שלא עלתה לשם חובה:

כדי שיחזרו בהם בתשובה - לאו טעמא דקרא קא דריש אלא נותן טעם לדבר מדרבינן מהא מומר לדבר אחד טפי ממומר לכל התורה כולה ולא מוקמינן קרא במילתא אחריתי וקאמר דמומר לדבר אחד בקל יחזור בתשובה ולכך מקבלין מהם כדי שיחזרו:

דף ה:

מעם הארץ פרט למומר - תימה דמאי קאמר הא מהכא נפקא מהתם נפקא הא אדרבה הך פליגא דאפילו מומר לדבר אחד קאמר ת"ק דאין מקבלין דהא מוקמינן דפליגי באוכל חלב והפריש קרבן על הדם ודוחק לומר דפריך מדר"ש ומפרש ר"ת דמומר לאכול חלב היינו מומר לכל התורה חוץ מדם כדאשכחן שכולל כל החטאות בכלל חטאת חלב בפ"ק דמנחות (דף ו.) ובפרק היה מביא (סוטה דף טו.) דאמר בדין שתהא חטאת חלב טעונה נסכים והשתא קאמר דלת"ק כשהוא מומר לכל התורה כולה חוץ מדם אינו מביא קרבן על הדם ולר"ש מביא כיון שהוא שב מידיעתו מדם אבל מומר לדבר אחד דברי הכל מביא ועוי"ל דדוקא בחלב ודם פליגי לפי שהם שוין שיש כרת בשניהן ועולין לגבוה ונאמרו בלאו אחד כל חלב וכל דם לא תאכלו דלת"ק חשיב ליה מומר לאותו דבר כאילו הוא מומר לדם עצמו ואינו מניח בשביל האיסור אלא משום דנפשו קצה לאכול דם אבל מומר לאחד משאר איסורים פשיטא דמביא קרבן על הדם ולר"ש אפילו מומר לאכול חלב מביא קרבן על הדם:

אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו - תימה מה צריך קרא למעט לאינו שב מידיעתו ועומד ברשעו הא הוי זבח רשעים והיכי תיסק אדעתין לומר דמביא ויש לומר דאיצטריך להיכא דחזר בתשובה אח"כ ובשעה שאכל לא היה שב מידיעתו:

ר"ג ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה - פירש בקונטרס ר"ג בנו של ר' יהודה הנשיא שהיה אחרון וכן משמע קצת דקאמר בסמוך ר"ג ובית דינו כר"מ ס"ל דחייש למיעוטא משמע שהוא ר"ג אחרון שהיה אחר ר"מ ומיהו קשה דא"כ הויא ליה לפרושי בהדיא ר"ג בנו של ר"י הנשיא כדתנן במס' אבות (פ"ב מ"ב) ר"ג בנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ ועוד תימה דגזר ר"מ על סתם יינם ולא גזר על שחיטה דאורייתא אבל אם הוא ר"ג דיבנה ניחא והא דקאמר כר"מ סבירא להו משום דר"מ ס"ל הכי בהדיא אבל קשה דא"כ סבר ר"ג דיבנה דכותים גרי אמת הן כיון דשחיטתן הויא שריא קודם גזירה ובריש הדר (עירובין סא.) תנן הדר עם העובד כוכבים או עם מי שאינו מודה בעירוב ה"ז אסור פירוש אינו מודה בעירוב היינו כותי כדאמר בפרק בכל מערבין (עירובין לא:) ר"א ב"ר יעקב אומר עד שיהיו שני ישראלים אוסרים זה על זה ר"ג אומר צדוקי אינו כעובד כוכבים ופירש בקונטרס אבל כותי הוי כעובד כוכבים דקסבר כותים גרי אריות הן מיהו ע"כ א"א לומר כפירוש הקונטרס דהא ר"ג דיבנה אית ליה בהדיא בפ"ק דגיטין (דף י.) דגרי אמת הן שהכשיר גט שעדיו עדי כותים והיינו יכולין לפרש אבל כותי הוי כעובד כוכבים משום דאינו מודה בעירוב דהיינו נמי טעמא

דת"ק דאסר שהוא ר"מ כדמוכח התם בגמרא ור"מ אית ליה התם (בבכורות) דכותים גרי אמת הן אבל קשה כיון דלכ"ע כותי אוסר אע"ג דגרי אמת הן א"כ מה באו לחדש ר' אמי ור' אסי שעשאום עובדי כוכבים גמורין לבטל רשות וליתן רשות הא מעיקרא נמי הכי הוה לכ"ע אלא י"ל דלר"ג כותי נמי אינו כעובד כוכבים ותנן צדוקי אינו כעובד כוכבים וה"ה לכותים דגרי אמת הן והיו סבורין דגרי אמת הן כר"ג עד שעשאום רבי אמי ור' אסי עובדי כוכבים גמורין אע"ג דרבי יוחנן פסק כר' אליעזר בר' יעקב ור' אליעזר בר' יעקב לא פליג את"ק שאוסר כותי ר' יוחנן לא בא לפסוק כמותו אלא במה שצריך שיהו שני ישראלים אוסרים זה על זה:

צדיקים עצמן לא כ"ש - תימה דהא אשכחן יהודה בן טבאי שהרג עד זומם בפ"ק דמכות (דף ה:) ור' ישמעאל שקרא והטה בפ"ק דשבת (דף יב:) ואור"י דדוקא במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה על ידן שגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור ולספרים דגרסי (בפ"ק) דכתובות (דף כח:) גבי העלה עבד לכהונה על פיו השתא בהמתן של צדיקים כו' משום דאתי לידי אכילת איסור שמאכיל בת ישראל שנשאת לו בתרומה והוא עבד ואין לו בה קדושין ומיהו ברוב ספרים לא גרסינן ליה והיינו משום דליכא למפרך אלא כשהצדיק עצמו אוכל האיסור ובר"ה (דף כא.) דאמר כמה בסים תבשילא דבבלאי בצומא רבא דמערבא ובערבי פסחים (דף קו:) ר' ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי ואשתלי וטעם קודם הבדלה אע"ג דמיתתו באסכרה התם אכילת היתר הוא אלא שאוכל בשעה האסורה ובבראשית רבה גרס ר' ירמיה דשדר לר' זירא כלכלה דפירי בין דין לדין אתאכיל פירי בטבלייהו ומיהו ההוא עובדא איתא במסכתא שקלים (דף ח.) וקאמר עלה ר' זירא אם הראשונים כמלאכים אנו כבר אינש ואם הראשונים כבני אינש אנו כחמורים ולא כחמורו דר' פנחס בן יאיר: [ע"ע תוס' שבת דף יב: ד"ה רבי נתן ותוספות פסחים קו: ד"ה אישתלי ותוספות יבמות צט: ד"ה ס"ד ותוספות גיטין ז. ד"ה השתא]:

דף ו.

אשכחיה ההוא סבא - י"מ דכל מקום שהוא מזכיר ההוא סבא הוא אליהו ואי אפשר לומר כן בפרק במה מדליקין (שבת דף לד.) בעובדא דרבי שמעון בן יוחאי:

בראש הר גריזים - במדרש יש שהיא עבודת כוכבים שהטמין יעקב תחת האלה בהר בשכם (בראשית לה):

אם בעל נפש אתה פרוש הימנו - דבסיפא דקרא כתיב ואל תתאו למטעמותיו:

אינו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום מעשר ולא משום שביעית - משמע דתבלין חייבין במעשר ותימה דבפרק בא סימן (נדה נ.) תנן כל שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלים ובהעור והרוטב (לקמן דף קיז:) תנן והקיפה מצטרפין לטמא טומאת אוכלין וקאמר בגמרא מאי קיפה תבלין אלמא תבלין אין להם טומאת אוכלין אלא על ידי צירוף אע"ג דחייב במעשר ויש לומר דמשום מעשר דקאמר הכא לא קאי אתבלין אלא אשאור ושביעית קאי אף אתבלין דהא במאכל בהמה נמי נהגה שביעית:

דף ו:

התם נמי מוריא ואמרה בר בי רב ליכול חמימא ואנא איכול קרירא - פירש בקונטרס מורה הוראת היתר לעצמה לטובה אני מתכוונת בר בי רב ליכול חמימא בניחותא ואין הלשון משמע כן דמוריא משמע שמורה לעצמה היתר לעכב משלו כמו מוריא ואמרה תורא מדישיה קאכיל ועוד תנן במתניתין מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה מפני שחשודה שמחלפת רבי יוסי אומר אין אנו אחראין לרמאים ומפרש רבינו מנחם דבתמיה קאמר בר בי רב ליכול חמימא ואנא איכול קרירא ואני טרחתי בשבילו אבל גבי שכנתו אין לחוש לחילוף אע"פ שטורחת בשבילו דדרך שכנים שטורחים זה בשביל זה:

אשת חבר טוחנת עם אשת הארץ - פי' בקונטרס טוחנת תבואה של עם הארץ בזמן שהיא טמאה אשת חבר דליכא למיחש שמא תשכח ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר דכיון דטמאה היא אינה נוגעת ומסתמא עומדת מרחוק וקשה דהך משנה מתניא במסכת טהרות (פ"ז) ולפי' הקונטרס הוה ליה למיתני במסכ' דמאי ועוד קשה דפי' דחברתה נותנת לה ואוכלת אלמא חשודה לגנוב משל בעלה ואין זה גזלה דאין הבעל מקפיד בדבר מועט כדתנן בהגוזל בתרא (ב"קדף קיט.) מקבלין מן הנשים דבר מועט לצדקה וגם זה דוחק מאד שמחלק בין אשת חבר לאשת עם הארץ דעביד איניש דמינשי ואכיל מה דיהבי ליה אבל לתת לאחרים אי לאו דרגילה בגזל לא מינשיא ועוד היאך טוחנת עמה אשת חבר הרי היא מסייעת עוברי עבירה ובסוף הניזקין (גיטין דף סא.) מוכח דאסור לרבא דמפרש מתניתין דמשאלת אשת חבר לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת עמה בעם הארץ דרבי מאיר וטומאה וטהרה דרבנן אבל בסתם עם הארץ לא כי היכי דלא תטחון עם חברתה החשודה על השביעית ולאביי דאמר רוב עמי הארץ מעשרין הן שרי לסייעה בכל ענין והכא הא אסרינן בזמן שהיא טהורה וליכא לאוקומי ההיא בזמן שהיא טמאה ודלא כרבי שמעון בן אלעזר דהא בהדיא קתני בוררת ובוררת נוגעת

היא ומפרש ר"ח וכן ר"ת שבתבואה של [חבר] איירי בזמן שהיא טמאה בזמן שאשת עם הארץ מחזקת עצמה כטמאה שאז היא נזהרת מליגע בתבואה אבל לא בזמן שמחזקת עצמה בטהורה דאז אין נזהרת מליגע בתבואה ומטמאה לה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בזמן שמחזקת עצמה בחזקת טמאה לא תטחון מפני שחברתה אשת עם הארץ אחר שסבורה להיות טהורה נותנת לה ואוכלת ובתוספתא דטהרות פ"ח קתני אע"פ שאינה אוכלת נותנת לאחרים ואוכלים והשתא פריך שפיר השתא מגזל גזלה תבואה של אשת חבר חילופי מיבעיא:

והתיר רבי את בית שאן כולה על ידו - משמע דאין מעשר נוהג בחוצה לארץ וכן משמע בע"ז בפ' רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נח:) דקאמר ריש לקיש איקלע [לבצרה] חזינהו דאכלי פירי דלא עשרו אסר להו אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל אדמקטורך עלך זיל הדר [דבצרה] לאו היינו בצר [דבצרה] בחוצה לארץ היא ואינה חייבת במעשר ותימה דבפרק עד כמה (בכורות כז.) מוכח כולה שמעתתא דתרומה נוהגת בחוצה לארץ ואין לומר כדפי' הכא בקונטרס דדוקא תרומת דגן תירוש ויצהר דהוי בארץ דאורייתא בחוצה לארץ הוי מדרבנן אבל בשאר פירות לא דהא בפ"ק דביצה (דף יב:) גבי אושפיזכניה דרבה בר בר חנה הוה ליה איסורייתא דחרדלא משמע הסוגיא דחייב במעשר ובריש כיצד מברכין (ברכות לו.) רבי אליעזר אומר צלף מתעשר האביונות והקפריסין רבי עקיבא אומר אין מתעשרין אלא. האביונות בלבד ואמר רב יהודה צלף ערלה בחוצה לארץ זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין ופריך ולימא הלכה כרבי עקיבא ומשני ה"א אפילו בארץ קא משמע לן בחוצה לארץ ולימא כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ אי אמר הכי ה"א הני מילי מעשר ירק וצלף דבארץ גופה דרבנן אבל ערלה דבארץ דאורייתא לא משמע בהדיא דמעשר ירק וצלף נוהג בחוצה לארץ ואומר ר"ת דהכא ובפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נח:) איירי בדמאי דאינו נוהג בחוצה לארץ כדתנן במסכת דמאי (פ"א מ"ג) מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי אבל ודאי טבל חייב בכל מקום וכן משמע דמיירי הכא בדמאי מדפריך לקמן ודילמא רבי מאיר נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר דלא שרי אלא בדמאי וקשה מירושלמי דפרק ג' דדמאי רבן שמעון בן גמליאל שלח ליה רבי יוסי ברבי אתרוג ואמר ליה זה בא לידי מקסרין ולמדתי ממנו שלשה דברים שהוא ודאי ושהוא טמא ושלא בא לידו אחר שהוא ודאי שפירות קסרין ודאי ושהוא טמא שמרביצין עליו מים פי' והוכשר ולא בא לידו אחר שאילו בא לידו אחר היה מעשר ממנו על זה ואם תאמר ודילמא עישר והוצרך להודיעו משום הכשר ויש לומר דאם לא היה אלא דבר אחד היה רבי יוסי מודיעו בפירוש ופריך וליעשר ממנו עליו ומשני

אין דרך בני אדם ששולחין לחביריהן דברים חסרים ופריך ולאו מתניתין היא רבי יוסי מתיר בודאי ובלבד שיודיעו משנה היא באותו פרק שר' יוסי מתיר לשלוח לחבירו ודאי טבל ובלבד שיודיעו שאינו מעושר ושמא היה ביד רבי יוסי אחר ומה שלא עישר לפי שהודיעו שעל כן היה אומר זה בא לידי מקסרין ומשני אע"ג דפליג אדרבנן לא הוה עבד עובדא כוותיה ופריך ולאו מפירות המותרין בקסרין הם דרבי התיר קסרין והתיר בית שאן ומשני רשב"ג קודם רבי הוה משמע דלאחר שהותר היה פטור אפילו ודאי דההוא אתרוג ודאי הוה וצ"ל ולאו מפירות דמותרין בקסרין דהתם בירושלמי בפרק ב' דדמאי אמרינן אלו המינין האסורין בבית שאן ואלו המינין האסורים בקסרין פי' משום דמאי משום דאלו מינין היו רגילין באלו המקומות לבא מא"י והידועין שלא באו מארץ ישראל פטורין משום דמאי וחייבין משום ודאי כפי' ר"ת ופריך והלא אתרוג מפירות המותרין שאין מביאין אותן מא"י אלא בקסרין עצמה גדל ומודו רבנן דמותר לשלוח ודאי בחוצה לארץ בהודעה ולא נחלקו אלא בטבל בא"י וא"כ מנא לן שלא בא ליד רבי יוסי אחר ואפילו היה בידו אחר היה יכול לשלוח ודאי טבל בהודעה בחוצה לארץ אפילו לרבנן ומשני דעדיין לא הותרה קסרין בימי רבי יוסי והיו מחזיקין אותה בחזקת א"י ומיהו במקום אחר מצא ר"י בירושלמי במסכת חלה פ' שתי נשים דירק בחוצה לארץ אינו נוהג בו לא מעשר ולא תרומה ובשאר פירות נוהגת תרומה גדולה אבל לא מעשר אבל דגן תירוש ויצהר חייבין לגמרי בין בתרומה בין במעשר והכי איתא התם אמר ר' יוחנן רבותינו שבגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שבאו הרובים ובטלום מאן נינהו הרובים תרגמוניא א"ר זעירא רב יהודה בשם שמואל אומר חלת חוצה לארץ ותרומת חוצה לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש ר' אבא בשם רבי שמואל אמר לא חשו אלא לתרומת דגן תירוש ויצהר ומשמע דקאי אר' יוחנן דאמר דבגולה היו מפרישין תרומות ואתא רבי אבא לאשמועינן דדוקא בדגן תירוש ויצהר היו מפרישין תרומות ומעשרות ולאו דוקא נקט תרומה דהוא הדין מעשר אבל שאר פירות לא חשו לענין מעשר אלא לתרומה גדולה כמו שמפרש רבי שילא בשם ר"ש אח"כ ר' שילא בשם ר"ש אמר לא חשו אלא לתרומה גדולה אבל לירקות אפילו לתרומה גדולה לא חשו דתני איסי בשם רבי עקיבא מעשרות לירק מדבריהם פירוש שאין להם אסמכתא מן הפסוק כמו שיש לשאר פירות דאסמכו רבנן אקרא ולפי זה לא קשיא מידי מהך דשמעתין דרבי מאיר אכל עלה של ירק וההוא דמסכת ע"ז דאכל פירי דלא מעשרן בשאר פירות קאמר שהורמה מהן תרומה גדולה אבל לא מעשר ובברכות (דף לו.) לא גרסינן ירק דבצלף איירי ולאו ירק הוא ול"ג נמי מעשר אלא הני מילי גבי צלף דכל שאר פירות אינו נוהג מעשר אלא

תרומה וכן הוא בספרים מדויקים ואההיא דבירושלמי דקאמר שבאו הרובין ובטלום סמכינן עכשיו שאין אנו מפרישין תרומות ומעשרות ור"ת מפרש דאין השדות חשובות כמו שלנו לפי שנותנין מהן מס ולפי זה בימיהם לא היו מפרישין אלא מהנהו דלא יהבי טסקא דאיכא דלא יהבי כדאמר בהמקבל (ב"מ קי.) ארעא דלית לה כרגא וטסקא מאי ועוד יש לפרש שמא הרחוקים מארץ ישראל כמונו לא תקנו חכמים ועוד יש מפרשים שנמצא בירושלמי דהא דקאמר דמכזיב ולהלן פטור מן הדמאי לאו דוקא דמאי אלא אף מן הודאי ואהא סמכינן:

דף ז.

אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו - תימה דלא משני הכי בפרק במה בהמה (שבת דף נו:) דדרשינן ואת הבמות אשר על פני ירושלים אשר בנה שלמה (אותם בער יאשיהו) כו' אפשר בא אסא כו' אלא מקיש ראשונים לאחרונים מה אחרונים לא עשו ותלה בהן אף כו' ואמאי לא משני דמקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו כדמשני הכא ויש לומר דבשלמא הכא גבי נחש הנחושת לפי שנעשה על פי הדבור טעו בו הראשונים והיו סבורים שהיה אסור לבערו אלא התם במה היו טועין שלא לבער אותן הבמות:

ודילמא נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר - וא"ת דתנן בפרק במה מדליקין (שבת דף לד.) ספק חשכה מעשרין את הדמאי הא ודאי חשכה לא אמאי כיון דאפשר ע"י נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר אם כן יהא מותר להפריש בשבת כדמוכח בפרק נוטל (שבת דף קמא:) ד רבי יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה ופריך בגמרא (שם דף קמב.) והא מתקן הוא ומשני הא מני רבי שמעון בן אלעזר היא דאמר נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ולהכי לא חשיב תקון בשבת כשמעלה ויש לומר דשאני מדומע שכבר היה נתקן אבל תחלתו של טבל לא שרי על ידי דאפשר ליתן עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר. [וע"ע תוספות גיטין לא. ובמנחות נה. ובבכורות נט. ד"ה במחשבה]:

אמר ליה אתה הולך לעשות רצון קונך כו' - שמא שר של ים השיב לו כך אי נמי רבי פנחס היה מחשב בלבו שלכך היה מניח מלחלוק לו וכענין זה צריך לפרש בפרק קמא דמסכת ע"ז (דף יז.) גבי רבי אליעזר בן דורדייא דאמר שמים בקשו עלי רחמים:

דף ז:

הא אתמר עלה אמר רבי יוחנן כו' - במסכת שקלים (פ"ה ה"א) ובמסכת דמאי בירושלמי ובבראשית רבה (פ' ס') לא משני מידי אלא השיב להם דמחמרא אנפשה:

ויש שיש לו ואינו רוצה - ואפ"ה איקרו קדושים שמזמן את חבירו לאכול אצלו מפני הבושת:

מסרהבנא - ממהר אני כדמתרגמינן וימהרו לשפוך דם (משלי א) ויסרהבון:

גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם כו' - פירש בקונטרס דדריש ממה שהחיה בנגיעה בעלמא כדכתיב ויגע ויחי וקשה דא"כ מאי פריך ודילמא לקיומי ברכתא דאליהו מ"מ היה גדול במה שטרח להחיותו בחייו יותר מבמותו ונראה דנפקא ליה ממה שבחיי הצדיקים נוגעים בהם כמה רשעים ויושבים אצלם ושם לא היה לו רשות להתעכב אצלו:

דף ח.

והא איכא צדדין - משמע מכאן שאם בשעת שחיטה ניקב הוושט כנגד מה ששחט טריפה דהכא הוה בעי למיסר משום צדדין אי לאו משום דמרווח רווח:

מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון - כך דינו דבסוף שבוע ראשון מטמא אם פשה או אפי' לא פשה מטמא כי איכא שער לבן וכן בתחלה מטמא בשער לבן אבל בסוף שבוע אם אין שער לבן ולא פשה אע"ג דעמד בעיניו ולא כהה טהור אבל שאר נגעים בעי הסגר פעם שנית והלשון קצת קשה דלא הוה ליה למימר מטמאים אלא מטהרים שאין כן בשאר נגעים דבעו הסגר וי"ל דה"נ קאמר מטמא בשער לבן ובפסיון דוקא אבל אי אין שער לבן ולא פשה אע"ג דלא כהה טהור:

בחמי טבריא וכל דבר שלא בא מחמת האור - אפילו רבי יוסי דחשיב ליה בפ' כירה (שבת דף לט.) תולדת האור משום דמיחלפא אפיתחא דגיהנם שמא כאן היה מודה דנדון משום שחין ולא משום מכוה כיון דהאי אור בידי שמים:

מותר לשחוט בה מקלקל הוא - אע"ג דבסוף פרק אלו דברים בפסחים (דף עג.) מחייב לענין שבת גבי שוחט בשבת בחוץ לעבודת כוכבים משום תיקון כל דהו דתקן להוציא מידי אבר מן החי שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שיש תקון פורתא חשיב מלאכת מחשבת שלכך נתכוין אע"פ שקלקולו יתר על תקונו אבל לענין נהנה מעבודת כוכבים לא חשיב הנאה כיון שקלקולו יתר על תקונו:

דף ח:

שלבנה באור - הא דתנן בסוף מסכת ע"ז (דף עה:) סכין שפה בקרקע והיא טהורה דסגי בנעיצה בקרקע עשר פעמים ולא בעי ליבון היינו לחתוך בה צונן כדאמר התם בגמרא והכא דמוקי לה כשליבנה באור כדי ליישב אפילו יהא בית השחיטה רותח

ותימה דמשמע הכא דבעי ליבון וכן משמע נמי התם בתוספתא דמסכת ע"ז (פ"ט) דקתני השפודים והאסכלאות והסכינים מלבנן באור ותימה דבפרק כל שעה (פסחים דף ל:) משמע דסגי בהגעלה דקאמר הני סכיני דפיסחא היכי עבדינן להו ומסקינן הלכתא אידי ואידי ברותחין ואור"ת דיש לחלק גבי חמץ משום דהיתירא בלע דבענין זה מחלק בסוף מסכת ע"ז (דף עו.) אע"ג דהשתא דבליעי הוי איסורא מ"מ בשעת בליעה הוי התירא אע"ג דרב אשי גופיה מחלק כן במסכת ע"ז (דף עו.) ובפסחים (דף ל:) קאמר רב אשי לדידי חדתי עבדי לי מחמיר על עצמו היה ונראה דהא דמסיק והלכתא אידי ואידי ברותחין הוי מסקנא דמילתא דרב אשי ועוד אור"ת דהכא ובתוספתא אייריי בסכינין גדולים שצולין בהן בשר והוי תשמישן על ידי האור ולהכי בעי ליבון ודיקא נמי דקא חשיב להו בתוספתא בהדי שפודין ואסכלאות אבל סכיני דפיסחא מיירי בקטנים והסכינים ישנים שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים היה אומר הר"י בן ה"ר מאיר שצריכין ליבון מפני שדרך העובדי כוכבים לתקן בהן נר שדולק בהן חלב וגם מהפכין בהן בשר על גבי גחלים וחותכין ור"ת היה אומר כיון דאין עיקר תשמישן לכך לא חיישינן דלמא אתרמי ועבד הכי ועוד אפילו אתרמי ואשתמש בו על ידי האור סגי בהגעלה דכל מה שסופו לפלוט על ידי רותחין פולט בהגעלה ראשונה ואין זה דיוק דדילמא כיון שנשתמש בו על ידי האור אין יוצא מידי דופיו לעולם בהגעלה בלא ליבון ופולט תמיד בכל הגעלותיו מידי דהוה אכלי חרס דלא סגי ליה בהגעלה ולא אמר כל מה שעתיד לפלוט פולט בהגעלה ראשונה אלא אינו יוצא מידי דופיו לעולם:

השוחט בסכין של עובדי כוכבים רב אמר קולף - צריך להעמיד ביודעין בה שהיא בת יומא דאי לאו הכי אמאי קולף לרב הא סתם כלים של עובדי כוכבים אינן בני יומן וגבי עכברא בשיכרא בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סח:) מסופק ליה לגמרא אם סבר רב נותן טעם לפגם מותר או אסור וראיה דסתם כלי עובדי כוכבים אינן בני יומן משמן של עובדי כוכבים דתנן בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לה:) דאסור ומפרש שמואל בגמרא משום דזליפתן של כלים אוסרתן וקאמר דרבי יהודה נשיאה ובית דינו נמנו עליו והתירוהו משום דקסברי נותן טעם לפגם מותר וטעם לפגם דקאמר היינו משום דאינן בני יומן דאין לומר דאפילו הוה השמנונית בעין הוא נותן טעם לפגם בשמן דא"כ קשיא מתני' דהתם דשריא דבש ומפרש בגמרא למאי ניחוש לה אי משום איערובי מסרי סרי ואי משום גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם מותר וגבי שמן אסורה אלא היינו טעמא דגבי דבש אפילו שמנונית בעין נותן טעם בדבש לפגם אבל השמן אין הפגם אלא משום שאינו בן יומו ועוד דמפרש התם טעמא דקורט של חלתית דאסור משום דמפסקי ליה

בסכינא אע"ג דנותן טעם לפגם מותר אגב חורפא דחילתית מחליא ליה ומשויא ליה לשבח ואי סתמייהו בני יומא נינהו לא הוה צריך לאותו טעם:

אגב דוחקא דסכינא בלעה - הר' יצחק בר מאיר היה מצריך מתוך כך לאחר שנקרו החלב מן הבהמה לחזור ולקלוף בכל המקומות שחתך בסכין משום דבלע מן החלב אגב דוחקא דסכינא וכן כשמביאין בשר מטבחי עובדי כוכבים מצריך לקלוף בכל מקום שחתך עובד כוכבי' בקופיץ שלו או בסכינו ויש למצוא טעם על המנהג שלנו שנהגו להקל ודילמא בית השחיטה דוקא שרותח קצת מהני דוחקא דסכינא תדע מדדייקינן בסמוך דהתירא נמי קא בלע מאבר מן החי ומשני לאימת קא בלע לכי חיימא כו' והשתא ללישנא דדוחקא דסכינא תקשי ליה הכי דהתירא נמי אגב דוחקא דסכינא קא בלע דלא מצי לשנויי הכי אלא ודאי אגב דוחקא דסכינא נמי לא בלע אלא בסוף השחיטה דחיימא ועוד אמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קיא:) צנון שחתכו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח דאגב חורפא דצנון פליט הסכין ובלע צנון אבל משום דוחקא לא:

סכין טריפה פליגי כו' - משמע דסכין כשרה לכולי עלמא בצונן והיינו דוקא לענין לשחוט בה פעם אחרת ואע"פ דמלוכלך הסכין בדם הרבה בלאו הכי יש דם הרבה בבית השחיטה מן הבהמה עצמה ולא בלע ליה משום דטרידי סימנין לפלוט דם אבל לחתוך בה רותח אפילו שחט בה כשרה אסור ואמר בפרק כל הבשר סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח:

והלכתא אפילו בצונן ואי איכא בליתא דפרסא כו' - והא דבעי בסוף מסכת ע"ז (דף עו: ושם ד"ה אמר) נעיצה י' פעמים בקרקע לחתוך בה צונן בסכין של עובדי כוכבים לא דמי לסכין טריפה דהכא דבאקראי בעלמא אבל בסכין של עובדי כוכבים מתוך שחותכין בו איסור תמיד נדבק בו השמנונית ואין יוצא ממנו בלא נעיצה ור"ת פירש משום דהתם חותך בו איסור רותח אבל הכא קסבר בית השחיטה צונן וקשה לפירושו דבפ' כל הבשר (לקמן דף קיא:) אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח ואפילו הדיחה כדמשמע בתר הכי דקאמר לחתוך בה צונן אמרי לה בעי' הדחה פירוש הסכין ולא כפי' הקונטרס דפירש התם דאבשר קאי מדנקט בעיא לשון נקבה ועוד דתקנת סכין אתא לאשמועינן כדקאמר אסור לחתוך בה רותח וכן לחתוך בה צונן אלמא קסבר בית השחיטה רותח אפילו הכי לחתוך בה צונן לא בעי נעיצה ויש לומר שאני התם דליכא איסורא אלא משום דם ודם (צונן) לא בלע כל כך דדם משרק שריק ומכל מקום אסור לחתוך בה רותח או אפילו צונן בלא הדחה או קינוח לאמרי לה דלא בעי הדחה משום

שיש רוב דם על הסכין כמו כבדא עילוי בישרא דאסור לכתחלה ולא אמר משרק שריק לפי שיש רוב דם בכבד:

וליתקן חדא ולחתוך בה בשר כו' - ופעם אחרת כשירצה לחזור ולחתוך בשר יהא זכור להכשירה ועל הסכין ששחט בה לא פריך שישחוט והדר יחתוך דסכין ששוחטין בה רגילין לשומרה שלא תתקלקל ולענין שבת נמי אמר דכיתד של מחרישה דמי:

לא ליסחוף איניש כפלי עילוי בישרא - היינו לאחר ניתוח מיד קודם שנצטנן הבשר אבל לאחר שנצטנן אין לחוש כדכתיב (ויקרא ט) וישימו את החלבים על החזות:

דף ט.

ואידך הני שכיחן - כדאמר (ב"מ דף כט:) תפילין בי בר חבו משכח שכיחי מכאן מדקדק רבינו תם דאין צריך לקשור בכל יום תפילין כשמניחן שרבינו אליהו היה מצריך לקושרן מדקאמר בהקומץ רבה (מנחות לה: ע"ש בתוס' ד"ה משעת) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה ועד שעת קשירה ולרבינו תם נראה דההיא קשירה היינו הידוק שמהדקו סביב ראשו כמו (נדה דף כו:) שליא קשורה בו וכמו (ע"ז דף ה.) קשורה בו ככלב דאי קשירה ממש וכי בכל יום ילך אצל בר חבו ועוד דבריש המוצא תפילין (עירובין דף צז. ושם) משמע דאסור לקשור קשר של תפילין בשבת משום דהוי קשר של קיימא דקאמרינן ישנות מכניסן זוג זוג אבל חדשות לא ומפרש בגמרא דחדשות קרי שאינן מקושרות ואם היה עשוי לקשור ולהתיר בכל יום א"כ לא הוי קשר של קיימא:

כולהו תנינהו - פירש בקונטרס עקור דתנן שחט את הושט ופסק את הגרגרת ותימה דאין זה שייך להלכות שחיטה דזה פסול מפני שלא שחטו ולא דמי לשאר הלכות שחיטה ויש לומר דאיירי ששחט בסכין פגומה או במגל וזה נקרא פסק את הגרגרת ופסולה הוי משום דאין שוחטין אלא חונקין כדתנן בפירקין (לקמן דף טו:) חוץ מן המגל והמגירה כו' ובהלכות גדולות פירש עקור שנעקר הסימן ונשחט חוץ ממקומו ותימה דמה ענין זה להלכות שחיטה והלא לא עשה כלום אלא שהסימן נשמט מאליו ואפילו שחטו בסכין תיפוק ליה מטעם הגרמה ויש לומר דאיירי כשנשמט הסימן ואחר כך שחטו וכולהו תנינהו דקאמר היינו מדתנן בפרק כסוי הדם (לקמן דף פה.) הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואם תאמר פשיטא דלא מהניא ביה שחיטה שכבר נטרף ויש לומר לדברי הלכות גדולות לאו טרפה היא אלא שכן הלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת בסימן שמוט הנשמט חוץ למקום חיבורו בין בושט בין בקנה ואפילו עוף שהכשרו בסימן אחד אם נשמט האחד אין שחיטה מועלת בשני ואם תאמר ולמה אינו מונה בהלכות שחיטה

פסק הגרגרת בסכין פגומה כמו שמונה לפירוש הקונטרס ויש לומר דהתם אין כאן שחיטה שאינו אלא חונק ולפירוש הקונטרס ניחא שאינו מונה שמוטה דהלכות גדולות דהוי טרפה ששחטה ואין צריך להזכירו ומיהו לא הוי השתא עקור לפירוש הלכות גדולות מעין שאר הלכות שחיטה שהן בגוף השחיטה ועקור אינו בגוף השחיטה אלא ששוחט סימן שנעקר וגם קצת קשה לשון נוחר ומעקר משמע שאינו אלא מעקר הסימן ואין עושה שחיטה אחרת רק שמיתתו בעיקור כמו בנחירה ואינו כן שבכך לא היה מת ומה שקשה מלקמן לפירוש הקונטרס ומפרק אלו טרפות ולייישב הלכות גדולות אפרש כל אחד במקומו בעזרת השם יתברך:

כדי ביקור טבח חכם - ואף על פי שיש סכין גדולה וסכין קטנה משערינן לכל בהמה בסכין שיש בה כמלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר:

ואסורה באכילה - משום דרוב פעמים שוחט שפיר ושריא מדאורייתא לא החמירו לעשות נבלה:

אמר ליה אין חוששין שמא במקום נקב נקב - ואפילו יש שם נקבים הרבה שלא במקום שיניו מסתברא דתלינן כולהו בזאב כי היכי דמכשרינן (לקמן מט.) היכא דממשמשא ידא דטבחא:

דף ט:

התם הלכתא גמירי לה מסוטה - תימה דמשמע הכא דהא דמטהרין ספק טומאה ברה"ר מסוטה גמרינן לה וקשה דבפרק ב' נזירים (נזיר נז. ושם) תנן אמר להם אחד ראיתי א' מכם שנטמא שניהם מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ופריך בגמרא דהני ב' נזירים והך דקאי גבייהו הרי תלתא והוה ליה ספק טומאה ברה"ר וספקו טהור ולא היה להם להביא כלל קרבן טומאה אלא קרבן טהרה ומשני באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם ואכתי מאי תירץ דהשתא הוה ליה ספק טומאה ברה"י והוה ליה ודאי טמא כדמוכח בריש נדה (דף ב: ושם) גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דקאמר ר' שמעון ברה"י תולין ופריך הש"ס ואי מסוטה גמרינן לה אמאי תולין ואם כן תרוייהו לייתי קרבן טומאה ולא קרבן טהרה כמו מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר דפריך דלייתי קרבן טהרה אלא ודאי היינו טעמא דלא מייתו קרבן טומאה גרידא כי הוי רה"י משום דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות כמו סוטה וזה ודאי שלא נטמאו שניהם אבל מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר ניחא דמייתו שניהם קרבן טהרה אע"ג שודאי האחד מהן נטמא דלאו מסוטה גמרינן להו אלא מטהרין להו מכח דמוקמינן כל חד וחד בחזקת טהרה וי"ל דמסוטה גמרינן לטהר

ברה"ר היכא דליכא חזקה לטהרה כי ההיא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דליכא חזקה לטהרה דאי משום העמד המקוה בחזקת שלם אדרבה העמד טמא על חזקתו ומטהר ר' שמעון ברה"ר משום דגמרינן מסוטה והשתא דבעי למימר דלא מוקמינן באיסור אחזקתיה כמו בסכנתא אפילו היכא דאיכא חזקה ילפינן מסוטה והיכא דלא אפשר למילף מסוטה כי ההיא דשני נזירים (דף נז.) לא נטהר מספק מכח חזקה וההיא פרכא דהתם הוי לפי המסקנא דהכא דאזלינן בתר חזקה וכן דבר שאין בו דעת לישאל דהוי ספקו טהור דילפינן מסוטה היינו היכא דליכא חזקה כי ההיא (טהרות פ"ג מ"ח) דתינוק שנמצא בצד העיסה דמטהר רבי מאיר משום דאין בו דעת לישאל מטעם סמוך מיעוטא לחזקה והויא ליה פלגא ופלגא כדאמרינן ביבמות (דף קיט:) ואם תאמר ומסוטה היכי מצי למילף והא סוטה אית לה חזקת טהרה וי"ל כיון דקינא לה ונסתרה יש רגלים לדבר ואתרע לה חזקתה ואם תאמר כל ספק טומאה ברה"י מנא לן דטמא היכא דאיכא חזקת טהרה אי מסוטה הא אתרע לה חזקה וי"ל דגמרינן שפיר מסוטה דעשאה הכתוב כודאי ולא מוקמינן לה אחזקתיה דאע"ג דאיתרע לה חזקתה מ"מ אי מוקמינן לה אחזקתה לא היה לה להיות ודאי טמאה והא דקאמרינן בפרק כשם (סוטה כט. ושם) דאיצטריך סוטה לטהר ברה"ר דאי מדרב גידל ה"א דבר שיש בו דעת לישאל אפילו ברה"ר ספקו טמא ה"מ למימר דאיצטריך לטומאה ברה"י אפילו היכא דאיכא חזקה דטהרה דאי מדרב גידל דילמא היינו היכא דליכא חזקה דטהרה:

טמאה שאני אומר כו' - פירוש גם הצלוחית דאע"ג שכל מעשה פרה בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה כדאיתא בריש יומא (דף ב.) ובריש פרק הישן (סוכה כא.) היינו קודם שריפת הפרה כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"א ב) ז' ימים קודם שריפת הפרה היו מביאין כו' לפי שכל מעשיה בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה אבל לאחר שריפת הפרה היו מקדשים בכל הכלים כדתנן במסכת פרה פרק המביא כלי חרס לחטאת (מ"ה) בכל מקדשין ואפילו בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה משמע דכ"ש בשאר כלים והנך איצטריך סד"א לאו כלים נינהו כדאמרינן בפ"ק דשבת (דף טז:):

שאני אומר אדם וכו' - וא"ת דהכא תלינן באדם טמא וכן בפ"ק דפסחים (דף י:) גבי קרדום שאבד בבית ואילו בפ"ק דנדה (דף ד.) גבי ככר הנתונה על גבי הדף תלינן באדם טהור ואומר ר"ת דהיינו טעמא דהכא ודפסחים משום דגזרו על ספק כלים הנמצאים אבל על ספק אוכלים לא גזרו ועוד י"ל דההיא דנדה שמדף טמא מונח תחתיה ואי אפשר לככר ליפול אלא אם כן נגע למדף טמא שייך לתלות באדם טהור שנטלה במתכוין שלא תטמא הככר אבל אדם טמא למה היה נוטלה וכן בההיא דכסוי הדם (לקמן פו.)

דרוב תינוקות מטפחין לפי מה שמפרש ר"ת מטפחין בעיסה ומיעוט אין מטפחין ותלינן באדם טהור שנתן לו לפי שהיה חושש שלא יטמא התינוק את העיסה:

אם יכולה חולדה לשתות - פירוש בקונטרס בלשון (אחד) דכל המקיא פוסל הואיל והפריש מהן לשתות הרי נעשית בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאה פוסלת הראשונות וקשה לפירושו וכי מה מלאכה שייכא בשתייה ונראה לומר דאי קודם קידוש איירי מפסלי משום דלא הוי מים חיים אל כלי שיהא חיותן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש כדפירש בקונטרס בלשון אחר ואי אחר קידוש איירי ונקט טמאה משום כלי או כמו שאפרש אחר כך מיפסלי משום רוק שבפיהן המעורב במים וקסבר יש בילה והזאה צריכה שיעור ודלא כר' אליעזר דפרק התערובת (זבחים פ.) דאמר יזה שתי הזיות אי נמי פסולה בהזאה אחת קאמר כמו לר' אליעזר דר' אליעזר נמי איירי בה שהוא מוסיף אף העכבר ה"נ מפרש בתוספתא טעמא דר' יהושע דאמר במים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשישתה ומפסלי משום משקה פיו המעורב במים ולכך אם גירגר כשר היינו ששופך המים תוך גרונו שאין שם משקה פיו והשתא הוי דומיא דירד בה טל בלילה דמפסלי מטעם תערובת:

או נחש לדברי ר"ג - משנה היא במסכת פרה (פ"ט מ"ג) כל השרצים אין פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא מקיאה ר"ג אומר אף הנחש מפני שהוא מקיא ר"א אומר אף העכבר והא דלא תנא הכא אף העכבר לדברי ר"א משום דר' אליעזר שמותי הוא:

או שירד בה טל בלילה פסולה - ברייתא היא זו דבמשנה במסכת פרה ברישא נמי קתני פסולה ותימה שלא הביא כאן המשנה ושמא ניחא ליה להביא הברייתא שמפורש בה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ובמשנה אינו כן ואע"ג דבמשנה תני ברישא נמי פסולה ובברייתא קתני ברישא טמאה משום דאיכא למ"ד בפרק דם חטאת (זבחים צג.) מי חטאת שנטמאו מטהרין אי נמי לפי שהפסול בא מחמת טומאה קתני ברישא טמאה ועוד משום דגם הצלוחית עצמה טמאה כיון דתלינן באדם טמא אבל בסיפא הצלוחית טהורה ועוד יש חילוק בין מי חטאת שנטמאו למי חטאת שנפסלו כדתנן במסכת פרה פרק תשיעי (מ"ח):

דף י.

וישתה הא קא חזי ליה - בירושלמי מתרץ כחוט השערה ושפיפון שמו ורשות נתנה לקרקע להבקע לפניו ולא נתנה רשות לכלי להבקע מפניו:

טבל ועלה כו' - הך דהכא לא שייך לאתויי בפ' כל היד (נדה דף טו:) ובפרק כל הצלמים (ע"ז דף מא:) ובפ"ק דפסחים (דף ט.) דהתם נמי פריך ואין ספק מוציא מידי ודאי דשאני הכא דלחומרא אתא ספק איסורא ומוציא מידי ודאי היתר והנך דמייתי התם לא שייך לאתויי הכא דהתם הוי משום דהוי ספק הרגיל:

עד שיאמר ברי לי - הכא לא מפליג בין טבל סמוך לחפיפה ללא טבל סמוך לחפיפה כדמפליג בפרק בתרא דנדה (דף סו:) דאמר רבא טבלה ועלתה ונמצאת עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחזור לחוף ולטבול ואם כו' ואומר ר"ת דהכא מיירי בנמצא בגוף והתם מיירי בנמצא בראש דחפיפה לא תקן עזרא אלא בראש כדאמרינן במרובה (ב"ק דף פב.) דאורייתא לעיוני דילמא מיקטר ומיקטר לא שייך אלא בראש ועוד נמי תנן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ובפ' בתרא דנדה (דף סו:) אמר דאשה לא תחוף אלא בחמין אבל בקרירי לא משום דמשרו מזייה אבל בשאר הגוף שייך לומר לשון הדחה כדאמר התם רבה לעולם ילמוד אדם בתוך ביתו שתהא מדיחה קמטיה במים ומשמע נמי קמטים דוקא אבל לא שאר הגוף ואע"ג דאיכא למימר דנקט קמטים לרבותא דאע"ג דביאת מים לא בעיא ראוי לביאת מים בעינן ליכא למימר הכי מדלא נקט אפילו קמטיה משמע קמטים דוקא והא דאמר רב נחמן לחמותו דודי חסרת (נדה דף סח.) משמע דכל הגוף בעי חפיפה התם לאו משום חובה אלא משום שהיתה רגילה לרחוץ בחמין כמו שנוהגים גם עכשיו לרחוץ כל הגוף בחמין ועוד אומר רבינו תם דהכא מיירי לטהרות ובנדה איירי לבעלה שהחמירו לטהרות יותר מלבעלה כמו שמשמע בנדה בכמה מקומות ועוד יש להעמיד הך דשמעתין בכהנים דאין בהן חפיפה משום שטובלין תמיד כדמשמע בירושלמי בריש פסחים:

והא הכא דודאי טבל - פירוש קרוב לודאי הוא דטבל שפיר כיון שנתעסק באותו המין אח"כ:

סכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי - תימה דליכא לשנויי הכי אההיא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דבריש נדה (דף ב:) דקאמר התם דכל הטהרות שנעשו על גביו למפרע כולן טמאות משום דהא חסר לפניך והעמד טמא על חזקתו ולא אמרינן מקוה אתרעאי אדם לא אתרעאי והכא נמי נימא העמד בהמה על חזקתה ואימא לא נשחטה דהרי הסכין פגום לפניך וי"ל דשאני התם דאיכא למימר חסר ואתאי כדקאמר התם ועי"ל דהכא טעמא משום דעצם ודאי פוגם וכ"ת התם נמי ודאי טבל כדאמר הכא גבי טבל ועלה לא דמי דמה שנתעסק באותו המין אחר כך עושה אותו ודאי טבל דמסתמא מאותו מין שנתעסק בא אבל התם מה שייך לומר ודאי טבל הרי במקוה חסר טבל ואין זו טבילה

והא דאמרינן בסמוך גבי רב יוסף דטרף עד תליסר חיותא איכא למימר דלא כרב חסדא דלרב חסדא אפילו בתרייתא כשרה לפי שקרוב לודאי דבעצם של מפרקת של בתרייתא אפגים לפי שבראשונות רגיל להזהר שלא לדחוק את הסכין בכח במפרקת לפי שעדיין צריך לשחוט אחרות אבל באחרונה לא חייש ועי"ל דמה לי אתיליד ריעותא בסכין ומה לי אתיליד ריעותא בבהמה אלא על כרחך הכי קאמר סכין אתרעאי פירוש ואיכא ספיקי טובא שמא בעצם נפגמה ואפילו בעור נפגמה שמא לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה והוי כספק ספיקא והשתא פריך שפיר בתר הכי כל ספק לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג דמשמע שבא לרבות אפילו דבר שנוטה להתיר יותר מלאסור ומשני לא לאתויי ספק שהה ספק דרס ואף על גב דלא עביד דשהי ודריס דמסתמא שחט כדרך השוחטין ופריך מאי שנא כיון דתרוייהו קרובים לודאי להכשיר:

דף י:

ודילמא אדנפיק ואתי בצר ליה שיעורא כו' - אין להקשות היכי מוכח מהכא דאוקי מילתא אחזקיה דלמא הכא טמא מספק דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא דבכל ענין טימא הכתוב אפילו הוי רה"ר שיש בו הרבה בני אדם ואפילו דבר שאין בו דעת לישאל אבל קשה דתינח היכא דליכא ריעותא אבל היכא דאיכא ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה וכן אחד משנים שנטמא ודאי ברה"ר דמטהרין שניהם מטעם חזקה כה"ג מנלן דאזלינן בתר חזקה וי"ל דה"נ יש ריעותא גדולה דאע"ג דאישתכח שחסר לאחר שבעה אפ"ה לא מטהרים למפרע כל אותם שנכנסו לבית בימי הסגר ומיהו קשה דהך מילתא דמיא למקוה שנמדד ונמצא חסר דשבקינן לחזקה דמקוה ומטמאינן לגברא שטבל משום העמד טמא על חזקתו והרי חסר לפניך וה"נ הוה לן למימר דשבקינן חזקת נגע ואזלינן בתר גברא דאוקמינן בחזקת טהרה והרי חסר לפניך:

אלא לאו משום דאמרינן אוקמיה אחזקיה - ואין לומר דשאני הכא דאזלינן לחומרא דמדאורייתא אין לחלק ועוד דאף לקולא מטמאין ליה לשרוף קדשים ולהביא קרבן אם נכנס למקדש וקא מייתי מספק חולין לעזרה ועוד דאף לקולא מוקמינן הכא אחזקיה דאי היה נגע גדול ובסוף השבוע היה חסר ממה שהיה מטהרין וניחוש דלמא אדנפיק ואתי בציר ליה שיעורא והיה כשיעור שהיה בסוף שבוע ונמצא שהנגע עומד בעיניו ובעי הסגר שני אלא משום דמוקמינן ליה בשעת הסגר אחזקיה:

כהן גדול ביום הכפורים יוכיח - תימה דבפרק ידיעות הטומאה (שבועות יז:) אמרינן הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו אפילו כולו מבפנים חוץ מחוטמו טהור והבא אל הבית

אמר רחמנא דרך ביאה אסרה תורה ויש לחלק בין כניסה ליציאה דאורחא דמילתא ביציאה כתלמיד הנפטר מרבו:

דף יא.

דקיימי דרא דגברי - בלא זה היה יכול לומר כגון שהיה אדם אחד עומד לשם בשעת הסגר וראה שלא חסר אלא רוצה לפרש באותו ענין שאף הכהן עצמו היה יכול לידע:

מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא - וא"ת כיון דאמרינן זיל בתר חזקה כ"ש בתר רובא דרובא וחזקה רובא עדיף וי"ל דלרב אחא בר יעקב בעי דלא קים ליה חזקה מקרא ולמאי דמפרש רבינו חיים דהא דרובא עדיף מחזקה לא מסברא אלא ילפינן מפרה אדומה דאזלינן בתר רובא אע"ג דאיכא חזקה כנגד הרוב דאוקי גברא שמזין עליו בחזקת טמא אתי שפיר הכא:

אבל היכא דלייף לית לן בה - מקשין אמאי לא יליף מכל קרבנות דדחו שבת ולא חיישינן שמא ימצא קרבן טרפה ונמצא שחלל שבת ונ"ל דאין יכול להוכיח משם דאיכא למימר דמספק נמי אמר רחמנא דלדחי שבת מצות קרבן כמו שבפיקוח נפש אמרינן בספ"ק דכתובות (דף טו:) דלא הלכו בו אחר הרוב:

דמנח גומרתא כו' - ואפילו חל ערב פסח להיות בשבת מלאכה שאי אפשר לעשות מע"ש דוחה את השבת:

אתיא מעגלה ערופה - תימה דלא דחי גבי פרה ועגלה כיון דלייף לית לן בה וי"ל דמשמע דבשעת שריפה ולאחר עריפה תהיה שלימה כמו בשעת שחיטה ועריפה:

הערופה כשהיא שלמה - לקמן בפרקין (כד.) דרשינן נמי מהערופה זאת בעריפה ואין אחרת בעריפה ובסוף פרק כל הבשר (לקמן קיז:) גבי דבר שנעשה מצותו אמר תרי מיעוטי כתיבי ושמו הערופה וי"ל דמהערופה משמע שפיר ההוא מיעוטא דזאת בעריפה ומדסמך העגלה להערופה דרשינן העגלה שלמה:

אתיא מפרה אדומה - וא"ת כיון דפרה בת שתי שנים א"כ דילמא היינו משום דאוקמיה אחזקה שאינה טרפה למ"ד טרפה אינה חיה ומיהו כאן י"ל דאיכא חזקה אחרת כנגדה דהעמד טמא על חזקתו אבל לקמן דיליף מעדים זוממים קשה וי"ל דכל חזקה שלא נתבררה ולא נודעה אפילו שעה אחת לא אזלינן בתרה ויש ללמוד מתוך כך הלכה למעשה דאם עשה גבינות מכמה בהמות ואח"כ נשחטה האחת ונמצאת טרפה שכולם אסורות דאין לי להעמיד פרה אחזקתה ולומר השתא הוא דנטרפה מיהו בטרפה מחמת

שהריאה היא סרוכה דאם היינו בקיאין לבדוק אפשר שהיה לה היתר אין לאסור דהוה ליה ספק ספקא ספק אינה טרפה ואם תמצא לומר טרפה אימא דאחר כך נטרפה:

ושחט ושרף - אע"פ שיש פסוק אחד בינתים מכל מקום משמע ושרף את הפרה כמו שהיתה בשעת שחיטה מדלא כתיב ושרף אותה:

חטאת קרייה רחמנא - תימה דלא קאי האי טעמא בריש אין מעמידין (ע"ז כג:) דדייק התם גבי פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע עד כאן לא פליגי אלא בחששא אבל היכא דודאי רבעה פסולה ש"מ דפרה קדשי מזבח היא ומשני דשאני פרה דקרייה רחמנא חטאת אלא מעתה תפסל ביוצא דופן אלמה תניא הקדישה ליוצא דופן פסולה ור"ש מכשיר פירוש ואי איתא להאי דרשה דחטאת מסתמא אקרא לא הוה פליג ר"ש ומסיק אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בה לכך פסולה ברביעה וביוצא דופן כשרה ורבנן דפסלי ביוצא דופן משום דסברי דקדשי מזבח היא ומיהו על כרחיך אי אפשר לפרשה כן דבכל דוכתא אמרינן שאני פרה דקדשי בדק הבית היא א"כ הוה אתי כר"ש ונראה לפרש דהכי פריך אלא מעתה תפסל ביוצא דופן ופריך לכולהו טעמי בין נפרש דטעמא דרביעה משום דקדשי מזבח היא בין נפרש משום דחטאת קרייה רחמנא דמסתמא ר"ש לא פליג ארבותיו רבי אליעזר ורבי יהושע ומשני שאני פרה הואיל ומום פוסל בה ולא גרסינן אלא ובספרים לא היה כתוב אלא שבקונטרס הגיה וכתב ה"ג אלא וטעמא דחטאת קרייה רחמנא לעולם קאי לרבנן דפסלי ביוצא דופן ואם תאמר לרבי שמעון דלית ליה דחטאת קרייה רחמנא מנא ליה דטרפות פוסל בה וי"ל דנפקא ליה מדכתיב תמימה כדדרשינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ו.) דנח גופיה לאו טרפה הוה מדכתיב תמים ורבנן אצטריך תמימה לכדדרשינן בספרי תמימה דאף שתי שערות שחורות פוסלות בה ולרבי שמעון תרתי ש"מ מדכתיב תמימה בין אדומה לאשר אין בה מום ועוד יש לומר דבפסול התלוי בגופה מודו כולי עלמא כדתנן (פרה פ"ד מ"א) שחטה שלא לשמה פסולה והיינו מחטאת היא ובספרי נמי דרשינן חטאת היא דמועלין בה וכמה דרשות ואם תאמר בכל דוכתין דמשני קדשי בדק הבית אמאי לא חשיב ליה כקדשי מזבח משום דחטאת קרייה רחמנא ויש לומר דבכל דוכתין מסלק לה בקושיא אחריתי ובפרק אלו קדשים (תמורה כ.) דקאמר דאין פרה עושה תמורה משום דקדשי בדק הבית היא כיון דנפקותא ליתא בגוף הפרה לא שייך דרשה דחטאת קרייה רחמנא ובבכורות (דף כה.) נמי דקאמר דאין בה איסור גיזה ועבודה לאחר שנפדית משום דקדשי בדק הבית היא ולא הויא כפסולי המוקדשים שנפדו משום דלאחר פדיון

שאין תורת פרה עליה לא קרייה רחמנא חטאת אי נמי מה שנפדית היינו משום דלב בית דין מתנה עליה דאי לא הוצרכוה תהא לדמיה כדאמרינן בפרק קמא דשבועות (דף יא.):

דף יא:

כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורין - ועוד הוה מצי למידק ודילמא משום דאזלינן בתר חזקה דהעמד האם בחזקת צדקת:

וכי תימא דבדקינן ליה - מקשינן דנילף מרוצח גופיה דאזלינן בתר רובא דדילמא הרוצח הוא טרפה וטרפה שהרג את הנפש פטור ושמא דאזלינן בתר רובא מדלא חיישינן להרוג את הטרפה לא נילף בעלמא ועוד נראה לי דטעמא דטרפה שהרג פטור דהיינו משום דהוי עדות שאין אתה יכול להזימה ואי קטלינן עדים כשהוזמו לא שפיר קטלינן ואם כן אין להוכיח אלא במאי דקטלינן לעדים ולא חיישינן דלמא הך דאסהידו ביה טרפה הוה כדקאמר בסמוך וכן מצינו בשם רבינו מנחם הקדוש אך קשה לי מאי קאמר וכי תימא דבדקינן ליה הא מכל מקום הויא ליה התראת ספק אי לא אזלינן בתר רובא ושמא קסבר דשמה התראה:

ליחוש דלמא במקום סייף נקב הוה - אין להקשות משכחת לה כגון שהטביעו בנהר דאפשר בתר הכי למיבדקיה דהא קרא בכלי עץ ובכלי ברזל ואבן כתיב אבל קשה דמשכחת לה כגון שהיה קרום של מוח מגולה וראו שהיה שלם ובא זה ונקבו והרגו ויש לומר דדוחק הוא להעמיד הפסוק בכך ואם תאמר ובספ"ק דמכות (דף ז.) דאמרי רבי טרפון ורבי עקיבא אילו היינו בסנהדרין לא היה אדם נהרג ומפרש דהוו בדקו להו ואמרי ראיתם שטריפה הרג או שלם הרג ואם תמצא לומר שלם הרג שמא במקום סייף נקב הוה והכא משמע דלא חיישינן דאזלינן בתר רובא ויש לומר דרבי עקיבא לטעמיה דאמר דחיישינן למיעוטא בפרק הלוקח בהמה (בכורות כ:) דקסבר חלב אינו פוטר בבהמה בבכורה אע"ג דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות ואע"ג דאפילו רבי מאיר דחייש למיעוטא מודה היכא דלא אפשר רבי עקיבא חשיב ליה אפשר דאיכא לאוקמי קרא שהיה קרום מוחו מגולה ונקבו כדפירשנו ורשב"ג דפליג עלייהו ואמר אף הם מרבים שופכי דמים בישראל אפילו חייש למיעוטא מ"מ חשיב ליה לא אפשר דדוחק הוא להעמיד הפסוק בכך ועוד אור"ת דאף על גב דאי לא שיילינן לעדים קטלינן ליה דסמכינן ארובא היכא דלא אפשר היכא דשיילינן להו ואמרי דלא ידעי פטור מידי דהוה אסייף ואירן דאי לא שיילינן להו חייב ואי שיילינן להו ואמר אחד בסייף ואחד באירן פטור אע"ג דבסייף ואירן כשאומרים אין אנו יודעין חייב עד דמכחשי אהדדי

היינו משום דסייף ואירין לא שייך כל כך בגוף העדות דמה לי הרגו בסייף ומה לי באירין אבל במקום סייף נקב הוה דשייך לגוף העדות טפי אי בדקינן להו ואמרו אין אנו יודעין פטור ואחד אומר כליו שחורים ואחד אומר כליו לבנים דלא שייך לגוף העדות אע"פ דמכחשי אהדדי חייב הקשה רבינו יצחק ברבי מרדכי דהכא ילפינן מרוצח ועדים זוממים דאזלינן בתר רובא אף בדיני נפשות וכן מוכח בריש פ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף סט.) ובאלו הן הנשרפין (שם דף עט:) אמרינן נסקלין בנשרפין ידונו בסקילה הקלה אע"ג דרוב נשרפים נינהו ותירץ ר"ת דכיון דממה נפשך הוא נהרג לענין באיזו מיתה הוא נהרג לא אזלינן בתר רובא ועוד יש לומר דהוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי והא דפריך התם מעיקרא כי הוה תני הנשרפין בנסקלין תיפוק ליה דרובא נסקלין נינהו הכי פירושו לכל הפחות לא גרע משום דהוו רובא דנסקלין:

ודילמא הך דאסהידו ביה טרפה הוה - ואם תאמר דחובשים אותו י"ב חדש ואם יחיה לאו טרפה הוא ויש לומר דשמא קסבר טרפה חיה ועוד נראה לי דאי אין הורגין העדים כשהוזמו אלא אחר י"ב חדש דדילמא הך דאסהידו ביה טרפה א"כ גם אותו שמעידין עליו אין להורגו עד לאחר י"ב חדש וכיון דלא באו להורגו אלא אחר י"ב חדש א"כ לא יהרגו הם אף לאחר י"ב חדש דדילמא נעשה טרפה הך דאסהידו ביה בסוף י"ב חדשים והרי לא באו אלא להרוג את הטריפה:

לרבי מאיר דחייש למיעוטא כו' - מדקאמר לרבי מאיר ולא קאמר היכי אכלינן משמע דלא קיימא לן כר' מאיר דחייש למיעוטא וקשה דבפרק הלוקח בהמה (בכורות כד.) פסיק רבי יוחנן כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים דפטורה מן הבכורה כשבנה כרוך אחריה משום דלא מרחמא ליה אא"כ ילדה אבל מטעם חלב לא מיפטר אע"ג דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות אלמא חיישינן למיעוטא אע"ג דליכא חזקה בהדי מיעוטא דאי אמרינן אוקי בהמה בחזקת שלא ילדה אדרבה העמד וולד בחזקת שאינו קדוש בבכורה שהיה חולין במעי אמו ויש לומר דרבי יוחנן לא פסיק כוותיה אלא בהא דלא מרחמא אלא אם כן ילדה:

ונפקא מינה להיכי שראינוה שהיה לה חלב קודם לידה דההיא לא מפטרינן מטעם חלב ואפשר דאף רשב"ג סבר דחלב פוטר והשתא אתי שפיר דאשכחן רשב"ג דלא חייש למיעוטא בריש כל הצלמים (ע"ז דף מ:) דלא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום כדגזר ר"מ התם ורבי יוחנן נמי אכל לעיל (דף ה:) משחיטת כותי ולא גזר בהו כדגזר ר"מ ובעשרה יוחסין (קידושין דף פ.) גבי שני דברים שאין בהן דעת לישאל ועשאן הכתוב כו' משמע נמי דרבי יוחנן כרבנן דר"מ ס"ל והא דא"ר יוחנן בסוף אין מעמידין (ע"ז דף

לט:) למעוטי מורייס וגבינות בית אונייקי וסתמא כר"מ התם הוי סתם ואח"כ מחלוקת בריש כל הצלמים (עבודה זרה מ:) והא דאמר רשב"ג כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספק הוי אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי בפרק ר' אליעזר דמילה (שבת דף קלה:) וקיימא לן התם כוותיה אע"ג דרובן אינן נפלים וכן תוך שמנה ימים בבהמה אסרינן התם ולא אזלינן בתר רובא התם משום דלא יבא להקל בערוה והצריכוה חליצה במת תוך שלשים ולא רצו לסמוך על הרוב ולהתירה לשוק בלא חליצה שלא יאמרו העולם שפיהק ומת ויבא לידי לעז וקלקול ולכך גם לענין אבילות פטור שלא יבא להקל בערוה ועוד דבלאו הכי יש להקל באבילות דקי"ל (מו"ק דף [יח.] כ.) הלכה כדברי המיקל באבל ואסרו כמו כן בבהמה דגזרו בהמה אטו אדם דאי לא הא לא קיימא הא אי נמי אסור בבהמה אפי' בבריא שלא יבא להתירה בחולה שיהא קרוב לפיהק ומת:

דף יב.

פסח וקדשים מאי איכא למימר - מבשר תאוה לא פריך משום דנראה דמדאורייתא לא חייש רבי מאיר למיעוטא אלא מדרבנן ולהכי פריך הכי נמי שמחמיר שלא לאכול בשר כלל ואפילו מחמיר בשאר בשר פסח וקדשים אין יכול להחמיר ומדקדק כי היכי דלר"מ יש חילוק מדרבנן בין אפשר ללא אפשר ה"ה לרבנן:

או שאמר לשלוחו כו' - מעיקרא תנא מצא תרנגולת שחוטה בשוק דאיכא למימר בעליה שחטוה והדר אמר דאפי' אמר לשלוחו ומצאו השליח שהיא שחוטה דהשתא שלא ברשות נשחטה אפ"ה חזקתו שחוטה:

הכי גרסינן לעולם אין חזקה שליח כו' - מפורש בפ' בכל מערבין (עירובין לב:):

הרי שאבדו לו גדייו - ה"ה נגנבו דמשום דחשיד אגנבה לא חשיד אנבלה ובתוספתא קתני בהדיא נגנבה לו תרנגולת ומצאה כו':

כי פליגי באשפה שבבית - הוא הדין דפליגי בשוק בלא אשפה כדמוכח באלו מציאות (ב"מ דף כד:) גבי ר' חנינא שמצא גדי שחוט בין טבריא לציפורי:

דף יב:

מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה - תימה דמשמע הכא דחרש שוטה וקטן לאו בני כוונה נינהו אפילו אחרים עומדים על גבן ובסוף פ"ב דגיטין (דף כב:) תנן הכל כשרים לכתוב את הגט אפי' חרש שוטה וקטן ופריך בגמרא והלא לאו בני דעה נינהו ומשני שגדול עומד ע"ג אלמא בני כוונה לשמה נינהו כשגדול עומד ע"ג וי"ל בגדול עומד ע"ג

היינו שמלמדין אותם ומזהירין אותם לעשות לשמה אבל הכא אחרים רואים אותם בעלמא קאמר אע"ג דבריש פירקין (לעיל דף ג.) קרי לאחרים רואין אותו גדול עומד על גביו וא"ת דבפ' מצות חליצה (יבמות קד:) אמר החרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה ומפרש התם חרש וחרשת משום דלאו בני קרייה נינהו וקטן משום דאיש כתיב בפרשה והשתא תיפוק ליה דבעינן כוונה כדאמרינן התם (דף קו.) דחליצה פסולה עד שיכוונו שניהם וי"ל דחליצה בבית דין הוה כגדול עומד על גביו שמזהירין אותו לעשות לשמה ומיהו קשה מדתניא בתוספתא דשוטה לאו בר חליצה הוא ואי חשיבי ב"ד כמו גדול עומד על גביו אפילו שוטה נמי כמו גבי גט וי"ל דלגבי גט מהני דבגט מוכחא מילתא טפי דעביד לשמה כשמניחין לכתוב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה הלכך אפילו בשוטה מהני כשגדול עומד על גביו:

דמן חבריא - שם מקום כדאמרינן בבראשית רבה אבימי חבריא מבקר בישיא הוה:

זרק סכין לנועצה בכותל - הא חשיב מתכוין לחתיכה כדמוכח לקמן בפ"ב (דף לא.) גבי נפלה סכין ושחטה ונקט לרבותא דרבנן דאע"ג דמתכוין לחתיכה פסלי עד שיתכוין לחתיכת סימנין אבל רבי נתן מכשיר אפילו לא מתכוין לחתיכה כגון הפיל את הסכין ושחט כדמוכח לקמן בפ"ב (שם):

קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה - פירש בקונטרס כגון בשחיטת קדשים דיליף בריש זבחים (דף ב.) דבעיא לשמה ושחט קטן עולה לשמה מי הוי כוונה או לאו וא"ת הא התם משמע דסתמא נמי כשר משום דזבחים סתמא לשמן קיימי ואינו פוסל עד שיכוין שלא לשמן ויש לומר דסתמא דקטן גרע דאין לו דעת להבין שהם קדשים וסבר שהם חולין והוה ליה מתעסק ופסול כדאמרינן בזבחים בסוף פרק (ב' (דף מו) ב"ש אומרים) לשם חולין כשרה משום חולין פסולה ואפילו אומר הקטן יודע אני שהם קדשים ולשמן אני מתכוין מבעיא לן אם כוונתו כוונה ודילמא לא מהניא אם אין מעשיו מוכיחין:

ותיבעי ליה מעשה - כל הסוגיא פירש בקונטרס דמעשה עם הדבור חשיב מעשה ומחשבה גרידא היינו דבור בלא מעשה ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו היינו מעשה בלא דיבור ואין לשון הש"ס משמע כדבריו דיש להם מעשה משמע מעשה גרידא אף ע"פ שלא אמרו כלום דאת"ל שתלוי באמירה כמו במעשה א"כ כי היכי דקתני יש להם מעשה דהיינו מעשה עם המחשבה ואין להן מחשבה היינו מחשבה גרידא הכי נמי הוה מצי למימר יש להם מחשבה דהיינו מחשבה עם המעשה ואין להם מעשה גרידא ועוד דלמה ליה למינקט כי קא מיבעיא ליה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כגון דקיימא עולה כו' ה"ל למימר כגון אלון ורמון שחקקום סתם ולא פירשו למוד בהם עפר ולכך מאזנים

ומיהו לפי המסקנא דבעי מדאורייתא ניחא הא דנקט דקיימא עולה כו' ועוד הא דקתני העלום חרש שוטה וקטן אע"פ שנתכוונו לכך אינן בכי יותן והלא יש מעשה ודבור ובקונטרס דחק לפרש אע"פ שנתכוונו לכך אחר העלאה ואין משמע כן אלא משמע אפילו נתכוונו בשעת העלאה קאמר ועוד אפילו העלום סתם ולא פירשו מפני הכנימה ליהוי בכי יותן לר' יוחנן דאמר מחשבה ניכרת מתוך מעשה מועלת דהיינו מעשה בלא דבור ומיהו שמא אותו מעשה גרע יותר מדאי דשמא מפני הכנימה העלום ועוד קשה מדקאמר או דלמא מקום הוא דלא איתרמי ליה משמע דאי לאו משום דאית לן למיתלי בהכי לא הוה קא מיבעיא לן אע"פ שהוא מעשה בלא דיבור ונראה לפרש דאמירתו לא מועלת ולא מורדת אלא מעשה גמור כגון ההיא דאלון ורמון דפשיטא דהם חוקקים לצורך בית קיבול ולמוד עפר ולכף מאזנים דנקט אורחא דמילתא נקט וה"ה לשום צורך אחר וכיון דאין חוקקים אלא כדי לקבל חשיב מעשה גמור אע"פ שלא פירש ומעשה גרוע כמו ההיא דהעלום חרש שוטה וקטן אינו מועיל דבור כדקתני אע"פ שנתכוונו לכך אינם בכי יותן אבל מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו היינו שמוכיח קצת כגון עולה דקיימא בדרום ואתייה בצפון ושחטה קמיבעיא ליה אי חשיב מעשה שכן נראה יותר שלכך נתכוין ומהני אע"פ שלא פירש או דילמא לאו מעשה גמור הוא שאני יכול לתלות משום דמקום הוא דלא איתרמי ליה ואפילו פירש לא מהני כי ההיא דהעלום ופשיט מההיא דקא"ר יוחנן אם היפך בהן הרי הן בכי יותן אע"פ שגם שם יש לתלות קצת מפני הכנימה כדי שיצא לצד השני אלא שיותר ראוי לתלות מפני הטל כיון דלאחר שירד הטל מצד אחד מהפך לצד אחר אבל העלאת קטן סתם לא הוי בכי יותן ואפילו העלאת גדול סתם שמא לא היתה מועלת ואין לדקדק מפני הכנימה אינן בכי יותן הא סתמא הרי הוא בכי יותן דאדרבה דייק מסיפא דקתני אם נתכוונו לכך הרי הם בכי יותן הא סתמא אינן בכי יותן ומיהו אם בשעת הטל העלום התינוקות משמע בירושלמי שהן בכי יותן דבריש מסכת תרומות מייתי הך משנה ומפרש ואיזהו מעשה שלהן אמר רב הונא בתפוש בהן בטל ושמא האי תפוש בהן בטל היינו היפך בהן דקא"ר יוחנן הכא אי נמי כשהטל יורד מעלה אותן וכשהטל פוסק מורידן ובירושלמי גבי חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתם תרומה חרש שוטה וקטן כו' פריך ויוכיח מעשה שלהן על מחשבתן דתנינן תמן העלום חרש שוטה וקטן כו' וקצת תימה מה מקשה דבתחלת סוגיא דריש מקראי דאין תרומתן תרומה דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה פרט לעובד כוכבים מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו פרט לחרש שוטה (וקטן) ושמא אסמכתא בעלמא היא ומתרץ שם ונחשב לכם תרומתכם את שכתוב בו מחשבה אין מעשה שלו מוכיח על

מחשבתו ושאין כתוב בו מחשבה מעשה שלו מוכיח על מחשבתו פירוש כיון שעיקר תרומה במחשבה וקטן אין לו מחשבה לא מסתברא שיוכיח המעשה על מחשבתו והדר פריך רבי יוסי קומי דשמואל והרי גיטין שאין כתוב בו מחשבה ואין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו דתנינא הכל כשרין לכתוב את הגט ואפי' חש"ו ואמר רב הונא והוא שיש פקח עומד על גביו כו' מתרץ תמן זה כותב וזה מגרש הכא הוא החושב והוא התורם ותימה לר"י שבא לתרץ מגט אתרומה ומזה לא הקשה אלא הקשה מגט אההיא דקטן יש לו מעשה ובלא ירושלמי יש לנו לדקדק בדברים הללו דכיון דקטן יש לו מעשה להוכיח על מחשבתו לענין גט נמי יועיל בלא גדול עומד על גביו (ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד על גביו):

דף יג.

בעא מיניה שמואל מרב הונא - משמע שהיה שמואל קטן מרב הונא וכן בריש גיטין (דף ה.) ובפ' יש בערכין (ערכין טז:) הוו יתבי רב הונא וחייא בר רב קמי שמואל משמע כתלמיד היושב לפני רבו ובפרק קמא דגיטין (דף יא:) יתיב רב הונא קמי רבי ירמיה ורבי ירמיה חבירו של רבי זירא הוה כדמוכח בנדה (דף כג.) בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא כו' עד כאן הביאו רבי ירמיה לרבי זירא לידי גיחוך ולא גחך ורבי זירא תלמידו של רב יהודה דהוה משתמיט מיניה למיסק לארעא דישראל ורב יהודה תלמידו של רב ושמואל והיה קורא רבי ירמיה לרב הונא דרדקי (גיטין דף יא:) ויש לומר דתרי רב הונא הוו ומיהו ההוא דערכין (דף טז:) על כרחך תלמידו של רב הוה כדמוכח התם:

מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול - פירש בקונטרס מתעסק בסכין להגביהו ולזרוק אותו וקשה דבכה"ג אפילו בחולין פסול לרבנן אפילו מתכוין לחתיכה כגון לנעצה בכותל כדמוכח בפרק ב' (לקמן לא.) עד שיתכוין לחתיכת סימנין ונראה דהאי מתעסק בקדשים היינו דמתכוין לחתיכת סימנים ולא לשם זביחה דבחולין כשר ובקדשים פסול ועוד יש מתעסק אחר כגון של קדשים שסבור שהוא חולין ושחטו דפסול מטעם מתעסק כדאמרינן בזבחים בסוף פרק ב"ש (זבחים דף מו:) דמשום חולין פסולה ותרוייהו מושחט את בן הבקר נפקא:

פיתו פת כותי - בפירקי דרבי אליעזר (פ' לח) יש דעזרא וזרובבל בן שאלתיאל ויהושע בן יהוצדק נידו אותן בשלש מאות כהנים ובשלש מאות תינוקות ובשלש מאות ספרי תורה והיו תוקעין והלוים משוררים ומסיימים בה מכאן אמרו כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר:

דף יג:

נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הם - הלכך בארץ ישראל נמי אין אדוקין כל כך שיהיו מעשיהם לשם עבודת כוכבים:

שחיטת מין דישראל אסורה דעובד כוכבים מיבעיא - וא"ת ודילמא מין ישראל גרע דהא עובד עבודת כוכבי' הוי מין לכ"ע בפרק בתרא דהוריות (דף יא.) ונכרים אף על פי שרובם עובדי עבודת כוכבים לא אמרינן שחיטתן לעבודת כוכבים וי"ל דמכל מקום מין עובד כוכבים דאדוק בעבודת כוכבים יותר פשוט דשחיטתו לעבודת כוכבים ממין ישראל:

אבל מעובדי כוכבים כלל כלל לא - וא"ת א"כ לישתוק קרא מיניה דמהיכא תיתי מקבלין הא איצטריך איש איש לרבויינהו וי"ל דמ"מ ס"ד דמצדיקי עובדי כוכבים נקבל להכי אתא קרא למעוטינהו לגמרי ואם תאמר והא כתיב (ויקרא כב) ומעוך וכתות ונתוק וכרות וגו' וכתיב (שם) ומיד בן נכר לא תקריבו את אלה הא תמימים תקריבו ויש לומר דלעולם תמימים נמי לא ואתא קרא בבעלי מומין לעבור עליהם בלאו ועשה:

תקרובת עבודת כוכבים ודלא כרבי יהודה בן בתירא - משמע הכא דרבנן לא מקשי תקרובת עבודת כוכבים למת וכן משמע בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לב:) גבי בשר הנכנס לעבודת כוכבים מותר והיוצא אסור וקאמר בגמרא והיוצא אסור אי אפשר דליכא תקרובת מני רבי יהודה בן בתירא היא והקשה ר"ת דלעיל בההוא פירקא (דף כט:) גבי יין של עובדי כוכבים דאסור בהנאה מפרש בגמרא דנפקא לן מדאיתקש לזבח וזבח למת ולא קאמר רבי יהודה בן בתירא היא כדקאמר גבי בשר היוצא ועוד הקשה ר"ת דלעיל בשמעתין דייק נבלה אין איסור הנאה לא מתניתין דלא כר' אליעזר דאי ר"א האמר סתם מחשבת עובד כוכבי' לעבודת כוכבים ומאי קושיא לעולם מתניתין כר"א והא דלא אסור בהנאה משום דלא אתיא כרבי יהודה בן בתירא ומיהא יש לדחות ולפרש דקאמר מתניתין דלא כר' אליעזר למאי דמוקי מתניתין כרבי יהודה בן בתירא ונראה לפרש דלענין איסור לא פליגי דמקיש רחמנא למת לענין איסור הנאה דהא כתיב אכילה בקרא (תהילים ק"ו:כ"ח) ויאכלו זבחי מתים ובטומאה הוא דפליגי דרבי יהודה בן בתירא מקיש לגמרי למת אפילו לענין טומאה וכן משמע דרבי יהודה בן בתירא לא נקט אלא טומאה וגבי בשר היוצא דמוקי לה כר' יהודה בן בתירא משום דקתני מפני שהוא כזבחי מתים דלא הוה צריך למתני כיון דתנא אסור אלא מיתור לשון משמע דמטמא באהל המת ומיהו אי לאו מיתורא מלשון זבחי מתים אי אפשר לדקדק מדדייק לקמן בפ"ב (דף מ.) גבי השוחט לשם הרים שחיטתו פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהו השוחט לשם הרים כו' הרי אלו זבחי מתים ומאי קושיא דלמא ההיא כרבי יהודה בן בתירא

ומתניתין כרבנן אלא ודאי כיון דאסור בהנאה משום תקרובת שייך למיתני זבחי מתים אף על גב דלא מטמא באהל ואף על גב דלרבנן ליכא טומאת אהל טומאה בעלמא מיהו מדרבנן איכא כדאמרינן בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נב:) איסור דאורייתא לא בטלה טומאה דרבנן בטלה אבל לרבי יהודה הויא טומאת אהל דאורייתא והא דתנן בפרק כל הצלמים (עבודה זרה דף מח:) לעבור תחתיה ואם עבר טמא ומפרש בגמרא משום דאי אפשר דליכא תקרובת ומני רבי יהודה בן בתירא היא וקתני סיפא ואם היתה גוזלת את הרבים טהור אע"ג דטומאת אהל דאורייתא התם ליכא תקרובת ודאי אלא חששא בעלמא היא והיכא דגוזלת רבים לא גזרו רבנן והא דאמר בפרק העור והרוטב (לקמן קכט.) הרי אמרו תקרובת עבודת כוכבים של אוכלים מטמא טומאתה לאו דאורייתא דאי ס"ד דאורייתא מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה ומשני כששימש מעשה עץ שימש דיחוי בעלמא הוא אי נמי כרבי יהודה בן בתירא וא"ת דאמר בפסחים פ' אלו דברים (פסחים דף עג.) השוחט בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב ג' חטאות ובעי מאי תיקן פירוש דלא מצית אמרת תיקן להוציאו מידי נבלה דהא אית ליה טומאה מכח תקרובת עבודת כוכבים משמע דאיכא טומאה דאורייתא דאי מדרבנן א"כ תיקן להוציאו מידי טומאה דאורייתא ואם אכל קודש או נכנס למקדש פטור ומשמע דאפילו לרבנן מיירי מדלא קאמר לרבי יהודה בן בתירא מה תיקן כדאמר התם (לעיל) (שם עג.) לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור מה תיקן וי"ל דהוי מצי לשנויי הכי אלא אין רוצה לדקדק מכאן שיהא טומאת התקרובת לאו דאורייתא לפי שהגמרא רוצה לדקדק בהעור והרוטב דטומאה לאו דאורייתא ודחי לה ור"ת תירץ בענין אחר וקשה לפירושו ואין להאריך כאן:

בין בראש הספינה - פירש בקונטרס אע"ג דאמרינן לקמן (דף מא.) דאין שוחטין לתוך ימים אפילו הכי בראש הספינה שוחטין דהכל יודעין דכיון דבספינה הוא על כרחך הוא שוחט לתוך הים שלא לטנף ספינתו ואי אפשר לומר כן דאפילו עומד בספינה אסור לשחוט לתוך הים כדאמרינן לקמן בסוף פרק שני (שם:) אלא מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דופני ספינה:

דף יד.

השוחט בשבת כו' - אפילו במזיד בעי לאוקומי תימא אי במזיד היאך שחיטתו כשרה והא מומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו כדמוכח לעיל (דף ה.) ועוד דבגמ' בעי לאוקומי במזיד ורבי מאיר ורבי מאיר אית ליה בפ' עד כמה (בכורות ל.) ובפ' זה בורר

(סנהדרין דף כז.) דמומר לדבר אחד הוה מומר לכל התורה כולה וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצינעא ומיהו למאי דמוקי כרבי מאיר קשה ועוד י"ל דמשום פעם אחת לא חשיב מומר וכן משמע בפרק ב' לקמן (דף לט.) דאמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ר"ל אמר מותרת ופירש בקונטרס מותרת באכילה והתם גברא בר קטלא הוא כדאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סא.) דמודה ר"ל דבר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ועוד אמרינן לקמן בסוף פרק שני (דף מא.) אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעורי בעלמא קא מכוין ופריך מב' אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ומשני הכא במאי עסקינן בישראל מומר והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מכל אלו תיפוק ליה דפסול אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא:

אמר רב הונא דרש חייא בר רב משמיה כו' - תימה דבכל דוכתי משמע דרב הונא היה גדול ממנו בפ' יש בערכין (ערכין דף טז:) דהוה מצער ליה רב הונא לחייא בר רב ובפ' הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) דא"ל חייא בר רב לרב הונא רבי פרש את דבריך:

ונסבין חבריא למימר רבי יהודה היא - אבל לרבנן שרי באכילה אפילו בו ביום וא"ת והא אין יכול למולחה בשבת וי"ל כגון שעבר ומלחה אי נמי בלא מליחה נמי שריא באומצא אע"ג דאיכא לאו בדם הנבלע באברים כדאמר בפרק דם שחיטה (כריתות דף כא:) ה"מ היכא דפירש לחוץ אבל כל זמן שלא פירש מותר כדמוכח בפ' כל הבשר (לקמן דף קיא.) שהיו אוכלין כבד עד שלא נפלט דמו דחלטי ליה בחלא ואיהו שרי וחלייה דאי חלייה אסור איהו נמי אסור דכי היכי דפליט הדר בלע ואמר נמי התם ככר שחתך עליה בשר אסור לאוכלה אבל הבשר עצמו מותר ובפרק מפנין (שבת דף קכח.) גבי בשר תפל אסור לטלטלו אמרינן דבר אווזא שרי משום דחזי לאומצא ולקמן בשמעתין אמר השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא ומתוך כך נראה דבשר לצלי לא בעי מליחה כלל דדם האברים שלא פירש שרי וכן אומר ר"ת ולא מבעיא כשנצלה הבשר יפה ונפלט כל הדם מן הבשר דשרי אלא אפי' לא נצלה כ"כ מותר ואע"פ שנפלט מבפנים מצד זה לצד זה אינו אסור עד שיפרוש לחוץ כדאמרינן (כריתות דף כא) גבי ככר שחתך עליה בשר דאפי' מאן דאסר הככר שרי הבשר אע"פ שלא יצא דמו עדיין והא דאמרינן בפ' כל הבשר (לקמן דף קיג.) גבי רב ששת דמלח גרמא גרמא תרי מ"ט לא משום דפריש מהאי ובלע האי חדא נמי פריש מהאי גיסא ובלע בהאי גיסא התם פריש לגמרי לחוץ מהאי גיסא קאמר והא דאמרינן בפ"ק דביצה (דף יא.) ושוין שמולחין עליו בשר לצלי לא משום דליתסר בלא מליחה אלא מנהג הוא למלוח בשר לצלי ובהקומץ רבה (מנחות

דף כא.) דאמר מולחו והופכו וחוזר ומולחו גרסינן אמר רבה וכן לקדירה ולא גרסינן וכן לצלי:

מחתכין את הדילועין לפני הבהמה - אומר ר"ת דמיירי כשנתלש מן המחובר בשבת דומיא דנבלה שנתנבלה בשבת וצ"ל לפירושו דאיירי' בענין שאין לאסור הדילועין לא משום שמא יעלה ויתלוש ולא משום דלהוי כגרוגרות וצימוקין דתרי טעמי איכא לאסור דבר הנלקט מן המחובר דבריש ביצה (דף ג.) אסרינן פירות הנושרין משום שמא יעלה ויתלוש ובריש אין צדין (ביצה דף כד:) גבי עובד כוכבים שהביא דורון לישראל אם יש מאותו מין במחובר אסור ופי' בקונטרס דאפילו רבי שמעון מודה דהוי כגרוגרות וצימוקין דמדלא לקטן מאתמול אקצינהו וכן נראה דבספק מוכן איירי כולה שמעתתא ואיירי הכא כגון שיש לו בהמה דהוי מוכן לבהמה אפילו במחובר והא דאמרינן בפ' כל כתבי (שבת דף קכב.) דלא יעמיד אדם בהמתו על גבי מוקצה פי' עשבים שנתלשו בשבת הא פירש בקונטרס התם כגון שהיו עומדין בחיבורן במקום שלא היתה הבהמה יכולה לבא שם אי נמי הכא איירי ביושב ומצפה מתי יתלשו ובהמה נמי איירי ביושב ומצפה שמא ישחטנה חש"ו ואחרים רואין אותם וכן צ"ל על כרחך דהא בריש המביא בביצה (דף ל:) מוכח דכל היכא דאין יושב ומצפה אית ליה לרבי שמעון מוקצה וליכא למיחש נמי שמא יתלוש אלא בפירות האילן שהם קלים להשיר ועוד דאדם מתאוה להם ושוכח וכן במשקה שמא יסחוט שקל לסחוט אבל בדבר דבעי מרא וחצינא לא וכן דגים שנצודו בי"ט דאסירי לא משום שמא יצוד אלא משום מוקצה כגרוגרות תדע דהא עובד כוכבים שמילא מים לבהמתו דסוף כל כתבי (שבת דף קכב.) ועשה כבש לירד בו לא אסרינן לישראל גזרה שמא יעשנו ומה שמדמה לקמן שמא ישחוט לשמא יסחוט אפרש לקמן בע"ה ועוד יש לפרש דאיירי בנתלשו מע"ש וכי תימא מאי למימרא קמ"ל דשרי למטרח באוכלא או לשוייה אוכלא לרב הונא כדאית ליה בפרק בתרא דשבת (דף קנה.) ולרב יהודה כדאית ליה והא דלא תנא ליה התם גבי פקיעי עמיר ואינך דלעיל משום דמילי דחיתוך תני בהדי הדדי:

אם לא היתה נבלה מע"ש - גרסינן ולא גרסינן מעיו"ט כדמוכח בריש מס' ביצה (דף ב.) דקאמר גבי שבת סתם לן תנא כר"ש דתנן מחתכין את הדילועין כו' והא דקרי ליה מוכן לאדם לא שהיה ראוי לשוחטה אלא כלומר עומדת לאדם ואם תאמר בפ"ק דביצה (דף ו.) גבי אפרוח שנולד בי"ט רב אמר אסור וקאמר התם אמרו לו מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה שתיק רב ופריך אמאי שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים ומשני השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן אם לא היתה נבלה כו' מוכן לכלבים הוי

מוכן לאדם והשתא אמאי לא מפרש טעמא משום דהוי מוקצה מחמת איסור וכי תימא בעוף וטלה שראוי ליתנו חי לפני נץ וארי למה ליה לאוקמיה בכי האי גוונא לוקמה דאין ראוי להאכילו חי דהוי מוקצה מחמת איסור ומפרש ה"ר יוסף דממשנה יתירא דייק דכיון דתנא אסור למה ליה למתני תו לפי שאינו מן המוכן אלא משמע דאי ליכא טעמא דמוקצה מחמת איסור כגון בדבר שראוי להאכילו חי או בי"ט אסור מטעם שאינו מוכן ועומד למה שהיה עומד בתחלה:

בהמה לרבי יהודה בי"ט היכי שחטינן - משמע דקסבר אביי דסתמא לאכילה עומדת וגבי תרנגולת אמר אביי בריש ביצה (דף ד.) דעומדת לאכילה ועומדת לגדל ביצים:

מדתניא הלוקח יין - לא גרסינן דתנן דבמשנה לא תני אלא מילתיה דרבי מאיר וכולה ברירה מפורש בפרק כל הגט (גיטין דף כה.) ובמרובה (ב"ק דף סט:) ובפרק בכל מערבין (עירובין דף לו:):

דף יד:

התם כדקתני טעמא וכו' - קשיא לי דהכא אליבא דרב קיימינן ורב לית ליה דטעמא משום בקיעת הנוד בפ' בכל מערבין (עירובין דף לו:) דקאמר ליתא למתניתין מקמי איו והלוקח יין ואית ליה דטעמא דרבי יהודה משום דאין ברירה ורבינו שמשון מקוצי הקשה דהיכי מייתי הכא ההוא דאיו אחר שדוחה ההיא דהלוקח הא בפ' בכל מערבין (גם זה שם) משמע דאי לאו ההיא דהלוקח הוה אמינא דליתא לדאיו מקמי מתניתין דפריך התם לרב אדרבה ליתא לדאיו מקמי מתני' ומשני לא ס"ד דשמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה ברירה דתניא הלוקח יין כו' ונ"ל דהכא דיחויא בעלמא הוא דקאמר התם כדקתני טעמא ועיקר סמיך אדאיו דאין להוכיח מההיא דהלוקח דלית ליה ברירה כל כמה דלא מייתי לדאיו דליתיה מקמי מתניתין דעירובין להכי מייתי לדאיו דהשתא ליתא מתניתין מקמי תרווייהו:

מודה רבי יהודה בסלי זתים וענבים - תימה בלאו הכי אמאי לא מדמה למשקים דגזרינן שמא יסחוט ה"נ גבי בהמה לגזור שמא ישחוט ועוד אמאי נסבין חבריא למימר דרבי יהודה היא כ"ש דאתיא כרבנן דגזרי שמא יסחוט אפי' בשאר פירות ועוד דהיכי מדמה שמא יסחוט לשמא ישחוט שקל הרבה לסחוט מלשחוט וי"ל דודאי לא דמי ולהכי לא מדמה לה למשקין אבל מדמה שמא ישחוט דבהמה העומדת לשחיטה לשמא יסחוט דפירות העומדות לאכילה אבל כרבנן לא אתיא דלא אשכחן דגזרינן שמא יסחוט אלא בעומדים למשקין והא דאסרי לכולהו משום דגזרינן עומדין לאכילה אטו עומדין למשקין

אבל לרבי יהודה דשרי בשאר פירות העומדין לאכילה ואסר בזיתים וענבים ואף על גב דעומדים לאכילה משום דמימלך וסחיט וה"ה בבהמה דגזרינן:

אימר דשמעת ליה לרבי יהודה במוקצה מחמת מיאוס כו' - דיחויא בעלמא הוא דמוקצה מחמת איסור יותר חמור ממוקצה מחמת מיאוס דהא לקמן אמר עד כאן לא שרי רבי מאיר אלא במבשל אבל שוחט דאינו ראוי לכוס לא ובהדיא שמעינן ליה לרבי מאיר בפרק כירה (שבת דף מד.) דלית ליה מוקצה מחמת מיאוס דקאמר כל הנרות מטלטלין אפילו נר ישן חוץ מנר שהדליקו בה באותה שבת ומוקי מתני' כרבי יהודה דמבשל משום דלא מיתוקמא מתניתין משום מוקצה מחמת איסור דמשמע ליה שבת דומיא דיום הכפורים אפילו היה לו חולה והבריא כמו שאפרש בסמוך:

דף טו.

המבשל בשבת בשוגג יאכל - אפילו בו ביום דר"מ לא קניס כלל שוגג אטו מזיד כדמוכח בהניזקין (גיטין נג:) ובפ' כירה (שבת דף לח.) נמי משמע דשרי בו ביום גבי הא דבעי מרבי חייא בר אבא שכח קדירה ע"ג כירה כו' במזיד לא יאכל לא הוא ולא אחרים בו ביום אבל במוצ"ש שרי אפי' לדידיה מדבעי לאוקמי מתניתין ר"מ ובמזיד ומתניתין דומיא דיוה"כ קתני דאסור בו ביום בין לו בין לאחרים ושחיטתו כשרה קתני לא שנא לו ולא שנא לאחרים כדאמרינן בסמוך ועוד אי במזיד לא יאכל עולמית לר"מ א"כ היינו מזיד דרבי יהודה כמו שאפרש וכן שוגג דרבי יהודה דהא מוקי מתניתין בשוגג ורבי יהודה ובמזיד לא יאכל עולמית הוא אבל אחרים אוכלים למוצאי שבת דאי לא יאכלו עולמית א"כ היינו מזיד דרבי יוחנן הסנדלר ועוד דבמרובה (ב"ק דף עא.) מוקי דרבנן דפטרו בטבח בשבת מתשלומי ד' וה' כרבי יוחנן הסנדלר ולא מוקי לה כר' יהודה ובעי נמי התם מאי טעמא דר' יוחנן הסנדלר ולא בעי מ"ט דר' יהודה כללא דמילתא מזיד דר"מ שוגג דר' יהודה מזיד דרבי יהודה שוגג דרבי יוחנן הסנדלר:

מורי להו כר"מ - משמע שכן הלכה וכן דרש רבא בפ' כירה (שבת דף לח. ע"ש) כר"מ וקשה מכאן לפי' הקונטרס דבריש אין צדין (ביצה דף כד:) גבי עובד כוכבים שהביא דורון לישראל אם יש מאותו המין במחובר אסורין ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ופירש הקונט' דטעמא דאסורין בכדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט והרי מבשל בשבת דבשוגג יאכל אע"ג דנהנה ממלאכת שבת ומיהו י"ל דאין נהנה כ"כ כיון דבלאו בישול ראוי לכוס אבל קשה משוחט בשבת בשוגג דיאכל לר"מ היכא דהיה לו חולה מבעוד

יום והבריא כדאמרינן בסמוך משום דלא הוי מוקצה ולא אסר מטעם שנהנה ממלאכת שבת וי"ל דבמילתא דלא שכיח לא גזרו:

כי שרי ר"מ כגון שהיה לו חולה מבעוד יום - וא"ת ונוקי מתניתין בשוגג ור"מ ולא היה לו חולה כלל וי"ל דדומיא דיוה"כ קתני דאסור אף על גב דהיה לו חולה וא"ת והא על כרחיך לא הוה לגמרי דומיא דיוה"כ דבשבת אם לא הבריא מותר אפי' לרבי יהודה וי"ל דבמקום ששייך חיוב קא מדמה שבת ליוה"כ כדתני אע"פ שמתחייב בנפשו:

דף טו:

כגון שהיה לו חולה והבריא - וא"ת אם יש מוקצה לחצי שבת אמאי שרי לר"מ בשוחט לחולה והבריא ור' יהודה נמי אמאי לא אסר משום מוקצה דלא אסר אלא משום דקניס שוגג אטו מזיד כדאמרינן בהניזקין (גיטין נג:) דבעיא היא בשילהי אין צדין (ביצה דף כו:) אם יש מוקצה לחצי שבת אם לאו וי"ל כיון שרגילות הוא שחוזר לחוליו לא הוי מוקצה כמו גמרו בידי אדם דשרי התם אי נמי רב גופיה מספקא ליה דשמא אין מוקצה לחצי שבת ולהכי לא אוקמיה כר"מ אלא כר' יהודה דאסר משום דקניס שוגג אטו מזיד:

כגון שקצץ לו דלעת - פירש בקונטרס מדנקט קצץ משמע דאיירי מן המחובר וקשה דא"כ מאי איריא מבשל אפילו כי לא נתבשל נמי אסור ואומר ר"ת דבתלושה איירי ושייך נמי בתלושה לשון קציצה כמו כאן קיצץ בן עזאי תורמוסי תרומה בפ' במה מדליקין (שבת דף לד.) ובריש פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לג:) אדמוקדך יקוד קוץ קרך וצלי דבתלושה איירי והא דלא נקט לשון חתיכה כדתנן (שבת דף קנו:) מחתכין את הדילועין לפי שדרך לקוצצן בחתיכות גדולות כשבאין לבשל שייך בו לשון קציצה ומבשל אסור משום דדלעת לא חזיא לכוס כדאמרינן במס' תמיד (דף כז:) כל מידי לא תפלט קמי רבך בר מקרא חייא דכפתילה של אבר דמיא וא"ת והא חזיא לבהמה ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם כדמסיק בפ"ק דביצה (דף ו:) גבי אפרוח שנולדה בי"ט וי"ל כיון דדלעת עומדת לאדם ואינה ראויה לאדם הוי מוקצה אע"ג דחזיא לבהמה:

אלא צור וקנה לכתחלה לא - וא"ת ודלמא נקט לשון דיעבד משום מגל יד כדאשכחן בריש כל הפסולין (זבחים דף לב.) דנקט ששחט משום טמא אע"ג דזרים ונשים ועבדים שוחטין לכתחלה וי"ל דהתם ניחא ליה למינקט כל הפסולין בעבודה יחד דשחיטה כשרה אבל כאן מה לו לשנות יחד כשרים לכתחלה עם כשרים בדיעבד וא"ת דבפ' חבית (שבת קמז.) קתני הרוחץ דיעבד משום מי מערה אע"ג דחמי טבריא אפי' לכתחלה וי"ל

דמש"ה קתני חמי טבריא בהדי מי מערה למידק נמי דמי מערה חמין דומיא דמי טבריא כדאמר התם:

ורמינהי בכל שוחטין בין בצור - הוה מצי למימר בשלמא קנה אקנה לא קשיא הא בסימוניא דאגמא הא בשאר קנה כמו שמחלק לקמן (דף טז:) אלא צור אצור קשיא:

להודיעך כחו דרבי - ולא חייש לאשמועי' כח דהיתרא דרבי חייא דכבר אשמועינן בברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר:

כאן במחובר מעיקרו - לעיל גבי רבי חייא לא הוה מצי לשנויי הכי דכיון דמחובר מעיקרו כשר בדיעבד למה יאסור לכתחלה דאי משום שמא ידרוס א"כ תלוש ולבסוף חיברו נמי:

או שהיה קנה עומד מאליו - לאו למעוטי נטעו אדם קאתי דההוא נמי חשיב מחובר מעיקרו דאפי' למאן דאמר המשתחוה לבית אסרו המשתחוה לאילן לא אסרו אלא תוספת דוקא ולא נקט הכא עולה מאליו אלא לגלות על צור היוצא מן הכותל דאיירי בכותל מערה דומיא דקנה העומד מאליו:

דף טז.

אבל בכח שני גרמא בעלמא הוא - ואכפיתה לא מיחייב דלא מיבעיא היה עומד שם וכפתו במקומו דפטור אפילו היה סוף מים לבא עליו דלא רביה רחמנא מצמצם אלא במקום שהתחיל ההיזק כבר כגון כבש עליו לתוך האש או לתוך המים כדתנן בהנשרפין (סנהדרין עז. ושם ד"ה סוף) אבל סוף חום לבא וסוף מים לבא פטור אפילו כפתו במקום אחר והביאו שם פטור אע"ג דאם היה סוף מים לבא עליו היה חייב למאן דאמר אשו משום חציו דמאי שנא מאשו ברוח מצויה דאין חילוק בין מקרב האש אצל הדבר למקרב הדבר אצל האש דהא כופף קומתו של חבירו לפני הדליקה שיכולה ולבא ברוח מצויה חייב כדאמר בריש הכונס (ב"ק נו. ושם ד"ה אילימא) מ"מ הכא פטור שבשעה שהביאו שם לא היה סוף מים לבא אי לאו דאשקיל אחר כך ואמה דאשקיל לא מיחייב בכח שני ודומה לזרק חץ ותריס בידו וקדם בעצמו וסילק את התריס דפטור:

מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת - ואם תאמר והא האי קרא בקדשים כתיב דבפרק התודה (מנחות דף פב: ושם ד"ה ויקח) ובסוף פ' דם חטאת (זבחים דף צז: ושם ד"ה והתם) נפקא לן מהכא דקדשים טעונין כלי ואומר ר"ת דלענין תלוש גמרינן נמי אחולין מדכתיב לשחוט את בנו ולא כתיב לשחוט את העולה אבל כלי לא שייך למילף בחולין אלא בקדשים כשאר עבודות דבעו כלי שרת ומדכתיב ויקח

ולא כתיב ויכין דרשינן תלוש בחולין ומדכתיב מאכלת ולא כתיב המחתך דרשינן כלי בקדשים ואע"ג דהכא דחי רבי חייא דזריזותיה דאברהם קמ"ל התם לא שייך למימר הכי:
לענין עבודת כוכבים הוי תלוש דאמר רב המשתחוה לבית כו' - לא בעי לאתויי הכא פלוגתא דרבי יוסי ורבנן דפליגי במשתחוה לאילן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מח.) דאפילו רבנן דשרו התם היינו דוקא אילן שנשרש ויוצא מן הקרקע וחשיב כמחובר מעיקרו ולא דמי לבית ומתניתין דכל הצלמים (שם דף מז.) דמי שהיה כותלו סמוך לעבודת כוכבים ונפל כו' אבניו ועציו ועפרו מטמאין כשרץ לא מצי נמי לאתויי דהתם כשבנאו מתחלה לשם עבודת כוכבים או השתחוה מקודם לכל אבן ואבן:
אמר רבי אלעזר תברא כו' - לא שייך לשנויי הכא הא בשביל שיודח הכותל נעשה כמי שלא ילקה הכותל כיון דאין לו לתלות זה בזה דאין הטעמים שוין דהא דלא הוי בכי יותן בשביל שיודח היינו משום דחשיב כמחובר ובשביל שלא ילקה הוי משום דלא ניחא ליה ולא דמי לנתן הוא ואמרה היא דבפ"ק דקדושין (דף ה:) דמשני התם נעשה כמי שנתנה היא ואמרה היא דחד טעמא הוא משום דכתיב (דברים כד) כי יקח איש אשה ולא שתקח את עצמה ואם תאמר דהכא משמע דפליגי תנאי בתלוש ולבסוף חברו לענין הכשר זרעים ולרב פפא הוי לכ"ע כתלוש וא"כ מאי קא מבעיא ליה לרב יוסף בפ' המוכר את הבית (ב"ב דף סו: ושם ד"ה בעי) מי גשמים שחשב עליהם להדיח את האיצטרובל מהו להכשיר בהן את הזרעים וי"ל דלרבי אלעזר דאמר תברא למ"ד מחובר הוי מבעיא ליה דשמא איצטרובל לא הוי מחובר כמו בית:

דף טז:

תלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה מאי - תימה מאי קמיבעיא ליה הא אסיקנא לעיל (דף טו:) דלרבי דיעבד כשר ולרבי חייא כשר נמי לכתחלה ואי לא ידע הנהו ברייתות מכל מקום על כרחך יש להוכיח ממתניתין דתלוש ולבסוף חברו בדיעבד כשר ולא לכתחלה דאפילו מוקי מתניתין במחובר מעיקרו ואסור לכתחלה שמא ידרוס ה"נ תלוש ולבסוף חברו יאסר לכתחלה מהאי טעמא ויש לומר דאליבא דרבי מבעיא ליה דדלמא הוי כתלוש וכשרה כדאמרי' לעיל או שמא לרבי אין חילוק בין תלוש ולבסוף חברו למחובר מעיקרו ופסולה ומתניתין דמכשיר דיעבד כרבי חייא ולכתחלה לא שמא ידרוס ובריייתא דמכשר לכתחלה בעופא דקליל כדמשני לקמן אע"ג דקתני בה בהמה אי נמי כרב זביד דאמר לצדדין קתני ובצואר בהמה למטה שרי לכתחלה אפילו במחובר מעיקרו וכשצואר בהמה למעלה אסור לכתחלה שמא ידרוס ובכל מחובר אירי וקא

בעי למיפשט מברייתא דהיה צור יוצא מן הכותל דשחיטתה פסולה ע"כ רבי היא אבל קשה דהיכי מצי לאוקומי מתניתין כרבי חייא הא פסול צפורן במחוברת במתניתין אפילו דיעבד ואמאי דהוה בעי לאוקומי לעיל מתניתין כרבי חייא לא קשיא דלא קיימא מסקנא הכי:

אמר שמואל לא שנו אלא שהסכין למעלה כו' - משמע דאפילו בכי האי גוונא לא מכשר אלא בדיעבד דאברייתא דנעץ סכין קאי ולא אההיא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר ואם כן בצואר בהמה למעלה וסכין למטה קא פסול אפילו בדיעבד וקשה דאם כן הוה ליה למימר חיישינן שמא דרס כיון דאתא לפסול דיעבד ויש לומר דאפילו אמר ברי לי שלא דרסתי פסולה שמא ידרוס פעם אחרת וכהאי גוונא אמרינן גבי השוחט במגל קציר דרך הליכתה בית הלל מכשירין ואמר רבי יוחנן אף בית הלל לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה אף על גב דלא שחט אלא דרך הליכתה דגזרינן זימנא אחריתי שמא יוליך ויביא:

שבתחלה נאסר להם בשר תאוה - פירש בקונטרס מדכתיב (ויקרא יז) אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו וקשה דההוא קרא לא איירי אלא בקדשים ובשחוטי חוץ ולקמן נמי דקאמר אלא לרבי ישמעאל דאמר בשר תאוה איתסר להו צבי ואיל גופייהו מי הוי שרי הא פשיטא דההוא קרא לא איירי אלא בקרבן בהמה ונראה לפרש מדאיצטריך קרא להתיר להם בשר תאוה דייק מכלל דמעיקרא אסור ומהאי טעמא דייק נמי רבי עקיבא שבתחלה הותר להם בשר נחירה מדאיצטריך קרא לאסור:

דף יז.

וכל שכן השתא דארחיקו להו טובא - לספרים דגרסי באלו הן הלוקין (מכות דף יט.) לעולם לא קידשה לעתיד לבא אם כן לר' ישמעאל הותרו הבמות וקשה דאם כן מאי קאמר הכא לר' ישמעאל דארחיקו להו טפי אדרבה אקריבו להו טפי כיון דהותרו הבמות:

רבי עקיבא סבר בשר תאוה לא איתסר כלל - תימה מנא ליה הא דלמא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וי"ל אי לרבי עקיבא מיתסר בשר תאוה אם כן היכי הותרה להם בשר נחירה דבקדשים מודה דבעיא שחיטה כדמשמע בסמוך ואי בצבי ואיל הא בקרא דדרשינן מיניה היתר נחירה כתיב בקר וצאן כדכתיב כי ירחק ממך וזבחת מבקרך ומצאנך מכלל דמעיקרא לא בעו זביחה ומיהו קשה דהוה ליה לאוקומי קרא דהיתר נחירה בבעלי מומין דלא חזו להקרבה:

כי אישתרי שלל של עובדי כוכבים דידהו לא אישתרי - לא גרסינן או דלמא לא שנא דהלשון היה משמע שהיה מסתפק אי אישתרי כתלי דחזירי דידהו אי לא וזה אינו דמתחלה לא נסתפק מכתלי דחזירי דידהו או במה שנחרו כשבאו אלא במה שנחרו במדבר בהיתר והש"ס הקשה לו דאפי' דבר טמא אשתרי להו כלומר דאפילו לנחור בתחלה הם מותרים כל שכן מה שנחרו קודם ומשני דלמא שלל של עובדי כוכבים אישתרי להו ולא דידהו ולכך אסור לנחור והשתא שפיר מיבעיא לן במה שנחרו בהיתר:

דף יז:

כאן שהוליך והביא - הוה מצי לשנויי הא דקיימא אירשא דסכינא והא דקיימא באמצע:
אבישרא ואטופרא - אבישרא משום ושט ואטופרא משום קנה:
פגימת אוזן בבכור פגימת מום בקדשים - איצטריך תרוייהו פגימת אוזן בבכור לשחוט עליו במדינה וקדשים איצטריך משום ערוה של נקבה דלא הויא בכלל בכור אי נמי איצטריך קדשים דלא נימא פגימת מום ליפסול מעל גבי המזבח הויא פחות מחגירת הצפורן והא דלא חשיב בהדייהו פגימת מזבח ולימא ד' פגימות הן מצינו למימר משום דפגימת מזבח בהדיא כתיב (דברים כז) אבנים שלמות אע"ג דבקדשים נמי כתיב תמים לא משמע ממש בלא פגימה דבכמה מקומות לא חיישינן אם נחתך ממנו הבשר או העצם:

דף יח.

וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן - וא"ת והיאך בנו המזבח דאנה ימצאו אבנים בלא פגימה ואם יחליקו בברזל איכא איסורא דלא תניף עליהן ברזל וליכא למימר נמי ע"י שמיר דע"כ ע"י שמיר נמי לא יהיו חלקות שלא תחגור בהן הצפורן מדאמר במסכת ע"ז פרק רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נב:) גבי אבני מזבח ששקצום אנשי יון וגנזום בית חשמונאי היכי נעביד נתברינהו אבנים שלימות אמר רחמנא נינסרינהו פירוש לעשות בלא פגימה לא תניף עליהן ברזל אמר רחמנא והשתא ליעבדינהו ע"י שמיר אלא ודאי שמיר אין עושה אותם חלקות שלא תחגור בהן הצפורן ויש לומר דבפרק איזהו מקומן (זבחים דף נד.) משמע שבנו אותם באבנים קטנות חלקות שלא היה בהם שום פגימה כגון חלוקי אבנים של נחל ומיהא קשה דגבי בית המקדש כתיב (נמי) אבן שלמה מסע נבנה וקאמר ר' יהודה בפרק עגלה ערופה (סוטה דף מח:) דבית המקדש נבנה ע"י שמיר:

הא בתלושה הא במחוברת - גבי שן ה"מ לשנויי הכי אלא משום דבמתני' תני והשינים דמשמע תרי משום הכי נמי מוקי לה בתלושים ופסולין מפני שהם חונקים:
ולא קתני אוסרין ומתירין - בכמה דוכתי קתני כשר ושריא באכילה אלא הכא שאני דאיכא למיטעי:
אבל בשאר טבעות לא - פירש בקונטרס דאין שחיטה כשירה בהן כלל אלא בין הטבעות ולא אמר ר' יוסי רובו ככולו אלא במקום שחיטה אבל לשוויי מקום שחיטה לא אמרינן רובו ככולו והשתא כל שכן לרבנן שאין השחיטה כשרה בשאר הטבעות לפירושו ומה שאין אנו נזהרין עכשיו לשחוט בתוך הטבעות משום דאין הלכה כן כדפי' בקונטרס ובריייתא דתוספתא שהביא בקונטרס דקתני מצות שחיטה מן הטבעת עד הריאה צריך לאוקומי כר' יוסי ברבי יהודה דמסקינן בסמוך דבשאר נמי מכשיר אי נמי מטבעת הגדולה עד כנפי הריאה במקום קנה קאמר ובתוך שאר טבעות לא איקרי קנה כדפי' בקונטרס ומסיפא דקתני שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ומדקדק בקונטרס מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חייש אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה ומתוך כך סתר דברי המפרש דבכל טבעות חשיב הגרמה לרבנן ולרבי יוסי דמכיון שהתחיל השחיטה בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה בתוכה ומיהו לפירוש הקונטרס אין קשה משם דאע"ג דאפשר דיפסל נמי לצד מטה אם היה יוצא מטבעת הגדולה והיה נכנס בשאר טבעות מ"מ אין צריך לשייר מלא החוט כלפי מטה דאדרבה טוב הוא שלא היה כלל בתוך הטבעות אלא בין טבעת לטבעת ומ"מ דחוק הוא לפי' הקונטרס ונראה לפרש דהכי קאמר דאף רבי יוסי ברבי יהודה לא אמר דמהני שיור מלא החוט על פני רובה אלא בטבעת הגדולה דברובה יש רוב קנה דהא מקפת כל הקנה אבל בשאר טבעות לא מהני רובה דאין ברוב שלהם רוב הקנה שהרי אין מקיפין כל הקנה:

דף יח:

יוסף בר רבי חייא מכולי עלמא גמיר - כלומר לא שמעה מרב ושמואל ומה שאין אוכלין אותו במקומו חומרא בעלמא היא ולא על פי רב ושמואל ופריך ולית ליה לרבי זירא כו' דנהי דלא אמר רב ושמואל מ"מ היה אסור כיון שנהגו במקומו איסור:
כיון דאנן כייפינן להו כו' - בפ"ק דסנהדרין (דף ה.) משמע איפכא לענין ליטול רשות לדון להיות פטור מלשלם דקאמר מהכא להתם מהני מהתם להכא מאי ואומר ר"ת דלענין איסור והיתר בני ארץ ישראל עדיפי דחכימי טפי אבל לענין הפקעת ממון ראש הגולה עדיף כדאמרינן התם דהכא שבט והתם מחוקק ואמרינן נמי לא יסור שבט

מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודים את העם במקל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדים תורה ברבים ואמרינן בפרק ב' דהוריות (דף יא:) נשיא שבא"י אין מביא שעיר משום דאיכא בבבל ראש גולה ועשיר ממנו:

הני מילי היכא דדעתו לחזור - לפי האי שינויא משמע דחומרי מקום שהלך לשם נותנין עליו אע"ג דדעתו לחזור ואי אפשר לומר כן דרב אשי גופיה דמשני הכא מוקי לה בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא.) באין דעתו לחזור גבי רבה בר בר חנה דאכל דאייתרא ואין לחוש במאי דקתני לצדדין דלעולם נותנין עליו חומרי מקום שדעתו להיות שם אי נמי מה שמחלק בין דעתו לחזור לאין דעתו הני מילי מבבל לא"י ומארץ ישראל לבבל שהולכים אחר מקום שדעתו לישאר שם אבל מבבל לבבל ומא"י לא"י נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור:

או דלמא פגע ולא נגע - פי' בקונטרס שחט למטה מן החיטי וקשה דא"כ הוה ליה למימר תיקו דהא רב פפא דאמר שייר בחיטי כשרה ממה נפשך פליג אדרב פפי דהא אפי' פגע ונגע מכשיר וכל שכן פגע ולא נגע ועוד כיון דאתא לפלוגי לא הוה ליה למימר איתמר אלא רב פפא אמר ועוד דלקמן גריס בקונטרס מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה וע"כ ההוא פגע היינו פגע ולא נגע דשייר בחיטי היינו פגע ונגע א"כ תפשוט מינה דהאי פגע דהכא היינו פגע ולא נגע דאע"ג דפליגי דמר סבר טרפה ומר סבר כשרה בלשון מיהא לא פליגי דכי היכי דהאי פגע ולא נגע האי נמי פגע ולא נגע ונ"ל דפגע ולא נגע היינו ששחט למעלה מן החיטי והשתא מייתי דרב פפא לפשוט הבעיא דהא דקאמר משמיה דרבא שייר בחיטי כשרה דהיינו פגע ונגע א"כ הא דקאמר רב פפי משמיה דרבא פגע בחיטי טרפה פגע ולא נגע הוא ששחט למעלה מחיטי ובדמר בר רב אשי גרסינן פגע בחיטי טרפה שייר בחיטי כשרה אך קשה קצת דלשון מר בר רב אשי אמר משמע שבא לחלוק על רבינא שלפניו ושמא לפי שבא להוסיף פגע בחיטי שלא הזכיר רבינא קאמר הכי:

דף יט.

אמר רב הונא אמר רב אסי - היינו רב אסי חברו של רב כהנא שהיו גדולים דלסבריה דרב לא היו צריכין אבל רבי אסי לאו היינו רב אסי דקטן מרב הונא היה כדאמרי' בהניזקין (גיטין נט:) רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דארעא דישראל מיכף כייפי ליה לרב הונא:

דילמא רבי יוסי ברבי יהודה היא - תימה דלא משני רובו של אחד היינו וושט ומאי אחד מיוחד שבסימנים כרב אדא בר אהבה דלקמן בפ"ב (דף כח.) ושמא רבנן דרבי יוסי ברבי יהודה פליגי בוושט כמו בקנה:

הגרים שליש ושחט שליש כו' רב הונא אמר רב כשרה - והא דפסיל רב הונא לעיל הגרים שליש ושחט שני שליש התם משמיה דרב אסי והכא משמיה דרב:

דף יט:

שחט במקום נקב מהו - תימה פשיטא דכשרה מידי דהוה אחצי קנה פגום וגמרו וי"ל דלא נקטיה אלא משום דבעי למיבעי אחריתי:

שחט ופגע בו נקב מהו אמר ליה טרפה - ולא דמי לשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דכשרה לרב יהודה גופיה דהתם שלא במקום שחיטה אבל שחט במקום נקב עדיף טפי לפי שהוא במקום שחיטה מהגרים שליש ושחט שליש הריב"א:

השוחט מן הצדדין - מצינן למימר דוקא דיעבד ואפי' החזיר סירוגין גזירה אטו לא החזיר ובקונטרס לא פירש כן:

מסתברא כמאן דאמר אף מחזיר - תימה דלא הוה ליה למימר מסתברא דהא תיובתא גמורה היא ממתני' למ"ד מחזיר דוקא ויש לומר דלכתחלה פליגי אבל לכולי עלמא בדיעבד כשרה בכל ענין ולהכי קאמר מסתברא דהמולק מן העורף משמע כדין מליקה לכתחלה שהיא מן העורף:

דף כ.

לא למעוטי שן וצפורן - מה שהקשה בקונטרס לאותן שמפרשים דאיירי בתלושים לא שייך למפרך תנינא מברייתא אלא אם כן שנוייה במשנה נראה דלא קשה דהא נמי שמעינן ממתני' בזבחים בפרק חטאת העוף (זבחים דף סח.) דתנן מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה אלמא תלוש פסול במליקה ומיהו קשה קושיא אחרת שהקשה דה"ל למימר למעוטי תלוש והוי כל תלוש בכלל וא"ת ולפירושו דאיירי במחוברין היאך שן כשרה במליקה הא בעי ימין דמלק בשמאל פסול כדתנן בפרק חטאת העוף (ג"ז שם) וי"ל דלא נקט שן שיהא שן כשרה למליקה אלא כלומר דלא מיפסל מטעם מחובר כמו בשחיטה ועי"ל דשמאל גרע משן כדאשכחן לענין חליצה דאמרינן בפרק מצות חליצה (יבמות דף קה.) דגידמת חולצת בשיניה ובירושלמי משמע דחליצה בעי ימין דאמרינן בירושלמי כיצד היא עושה מתירתו בימין ותופסתו בשמאל וגוררתו בימין כדי

שתהא חליצה בימין והתרה בימין ושמא אין כל כך ראיה דדלמא ליכא עיכובא בימין אלא לכתחלה בעי ימין והוא הדין אם חלצה בשמאל דחליצתה כשירה והא דלא קאמר למעוטי דורס דכשר למליקה ופסול לשחיטה משום דבהדיא קתני לה גבי שחיטה בפ' ב' (לקמן ל:) דפסולה דתנן אם התיז את הראש בבת אחת פסולה ואי אשמעינן דכשר במליקה א"כ ה"ל למתני אפכא פסול בשחיטה כשר במליקה דהוה משמע שפשוט לנו בשחיטה:

אילימא למעוטי עיקור סימנים - לפירוש הקונטרס דבעיקור סימנין הוי טרפה תימה אמאי אצטריך לאשמועי' דכי היכי דעיקור פסול בשחיטה פסול נמי במליקה מאין היה לנו להכשיר במליקה יותר מבשחיטה והלא מלק ונמצא טרפה פסול לכולי עלמא אלא דפליגי בזבחים בפרק (קדשי קדשים) (דף סט.) אי מליקה מטהרת מטומאת נבלת עוף טהור או לאו וכן תימה לרבא בר קיסי דקאמר לא אמר רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנים לעוף אלא במליקה ולא בשחיטה מאי שנא דנקט עיקור מכל שאר טריפות וכן תימה דקאמר בסמוך [אלא] למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין עיקור (אבל למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה יש עיקור) היאך תלוי זה בזה מ"מ הוא אסור משום טרפה דמה לי טרפה זו ומה לי טרפה אחרת דכיון שנטרף העוף שוב אין מועיל לו נחירה אלא להוציא מידי נבילה למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה כדמוכח בריש השוחט (לקמן כח.) אבל לדברי הלכות גדולות אתיא כולה סוגיא שפיר דלא הוי טרפה על ידי שחיטת סימנין ולהכי קאמר אילימא למעוטי עיקור סימנין כי היכי דהלכתא גמירי לה דאין השחיטה מועלת שם אף על פי שאינו נטרף בכך כמו כן במליקה שוב אינו נמלק אף על פי שאינו טרפה והא תני רמי בר יחזקאל כו' ופליג אההיא דנשמטה הגרגרת כדפירש בקונטרס אבל אהך דתני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדו בעוף לא פליג דאפילו בבהמה אינה טרפה בכך אבל לפירוש הקונטרס פליג נמי אלוי וניחא השתא דרבא בר קיסי וכולה סוגיא:

לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה - אין להקשות לדידיה היכי משכחת נבלת עוף טהור דמטמא בגדים אבית הבליעה דנהי דלא בעי שחיטה נחירה מיהא בעי בסימנין כדמוכח לקמן בריש פרק ב' (דף כח.) דקאמר מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה כיון דתבר שדרה ומפרקת הויא טרפה תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה אלמא סימנין דוקא מטהרין ובשדרה ומפרקת חשיב טרפה והשתא (משכחת נבלת עוף טהור כשחתך שדרה ומפרקת ורוב בשר קודם שהגיע לסימן) תיהני ליה סכין לטהורי מידי נבילה והא דנקט בהתכלת (מנחות מה.) גבי נבלה

וטרפה לא יאכלו הכהנים דאצטריך סד"א הואיל ואשתרי מליקה גבייהו אשתרי נמי נבלה לאו דוקא דנבלה לא הוי כדמוכח לקמן כמו שהבאתי מפרק ב' (לקמן דף כח.) אלא כלומר טרפה וקרא נקט נבלה אגב טרפה:

דף כ:

מפני שהוא מחליד - פירש בקונטרס לאחר שנפרקו פרקי העצם כשנעץ הסכין תחת העצם לפי שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה כשחותכין אותו אלא עומד במקומו וכשחותך הסכין תחת העצם הויא חלדה (ולפיכך) [ולפירושו] לא איירי בסכין רחבה ונראה דחשיב חלדה לפי ששוחט הסימנין ממטה למעלה ואפי' בסכין רחבה ובזבחים פרק חטאת העוף (זבחים דף סח:) פי' בקונטרס דמחליד לפי שנועץ ראשו של סכין משום שאינו רוצה לחתוך רוב בשר קודם הסימנים וכאן א"א לומר כן דקרי ליה מחליד אף על גב דס"ד שחותך רוב בשר:

ותיקשי לך עולת העוף דבעיא שני סימנין - בין לרבנן בין לר' אלעזר פריך כדפי' בקונט':

דף כא.

כי סליק ר' זירא אשכחיה לרבי אמי דקאמר להא שמעתא - פירוש דזעירי. ורבי אמי גרסי' ולא גרסי' אסי דרבי אתי הוא דאמר לקמן גבי הותזו ראשיהן דהיינו כהבדלת עולת העוף:

הותזו ראשיהן - גבי בהמה חיה ועוף מיתניא במסכת אהלות ולא גבי שרצים כדפירש בקונטרס:

הותזו ממש - נראה דפליגי אזעירי דלעיל דסגי ליה במפרקת ורוב בשר לחוד:

כשהוא אומר והקריבו חילק הכתוב כו' - פירוש להצריך הבדלה בעולת העוף וא"ת דבפרק קדשי קדשים (זבחים דף סה.) דריש ליה למילתא אחריתי דקאמר לפי שנאמר מן התורים או מן בני היונה יכול לא יפחות מב' פרידים ת"ל והקריבו וי"ל דהכא מדסמך והקריבו לומלק דרשינן דחלוקה מליקת עולת העוף ממליקת חטאת עוף לענין הבדלה:

כמשפט חטאת בהמה - הקשה בקונטרס למה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמיה בחטאת העוף דסליק מיניה דבאה מן החולין וכולהו איתנהו בה וחילוק דוהקריבו למילתיה אתא כדקאמר חלוקה עולה מחטאת לענין הבדלה כדקאמר רבי ישמעאל ור"א בר"ש ותירץ דבחטאת העוף לא כתיב בה חולין בהדיא אלא בבהמה כתיב כדלקמן ובהיקשא יליף מדאיקרי חטאת ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש

גבי קדשים והדין עמו דחשיב כמשפט היקש ולא כתוב בהדיא דהא כאשר יורם וכן יעשה לפר כאשר עשה לפר החטאת חשיב ליה היקש פרק איזהו מקומן (זבחים דף מט:) וקשיא לפירושו דא"כ מחטאת בהמה גופיה היכי יליף הא כמשפט חטאת בהמה דקאמר ע"כ לאו אפרו של אהרן קאי דמה ענינו לכאן אלא אחטאת בהמה דלעיל קאי כדפירש בקונטרס שהרי עולה זו באה חליפים לה וחטאת בהמה מפרו של אהרן יליף מדאיקרי חטאת והיינו נמי למד מן הלמד ואמאי חשיב חטאת העוף למד בהיקש יותר מן בהמה ועוד דבפ"ב דביצה (דף כ.) דריש ויקרב את העולה ויעשה כמשפט לימד על עולת חובה שטעונה סמיכה כעולת נדבה והשתא ל"ל כמשפט תיפוק ליה מדאיקרי עולה ועוד דבפ"ק דזבחים (דף ח.) לא ילפינן חטאת נזיר מחטאת חלב ולא גמרי מהדדי מדאיקרי חטאת כיון דאיכא למיפרך וה"נ חטאת העוף היכי יליף מפרו של אהרן דאיכא למיפרך שכן טעונה כלי בשחיטה וד' מתנות על ד' קרנות ושכן כפרתו מרובה ונכנס דמה לפני ולפנים דהכי פריך פרק קמא דשבועות (דף ט.) וע"ק דחטאת בהמה גופיה היכי ילפינן מפרו של אהרן דאי במה מצינו איכא למיפרך שכן כפרתו מרובה ונכנס דמה לפני ולפנים כדפרישית ואי מהיקשא דזאת התורה מהתם נמי תיפוק ליה עולת העוף ול"ל כמשפט ונראה לפרש דמיתורא דרשינן דגבי פרו של אהרן לא הוה צריך למכתב את פר החטאת אשר לו אלא את פר החטאת ותו לא דפרו של אהרן ידעינן שפיר דאינו בא אלא מן החולין כיון דנשרף מידי דהוה אעולות דאין באין אלא מן החולין כדאמרינן בסיפרי בפרשת ראה משום דמעשר טעון אכילה ועולה אינה נאכלת אלא כתיב (ויקרא ט) החטאת אשר לו ללמד על כל חטאת אפילו על חטאת העוף שיהא משלו ולא משל מעשר ומיהו קשה ל"ל כמשפט לענין חולין בעולת העוף תיפוק לי מדרשא דסיפרי דהא אינה נאכלת וי"ל דס"ד דאתא והקריבו לחלק אף לענין חולין וא"ת א"כ מאי פריך לקמן (דף כב.) מביום צותו נפקא דלמא הייתי מחלק מוהקריבו וי"ל דביום צותו כתיב על זאת התורה לעולה ומשמע כל עולה אפילו עולת העוף וא"ת כי היכי דילפי' הכא הבדלה בעולת העוף חובה מוהקריבו אע"ג דכתיב בעולת עוף נדבה אמאי לא ילפינן נמי בפ"ב דביצה (דף כ.) עולת חובה מנדבה לענין סמיכה וי"ל דסמיכה מילתא אחריתי היא אבל הכא שניהן צריכין מליקה ואינו אלא גילוי מילתא בעלמא דמגלה לנו הכשר מליקת העוף והבדלה הויא כמו גמר מליקה ובהקישא דזאת התורה לא ילפינן לענין סמיכה דלא ילפינן בהקישא אלא לענין דבר שיכול לנהוג בכל הנזכרים בפסוק וסמיכה ליכא בבכור ומעשר כדתנן בפ' ב' מדות (מנחות דף צב:) קרבנו ולא הבכור קרבנו ולא המעשר [ובזבחים (ז:)] מלהקריב את קרבניהם דרשינן זה בכור ומעשר ופסח:

דף כא:

מה חטאת העוף ממול עורף - פי' בקונטרס דהא סברא דמן החולין נפקא ליה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהקישא דזאת התורה דאיתקש כולהו להדדי וילפי' כולהו מחטאת והכי גמרינן בשילהי התודה (מנחות פב.) ומשמע ליה בין עולת העוף בין עולת בהמה ות"ק לא משמע ליה מההוא היקישא אלא קרבנות בהמה דומיא דאשם ושלמים וקשה דבסמוך פריך מביום צותו נפקא אלמא עולת העוף נמי בכלל ונראה דטעמייהו דרבנן דקסברי דלא מתוקמא הקישא דזאת התורה לחולין משום דלא שייך בכל הקרבנות דאיכא קרבנות נדבה דלא אתו מחולין כדאשכחן נמי לר"א בסוף התודה (מנחות דף פב:) ד פסח דורות חולין מפסח מצרים אע"ג דפסח כתיב בההיא הקישא כדדרשינן (זבחים דף ז:) להקריב את קרבניהם זה הבכור מעשר ופסח וש"מ היינו טעמא כדפרישית לעיל משום דאיכא קרבנות נדבה דלא אתו מחולין ור' ישמעאל סבר דגמרינן הקישא לחולין כיון דמ"מ כל קרבנות חובה או נדר אתו מחולין:

ואינו מבדיל בסימן אחד - פ"ה דכיון דכתיב לא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד כל כמה דעביד טפי מהכשרו הבדלה הוא וכל הסימן הוי מצוה בעוף לכתחלה הילכך במליקה כי מליק כל הסימן לאו הבדלה הוא אבל סימן השני אפי' מצוה לכתחלה ליכא וקשה לפירושו דלקמן בריש פ"ב (דף כז.) אמרינן בהדיא דהא דקתני השוחט דיעבד אאחד בעוף ונראה לפרש כיון דדיעבד לא בעי שחיטה בסימן שני שייך בו הבדלה אבל במיעוט הנשאר בסימן ראשון לא חיישינן כיון דבעי שחיטת רוב אותו הסימן וא"ת דהכא משמע דלר' אלעזר בר' שמעון אינו מולק בחטאת העוף אלא סימן אחד והשני מניח מחובר דיליף מיניה עולת העוף שאין חותך אלא רוב שנים ובזבחים פרק קדשי קדשים (זבחים דף סה:) תניא א"ר אלעזר בר' שמעון שמעתי שמבדילין בחטאת העוף והאי דכתיב לא יבדיל מפרש התם היינו דאין צריך להבדיל ואין לפרש דהא דקאמר דכשהוא אוחז הראש בגוף מזה היינו אם ירצה והא דקאמר אי מה להלן בסימן אחד היינו נמי אם ירצה לא יחתוך אלא סימן אחד דהא אברייתא דלעיל דקתני שנים או רוב שנים מפרש ב' לרבנן או רוב ב' לר' אלעזר ב"ר שמעון ולוקמה כולה כראב"ש ואי בעי ב' ואי בעי רוב ב' ובפרק העור והרוטב (לקמן דף קכג.) נמי גבי טלית שנקרע רובה שוב אינו חיבור וטהורה ומוקי לה בטלית טבולת יום דכיון דלא חס עליה ולא טבלה ליכא למיגזר דלמא חייס ולא קרע רובה ופריך אלא מעתה עולת העוף לראב"ש לגזור דלמא לא אתי למעבד רובא והשתא בשלמא אי אמרת שאסור לחתוך כל הסימנים פריך שפיר דלא סגי ברוב מצומצם עד שיפסוק רוב. הנראה לעינים פן יחוש לצמצם לפי שירא שלא יחתוך כל הב'

אלא אי שרי לחתוך כל הב' למה יש לגזור שם כלל דדלמא חייס ונראה לפרש דדוקא ר"ש בן אליקים הוא דאית ליה האי סברא אליבא דראב"ש דאית ליה בזבחים (דף סה:) דלא יבדיל היינו דאין צריך להבדיל כל השנים ויכול להבדיל כל השנים אפילו קודם הזאה והסוגיא דלעיל ודהעור והרוטב לא אתיא כותיה אלא כרב חסדא ורבא ואביי דהתם ומוקמינן לא יבדיל לראב"ש קודם הזאה ואם הבדיל פסיל ליה ולא מפרש ליה קרא אין צריך להבדיל אחר הזאה אלא מוקמי לה קודם הזאה והכי איתא התם הבדיל בחטאת העוף ולא הבדיל בעולה פסולה וקאמר בגמרא מתני' דלא כראב"ש דתנן א"ר אלעזר בר"ש שמעתי שמבדילין בחטאת העוף מאי בינייהו אמר רב חסדא מיצוי חטאת העוף מעכב איכא בינייהו דמצות חטאת העוף מולק מזה (בו) ומוצה ובעולה מולק ומוצה ואינו מזה כדתנן התם השתא קא סברי רבנן מיצוי חטאת העוף מעכב וכשהזה עדיין לא נגמרה כל מצותו הלכך כשהבדיל סימן שני לאחר הזאה לא חשיב מחתך בשר בעלמא ופסול שעשה מעשה עולה בחטאת שיש כאן הבדלה ומיצוי כמו גבי עולה ור"א בר' שמעון סבר מיצוי חטאת העוף לא מעכב וכבר נגמר כל מצותו וכשמבדיל אחר הזאה אינו אלא מחתך בשר בעלמא ורבא מפרש התם שהייה בסימן שני בעולת העוף מעכב איכא בינייהו דלרבנן לא מעכב ולרבי אלעזר בר"ש מעכב דא"א לעשות הזאה בין סימן ראשון לסימן שני שלא ישהה ואביי מפרש התם רוב בשר עם סימן העוף מעכב איכא בינייהו דלרבנן לא מעכב ולכך זימנין לא חתיך רוב בשר עם סימן הראשון דקודם הזאה וכשמבדיל אחר הזאה יש כאן מעשה עולה בחטאת ואפי' חתך רוב בשר סימן הראשון גזרינן אטו היכא דלא חתך ופסול ור"א ב"ר שמעון סבר דרוב בשר מעכב ולכך לא פסול דאין כאן מעשה עולה דכיון דחתך רוב בשר עם סימן הראשון כשמבדיל אחר ההזאה מתה עומד ומבדיל וכי האי גוונא בעולה לאו הבדלה היא ואביי לטעמיה דס"ל דמתה אינו עומד ומבדיל דהא פריך לעיל ותקשי לך עולת העוף דבעי ב' סימנין וכי מתה עומד ומולק ולית ליה טעמא כדי לקיים מצות הבדלה והדר קאמר אמרוה קמיה ר' ירמיה פי' הנך טעמי דרב חסדא ורבא ואביי אמר להו לא שמיע להו הא דאמר ר"ש בן אליקים כו' מאי לא יבדיל אין צריך להבדיל ואפילו קודם הזאה פליגי וא"ת לרב חסדא ולרבא ואביי אמאי מוקמי מתניתין דלא כר"א ב"ר שמעון הא לכאורה מתניתין קודם הזאה איירי דומיא דרישא דקתני חטאת העוף כיצד הוא עושה מולק ראשו ממול ערפו ואינו מבדיל ומזה כו' וי"ל דמשמע ליה דמתניתין פוסל בכל ענין אפילו לאחר הזאה משום דקא"ר אלעזר ב"ר שמעון שמעתי שמבדילין ומשמע דקאי אמתניתין ובא לחלוק עליה ור"ת פירש דהא דקאמר רבי שמעון בן אליקים מאי לא יבדיל דקרא אינו

צריך להבדיל היינו בשעת מצוי דלדם הוא צריך וכשמבדיל כל שכן שמוציא דם ובשעת הזאה דוקא קאמר קרא לא יבדיל כלל אבל אשעת מיצוי קאמר קרא לא יבדיל אין צריך להבדיל ושבקינן לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה ותרווייהו משתמעי מיניה דמדאפקיה בלשון לאו קדריש דבשעת הזאה לא יבדיל ולאסור אף בשעת מיצוי לא אתא קרא דמוהקריבו נפקא דחילק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף ולכך י"ל דאתא קרא למימר נמי דבשעת מיצוי אם ירצה לא יבדיל והא דקאמר לא שמיע להו דר"ש בן אליקים דמשמע שבא לחלוק על רב חסדא ורבא ואביי היינו משום דלר"ש בן אליקים אין לחוש כשמבדיל אחר הזאה שעושה מעשה עולה בחטאת דמצות חטאת נמי כך היא דקרא אין צריך להבדיל קאמר וא"ת ולרב הונא דאמר משמיה דרב במעילה בפרק חטאת העוף (מעילה דף ח:) דמיצוי חטאת העוף לא מעכב אמאי פסלי רבנן כשמבדיל אחר הזאה והא אין כאן מעשה עולה דמחתך בשר בעלמא הוא כדפרישית לעיל ולמאי דפירשתי ניחא דדלמא רב הונא סבר כרשב"א דפי' קודם הזאה ופליגי קודם הזאה אבל לפירוש ר"ת קשה דאפילו לרשב"א לא פליג אלא לאחר הזאה וליכא למימר דלרבנן דמתניתין דזבחים (דף סד:) מיצוי חטאת העוף מעכב דרב הונא סבר כר"א ברבי שמעון דהא מהדר הש"ס במעילה לאוקמי כל סתמא דמתניתין כוותיה וי"ל דיעמיד מתניתין דקתני הבדיל פסול קודם הזאה ואתי אפילו כר"א ברבי שמעון וסוגיא דזבחים דקאמר מתניתין דלא כראב"ש אתי כרב אדא בר אהבה דקאמר במעילה דדם מיצוי חטאת העוף מעכב ואיכא רבנן דפליגי עליה דראב"ש אפילו לרב הונא דמדקאמר שמעתי שמבדילין משמע דפליגי רבנן עליה וסברי דמיצוי מעכב אבל סתם מתניתין דזבחים אתי שפיר כוותיה כדפירשנו:

ת"ל והקריבו - מה שפירש בקונטרס דאיפכא ליכא למימר דרבי ישמעאל אקרא דומלק והקטיר סמיך אין נראה דמומלק והקטיר ליכא לאוכוחי מיניה דלא נימא איפכא דהא איצטריך לראשו של מזבח אלא מסברא בעלמא אית ליה לרבי ישמעאל דלמול עורף אקשינהו תדע דלת"ק ורבי אלעזר לא בעו קרא למול עורף אלא ילפינן במה מצינו מליקה ממליקה:

דף כב.

ואידך כהונה בעי אצבע - בסוף התודה (מנחות פג.) משני ידו הימנית כדי נסבה ובסוף דם חטאת (זבחים דף צח.) משני תרווייהו כי הכא ונראה דלמ"ד דבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש צ"ל דכדי נסבה דאצבע חטאת גופיה יליף בגזרה שוה ממצורע

דהיינו ימין בפ"ק דזבחים (דף יג) ובפ"ק דמנחות (דף י.) ואם כן היכי מצי למילף עולת העוף מחטאת מהיקישא דכמשפט:

נמצא כשר בתורין כו' - אברייתא דהכא לא שייך למידק האי נמצא למעוטי מאי כדדייק לעיל אמתניתין דנמצא כשר בשחיטה פסול במליקה דהך ברייתא אמתניתין קיימא לפרושי דתורין גדולים כשרים כו' והדר מסיים נמצא כמו שאמרה משנתינו אבל לעיל לא צריך למתני כלל נמצא דכבר אשמועינן רישא דשחיטה מן הצואר ומליקה מן העורף ואם שינה בזה ובזה פסול:

שיכול והלא דין הוא - בשום דוכתא ל"ג תרווייהו דשיכול משמע דאי לאו האי קרא לא הוה אמינא הכי אבל והלא דין הוא משמע דבלאו האי קרא היה לו לומר כן:

שיכול ומה בני יונה כו' - פירוש אי לאו קרא דתורים הייתי מכשיר אפילו קטנים מקל וחומר ואם תאמר ואי לא כתיב קרא דתורים לא הוה ידעינן תורין כלל דכשרים לקרבן ויש לומר דהכי פירושו שיכול אי לאו דאקיש רחמנא תורים לבני יונה דמינה ילפינן בסמוך דתורין קטנים לא אלא היה כתוב תורים רחוק מבני יונה דהשתא היה משמע תורים בין גדולים בין קטנים ואפילו בלא קל וחומר הוה ידעינן אלא דניחא ליה למנקט למילף בקל וחומר אי נמי דהוה מצי למכתב בני יונה ותורים דהשתא לא הוה מקיש תורים לבני יונה דאיכא למימר דקאי נמי בני אתורים ומכל מקום גדולים כשרים מדלא כתוב בהדיא בני יונה ובני תורים והוה אמינא מקל וחומר דכולם כשרים ת"ל תורים דמשמע גדולים דוקא כדמפרש לקמן דומיא דבני יונה:

דף כב:

ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים - כדמפרש בסמוך דלא לישתמיט קרא דליכתוב מן היונים:

ומה תורים שלא הוכשרו בקטנים - תימה כיון דאכתי לא קיימא לן דבני יונה הוי קטנים דוקא א"כ מנא ליה דתורים לא הוכשרו בקטנים דהיא גופה לא ידעינן אלא מדומיא דבני יונה ויש לומר דהכי קאמר דאי מצית למילף מדוכתא אחרינא דתורים משמע גדולים הוה אמינא מק"ו דבני יונה אפילו גדולים ובקונטרס פירש דלא בעי אלא לעיכוב מנלן דהוה לן למילף מק"ו דלא מעכבא אבל לעולם לשון תורים משמע גדולים וקשה לפירושו דאי משמע גדולים היכי בעי למדרש בק"ו לאפוקי קרא ממשמעותיה ולמימר דלא מעכב:

לא לשתמיט קרא כו' - על כרחיה לאו משום דאיכא הרבה מקראות קא דריש דאפילו לא היה כתוב אלא בחד דוכתא תורים ובני יונה הוי מצי למדרש מדכתיב בהאי בני יונה ובהאי לא כתיב בני דלמה יש לו לפסוק לייתר לשונו ולכתוב בני בחנם והא דנקט דלא לשתמיט לרבותא בעלמא נקטיה:

יעלעו דם - צלע מתרגמינן עילעא והיינו משיעלעו דשמיט גדפא ואתי דם מצלעות ומנחם פתר במחברת יעלעו דם ענין בליעה כמו (עובדיה א) ושתו ולעו:

והביא תחלת הציהוב שבזה ושבזה מהו ספיקא הוי ונפיק - וא"ת כיון דממה נפשך האחד פסול היאך יכול להקריב וי"ל דמיבעיא ליה כגון דאם עבר כהן והקריב אי נמי כיון שהביאן ליד הכהן יצא ידי נדרו מאחר דמ"מ האחד מהן ראוי להקריב וי"מ דבבמה איירי דמשמע בירושלמי דמסכת מגילה שכל עופות כשרין בבמה ואפילו תרנגולים ואפילו חיה ולא מיעט אלא טמאין וליתא דהתם מיירי בבמה לבני נח דבהדיא יליף לה בסוף זבחים (דף קטו:) מויבן נח מזבח ויקח מכל הבהמה הטהורה וגומר אבל בשאר במות איכא למ"ד דאין שום עוף קרב בבמה ואפילו תורים ובני יונה ועוד דקאמר בירושלמי דעולה אינה צריכה הפשט ונתוח ובסוף זבחים (דף קכ.) חשיב דשוותה במה גדולה לבמה קטנה לענין הפשט ונתוח אלא ודאי בירושלמי איירי בבמת בני נח:

איצטריך קרא למעוטי ספיקא - תימה דגבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו דריש פ"ק דב"מ (דף ו:) דכולן פטורין דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וגבי ספק קדמה בהרת לשער לבן ספק שער לבן קדם דרשינן בסוף נזיר (דף סה:) דטהור מדפתח בה הכתוב בטהרה תחלה דכתיב לטהרו או לטמאו ומיהו מהכא לא קשיא דהכא הכי פירושו איצטריך קרא למעוטי ספיקא שלא מיעט אותם ודאי אלא מספק דקאמר ספקא הוי ונפיק כשהביא מזה ומזה אבל התם כולם פטורין ודאי ולא מספק וכן ספק קדמה בהרת לשער לבן ודאי טהור אבל גבי כוי בפרק בתרא דיומא (דף עד.) מכח פירכא מדאיצטריך קרא לרבויי ספקא קאמר דכוי בריה הויא ולא ספקא והשתא מנא ליה דלמא לעולם ספקא הוי ואצטריך לרבויי מכל חלבו לאסור ודאי חלבו ולא מספק וכן בפרק שתי מדות (מנחות דף צא:) גבי פלגס דבסמוך וי"ל דכל ספקא דאי אפשר להתברר כמו גבי בהרת ומעשר דלפעמים שהוא כך ולפעמים שהוא בענין אחר שייך למעוטי מקרא שפיר מטעם שהם ספק אבל הכא אפשר לברר ספקא זו דכל תחלת הציהוב שוין וקמי שמיא גליא אם הם קטנים או גדולים וכן בכוי ופלגס כולן שוין הלכך לא אתא קרא למעוטי מטעם שהם ספק שאינו ספקא קמי שמיא וכן בסוף על אלו מומין בבכורות (דף מא:) גבי הא דתניא כשהוא אומר למטה הזכר שאין ת"ל אלא להוציא טומטום

ואנדרוגינוס ופריך מני אילימא ת"ק ספק הוא איצטריך קרא למעוטי ספקא התם נמי פריך מאנדרוגינוס שכולן שוין או כולן זכרים או כולן נקבות וקמי שמיא גליא וא"ת והא רב סבר דאנדרוגינוס ספק כדאמרינן בסוף המפלת (נדה דף כח.) מדמטמא בלובן ובאודם ובסוף הערל (יבמות דף פג.) פסיק כרבי יוסי דלא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה ובריה בפני עצמה דקא"ר יוסי בברייתא לאו דוקא ואפ"ה ממעט ליה רב לענין ביאת המקדש מדכתיב (במדבר ה) מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס והיכי אתא קרא למעוטי ספקא וי"ל דבההיא דרב תרי מיעוטי כתיבי דה"מ למכתב מזכר ועד אדם או מנקבה ועד אדם ואתי חד מינייהו לאנדרוגינוס וחד לטומטום ואם אנדרוגינוס הוא זכר אתי מזכר למעוטי מטעם שהוא משונה ואם הוא נקבה אתיא מנקבה למעוטי מטעמא שהיא משונה והא דפריך בבכורות גבי הא דממעט אנדרוגינוס מזכר הזכר יתירא דכתיב גבי עולה מני אי ת"ק ספקא הוא אתי קרא למעוטי ספקא התם פריך שפיר דאם בא למעוטי אפילו הוא זכר משום דמשונה הוא משאר זכרים א"כ מדממעט ליה מהזכר ש"מ דזכר הוא ולא ספק אלמא לא אתי כת"ק דאמר ספק הוא וא"ת והרי טומטום דיש מהן זכר ויש מהן נקבה וא"א לברר וקאמר רב חסדא בסוף על אלו מומין (בכורות דף מב.) סמי מכאן טומטום משמע דטעמא משום דספקא הוא ולא אצטריך קרא למעוטי וי"ל דקסבר רב חסדא דלא אתא קרא למעוטי מטעם ספק כיון דאם הוא זכר הרי הוא כשאר זכרים ולכך אין להעמיד המיעוט אטומטום כיון שיש להעמידו באנדרוגינוס והכי פירושו התם מחלוקת באנדרוגינוס דלרבנן אינו בכור אבל טומטום דברי הכל קדוש מספק דהזכרים תקדיש דכתיב גבי בכור איכא לאוקומי למעוטי אנדרוגינוס ולא טומטום כדפירשנו ולכך פריך אלא מעתה בערכין יערך דלא נוקי הזכר אלא למעט אנדרוגינוס ולא טומטום אלמה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס ומשני סמי מכאן טומטום אע"ג דבערכין איכא תרין מיעוטי הזכר ואם נקבה צריכין תרווייהו לאנדרוגינוס דאי כתיב הזכר למעוטי ה"א דלא גרע מנקבה ויהיה בערך אשה וא"ת מאי פריך לרב חסדא מאם זכר ואם נקבה דכתיב גבי שלמים דאיכא תרי מיעוטי דאם מיעוט הוא כדאמרינן בפרק המפלת (נדה דף כח:) אם נקבה על כרחך למעוטי טומטום ויש לפרש דהתם גרסינן זכר או נקבה דכתיב בויקרא גבי שלמי צאן דהכי דרשינן להו בת"כ הנהו מיעוטי דכתיב בשלמים ובפ"ב דבכורות (דף טו:) ובתמורה (דף יז:) אבל אם זכר אם נקבה דכתיב גבי שלמי בקר דריש ליה בת"כ ובפרק ב' דבכורות (דף טו:) ובתמורה פרק אלו קדשים (תמורה דף יז:) לרבות ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין והשתא פריך שפיר לרב חסדא דבההוא קרא לא כתיב אלא

חד מיעוטא דהוי או למעט כמו או כשב פרט לכלאים וא"ת דלעיל אמרינן היכא דספק מחמת שאינו שוה איצטריך קרא למעוטי ובפ"ק דחגיגה (דף ד.) קאמר זכורך להוציא טומטום ופריך איצטריך קרא למעוטי ספיקא אע"ג דאין כולם שוין התם פריך משום דבלאו האי קרא הייתי פוטרו מן הראייה משום דאינו יכול לסמוך אע"ג דסמיכה לא מיעכבא מכל מקום לכתחלה צריך כדאשכחן בפסחים בפרק האשה (פסחים פח, ב) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהן דפטורין מלעשות פסח שני משום סמיכה ואע"ג דגבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר אמרינן זכרים עולות נקבות זבחי שלמים ומקריב אותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם בעלים שאני התם דקדושות כבר ואין להם תקנה בענין אחר וספק מצורע דמייתי אשמו ולוגו התם תיקון גברא שאני וא"ת דאשכחן קרא בשביל שלא נטעה אע"ג (דגבי) דקמי שמיא גליא בסוף אלו טרפות (סו, ב) דפריך מכדי אנן אקשקשת סמכינן סנפיר דכתב רחמנא ל"ל ומשני אי כתב רחמנא קשקשת ולא סנפיר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ואפילו דג טמא נמי השתא דכתב רחמנא סנפיר עד דאיכא סנפיר וקשקשת ויש לומר דלשון קשקשת משמע דבר שאינו שוה וחלק דבר שהיד מסכסכת בו וסנפיר כך הוא ונופל בו לשון קשקשת:

דף כג.

כי איצטריך קרא למעוטי נרבע ונעבד - תימה דסותר סתמא דש"ס דרשא דברייתא כדי לדחות ראייתו ומוקי ליה קרא לדרשא אחרת ויש לומר דקים ליה דאצטריך קרא להאי דרשא דהא רבי עקיבא אית ליה דרשא דמשחתם בפרק בתרא דבכורות (דף נז.) דקסבר מעשר בהמה חל על רובע ונרבע כמו שחל על בעלי מומין ומשמע בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פה:) דאית ליה נרבע בעופות דקאמר רבי עקיבא מכשיר בעלי מומין ולא קאמר ובנרבע הואיל וכשר בעופות ומנא ליה אלא ע"כ מהאי קרא וא"ת א"כ תפשוט דספיקא הוי דאי בריה הוי אצטריך קרא למעוטי וא"כ מנלן דיש נרבע בעופות ונ"ל דמעיקרא ס"ד ודאי דאיצטריך קרא למעוטי אי הוה בריה אבל השתא דמסיק דאצטריך קרא לנרבע ונעבד ס"ל דלבריה לא אצטריך קרא למעוטי דממילא אימעיט מבתורים דומיא דבני יונה מה בני יונה דוקא קטנים אף תורים דוקא גדולים למעוטי תחלת הציהוב שבזה ושבזה דלא הוי לא קטנים ולא גדולים ודרשא דברייתא אסמכתא בעלמא היא ומורי ה"ר אהרן מריגנשפור"ק תירץ דאינו סותר השתא דרשא דברייתא דתרי מיעוטי כתיבי מן התורים או מן בני היונה חד למעוטי נרבע ונעבד ולאפוקי מדרשא

דמשחתם ואידך למעוטי תחלת הציהוב וקמי שמיא ודאי גליא אי קטנים הוו אי גדולים הוו ואי קטנים הוו ממעטינהו מן התורים ואי גדולים הוו ממעטינהו מבני היונה ואנן הוא דלא ידעינן מהי ממעטינהו והשתא אי בריה הוו אתי נמי שפיר כמו שפירש לפי המסקנא דחד למעוטי בריה וחד למעוטי נרבע ונעבד ומעיקרא ס"ד דאצטריך תרוייהו לבריה דאי לא הוה כתיב אלא חד מיעוטא לא הוה ממעטי להו אלא או מגדולים או מקטנים ואם הביא משניהם הוה נפיק ממה נפשך אבל ק"ק על פירושו דאי אתא קרא לאשמועינן שהם או גדולים או קטנים אף ע"ג דקמי שמיא גליא א"כ מאי פריך בסוף על אלו מומין שהבאתי לעיל מני אילימא ת"ק ספק הוא איצטריך קרא למעוטי ספיקא נימא דקרא מיעט לאנדרוגינוס או משום שהוא זכר משונה או משום דאשמעינן שהוא נקבה ואנן הוא דלא ידעינן הוי ספק אלא משמע אם קמי שמיא גליא שהוא נקבה לא היה לו להשמיענו והא דאיכא תרי מיעוטי איכא למימר דאתא חד לנרבע וחד לנעבד ויותר נראה דנרבע ונעבד נפקי מחד מיעוטא אלא אצטריך חד מיעוטא לתורים וחד לבני יונה ולמאי דס"ד נמי מעיקרא דאתא למעוטי בריה אצטריך תרי מיעוטי חד למעוטי תורים וחד לבני יונה:

כי משחתם בהם מום בם - כאן משמע דלכ"ע אית להו הך דרשא דמשחתם דאי פליג אדרשא זו ההוא תנא דדריש מן הבהמה להוציא את הרובע אם כן לידוק דבריה הוי למאן דלא דריש דרשא דמשחתם אלא ודאי כולהו דרשי להו ואפילו הכי איצטריך מן הבהמה ומן הבקר להוציא רובע ונרבע ולא הוי דרשינן ממשחתם דהא בהא תליא אלא משום דאשכחן כבר בקדשים ששוים בהן דבר ערוה ועבודת כוכבים ומום ונ"מ דרשא דמשחתם למעשר בהמה דחל על רובע ונרבע כמו שחל על בעל מום (ולרבי ישמעאל) [ולר"ש] נ"מ גם לפרה וא"ת בריש כל האסורין (תמורה דף כח:) אמרינן דתנא דמשחתם מוקי קרא דמן הבהמה פרט לזקן וחולה ומזוהם ויש לומר דתנא דמשחתם ודאי משמע ליה לש"ס דמפיק רובע ונרבע ממשחתם לחודיה אבל שאר תנאי דנפקי ממן הבהמה אית להו דרשא דמשחתם כדפרישית וכן משמע בפרק בתרא דבכורות (דף נז.) דפליגי התם כמה תנאי גבי מעשר בהמה גבי טומטום ואנדרוגינוס ובמחוסר זמן ויוצא דופן אבל בנרבע ורובע ומוקצה ונעבד לא אשכחן שום פלוגתא ומשמע דכולהו מודו דמתעשרין כדדרשינן התם ממשחתם ומיהו מהכא איכא למדחי דאפילו מאן דלית ליה דרשא דמשחתם איצטריך מן התורים למעוטי נרבע דסלקא דעתך כיון דעופות ליתנהו ברובע ליתנהו נמי בנרבע דכה"ג אמר בפרק המזבח מקדש (זבחים פה:):

תמות וזכרות בבהמה - בת"כ דריש לה מדכתיב תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות ומחוסר אבר דפסול בעוף נפקא ליה מדכתיב מן העוף ולא כל העוף בפ"ק דקדושין (דף כד:) ולא כמו שפירש כאן בקונטרס משום הקריבהו נא לפחתך וא"ת ל"ל קרא לפסול מחוסר אבר והא אפילו לבני נח נמי אסור דליכא מידי דלישראל שרי ולבני נח אסור וי"ל משום דאמרינן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) דכל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח ולכך הוצרך לשנותה כדי לאסור לזה ולזה וא"ת ל"ל קרא דאין תמות וזכרות בעופות מדאצטריך מן העוף לאסור מחוסר אבר ידעינן דאין מום פוסל בעוף דאי פוסל למה לי מן העוף ויש לומר דאי לאו קרא דאין תמות וזכרות בעופות ה"א דמום פוסל בעוף ומן העוף אתא לאסור אפילו הנך מומין דשרו בבהמה דקרא דמן העוף לאסור אתא ולא להתיר ואין להקשות נמי מדאיצטריך מן התורים לנרבע ונעבד שמעינן שפיר דאין מום פוסל בעופות דאיכא למימר דאיצטריך מן התורים משום דסלקא דעתין כיון דעופות ליתנהו ברובע ליתנהו נמי בנרבע כדפרישית לעיל:

כי תבעי לך אליבא דבר פדא - בפ' שתי מדות (מנחות דף צא:) איתותב בר פדא מהאי קרא דאו לאיל דמדרבה פלגס דלא אתא קרא לרבויי ספיקא:

דף כג:

דאמר מייתי ומתני - הקשה ריב"א בשלמא נסכים יכול להביא שיעור נסכי איל ולהתנות שאם הוא כבש שיהא המותר לנדבה כרבי עקיבא דאמר בפרק כל התדיר (זבחים דף צא:) המתנדב יין מנסכו לספלים ואפילו לרבי טרפון דאמר לאישים משמע דלא פליגי אלא באומר הרי עלי יין סתם ולא פירש לנסכים אבל אם פירש מודה דאזיל לספלים אבל במנחה היכי מתני הא אין בלילתן שוה דשל כבש בלילתו רכה שלש לוגין לעשרון ושל איל בלילתו עבה שני לוגין לעשרון ותנן פ"ק דמנחות (דף יא.) ריבה שמנה או שחיסר פסולה ותנן נמי אין מערבין מנחת כבשים בשל אילים ופרים וכי תימא דמייתי שיעור מנחת כבש בכלי אחד ושיעור מנחת איל בכלי אחד ומתנה שהאחד מהן יהיה נדבה אי אפשר לעשות כן דמנחת נדבה נקמצת ומנחת נסכים כולה כליל כדתניא בהדיא בפרק אלו מנחות (מנחות דף עד:) ותירץ ריב"א דודאי כשמתנדב מנחה סתם אז היא נקמצת אבל אם מפרש מנחת נסכים הויא כולה כליל ואמרינן מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום והשתא יכול להתנות שפיר:

אי שיאור דר"מ לרבי יהודה מצה מעלייתא היא - וא"ת והא בפרק אלו עוברין (פסחים דף מג.) תניא שיאור ישרף ונותנו לפני כלבו ומפרש התם דהיינו שיאור דר"מ לרבי יהודה משמע דאסור באכילה וי"ל דמדרבנן בעלמא אסור דמדשרי ליתנו לפני כלבו שמע מינה דהוי מצה מעלייתא:

ואי דר"מ לר"מ מדלקי עליה חמץ הוא - וא"ת ודילמא שאני לענין פסח דרבייה קרא בפרק אלו עוברין (פסחים דף מג.) מדכתיב כל וכי תימא נילף חמץ דתודה מחמץ דפסח דלמא מחמץ גמור דחייב כרת גמרינן אבל האי דלא חשיב חמץ גמור לענין פסח לא חשיב חמץ לענין תודה מיהו מצינו לפרש דהכי קאמר דפשיטא דלא יצא משום מצה דלענין מצה ילפינן תודה מפסח אבל קשה דבריש כל המנחות באות מצה (מנחות נג.) קאמר ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור וקאמר שיאור דמאן כו' ואי דר"מ לרבי מאיר מדלקי עליה חמץ הוא ומאי קושיא גבי פסח הוא דחשיב חמץ דרבייה קרא ונראה דיש שום יתור (כתוב) בתודה ובמנחות דחמץ נוקשה חשיב חמץ גבייהו והא דמשמע התם דלכולי עלמא אין מחמיצין בחמץ נוקשה גבי תודה דקאמר אין מחמיצין בתפוחים והתם משמע דחמץ נוקשה הוי (גבי תודה) היינו לכתחלה דכשבא לחמץ שתי הלחם וחלות תודה מצוה לעשות בחמץ גמור:

ותהא פרה כשרה בעריפה מק"ו - והוא הדין דה"מ למפרך הכי אצל חולין וקדשים אבל נקט פרה ועגלה ששניהם ענין אחד דשניהם קדשים הנשחטים בחוץ ודמו אהדדי ליפסל בעול וכמה דברים וא"ת למה לי הנך מיעוטי למעוטי פרה מעריפה ועגלה משחיטה נימא כיון דאיכא למעבד ק"ו הכי ואיכא למעבד ק"ו איפכא כדעביד בסמוך כל חד וחד תיקום אדוכתיה כדאמרינן בפ"ב דזבחים (דף יז:) גבי ותותר אנינות אצל כהן הדיוט בקרבן צבור מק"ו וי"ל דהתם כל ק"ו סותר את חבירו לגמרי שבתחלה אומר ותותר אנינות אצל כהן הדיוט בקרבן ציבור מק"ו דכהן גדול שהותר אנינות אפילו בקרבן יחיד ואח"כ עושה ק"ו להפך דלא תותר אנינות אצל כהן גדול בקרבן יחיד מק"ו וכן אחריני דהתם להכי קאמר כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי כל חד וחד תיקום אדוכתיה אבל הכא גבי פרה ועגלה שבא ליתן את האמור של זה בזה ולא הוי ק"ו אלא כמו מה מצינו לא שייך למימר הכי דאי לאו מיעוט הייתי לומד זה מזה במה מצינו ואי הוה עביד ק"ו לא תותר פרה בשחיטה אז הוי כההיא דזבחים וכן תהא אשה יוצאה בחליצה מק"ו או יבמה בגט מק"ו הוי כמו מה מצינו וא"ת מה לעגלה שכן אינה מטהרת וכמה חומרות יש בזה מה שאין בזה וי"ל דלא עביד ק"ו מכח עגלה ופרה אלא מכח שחיטה ועריפה ומה שחיטה שאינה מכשרת בעגלה מכשרת בפרה כו' אבל קשה דא"כ ק"ו גמור הוא

ולא מה מצינו דשחיטה מעריפה ליכא למילף במה מצינו אלא מק"ו א"כ נימא כל חד וחד תיקום בדוכתיה וי"ל דבכל מקום דעבד ק"ו הכי והכי כגון הכא ולקמן (ד' כה.) גבי אויר כלי חרס וגבי כהנים ולוים ובפ"ב דבבא קמא (ד' כה:) גבי ותהא שן ורגל חייבין ברה"ר מק"ו והדר קאמר לא תהא שן ורגל חייבין ברשות הניזק אלא חצי נזק צריך לומר דיש שום סברא או קולא או חומרא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר וכיון שהיינו עושין ק"ו אחד אצטריך קרא למעוטי מעתה היינו עושין ק"ו להפך:

פרה שהיא כשרה בשחיטה - אין ללמוד בענין זה מק"ו שתהא פרה כשרה במליקה מק"ו מעוף שלא הוכשר בשחיטה הוכשר במליקה דהא לקמן בריש השוחט (ד' כז:) דרשינן ראשו של זה ממול עורף ולא ראשו של אחר ואין ללמוד בעוף שיוכשר בשחיטה מק"ו דבהמה שלא הוכשר במליקה דלמאן דיליף רוב שנים מהלכה אין דנין ק"ו ובנין אב מהלכה כדתנן בנזיר בפ' כהן גדול (נזיר דף נו:) ונ"ל דכיון דאיכא מיעוטי בפרה ובעגלה לענין שחיטה ועריפה תו לא מצי למילף עוף מבהמה ובהמה מעוף לענין שחיטה ומליקה דאיכא למימר עריפה תוכיח שאינה כשרה בפרה וכשרה בעגלה ואפ"ה אין שחיטה כשרה בה אף אני אביא מליקה וכן איפכא:

דף כד.

אמר קרא ושחט וחוקה - אומר רבינו תם דמשמע בפרק שני דזבחים (דף יח.) דחוקה לא הוי עיכוב ממשמעו אלא מגזרה שוה דילפינן התם מגזרה שוה דלא רחוץ ידים חילל מגזירה שוה חוקה חוקה משתויי יין:

ומה במקום שלא קדש הגורל כו' - ואם תאמר קינים גופייהו מנא לן שלא קדש הגורל אימא ק"ו איפכא ויש לומר דאיכא שום מיעוט:

טעמא דכתב רחמנא ועשהו הא לאו הכי דרשינן ק"ו - תימה דבפרק טרף בקלפי (יומא דף מא.) מוקי האי ברייתא כרבי יהודה משום דסתם ספרי רבי יהודה היא ורבי יהודה אית ליה בפרק הוציאו לו דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים בבגדי לבן והגרלה בחוץ הויא ואין לומר דשום תנא לא פליג אדרשא דועשהו ולא פליג עליה רבי נחמיה דאית ליה דכתיב חוקה אנעשה בחוץ דהא אשכחן רבי שמעון בפרק טרף בקלפי (יומא דף מ. ושם) דסבר דהגרלה לא מיעכבא וי"ל דפריך משום דבפרק טרף בקלפי (יומא דף לט:) דריש רבי ינאי מאשר עלה אשר עלה תרי זמני לעכב ופריך אלמא דרשינן ק"ו אע"ג דאיכא עיכובא אלא אמרת נוקמה אשר עלה לדרשא אחריתי משום ק"ו והשר מקוצי תירץ דהתם יליף מדכתיב זאת דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן

בפנים והשתא פריך הכא שפיר דאי לא דרשינן ק"ו אמאי אצטריך זאת למעוטי דלא קאי חוקה בדברים הנעשים בחוץ דהא על כרחך לא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים דאי כתיב נמי בדברים הנעשים בחוץ אמאי אצטריך ועשהו אלא ודאי אע"ג דכתיב חוקה דרשינן ק"ו ואפילו כתיב נמי בחוץ הוה דרשינן ק"ו אי לאו דכתיב ועשהו ולכך אצטריך בזאת אבל מכל מקום הקשה ה"ר מנוח דמאי פריך והא לא כתיב חוקה אלא אעבודה והגרלה לאו עבודה היא וצריך עיון שם:

זאת ללוים ולא אחרת ללוים - תימה דבפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כד.) דריש מוזאת תהיה טומאתו למעוטי זבה מראיות ופריך ואימא למעוטי זב מימים ומשני קאי בראיות ממעט ראיות קאי בראיות ממעט ימים ואמאי לא קאמר קאי בזב ממעט זב קאי בזב וממעט זבה דהכי מסתבר טפי כדמשמע פשטיה דקרא וזאת תהיה טומאתו ולא אחרת כדדרשינן הכא זאת ללוים ולא אחרת ללוים ויש לומר דהכא נמי הוה דרשינן זאת אשר ללוים ולא לכהנים אי לאו דדריש ליה מאשר ללוים אי נמי הכא דרשינן הכי משום דמזכיר ללוים בקרא אבל התם אי למעוטי זב קא אתי הוה ליה למכתב זאת שהיא טומאת הזב להזכיר הזב בקרא ור"י תירץ דזב וזבה שם אחד הוא ולהכי לא שייך למימר קאי בזב ממעט זב כו' דכך יש לי למעט זבה כמו זב:

יכול אף בשילה ובית עולמים כן - משמע דאי לאו מיעוט הוו גמרי מהדדי וכן בריש עירובין (ד' ב.) דפריך והא קרא במשכן כתיב ומשני אשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש ותימה דבפ' ידיעות (שבועות דף טז: ושם) משמע דלא גמרינן מהדדי אי לאו דכתיב תרי קראי דקאמר התם לכתוב או אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משכן וכן בסוטה בפרק היה מביא (סוטה ד' טז.) מצריך תרי קראי לאתויי שילה ובית עולמים ובפרק שני שעירי (יומא ד' סז:) גבי מדבר המדברה ובפרק טרף בקלפי (יומא ד' מד.) גבי וכל אדם לא יהיה באהל מועד ובפרק הוציאו לו (יומא נג.) גבי מעלה עשן ותירץ ה"ר נתנאל דבעירובין לא צריך קרא למקדש דעיקר דרשא באה על המקדש דבמשכן לא היו דלתות והא דהכא סברא היא אם לא היה הפסוק שיפסלו אף בשילה ובית עולמים הואיל ואינו תלוי בקדושת המשכן [וע"ע תוס' עירובין ב. ד"ה אשכחן ותוס' יומא דף מד. ד"ה בשילה ותוס' סוטה ד' טז. ד"ה ובית ותוס' שבועות טז: ד"ה או אידי]:

דף כד:

נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו - תימה דבפ' הקורא את המגילה (מגילה דף כד.) אמרינן קטן קורא בתורה ואינו פורס על

שמע ולא יורד לפני התיבה ולא נושא את כפיו משמע הא הביא שתי שערות יורד לפני התיבה ונושא את כפיו ויש לומר דכשהביא ב' שערות יכול לירד לפני התיבה אבל ליעשות שליח ציבור קבוע או להתפלל בתעניות ובמעמדות אינו נעשה עד שיתמלא זקנו כדאמרי' במסכת תענית (דף טו.) אין מורידין לפני התיבה אלא זקן ורגיל וא"ת דבסוף לולב הגזול (סוכה דף מב.) משמע דאפילו קטן נושא את כפיו דאמרינן קטן שיודע לישא את כפיו מחלקין לו תרומה בבית הגרנות ובקונטרס פירש לאו דוקא קטן אלא מיירי כשהביא שתי שערות ולא משמע הכי אלא קטן ממש דומיא דקטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה והיודע לשחוט אוכלין משחיטתו דמוקי לה בגדול עומד על גביו וי"ל דהא דקטן נושא את כפיו היינו עם הגדולים כדאמרינן גבי שיר בין רגלי הלוים היו עומדין וצערי הלוים היו נקראים בפ' אין בערכין (ערכין יג:) אבל בפני עצמו אינו נושא את כפיו עד שיביא ב' שערות:

וגבו טהור - היינו דלא מיטמא מגבו אבל אם נטמא מתוכו נטמא נמי גבו ומטמא אחרים כדאמרינן בת"כ מרובה מדת דלטמא מליטמא שכלי חרס מטמא אחרים מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו ואמרינן נמי בפרק על אלו מומין (בכורות דף לח.) כלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו ונראה דגבו טהור אפילו נגע שרץ ביד שבו דלא אמר יד להכניס בכלי חרס והא דפריך בריש העור והרוטב (לקמן דף קיח.) ואימא יד להוציא אבל להכניס לא ומשני יד יתירא כתיב תנור וכירים יותץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם לרבות את הידות ה"ק לרבות את הידות להוציא ואייתר יד דזרעים להכניס אבל יד דתנור וכירים לא מכניס כדמשמע בתוספתא דכלים דאמר אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהיסט (הזב) ע"ג אבן מסמא ולא חשיב שיש לו טומאה מידו ועוד דקרא דמטהר כלי חרס המוקף צמיד פתיל משמע אפילו יש לו ידים:

או אינו אלא אם כן נגע - וא"ת והא מדכתב רחמנא תוכו ולא תוך תוכו שמע מינה דמקבל טומאה מאוירו וי"ל דאפילו לא מקבל טומאה מאוירו כיון דמטמא אחרים מאוירו אצטריך שפיר לאוכלים הנתלים תוך תוכו דטהורין ומיהו קשה מדכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר ש"מ דמטמאין מאוירן וי"ל דה"א אם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא תוכו של זה מטמא אחרים מאוירו ולא תוכו של אחר אי נמי ה"א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר ולא יקבלו טומאה שאר כלים אפילו במגע אלא מגבן (ולי נראה דקרא קמא [הוי] מוקמינן שמקבל טומאה מאויר ולא דרשינן תוכו של זה ולא תוכו של אחר אלא [בתר] (בתרא) דקיימא לן מקרא אחרינא שמקבל טומאה מאוירו) (גליון):

אלא א"כ נגע - ותוכו דכתב רחמנא ע"כ למעוטי גבו וא"ת והא מקרא דצמיד פתיל נפקא ועוד הקשה הר"י כהן אם כלי חרס אינו מקבל טומאה מאויר למה לי הוא דכתיב גבי צמיד פתיל למימר הא שאר כלים אפילו מוקפות צמיד פתיל טמאים הא כיון דכלי חרס אינו מטמא מאוירו תו ליכא למעבד ק"ו שלא יהו שאר כלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה ומיהו לשינויא קמא שפירשנו לעיל דה"א אם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא אתי שפיר דאכתי איכא ק"ו שלא יהו שאר כלים מיטמאין מגבן ומה כלי חרס שמטמא אחרים מאויר אינו מקבל טומאה מגבו שאר כלים לא כ"ש אבל למה דפריך דה"א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר קשה וי"ל דכל כמה דלא ידעינן דכלי חרס מיטמא מאוירו לא מצינן למידרש מכל כלי פתוח הא דדרשינן בסמוך איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו והשתא ודאי לא היינו יודעים היאך לדרוש הפסוק:

התורה העידה על כלי חרס ואפי' מלא חרדל - לפי מה שמפרש ר"ת דאין אוכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכביצה לא נקט חרדל דוקא אלא כלומר ואפילו מלא ביצים ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא הקשה רבינו אפרים מנלן דהיינו מטעם אויר דלמא הוי מטעם שכלי חרס מצרף כשכולן נוגעין זה בזה ונוגעין בכלי אבל נתלים באויר לא וכ"ת אם כן צירוף דכתיב גבי קדשים למה לי דדרשינן (פסחים דף יט.) כף אחת הפסוק עשה לכל מה שבכף אחת איצטריך משום כלי שטף ויש לומר מדכתיב הכא כל משמע אפילו נתלה באויר ועוד התם דרשינן צירוף מדכתיב אחת משמע שהכף מצרף ועשה לכל אחת אבל הכא לא כתיב אחת:

דף כה.

(**לעיל**) **ומה כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן כו'** - וא"ת מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה ובסמוך נמי דעבד ק"ו איפכא שיהו כל הכלים מיטמאין מאויר איכא למיפרך מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה וי"ל דלאו מכח כלי עביד ק"ו אלא מכח גב ואויר ומיהו למאי דפרישית לעיל דהאי ק"ו הוי כמו מה מצינו דלא תקשה כל חד וחד תיקום אדוכתיה קשה דבמה מצינו ליכא למילף ליתן האמור של זה בזה דאיכא למיפרך כדפרישית ויש לומר כדפרישית לעיל שיש כאן שום סברא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר ועוד האי ק"ו דהכא לא נקטיה כלל אלא לרווחא דמילתא דבסתם כלים כתיב טומאת מגע אף מגבן וכל הכלי אשר יגע בו הזב יטמא דמהיכא נמעט כלי חרס ולשאר כלים דילפינן טומאת אויר מק"ו היינו מכח גב ואויר ולהכי איצטריך תוכו של זה ולא תוכו של אחר:

איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס - אבל אי לא כתיב פתוח ע"כ הוה מוקמינן ליה בכל הכלים ולא הוה ידעינן מאי למידרש מהוא:
ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן מק"ו - ואם תאמר אם כן לא ליטמא מגבו דהשתא מיתוקמא בכולהו קרא דכל כלי פתוח דבכולם טומאה קודמת לפתחן וי"ל דמ"מ לא מוקמינן ליה אלא בכלי חרס דכתיב ביה טומאת אויר בהדיא:
וחד לגזירה שוה - מופנית היא דהוה מצי למכתב וכל אשר יפול מהם בו כל אשר בו:
ואפילו כלי שטף מציל - פירש בקונטרס דלא מיבעיא כלי חרס דאין מיטמא מגבו אלא אפילו כלי שטף דמיטמא מגבו מציל שגם כלי שטף אינו מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמרינן בפסחים (דף כ.) וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יש בכלי שטף יותר מבכלי חרס ועוד דאיכא חידוש יותר בכלי חרס מבכלי שטף כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי ואוכלין בכלי חרס חיצון דטהור אף ע"פ שהפנימי טמא דהוי רבותא טפי מבכלי שטף דאינו מקבל טומאה מאויר ונראה לפרש דקרא אצטריך לכלי שטף אף על גב דלאו מיניה הוא מחריב ביה אבל כלי חרס דמיניה הוא בלאו קרא ידעינן דחוצץ ומחריב ביה וכן מוכח בשמעתא קמייתא דזבחים (דף ג:) דפריך ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה אלמא דמינה מחריב בה דלא מינה לא מחריב בה ותנן אפילו כלי שטף מציל ומשני התם גלי קראי דארבעה תוכו כתיבי:
להטיח בטונס - הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין (ד' כ:) אמר כלי עץ מאימתי מקבלים טומאה העריסה והמטה משישופם בעור הדג ותירץ דשיפה דהתם היינו להסיר את הקסמים הגדולים שמזיקין לישב עליה אבל שפייה דהכא אינה אלא לנוי בעלמא להחליקו ולצחצחו:

דף כה:

מאי שנא הני כו' - אגולמייהו קאי דפשוטייהו פשיטא דכלי עץ הוא דאיתקש לשק:
מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה - מדאורייתא קא בעי לאתויי דהא פשיטא שיש בהן טומאה דמתניתין היא במסכת כלים (פ"ב מ"א) ומייתי לה בפ"ק דשבת (דף טז.) כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם פשוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין:
שאר בהמה וחיה מנין ת"ל וכל מעשה - ואם תאמר דבפרק במה אשה (שבת דף סד.) דריש דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה מבגד ועור תיפוק ליה מוכל וי"ל דאין לרבות

מוכל אלא עצמות שדומין זה לזה של עזים ושל בהמה אבל בשער לא דמו ואם תאמר והכא תיפוק ליה מהתם מבגד ועור וי"ל דלא ידעינן אלא דומיא דבגד ועור:

זה וזה לפטור - פירוש מרים בין גדולים ובין קטנים גדולים מפני שמרים ביותר וקטנים מפני שלא נגמרו ואמרי לה זה וזה לחיוב גדולים מפני שנגמרו קטנים לפי שטובים יותר ופירוש הקונטרס דחוק דפירש זה וזה לפטור קטנים מרים ומתוקים זה וזה לחיוב גדולים מרים ומתוקים והשתא לא הויא מענין אחד ועוד דכי בעי גדולים למאי חזו הוי ליה לפרושי גדולים מרים כיון דאיירי נמי במתוקים:

התמד כו' - פירש בקונטרס מים הנתנים בחרצנים ונראה דמיירי במים הנתנים בשמרים דומיא דהמתמד ונתן מים במדה דמייתי עלה בגמרא דמיירי דנתנים בשמרים כדמשמע בפרק המוכר פירות (ב"ב צז.) ואינם שוים לגמרי כדמשמע בפ' אלו עוברין (פסחים מב):

ופוסל את המקוה - היינו מקוה חסר אבל שלם אינו נפסל בשום ענין כדפירשנו בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו: ד"ה מכלל):

המתמד ונתן מים במדה - ואם תאמר ולוקמיה ברמו תלתא ואתא ארבעה ויש לומר דלכולי עלמא חייב אפילו לא החמיץ ואם תאמר ומאי טעמא דרבנן דפטרי שמרים שיש בהם טעם יין ואף על גב שלא החמיץ והלא כל איסור שבתורה שלא במינו בנותן טעם וטבל חמור לענין שלא במינו ועוד שאפילו החמיץ פוטרין חכמים למאן דאמר בהחמיץ מחלוקת ואפילו בטבל ודאי איירי כדמשמע בפ' המוכר פירות (ב"ב דף צז.) ויש לומר דיין במים אפילו בפחות מששים אפילו רמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לא חשיב טעם גמור לרבנן כבשאר איסורין דהכא לא הוי אלא קיוהא בעלמא:

אי רבי יהודה אף על גב דלא החמיץ - אף על גב דרבי יהודה להחמיר אייתי להתחייב במעשר והכא להקל הוא דניקח בכסף מעשר ואין פוסל את המקוה קסבר הש"ס דלא שנא וקשיא לפירוש רשב"ם דבהמוכר פירות (דף צו:) גבי פלוגתא דאחרים ורבנן בבורא פרי הגפן דקאמר הש"ס דברמא תלתא ואתא תלתא לא פליגי אלא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא ופריך ליה מהא דפליגי בכדי מדתו ולא יותר ומשני ביתר נמי פליגי וכדי מדתו נקט להודיעך כחו דרבי יהודה והשתא קשיא דמאי משני תקשי אמאי לא מוקי נמי פלוגתייהו דרבנן ואחרים בכדי מדתו כי היכי דפליגי ר' יהודה ורבנן ותירץ שם רשב"ם דרבי יהודה דמחייב בכדי מדתו היינו לחומרא ואי אפשר לומר כן כדמשמע הכא וצריך לפרש דגמרא ס"ל כרבנן דפטרי בכדי מדתו ומוקי אחרים ורבנן כרבנן דרבי יהודה אי נמי משמע ליה דרבי יהודה מחייב מדאורייתא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לכך מחמיר מדרבנן בכדי מדתו ומתניתין ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא:

דף כו.

בשהחמיץ מחלוקת - לאו דוקא בשהחמיץ אלא כיון שסופו להחמיץ אע"ג דלא החמיץ כדאמר בסמוך ובודאי יין חשיב לר' יהודה מדנקח בכסף מעשר ואפילו יש בו ג' לוגין מים מלבד היין אינו פוסל את המקוה כי היכי דנחשבינן המים כפרי להיות נקחים בכסף מעשר לענין מקוה נמי נחשבים כפרי ולא פסלי ליה ואין לומר הא דנקחין משום דהוו כקנקן שנקח אגב היין לא דמי דעל ידי הקנקן משומר היין אבל במים שבתמד אין נקחין אלא משום דחשיב כיין לפי שיש בה טעם כמו יין מזוג ואפילו למאן דתנא חסר קורטוב ברישא במשנה דמייתי בסמוך הא שלש לוגין של מים פסלי ליה לא דמי דהתם ליכא טעמא דחמרא אלא חזותא לבד ולא חיישינן בחזותא כיון דליכא טעמא אבל הכא דאיכא טעמא חמרא מזגא איקרי והיכא דלא החמיץ חשיב ליה כודאי מים מדפוסלין את המקוה דספק מים שאובין למקוה כשר:

ומתני' רבי יהודה היא - והא דלא מוקי פלוגתייהו בשלא החמיץ ומתניתין כרבנן משום דאף רבי יהודה היה פוטר בלא החמיץ:

דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ - לאו אאין נקחין בכסף מעשר פריך דבדין הוא דאין נקחין מספק אלא אפוסל את המקוה פריך דמספק אין לפסול כדתניא בתוספתא מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא כשר מפני שהוא ספק מים שאובין למקוה וכן מוכח בכמה משניות:

רבא אמר הא מני רבי יוחנן בן נורי היא - רבא בא לומר שאפילו שייר ממנו בכוס והחמיץ חשיב מים כל זמן שלא החמיץ לפסול את המקוה כרבי יוחנן בן נורי דאמר שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב חשיב כמים לפסול את המקוה כיון דטעמא וחזותא מיא והכא נמי טעמא וחזותא מיא ואף ע"ג דלא דמי לגמרי דהתם אותו חלב אין סופו להיות בו טעם חלב וגם לא היה נקח בכסף מעשר אבל הכא סופו שיהיה בו טעם יין כשיחמיץ והמים עצמם נחשבים יין להיות נקחים בכסף מעשר כדאמר בעירובין (דף כז:) בשכר לרבות תמד משיחמיץ מ"מ מדקדק רבא כיון דאפילו חלב עצמו נחשב כמים להשלים שיעור שלשה לוגין לפסול את המקוה ה"ה דהכא הוה פוסל את המקוה אע"ג דסופו להחמיץ כיון דהשתא מיהא טעמא וחזותא מיא:

וטעמא וחזותא דהאי מיא נינהו - אע"פ שלא הזכיר רבי יוחנן בן נורי אלא חזותא מ"מ צריך שלא יהא בו טעם יין ולכך נקט רבא טעמא וחזותא דפשיטא דיין לבן שהיה דומה למים לא היה פוסל את המקוה ואפילו מזוג בג' לוגים מים והא דלא נקט רבי יוחנן בן נורי הכל הולך אחר הטעם והמראה למאן דגריס בריש מכות (דף ג:) חסר קורטוב

דמשמע הא יש בו ג' לוגין פוסל את המקוה ואף ע"ג דמראיהן יין ובא רבי יוחנן בן נורי לחלוק גם על רישא ולומר דאין פוסל כיון שיש בו מראה יין אע"פ שיש בו טעם מים לכך לא הזכיר טעמא אלא מראה ולמאן דלא גריס ברישא חסר קורטוב דהשתא לא קא"ר יוחנן בן נורי אלא אסיפא נקט מראה למימר דבין ברישא בין בסיפא הולך אחר המראה כלומר כי היכי דמודה ליה ברישא דאזלינן אחר המראה אודי ליה נמי בסיפא דאזלינן בתר טעמא ומראה:

ופליגא דר' אלעזר דאמר ר' אלעזר הכל מודים כו' - וא"ת אמאי פליג הא אתי שפיר כרב נחמן דהכי קאמר אע"ג דר' יהודה מחייב במעשר משהחמיץ או שסופו להחמיץ מודה דאין מפרישין עליו מתמד אחר אלא א"כ החמיץ זה וזה משום דלמא זה סופו להחמיץ וזה אין סופו להחמיץ והוה ליה כו' וי"ל דלכך קאמר דפליגי דמשמע הלשון דמודו בין רבנן בין רבי יהודה שאפילו רבנן אמרו זה הלשון שאין מפרישין עליו ממקום אחר אלא א"כ החמיץ אבל החמיץ מפרישין ורב נחמן דמוקי פלוגתייהו בהחמיץ סבר פטרי רבנן אפי' החמיץ:

התמד עד שלא החמיץ משיקו במים וטהור משהחמיץ אין משיקו במים - וא"ת לרב נחמן דחשיב ליה פירי בשסופו להחמיץ אע"ג דלא החמיץ כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן וי"ל (סיפא) עד שלא החמיץ דהכא אין סופו להחמיץ ששייר ממנו בכוס ולא החמיץ כדפרישית לעיל עד שלא החמיץ דמתניתין:

דף כו:

הכא נמי מבלבלי - ורבא סלקא דעתך דכי נטמאו מעיקרא בפני עצמן אינו מועיל להן השקה אלא בפני עצמן הקשה ה"ר אליעזר ממיץ למה לי טעמא דמבלבלי כי נמי קפי פרי מלעיל סלקא להו השקה כדאשכחן בפרק התערובת (זבחים עח:) גבי יין וחלב לחין אין חוצצין שדרך היין עוברים המים אל גוף האדם ועלתה לו טבילה ונראה דלא קשה מידי דלא דמי דודאי אגבא דגברא או אגבא דמנא מחלחלי בהו מיא אבל דרך השקה לא:

אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה דתניא - מתני' דבא סימן הוה מצי לאתויי אבל מייתי ברייתא משום דמפורש בה ר' מאיר:

עד שירבה השחור על הלבן - פירוש הבשר לבן הוא וקאמר ר' יהודה דבעי שישחיר אותו המקום מן השערות ובשתי שערות סגי כדמפורש בפרק בא סימן ולא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור כלומר דומה כמו שיש שם שערות הרבה ושם פירש בקונטרס דלא גרסינן על הלבן:

דף כז.

מתני' השוחט. ר' יהודה אומר עד שישחוט את הווורידין - דוקא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד מוקי לה בגמרא וכרבי יהודה קיימא לן כדאמר בפ"ק דברכות (דף ח:) הזהרו בווורידין כר' יהודה ונראה דדוקא לכתחלה קא"ר יהודה אבל אם צלאו דיעבד ולא נחתכו הווורידין שרי כדמוכח בגמרא דקאמר רב פפא רישא בחולין מהכא דקאמר ר' יהודה עד שישחוט את הווורידין ופליגי רבנן עליה ואי אמרת בקדשים אמאי פליגי עליה הוא עצמו לדם הוא צריך ואי ר' יהודה בדיעבד נמי אסר דלמא לכתחלה מודו רבנן אבל בדיעבד פליגי עליה לכך נראה דפשיטא ליה דרבי יהודה לא קאמר אלא לכתחלה והא דקאמר בתוספתא דרבי יהודה פוסל בעוף עד שישחוט את הוושט ואת הווורידין לאו דוקא פוסל בדיעבד אלא כלומר אסור:

חצי אחד בעוף - ה"ה חצי כל אחד ואגב רוב אחד נקט חצי אחד ומרישא נמי שמיע ליה דדוקא רוב בעינן ולא נקטיה אלא אגב דבעי למתני אחד וחצי בבהמה אע"ג דהוי טפי מרוב השנים בין הכל שחיטה פסולה:

שנים בבהמה לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזיל - ואי משום וורידין אפילו ר' יהודה מודה בבהמה הואיל ומנתחה אבר אבר כדלקמן (דף כח:):

ותו שהייה דרסה וחלדה כו' - בכל הספרים גרסינן וליטעמיך ובקונטרס הגיה ותו וקשה לפירושו דאי הש"ס קאמר לה ומסיק דקרא אתא דלא לשוייה גיסטרא וכן בסמוך גבי קרא דוזבחת מוקי לקרא דלא לשוייה גיסטרא למה לי תרי קראי להכי ועוד דמפרש דלא לשוייה גיסטרא שלא יחתוך הצואר עם הסימנין היכי משמע מושחט ועוד אמאי ס"ד שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנין ונראה כגירסת הספרים דגרסי וליטעמיך ורב כהנא קאמר לה שחיטה מן הצואר נמי גמרא ולא מאזנו ולא מחוטמו אבל אכתי לא ידעינן מהיכן מתחיל אי מן העורף כמליקה או מצד הגרון בסימנים ולהכי אתא ושחט לומר ממקום ששח וקיימא מילתא דרב כהנא דקאמר מנין לשחיטה מן הצואר דהיינו גרון כדתנן לעיל (דף יט:) שכל הצואר כשר לשחיטה וכל העורף כשר למליקה:

מנין לרבות את הראש שכבר הותז כו' - משמע דלא הוי בכלל ונתח אותה לנתחיה ותימה דבפ"ק (לעיל דף יא.) אמר אתיא מראשה של עולה דרחמנא אמר לנתחיה ולא נתחיה לנתחים ויש לומר דהדר ערביה וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים ואת הראש:

מדקאמר את הראש שכבר הותז מכלל דשחיטה מן הצואר - לא אתא האי תנא אלא למעוטי זנבו אבל אכתי לא ידעינן אי מן הצואר אי מן העורף:

דף כז:

ופדר קמא למאי אתא - מה שמקשינן לכתוב חד ראש ותרי פדר דמחד ראש ידעינן שהוא בכלל עריכה ופדר קמא דדרשינן מיניה שחופהו על בית השחיטה ידעינן דראש קודם לכל אברים נראה דאי לא כתיב אלא חד ראש לא הוה דרשינן מיניה שכבר הותז אלא הוה דרשינן [מיניה שחופהו על בית השחיטה והוה שמעינן מיניה] שקודם לכל האברים אבל השתא מיתורא דכתיב ראש שני אשמועינן דשחיטה מן הצואר:

באיזו תורה שוותה בהמה לעוף - בפרק חטאת העוף בזבחים (דף סט:) דרשינן מינה מה בהמה דבר שמכשירה לאכילה מטהר טרפתה מטומאתה אף עוף כו' תרתי שמע מינה:

מה עוף בסימן אחד - דכתיב ומלק ולא יבדיל:

דרש בר קפרא - לדידיה איצטריך זאת לשום דרשא:

תדע שהרי יש להם קשקשת - תימה מה צריך ראיה על זה דקרא כתיב בהדיא ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף וי"ל דמייתי ראיה דכיון דבריאת המים ניכרת בהם ראוי לדמותם לדגים לענין שחיטה:

ועוד שאלו - פירוש קונטריקון ההגמון את רבן יוחנן בן זכאי ולא כמו שפירש בקונטרס את רבן גמליאל ובכל דוכתי דאיכא ועוד שאלו עליה קאי ואע"ג דלא מייתי התם כמו בו ביום שבכל הש"ס דהוי ביום שמינו בו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא כדאמרינן בפרק תפלת השחר (ברכות דף כח.):

בשפיכה בעלמא - ואפילו לר' מאיר דיליף לקמן בפרק כסוי הדם (דף פה.) דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו:

דף כח.

תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה - הך פירכא ליתא לר' יוסי דאמר בזבחים פרק חטאת העוף (זבחים דף סט:) גבי מלק ונמצאת טרפה דאין מליקה מטהרת מידי נבלה דדווקא שחיטה מטהרת בבהמה אלא לרבי מאיר פריך דקאמר התם נמי דמליקה מטהרת:

רבי היא דתניא כו' - הוה מצי למימר בר קפרא היא אלא דניחא ליה לאוקמי משניות דלעיל כרבי הקשה רבינו אפרים דהכא ס"ל לרבי דיש שחיטה לעוף מן התורה ובפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני (נזיר כט:) קאמר גבי פלוגתא דרבי ורבנן דכ"ע כדי לחנכו במצות וא"כ לרבי הא קא אכיל כהן מליקה דה"נ פריך לעיל מיניה למ"ד כדי לחנכו במצות קאכיל כהן מליקה ומשני קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה

ולרבי ליכא לשנויי הכי אם כן תיקשי ואפילו יחזיר סימנין ויוליך ויביא נבלה היא לרבי דבעי שחיטה בתלוש בפ"ק (לעיל טז.) מויקח את המאכלת ועוד דמ"ד מחזיר קסבר מוליך ומביא במליקה פסול דבענין אחר לא מיתוקמא מתניתין דפ"ק (שם יט:) דנמצא כשר בשחיטה וא"כ ה"ל דורס וי"ל דהתם בנזיר דיחויא בעלמא הוא דמההיא ליכא למידק דתהוי פלוגתא דתנאי אי הלכה הוא בנזיר או כדי לחנכו אבל מ"מ אמת הוא דרבי סבר דהלכה הוא בנזיר כיון דסבר דיש שחיטה לעוף מן התורה א"נ קסבר כדי לחנכו ומביא חטאת העוף ואינו נאכל מידי דהוה אחטאת העוף הבאה על הספק:

ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה - י"מ דדריש בגימטריא דכאשר אל"ף אחד בעוף שי"ן שנים בבהמה רי"ש רובו של אחד כמוהו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ראשי תיבות למפרע של כאשר הוי רובו של אחד כמוהו:

אתא כי ממסמס קועיה דמא - פירש בקונטרס וצריך בדיקה בסימנים שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט ומשום ספק דרוסה לא בעי בדיקה דתלינן בכלבא או בקנה דאמר באלו טריפות (לקמן נג.) ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא וא"ת למאי נפקא מינה אי תלינן בכלבא או בקניא כיון דאפילו קניא בעי בדיקה וי"ל דנפקא מינה דאי הוה תלינן בשונרא הוה צריך בדיקה כנגד כל החלל אע"ג דליכא ריעותא אלא כנגד הסימנין א"נ לענין ספק דרוסה אפי' לא האדימו הסימנין אלא משהו טריפה כדאמר לקמן' (דף נד.) דגרגרת דרוסתו במשהו דזיהרא מיקלא קליא וריב"א מפרש דהכא בשמעתין הויא משום ספק דרוסה ואתי שפיר דקאמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים והיינו משום דאין אדמומית הדרוסה ניכרת בעור הוושט החיצון האדום אבל בנקובה יש לוושט בדיקה אף מבחוץ וכן משמע באלו טרפות (לקמן דף מג.) דקאמר רבה וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים ולמאי נפקא מינה לספק דרוסה ולא קאמר לספק נקוב ועוד אמרינן (שם) שני עורות יש לו לוושט ניקב זה בלא זה כשר וכשניקב הפנימי היכי ידעינן אי ניקב חיצון אי לאו כיון דאין לו בדיקה מבחוץ אפילו לענין נקב ודוחק לומר כגון שניקב הפנימי מחמת חולי ובחיצון אין ניכר שום חולי והר"ר אלחנן הקשה אי וושט יש לו בדיקה מבחוץ אם כן מאי פריך ור"מ היכי אכל בשרא דלמא במקום נקב שחט ונימא דהוה אכיל ע"י בדיקה ונראה לי שיש שום חולי שיאדים כמו דרוסה ואין לו בדיקה מבחוץ אי נמי הכי פירושו וכי תימא דלא הוה אכל בלא בדיקה פסח וקדשים מאי איכא למימר דאי אפשר להפריד העור ולבדוק דאין מום גדול מזה:

דף כח:

רב אמר מחצה על מחצה כרוב - ובפרק אלו טריפות (לקמן דף מד:) גבי (פסק את) הגרגרת דאתא לקמיה דרב ובדקה ברוב עוביה מחצה נמי קרי ליה רוב ובמסקנא דאמר דכ"ע מחצה על מחצה אינו כרוב ניחא טפי:

לפי שאי אפשר לצמצם - אפילו לר' יוסי הגלילי דאמר בפרק שני דבכורות (דף יז.) אפשר לצמצם מודה הוא בכלי חרס כדקאמר התם הואיל ואית בו גומות ויש להוכיח מכאן דהלכה כדידי אדם אפשר לצמצם מדאפליגו אמוראי במחצה על מחצה ובפ"ק דעירובין (דף טו:) בפרוץ כעומד ואם אי אפשר לצמצם היכי שריא מספק ואפילו למאן דאסר לא אסר אלא משום דהכי אגמריה למשה שחוט רובא גדור רובא ומיהו בידי שמים נראה דהלכה דאי אפשר לצמצם דאמר בפ' ד' אחין (יבמות דף כח.) לר' יוחנן דאמר אחיות איני יודע מי שנאן ונימא [כו'] ר"י הגלילי היא לא סתם תנא כר' יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם ובפרק הזורק בגיטין (דף עח.) דפריך והא אי אפשר לצמצם גבי מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת דמפרש דאתו תרוייהו בהדי הדדי בארבע אמות התם נמי הוי כבידי שמים דמסתמא לא כוונו לבא בבת אחת וא"ת בריש עירובין (דף ה:) גבי לחי המושך מדפנו של מבוי דקאמר רב אשי אפילו תימא במבוי שמונה מה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה ואי פרוץ נפיש נידון משום לחי מאי אמרת דשוו תרוייהו כי הדדי הוה ליה ספק דבריהם וכל ספק דבריהם להקל משמע דאי אפשר לצמצם ולברר הדבר וי"ל דלעולם אפשר לברר ולמדוד בצמצום ע"י טורח אבל לא הטריחוהו חכמים למדוד שם מספק כיון דבין עומד נפיש ובין פרוץ נפיש ליכא חשש איסור אא"כ הוא שוה ומילתא דלא שכיחא הוא ואין להקשות על רב אשי דאפילו כי שוו כי הדדי לשתרי דקי"ל פרוץ כעומד מותר דרב אשי קאי ארב הונא בריה דרב יהושע דאמר התם לא אמרו אלא במבוי שמונה אבל במבוי ז' ניתר בעומד מרובה על הפרוץ כו' ואיהו סבר התם דפרוץ כעומד אסור וה"ר שמעון היה מפרש דאמוראי דהכא ודפרוץ כעומד מצו סברי כרבנן דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם ופליגי כשדומה לנו דהוי מחצה על מחצה ומאן דשרי משום דאימא דשחט רובא ואפילו הן שוין רחמנא אמר לא תשייר רובא ומאן דאסר משום דאימא נשאר רובא קיים ואפילו הן שוין רחמנא אמר שחוט רובא וכן גבי פרוץ כעומד והשתא ניחא טפי ההיא דספק דבריהם להקל דאי אפשר לכוין אבל קשה דמשמע דבספק דאורייתא הוי אסור משום חששא שמא הן שוין אע"ג דאי עומד נפיש או פרוץ נפיש הוה שרי והכא שריא אפילו באיסור דאורייתא כשההיתר מצוי יותר מן האיסור וכן גבי פרוץ כעומד ואם כן בההיא דלחי אפילו הוי ספיקא דאורייתא תשתרי

ונראה לי דאיכא התם למיחש שמא ח' אמות אינם מצומצמות ואפילו פרוץ מרובה לא יהא נידון משום לחי ולהכי דווקא בספק דבריהם יש להקל אבל קשה לפירושו דהיכי דייקא בפ"ב דבכורות (דף יז:) מההוא דנמצא מכוון בין שתי עיירות דבידי אדם אפשר לצמצם התם נמי אע"ג דאי אפשר לצמצם ולכוין מכל מקום מודים רבנן דמביאין שתי עגלות משום דכל אחת מביא עגלה ממה נפשך שמא היא קרובה ואפילו הן מצומצמות הקרובה אמר רחמנא ואפילו קרובות ולפירוש קמא אתי שפיר דלעולם אי אפשר לצמצם ולהיות שיהיו שוין אלא אחת מהן קרובה יותר ויוצאין בשל תנאי ויש לומר דלפי' הר"ר שמעון נמי יוצאים בשל תנאי ממה נפשך דאם קרובה היא יוצאה בה ואם רחוקה היא תביא בשביל חבירתה מאי אמרת שמא מצומצמות הן זה אינו מצוי ואין להאריך כאן יותר ובעירובין (דף ה: ד"ה וספק) אפרש בע"ה יותר. [ויותר מבואר בסוכה טו: תד"ה פרוץ כו' ותוספות בכורות יז: ד"ה אפשר]:

זיל הכא איכא רובא - וא"ת מאי קשיא ליה דכי אמר נמי הכא הכי אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא כדלעיל הרי אין כאן רוב וטהורין וי"ל דתלוי הדבר בחשיבות דמשום דחשיב ליה מחצה כרוב שרי לעיל דיש כאן שיעור הכשר שחיטה וכאן נמי יש חשיבות מחצה דינו כרוב:

דף כט.

דכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב - וא"ת דבפ"ק דעירובין (דף טז: ושם) פסקינן כרב פפא דאמר פרוץ כעומד מותר והיה נראה לחלק בין שאר איסורין בדבר התלוי בחיות אי לאו דמייתי עלה לעיל דתנור וגם תימה דבעירובין לא מייתי לה והנהו דמייתי התם לא מייתי הכא ושמא יש לחלק דהכא איסור וטומאה והתם לענין מחיצות ולא דמי:

איש נדחה ואין ציבור נדחין - תימה דבפ"ק דסנהדרין (דף טז.) גבי והוצאת את האיש ההוא וגו' דרשינן איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך והכא לא ממעטי מאיש אלא רוב ישראל וי"ל דהתם מצינו שחילק הכתוב בין יחיד למרובים משום עיר בעלמא לענין עיר הנדחת לפיכך מסתברא לחלק משום שבט ולומר דלא מיקרי איש א"נ טובא איש ואשה כתיבי התם:

אבל בחולין דלאו לדם הוא צריך אימא בפלגא סגי - והא דקתני חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתה פסולה היינו סיפא דאיירי בקדשים:

ומירק אחר שחיטתו על ידו - מירק לשון גמר כדאמרינן במדרש מי שהתחיל במצוה אומרים לו מרוק:

דף כט:

אם כן הוי ליה עבודה באחר - הוה מצי נמי למיפרך א"כ הויא ליה שחיטה בשנים כיון דאם לא מירק פסול ואין שנים שוחטין בזבח אחד אפילו בזה אחר זה כדמוכח לקמן בשמעתין וא"ת ומאי קשיא ליה מעבודה באחר הא בפרק טרף בקלפי (יומא דף מב.) איכא מאן דסבר אפילו שחיטת פר כ"ג בזר ואפילו מאן דפסיל היינו דוקא פרו דקאתי לחובת יה"כ וקאי עליה אהרן וחוקה אבל תמיד דלא שייך לחובת יה"כ ולא קאי עליה אהרן וחוקה לא וי"ל דמ"מ פסול מדרבנן:

למה לי למרק - ואע"ג דבחולין נמי בעינן כל השנים לכתחלה מ"מ כיון שיש דוחק בדבר לא היה לנו לעשות ע"י אחר:

אמר ר"ל משמיה דלוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף - אע"ג דרבא ס"ל הכי בפ"ב דזבחים (דף ל.) אפ"ה לא חשיב ליה בהדי תלת דהלכה כר"ל לגבי רבי יוחנן בריש פרק החולץ (יבמות דף לו.) משום דהך משמיה דלוי אמרה ר"ל:

כגון ששחט סימן אחד בחוץ - פי' בקונטרס בעוף קדשים וקשה לפירושו דמ"ט דמאן דפטר כיון דבמליקה בחוץ לא מחייב אלא בשחיטה והרי עשה הכשר שחיטה בחוץ ורב יוסף נמי למה ליה למינקט שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף הוה ליה למימר משום דהכשר שחיטת העוף בסימן אחד ועוד דנקט רב יוסף דאחד בחוץ ואחד בפנים נמי פסולה משמע הא שניהם בפנים כשרה ואי בעוף הא אין הכשרו אלא במליקה וחייב ה"ל למינקט ולא פסולה ונראה לפרש דאיירי בבהמה ופסולה דנקט רב יוסף לאו דוקא דחייב נמי לכולי עלמא דאי חיובא ליכא א"כ לוקי פלוגתייהו בסימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים ופליגי בחיובא ואמאי מוקי לה במיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים וא"ת ובסוף פרקין (דף מ:) גבי הא דתניא השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב ג' חטאות ומוקי לה בחטאת העוף שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא דאתו כולהו בהדי הדדי ולהכי נקט חטאת ולא נקט זבח שבשאר זבח מכי שחט סימן אחד לעבודת כוכבים אסרה ותו לא מחייב משום שחוטי חוץ והשתא אכתי כיון דבבהמה נמי מיחייב בסימן אחד משום שחוטי חוץ לשמעינן זבח ובחצי קנה פגום ואע"ג דסימן אחד לא מיחייב משום שבת שלא תקן כלום מה בכך מ"מ כשיגמור סימן שני מיהא ליחייב משום שבת ויש לומר דהא דמחייב בסימן אחד הכא היינו משום דגמר השני בפנים אבל התם דאיירי בשוחט לעבודת כוכבים מכיון דנאסרה בסימן ראשון לא חשיב סימן שני אלא כמחתך בעפר והוי כמו נתקלקלה בשחיטה דאמר בסמוך דאגלאי מילתא

למפרע דלאו שחיטה היא כלל גבי פרה לכך נקט עוף דהכשרו בסימן אחד וכן פירש לקמן בקונטרס:

אירע פסול בשחיטתה - פ"ה כגון נתנבלה ור"ת מפרש פסול של מלאכה אחרת דומיא דהזאה דאי אמרת בשחיטה נמי יש חילוק במלאכה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה א"כ לפלוג בשחיטה עצמה ואמאי נקט הזאה ואע"ג דאיירי בפסול מלאכה מ"מ קאמר שפיר בסמוך שאני נתקלקלה בשחיטה דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל דכיון דנתקלקלה א"כ לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות אבל אירע פסול בהזאתה אין לחוש דכבר נעשית השחיטה בכשרות:

תרי גברי בחד זיבחא קאמרת - תימה הא ע"כ שלא יהיו ב' שוחטין זבח אחד היינו לכתחלה אבל בדיעבד כשר כמו אחד שוחט ב' זבחים דמוקי לעיל מתניתין דשוחט ב' ראשים כאחד שחיטתו כשרה בקדשים וא"כ אכתי לפלוג בהכשר דפרה וי"ל דכיון דלכתחלה אסור מילתא דלא שכיחא היא אע"ג דפריך לפלוג בב' סודרים הא שכיחא טפי:

דף ל.

והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור - כך היא גירסת הקונטרס וקשה דאדדייק מסיפא נידוק מרישא איפכא טעמא דלשמו הא סתמא חייב אלמא דלא בעינן עקירה וברוב ספרים ישנים גרסינן והוינן בה לשמו אמאי פטור פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ש"מ בעי עקירה פי' דאי סתמא לא בעי עקירה א"כ סתם הוי שלמים וכשר כששחטו לשם פסח מידי דהוה אשלמים ודאי ששחטן לשם פסח דכשרין:

מדמי פסח מי אידחי - ואם תאמר ממה נפשך אידחי גם מדמי פסח דמכי שחיט פורתא אינה ראויה לפדות אלא לכלבים ואין פודין קדשים להאכילן לכלבים ואם לאחר פדיון גומר שחיטתו אם כן הויא לה חולין בעזרה ואסורה באכילה וי"ל דמיד אחר פדיון יוציאנו חוץ ויגמור שם שחיטתו:

והתנן שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה - אין המשנה כן בשום מקום אלא דדייק לה מתניתין דהעור והרוטב (לקמן קיז:) דתנן השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות:

השוחט בשנים או בג' מקומות - פירש בקונטרס חתך כאן וחזר והתחיל לחתוך למעלה או למטה וקשה דאם אין רוב במקום אחד היאך שחיטתו כשרה ואם יש רוב במקום אחד א"כ שחיטה מפורעת היא וי"ל דאע"ג דיש רוב במקום אחד לא הוי שחיטה מפורעת

דבשלא נחתך הסימן לא למעלה מבית השחיטה ולא למטה אז הויא שחיטה מפורעת דבית השחיטה מירווח רווח אבל כשנחתך למעלה או למטה לא מירווח ואינה מפורעת וכי פריך משנים אוחזין בסכין ושוחטין לא הוי מצי לשנויי דהתם כששחט כל אחד רוב והרי היא מפורעת דמ"מ כשקדם האחד ושחט רוב וחבירו לא שחט עדיין אלא מיעוט אינה מפורעת ונפסלה וכיון דכבר נפסלה תו לא הדרא ומתכשרא כשגם חבירו גמר הרוב ובשאלתות דרב אחאי מפרש ב' או ג' מקומות כגון שכל אותן מקומות בהיקף של סימן כגון שחתך סביב סביב כאן מעט וכאן מעט בטבעת אחת בקנה וכיוצא בו בוושט ובין הכל יש רוב ועוד פירש בשאלתות שאפילו חתך מיעוט הקנה למעלה לצד העור וחזר ושחט מיעוטו למטה לצד אחר זה שלא כנגד זה דכשרה כיון דבין הכל יש רוב ורבינו חננאל פירש ב' או ג' מקומות כגון רוב הקנה למעלה ורוב הוושט למטה ולפירושו לא משכחת שלשה מקומות:

מתיב רבי אלעזר שנים אוחזין בסכין ושוחטין - לפירוש רבינו חננאל והשאלתות לא בעי לשנויי דהכא כששחט האחד הרוב דהא משמע שהשחיטה כשרה על ידי שניהם:

דלמא סמכי אהדדי ולא עבדי רובא - לפירוש הקונטרס כל אחד לא ישחוט רוב ולפירוש השאלתות בין שניהם לא יעשו רוב:

דף ל:

למדתנו רבינו משנתינו בשני סכינים ובשני בני אדם - משמע שכן הלכה דבשנים ושלשה מקומות שחיטה כשרה ובה"ג גריס למדתנו רבינו משנתינו בסכין אחד וב' בני אדם כלומר והיאך אתה אוכל ומ"מ כיון דלא חש לדבריו ואכל משופרי שופרי ש"מ שכן הלכה שהרי חזר בו ממה שהיה רגיל לפרש במתניתין סכין אחד:

החליד הסכין בין סימן לסימן - לקמן (דף לב.) גבי מתני' דחלדה היה ראוי להביאה אלא אגב דאכשר רב לעיל שחיטה שאינה מפורעת כזאת פסולה מטעם חלדה:

או שהחליד הסכין תחת השני ופסקו - רבותא נקט אע"ג שכבר נשחט האחד ונקט נמי אורחא דמילתא דכששחט סימן ראשון בהובאה כשחוזר ובא לעשות הולכה תחב ראש הסכין בין סימן שני לצואר:

החליד במיעוט סימנין מהו - פי' בקונטרס במיעוט בתרא אבל במיעוט קמא פשיטא לן דהויא נבלה והגרמה נמי פסק דאפי' שחט שני שליש והגרים שליש דעבדינן לחומרא מדקאי הכא בתיקו ורבינו יצחק ברבי מאיר אומר דבהגרמה פסקינן בפ"ק (לעיל יט.) כרבי יוסי בר יהודה ואיכא דמכשר נמי לרבנן שחט שני שלישי והגרים שליש ולא דמיא

להכא דהתם שלא במקום שחיטה הוא והוי כאילו שוחט ברגלה אחר שחיטת הסימן (וכאן) [וכן] נמי אם לאחר שחיטת הרוב עקר (הרוב) המיעוט שחיטתו כשרה כיון דהוי שלא כדרך שחיטה ור"ת הקשה לפירוש הקונטרס דתניא בתוספתא שחט רוב הגרגרת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשרה ומפרש ר"ת דהכא בעי במיעוט קמא ובעי לרב יהודה דמכשר תחת העור דדלמא אם תחב הסכין במיעוט הסימן ושחט ברוב שלמטה כדרכו הויא חלוד טפי ואפילו לאמרי בי רב דאמרי תחת העור איני יודע היינו משום דשחיטה לא שייכא בעור והוי חלדה לפי שהוא שלם אבל סימן דשייכי בהו שחיטה ואפילו הכי אין צריך לשחוט אלא הרוב המיעוט שעל הסכין הוי כאילו נחתך לא הוי חלדה א"נ מיבעיא ליה בתחב הסכין תחת מיעוט קמא ופסקו מלמטה למעלה אח"כ שחט הרוב וכן שהה במיעוט סימנים דלקמן (דף לב.) מפרש ר"ת במיעוט קמא והשתא אתי שפיר האי דקאמר לעיל (דף כט.) אי מחצה על מחצה כרוב הא עבד ליה רובא דבמיעוט בתרא פשיטא ליה דכשר והשתא לפירושו את"ל דכשר אף במיעוט קמא לא פסלה שהייה בעוף מן התורה כיון דהכשרו בסימן אחד והא דקאמר לקמן בפירקין (דף לב.) דשהייה הוי מבהמה לבהמה ועוף לעוף היינו מדרבנן ובקנה לא שייכא שהייה בעוף אפילו מדרבנן דשהה במיעוט קמא כשרה מידי דהוה אמצא חצי קנה פגום ומה שכתוב בתוספתא שחט חצי הגרגרת ושהה כדי שחיטה וגמרה שחיטתו פסולה טעות סופר הוא וגרסינן כשרה דהא לעיל מייתי לה גבי מחצה על מחצה כרוב ומיהו גם לפירוש רבינו תם קשה מתוספתא דתניא שחט מיעוט ושט ושהה כדי שחיטה פסולה אלמא יש שהייה במיעוט סימנים קמא ולקמן קאי בתיקו ואם נאמר דלא ידע א"כ גם לפירוש הקונטרס נאמר דלא ידע ההיא תוספתא שהקשה ממנה ר"ת וה"ר אושעיא מפרש החליד במיעוט סימנים היינו לאחר ששחט רוב האחד והחליד תחת המיעוט שנשאר ושחט סימן שני ושהה במיעוט סימנים דלקמן מפרש דקאי אשוחט בסכין רעה דקאמר התם אפילו הוליך והביא כל היום כולו כשר ומבעיא לן אם שחט רובו של אחד והוליך והביא כל היום כולו במיעוטו מהו דדלמא הא דמכשיר בסכין רעה אפילו הוליך והביא כל היום כולו שמא היינו במתעסק לחתוך הסימן אבל כאן שכבר חתך רובו הרי הוא כאילו נחתך כולו וכשמוליך ומביא כל היום כולו באותו מיעוטא הוי כאילו מוליך ביד וברגל ויש כאן שהייה ופסולה:

תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אין ושחט אלא ומשך - דאע"ג דאיהו גופיה דריש בריש פירקין (לעיל כז.) ושחט במקום ששח חטהו תרתי ש"מ:

דף לא.

חוץ לצואר כמלא צואר - לכאורה נראה שצריך להוליך כל אותו מלא צואר שחוץ לצואר ולכך צריך אותו שיעור ומיהו נראה דאין צריך ולא הוצרך שיעור זה אלא כדי שישחוט בריוח ופעמים שהסכין חריף ושוחט הרוב בלא הולכת כמלא צואר:

והא אמרה רבא חדא זימנא - אמתניתין לא פריך הא תנינא חדא זימנא כדפירש בקונטרס משום דבמתניתין לא תנא בהדיא הא הפילה הוא כשרה אלא רבא הוא דדייק לה ועוד דאפילו אי תנן לה בהדיא במתניתין לא היה יכול להקשות דהא לא פריך ארבא למה ליה למידק הא הפילה הוא כשרה הא תנינא לעיל מדמכשרינן שחיטת חרש שוטה וקטן דאי לאו דאמר רבא אמתני' דחש"ו רבי נתן היא לא היה מקשה כלום דלמא בחש"ו מכשרינן טפי ואפילו רבנן מודו דמיכווני לחתיכת בשר אלא פריך משום דאוקמינן להההיא כרבי נתן אלמא מכשרא מתניתין אפילו היכא דלא מיכוין לחתיכת בשר כמו זרק סכין לנועצה בכותל ואם כן למה ליה לרבא למידק הא הפילה הוא כשרה ומשני דה"א לנועצה עדיף דמיתכוין מיהא לחתיכה בעלמא אבל הפילה לא מכוין כלל לשום חתיכה:

ואי אשמועינן הפילה - השתא הך צריכותא לא הויא דומיא דאידך דלא בא לפרש טעם אמאי איצטריך ליה לרבא למימר גבי חרש שוטה וקטן רבי נתן היא דא"כ מאי קאמר אבל התם דלא אתי מכח בן דעת אימא לא הא בהדיא תנן דכשרה אלא אמתניתין גופא עביד צריכותא אמאי איצטריך ורבא איצטריך לאשמועינן דר' נתן היא דאי לאו דאשמועינן הוה אמינא דהתם אפילו רבנן מודו דהא מיכווני לחתיכת בשר להכי אשמועינן דאפ"ה פסלי רבנן והא דקאמר רבא לקמן ורבנן נהי דלא בעי כוונה לזביחה לחתיכה מיהא בעיא היינו לחתיכת סימנים:

ואסורה לאכול בתרומה - אפילו למעשר אסורה כדאמרי' בסמוך אלא נקט תרומה דנוהגת בזמן הזה:

עון כרת התרת - איפכא הוה ליה למימר עון מיתה אסרת עון כרת מיבעיא דהא פשיטא דבעינן כוונה בתרומה וכדתנן בחומר בקדש (חגיגה דף יח:) טבל לחולין אסור במעשר ואף בחולין בעי רבא למימר דטבל ולא הוחזק כאילו לא טבל ויש לומר משום דנקט מעיקרא טהורה לביתה קאמר הכי אי נמי נאנסה עדיף מטבל לחולין שאם היתה יודעת היתה מתכוונת אף למעשר ומדקאמר טהורה לביתה אלמא חשיבא ליה כוונה אם כן אף לתרומה תהא מותרת:

דף לא:

וכי תימא ביושב ומצפה מאי למימרא - פירוש אי אמרת בשלמא דלא מיירי ביושב ומצפה אלא סתמא כדקתני א"ש דמשמע דאשמועינן דחולין לא בעו כוונה אבל אי איכא למידחי דאיירי ביושב ומצפה מאי למימרא דליכא למימר דאתא לאשמועינן דבעו כוונה דהא לא משמע מיניה דאיירי ביושב ומצפה דסתמא קתני ונפל דמשמע טפי בלא יושב ומצפה והרי"ך פירש מאי למימרא דליכא למימר דאתא לאשמועינן דבעו כוונה דהא קתני טהורה משמע דקולא אתא לאשמועינן:

גזירה משום חרדלית של גשמים - פירש בקונטרס ואין טובלין בחרדלית משום דתנן (טהרות פ"ח מ"ט) הנצוק והקטפרס אין חיבור ואין כאן מ' סאה במקום אחד אע"פ שיש הרבה למעלה ולמטה ובחנם פירש כן דאפילו יש כמה סאין באותו מדרון אסור לטבול בו דמקוה אינו מטהר בזוחלין כדתניא בת"כ אך מעין ובור וגו' אי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה כו' ת"ל אך מעין ובור מעין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן ובקונטרס הביאה פרק במה אשה (שבת דף סה: ד"ה וסבר):

דתנן מטבילין בראשין - קצת תימה דאי משנה היא מה צריך לאשמועינן תרי זימני דמטבילין בראשין ושמא ההוא דמטבילין בראשין איירי מדאורייתא דומיא דאין מטבילין בכיפין דהוי מדאורייתא ובההיא דגל שנתלש אשמועינן דאפילו מדרבנן לא גזרינן:

ופירות הרי הן בכי יותן - היינו לאחר שהעלם דכל זמן שהן מחוברין במים לא מיתכשרי כדתנן במסכת מכשירין (פ"ד מ"ו) נדה שהיתה מדיחה צנון במערה טהור העלתהו כל שהוא טמא פירוש דאז הוכשרו והא דאמר פ"ק דפסחים (דף טז.) דאיכא תרי קראי לענין הכשר חד בתלושין וחד במחוברין וצריכי היינו כשנפלו במחוברין דמיתכשרי לאחר שהעלם ואע"פ שאז הם תלושין מכל מקום אצטריך משום דבתחלת דיבוקן היו במים מחוברים:

הוא סבר דיחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא כו' - וא"ת אמאי סבר דמדחי ליה והלא כבר זה דקדק מן המשנה דקתני ידיו טהורות ומה מדקדק יותר מברייתא זו וי"ל דיש חילוק בין טבילת כל גופו לנטילת ידים דטבילת גופו חמירא טפי וכן צריך לומר בסמוך דפריך מסתם משנה לר' יוחנן ומשני דשחיטה אפילו ר' יוחנן מודה ואכתי תקשי ליה משנה דמסכת מכשירין (פ"ד מ"ז) אלא טבילת ידים שאני:

נהי דלא בעינן כוונה לזביחה - פירוש להתירה בזביחה זו לחתיכה מיהא בעינן פירוש לחתיכת סימנים כדפרישית:

דף לב.

נשחטה בהמה אחרת עמה לרבנן פרה כשרה - ואם תאמר ואותה ולא אותה וחבירתה לרבנן למה לי אי לשוחט בהמה אחרת עמה תיפוק ליה מטעם מלאכה כמו חתך דלעת עמה ויש לומר דאיצטריך לשוחט שתי פרות ונתכוין לשחוט דמשום מלאכה אחרת לא מפסלו כיון דשתיהן לשם פרה:

אבל פרה דחולין אימא לא קמ"ל - וא"ת דאמר בריש זבחים (דף ז.) שחט אחת על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה דכתיב וכפר עליו ולא על חבירו חבירו דומיא דידיה שמחוייב חטאת כמותו והכא נמי נימא אותה ולא אותה וחבירתה דומיא דידה ויש לומר דהתם וכפר עליו משמע עליו מכפר ולא על חבירו מכפר על המחוייב חטאת כזה דשייכא ביה כפרה זו:

ושמואל אמר אף בהמה לעוף - ר"ח פסק כשמואל ורבי יוחנן דאמרי בהמה לעוף ובקונטרס פסק לחומרא כרב דאמר עוף לעוף דקיימי אמוראי דמערבא כוותיה דאמרי דקה לדקה וגסה לגסה וכ"ש עוף לעוף דיותר חלוק עוף מבהמה ממה שחלוקין דקה מגסה וגם בה"ג פסק גסה לגסה ודקה לדקה ועוף לעוף:

כדי ביקור טבח חכם - ובסכין הראוייה לאותה בהמה חוץ לצואר כמלא צואר:

ורמינהי אלו טרפות בבהמה פסוקת הגרגרת - וא"ת נהי דנבלה הויא מ"מ לא פקע מינה איסור טרפות וחייב אף משום טריפות כדמשמע בשמעתין דמסוכנת (לקמן לז.) והא דאמר בפרק חטאת העוף (זבחים דף סט:) יצא עוף טמא שאין במינו טרפה לא משום דלא שייכא ביה שחיטה ואפילו נשחטה הויא נבלה ופקע מינה איסור טרפה כי אתא איסור נבלה אלא פירוש שאין במינו טרפה היינו טרפה לחודיה דאף כי נשחט לקי אף משום נבלה וי"ל דהכי פריך דאי איתא דלא מהניא ביה שחיטה והויא ליה נבלה לא הוה ליה למיתני אלו טרפות אלא הוה ליה למיתני ואלו נבלות שהוא עיקר האיסור ואם תאמר דנקט איסור טרפה לאשמועינן שאם חתך כזית בשר מחיים דלקי אף משום טרפה ויש לומר דמתניתין דאלו טרפות משמע ליה לאחר שחיטה מדקתני סיפא כל שאין כמוה חיה ולא קתני כל שאין חיה:

דף לב:

וליחשוב נמי דחזקיה - ואם תאמר אמאי לא פריך וליחשוב דזעירי דאמר (לעיל דף כ:) נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה וי"ל דאינה נבלה אלא אם כן נפסק נמי חוט השדרה והא תני לה דבנפסק חוט השדרה לחוד אסור אבל מחזקיה פריך שפיר

דמשכחת ליה גיסטרא דנבלה אפילו חוט השדרה קיים כגון נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוט השדרה קיימת דקרי ליה רב גיסטרא באלו טרפות (לקמן נב.) אי נמי שעשאה גיסטרא למטה מבין הפרשות דלא מיטרפא בפסיקת חוט השדרה וא"ת אמאי קשיא ליה דניחשוב דחזקיה ודרבי אלעזר והא לקמן באלו טרפות (דף מב:) מפרש דלא חשיב בסג"ר ושב שמעתתא משום דאתיא בזה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה דטרפה היינו אסורה כמו אלו טרפות דאמר אלו אסורות קתני ויש לומר דלא משמע ליה לרבויי נבלה מזה הכלל דקתני כל שאין כמוה חיה דמשמע הלשון דעכשיו היא חיה אלא שאין יכולה לחיות עוד משום טרפות וא"ת אמאי פריך וליחשוב דרבי אלעזר והא בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה אתי בזה הכלל דהיינו בסג"ר ואם כן שפיר שמעינן מיניה ניטל הירך וחלל שלה דאסורה ולא צריך למחשביה וי"ל דדלמא דמן הארכובה ולמעלה דאסורה היינו סמוך לצומת הגידים אבל למעלה ברחוק שרי וכן נשבר העצם דאמר בפרק בהמה המקשה (לקמן דף עו:) דהויא טרפה כשאין עור ובשר חופין את רובו שמא היינו בעצם שני אבל בעצם שלישי המחובר לגוף לא מיטרפא שום שבירת העצם גרידא ומיהו בפ"ק (לעיל דף כא.) פ"ה ניטל הירך והבשר והעור חופין עד חצי הירך או שלישו הויא טרפה:

והדר ביה רבי זירא - פ"ה ממה שהקשה מה לי בריאה מה לי בבני מעיים אלא טעמא משום דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא ופירש הא דבעי נקבו בני מעיים בין סימן לסימן דהיינו בין קנה לווושט דאי נשחט הווושט תחלה הוו בני מעיים כמאן דמנחא בדיקולא דמיא ונראה דדעת הקונט' שאין צ"ל דרבי זירא פליג אר"ל וקשה דנקבו בני מעיים בין סימן לסימן משמע אפילו בין וושט לקנה ועוד דמשני רבי זירא לדבריו דרבא קאמר ליה הוה ליה למימר קמיבעיא ליה ועוד דקאמר דהדר ביה רבי זירא מדבעי רבי זירא נקבו לא הוה ליה למימר טפי אלא והדר ביה רבי זירא דבעי רבי זירא כו' אבל מדנקט מדבעי רבי זירא משמע שמן הבעיא חזר בו והכי פריך מדמקשה לרבא מה לי בריאה מה לי בבני מעיים שבכל מקום יש להתיר ש"מ דסבר דאין טרפות לחצי חיות ולא שייך למיבעי נקבו בני מעיים בין סימן לסימן ומתחלה מיבעי ליה נקבו אפילו נשחט הווושט תחילה דהוי פשיטא ליה דיש טרפות לחצי חיות ומשני לעולם לא חזר מן הבעיא ואליבא דרבא שהתיר בריאה פריך כיון דשרי בניקבה הריאה אחר שחיטת קנה זה אי אפשר אלא מטעם שאין טרפות לחצי חיות ואם כן גם בבני מעיים תתיר:

ואמרינן לאו היינו דבעי אילפא - לכך הוצרך כאן להביא ראייה מאילפא משום דרבי זירא סתם דבריו ולא אמר אלא מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני או לא ולטהרה מידי

נבלה גמרא הוא דקאמר לה לכך מדקדק מדקאמר לאו היינו דבעי אילפא ש"מ דלטהרה מידי נבלה קמיבעיא ליה:

דף לג.

מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה - הא דלא אדכר הדחה קמייתא כגון דחלליה בי טבחי כדאמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קיג.) אי נמי משום דאיירי בבשר בית השחיטה ולא הוצרך להזכיר ולקדירה איירי אי נמי מיירי לצלי אף ע"ג דלצלי לא בעי מליחה שאני הכא שנחתך קודם שתצא נפשה מבית השחיטה ועדיף מבישרא דאסמיק בפ' כיצד צולין (פסחים דף עד:):

אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו - משמע דטעמא משום דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ותימה דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) פריך והא איכא יפת תואר ומשני שאני עובדי כוכבים דלאו בני כיבוש נינהו וה"נ שאני עובדי כוכבים דלאו בני שחיטה נינהו כדאמר לעיל ואין להקשות מהא דאמר פרק ד' מיתות (סנהדרין דף נח:) עובד כוכבים ששבת חייב וכן העוסק בתורה דבדבר שהוא מצוה לישראל לעשות לא שייך למימר מי איכא מידי דלישראל שרי וכו' ואע"ג דאמר אפילו ששבת בשני בשבת חייב מכל מקום לא דמי הואיל ויש מצות שביתה לישראל כמו בשבת ואע"ג דבן נח נהרג על העוברים כדאמר התם וישראל אינו נהרג נהי דפטור מ"מ לא שרי וא"ת דבפרק גיד הנשה (לקמן דף קב.) דפליגי אם נוהג אבר מן החי בטמא ואמרינן מחלוקת בישראל אבל בבני נח דברי הכל מוזהרין על הטמא כטהורין בשלמא לרבנן אע"ג דאין ישראל מוזהר על אבר מן החי דטמא מ"מ אסיר ליה משום טמא ולא אשכחת דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור אלא לר' מאיר דאמר דאין נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד והא איכא אבר מן החי דחיות ועופות הטהורין דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור וכי תימא דלא חיישינן כיון דסתם אבר מן החי אסור לישראל א"כ מאי פריך התם בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) מגזל דפחות משוה פרוטה וי"ל דמכל מקום אבר מן החי דידהו אסור משום דבעיא שחיטה אע"ג דעובד כוכבים אסור במשהו בשר וגידים ועצם וישראל לא מיתסר אלא בכזית בשר הא אמר ר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה ולריש לקיש דאמר חצי שיעור מותר מן התורה דלמא לית ליה ההוא כללא אלא סבר לה כמ"ד הכא אין מזמנין עובדי כוכבים על בני מעיים:

השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא כו' - משמע דדם חיה ועוף מכשירין וקשה להר"ר יעקב מאורלייני"ש דבגמרא דריש דדם קדשים אינו מכשיר מדכתיב על הארץ תשפכנו

כמים דם הנשפך כמים מכשיר כו' ובפרק כסוי הדם (לקמן דף פד.) אמרינן דלא אמרינן בהמה בכלל חיה לכסוי משום דכתיב על הארץ תשפכנו כמים מה מים לא בעי כסוי אף האי נמי לא בעי כסוי אלמא בדם חיה ועוף דכתיב כסוי לא הוי בכלל תשפכנו כמים ויש לומר דכל דם הנשפך על הארץ שאין מקבלים אותו בכלי כגון דם חיה ועוף הוקשה למים בין לענין הכשר בין לענין פטור כסוי אלא דלענין כסוי גלי רחמנא דדם חיה ועוף בעי כסוי אבל מכל מקום הוקש למים לענין הכשר כיון דנשפך על הארץ:

ונאכלין בידים מסואבות - לצלי איירי דלא בעי הדחה אי נמי לקדירה והודחו במי פירות:

דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר - הקשה הר"ר יעקב מאורלייינ"ש דבפרק כל שעה (פסחים דף כב.) פריך והרי דם דכתב רחמנא וכל נפש מכם לא תאכל דם ותנן אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרים לגננין לזבל ומשני אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים מה מים מותרין בהנאה אף דם מותר בהנאה והשתא היכי דייקי היתר הנאה מהאי קרא לדם קדשים הא לא איתקש למים ויש לומר דמכל מקום כיון דדם חולין שרי בהנאה אם כן אכילה דכתיב גבי דם הויא אכילה ממש. [וע"ע תוספות פסחים דף כב. ד"ה מה]:

דף לג:

ודלמא עד כאן לא פליגי אלא באכילה - אע"ג דנקט לשון דלמא נראה שכן הוא האמת ובריייתא מוכחת כן דאסורין במעשר משמע באכילה ובפרק חומר בקדש (חגיגה דף יח:) לא גריס ודלמא בשום ספר:

ובאכילה דחולין לא פליגי - לא היה צריך כאן לאכילה דחולין אלא אגב דנקטיה במס' חגיגה (ג"ז שם) נקטיה הכא:

והא נגיעה היא מדקתני ונאכלין - וא"ת ואפילו אם היה תנן אוכלין יכול לדקדק דבנגיעה איירי דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כשיצא מהן דם כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע ויש לומר דהחמירו חכמים שלא לאכול כשיש לו ידים מסואבות אף על גב דמותר ליגע:

דכולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה - ואפילו לריש לקיש דאמר (זבחים דף לב:) טמא שהכניס ידו לפנים לוקה היינו דוקא במקדש דדרשינן מדכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת במקדש שמה ביאה:

הני מילי בטומאה דאורייתא אבל בטומאה דרבנן לא - תימה דבפרק ה' דסוטה (דף ל.) א"ר אסי רבי מאיר ורבי יהושע סברי אין שני עושה שלישי בחולין רבי מאיר דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כו' ומותר בחולין ומאי ראיה מייתי מיניה הא רבי עקיבא מודה בטומאה דרבנן כדאמר הכא דמשמע דאתא לאפוקי מדר' עקיבא דאמר התם לעיל שני עושה שלישי בחולין וי"ל דרבי אסי ליה דיחוי דהכא והשתא לרבי אסי ההיא דפרק קמא דשבת (דף יג:) דאלו פוסלין את התרומה דמשמע תרומה ולא חולין אתא דלא כר"ע דאפילו בטומאה דרבנן סבר דשני עושה שלישי בחולין:

האוכל אוכל ראשון ראשון - בפ"ק דשבת (דף יד.) מפרש טעמא משום דזימנין דאכיל אוכלין טמאים ושקיל משקין דתרומה ושדי בפומיה וא"ת ואמאי הוי ראשון בשני סגי וכ"ת משום מעשר שני דאין שני פוסלו והלא אפילו משקים חולין נעשים ראשונים על ידי שני ויש לומר דרבי אליעזר משוה מדותיו לעשות אוכל כמאכל לגמרי:

דף לד.

מאן חבריא רבה בר בר חנה - לא ר"ל רבי אלעזר דלעיל דלא הוה קרי ליה חבריא דרבו הוה כדאמר בפ"ק דב"ק (דף יא:) וביש נוחלין (ב"ב דף קכח.) דאמר עולא אמר רבי אלעזר הלכה גובין מן העבדים אבל קשיא אמאי לא קאמר עולא רבותי אומרים ונראה דרבי אלעזר לא קאמר לעיל יותר אלא הכא בחולין שנעשו על טהרת קדש עסקינן והש"ס הוא דמסיים ודלא כרבי יהושע:

ואוכל עד דאכיל חצי פרס - אע"ג דמפרש ר"ת דבי"ח דבר גזרו על אדם האוכל כביצה שיהא טמא מ"מ מייתי ראיה מפסול גוייה שהיה מתחלה בחצי פרס:

טומאה משיעורין לא גמרינן - תימה הרי מצינו נבלת בהמה דמטמאה ואוכלה טהור אלמא מאכל חמור מן האוכל:

שני שני למה - דאע"ג דאיכא למיגזר דבהדי דאכיל אוכלין טמאין שדי לפיו משקין דמעשר מ"מ אי לאו דאשכחן בעלמא שני דעביד שני לית לן למיגזר דלא להוו מילי דרבנן חוכא ואיטלולא:

מצינו שני עושה שני ע"י משקין - וא"ת ואמאי לא קאמר ע"י ספר דאמרינן בפ"ק דשבת (דף יד.) דהוי מי"ח דבר וידים הבאות מחמת ספר נמי פוסלות תרומה כדאמר התם וי"ל דלא בעי לאתויי אלא ממאכל דעביד מאכל אחר שני דומיא דמאכל דעביד אדם שני ועוד דהא דספר עביד ידים שניות וגם פוסלות את התרומה לאו משום טומאה אלא משום חומרא:

משקין תחלה נמי הוו כדתנן וכו' - לא בא להקשות שכמוהו יעשה האדם ראשון דלמה יש לו להיות ראשון אלא רצה לומר דהא דעביד שני היינו דווקא ע"י משקין שהן תחלה ול"ג מה שכתוב בספרים אמר ליה רבי יהושע שאני משקין דעלולים לקבל טומאה דמ"מ לא תירץ כלום:

אף אני לא אמרתי כו' - י"מ כי מהכא דייק דחבריא סברי דאין שלישי בחולין שנעשו על טהרת קדש דהאי אף אני לא אמרתי היינו האי דקתני בברייתא בסוף מילתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה אבל בתחלה לא פירש רבי יהושע עד ששאלו ר"א ואם איתא דחולין שנעשו על טהרת קדש יש בהן שלישי היה לו לפרש דלא מיירי בהו כדי שלא יבא לטעות ולומר דאיירי בכל דבר שיש בו שלישי אלא ודאי אין בו שלישי ולכך לא הוצרך לפרש דאיירי בתרומה ואע"ג דאיכא קדש עצמו שיש בו שלישי סתמא דמלתא לאו בדידיה אייריי דאין דרך לאכול קדש שנטמא ובני אדם בדילין ממנו:

דף לד:

אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן - לא ר"ל הא דידיה הא דרביה דמסתמא דהא דקאמר לעיל מאי אהדרו ר"א ורבי יהושע אהדדי לא מסברא אומר כן דאין זה הדבר תלוי בסברא אלא קבלה היתה בידו:

והשלישי נאכל בנזיד הדמע - בלשון שני פירש בקונטרס ונראה לו עיקר דאיירי בחולין גרידי ומטמא ופוסל דקאמר היינו את התרומה השלישי נאכל אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני לטומאה דה"ל שלישי מותר לאוכלו אבל נגע בשני קודם שיערבו בו תרומה לא צריכא לאשמועינן דאכתי הוו חולין גרידי ולית בהו שלישי ודייק ע"כ כיון דנזיד הדמע הוא על טהרת תרומה בעי מיכליה והוי חולין שנעשו על טהרת תרומה ואי אמרת שלישי דידהו פסיל לגופיה לתרומה ספינן להאי ושרינן לאוכלו הלא נפסל גופו ע"י כן ואסור לטמא גופו ועוד הוה יכול להקשות היאך אוכל תרומה דקתני נאכל בנזיד הדמע ומשני הנח לנזיד הדמע דליכא כזית כו' הלכך לא בעי לאכלינהו בטהרת תרומה דהוו להו חולין גרידי וקשיא לפי' זה דהיה לו לפרש מטמא ופוסל את התרומה כיון דמיירי בחולין ועוד דמעיקרא דס"ד דאיכא כזית בכדי אכילת פרס בלאו מילתיה דעולא תיקשי ליה היאך נאכלין והא תרומה טמאה קאכיל ומפרש ר"ת דבחולין גרידי איירי כדפירש בקונטרס ומטמא דקאמר היינו פוסל והשני פסול ואינו מטמא כלומר ואינו פוסל דאינו עושה שלישי והשלישי נאכל בנזיד הדמע דכיון דהיה דעתו לערב בו תרומה צריך לשומרו על טהרת תרומה והוו חולין שנעשו על טהרת תרומה ולכך אית בהו

שלישי ואותו שלישי יכול לערב בו נזיד הדמע ולאוכלו והשתא פריך דהיכי ספינא ליה מידי דפסיל ליה לגופיה ואסור לטמא גופו כדפי' בקונטרס ומשני דלית בהו כזית כו' ואין צריך לשומרו על טהרת תרומה כיון דאין דעתו לערב אלא מעט שלא יהא כזית בכדי אכילת פרס וחולין גרידי נינהו ואין בהן שלישי ולא קרי ליה שלישי אלא משום דהוי מגע שני או משום שאם היה דעתו לתת בהן תבלין של תרומה הרבה עד שיהא כזית בכדי אכילת פרס יצטרך לשומרו על טהרת תרומה ונראה דוחק ונראה לפרש כפירוש קמא דאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה ומטמא ופוסל את החולין שנעשו על טהרת תרומה דאיירי בהו דיש בהו שלישי ושלישי שבהן פסול ונאכל בנזיד הדמע ויכול לערב תבלין של תרומה ופריך היכי ספינן ליה מידי דמפסיל ליה לגופיה והדר אכיל תרומה כדפירש הקונטרס בפירוש קמא ומשני דלית ביה כזית כו' ולא חיישינן אי אכיל ליה בפסול הגוף אע"ג דחצי שיעור אסור מן התורה הכא דפסול הגוף דרבנן לא החמירו ומה שהקשה דמ"מ היכי שרי לפסול גופו הא אמר בפ"ק דיומא (דף טז) לא תטמאו בהם ונטמתם בם מכאן לטומאת הגויה מן התורה נראה דמהתם לא ילפינן גופו שהרי אפילו כהנים אמרינן בפ"ק דר"ה (דף טז:) דמותרים ליגע בשרץ ונבלה ולא דרשינן מההוא קרא אלא דאם אכל אוכלין טמאין דנפסל גופו מלאכול תרומה וטהרות וכן בפרק אמרו לו (כריתות דף יג.) דאמר התירו לה למעוברת לאכול פחות מכשיעור אוכלין טמאין מפני הסכנה דמשמע דוקא פחות מכשיעור מפני הסכנה דוקא היינו נמי כשבאה לאכול בתר הכי תרומה וטהרות ובפרק ב' דטהרות בתר ההיא דהכא קתני הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאין שלישי בתרומה פוסל ולא מטמא הרביעי נאכל בנזיד הקדש ההיא בבא איירי בתרומה שנעשו על טהרת קדש והפסול וטומאה דקתני הוו בתרומה עצמה והרביעי שלה יכול לערב בתבשיל של קדש גמור והדר קתני הראשון והשני ושלישי שבקדש טמאין ומטמאין רביעי פוסל ולא מטמא חמישי נאכל בנזיד הקדש האי בבא איירי בקדש גמור שנעשה על טהרת חטאת ועל טהרת פרה אדומה כדאמר בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת ואמר נמי במסכת חגיגה (דף יח:) יוסף חסיד שבכהונה היתה מטפחתו מדרס לחטאת לכך קאמר דאף הרביעי פוסל ובחמישי עצמו יכול לערב בו מאכל קדש שהוא קדש גמור אבל תרומה לחודה דלאו על טהרת קדש אין בה רביעי וקדש לחודיה דלאו לטהרת חטאת אין בו חמישי כדאמר בסוף פרק קמא דפסחים (דף יט.) דלא לישתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקדש ואין לתמוה על התרומה ועל הקדש איך נאכלין כיון דטמאין הם דמאחר דבתרומה עצמה אין בה רביעי ולא בקדש חמישי ליכא איסורא ולפירוש רבינו תם איירי בבא דתרומה

בתרומה גרידא וקורא לה רביעי לפי שרוצה לערב נזיד הקדש ושומרה מהיות רביעי ובבא דקדש איירי בקדש גרידא וחמישי נאכל בנזיד הקדש לפי שרוצה לאכול עמו קדש הנשמר בטהרת חטאת ומטמא היינו פוסל כדפירש בבבא דרישא:

הנח לנזיד הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס - לא בשביל שיהא סתם נזיד כן דבפרק אלו עוברין (פסחים דף מד.) משמע דאיכא בסתמא כזית בכדי אכילת פרס גבי מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה דקאמר התם ובפרק שלשה מינין (נזיר דף לו.) הואיל וזר לוקה עליו בכזית בכדי אכילת פרס אלא דבעי למימר דהכא איירי בכה"ג דליכא כזית בכדי אכילת פרס:

דף לה.

אבל תרומה בנגיעה נמי אסור - אע"ג דאין עושה רביעי ה"א דאסור ליגע דגזרינן שלא יבא לאכול:

האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש - כמו שאינו עושה רביעי והא דנקט אוכל ולא נקט מגע שאינו עושה רביעי אם נגע בקדש רבותא נקט דהאוכל חמור ממגע דהא אוכל את שלישי הוי שני לקדש וא"ת לענין מאי הוי שלישי כיון דאוכלו הוי טהור אפילו לאכול בקדש וגם אם נגע בקדש אינו עושה רביעי ונראה דנ"מ לכי הא [דתנן] (דתניא) בפרק קמא דטהרות השרץ מטמא שלשה ופוסל אחד בקדש באיזה קדש אמרו בקדש מקודש כמו חלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח והמנחות שקדשו בכלי אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהם הזבח ומנחות שלא קדשו בכלי אינן לא כקדש ולא כחולין אלא הרי הן כתרומה והשרץ מטמא בהן שנים ופוסל אחד והשתא לענין זה יש בהן שלישי דשוב אין שוחטין עליהם הזבח ואין מקדשין המנחות בכלי דתו לא חזו לקדושת הגוף וא"ת רבי יצחק כמאן לא כר"א ולא כרבי יהושע דלרבה בר בר חנה לרבי יהושע אין בהן שלישי כלל ולעולא הא דקאמר רבי יהושע שלישי שני לקדש היינו אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש אי כר"א הא אמר שלישי שלישי ונ"ל דקסבר רבי יצחק דר"א ורבי יהושע לא איירו אלא בשלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה שטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל אוכלין שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש וא"ת תקשה מתניתין דטהרות לרבי יצחק דקתני שלישי שבתרומה פוסל ופירשתי לעיל דאיירי בנעשה על טהרת הקדש וי"ל דמסקינן תנאי היא:

אין לך דבר כו' אלא קדש מקודש בלבד - מה שפירש בקונטרס דרביעי בקדש מעלה דרבנן היא מדקתני לה בה' מעלות אחרונות בחומר בקדש דאמר התם דלית להו דררא דטומאה דאורייתא אין נראה דהא חשיב נמי בה' מעלות אחרונות כלי מצטרף מה שבתוכו לקדש וצירוף הוי דאורייתא לרבי יוחנן דספ"ק דפסחים (דף יט.) ואפילו רבי חייא בר אבא דפליג עליה התם ואמר צירוף דרבנן הוא הא איהו מוקי לה כר"ע ור"ע ס"ל שלישי בחולין דאורייתא וא"כ רביעי בקדש נמי דאורייתא דקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והא דקרי לרביעי בקדש בפרק כל שעה (פסחים דף כד.) מעלה בעלמא לאו משום דהוי מדרבנן דהא הביא כפרתו אוכל בקדשים קרי ליה נמי התם מעלה אע"ג דהוי דאורייתא כדדרשינן בהערל (יבמות עד:) וקאמר נמי התם דוהבשר לרבות עצים ולבונה הוי מעלה ולקמן (דף לו.) מוכיח מיניה דחיבת הקדש דמכשרת דאורייתא והא דאמר בפ' (כל הפסולים) (זבחים דף לד) גבי והבשר לרבות עצים ולבונה לפסולא בעלמא לאו פסולא בעלמא דרבנן אלא למימר דלאו למלקות דלא יאכל מרבה ליה אלא ליפסל מהקרבה קאמר דמקבל טומאה ולעולם פסולה דאורייתא והא דאמר בפרק חומר בקדש (חגיגה דף כא:) דה' אחרונות לית להו דררא דטומאה דאורייתא ר"ח ל"ג דאורייתא ואפילו גרסינן דאורייתא ה"פ דכה"ג בחולין ליכא דררא דטומאה דאורייתא דרחוק הוא מטומאה ומה שמדקדק בקונט' בפסחים דלא משכח רביעי בקדש למ"ד טומאת משקה לטמא אחרים לאו דאורייתא ואין אוכל מטמא אוכל דהיאך יכול לבא לידי רביעי שרץ כלי וכלי אוכל ואוכל משקה הרי אין כאן אלא שלשה ואין זה קושיא דמשכחת ליה שפיר ע"י עצים ולבונה ואע"ג דר"ל מיבעי ליה לקמן אי מהני חיבת הקדש למימני ביה ראשון ושני ההוא אמורא דאמר בפסחים דאין אוכל מטמא אוכל סבר דמונין בו ראשון ושני ור"ל סבר דאוכל מטמא אוכל:

בחולין שנעשו על טהרת תרומה ואמאי הא לאו קדש מקודש הוא - נ"ל דהאי מקשה סבר דטעמא הוא דהאוכל שלישי שני הוי משום דכיון דלא נזהר לשומרו מליטמא וליגע בשני איכא לספוקי נמי דלמא נגע בראשון וסבר כעולא דבנעשו על טהרת הקדש נמי שלישי שני מהאי טעמא ולית ליה דטהרתה של תרומה טומאה היא אצל קדש אלא שמירת תרומה חשיבא לשמירה אצל קדש ורבי יצחק משני דוקא בשלישי הנעשה על טהרת תרומה הוי אוכלו שני דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל שלישי הנעשה על טהרת הקדש הוי אוכלו טהור לאכול בקדש כמו שאינו עושה רביעי ולדידיה תרומה טהורה נמי מטמאה קדש ולהכי קאמר מנא תימרא דממאי דשלישי שני אין להוכיח

לפי סברת המקשה ומייתי מבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש ואין נראה לו לחלק בין מדרסות לפירי ורבא משני דיש לחלק ולא חיישינן בפירי שמא נגע במדרס נ"ל:

דף לה:

שמא תשב עליהן אשתו נדה - אבגדי עם הארץ מדרס לפרושין צריך נמי האי טעמא דע"ה אינו עושה מדרס ולא מטמא בהיסט כדתנן בהדיא במסכת טהרות בפ"ז (משנה ו) הגנבים שנכנסו לבית אינו טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הם מטמאים אוכלין ומשקין וכלי חרס פתוחים אבל לא המשכבות והמושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל ואם יש עמהן עובד כוכבים או אשה הכל טמא משמע בהדיא דע"ה אינו עושה משכב ומושב ואינו מטמא בהיסט ובהנחנקין (דף סא:) נמי פריך גבי מוקף צמיד וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה משמע דהוא עצמו אין מטמא בהיסט וצריך ליתן טעם דמ"ש דלענין צינורא שלו עשאוהו כזב שמעיינותיו טמאים כדמשמע בפ' בנות כותים (נדה דף לג:) ובפ' חומר בקדש (חגיגה דף כג.) ולענין מדרס והיסט לא עשאוהו כזב ונראה דטעמא משום דאין גוזרין גזירות על הציבור אלא א"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בהם ובצינורא שלו אפשר ליזהר אבל חומרא יתירה כגון משכב ומושב בהיסט לא רצו חכמים להחמיר ובפרק בנות כותים (נדה דף לג:) יש להאריך יותר ולא כאן:

ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן - וא"ת היאך יאכל כהן תרומה כיון דקדש מעורב בה וי"ל דע"י ברירה שיאמר רביעית שאני עתיד להפריש יהא קדש:

תטמא תרומה לקדש - וא"ת שאני הכא ששמרה על טהרת קדש וממ"נ כיון דמהמנית ליה אקדש מהימן נמי אתרומה וי"ל דס"ד כיון דתרומת חבר נמי מטמא קודש משום דטהרתה טומאה אצל הקדש לא שייך הכא להימניה לעם הארץ משום שלא יהא בונה במה לעצמו אי נמי פריך דה"ל למיחש שמא נתן קדש בחבית אחר שנתן בה תרומה:

שחיטה מכשרת ולא דם - וטעמא משום דמתרת בשר באכילה וכן פירש בקונטרס:

דם המת אינו מכשיר - פירש בקונטרס בהמה שמתה מאליה ובסמוך נמי גבי דם מגפתו אינו מכשיר פירש כמו כן דם מכת בהמה וקשיא לר"ת דא"כ הל"ל דם מיתה דם מגפתה ועוד דגבי אדם תנן לה במסכת מכשירין (פ"ו משנה ו) והכי איתא התם אלו מטמאין ומכשירין זובו ורוקו שכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית דם מן המת ודם הנדה כו' רבי שמעון אומר דם המת אינו מכשיר ועוד דדם מגפתה של בהמה אפילו רבנן מודו דלא מכשיר דאמר בפרק חבית (שבת דף קמג:) לא אם טמא חלב אשה שלא לרצון שכן דם מגפתה טמא יטמא חלב בהמה שלא לרצון שדם מגפתה טהור ומסתמא כרבנן אתי דלא

מסתבר לאוקומי כרבי שמעון ולא כרבנן ועוד דאי שייך דם חללים בבהמה מאי שנא גבי אדם דאמר מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא דדם מגפתו מכשיר ומאי שנא גבי בהמה דלא אמרינן ועוד דאמרינן בסמוך רבי חייא סבר דאינה לשחיטה אלא לבסוף והא דם מכה היא ולא מכשר והתם כרבנן דהא מכשר דם שחיטה ובפרק העור והרוטב (לקמן קכא.) אמר שונין ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה צריכי מחשבה (בה) והכשר ממקום אחר ואמאי לא מכשר מטעם דם חללים מיהו פירש בקונטרס שם דלא מקרי דם חלל אלא על ידי גיסטרא ומצואר כדקאמר בסוטה לתת אותה על חללי צוארי רשעים ואין נראה דהא לצד בית השחיטה הוא דאיקרי צואר כדמשמע בפ"ק (לעיל דף יט:) לכך נראה לר"ת דכולה שמעתתא איירי באדם דשייך ביה דם חללים ולא בבהמה:

לשמעינן דם השחיטה וכ"ש דם המת - וא"ת ומאי כ"ש דמה ענין זה אצל זה הא מתרי קראי נפקי לרבנן דם המת מדם חללים ישתה ודם שחיטה מתשפכנו כמים וכן קשה בסמוך גבי דם מגפתו וי"ל דס"ד דאפילו לרבנן אי לאו דנפקא לן שחיטה מתשפכנו כמים הוה אמינא דדם חללים דוקא מכשיר דהיינו שנהרג ולא מת מאליו דלא אמרינן מה לי קטליה איהו מה לי קטליה מלאך המות דאין לך בו אלא חידושו דלא מצינו דם מכשיר אלא דם חללים אבל השתא דדם שחיטה מכשיר לא הוי חידוש מאי דמכשיר דם חללים ואמרינן מה לי קטלה כו' וכן בסמוך:

למישרי דמן דפסולי המוקדשין - ולר' אבהו דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כא:) דלא תאכלו משמע איסור הנאה איצטריך למישרי כל דם והכא נקט פסולי המוקדשין משום דחזקיה דפליג עליה ואמר דלא תאכלו לא משמע ליה איסור הנאה והוה מצי נמי למימר דאצטריך קרא לדם בהמה דלא בעי כסוי כדאמרינן בריש כסוי הדם (לקמן דף פד.) ואומר ר"י אע"ג דאין היקש למחצה לא מסתבר ליה לר' שמעון מתשפכנו כמים אלא לענין שפיכה דלא בעי קבורה ולא כסוי אבל הכשר לא שייך מידי לשפיכה:

דף לו.

סלקא דעתך אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה כו' - תימה הא גיזה עצמה שריא כשעבר וגזז דתזבח ולא תגוז קאמר כדתנן בפרק הלוקח בהמה (בכורות כה.) שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ שחטו עקביא בן מהללאל מתיר ובתלוש נמי פליגי כדמוכח התם בסוף פירקין (דף כו.) ואפילו רבנן דאסרי מפרש התם בגמרא גזירה משום דלמא אתי לאשהויי אבל מדאורייתא שרי א"כ אפילו דם שיצא מחיים קודם שחיטת הרוב למה יאסר וכל שכן אחר שחיטה דאז שרי אפילו לגוז כדמשמע בפ"ב דבכורות

(דף טו:) וי"ל דס"ד למיסר דם משום דדרשינן בשר ולא חלב והוא הדין דהוה דרשינן ולא דם ולא דמי לגיזה דשריא דגיזה מתזבח נפקא דמשמע תזבח ולא תגוז אבל כאן ואכלת בשר כתיב משמע בשר ולא חלב ודם ולאסור אף בהנאה אתא אע"ג דאין הדרשה מיושבת על דם כמו על חלב דשרי באכילה מ"מ דם נמי בר אכילה הוא והא דלא מייתי הכא בשר ולא חלב רישא דמילתא נקט אי נמי הכי פירושו הואיל ואסירי בגיזה ועבודה ואפי' לענין מלקות כמו קודם שנפסלו כדתנן (בכורות דף טו:) הגוזז והעובד סופג את הארבעים וכיון דהחמירה תורה כל כך ראוי לדרוש נמי בשר ולא דם וכן משמע בפ"ק דבכורות (דף ו:) דלאיסור חלב אתא קרא ולא לאסור לחלוב דבעי למידק מיניה דחלב חולין שרי מדאצטריך לאסור חלב בפסולי המוקדשין מבשר ולא חלב:

ודם חללים ישתה פרט לדם קילוח - פירש הקונטרס דדם חללים משמע שהיא נעשית חלל ממנו ודם קילוח אין הנפש יוצאה בו אלא מטיפה המשחרת ואילך שהוא אחר הקילוח וקשה דבכריתות (דף כב.) משמע דלמ"ד מטיפה המשחרת ואילך לא אתא למעוטי דם הקילוח והכי איתא התם בפרק דם שחיטה (ג"ז שם) איתמר איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו רבי יוחנן אמר כל זמן שמקלח וריש לקיש אמר מטיפה המשחרת ואילך מיתיבי איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו כ"ז שמקלח יצא דם התמצית מפני שהוא שותת מאי לאו אפילו ראשון ואחרון לא למעוטי טיפה המשחרת ואי לר"ל למעוטי דם קילוח קאתי לעולם תקשי ליה ברייתא אלא לכ"ע דם קילוח נשמה יוצאה בו ודם הקזה בתחלה יוצא שחור ואח"כ יוצא אדום הכל בלא קילוח ולבסוף מקלח ואחר הקילוח מתמעט ושותת ויורד בסמוך וכל זמן שמקלח דקאמר ר' יוחנן היינו אמצעי ולריש לקיש הוי דם שהנשמה יוצאה בו משכלה המשחיר ומתחיל להאדים אע"ג שעדיין אינו מקלח והשתא פריך לריש לקיש מברייתא דקתני יצא דם התמצית מפני שהוא שותת וה"נ שותת ומשני לא למעוטי דם המשחיר והכא לגבי הכשר זרעים לכך אינו מכשיר משום דדם חללים כתיב ולא מיקרי דם חלל אלא אותו שיוצא אחר מיתה שנעשה כבר חלל פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה וכן פירש בקונטרס בכריתות (דף כב.) ודם שחיטה הוי איפכא דלא חשיב דם שחיטה אלא דם שהנשמה יוצאה בו אבל לאחר מיתה אינו קרוי דם כדאמר בפ"ק דפסחים (דף טז:) והרי דם התמצית שנשפך כמים ואינו מכשיר א"ל הנח לדם התמצית דאפילו בחולין נמי לא מכשיר דאמר קרא כי הדם הוא הנפש דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם וכו':

צריך של מנחות מונין כו' - פירש בקונטרס קורטי קמח הצבורין במנחה ואין שמן נכנס לתוכו וא"ת ויצטרף כלי לענין הכשר כאילו הוכשר כולו כמו שמצרף לענין טומאה

מדכתיב כף אחת דרשינן עשה הכתוב לכל מה שבכף אחת דמנחה נבללת בכלי שרת כדמוכח בפרק קמא דמנחות (דף ט.) דאמר רבי יוחנן בללה זר כשרה חוץ לחומת העזרה פסולה ומפרש טעמא דכיון דקדושת כלי היא נהי דכהונה לא בעי פנים מיהא בעיא ועוד דלא שייך חיבת הקדש אלא היכא שנתקדש בכלי שרת כדמוכח בריש המנחות והנסכים (מנחות קא.) דקאמר עצים כל כמה דלא משפי להו בגיזרין לא מתכשרי ולבונה נמי כל כמה דלא מקדש בכלי לא מתכשרא והא דאמר בההיא פירקא (קב:) גבי פרה דמיטמא אע"ג דכל העומד לשרוף כשרוף דמי והויא כעפרא משום דחיבת הקדש משויא ליה אוכל והתם ליכא קדוש כלי שאני פרה הואיל ועשו בה שחיטה והזאה כעין קרבן וגם משום חומרא דפרה החמירו שתהני בה חיבת הקדש וי"ל דמיירי הכא בשלא נתן עדיין שמן במנחה בתחלה כשהסולת בביסה וכמ"ד מדת יבש נתקדשה והויא מנחה קדושה בלא שמן או במנחת חוטא או במנחת קנאות דליכא שמן ונתקדש הסולת בכלי ולא נתן בו מים כלל ומיהו לשון צריד משמע מקצתה לחה ומקצתה יבשה וה"ה דהוה מצי למיבעי בבשר קדש שלא בא במים דדם קדשים לא מכשיר:

דף לו:

חד במת וחד בשרץ וצריכי - וה"ה דהוה מצי למימר חד בנבלה וחד בשרץ וצריכי דנבלה חמירא משרץ לענין משא ושרץ חמור מנבלה דשיעורו בכעדשה אבל ק"ק במת דמטמא טומאת ז' מנא לן דבעי הכשר כיון דאיכא לאוקמי אידך קרא בנבלה ואומר הר"י דכיון דתרוייהו בשרץ כתיבי איכא לאוקומי באם אינו ענין לכל הטומאות וא"ת נילף מת ושרץ מהדדי בגזירה שוה דבגד ועור כדילפינן בפ' במה אשה (שבת דף סד.) לענין קילקי וחבק וי"ל דלא ילפינן מבגד ועור אלא לענין בגד דחשוב בגד בזה כמו זה אבל לענין הכשר לא שייך למילף בגזירה שוה זו ובפ"ק דפסחים (ד' טז.) מייתי עוד קרא שלישי וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא ומאי יטמא הכשר ומפרש חד בתלושין וחד במחוברין וצריכי ואין צריך למת ושרץ לכל חד וחד תרי קראי משום תלושין ומחוברין דכיון דגלי קרא בחד דאין חילוק בין תלושין למחוברים ה"ה באידך:

ואי אשמועינן במת כו' - לא היה צריך לצריכותא זו דקראי בשרץ כתיב אלא אורחא דגמרא לפרש כאילו חד במת בהדיא כיון שמוצא לעשות צריכותא בתרוייהו:

מתיב רב יוסף רבי שמעון אומר הוכשרו בשחיטה - מדרבנן לא פריך דאמרי דם מכשיר דהכשר דם חשוב כהכשר מים ויין שהכל משקה וא"ת אם כן מאי פריך מהבוצר לגת הא התם נמי הוה טעמא כאילו הוכשר ביין כדמפרש בפ"ק דשבת (דף יז.) שמא יבצרנו

בקופות מזופפות וי"ל דהכי קאמר כיון דמדאורייתא לא אשכחנא הכשר בלא משקה בבוצר לגת דאזיל לאיבוד ולא חשיב משקה לא הוה להו לרבנן למגזר שמא יבצרנו כו' אבל אם אשכחנא מדאורייתא הכשר בלא משקה בשום מקום ניחא:

אלא שאין מכשירין - הוה מצי למימר דאיתכשר במים מחוברין דטעמא דרבי יוסי ב"ר חנינא דאמר משקי בי מטבחיא אין מכשירין משום דהוו תלושין וקסבר דתלושין לא מכשרי מדאורייתא דדריש כל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא כמ"ד בפ"ק דפסחים (דף טז.) יטמא ממש וליכא אלא חד קרא בהכשר ומסתבר ליה לאוקמא במחוברין טפי מבתלושין ובעזרה אוקמי אדאורייתא:

וכי תימא תרגמא אדם והא משקי קאמר - עיקר דיוקא [לאו] מדקתני משקי ביו"ד דמנא לן דלמא כתיבא משקה בה"א אלא אדכן סמיך דמשמע לשון רבים וגבי מחט שנמצאת בבשר בסוף פ"ק דפסחים (דף כ.) נמי לא בעי לשנויי תרגמא אדם משום הך פירכא אבל התם לעיל (טז.) בההוא פירקא משני תרגמא אדם ולא חייש אהך קושיא ומפרש משקין דעלמא כמו בפרק האומר בקדושין (דף סד:) דאמר מאי בוגרות בוגרות דעלמא:

ועדיין משקה טופח עליה - פירש הקונטרס ונופל מן העור לבשר וקשיא לפירושו דאם כן הוו תלושין ושמואל סבר בפ"ק דפסחים (דף טז.) דתלושין לא מכשרי דהא דריש יטמא ממש וליכא אלא חד קרא בהכשר ואין לומר דלשמואל נפקי תלושין ומחוברין מחד קרא דלא משמע הכי מדנקט והעבירה בנהר ונ"ל דע"י העור הבשר הוכשרה דע"כ לא פליגי בריש העור והרוטב (לקמן קיח:) אלא כשיש יד להכשר אבל ביש שומר להכשר כ"ע מודו דהיינו מחוברין דבשעת דיבוקן בעור הוו מחוברין:

והבשר לרבות עצים ולבונה - תימה מנא לן דאתא לרבות עצים ולבונה דלמא לבשר דוקא אתי דמהני ליה חבת הקדש ולא בעי הכשר:

עצים ולבונה בני אכילה נינהו אלא חבת הקדש כו' - וא"ת ומשקי בית המטבחיים אמאי דכן כגון יין ושמן לתכשרי בחבת הקדש להיות אוכל כמו עצים ולבונה וי"ל דחבת הקדש מהני מוהבשר לשווייי אוכל מידי דדמי לאוכל כגון עצים ולבונה שהוא דבר עב וקשה כעין אוכל אבל לשווייי משקה אוכל מוהבשר לא מהניא חבת הקדש:

דף לז.

כי מהניא חיבת הקדש לפסולי גופיה - השתא מסקינן דמדאורייתא קמיבעי ליה אבל מדרבנן מודו דמונין בו ראשון ושני וכן משמע נמי פרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב:) דקאמר נותר עפרא בעלמא הוא אמאי מטמא טומאת אוכלין ומשני בחיבת הקדש

תפשוט דבעי ר"ל כו' ומשני קמיבעיא ליה דאורייתא כי אמרינן דרבנן והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף כ.) גבי מחט שנמצאת בבשר הבשר טמא האי בשר דאתכשר במאי אי בחיבת הקדש אימר דמהני חיבת הקדש לפסולא דגופיה למימני ביה ראשון ושני מי מהני וכ"ת ה"נ תפשוט הא דבעי ר"ל כו' הוה מצי לשנויי הא דר"ל מדאורייתא בעי אלא שפיר משני שם כגון שהעבירה בנהר ועוד משום דלרב יוסף דלעיל בעי נמי מיניה מדרבנן וא"ת תפשוט דר"ל מדרבי יוסי ב"ר חנינא דאמר משקי בית המטבחים אינו מכשיר ואם מהני חיבת הקדש למימני ביה ראשון ושני מנ"מ בהכשרו וי"ל דנפקא מינה לענין כמה דברים שהיו מביאים בעזרה וגם חולין היו מביאים לאכול עם המנחות והזבחים כדי שיהו נאכלים על השובע כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא:):

השוחט את המסוכנת - אפילו לכתחלה שרי ונקט לשון דיעבד משום דבעי למיתני עד שתפרכס:

שאינה חיה לא תאכל - בריש אלו טרפות (לקמן דף מב.) דריש מהאי קרא דטרפה אינה חיה והיינו לפי המסקנא דשמעתין דלא מיתוקמא במסוכנת:

השתא מחיים אסורה לאחר מיתה מיבעיא - השתא סבר דסתם נבלה מסוכנת היא קודם מיתה ולהכי דייק שפיר דאי קודם מיתה אסורה פשיטא דמיתה לא שריא לה כדפירש בקונטרס ומיד הוה מצי למפרך דלמא אתי קרא לנבלה דלא מכח מסוכנת וכגון שעשאה גיסטרא אלא דנטר עד סוף המסקנא אבל אין לפרש דאפילו אפשר לנבלה שלא היתה מסוכנת מעיקרא מ"מ דייק דמדאסר רחמנא מסוכנת משום דקרובה למיתה כ"ש בהמה שמתה לגמרי דאע"ג דאסר רחמנא טרפה אפ"ה איצטריך לאסור נבלה משום דטרפה מיחסרא אין לפרש כך דא"כ אמאי פריך במסקנא דלמא אתא קרא להך נבלה דלא אתא מכח מסוכנת מעיקרא כגון שעשאה גיסטרא אלא פשיטא דאין זה קל וחומר דאיסור מסוכנת חמיר דחל מחיים כדאמר בזבחים בפרק חטאת העוף (זבחים דף ע.) דלא ילפינן נבלה מטרפה משום דחמירא דאסורה מחיים וא"ת למאי דפריך אי אמרת נמי מסוכנת שריא תקשי אמאי אצטריך קרא לאסור נבלה הא אסורה מחיים משום איסור שאינה זבוחה דרחמנא אמר וזבחת וזו לא נשחטה דמ"מ אף לאחר שנתנבלה איכא עשה דשאינה זבוחה כדמשמע בפרק כל שעה (פסחים דף לו.) ובפ"ק דנזיר (דף ד.) דר"ש אומר האוכל נבלה ביוה"כ פטור משום דאין איסור חל על איסור משמע אפילו נתנבלה ביוה"כ פטור משום דאין איסור חל על איסור והשתא כשמתה פקעה איסור אבר מן החי אמאי לא חל איסור יוה"כ עם איסור נבלה בבת אחת אלא ודאי לעולם איכא

איסור דשאינה זבוחה ולהכי לא חייל עליה איסור יוה"כ דמחיים נמי הוה בה איסור זה ואכתי לא פקע ויש לומר דהוה מצי למימר ולטעמיך:

דלמא היינו נבלה היינו מסוכנת - אין לפרש כההיא דבסמוך דהשתא בעי למימר דקודם מיתה משנסתכנה קרי לה נבלה:

השתא מסוכנת דלא מחסרא אסורה טרפה מיבעיא - וכ"ת אצטריך לטרפה דלא מחסרא כגון דיתיר כיון דכל יתר כנטול דמי הא נמי מיחסר ונפלה נמי חשובה כמחסרא:

ודלמא היינו טרפה היינו מסוכנת - הא פירושו כההיא דלעיל דהשתא בעי למימר דכל מסוכנת קרי לה טרפה דטרפה לשון מסוכנת כלומר קרובה למות בין מיחסרא בין לא מיחסרא וק"ק דלעיל דפריך היינו נבלה היינו מסוכנת לא קאמר לעבור עליו בעשה ולא תעשה כדקאמר הכא:

דף לז:

ומה מחיים אתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב - פי' בקונטרס ומה מחיים דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה חל על איסור חלב נבלה גופה מיבעיא ומדאיצטריך לאשמועינן בנבלה מכלל דמסוכנת לאו טרפה מקרי ואיצטריך לאשמועינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה שלא נטרפה קודם לכן דתיחול איסור חלב ומק"ו דטרפה לא אתיא דטעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא אלא משום חסרון כדמצרכינן לתרוייהו בזבחים בפרק חטאת העוף (זבחים דף ע.) וקשה לפירושו דאמאי לא ילפינן שפיר שיחול איסור נבלה על איסור חלב מק"ו דטרפה דאי משום דטרפה מחסרא נבלה נמי כיון דמתה אין לך חסרון גדול מזה ועוד מאי פריך בתר הכי ודלמא איצטריך קרא לנבלה דלא אתיא מכח מסוכנת ההיא נמי אתיא מק"ו לעיל וע"ק נהי נמי דמסוכנת לא הוי בלאו דטרפה מ"מ תתסר בעשה מקרא דזאת החיה דמשמע שאינה חיה לא תיכול ומיהו בזה י"ל אי הוה מוקמא קרא דזאת החיה במסוכנת לאוסרה הוה מסתבר ליה נמי לאוקומי בה לאו דטרפה וכי היכי דעשה דזאת החיה מתוקמא בתרוייהו דתרוייהו מיקרו אינה חיה ה"נ לאו דטרפה מתוקמא בתרוייהו וא"כ נבלה דכתיב דחל על איסור חלב ל"ל ור"ת מפרש דה"ק ומה טרפה דמחיים לא מטמא חייל על איסור חלב נבלה דלאחר מיתה מטמא מיבעיא וליכא למיפרך כדפריך בפרק חטאת העוף (ג"ז שם) דטרפה חמורה דחייל איסורה מחיים דהתם קאמר לפי המסקנא דהכא דמסוכנת שריא אבל למאי דבעי למימר השתא דאיסור נבלה נמי מתחיל איסור שלה מחיים דא"א שלא היתה מסוכנת ומסוכנת אסירא מטעם נבלה מחמת קירוב מיתה

ואפילו אם נאמר שלא יהא מסוכנת אלא איסור עשה לא שייך למיפרך מה לטרפה שכן מחיים בלאו כיון דמ"מ איסור נבלה מחיים שפיר הוה ידעינן לה שיחול על איסור חלב מק"ו דטרפה אבל השתא דמסוכנת שריא שייך שפיר למיפרך מה לטרפה שכן חל איסור שלה מחיים תאמר בנבלה שאין כאן איסור מחיים כלל והשתא פריך שפיר בתר הכי דלעולם אימא לך מסוכנת אסורה ואצטריך קרא שיבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב ונבלה דלא הוי מסוכנת מעיקרא כגון שעשאה גיסטרא דההיא לא נאסר מחיים ולא אתי בק"ו דטרפה ורבינו גרשום היה מפרש ומה מחיים אתי איסור טרפה חייל אאיסור חלב אע"ג דליכא למימר דטרפה מגו דחייל אהאי איסור חייל נמי אהאי איסור דחלב נבלה של אחר מיתה שהיתה מסוכנת בתחלה דאיכא למימר מגו דחייל האי איסור נבלה אאיסור מסוכנת חייל נמי אאיסור חלב לא מיבעיא אלא ודאי מדאיצטריך קרא למכתב נבלה מכלל דמסוכנת שריא לגמרי והשתא פריך שפיר ודלמא איצטריך לעשאה גיסטרא דליכא מגו שהרי לא היתה מסוכנת וקשה לפי' שאין הש"ס מזכיר מגו זה כלל ועוד דאיכא למיפרך דאיכא נמי מגו בטרפה דחייל נמי אאיסור שאינו זבוח ולמ"ד בפרק גיד הנשה (לקמן דף קג.) בהמה בחייה לאברים עומדת חייל נמי איסור טרפה אאיסור אבר מן החי ואיכא מגו ועוד אפילו כי אמרת דמסוכנת אסירא ואיכא מגו בנבלה לא שייך למילף מק"ו דטרפה כיון דאיכא למיפרך מה לטרפה שכן אסורה מחיים כדפריך בזבחים (דף ע.):

שלא הרהרתי ביום כו' - ואם תאמר מאי רבותיה דיחזקאל והלא כל אדם נמי אסור כדאמר בפ"ק דמסכת ע"ז (דף כ:) ובפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מו.) ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר ביום כו' וי"ל דאפ"ה חשיב ליה רבותא משום דאמרינן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסד:) שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום הרהור עבירה ולשון הרע ועיון תפלה:

שלא הורמו מתנותיה - ואם תאמר לרבי יוחנן דאמר לקמן בפרק הזרוע (דף קלב:) האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים מאי רבותיה דיחזקאל אע"ג דיחזקאל כהן היה כהן עצמו צריך להפריש תרומות ומעשרות ואסור לאכול טבל ויש לומר דרבי יוחנן סבר כמ"ד שלא אכל מבהמה שהורה בה חכם:

דף לח.

גועה או הטילה ריעי וכשכשה באזנה ה"ז פירכוס - אפילו לר"ג דמחמיר ובעי פירכוס יד ורגל חשיב האי פירכוס ולהכי פריך שפיר מברייתא דקתני בסמוך גועה והטילה

ריעי אין זה פירכוס ושמואל דאמר איצטריך ליה לאבא אזוזי אוני סבר כרבנן דאמרי או יד או רגל ולהכי פריך עליה דרב ענן דמפרש מילתיה דשמואל תנינא דפשיטא דאליבא דרבנן פשוטה וכפפה ה"ז פירכוס כפופה ופשטה לא הוי פירכוס:

אצטריך ליה לאבא - פי' בקונטר' דשמואל הוה קרי הכי לרב בלשון כבוד ובערוך פירש שכך שמו ורב היו קורין אותו על שם חשיבותו כמו דבכל דוכתי הוו קרו ליה רבי לר' יהודה הנשיא ושמואל שהיה חבירו היה קורהו בשמו וכן לקמן אי הכי אמר אבא לא ידע בטרפות כלום ובערבי פסחים (פסחים דף קיט:) גבי גוזלייא וארזילייא לאבא ובפרק כל גגות (עירובין דף צד.) אי קפיד אבא קטרו ביה המיינא ובפירוש משמע סוף פרק ראשית הגז (לקמן דף קלז:) דאמר רבי יוחנן לאיסי מאן ריש סדרא בבבל א"ל אבא אריכא וכעס עליו ר' יוחנן על שקראו כן משמע בהדיא דאבא לאו לשון חשיבות ומיהו ממה שהיה קורהו בשמו לחודיה לא היה כועס אי לאו משום דאמר אריכא שזהו לשון גנאי דר' יוחנן גופיה היה קורהו אבא בפרק כסוי הדם (לקמן פד.) אבא ממשפחת בריאים הוה אע"פ שרב היה חשוב הרבה מר' יוחנן מיהו על רב המנונא דאמר בפ' יה"כ (יומא דף פז.) קא אזיל אבא למיקטל גברא קשה שהיה תלמידו וקורהו בשמו ואמר בחלק (סנהדרין ק.) מפני מה היה נענש גחזי מפני שקורהו לרבו בשמו ולפירוש הקונט' דאבא לשון חשיבות ניחא:

אילימא בסוף שחיטה כל היכי תיחי ותיזיל - ומפרש רבינו תם דמדקתני שאינה אלא הוצאת נפש דייק דאטו מי לא חיתה הרבה אם לא הוציאה נפשה עד סוף שחיטה:

רבא אמר פירכוס שאמרו בסוף שחיטה - והא דלא חיישינן דלמא בתחלת שחיטה זינק משום דלא שכיחא שיהיה זינוק אלא בסוף:

דף לח:

או כשב פרט לכלאים - תימה דהכא או למעט ובפ"ק (לעיל דף כג.) קאמר או לרבות פלגס וגבי אותו ואת בנו נמי דרשינן (לקמן דף עח:) או שה לרבות כלאים ויש לומר דגבי פלגס ממילא אימעיט ולא צריך קרא אלא לרבות וכן לגבי אותו ואת בנו ממילא אימעיט כלאים דשור ושה אי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם אבל הכא כשב ועז כתיב שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם וממילא איתרבו להכי כתיב או למעט ובכי האי גונא משני במרובה (ב"ק דף עז:) גבי וטבחו או מכרו ואם תאמר אם כן מאו עז היה למעט כלאים שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם ומאו כשב נדמה ויש לומר דנדמה

אינו ראוי כל כך למעוטי כמו כלאים ולהכי מעוטא קמא מוקמינן בדדמי טפי בכלאים והדר ממעטינן נדמה דנדמה לא ממעטינן אלא משום דדמי לכלאים:

כי יולד פרט ליוצא דופן - לאו מלשון לידה דריש אלא גמר לידה לידה מבכור כדאמרינן בריש פרק יוצא דופן (נדה דף מ.) והא דדרשינן התם אשה כי תזריע וילדה עד שתלד ממקום שמזרעת דמשמע דצריך מיעוט למעט יוצא דופן ולא ממעטינן ליה מלידה לידה מבכור משום דאי לאו כי תזריע הוה דרשינן תלד לרבות יוצא דופן כרבי שמעון:

אלא דמתה והדר ילידתיה - והא דאמר בפרק יוצא דופן (נדה דף מד.) ובפרק מי שמת (ב"ב דף קמב:) דעובר מיית ברישא היינו היכא דמתה מעצמה כדאמר בפ"ק דערכין (דף ז.) דוולד איידי דזוטר חיותיה עיילא טיפתא דמלאך המות ומחתכא לסימניו אבל נהרג לא:

אלא זה פירש למיתה וזה פירש לחיים - אין להוכיח מכאן דאפילו בידי שמים אפשר לצמצם דקרא איכא למימר דאיצטריך אם יבא אליהו ויאמר שבצמצום נעשה ושבקינן לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה:

מחצר כבד שלה - לאו דוקא נקט יותרת הכבד משום דעולה לגבוה והויא כחלב ודם אלא אפילו כזית של שאר בשר נמי כדאמרינן בגמרא יהיב זוזא לטבחא ישראל מאי ואורחא דמלתא הוא דנקט:

פסולה שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים - ואם תאמר לקמן (דף לט: ושם) גבי השוחט לשם הרים דקתני פסולה ודייק עלה פסולה אין זבחי מתים לא פירוש ולא מיתסרי בהנאה והכא קתני רבי אליעזר אומר פסולה ואע"ג דאסור אף בהנאה כדקתני שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים ויש לומר דלקמן דייק מדלא קתני הרי אלו זבחי מתים אבל הכא איידי דאמרי רבנן כשרה אמר רבי אליעזר פסולה:

הני תנאי אית להו דרבי אליעזר בר' יוסי - פירוש רבנן ורבי אליעזר דמתניתין אבל ר' יוסי לא סבר ליה כוותיה דהא אמר דאין הכל הולך אלא אחר העובד:

דף לט.

ריש לקיש אמר מותרת - מודה ר"ל דחייב מיתה כדאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין סא.) מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה היאך נהרג הא דלמא מימלך ולא זריק דם לעבודת כוכבים כדאמרינן בפרק ד' מיתות (ג"ז שם:) דמסית שאמר אלך ואעבוד פטור דמימלך ולא עביד הכא ודאי לא מימלך כיון דעביד מעשה ששחט

ע"מ לזרוק ועוד דהכא אפילו ידוע ודאי שלא יזרוק חייב דחשיב עובד עבודת כוכבים בשחיטה זו מה ששוחט ע"מ לזרוק:

אלא זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא היכי משכחת לה - תימה אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור אם כן משכחת זביחת עבודת כוכבים דמתסרא בדיבור שפירש בפירוש ששוחט לעבודת כוכבים:

פנים קשיא לר"ש בן לקיש - פירש בקונטרס דלא מצי למימר ק"ו שלו מפגול דלא הויא ליה לומר פוסלת אלא מפגלת ואע"ג דמצינו דקרי ליה לפיגול פסול דתניא בפ"ב דזבחים (דף כח.) חוץ למקומו פסול ואין חייבין עליו כרת הכא דאיכא למטעי ה"ל למיתני מפגלת כדאמרינן בפ"ב דזבחים (גם זה שם) גבי הא דתנן שהזבח נפסל בד' דברים כו' ודייק בגמרא דיקא נמי דקתני שהזבח נפסל ולא קתני שהזבח מתפגל אבל קשה אמאי לא מוקי לה בשינוי בעלים דמודה ר"ל דמחשבינן מעבודה לעבודה אם אמר הריני שוחט ע"מ לזרוק דמו לשם פלוני דפסול כדאמרינן בפרק ב' דזבחים (ג"ז שם) לכ"ג דליכא לאוקמי ק"ו לא במחשבת פיגול ולא בשינוי בעלים דמה לתרווייהו שכן אינן באותה עבודה שאם אמר הריני שוחט לשם חוץ לזמנו או חוץ למקומו או לשם פלוני כשר כדאמרינן בפ"ק דזבחים (דף י.) ורבינו חננאל גריס פנים לריש לקיש לא קשיא דמוקי לה במחשבת פיגול:

חוץ קשיא לרבי יוחנן - וא"ת ולימא דקאי רבי יוחנן כרבנן דכי היכי דילפי רבנן חוץ מפנים לענין דזה מחשב וזה עובד ה"נ ילפינן לענין דמחשבין מעבודה לעבודה וללישנא בתרא לימא דקאי כר"א וי"ל דלגבי זה מחשב וזה עובד שייך למילף חוץ מפנים דגלי רחמנא בפנים דבעלים קרוי מקריב והוא הדין בחוץ דכתיב (תהלים קו) זבחי מתים דאם בעלים מחשבין חשיב זבחי מתים כיון דבעלים קרוי מקריב בפנים ואין זה אלא גילוי מילתא בעלמא אבל לענין דמחשבין מעבודה לעבודה לא אשכחינן דילפינן כלל והא דמחשבין בפנים גזירת הכתוב בעלמא הוא:

הא מקמי דשמעיה מר' יוחנן - תימה מאי תירוץ הוא זה שמתרץ שאמר ריש לקיש קודם שלמד המשנה:

דף לט:

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות - פירש בקונטרס בשחיטה ובזריקה דכתיב וקשה לריב"א דבזריקת דם לעבודת כוכבים לא מיתסר בשר כדמוכח לקמן גבי הנהו טייעי דיהבי דיכרי לטבחי ישראל ואמרי להו דמא ותרבא לדידן ובישרא

לדידכו ומסיק דכשרה דהלכה כרבי יוסי דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן ובמה שזרקו דם לעבודת כוכבים אחרי כן לא חיישינן עוד תניא בהדיא בתוספתא אם משחטה זרק דם לעבודת כוכבים והקטיר חלבה לעבודת כוכבים זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר והיינו משום שהוכיח סופו על תחלתו כדבסמוך אבל בזריקה מיהא לא מיתסרא וצ"ל נהי דבהמה לא מיתסרא דם מיהא איתסר:

עד כאן לא קא שרו רבנן אלא דלא שמעינן דחשיב - וללישנא בתרא דלעיל ע"כ לא שרו רבנן אלא בזה מחשב וזה עובד אבל הכא אותו עצמו ששחט זרק אחרי כן דם לעבודת כוכבים:

אם היה רבו שני כהן אוכל בתרומה - בפרק המביא אשם תלוי (כריתות דף כד:) מפרש דקסברי רבנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור ומעוכב גט שחרור אוכל בתרומה:

כי לא אתי לידיה אמאי אצווח - הא דבעי בפ"ק דב"מ (דף ו.) תקפה אחד בפנינו מהו ומוקי בשתק ולבסוף צווח שפיר בעי בין לר"ש בין לרבנן דהאי טעמא כי לא אתי לידיה אמאי אצווח לא שייך התם ואיכא טעמא אחרינא התם דקסבר אמאי אצווח הא קא חזו ליה רבנן:

רישך והר - אפילו למ"ד מעות בעובד כוכבים קונות הכא לא סמכא דעתיה כיון דמצי מדחי ליה ואי אלמא הוא אסור מדרבנן ואפילו למ"ד בפ' שני דבכורות (דף יג.) דמשיכה בעובד כוכבי' קונה ולא מעות:

דף מ.

הא דאמר להר - שאינו נעשה עבודת כוכבים כדפירש בקונטרס ואע"ג דלא חשיב אלוה לאסור התקרובת מכל מקום עובדו בסייף כדתניא בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו.) הנכרים העובדים את ההרים הם מותרים ועובדיהם בסייף ואמרינן נמי בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סא.) מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה דכיון דלא מיקרי אלוה אמאי עובדו בסייף דדוקא לענין איבוד קאמר קרא דלא מיקרי אלוה דכתיב (דברים יב) ברישיה דקרא אבד תאבדון וא"כ ה"פ אלהיהם שעל ההרים תאבדון ולא ההרים שהם אלהיהם ועובדים אותם תאבדון ומה שתקרובת הר מותר היינו משום דגמרינן מכלים דכתיב אבד תאבדון וגו' ואמרינן בפ' רבי ישמעאל (ע"ז דף נא:) בכלים שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים הכתוב מדבר ואמר רחמנא דדוקא אלהיהם על ההרים ולא ההרים עצמן אלהיהם אי נמי מש"ה העובדן בסייף אע"ג דלא

מיקרי אלוה שהרי מחובר הוא משום דגלי רחמנא בעובדי מזלות דמתחייב כדכתיב (דברים ד) וראית את השמש וגו' ואף על פי שמחוברין בגלגל הרקיע והא דקתני הכא לשם חמה ולבנה דהוי זבחי מתים היינו לגדייהו שהם תלושים המלאכים המנהיגים אותם כדאמרינן במדרש י"ב מלאכים מנהיגים את החמה ומיהו בקונטרס לא פירש כן דמוקי האי קרא דוראית את השמש וגו' בתלושים ומייתי ראיה מיניה דאע"ג דבעלי חיים לא מיתסרי משום עבודת כוכבים מכל מקום מיקרי אלוה ואסירי תקרובת דידהו וא"ת ומ"ש תקרובת הר מצפוי הר דפליגי בה תנאי בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מה.) דתנן ומה שעליהן אסור דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם רבי יוסי אומר על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם ואמר בגמרא דפליגי בצפוי הר כהר וי"ל דהתם מיירי כשעובדים את הצפוי ואפ"ה שרי ליה לרבי יוסי הגלילי משום דאין עובדין אותו אלא אגב הר ובטיל לגביה דלא יהא טפל חמור מן העיקר ורבנן נמי אי לאו קרא הוו שרו מהאי טעמא אי נמי רבנן אסרי משום שעובדים אותו וקרא אסמכתא בעלמא וא"ת דמשמע בריש פרק כל האסורין (תמורה דף כח:) דצפוי בעלי חיים מותרים להדיוט ומוקי לא תחמוד כסף וזהב עליהם בדבר שאין בו רוח חיים אבל בדבר שיש בו רוח חיים הואיל והוא מותר צפויו נמי מותר ואפילו לגבוה משמע התם דהוה שרי אי לאו דכתיב בו מן הבקר ואפילו מיירי כשאין עובדין אותו מ"ש מתקרובת בעלי חיים דאסור וי"ל דצפוי שרי טפי דבטיל אגבייהו דהוה כנעבד עצמו דשרי לפי שהוא ב"ח ומיהו נראה דצפוי ב"ח אסור אפילו להדיוט מדפריך התם טעמא דרבינהו קרא הא לא רבינהו קרא צפוי מותר והא דכתיב (דברים יב) ואבדתם את שמם מן המקום ההוא כל העשוי לשמם והשתא למה לי למידק טעמא דרבינהו קרא השתא נמי דרבינהו קרא תקשה ליה היאך מותר להדיוט דקרא דמן הבקר לגבוה כתיב אלא ודאי אף להדיוט אסור והיינו טעמא כיון דאשמועינן דאסורים לגבוה ומיקרי נעבד לכל הפחות לגבי גבוה בא הכתוב דלא תחמוד לאסור צפוי אפילו לא יחשב נעבד אלא לגבוה אע"ג דהר נמי חשוב נעבד לענין גבוה כדמוכח בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו:) דהמשתחוה להר אבניו אסורין למזבח מ"מ צפויו מותר דילפינן מכלים דלא מיתסרי כי היכי דילפינן תקרובת מכלים כדפרישית ואין להאריך כאן יותר:

רבוצה לפני עבודת כוכבים - פירש בקונטרס לא מיבעיא עומדת דכשהגביהה והרביצה קנאה בהגבהה ונעשית שלו ואין נראה דכי הגביהה נמי לא קנה לה לענין שתחשב שלו אם אין אדם אוסר דבר שאין שלו דהא גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו כו' ולקמן (דף מא.) נמי דאמר רב נחמן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו פריך ליה מהמנסך ומאי פריך מהמנסך והא מנסך

מכי אגבהיה קנייה כדאמר בהניזקין (גיטין דף נב:) אלא ודאי בהכי לא חשיב שלו ואינו קנוי לו אלא להתחייב באונסין אלא נראה דנקט רבוצה לרבותא דאף על גב דלא הרביצה ולא עשה בה מעשה גדול כל כך אסרה:

לפני עבודת כוכבים - אין לפרש דוקא לפני עבודת כוכבים וכרבי יהודה בן בבא דאמר לקמן (דף מא.) אין מנסכין יין אלא לפני עבודת כוכבים והוא הדין שאר עבודות דנראה דדוקא לענין ניסוך קאמר דבכל דוכתא דאיירי בשוחט לא נקט לפני עבודת כוכבים ועוד דאמאי פריך בסמוך אשחוטי חוץ לא ליחייב דמחתך בעפר הוא התם בשלא שחט לפני עבודת כוכבים ולא מתסרא ומ"מ חייב העובד מידי דהוה אעובד להר אלא ודאי אע"פ שלא בפני עבודת כוכבים נמי מתסרא והא דנקט הכא לפני עבודת כוכבים אורחא דמלתא נקט א"נ כיון דלפני עבודת כוכבים הוא מסתמא לשם עבודת כוכבים מתכוין אע"פ שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר והשתא מצי למימר דנקט רבוצה דלא מבעיא הרביצה לפני עבודת כוכבים דודאי לשם עבודת כוכבים נתכוון אלא אפי' רבוצה כבר כיון דישראל מומר הוא ושוחט לפני עבודת כוכבים מתכוין לעבודת כוכבים:

כי הא דאמר עולא - לא מייתי סייעתא מעולא אלא מהא דמיתסרא בהמת חבירו ע"י מעשה אבל דמיתסרא במעשה זוטא אין יכול לדקדק דדלמא עולא מעשה רבה קאמר כדאמר בסמוך והא דקאמר בסמוך ועולא מעשה כל דהו קאמר היינו משום דלרב הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה וא"כ על כרחך מעשה כל דהו קאמר דאי סימן אחד בעי א"כ הוה ליה לפרושי:

חייב שלש חטאות - לא נחת למניינא דא"כ ליתני ארבעה וכגון שהוא יוה"כ אלא בהני אשמועינן חידוש דלענין שבת חייב אע"פ שלא תיקן אלא להוציא מידי אבר מן החי כדאמר בפסחים בפרק אלו דברים (פסחים דף עג.) ובחוץ לעבודת כוכבים הוי חידוש כדמוכח בשמעתא וא"ת ואמאי חייב משום שחוטי חוץ והא אינו מתקבל בפנים דחטאת העוף ליתא אלא ביחיד ואין קרבן יחיד קרב בשבת וי"ל דכיון דאם זרק הורצה כדאשכחן בפ"ב דביצה (דף כ:) גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא לזמנן יש לו להתחייב משום שחוטי חוץ דבפ' השוחט והמעלה (זבחים דף קט.) מרבינן מקראי לחייב בחוץ על כל הפסולין שאם עלו לא ירדו ואף על גב דאותו ואת בנו בחוץ פטור משום מחוסר זמן שבת לא חשיב מחוסר זמן דאין זה אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה לא תעשה דשבת:

דף מ:

אי הכי מאי איריא חטאת לישמעינן זבח - לפירוש שני שבקונטרס דלרב הונא פריך [דאי] אין אדם אוסר דבר שאינו שלו א"ש דנקט חטאת לאפוקי שלמים שהם שלו צ"ל דסבר השתא דאתיא כרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הן דלרבנן לא חשיב שום זבח שלו כדמוכח בזבחים בפ' בתרא (דף קיד.) דפריך בשלמא רובע שהקדישו ולבסוף רבעו אלא מוקצה ונעבד היכי משכחת לה הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומשני בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי משמע דלרבנן אין אדם יכול לאסור ומיהו קשה לפירוש זה דבסמוך פריך מההיא ברייתא לרב נחמן דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ודייק מדאוקמינן בחטאת העוף טעמא דחטאת העוף אבל זבח אחר לא ומאי קושיא הא מתוקמא שפיר בחטאת בהמה ונקט חטאת לאפוקי שלמים ושמא מתחלה ניחא ליה בחטאת בהמה כל כמה דלא אסיק אדעתיה שינויא דחטאת העוף ובחצי קנה פגום אבל לסוף מסתבר ליה שינויא דחטאת העוף דאי בחטאת בהמה ונקט חטאת לאפוקי שלמים ה"ל למנקט עולה כדפי' בקונט':

לא הויא חטאת תיובתיה דמאי מעשה מעשה רבה - תימה לפי' ראשון שבקונטרס שלא להקשות על רב הונא מדקדק לאשמועינן זבח א"כ היכי מצי למימר מעשה רבה הא ע"כ מדנקט חטאת דייקינן מיניה סייעתא לרב הונא דמעשה כל דהו ושמא יש לומר דהא דנקט חטאת לאשמועינן דאע"ג דקניא ליה לכפרה אפ"ה לא חשיב כדידיה לאוסרה במעשה כל דהו:

רב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו - ובמס' ע"ז פרק רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נד.) אמילתיה דעולא דלעיל דאמר להו רב נחמן אמרו ליה לעולא כבר תרגמא רב הונא לשמעתיך בבבל לאו משום דסבר כרב הונא אלא כלומר לא הודעתנו שום חידוש שכבר השמיענו זה רב הונא ואם תאמר בעובדא (ע"ז דף נז:) דעל עובד כוכבים לחנותא והוה חמרא בדוולא שדא ביה עובד כוכבים ידא ושיכשך ביה ואתא מריה דחמרא ושקליה בריתחיה ושדייה לדנא וגרסינן התם איקלע רב נחמן למחוזא ואסריה בהנאה אמאי אסריה והא אין אדם אוסר דבר שאין שלו ולמסקנא דקאמר אפילו למ"ד אוסר אדם דבר שאינו שלו הני מילי עובד כוכבים ורב נחמן מצי סבר כתנא קמא ניחא אבל למאי דסלקא דעתך דאתי רב נחמן כר"י ולא כתנא קמא קשה:

דף מא.

כיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דמיא - והא דפריך בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.) מוקצה ונעבד אינו שלו הוא ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומוקי לה בקדשים קלים היינו כרב הונא דלעיל דלהני אמוראי דהכא מתוקמא אף בחטאת דכדידיה דמיא:

תא שמע ב' אוחזין בסכין ושוחטין כו' - משמע הכא דרב הונא ועולא דלעיל (דף מ.) אסרי אף להדיוט דהך דשנים אוחזין וההיא דר' יהודה בן בתירא ורבנן דבסמוך איירי אף להדיוט ומשמע דלדידהו ניחא והשתא הא דמייתי ראייה בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נד:) מכלים שהזניח המלך אחז דאמר מר הכנונם שגנזום והקדישו אחרים תחתם הוי אסור אף להדיוט ותימה דהתם לעיל בההוא פירקא (דף נב:) בעי מיניה ר' יוסי בן שאול מרבי כלים שנשתמשו בהן בבית חוניו מהו שישתמשו בהן בבהמ"ק אליבא דמ"ד עבודת כוכבים הוא לא תיבעי לך דהשתא להדיוט אסירי כו' ומסיק דאסורין ודריש ליה מקרא דהכנונם שגנזום ומה ראייה היא התם אסירי אף להדיוט כלים שהזניח אחז והנך דבית חוניו שרו להדיוט למ"ד לעבודת כוכבים הוא וי"ל דקרא דכל הכלים ודאי איירי לגבוה ומייתי מיניה ראיה לעולא דכיון דאסירי אע"פ שלא עשה בהן אחז שום שנוי אלא שנשתמש בהן לעבודת כוכבים א"כ היכא דעביד מעשה גמור שמתחיל לשחוט הבהמה אית לן למימר דאסור אפילו להדיוט:

ת"ש המטמא והמדמע והמנסך כו' - למ"ד בהניזקין (גיטין דף נב:) מנסך ממש פריך וא"ת ומאי קא משני דאית ליה שותפות בגוה הא אמר התם למ"ד דמנסך ממש לא בעי למימר מערב משום דהיינו מדמע וכיון דאוקמיה דאית ליה שותפות בגוה ולא נאסר חלק חבירו אלא משום שמערב בשלו וא"כ הא אכתי היינו מדמע וי"ל דמכל מקום קמ"ל דאף על גב דחייב מיתה לא אמרינן קם ליה בדרבה מיניה כדאמרינן התם ואי לא תנא מדמע הוה אמינא דבדבר מועט לא מיחייב:

לאו כל כמינך שתאסר ייני לאונסי - תימה דמשמע הכא דר' יהודה בן בתירא שרי לזבוני לכל עובד כוכבים שירצה מטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ובמס' ע"ז פ' ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נט: ושם ד"ה אמר) משמע דלא שרי לזבוני אלא להההוא עובד כוכבים דנסכיה דמינה מייתי ראיה אהא דקאמר התם האי עובד כוכבים דנסכיה לחמריה דישראל אע"ג דאסור בהנאה למשקל דמי מההוא עובד כוכבים דנסכיה שרי דמקלא קלייה וי"ל דהכי מייתי התם כיון דר' יהודה בן בתירא שרי לזבוניה לכל עובד כוכבים שירצה לרבנן נמי דפליגי עליה שרי לזבוניה להההוא עובד כוכבים דנסכיה:

בישראל מומר - פי' בקונטרס דה"ה דהוה מצי לאוקומי דאית ליה שותפות בגוה כדאוקים לעיל וקשה דא"כ אמאי חזר והקשה קושיות שכבר תירץ אלא נראה דאף על גב דאית ליה שותפות בגוה אכתי איכא למימר לצעוריה קמיכוין:

הכא נמי בישראל מומר - להנך אמוראי הוה מצי למימר בהנזקין (גיטין דף נב:) מנסך היינו שנגע בו:

אין שוחטין לתוך הגומא - אומר רבינו תם דהיינו גומא נקייה דנראה כמקבל דם לעבודת כוכבים וקשה דאם כן בלא עושה לו מקום חוץ לגומא איכא תקנה לנקר חצרו ולפיכך טוב ליזהר מלשחוט אפילו לתוך גומא שאינה נקיה:

ובשוק לא יעשה כן - אע"ג דאמר רב (שבת דף סד:) כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור היינו כמו שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם שאם היו רואים אותו עושה כן בצינעא היה שם חשד כמו בשוק אבל כאן הרואה שעושה בביתו אומר לנקר חצרו הוא עושה ומיהו בירושלמי יש דהך משנה פליג אדרב מההיא ונראה שאין הש"ס שלנו סובר כן מדלא הקשה ממתניתין לרב כמו שהקשה מזוג שבצואר ומשני תנאי היא בפרק במה אשה (שבת דף סד:) וכל הנהו דפריך לרב בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יב.) מי שנתפזרו לו מעותיו לפני עבודת כוכבים וישב לו קוץ ברגלו ומשני להו קאמר בירושלמי דפליגי אדרב והא דאמר בפרק אע"פ (כתובות דף ס.) צינור שעלו בו קשקשים בשבת ממעכו ברגלו בצינעא בשבת ואינו חושש בההוא נמי מודה רב דלא שייך שם חשד דהא מדאורייתא שרי למעכו לכתחלה בשבת:

דף מא:

ורבי שמעון מכשיר - פי' הקונט' דלא חייש למראית העין וריב"א מפרש דלא שייך כלל לר' שמעון מראית העין דדומה כמקדיש על מנת לשחוט בחוץ ור' שמעון לטעמיה דמפרש בפ' הרי עלי עשרון (מנחות דף קט.) הרי עלי עולה על מנת שאקריבנה בבית חוניו יקריבנה לבית המקדש ר"ש אומר אין זה עולה וטעמא שלא התנדב כדרך המתנדבים כדתנן בפ' המנחות והנסכים (מנחות דף קג.) הרי עלי מנחה להביא מן השעורין כו' ר' שמעון פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים ובהדיא תנא בתוספתא אהך דהכא ר' שמעון מכשיר שאין כיוצא בזה מתנדב אמר ר' שמעון ומה אם אמר הרי עלי עולה לשוחטה בעבר הירדן שמא עולה היא:

והא לא אמר לשם חטאתי - אם לא אמר לשם חטאת ואפי' אם אמר הרי זו חטאתי לא אמר כלום כדאמרינן בפ"ק דנדרים (דף ו.):

אימר נדר בצינעא - ולעיל דלא חיישינן שמא יש לו זבח בתוך ביתו בצינעא דאית ליה קלא שרגיל להודיע שלא יבואו לידי מעילה:
לא שנו אלא שאין לו אשה - מה שהקשה בקונטרס אי שאין לו אשה למה לו למתנייה זה הכלל פשיטא למאי נחוש לה יש לומר אין לו אשה היינו שאין אנו יודעין אם יש לו אשה אם לאו וכן אין לו זבח דלעיל אבל בידוע דאין לו לא איצטריך:

דף מב.

מתני' אלו טרפות - אי גרסינן אלו ניחא ואי גרסינן ואלו יש לפרש דקאי אפלוגתא דר' ישבב ור' עקיבא והודה לו ר' עקיבא דנבלה או קאי אכל הני שחיטתו פסולה דלעיל דהוה פסול שאירע בשחיטה והוי נבלה וקאמר הכא ואלו הן טרפות:
ניקב הלב לבית חללו - בשאר נקובי לא איצטריך למיתני לבית חללו שהן דקין ופשיטא שאין נקב חשוב בהם כלל אם לא ניקב לבית חללו אבל לב שהוא עב ס"ד שאם ניקב בעומק שהוא חשוב נקב וניטל הלב והריאה והדקין לא איצטריך למיתני דבכלל נקובים הוא דאף על גב דבטחול אמר בגמרא דניטל כשר וניקב טרפה בכל הני נקובים דתנא פשיטא דכל שכן ניטל וניקבה המרה נמי נראה דכ"ש ניטל דטריפה ומ"מ ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום איצטריך דאפשר להיות דניטל כל הכבד ולא המרה שניטל כל בשר הכבד ונשאר המרה דבוקה בגידי הכבד והסמפונות והא דתנן (לקמן דף נד.) גבי ואלו כשרות ניקב הלב ולא לבית חללו צריך לומר דמהכא לא הוה שמעינן דהוה אמינא ה"ה סמוך לבית חללו דסופו לינקב עד בית החלל והא דקתני ניקבה הגרגרת כשרה היינו משום דבעי למיתני נסדקה ונשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה איצטריך דאי מהכא ה"א או הא או הא אי נמי ה"א דבעיא תרתי קא משמע לן דבחוט תלי מילתא וניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כזית פריך בגמרא (לקמן מו.) רישא לסיפא:
או שחסרה - מפרש בגמרא או שחסרה מבפנים ולמ"ד חסרון מבפנים לא שמיה חסרון מפרש ניקבה לרבנן או שחסרה לר"ש דאמר עד שתינקב לבית הסמפונות ובחסרון כל שהוא מודה:
דרוסת הנץ - גבי טרפות עוף הוא שייך למיתני אלא משום רבי יהודה תנא ליה הכא:
דרוסת הנץ - גרסי' בתוספתא [פ"ג] ובערוך [ערך נץ ד'] וכן יסד הפייט בסליחות תוחלת ישראל מדרס הגס ונץ אפרוחים קרוצים וטעמא לא משום דסופו לינקב דא"כ בכלל נקובה היא ומהאי טעמא לא תני במתניתין דמיא לדיותא ודמיא לבישרא אלא טעמא דדרוסה שהארס שורף וסופה למות:

זאת החיה מלמד שתפס הקב"ה כל מין ומין והראה למשה - והא דלא חשיב ליה בהקומץ רבה (מנחות דף כט.) גבי שלשה דברים שנתקשה משה מנורה ראש חדש ושרצים ולא חשיב נמי הא דאמר במדרש כמין מטבע אש הראה הקדוש ברוך הוא למשה דכתיב זה יתנו שמא לא חשיב אלא מידי דנתקשה אבל הני אע"פ שהראהו לא נתקשה בהן אלא שתמה על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו הראהו הקב"ה להבחין היטב ולהודיע לישראל וכן הכא להראות לישראל איזו היא אסורה ואיזו היא מותרת:

דף מב:

והא איכא בהמה שנחתכו רגליה - תימה דלא פריך מניטל צומת הגידים דתניא בהדיא בפ' בהמה המקשה (לקמן עו.) דטרפה ויש לומר דהוי בכלל בהמה שנחתכו רגליה:
ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה - מסיפא דייק רב יהודה דקתני גבי גולגולת כמה חסרון בגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח ובית הלל אומרים כדי שינטל מן החי וימות אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון ולהכי חשיב דרב יהודה בהדי משניות משום דממתניתין דייק ולא חשיב לה בהדי שמעתא כדחשיב מלתא דרב עוירא אע"ג דאמתניתין אתמר וא"ת א"כ אמאי לא פריך נמי והא איכא גולגולת כיון דרב יהודה אכולהו קאי ואומר ר"ת דרב יהודה לא קאי אגולגולת דס"ד דחסרון דגולגולת הוי עם הקרום ובהמה מיטרפא בנקיבת הקרום לחודיה אבל אדם דאית ליה מזלא בעי חסרון גולגולת עם נקיבת הקרום והא דאמר בעירובין (דף ז:) דחשיב תרי חומרי דסתרי אהדדי כגון שדרה וגולגולת אגב שדרה נקט גולגולת אי נמי לענין טרפות אדם קאי וכן לטרפה נמי אגולגולת דמשכחת ביה חומרא וקולא חומרא לענין הורג את הנפש וקולא לענין פדיון בכור אם נטרף תוך שלשים שאין הכהן צריך להחזיר אם קבלו ולענין עשה חבירו טרפה ומיהו קשה דבסמוך גבי הא דאמר ר"י בר' יהודה ניקבה המרה טרפה דמקשו ליה רבנן מאיוב משמע דאין בהמה מיטרפא בכך כמו בן אדם ועוד לקמן (דף מז:) גבי אדומה וירוקה כשרה מייתי מדרבי נתן שבאת לפניו אשה שמלה את בנה כו' אלמא מאי דחיי באדם חיי נמי בבהמה והיה נראה לפרש דחסרון הגולגולת בלא הקרום וטרפה לפי שסוף הקרום ליפסק ולהכי לא פריך הכא מגולגולת דהא קתני לה ניקב הקרום של מוח אבל אי אפשר לפרש כן שהרי יש ב"א הרבה שניטל מגולגולת שלהם יותר ממלא מקדח ועדיין חיים ונראה דחסרון הגולגולת הוי עם נקיבת קרום העליון דסוף תתאה ליפסק אבל בלא חסרון עצם אם ניקב קרום העליון אין סוף תתאה ליפסק וכן בבהמה איכא למ"ד (לקמן דף מה.) תתאה מגין ואפילו למ"ד קרמא עילאה אע"ג דלא אינקיב תתאה

טרפה יש לחלק בין אדם לבהמה ולא מטעם ר"ת אלא משום דבאדם הקרום התחתון קשה וחזק יותר מבהמה ומשום הכי בעי חסרון עצם עם נקיבת העליון ובבהמה התחתון רך ואין צריך חסרון עצם עם העליון אבל בדבר ששוה בזה ובזה אין לחלק ביניהן כלל:
אפיק חדא ועייל חדא - ולמ"ד חסרון מבפנים לא שמיה חסרון וחסרון דמתניתין לר' שמעון דלרבנן הוי בכלל נקובה צ"ל דהך סוגיא כר' שמעון דלרבנן ליכא אלא י"ז:
סימנין שנדלדלו ברובן טרפה - פירש ר"ח דלמאי דמסיק לקמן (דף מד.) ומוקי לה באיפרוק אפרוקי נדלדלו היינו שנתפרדו זה מזה:
אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה טרפה - לקמן (דף נב.) פליג עליה בר זכאי ואמר נעקרו ברוב בצד אחד ונשתברו ברוב שני צדדין והכא נקט טפי מילתיה דשמואל משום אינך דקאמר גולגולת שנחבסה ובשר החופה את רוב הכרס ואם תאמר לרבי יוחנן דאמר התם בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין חסר להו מי"ח טרפות דליכא למיחשבינהו בתרתי כיון דבזה ובזה צריך רוב שני צדדין ויש לומר דמכל מקום תרתי נינהו שזו עקורה וזו נטולה:

דף מג.

הנך דאפקת לא תיפוק - וא"ת למאן דלית ליה לקמן (דף נד.) ההיא דרב מתנא דבוקא דאטמא מאי נינהו י"ח טרפות וי"ל דבאיעכול ניבי הוי טרפה לכולי עלמא ואם תאמר לעולא דאמר בסמוך ח' מיני טרפות יש ולית ליה דרכיש בר פפא מאי ניהו י"ח טרפות וי"ל דניטל צומת הגידין חשיב חדא ולרכיש הויא בכלל נחתכו רגליה ועוד קשה למ"ד נקרע רוב חיצונה זהו בשר החופה את רוב הכרס חסר להו חדא דהכא חשיב להו בתרתי לכן נראה דעולא וההיא דלקמן סברי כמתני' וכרבי יוחנן דאמר אלו טרפות דווקא ואתא אלו למעוטי דרב מתנא אע"ג דדמיא לנטולה במתני' וכ"ש דרכיש דלא דמיא כלל להנך דמתני' ולית ליה י"ח טרפות נאמרו למשה מסיני ומצי למימר נמי דלית ליה בשר החופה בתרתי ואם תאמר וכי היכי דחשיב תרי פסוקי כחדא א"כ ריאה שחסרה וחסרון דשדרה נחשוב נמי כחד וי"ל לפי דאין שיעורן שוה דחסרון דריאה בכל שהוא וחסרון דשדרה פלוגתא ב"ש וב"ה אי נמי לפי שזה בבשר וזה בעצם ואם תאמר נקרע רוב החיצונה ובשר החופה את רוב הכרס נמי נחשוב כחד וי"ל דרוב החיצונה הוא רוב הכרס ובשר החופה את רוב הכרס אינו רוב בשר אלא רוב ממה שכנגד רוב הכרס וא"ת ואמאי לא חשיב חסרון הגרגרת דהוי בכאיסר וי"ל דטעמא דחסרון משום דסופה ליפסק דהוי כרוב:

יפלח כליותי מי קא חיי - פירש בקונטרס והאי לקותא הוא וקשה דמנא ליה דהאי לקותא דאיוב הוי לקותא דהויא ביה טרפה הא איכא לקותא דכשרה כדאמר לקמן (דף נה:) מליא מוגלא טרפה מים זכים כשרה אלא הכי פריך יפלח כליותי מי קא חיי בלא רפואה הא קאמר לקמן (דף נד.) דמחו בכוליתא וקטליה ואי בדרו ליה סמא חיי ואיוב לא מצינו שעשו לו שום רפואה:

והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה - אע"ג דסיפא דמתני' (לקמן דף נד.) דאלו כשרות מסייע ליה מכל מקום פריך מכח דמאי אולמיה הך סתמא מהך סתמא כדפירש בקונטרס ואי משום שהאחרון הוא עיקר במקום שיש סדר למשנה כגון בחדא מסכתא מ"מ הך משנה דאלו טרפות ואלו כשרות כחדא בבא חשיב ואין סדר וה"ר יעקב מאורלייני"ש תירץ דהכי פריך והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה וע"כ סתמא דאלו כשרות לאו סתמא מעלייתא היא דאי סתמא מעלייתא היא אמאי איצטריך ר"י לומר הלכה כמותו הא אמר ר' יוחנן חדא זימנא דהלכה כסתם משנה:

דף מג:

ההיא ספק דרוסה - פירש בקונטרס דבבהמה נמי איכא תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דלמא במקום נקב שחט אבל גבי דרוסה כיון דמקומה מאדים אפי' שחט בה יש היכר במשהו ולפי מה שפירשתי בפ"ב (לעיל דף כח.) גבי בר אווזא דקאמר נשחטיה לוושט דלמא במקום נקב שחיט דבספק דרוסה איירי לא יתכן לומר כן:

ישב לו קוץ בוושט - פירש בקונטרס וקורט דם אין בו מבפנים ונראה דאין לחוש אפילו יש מבפנים אם אין מבחוץ כיון דלא חיישינן שמא הבריא:

קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה - לקמן (דף נג:) פסקינן דחיישינן לספק דרוסה ואם כן ישב לו קוץ בוושט חוששין נמי שמא הבריא ואם תאמר ואמאי נימא נשחטה הותרה כדאמרינן בפ"ק (לעיל ט.) גבי בא זאב ונטל את בני מעיים והחזירן כשהן נקובים וכי תימא שאני הכא שנולדה ספיקא מחיים הא אמר בפ' ד' אחין (יבמות דף ל: ושם) ואילו גבי גירושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו לא קתני פירוש ומותרת צרת ערוה לשוק בלא חליצה ומפרש טעמא משום דאשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ואל תאסרנה מספק אלמא השתא דמת בעלה מוקמינן לה בחזקת מה שהיתה בחיי בעלה קודם שזרק גט לערוה והכא נמי כי נשחטה נעמידנה בחזקת מה שהיתה קודם שנולד בה ספק דרוסה והעמידנה בחזקת שאינה דרוסה וי"ל דשאני הכא דדרוסה שכיחא והא דאמרינן לקמן (דף נג.) גבי ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן על גבו של אחד מהם כיון

דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי תורא אחזקיה רב לטעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה אבל למ"ד חוששין לא מוקמינן ליה אחזקיה התם נמי דמי לתלות יותר בדרוסת ארי כמו בספק דרוסה בעלמא:

שאני התם דאיתחזק איסורא - ובחתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן ואע"ג דלא איתחזק איסורא לא איתחזק נמי היתרא אבל הכא מעיקרא היתה בחזקת כשרה:

כשמואל דאמר לאו מקום שחיטה הוא - ואפי' למאן דמכשיר בפ"ק (לעיל יט.) הגרים שליש ושחט שני שליש שאני גרגרת דלא מיטרפא במשהו עד דאיכא רובא:

אי כשמואל הא אמר ברובו - אע"ג דשמואל פוסל בפ"ק (לעיל כ.) הגרים שליש ושחט שני שליש גבי כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר למליקה הכא בעי למימר דרבא לא פסיל מהאי טעמא אלא משום חומרי דרב וחומרי דשמואל:

זיל שלים דמי תורא למריה - ואע"ג דטעה בדבר משנה הוא לא עבדינן כתרי חומרי דסתרי אהדדי בידים האכילו לכלבים:

דף מד.

ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול מדקאמר נתנו בו חכמים שיעור כו' - ולא בעי למימר דנתנו בו שיעור למטה דמדלא פירש דבריו מסתמא בין למעלה בין למטה קאמר:תימה דקיימא לן כבית הלל משום בת קול וקיימא לן דרבי אליעזר שמותי הוא ולא חיישינן בבת קול שפסק כוותיה בפרק הזהב (ב"מ דף נט:) ויש לומר דשאני התם שלא יצתה אלא לכבודו דרבי אליעזר דאמר מן השמים יוכיחו ועוד דבת קול דבית הלל מסייע קרא דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות דבית הלל רובא הוו אלא דמעיקרא מספקא לן משום דבית שמאי מחודדין טפי אבל בת קול דרבי אליעזר רבנן דפליגי עליה הוו רובא ואם תאמר אמאי קאמר הכא הא מני רבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול הא איהו לא קאמר אלא אעובדא דרבי אליעזר דאנן נמי לא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר וי"ל דכיון דקאמר לא בשמים היא משמע דאית ליה דבשום דוכתא אין משגיחין בבת קול:

כולה כרב עבדא - והא דאמרינן לעיל רמינן עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל היינו למאי דס"ד והוה מצי למימר כולה כשמואל עבדא דלאו מקום שחיטה הוא ואסר נמי בהגרים שליש ושחט שני שלישי אלא נקט כרב משום דקי"ל כרב באיסורי:

מדקאמר נתנו בו חכמים שיעור כו' - ולא בעי למימר דנתנו בו שיעור למטה דמדלא פירש דבריו מסתמא בין למעלה בין למטה קאמר:

כדי תפיסת יד - פירש בקונטרס ארבע אצבעות תימה דבעוף מאי ופירש רבינו יצחק בן רבינו מאיר ארבע אצבעות בראמים גדולים מכאן ואילך כל חד וחד לפי מה שהוא גדול ובה"ג מפרש כדי תפיסת יד כדנקיט איניש בשתי אצבעותיו ודבריהם דברי קבלה ויש לסמוך עליהם והאי דקרי לקמן (דף נ:) גבי חלחולת בתפיסת יד כמלא בטדא דתורא דהיינו ארבע אצבעות התם נקט כדי תפיסה סתם אבל הכא כדי תפיסת יד קאמר דמשמע כדי שיוכל לתפוס בשתי אצבעות ואפי' כל שהוא:

והאיכא עיקור סימנים - לפירוש הקונטרס דפ"ק (לעיל כ.) דבעיקור סימנים הויא טרפה תימה דהיכי פשיטא ליה דהויא טרפה על כרחך אינה נטרפה בתורבץ הוושט בנקב בעלמא כמו בוושט עצמו וכמו כן נימא דניטל כולו כשרה וכי תימא דסבירא ליה דלא גרע משמוטת הגרגרת שהיא טרפה זהו דוחק גדול ועוד דקא משני דברובו כשרה אף על פי דפסוקת הגרגרת תנן ברובו טרפה ולפירוש הלכות גדולות פריך שפיר והא איכא עיקור סימנים אף ע"ג דלא הויא טרפה בשמוטה זו מ"מ במה יכשר כיון דאין לו היתר בשחיטה ומיהו קשה לפי' ה"ג דמאי פריך והאמר רבה בר בר חנה סימנים שנדלדלו ברובן טרפה לפי המקשן תקשה ליה ארבה בר בר חנה גופיה דאי טרפה הויא בהכי אם כן מהו עיקור דקיימא לן דלא הויא טרפה אלא שאין שחיטה מועלת בו ומיהו ספרים דגרסי מעיקרא לא קשיא (הא דאקפל אקפולי) והא דאדלדול אדלדולי וי"ל שיודע המקשן כדמסיק לבסוף דרבה בר בר חנה אירי דאיפרוק אפרוקי בכח כאן מעט וכאן מעט דלא הדרא בריא והוי טרפה ועיקור סימנין דלא הוי טרפה דאקפול אקפולי בנחת מעל הבשר ומ"מ פריך מדלדול דרבה בר בר חנה אלשון דלדול שהזכיר המתרץ וחוזר ומפרש לו דדלדול שאמרתי אינו כשל רבה בר בר חנה אבל לספרים דגרסי בתר והא אמר שמואל ברובו לא קשיא הא דאנקוב אנקובי הא דאקפל אקפולי קשה וכן קשה לפירוש רבינו חננאל דמפרש דאפרוק איפרוקי שנפרדו הסימנין זה מזה ליכא למימר שהמקשן היה יודע האמת דא"כ לא הוה פריך מידי וי"ל דכי פריך מרבה בר בר חנה הוה מצי למימר וליטעמיך תקשה לך דרבה בר בר חנה גופיה אי טרפה הויא עיקור סימנים היכי משכחת לה:

דף מד:

היכי עביד הכי והא תניא חכם שטימא כו' - וא"ת דלקמן (דף מט.) גבי ההוא מחטא דאישתכח בסמפונא דכבדא הונא מר בריה דרב אידי טריף רב אדא בר מניומי מכשיר וי"ל דהתם אגמריה סמיך כדאמרינן בסוף פ"ב דנדה (דף כ:) גבי ילתא דאייתית דמא

לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה ואייתית קמיה דרב יצחק בר' יהודה ודכי לה ופריך עליה מחכם שטימא כו' ומשני דמעיקרא טמי טמוי לה כיון דאמרה כל יומא הוה דכי לי רבה בב"ח כה"ג וההוא יומא חש בעיניה הוה דכי לה ובעי התם כזה התיר לי פלוני חכם מהו פירוש נאמנת או אינה נאמנת ובעי למיפשט מעובדא דילתא דנאמנת ומשני רב יצחק בר' יהודה אגמריה סמך ופירש שם בקונטר' דהדר ביה מאידך שנויא דשני מעיקרא טמויי טמי לה דכיון דאגמריה סמך רשאי להתיר מה שאסר חבירו וכי אמר דאין חבירו רשאי להתיר היינו מסברא ולפירושו בשמעתין נמי למאי דמסיק דאגמריה סמך לא צריך למאי דמשני רב לא אסר ולא מידי אלא דהאמת מתרץ ולכאורה היה נראה פשט ההלכה דנדה אגמריה סמך ולכן האמין לדבריה ולעיל צריכין לשנוייא קמא דמעיקרא טמויי טמי לה וההיא עובדא דלקמן (דף מט.) דמחט שנמצאת בסמפונא דכבדא שמא היו שניהם בבית המדרש ונשאלה השאלה לפניהם לשניהם אי נמי לא ידע שאסר חבירו:

וכן העדים שהעידו כולם רשאין ליקח כו' - דשנים אינם חשודים כדאמרינן בפ"ב דיבמות (דף כה:) ומ"מ לבעל נפש טוב להרחיק ואם תאמר ועדים היאך רשאין ליקח כו' בשלמא חתומים על גט אשה או על שטר מקח לא חשו חכמים למעשה דמעשה לא עבדי אבל דבורא אמרי כדאמרינן בפרק התקבל (גיטין דף סז.) אמר לעדים אמרו לסופר לכתוב ולעדים ויחתמו לא תעשה בישראל כזאת דחיישינן שמא תשכיר עדים וכן מיאנה או שחלצה בפניו היאך ישאנה הא לא עבדי התם מעשה ויש לומר דכל דבר שנגמר על פיהם חשיב מעשה אבל התם שאינו אלא דבור בעלמא שאומר מן הבעל אל הסופר לכתוב ולעדים לחתום ואפשר שהם לא יעשו ולא תתגרש וגם אם אין גומרין הדבר אינם חוששין ואם תאמר דן את הדין דהכא היאך רשאי ליקח והלא יחיד הוה מדקתני דן דמכח מתני' דבכורות (דף כח:) דתנן דן את הדין מייתי בפ"ק דסנהדרין (דף ו.) דשנים שדנו דיניהם דין ולאו דוקא ב' אלא ה"ה אחד ואין לומר דדיין לא חשיד דהא אמרינן בפ"ב דיבמות (דף כה:) החכם שאסר את האשה בנדר דלא ישאנה ושמא חיישינן התם טפי שמא עיניו נתן בה ועוד יש לומר דההיא דבכורות מוכחא טפי דביחיד איירי דקתני רישא מי שאינו מומחה וראה את הבכור כו' בפרק עד כמה (בכורות דף כח:) ולהכי דייק מינה בסנהדרין:

איזהו תלמיד חכם - דמהדרי ליה אבידתו בטביעת עין זה הרואה טרפה לעצמו:

דף מה.

מצטרפין לכמלא מקדח - לאו משום דבעו למיסתם כב"ש אלא משום דב"ש פירשו שיעור נקט שיעורא דב"ש:

אישתמיטתיה הא דאמר כו' - ס"ד דרב ירמיה דאפילו בנקבים שיש בהם חסרון קאמר דמצטרפין לרובה מדנקט כנפה דמשמע כנקבי נפה שיש בהם חסרון איירי ומסיק דבשאין בהן חסרון איירי ולא נקט נפה אלא לומר דמלאה נקבים כנפה ולשון אישתמיטתי' קשה:

ניטלה ממנה רצועה מצטרפת לכאיסר - תימה לישמועינן ניקבה וכ"ש רצועה:

כדי שיכנס איסר לרחבו - פירוש לרחבו של איסר שיושיבהו שם על רחבו ויכנס לאפוקי דרך עוביו:

אנסה עצמה - שפשטה ראשה יותר מדאי ליטול ירק בבור:

חותך שתי צלעות מכאן ומכאן - פירש ר"ח שתים מכאן ושתים מכאן והאי חזה לא הוי כההוא דמסכת תמיד (דף לא.) שלא היו שם שום צלעות כדתנן בפ' לא היו כופתין:

דף מה:

מר בר חייא מתני איפכא - פי' בקונטרס דמסתברא כלישנא קמא דקים ליה רבי יוחנן בשיטתיה לעיל דאמר ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה ונראה דאזלינן בכולהו לחומרא מדלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וגם רבי יוחנן דאמר ניקב הקנה למטה מן החזה משמע בין דריאה בין דכבדא נדון כריאה וכן רבינו חננאל פסק לחומרא דשלשתן נקובתן במשהו בין דכבד בין דלב בין דריאה:

מאן דאמר רוב עורו רוב מוחו מאי - דדלמא ה"ה ברוב מוחו לבד טרפה ונקט רוב עורו לאשמועינן דאפילו עורו בעי רוב ורבינו תם מפרש דמבעי ליה אי בעי נמי רוב מוחו ועורו דנקט מפני שהוא עיקר ומכל מקום בלא מוחו נמי אינה טריפה:

נתמזמז מוחיה דדין - תימה לריב"ם דמייתי ראיה ממוח דראש דשיעורו בנקב משהו למוח חוט השדרה דשיעורו ברובו:

דף מו.

עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל - מדאמר בפירקין (לקמן דף נה.) כל שיעורא דשיערו חכמים להחמיר ליכא למפשט מידי דהני מילי במשנה או בברייתא אבל הכא מימרא היא:

ואם תימצי לומר עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו - אף על פי שאמר שמואל עד בין הפרשות מ"מ מספקא ליה דדלמא מתחלת עובי פיצול ראשון עד פיצול שני שלמטה הימנו קרוי בין הפרשות ראשון ועד ולא עד בכלל ואיני יודע או שמא מסוף עובי פיצול קרוי בין הפרשות שזהו בין הפרשות ממש אבל מה שהוא כנגד עובי החוט המתפצל לא מיקרי בין הפרשות וטרפה אי נמי משום הכי מספקא ליה שמא פי פרשות עצמן דהיינו עובי פיצול ראשון הוי בין הפרשות דקאמר שמואל לפי שהוא בין חוט המתפצל לשמאל לחוט המתפצל לימין והא דנקט שמואל עד בין הפרשות ולא נקט עד הפרשות לפי שהאחד מתחיל לצאת ולהתפצל קודם לחבירו ודוקא אם עד ולא עד בכלל איבעיא ליה בפי פרשה ראשונה אבל אם עד ועד בכלל לא מצי למיבעי פי פרשה שניה מהו דממה נפשך הוי בכלל איני יודע כמו בין הפרשות שני דהא עד בין הפרשות ראשון קאמר דטרפה ותו לא ואם איתא דפי פרשה אינו קרוי בין הפרשות הרי לא אמרינן שיהא טרפה אלא עד בין הפרשות ואין זה בין הפרשות ואם הוא קרוי בין הפרשות האמר שניה איני יודע ובכלל שניה יש לו להיות:

ואם תימצי לומר עד ועד בכלל פרשה עצמה מהו - פירש בקונטרס נפסק הפיצול עצמה מן החוט מהו ונראה דאפילו דאם תימצי לומר דעד ולא עד בכלל הוה מצי למיבעי בפרשה עצמה את"ל דפי פרשה טרפה אבל אי פי פרשה כשרה אז ודאי ליכא למבעי דכ"ש פרשה עצמה ועוד י"ל דמבעיא ליה אם נפסק הפיצול ברחוק ממקום חיבורו כנגד חוט השדרה שבין פיצול ראשון לפיצול שני שהוא בין הפרשות ראשון והשתא לא מצי למבעי אלא את"ל עד ועד בכלל:

מאי לאו ראשונה ושניה - הא דנקט שניה משום דאי הויא טרפה הוה שייך למבעי כל הנך בעיות בשניה כמו בראשונה:

למטה מן האגפים - יש להסתפק אם למטה ממקום חיבורן בגוף קאמר אם למטה ממקום ששוכבות על העוף דהיינו למטה מסוף עצם של כנף המחובר בגוף:

ערוקאי - רבי זירא לא היה צריך לברוח דאביו גבאי של מלך היה דנהג בגבואתא תליסר שנין כדאמר בפרק זה בורר (סנהדרין כה:) דכי הוה אתי ריש נהרא למתא כי הוה חזי רבנן אמר להו לך עמי בא בחדריך:

הלכך בעינן כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה - הכי קיימא לן כדפסקינן לעיל (דף מג.) הלכה כדברי האומר בכזית:

ואמרי לה קרמא תתאה. כלומר עם עילאה דאי תתאה גרידא הא פסקינן בסמוך דבעינן תרוייהו ואם כן לא הוה ליה לא כרב ולא כשמואל:

דף מו:

אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה מאי - לעיל (דף מה.) גבי קרום של מוח לא בעי הכי דפשיטא דעילאה מגין שהוא עב וחזק:

והלכתא מגין כדרב יוסף כו' - בכל דוכתי (לקמן צג:) קי"ל כרבינא לקולא ולא הוצרך לפסוק כאן אלא משום דבעי לאתויי דרב יוסף:

אלא לא שנא - פירש ר"ח לא שנא וטרפה ולפירושו הא דאמר לקמן אדומה כשרה מדר' נתן צריך לומר היינו כשמתלבנת ע"י נפיחה וכן משמע מתוך הלכות טרפות דרבינו גרשום ובה"ג של רבינו תם ובקונטרס פירש לא שנא וכשרה כדלקמן וכן פסק בה"ג ורב אלפס ורבינו יעקב בר רבי אבין היה מודה:

אוכמי אוכמי - פירש בקונטרס טיי"ש שיש בה מראות שחורות והא דאמרינן בסמוך כדיותא טרפה יש לפרש דהינו כשרובה כך ומעשה בא לפני רבינו תם והכשיר כשלא היתה רובה שחורה אבל תימה דכיון דאמר לקמן (דף מז:) דטרפה משום דשחור אדום הוא אלא שלקה א"כ מה לי רובה מה לי מקצתה כיון דע"י לקותא היא ונראה לפרש דאוכמא דהכא היינו כי כוחלא דאמר לקמן (שם) דכשרה וכן פירש בהלכות גדולות של ר"ת:

אין מקיפין בבועי - כשניקבה היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא כדפירש בקונטרס דאי לא ניקבה כשרה בר מהיכא דאיכא תרי בועי דסמיכי להדדי כדבסמוך:

אבל כסדרן היינו רביתייהו - נראה לי כסדרן דוקא באותו ענין כמו שהן שוכבות זו אצל זו אבל אם הם שוכבות זו על זו אע"פ שהם סמוכות זו לזו טרפה דאין זה כסדרן ועוד כתוב בערוך בשם ר"ח כסדרן קבלה רב מפי רב אפילו סריכן תרי אוני באמצע ועיקרן מפרקי מהדדי טרפה וכ"ש אם דבוקות זו ע"ג זו הראשונה עם השניה או השניה עם השלישית דודאי טרפה ורבותינו הגאונים כתבו כיון דחדא סירכא על גבי חברתה היא רביתא ולא איכפת לן בההיא סירכא והרבה תמיה רבינו יהודה על קבלת ר"ח וכתב שלא מצא בכל הלכות טרפות של רבותינו שראה שום חילוק בין מיפרקי מעיקרן ללא מיפרקי:

היינו רביתייהו - על פירוש הקונטרס דפירש דהסירכא מחמת נקב היא באה קשה לר"י דאמאי כסדרן כשרה נהי דאינה נמשכת לכאן ולכאן לא יהא אלא קרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום אע"פ שאין הקרום דבוק למקום אחר ואי הוה אמרינן הא דכסדרן כשרה היינו במקום שסמוכות האונות זו לזו דחברתה מגינה על הנקב אם כן בחנם הוה מחלק בין כסדרן לשלא כסדרן אם היה חילוק אפילו כסדרן ואם היינו

מפרשים היינו רביתייהו שזהו גידולה שרגילה הסירכא לבא שם בלא נקב הוה ניחא אבל ר"ח פירש רביתייהו הוי כמו מרבעיתייהו כלומר היינו דרך רביעתו והיה נראה לפרש דרגילה הסירכא לבא בכל מקום בריאה בלא נקב מתוך שהיא שואבת כל מיני משקה והא דטרפה שלא כסדרן היינו משום שסופה להתפרק וחשיב כנקובה כיון שסופה לנקב אבל קשה מהא דאמר לקמן (דף מח.) גבי ריאה הסמוכה לדופן דרב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי ומאי בדיקה שייך והא לעולם לא תבצבץ כיון דהסירכא עולה בלא נקב ומיהו בלאו הכי קשה דכי אמרינן נמי דמחמת נקב היא באה איך היה יודע ע"י שלא תבצבץ שהסירכה זו מחמת דופן כי נמי ניקבה הריאה לא תבצבץ שהקרום סותם את הנקב וטרפה היא דסופו ליפסק כשאינה סרוכה במיצר החזה במקום רביתא דאוני כדלקמן אלא שאני התם דחומרא בעלמא הוא דעביד דמן הדין יש לתלות בדופן דאיכא ריעותא והוא היה בודק להחמיר דאי מתרמי דהיא מבצבצא הוה טריף ומיהו קשה דקאמר מר זוטרא הא דרב נחמיה דבדיק לה בפשורי אדרבא מתנינן לה אתרי אוני דסריכי שלא כסדרן וההיא בדיקה הויא כדי להכשיר אי לא מבצבצא והשתא והלא לעולם לא תבצבץ ומיהו היינו הא דפריך עליה בשלמא הכא תלינן בדופן אבל התם אי האי אינקב טרפה ואי האי אינקב טרפה ופירש שם בקונטרס בשלמא הכא בדיק לה דאי לא מבצבצא לא אמרינן דניקבה ונסתמה דכיון דאיכא למיתליה בדופן תלינן בדופן וכשרה אלא הכא גבי תרתי אוני מכדי סירכא זו מחמת מכה היתה והי מינייהו דאינקוב טרפה והא דלא מפקא זיקא קרום עלה בה וסתמה ומיהו לפירושו שפירש שקרום עולה בלא נקב קשה הלשון דלא הוה ליה למימר אי האי אינקיב אלא אי האי מינקיב ושמא אינקיב הוי כמו מינקיב ויש ליישב פירוש הקונטרס אע"ג דקרום העולה מחמת מכה אינו קרום היינו כשאינו סרוך בשום מקום אבל כשהיא סרוכה במקום שאינה עומדת להתפרק סותמתה ומגינה יותר שהקרום הולך וחזק ומיהו הא דפריך רב יוסף לרבינא גבי ריאה שניקבה ודופן סותמתה אי לא סביך אמאי טרפה כו' ה"נ הוה מצי לאקשויי אמאי דמכשר רבא תרי אוני דסמיכי אהדדי כסדרן כיון דניקבה אמאי כשר ע"י סתימת הסרכא אלא דרב יוסף שמע הא דרבינא ברישא ופריך עלה ואי הוה שמיע ליה מילתא דרבא הוה נמי פריך עלה ומתוך הלכות טרפות של רבינו גרשום ותשובת הגאונים שכתב הרב ר' יוסף ט"ע משמע נמי שהסרכא מחמת נקב היא באה שמצריכין נפיחה כשהאונות סרוכות זו לזו כסדרן או סמוכות וסרוכות בצלעות או בבשר שבין הצלעות והשתא אם הסרכות באות בלא נקב א"כ כסדרן למה צריך נפיחה כיון דלא תתפרק וכן בריאה הסרוכה לדופן במקום רביתא דאוני אם לאו דאמר דאין

סירכא אלא מחמת נקב ואז אתי שפיר דבדקינן לה בנפיחה שמא עדיין לא נסתם הנקב ואונא הסרוכה לאומא והיא אצלה פירש בקונטרס מעשה בא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב ב"ר יקר והתירה לי לאכול ופירש לי טעמו וטעם האוסרין ונראה לו דשרי ור"ת פסק לאיסור ואמר דכל המאכיל אונה סרוכה באומא מאכיל טרפות בישראל דנראה טעם האוסרין דרבא לא הכשיר אלא בתרי אוני ואומא אין שם אונא עליה אלא שם ריאה כדאמר רבא ה' אוני יש לה לריאה ואם איתא שבעה מבעי ליה ולכך קראוה ראשונים אומא לפי שאינה בכלל אונות דשם ריאה עליה שזהו עיקר הריאה ובאוני התיר רבא כמו שמפרש בקונטרס שעומדת במיצר החזה כדלקמן ואינה מתפרקת אבל באומא דהיינו ריאה לא התיר ועל המתיר להביא ראיה וכן בה"ג ובתשובת הגאונים והר"ר משה דפונטייז"א ונזכר בערוך עם הגאונים וכן נוהגים בכל מקום לאיסור חוץ ממקומו של רבינו שלמה שפשט היתר וכל רבותיו אוסרין חוץ מרבו (של) הזקן ואנו ממקום שפשט היתר של רש"י וכתב הר"י ז"ל שרבינו גרשום ורבינו נחשון גאון ור"ח ורבינו שמואל ור"י בן רבינו יהודה כולם מתירים ובתוספות רבינו יהודה מצאתי להתיר בשם ריב"א דאי לא הוה אומא בכלל אוני לא תמצא שלא כסדרן בשמאל ורבא אמר סתם בין בימין בין בשמאל והא דלא אמר שבעה אוני אית לה לריאה משום חסיר וחליף נקט חמשה דאומא אין דרכו להיות חסיר וחליף אלא לחמשה אוני ועוד נמי נראה דאפילו אם אין אומא שם אונא עליה מכל מקום נקט רבא אוני לאשמעינן דאפילו באוני שלא כסדרן טרפה כדמפרש בקונטרס ואי הוה נקט אונא הסרוכה לאומא הוה אמינא דאונא באונא אפילו שלא כסדרן כשרה:

דף מז.

אי שפכי אהדדי חדא היא וכשרה - כתב בעל הלכות גדולות דבועות בשיפולי ריאה דהיינו בשיפולי אונות או אומות טרפה ופירש הטעם דכל יתר כנטול דמי ותימה דמה ענין זה אצל זה ואי חשיב ליה יתר בסוף ריאה הכי נמי באמצע ואין לאסור מפני שנראה כשתי בועות דהא מכשרינן היכא דשפכי אהדדי ושמא הטעם דכשעומד בסוף סופו ליפסק ולינקב וטוב ליזהר שכל דבריהם דברי קבלה וכן פסק רבינו גרשום וכתב דאי מהדר לה הודרנא בישרא כשרה:

ואי לאו טרפה - כתוב בהלכות טרפות של רבינו גרשום דאפילו יש הפסק ביניהם כחוט השערה טרפה משמע דאי איכא ביניהן כשני חוטין לא חשיב סמיכי אהדדי וכשרה

וכתב רבינו יהודה דוקא בועות שיש בהן מוגלא אבל צמחים קשין אפילו סמיכי כשרה וכן פירש רבינו שמואל:

כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו - והא דאמר דביני ביני טרפה היינו היכא דגדולה הרבה ואין דומה לענוניתא דורדא פירש בקונטרס דכי משתכחן תרתי דטרפה דהא יתרת דביני וביני לאו אורחה דחדא גופה לא אכשר אלא משום דכל הני עיזי ברייתא הכי אית להו ואם אין לה אפילו אחת כשרה ורבינו אפרים אומר דעל אחת לא היה אומר כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו ולא היה סבור רב אשי למטרפה דהא כולהו אית להו אלא ודאי אפילו על שנים קאמר דכשרה משום דהני עיזי ברייתא הכי אית להו ולפיכך אם אין לו אפילו אחת טרפה ונראה דאין ראיה מבהמות שלנו דשמא חלוקות משלהם כדאשכן בפרק הלוקח בהמה (בכורות דף יט:) דפרה בת שלשה שילדה ודאי לכהן ובהמות שלנו יולדות לפעמים בשנה שניה אם לא שנאמר דכשיולדת בשנה שניה תשש כחה ושוב לא תלד עד שנה רביעית ועמא דבר כרש"י מדקאמר וקרו לה טבחי עינוניתא דוורדא משמע כפירושו דאין שם אלא היא דלא מסתבר כלל לומר דקאי אשניה ובכל מקום שהיא סרוכה טרפה ואם חסר אחת מן האונות אין העינוניתא מצטרפת להשלים:

דף מז:

אבל אגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה - ונראה דאם נמצאת העינוניתא לצד שמאל כיון דלאו אורחא בהכי טרפה דהא מפרש טעמא משום דעיזי ברייתא הכי אית להו והא דממעט אגבה ולא ממעט לצד שמאל נקט גבה למעוטי אפילו בימין ואם שינתה מקומה היה נראה להתיר מדממעט גבה דוקא ואף כי רבינו שלמה מטריף בתרי עינוניתא אע"פ שאחת אינה עומדת במקומה לא היה אוסר אם לאו דאיתא שנים אך מורי הרב דודי ז"ל אמר שהיה מקובל לאסור ואפשר דטעמא משום דלאו אורחיה בהכי:

אפילו כטרפא דאסא טרפה - משום אבי העזרי וה"ר אב"ן כתב ה"ר יצחק בספרו דדוקא בשאר אונות וגב הריאה הויא טרפה אבל האונות שבצד הימין התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לצואר כשרה דדרכה להתפצל וכתב בתשובה דאפי' לא הויא כטרפא דאסא אלא על ידי נפיחה טרפה ואי לא הויא אפילו בתר נפיחה כטרפא דאסא נראה לאבי העזרי שהיא כשרה:

דשיעא כאופתא - היינו שחלקה לגמרי אבל אם יש בה שום היכר בעלמא כשרה:

שלישי הביאתו לפני - נראה דסבר דבתרי זימני הויא חזקה כרבי (יבמות דף סד:) מדאמר לה המתיני:

אלא ירוקה ה"ד ככרתי - וי"ס שכתוב בהן ככרתן והכל אחד וכתב בערוך דהוא צבע ירוק ותרגום של חציר הוא כרתי ונראה דהוא צבע אינדי"ש בלע"ז דהוא דמי לרקיע דהא משמע שהוא דומה קצת לתכלת כדאמרינן (ברכות דף ט:) כדי שיכיר בין תכלת לכרתי ואמר תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ומתוך כך אומר ר"ת דהא דפסלינן בפרק לולב הגזול (סוכה דף לד:) אתרוג הירוק ככרתן דוקא בצבע אינדי"ש ומיהו נראה דמכח זה אין להכשיר שאר אתרוגים הירוקים דלא נקט ככרתן למעוטי שאר עניני ירקות וה"נ לא הוי דוקא ככרתן דלעיל גבי ירוקה כשרה מדרבי נתן פירש בקונטרס ירוקה כעשבים אלמא ככרתן לאו דוקא וכן נראה דלא אתי למעוטי אלא דדמיא לכשותא ומוריקא וביעתא דכל מיני קרו"ג ירוקים איקרי כדאמר במסכת נגעים (פ"א ה"ג) ירקרק ככנף טווס ואיכא למ"ד כשעוה ואמרינן בפרק ד' נדרים (נדרים דף לב.) וירק את חניכיו שהוריקן (באבנים טובות ומרגליות) שלא יתנו עיניהם בממון ויתעסקו בהצלת נפשות ולא באבנים טובות ומרגליות:

אבל נקב שיש בו חסרון אפילו רבי שמעון מודה - ויש שרצו לאסור כשנראית הריאה חסרה שיש קמט וסדק וחסרון על הריאה אפילו עולה בנפיחה והעור והבשר קיים והשיב להם ריב"א דטעות הוא בידם דא"כ הוה ליה לשנויי הכא הכי וכדברי הכל ולא הוה ליה לאוקמא כר"ש אלא ודאי כיון דעולה בנפיחה כשרה וכן פסק רבינו קלונימוס הזקן:

דף מח.

שלפוחית - היינו במקום שהולד מונח אבל ניקב כיס השתן או ניטל טרפה ומה שלא הוזכר לא במשנה ולא בגמרא שמא הוי בכלל ניקבו הדקין:

מייתינן סכינא דחליש פומיה - דהיינו כשלא העלתה צמחים אבל העלתה צמחים אפילו איכא ריעותא בדופן לא תלינן בדופן:

רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי - אאיכא ריעותא בדופן קאי כדפירש בקונטרס ועתה נוהגין להטריף כל הסירכות ואין בודקין אותן לא בדופן ולא בפשורי:

אמר רבינא והוא דסביך בבשרא - פירוש נאחז ומסובך היטב בבשר כמו צמר מסובך ולהכי נקט סביך ולא נקט סריך ובתשובת רב שר שלום גאון כתב דבין סריך וסביך ובין לא סביך וסריך כשרה ולית הלכתא כרבינא אלא כרב נחמן דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ומשמע מתוך דבריו דרבינא לא בא לפרש דבריו של רב נחמן אלא סברא דנפשיה קאמר וכן נראה מדפריך עליה דהעלתה צמחים חוששין לה ומי אמר רב

נחמן הכי והאמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ולא משני הא דסביך הא דלא סביך ועוד מדפריך רב יוסף לרבינא ולא לרב נחמן משמע דלרב נחמן לא בעי לא סביך ולא סריך ואין נקב פוסל שם שדופן סותמתו ומיהו לא ידעינן מנא ליה שלא יהא הלכה כרבינא שהוא בתרא ושמא אין זה רבינא סתמא שהוא בכל הש"ס שהיה חבירו של רב אשי שנולד ביום שמת רבא מדבא רב יוסף להשיב על דבריו ובהלכות טרפות של רבינו גרשום כתב דריאה הסמוכה לדופן אף במקום רביתייהו דאוני וסרוכה וסבוכה בבשר שבין הצלעות או בצלעות עצמן בדקינא להו בנפיחה עם הצלעות או גוררין הבשר עם הסירכא ומנפחין לה אם עולה בנפיחה כשרה דכיוון שהסירכא קיימת וסותמת כל הנקב לא יתפרק עוד כיון דבמקום רביתייהו קיימא ובקונטרס פירש דסביך בבשרא היינו דוקא בבשר שבין הצלעות אבל בצלעות עצמן לא:

לא למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה - ה"נ הוה מצי למימר למעוטי שלא במקום רביתייהו:

העלתה צמחין מהו אמר ליה כשרה - והא דאמר לעיל דחוששין לה היינו בסרוכה לדופן דמוכחא מילתא שהסירכא מחמת נקב:

דף מח:

שדרה לקמיה דרבי יצחק נפחא - לא מפני שקבל לקושיתם כדפירש בקונטרס דלעיל שנינו דלא צריכא אלא לר"ש אלא משום דדלמא אי הוה ריאה קמן הוה מינקבה ואע"פ שרבי אמי הקשה לעיל קושיא זו לעולא ממתניתין דהריאה שניקבה או שחסרה קיבל תירוצו של עולא ויש ספרים דגרסי לעיל איתיביה רבי אחא לעולא:

דלמא אי הוה ריאה קמן הוה מנקבה - לא משום דדרך הוושט מינקיב ואתאי דא"כ אמאי מכשר בסמוך בחתיכה דכבדא אלא בעי למימר דרך הסמפונות יצא ונכנס בריאה מבחוץ:

אי קופא לגיו אי קופא לבר - אין לפרש כשהמחט מקצתה חוץ לכבד ומקצתה בתוכו אבל כולו בתוך הכבד כשרה בכל ענין דסמפונא נקיט ואתא דא"כ מאי פריך ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות דעל כרחך התם כשהוא בתוך בית הכוסות איירי דאי בחלל הגוף היכי קאמר מצד אחד שלא ניקבה אלא עור אחד כשרה הא ודאי דרך הוושט נקיב ואתא אלא אי קופא לגיו לצד סמפון של כבד קאמר ואפילו כולה בתוך הכבד ונראה דדוקא גבי כבד יש חילוק בין קופא לגיו לקופא לבר אבל בריאה כשרה בכל ענין

דקרובה לקנה וסמפונא דריאה יש לה ריוח וחלל גדול וכן אם נמצאת בתוך הקורקבן כשר שדרך הוושט בא מחט עם המאכל שהקורקבן תלוי בוושט:

דף מט.

אבל דזיתא מבזע בזע - פירש הקונטרס ולמאן דחייש במחט חייש נמי הכא ואם כן הוה דלא כהלכתא דקיימא לן הלכתא כרבי יוחנן דמכשיר לעיל אבל נראה דאפילו רבי יוחנן במחט הוא דתלינן שבאתה דרך הסמפונות אבל קשייתא דזיתא שהם גסים ואינן יכולין לבא בריווח דרך הסמפונות חיישינן שמא ניקבה הוושט וחזר ונכנס בכבד:

כהנים נהגו בו היתר - ה"ה ישראלים וכהנים דנקט לפי שהקבה ניתנה לכהנים:

מאי מסייע כהני - דמשום פעם אחת לא היה קוראהו מסייע כהני:

והקדוש ברוך הוא מסכים על ידם - ולרבי ישמעאל לא איצטריך קרא להכי דפשיטא דמסכים כיון שצוה להם לברך:

ואברכה מברכיך - ואפילו עובדי כוכבים המברכים את ישראל מתברכין כדאיתא בירושלמי דברכות דההוא עובד כוכבים דיהיב שלמא לרבי ישמעאל אמר לו מלתך כבר אמורה פירוש איני צריך להחזיר לך שלום שברכתך כתובה מואברכה מברכיך:

שאמר משום אבותיו מאי היא דתניא כו' - פירוש קבלה היתה בידו של רבי אושעיא דרבי ישמעאל משום אבותיו התיר אבל לא מתוך ברייתא זו דקדק ולא גרסינן דברי רבי ישמעאל שאמר משום אבותיו אלא דברי רבי ישמעאל סתם דהא במסקנא מהפכינן ליה ומפרש דמשום אבותיו דקאמר רבי אושעיא היינו משום אבותיו וליה לא ס"ל והא דקאמר הכא שאמר משום אבותיו מאי היא היינו אותה ברייתא שהתיר רבי ישמעאל חלב הקיבה שאתה אומר שהוא משום אבותיו מאי היא:

דף מט:

להביא חלב שע"ג הדקין - לא היה צריך למיכתב (ויקרא ג׳:ג׳) את החלב המכסה את הקרב דמואת כל החלב אשר על הקרב מרבינן אף שעל הדקין או שעל הקיבה לאידך ולמעט חלב שעל גבי דפנות כתביה כדדריש בתורת כהנים:

חלב טהור סותם - לא מיירי הכא בריאה ושומן סותמתה או נסרכה בשומן דפשיטא דטרפה דסתימה זו אינה כלום דאין שומן לריאה ואין זה שומן שלה ולא מיירי הכא אלא כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב שהוא שומן שלהם ותמיד שוכבים בו ואדוק הוא מאד והויא סתימה מעלייתא וחלב העשוי ככובע נמי דאצטריך למימר

דאינו סותם היינו כגון טרפשא דליבא כדאמר לקמן שהן שם כל שעה אבל בריאה אין שום חלב סותם:

חלב חיה מאי - נשאל לרבינו יצחק על מחט שנמצא בקורקבן וניקבה הכיס שלו וגם בשרו רק שהיה שומן סותם למעלה והתיר דלא מבעי לן הכא אלא חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא אבל בחלב טהור דעוף שלא מצינו כנגדו טמא פשיטא דסותם דמיהדק שפיר:

רב ואיסורא דאורייתא וכו' - כדרב פפא הלכה ומסתברא דרבא נמי חזר בו דקאמר לקמן משמיה דרב נחמן חימצא ובר חימצא חד סתים וחד לא סתים:

ושאר כל המשקין מותרין - ואם תאמר כמאן הא אפילו רבנן דבסמוך לא שרו אלא חמשה ויש לומר דה"ה לכולן ואותן ה' דנקט משום דפליג רבי שמעון עלייהו אבל בשאר מודה:

דף נ.

כי פליגי דאייתרא - ההיא דפסחים פרק מקום שנהגו (פסחים דף נא.) כי סליק רבה בר בר חנה אכל דאייתרא מיתוקם כי האי לישנא:

דאייתרא כולי עלמא לא פליגי דשרי - ולהאי לישנא מפרש מילתא דרב נחמן בניחותא אינהו מיכל קא אכלי ליה השתא לדידן דלא אכלינן אפי' סותם אינו ולא כפירוש הקונטרס דפירש דלהאי לישנא בתרא לא מתוקמא מילתיה דרב נחמן:

אפילו ביום שביעי בא ממקום קרוב מונה עמהם - לכאורה היה נראה דיום שביעי לאו דוקא אלא בלילה של שביעי דאכתי לא פסק אבלות מינייהו דאי ביום השביעי הא מקצת היום ככולו ואין שייך לומר מונה עמהם ומיהו אפילו ביום שביעי ממש איירי דבמועד קטן (דף כב.) מוקי לה כשעדיין המנחמים אצלו דאכתי קאי באבלותיה עד שילכו להם:

מדקה לדקה ומגסה לגסה - פירש רבינו חננאל מסתמא מבהמה דקה לבהמה דקה להקל דאי באונא ואומא הוה ליה למימר קטנה וגדולה כדאמר רבי יהודה גבי כרס:

דף נ:

ואיזהו כרס החיצונה בשר החופה את רוב הכרס - וא"ת אם כן חסר להו מי"ח טרפות דבשר החופה את רוב הכרס הוא משב שמעתא דבריש פירקין ובריש פירקין (דף מג.) פירשתי:

רובא ולא הוי טפח פשיטא - פי' פשיטא דרוב מועיל לכולי עלמא וקצת תימה מאי קא משני לא צריכא דאיכא טפח במשהו מהו דתימא עד דמיקרע בה טפח לא הוה טרפה ואמאי ס"ד למימר הכי ורבינו חננאל גריס דאיכא טפח ומשהו ורוצה לפרש רובא דלא הוי טפח היינו כשאין בכל הכרס טפח ולכך פריך שפיר פשיטא דלא בעי טפח שהרי אין בכולה טפח ומשני כגון דאיכא טפח ומשהו מהו דתימא כיון דאיכא בכולה טפי מטפח לא מיטרפא עד דמקרע טפח:

לכשתמתח תעמוד על טפח - כשתקיף הסלע בחוט וימתח החוט יהיה בארכו טפח:

מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בצד אחד כשרה - אבל בהמסס אפילו מצד אחד שלא נקב מעבר לעבר טרפה כך פירש רש"י במקום אחר ואפילו אם תמצא לומר דאין סברא שיהא טרפה הואיל ולא ניקב אלא חצי עור מצינו למימר דכוליה ניקב וחיישינן שמא הבריא כי היכי דחיישי' [גבי ושט] בריש פירקין (דף מג.) למאן דחייש לספק דרוסה והא דקתני במתניתין המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ דמשמע דבעינן נקב מפולש לאו דוקא לחוץ שיהא מפולש אלא כלומר לחוץ כלפי חוץ ולאפוקי נקבו זה לתוך זה והא דקאמר מצד אחד כשרה בעובי בית הכוסות צריך לפרש אותו צד אחד מבפנים כלפי הריעי דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף אפילו לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טרפה דאמר נקובי נקיב ואתאי ואין נראה לר"ת לומר שיהא טרפה בלא ניקב אלא חצי העור של המסס ונראה לו דהמסס נמי מצד אחד כשרה והא דנקט בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה רבותא קמשמע לן לפי שיש לו שני עורות וקמשמע לן דאע"ג שניקב עור אחד שלם אפילו הכי כשרה עד שניקבו שניהם ואגב דנקט מצד אחד כשרה נקט נמי משני צדדין טרפה אע"ג דמילתא דפשיטא היא ועוד אומר ר"ת דהאי נמי חדוש הוא דס"ד אמינא אפילו משני צדדין כגון שניקבו שני העורות כשרה לפי ששוכב ע"ג המסס ומדובק שם בשומן והוא הדין דאותו דבקות מגין שלא יצא הריעי מידי דהוה אחלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה דכשרה קא משמע לן הכא דטרפה וא"ת הא אמרינן בבמה מדליקין (שבת דף לו.) גבי הנהו תלת מילי דאישתנו שמייהו הובלילא בי כסי ובי כסי הובלילא למאי נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות והשתא מאי נפקותא איתא הא בתרוייהו אמרינן מצד אחד כשרה משני צדדים טרפה גם בהובלילא וי"ל דנפקא מינה שלא תטעה לפרש מה שאמר מצד אחד כשרה זהו בהובלילא דהיינו המסס שעתה קורין בית הכוסות אבל במה שקורין עכשיו הובלילא היינו מה שהיו רגילים לקרות בית הכוסות אפילו מצד אחד טרפה הואיל וניקב עור שלם אי נמי שלא נטעה נמי במשני צדדים טרפה דהוי במה שקורין אותו עכשיו בית הכוסות דהוא המסס

אבל במה שקורין עכשיו הובלילא דהוא מה שקורין מתחלה בית הכוסות אפילו משני צדדין כשרה דהויא כמו חלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה:

דף נא.

המוציא מחבירו עליו הראיה - פירוש על הלוקח להביא ראיה שברשות מוכר נטרפה אע"פ שלא נתן מעות עדיין כאן נמצאו וכאן היו כדאמר בסוף פרק המדיר (כתובות דף עו:) והא דקרי ליה מוציא משום דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהיב ליה חיותא והקשה ה"ר י"ט דבנדה פרק הרואה כתם (נדה דף נח.) תניא בדקה עצמה וחלוקה והשאילתה לחברתה היא טהורה וחברתה תולה ומפרש רב ששת דלענין דינא תנן דלא מיחייבא חברתה לכבס הבגד ואמאי לא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו כמו גבי בהמה דהכא וגבי מומין דסוף המדיר וי"ל דלא דמי דודאי כדי לקיים המכר ובקדושין סברא הוא דאמרינן הכי שאומר המוכר ללוקח קח פרתך שברשותך נטרפה והאב אומר לבעל קח אשתך שברשותך נולד המום ואין לנו לבטל המעשה הזה אבל גבי חלוק ליכא למימר הכי ועוד גבי חלוק לעולם הוא ברשות הראשונה בעלת חלוק שלא בא ליד השניה בתורת מכר אלא בתורת שאילה ולא שייך למימר ברשות שואלה נמצאת ולא ברשות בעלת חלוק:

כיון דאיכא מחט מסרך הוה סריך - ה"ה קוץ וכל דבר תדע מדקאמר התם ליכא מידי למיסרך:

דגר ונפל - ולא הלך דלקמן פסקינן דהלכה אפילו בדיקה לא בעי:

דהוו שגרן כרעיה בתרייתא - לא בנפילה מיירי:

נפל לארעא חוששין - אף על גב דבנפילה בעינן עד שיפול מעשרה טפחים כדאיתא בפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נ:) ומכריסא דתורא עד ארעא ליכא אלא ארבעה טפחים כדאמר התם (דף נא.) מ"מ חיישינן הכא משום דנפיל מחמת ההכאה שמנגחין זה את זה:

בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים - משום דאיכא ריעותא דאינו הולך איצטריך ליה לאשמועינן דאי לאו הכי פשיטא דאזלינן בתר רוב ולדות וא"ת א"כ מאי קא מסייע ליה מבן יום אחד דמטמא בזיבה התם ליכא ריעותא א"נ כשחיה הרבה אחרי כן וי"ל דאם איתא דאתרמי ריסוק אברים מחמת בית הרחם א"כ היה לנו לחושבו לאונס לענין זיבה ועוד דזובו מוכיח שנתרסקו אבריו בבית הרחם וכעין ריעותא הוא דמסתמא דמחמת כך בא הזוב אלא ודאי לעולם אין בו ריסוק אברים:

דף נא:

מודה רבי שמעון לענין קדשים - לא הוה צריך כאן לדברי רבי יוחנן דבבכור עסקינן דתלי רחמנא בפטר רחם וקדשים גופייהו לא יליף ר"ש אלא מבכור לידה כדאמר בריש יוצא דופן (נדה דף מ.) ולרבותא נקט הכא כל קדשים:

עמדה אינה צריכה מעת לעת אבל בדיקה ודאי בעיא - אבל לא עמדה בעיא ודאי מעת לעת ובעיא נמי בדיקה כדתנן לקמן (דף נו.) דרסה וטרפה בכותל או שריצצתה בהמה צריך מעת לעת ואמר בגמרא משום ר"א בר' ינאי אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה וא"ת והא תניא בפ' התערובת (בזבחים דף ע:) נתערבה בשור שנעבדה בו עבירה בכלאים ובטרפה ובגמרא (דף עד:) פריך האי טרפה היכי דמי אי דידע ליה לשקלה אי דלא ידע ליה מנא ידע ומשני ר"ל דאיערב בנפולה ופריך בנפולה לבדקיה ומשני קסבר עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה והשתא על כרחך עיקר שינויא לא הוי מעמדה צריכה מעת לעת דאכתי ליבדקיה בהילוך ועוד דכיון דמעת לעת סגי אמאי קתני ירעו עד שיסתאבו אלא עיקר שינויא מהלכה צריכה בדיקה וכיון דאין מרויח שום דבר במה שאומר עמדה צריכה מעת לעת ל"ל למימר הכי הא כ"ע מודו הכא דעמדה אינה צריכה מעת לעת ונראה דגרסי' התם עמדה אינה צריכה מעת לעת אע"ג דלא צריך ליה התם נקטיה אגב הלכה בעיא בדיקה:

והלכתא היכא דנפלה מן הגג כו' - הא דלא קאמר הלכה כרב יהודה בריסוק אברים משום דבעי לאשמועינן דוקא עמדה למעוטי פשטה ידה לעמוד וננערה לעמוד:

דף נב.

קטניות אין בהן משום ריסוק אברים כו' - אית ספרים דגרסי בתר הכי חמצי אין בהם משום ריסוק אברים חפצי יש בהם משום ריסוק אברים וכן לגרסת הקונטרס משמע דלא הוו בכלל קטנית וי"ל דקטנית מיירי בדברים דקים כמו עדשים ואורז ודוחן:

והא רב נמי גיסטרא קאמר - מעיקרא הויא אתי ליה דרב שפיר דדלמא לא חשיב גיסטרא אבל כיון דחשיב ההוא דרב כהנא נבלה משום גיסטרא דידיה נמי נבלה היא:

אי הכי היינו דרב - לאו דרב ממש דההיא דרב לאו גיסטרא הוא ודידהו הוי גיסטרא ונבלה אלא כלומר מרב הוה להו למפשט דהא עדיפא מדרב:

סברי מרתח רתח - אבל אי בעו מיניה חדא אפילו אי מכשר בתרתי לא רתח במה שבאים להחמיר ובסוף פרק שני דזבחים (דף ל:) אין מתיישב כמו בכאן גבי הא דבעי מיניה לוי מרבי כזית למחר בחוץ לרבי יהודה מאי:

נעקרה צלע טרפה - פירש בקונטרס אפילו בלא אסיתא ור"ת מפרש עם האסיתא דהא משמע לעיל צלע בלא חוליא ליכא מאן דטריף עד דאיכא רוב צלעות דפריך לרב כהנא ולרב אסי מעולא בר רבי זכאי ומרבי יוחנן:

דף נב:

אילימא למעוטי חתול - כלומר דוקא זאב דריס באימרי רברבי ולא חתול:
וכי תימא קמשמע לן דזאב בגסה נמי דריס - כלומר דלהכי נקט מן הזאב ולמעלה לאשמועינן דכל מן הזאב ולמעלה שוה דמה ארי בגסה אף זאב בגסה:
הכי גרסינן אמר רב חסדא דרוסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים - ולא גרסינן נץ במילתיה דרב חסדא דאי גרס ליה א"כ כי פריך ליה מברייתא מנץ נמי פריך וכי משני הוא דאמר כבריבי צריך לומר דקאי נמי בריבי אנץ ואילו מתני' קתני נץ דיש לו דרוסה ומתניתין איירי בכל ענין אף במקום שאין מצילין וכי תימא דמאי דמחלק בריבי היינו בגדיים וטלאים אבל בעופות לא א"כ מאי קא פריך מההיא תרנגולתא דהוה בי רב כהנא ואע"פ שעל כרחך אנו צריכין לחלק משום דלא תקשה ברייתא אמתניתין היינו משום דקסבר דבעופות קלי זיהריה ובגדיים וטלאים לא קלי זיהריה אבל בריבי סובר דמקום שיש לו מצילין קלי בין בעופות בין בגדיים וטלאים אבל במקום שאין מצילין אין לו כלל ארס ואי הוה גרסינן נץ במילתא דרב חסדא אם כן אף בנץ נמי היינו צריכין לומר כן ועוד לאיכא דאמרי דמשני דברייתא כבריבי היא א"כ לרב חסדא יש דרוסה לנץ בכל ענין אף בגדיים וטלאים ומאי איריא דתני מתניתין עוף הדק אפילו גדיים וטלאים נמי:
מ"מ לרב חסדא קשיא - וא"ת ולישני ליה דברייתא באימרי רברבי וי"ל דדומיא דנץ קתני דאף בגדיים וטלאים אין לו דרוסה ומיהו לפירוש איכא דאמרי דאוקי לברייתא כבריבי ובאין לו מצילין לא הוי חתול דומיא דנץ דדרוסת הנץ בעופות בכל ענין ובגדיים וטלאים לא דריס בשום ענין ומתוך כך יתיישב אמאי לא מוקי ברייתא נמי ללישנא קמא כבריבי ובאין להן מצילין הא במצילין יש להן דרוסה משום דדומיא דנץ קתני דאין לו דרוסה בכל ענין:

דף נג.

יש דרוסה לחתול או לאו כו' - הרב ר' יצחק בר"מ מפרש דכל הנך בעיות הוי בכמה זימנין דפעם ראשונה היה עוסק בעופות ושאלו אם יש דרוסה לחתול והשיב לו רב אפילו לחולדה יש דרוסה ושוב היה עוסק באימרי רברבי ושאלו אם יש דרוסה לחולדה אם

לאו והשיב לו אפילו לחתול אין דרוסה ושוב היה עוסק בגדיים וטלאים ושאלו חולדה וחתול יש להם דרוסה או לא וא"ל לחתול יש דרוסה ולא לחולדה וכן היה מפרש ההיא עובדא דשבת פ' תולין (שבת דף קלח. ושם ד"ה בעא) גבי כילה מהו אמר לו אף מטה אסורה מטה מהו א"ל אף כילה מותרת כילה ומטה מהו א"ל כילה אסורה ומטה מותרת ולא קשיא כו' ועוד י"ל דכל הנך הוו בפעם אחת בתחלה שאלו יש דרוסה לחתול או לאו א"ל אתה שואל סתם יש דבר שאף לחולדה יש דרוסה והדר בעי מיניה אם לחולדה יש דרוסה בכל מקום וא"ל אף לחתול פעמים שאין דרוסה והדר בעי מיניה כיון דזה וזה פעמים יש דרוסה ופעמים שאין דרוסה שוים הן או לאו אמר לו יש דבר דלחתול יש דרוסה ולחולדה אין דרוסה וכענין זה יש לפרש ההיא דשבת:

שאר עופות טמאים יש להן דרוסה או אין להן דרוסה - הך דרוסה היינו דשדי זיהריה כי שליף ואין זה כי ההיא דלקמן (נט.) דכל עוף הדורס טמא דהוי מסימני טומאה ולא מבעיא ליה הכא אלא בעופות טמאין אבל פשיטא דאין דרוסה לטהורים:

ובא מעשה לפני חכמים ואמרו יש דרוסה - וא"ת ולישני ליה דהכא רחל קטנה היתה ורב כהנא איירי באימרי דברבי וי"ל דא"כ מאי איריא דנקט רב כהנא שועל אפילו חתול נמי:

ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין דרוסה - וא"ת ולישני ליה דהכא רחל גדולה היתה וכן משמע מדלא נקט טלה וי"ל דא"כ לא הוה רב דימי משמיענו שום חדוש בהאי מעשה דאפילו לחתול אין דרוסה ברברבי:

קא משמע לן דבהדי דשליף שדי זיהריה - יש שטועין להתיר לשחוט כשהנץ שוכב ע"ג העוף ולא הסיר רגליו עדיין דאכתי לא שליף ולא שדי ביה זיהריה ואסור לעשות כן דכשהנץ רודף אחר העוף ולוכדו מכהו כמה פעמים ברגליו ודריס ושליף כמה זימנין:

רוב אריות דורסים - וא"ת אפילו אם תמצא לומר דצפורן זה מחמת חיכוך אתא מ"מ אפילו בשאר שוורים שאין בהם צפורן היה לנו לחוש כיון דרוב אריות שבין השוורים דורסין ובסמוך נמי דקאמר אביי אבל מקום צפורן חיישינן למה לי מקום צפורן כלל ואומר ר"ת דהכי פירושו רוב אריות דורסין כלומר ראויין לדרוס שהן בריאים ודורסים ומעוטן חולין ואין דורסים ורוב אריות הדורסים שהם בריאים אין צפורן נשמטת מהן וזו הואיל וצפורן יושבת לו על גבו מסתמא האי ארי חולה הוא ולא מחמת דרוסה בא צפורן זה לכאן אלא בכותל נתחכך והיה הארי שוכב אצל הכותל ומחמת שנתחכך השור בכותל וברגלו של ארי נשמטה ממנו הצפורן וישבה לו על גבו ופריך אדרבה אע"ג דרוב שוורים מתחככין מ"מ רוב שוורים אין מתחככין במקום שרגל ארי מונחת שם שתשב

לו צפורן על גבו ויש לתלות הצפורן בדריסת הארי ואע"ג דרוב הבריאים הדורסים אין צפורן נשמטת ומסיק דאיכא למימר הכי והכי ורב לטעמיה דלא חיישינן לספק דרוסה דאוקמינן אחזקתה קמייתא בחזקת שלא נדרס:

כל הדורס אין הצפורן נשמטת - האי כל לאו דוקא וכן כל המתחכך דבסמוך אלא כלומר רוב הדורסין רוב המתחכך:

דף נג:

שרקפא - קן של עופות ודרור קן לה (תהלים פד) מתרגמינן שירקפא ובקונטרס פירש סל מלא עופות:

אתי בהו לידי תקלה - והא דאמר לקמן בפירקין (דף נח.) גבי ביצי ספק טרפה שיחלא קמא משהינן לה אי הדרא טענה שריא ולא חיישינן לתקלה וי"ל דהא אמר פ"ק דפסחים (דף כ:) דתקלה עצמה תנאי היא ועוד התם אי סופה לטעון ממהרת לטעון ועוד דלמאי דמסיק הכא דלפרסומי מילתא עביד הכי ניחא:

ספק שונרא ספק קניא אימר קניא - לעיל בפ"ב (דף כח. ד"ה אתא) פירשתי וא"ת דבריש התערובת (זבחים דף עד:) אמרינן גבי נתערבה בטרפה האי טרפה ה"ד אי דידע ליה נישקליה ואי דלא ידע ליה מהיכן ידע א"ר ינאי דאיערב נקובת הקוץ בדרוסת הזאב ור"ל אמר דאיערב בנפולה ורבי ירמיה אמר דאיערב בולד טרפה ורבי אלעזר היא ומפרש דכולהו כר' ינאי לא אמרי בין נקובת הקוץ לדרוסת הזאב מידע ידיע האי משיך והאי עגיל וא"כ אפשר לברר כאן אי שונרא אי קניא וי"ל דדוקא התם מן הזאב ולמעלה אבל בשונרא לא ידיע ואם תאמר א"כ לישני התם דאיערוב נקובת הקוץ בדרוסת חתול ובגדיים וטלאים וי"ל דניחא ליה לאוקומי בכל הבהמות והאי דלא משני דאיערוב דרוסת הכלב בדרוסת הזאב דלמא אפשר לברר:

דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כו' - פ"ה כגון ספק דרוסת ארי או שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ משמע דודאי דרוסה לא מהניא בדיקה וכן פירש הרב רבי יצחק בר' מאיר ז"ל דודאי דרוסה אין לה בדיקה שפעמים שמאדים הבשר ואין יכול לכוין יפה ונראה דיש בדיקה אפילו לודאי דרוסה מדאמר בסמוך בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעיים ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמם אבל אם האדים הבשר שכנגד הסימנים ולא האדימו הסימנים כשרה אע"ג דודאי נדרסה שהרי האדים הבשר וא"כ איכא ודאי זיהרא ועוד דקאמר בסמוך דמורי ביה רב מכפא עד אטמא והיינו ע"כ ודאי דרוסה דרב לא חייש לספק דרוסה דלא הדר ביה כדפירש בקונטרס לעיל מההיא

דכל גגות (עירובין צד.) והא דאמר בריש פירקין (מג.) נפקא מינה לספק דרוסה ולא אמר לודאי דרוסה משום דאף לספק דרוסה קיימא לן דחיישינן ועוד מדבעי בסמוך ושט נקובתו במשהו דרוסתו נמי במשהו קנה נקובתו בכאיסר דרוסתו בכמה אלמא אע"ג דמאדים במשהו ונדרס ודאי בעי למימר דכשר עד שיהא בו בכאיסר ונראה שגם בקונטרס לא נקט ספק דרוסה אלא משום דאז צריך לבדוק בכל מקום גבה וכריסה וצדה וכל מה שכנגד בני המעיים אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום:

דף נד.

אילימא כפא דידא היינו כנגד בני מעים - פירש הקונטרס כפא דידא עצם רחב של כתף שקורין אשפלדו"ן בלע"ז עד אטמא הירך דהיינו כנגד בני מעיים דריאה וכבד נמי מיקרו בני מעיים לקמן (דף נו:) גבי נחמרו בני מעיים וקשה לפירושו דנהי דבלשון משנה ובברייתא הוו בכלל בני מעיים בלשון אמוראי לא הוו בכלל כדמוכח לעיל (דף נא:) גבי נפולה דקאמר אמימר נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעים ומר זוטרא מוסיף כנגד כל החלל משמע דלא מיקרי בני מעיים אלא כרס ודקין ואתא מר זוטרא לאוסופי עד כנגד הדפנות כגון ריאה ולב וכבד וקורקבן ובתר הכי בעי רב הונא נגד הסימנין מאי ואמר ליה רב אשי דקשין הן אצל נפילה וכן לעיל (דף נג:) דקאמר שמואל דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים ואח"כ מוסיף רב חנן בר רבא משמיה דרב כל החלל ונראה דכפא דידא דהכא מסוף כפא דידא עד אטמא דאין בכלל זה אלא כרס ודקין ולהכי פריך היינו כנגד בני מעיים והא דלא משני מתחלת כפא שבא להוסיף אף ריאה וכבד משום דמשמע ליה כפא סוף כפא וגם הוה ליה למנקט כנגד כל החלל וגם ניחא ליה למימר מכפא דמוחא כדשמעינן ליה לרב לעיל (שם) דקאמר צריכה בדיקה נגד כל החלל ואפילו בסימנין:

יביא ויקיף - יחתוך סימן זה עצמו שנשחט במקום אחר אם דומה מראית של חתכים טרפה דהואיל ודומין י"ל שאף חתך הראשון אחר עיקור נעשה וההיא דפ"ב (לעיל כח.) דשחט את הוושט ונמצאת גרגרת שמוטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה אין יכול להקיף על ידי שיחתוך הוושט עדיין במקום אחר דממה נפשך לא יהו דומין החתוכין זה לזה אפילו נשמטה הגרגרת קודם שחיטה דאותה שעה היה עדיין חיות בוושט ועכשיו אין בו חיות כלל וא"ת ויביא עוף אחר וישחוט בו את הוושט ואח"כ ישמוט את הגרגרת ויראה אם מראיהן של השמוטות הללו שוין וי"ל דאין מקיפין אלא

באותו עוף עצמו או באותה הבהמה עצמה ולמאי דגרסינן כאן בספרים יביא בהמה אחרת ויקיף קשה:

ואלו כשרות בבהמה - כולהו צריכי כדפרישנא בריש פירקין (דף מב. ד"ה ניקב):

דף נד:

(שייך לע"ב) **וחזייה לדרב מתנא דאתיא בזה הכלל מ"ט דדמיא לנטולי** - וא"ת דהכא משמע בין לר"י בין לר"ל דלא מרבינן בזה הכלל אא"כ דמיא להנך דמתניתין ואם כן ההיא דרכיש בר פפא דלקתה בכוליא אחת היכי אתיא האמר בריש פירקין (לעיל מג.) דלעולא דאמר ח' טרפות מנו חכמים דאתי למעוטי דרכיש בר פפא דלא דמיא וי"ל דסבר רכיש דמרבינן בזה הכלל אע"ג דלא דמי ורבי יוחנן ור"ל פליגי עליה כמו עולא א"נ סבר כר"ל דאלו כשרות דוקא ואתיא מאלו כשרות כי היכי דאתי דרב מתנא לר"ל אע"ג דלא אתיא בזה הכלל וא"ת ואמאי מוקי תלמודא פלוגתייהו בדרב מתנא לוקמה בדרכיש דרבי יוחנן סבר חזייה לדרכיש דאתיא בזה הכלל ואע"ג דלא דמיא ואתא אלו טרפות למעוטי ור"ל סבר דחזייה לדרכיש דלא אתיא בזה הכלל משום דלא דמיא ותני אלו כשרות למימר דהני הוא דכשרות הא דרכיש בר פפא טרפה וי"ל דקים ליה למסדר הש"ס דפליגי בדרב מתנא:

אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפניהם - פ"ה בעלי אומניות שעוסקים במלאכת אחרים וליישב לשון רשאים פירש כן ונראה דאפילו עסוק במלאכתו לא מחייב כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף לג. ושם) מה [קימה] שאין בה חסרון כיס אף [הידור] שאין בה חסרון כיס והר"ר יעקב בר שמעון היה מיישב לשון רשאין אפילו עסוק במלאכתו דאין רשאין כמו אין חייבין כי ההוא דתנן פרק המקדיש שדהו (ערכין דף כח:) שור זה עולה אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה אע"פ שאינו רשאי ופירושו אע"פ שאינו חייב כדמתרגמינן לא תהיה לו כנושה לא תהא ליה כרשיא וכן יש לפרש ההיא דפ"ק דקדושין (דף לג:) אין אדם רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית שלא יהא כבודו מרובה משל שמים ולא שיהא אסור אלא אינו חייב לעמוד קאמר ומיהו ברוב ספרים גרס בההוא דערכין אע"פ שאינו חייב אבל בספר שהועתק מאותו ספר שכתב רבינו גרשום כתוב אע"פ שאינו רשאי וגם רש"י הביא ראיה בתשובה מספר רבינו גרשום דרשאי הוי כמו חיוב:

כסלע כיתר מכסלע - פ"ה דקאי אפלוגתא דשדרה וגולגולת דקאמרי בית הלל כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה [אמר שמואל] בריש פרקין (דף מב:) וכן לטרפה

ואמרינן בבכורות פרק על אלו מומין (בכורות דף לז:) כמה ינטל מן החי וימות ואמר שמואל כסלע ואיכא דאמרי התם במתניתא תנא כסלע ור"ת מפרש דקאי אהא דאמר בסמוך (דף נה:) גבי גלודה ואם נשתייר בה כסלע כשרה וקשה לפירושם דמלתא דפשיטא הוא דסלע הוי כיתר מכסלע דלא קתני בהו עד וי"ל דאשכחן בכמה דוכתי דהוי כמו עד אע"ג דלא קתני בהו עד בפרק הזהב (ב"מ דף נא:) כמה תחסר ויהיה בה אונאה ד' איסרין ופריך בגמרא ורמינהי כמה תחסר ולא יהיה בה אונאה כו' ומשני תנא דידן קא חשיב (מלמעלה למטה) ותנא ברא חשיב (מלמטה למעלה) ובפרק הכונס (ב"ק דף סא.) עברה גדר ארבע אמות (חייב) והתניא (פטור) ומשני תנא (ברא) חשיב מלמעלה למטה ותנא (דידן) חשיב מלמטה למעלה ומיהו אכתי קשה דגלודה גבי כשרות מיתניא וכי חשבת מלמעלה למטה ד' סלעים ג' וב' כשרה עד כסלע הוה ליה עד ועד בכלל כיון דאמרת דכסלע כיתר מכסלע וכן גבי גולגולת דקאי אכמה חסרון וטהורה א"כ מאי פריך מחבל המטה ומהדקין שבכלי חרס וכי חשבת נמי בגלודה ובגולגולת מלמטה למעלה הויא ליה עד ולא עד בכלל ואם כן הוה להקל ובמסקנא מוכיח דכל דוכתי הוי להחמיר ונראה דקאי אנקדר כסלע דאמרינן לעיל (דף נ:) טרפה דלכשתמתח תעמוד על טפח ור' חייא בר אבא פליג ואמר כסלע כשרה יתר מכסלע טרפה ואתא רב נחמן לאשמועינן דכסלע כיתר מכסלע ולא איירי כלל לענין עד ועד בכלל אבל בכאיסר אשמועינן דעד ולא עד בכלל דע"כ מלמטה למעלה חשיב דאאלו כשרות קאי:

הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהם כו' - למאי דגרסינן הן משמע דכלי חרס בתחלתן לא חשיב כלי בפחות מכדי סיכת קטן ועד לוג דקתני לא מצי קאי (אהך) אלא אשברים קאי אמנם לא מצינו בשום מקום דבעינן שיעור לכלי חרס מתחלתן והא דתנן במסכת מקואות (פ"ד משנה ג) החוטט בצינור לקבל צרורות בשל עץ בכל שהוא בשל חרס ברביעית היינו דוקא לקבל צרורות והתם נמי פליג רבי יהודה ואמר אף בשל חרס בכל שהוא ולא קאמר רביעית אלא בשברי חרס ובסדר המשנה לא גרסינן הן במסכת כלים בפרק שני (משנה ב) אלא גרסינן התם הדקין שבכלי חרס וקרקרותיהן כו' ומשתמע כמו הן כיון דגרס וקרקרותיהן:

דף נה.

שיעורן בכדי סיכת קטן ועד לוג - אבל אם היה תחלתן יותר מלוג בעינן שיעור גדול לשברים יותר מכדי סיכת קטן ואפילו יחדו בטלה דעתו אצל כל אדם ואין יחודו יחוד דאין דרך ליחד שברים הבאים מכלי גדול לצורך סיכת קטן וכן נראה דע"י יחוד מיירי

הכא דהיאך יקבלו שברים טומאה אם לא ע"י יחוד הא אמרינן בסוף המצניע (שבת צה:) דכלי חרס שניקב כמוציא זית טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים ושם פירש בקונטרס כלומר טהור הוא מלקבל טומאה עוד משום סתם כלי חרס ששיעורו בזיתים וגם אם היתה עליו טומאה נטהר ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים שאם יחדו שוב לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא או אם מתחלה היה מיוחד לרמונים לא נטהר אלמא בעינן יחוד וא"ת דתנא בתוספתא דכלים בשלהי פרק מחט וטבעת שולי המחצין ושולי הפחתין וקרקרות הכלים ודופנותיהם [מאחוריהן] אין ממלאין בהן ואין מקדשין בהן ואין מזין מהן וכו' שפן ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי ר' מאיר וחכ"א כל כלי חרס שטהר שעה אחת שוב אין לו טומאה לעולם ואי בעינן יחוד לקבל בו רמונים כשניקב כמוציא זית הא מיד כשניקב נטהר וכשיחדו לרמונים אחר כך איך יקבל טומאה מכאן ולהבא אבל אי לא בעינן יחוד אתי שפיר דלא נטהר כל זמן שהוא ראוי לרמונים וי"ל דההיא דתוספתא מיירי בדלא חזי על ידי יחוד בלי תיקון ולהכי בשברים הפחותין מכשיעור המפורש כאן בשמעתין דמחמת גריעותא לא מהני יחוד אבל היכא דלא בעי תיקון דאין מחוסר אלא יחוד לא אמרן דכיון שטיהר שוב לא יקבל טומאה לעולם והא דתנן במסכת כלים (פ"ה מ"ח) חתכו חוליות פחות מארבעה טפחים טהור מירחו בטיט מקבל טומאה משיסיקנו לאפות בו סופגנין משמע דאתא ביה טומאה ע"י תקון שאני התם דחשיב כלי גמור ע"י שנעשה אחר כך שלם כמתחילה ע"י תקון אבל שברים קטנים אין נחשבים להיות עוד כלים ע"י שום תקון וא"ת לפי מה שפירש דלא מהני ראויות לשברים לקבל טומאה עד שיחד הא בפרק כל הכלים (שבת דף קכד:) פליגי ר"מ ור' יהודה בכלי שנשבר בשבת וראוי למלאכה אחרת לענין טלטול דר' יהודה אוסר לטלטל משום נולד ור"מ שרי דלית ליה נולד אבל כ"ע מודו שאם נשבר מערב שבת דלא הוי נולד ושרי לטלטולי בשבת הואיל וראוי למלאכה אחרת אלמא מנא הוא לענין שבת ואם כן לענין טומאה נמי מנא הוא כדאמר רבא בפרק כל הכלים (שבת דף קכג.) גבי מחט של יד מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא ועוד מוכח התם דלא בעינן יחוד לענין שבת גבי רבא דאיתווס מסאניה בטינא ואתא שמעיה ושקל חספא וקא מכפר ליה ומפרש טעמא משום דאילו הוה בחצר חזי לאיכסויי ביה מנא וי"ל דלעולם בעינן יחוד לענין טומאה והא דקאמר רבא מדלענין טומאה לאו מנא הוא היינו אפילו ע"י יחוד דכיון דניטל חודה או עוקצה לא מהני בה יחוד והא דתנן במסכת כלים פרק י"ג (מ"ה) מחט שניטל חודה או עוקצה טהורה ואם התקינה למיתוח טמאה לאו יחוד בעלמא קאמר אלא שעשה שום תיקון אבל היכא דהוי מנא

לענין טומאה ע"י יחוד לענין שבת לא תקנו יחוד וכן משמע התם בההיא דתרגמא אביי אליבא דרבא בגולמי דזימנין דמימליך עלייהו ומשוי להו מנא משמע דאע"ג דטהורה היא דאכתי לא מימלך עליה אפילו הכי מותר לטלטלה הואיל וראויה להיות כלי ע"י יחוד ומיהו קשה מההיא דאמר בפרק במה אשה יוצאה (שבת דף נח:) העושה זגין למכתשת ולעריסה ולמטפחת תינוקות יש להם עינבל טמאים אין להם עינבל טהורים נטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהם ומפרש ר' יוסי בר' חנינא הואיל וראוי להקישו ע"ג כלי חרס רבי יוחנן אמר הואיל וראוי לגמוע בו מים לתינוק אלמא בראויות בעלמא בלא יחוד מקבל טומאה אע"פ שלא יחדו לגמוע דעל כרחך בלא יחדו מיירי מדפליג עלה ר' יוסי בר' חנינא ולא מטמא משום גימוע דבעינן מעין מלאכה ראשונה ועוד אי יחדו מה לי לא היה לו עינבל מעולם מה לי היה לו עינבל וניטל ועוד מדפריך עליה ורבי יוחנן לא בעי מעין מלאכה ראשונה והא תניא יכול כפה סאה וישב עליה כו' וא"ר אלעזר אומרים במדרסות עמוד ונעשה מלאכתנו ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו ורבי יוחנן אמר אף אומר בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו וההיא ע"כ בלא יחוד דומיא דכפה סאה וישב עליה דאיירי כשלא יחדו לישיבה דממעט ליה מדכתיב אשר ישב עליו הזב מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרין לו עמוד ונעשה מלאכתנו וי"ל דשאני גבי זגין דכיון שגם הדיוט יכול להחזיר העינבל כדקאמר התם אית לן למימר דחשיב כלי ע"י דבר מועט שעדיין ראוי לגמוע קודם חזרת עינבל ואפילו בלא יחוד ולמ"ד הואיל וראוי להקישו על גבי כלי חרס ניחא ממה נפשך אי בעלמא בעי מעין מלאכה ראשונה הכא נמי לא מהני לגמוע מים דהיינו מלאכה אחרת ואפילו את"ל דבעלמא טמא בלא יחוד הכא שעומד למלאכה ראשונה ע"י חזרת העינבל אי לא דראוי להקישו לא הוי טמא ולא סגי ליה בגימוע מים דהוי כמו עמוד ונעשה מלאכתנו:

התם לחומרא - השתא חוזר בו מכל מה שתירץ והוי כמו אלא:

כל שיעורי חכמים להחמיר - וא"ת בפרק תפלת השחר (ברכות דף כו.) דקאמר רבי יהודה עד ד' שעות ובעי בגמרא אי עד ועד בכלל אי לא עד ועד בכלל ופשיט דעד ועד בכלל דומיא דההיא דקאמר רבי יהודה גבי תפלת המוספים עד ו' שעות דהוי עד ועד בכלל כדמוכח התם והיינו קולא שיכול להמתין ולהתפלל עד סוף ארבע וי"ל דאיכא נמי חומרא דלא אמרינן עבר זמנו וחייב עדיין להתפלל כל שעה רביעית וא"ת והיכי פשיט ליה דעד ארבע שעות מתפלת המוספין דלמא האי עד ועד בכלל והאי עד ולא עד בכלל כדקאמר הכא גבי ההיא דחבל היוצא מן המטה דחמשה כלמעלה ועשרה כלמטה וי"ל דשאני הכא דשניהם שוים דתרוייהו לחומרא:

דף נה:

והרי מים זכים דכשרים הכא והכא - פ"ה לא ידענא מאי קושיא וי"ל דהכי פירושא והרי מים זכים דאתו מחמת לקותא וכשרים בכוליא ולא גמרינן ממוגלא ואם כן אין לדמות הטרפות זו לזו:

בלשון יחיד אני שונה אותה - שבמשנה עצמה היה שונה דברי רבי שמעון אבל אין לפרש משום דאתיא כיחידאה דמה בכך האמר בפ' החולץ (יבמות דף מב:) סתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם:

דף נו.

להביא עור של בית הבושת - לקמן בהעור והרוטב (דף קכב.) פירש רש"י הא דלא חשיב ליה בהדיא בהדי אינך בברייתא משום דבעולה מיירי שהוא זכר ומיהו איכא מאן דתני זבח בפרק כל הזבחים שקיבלו (זבחים כח. ושם) ולא קתני עולה ויש לומר דלא חשיב אלא מידי דהוה בכל הקרבנות ועור שתחת האליה אע"ג דאינה קרבה אלא בכבש מ"מ איתיה או באכילת אדם או באכילת מזבח וא"ת אמאי לא קאמר נמי להביא עור השליל דחשיב לקמן במתניתין בהעור והרוטב (דף קכב.) בהדי אלו שעורותיהם כבשרן ואומר ר"ת משום דאין מפגלים בשליל כדאיתא פרק כל הפסולין (זבחים לה.) פיגל בשליל לא נתפגל הזבח ואף השליל לא נתפגל:

ורבי יוחנן אמר אף במסמר - וליכא משום מכלה ממונן של ישראל ובפלוגתא לאו דוקא דרבי יוחנן דאמר אף במסמר לא כרבי יהודה ולא כרבי נחמיה:

נבלות והא שחוטה היא - וא"ת והא שמעינן ליה לרבי יהודה דאמר פרק חטאת העוף (זבחים סט: ושם) דשחיטת העוף אינה מטהרת טריפתה מטומאתה דקאמר נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה טרפה למה נאמרה להביא טרפה ששחטה (שחלבה טהור מכלל שהיא מטמאה) וכן ריש מסכת טהרות גבי י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור שחיטתה ומליקתה מטהרת טרפתה מידי נבלה רבי יהודה אומר אינה מטהרת וי"ל דמ"מ כיון דלר' נחמיה מטהרת לא הוה ליה למימר שהיה מאכיל נבילות ועוד דלא מסיק אדעתיה תסתיים דרבי יהודה הוא דבדיק בידא:

מר אמר שמואל בדיק בידא וכן רב - ואף על גב דכבר אמרינן לעיל רב ושמואל ולוי דאמרי מכניס ידו לפנים ובודק מ"מ אשמועינן הכא דמעשה נמי עבד:

והא תני לוי טרפות שמנו חכמים וכו' - בחנם מקשה מברייתא ארב ושמואל דאלוי גופיה הוה מצי למפרך דאמר לעיל מכניס ידו לפנים ובודק:

דף נו:

באלו בני מעיים אמרו בקורקבן בלב ובכבד - אבל ריאה לא חשיב כדאמרינן לקמן (דף נז.) דאין ריאה לעוף לא לינפל ולא ליחמר ואף על גב דמסיק דחזקיה לגמרי היה אומר דאין לו ריאה שלא היה בקי בתרנגולים מכל מקום הוא אמת כדאמר רב חגא הואיל ורוב צלעות מגינות עליה:

איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו - כן גריס רש"י ופירש דמספקא ליה אם הורו בטרפחת לאיסורא כרבי טרפון דסנהדרין (דף לג.) דהאכילה לכלבים וכן פירש ר"ח ופסק בטרפחת לחומרא מדמספקינא להאי הורו לחומרא וזהו תימה דהתם חשיב ליה טועה בדבר משנה ור"ט נמי חזר בו ומיהו שמא יש לחלק בין בהמה לעוף דמצי למימר דהכא מיירי בטרפחת של עוף דמיטריף טפי וליכא למיפשט מדתני לוי דלא חשיב טרפחת בהדי יתר עליהן בעוף משום דלא מיירי בפלוגתא כי היכי דלא חשיב ניטלה הנוצה לר' יהודה ומיהו יש לתמוה אמאי לא מבעיא לן הכא אם הורו בטרפחת ובזפק בתרוייהו להיתרא דכי האי גוונא מיבעיא לן פרק כירה (שבת מו.) גבי הורה במנורה כר' שמעון בנר דאיבעיא להו הורה במנורה להיתרא וכרבי שמעון בנר להיתרא או דלמא הורה במנורה לאיסורא וכרבי שמעון בנר להיתרא ונראה דגרסינן בספרים הכא הורו בטרפחת להיתרא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו והשתא ניחא דלא מספקא ליה הכא אם הורו בטרפחת לאיסורא דמילתא דפשיטא היא דשריא כדמוכח במסכת סנהדרין (דף לג.) דאפילו ר' טרפון חזר בו וטועה בדבר משנה חשיב ליה והא דלא מיבעיא לן התם אם הורו במנורה להיתרא כגון שלא הדליקו בה באותה שבת התירו לטלטלה כר' שמעון דמתיר התם נר שהדליקו בו באותה שבת אבל כר' שמעון דנר לא סבירא להו משום דדחייה בידים דלא שייך התם לתלות היתר של מנורה בהיתר של נר דמנורה שלא הדליקו בה באותה שבת לא שייך לאסור מטעם מוקצה אלא מטעם בנין כדאמר התם דאית ליה חידקי וגזרינן אטו דחוליות ונר שהדליקו בה באותה שבת משום מוקצה אבל הכא שייך לתלות זה בזה דכי היכי דרבי לית ליה טרפות בזפק כך לית להו טרפות בטרפחת ומיהו התם פ"ה דמיבעיא לן חדא הוראה היא וה"ק הורה במנורה להיתרא כדרך שהיה רבי שמעון מתיר נר ישן או דלמא תרי הוראות הוו הורה במנורה לאיסורא כדאמר בפירקין וגזר אטו חוליות וכרבי שמעון הורה בנר להיתרא ופירושו מגומגם:

אבל היפך בהם טרפה - בכלל נקובי דמתניתין הוא דטעמא משום דסופו לינקב ולירקב:

דף נז.

שמוטת יד בבהמה כשרה - וה"ה נחתכו דדוקא נחתכו רגליה טרפה אבל ידיה כשרה ולקמן (דף נח:) נמי אמרינן בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא שלשה ה"ז מום ואמר רב הונא לא שנו אלא שחיסר ביד אבל ברגל טרפה נמי הוה:

שמוטת ירך - פי' בקונטרס בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה והדין עמו דכולה שמוטה דשמעתין באיעכול ניביה איירי בבהמה ובעוף אבל לא איעכול כשר כך פסיק לעיל (דף נד:) והלכתא אפילו אפסיק נמי כשרה עד דאיעכול איעכולי והשתא ניחא מה דנקיט בכוליה שמעתין שמוטה ולא נקט דשף מדוכתיה כדנקט רב מתנא לעיל (דף נד:) משום דרב מתנא אסר בלא איעכול ניביה אבל הכא דאיירי באיעכול ניביה שייך לשון שמוטה ולהכי מייתי לעיל דרב מתנא גבי אלו כשרות דוקא ולא מייתי דרב יהודה דהכא ועוד דרבי יוחנן קאמר לעיל אלו טרפות דוקא למעוטי הא דרב מתנא ורבי יוחנן קאמר לקמן שמוטת ירך בעוף טרפה וה"ה בבהמה נמי טרפה מדתני לוי ולא חשיב ליה גבי יתר עליהן עוף ולא משמע דפליג עליה מדמקשינן לעיל מיניה אדרב ושמואל ועוד דלקמן בסוף שמעתא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בעוף טרפה וה"ה בבהמה כדפירשי' ולעיל (דף נד:) פסקי' הלכה דאפילו אפסיק כשרה עד דאיעכול איעכולי ולכך נראה דכולה שמעתין איירי דאיעכול ניביה:

למה ליה למר כולי האי והא אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה - השתא ס"ד דשמוטה וחתוכה הכל אחד ואע"ג דבהמה טרפה כדמוכח מתניתין (לקמן דף עו.) דבהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה מ"מ בעוף כשרה ושמא לא ידע השתא ברייתא דלוי דכל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף ולפי המסקנא דמחלק בין שמוטה לחתוכה ניחא ולרב הונא אמר רב דמכשיר שמוטת ירך בעוף כמו כן בבהמה מדתני לוי ומכשיר אפילו באיעכול ניביה כדפרישנא דכולה שמעתא באיעכול ניביה ואע"ג דאפילו מאן דמיקל לעיל גבי ואלו כשרות מודה באיעכול ניביה רב הונא אמר רב מיקל בכולהו ומיהו קצת תימה דלא מישתמיט בכולה שמעתין למינקט בחד דוכתא שמוטת ירך בבהמה כשרה ולא מסתבר למימר כלל דנקט עוף לרבותא וגם רבי ירמיה שהביא ראיה לדבריו וא"ל אנא מתני' ידענא לא דקדק אלא מהא דאמר רב עלה וכן בעוף אבל מהא דאסרה מתניתין בבהמה לא רצה לדקדק ולומר כ"ש בעוף דזוטר חיותיה ולכך נראה דדוקא בעוף מכשיר רב הונא אמר רב ולא בבהמה ולית ליה ברייתא דלוי ואע"ג דמקשינן מיניה לרב לעיל היינו אליבא דרב יהודה ודוחק:

דילמא שני ליה בין שמוטה לחתוכה - פי' בקונטרס דשמוטה כשרה ואפילו ניטלה כולה ובחתוכה טרפה אפילו בצומת הגידין לבדן ותימה מה רוצה לומר שמפרש שאם ניטלה כולה כשרה אם רוצה לומר שאם ניטל הירך ממקום שהיתה מחוברת באליה כשרה וחתוכה דטרפה כגון באותו עצם האמצעי שבו צומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה הוא תחוב בעצם הקולית שהוא עצם התחוב באליה ואע"ג דבאותו עצם האמצעי טרפה מ"מ בעליון שהוא עצם הקולית כשרה כדמפרש שחותכה מכאן וחיה מכאן ומתה וזהו תימה דאפילו נבלה נמי מקריא אם ניטלה ירך וחלל שלה ניכר כדאמר רבי אלעזר פ"ק (לעיל כא.) וליכא מאן דפליג ומה שייך לקרות זה שמוטה וזה חתוכה שתיהן חתוכות נינהו כיון דאיירי אפילו ניטלה כולה והיה לו לפרש כאן בפשיטות דשמוטה כשרה כגון דלא נחתכו רגליה אלא דשף מדוכתיה עצם הירך שקפץ ממקומו מחור שבעצם האליה שהוא תחוב בו אבל נחתכו טרפה אפילו בצומת הגידין:

דף נז:

מטלית של טרסיים - פי' הקונטרס צורפי נחשת וכן פירש הערוך והביא ראיה דאמר במגילה פרק בני העיר (מגילה דף כו.) מעשה בבית הכנסת של טרסיים שהיתה בירושלים ובנזיר פרק ג' (דף נב.) מעשה שהביא קופה מלאה עצמות מכפר טביא לבית הכנסת של טרסיים פירש בערוך ומסתמא מפני שצורפי נחושת מזוהמים כבורסקי ועל כן היה להם ביהכ"נ לבד ובפ"ק דע"ז (דף יז:) חכם של טרסיים אני אייתו ליה תרי קיבורי חד דשיתיא וחדא דערבא משמע דטרסי וגרדי חדא הוא וקשה דבפ' החליל (סוכה נא:) משמע דגרדיים בפני עצמן וטרסיים בפני עצמן ועוד דאמרי' באגדה דמגילה (דף יג:) בגתן ותרש שני טרסיים היו והיו מספרים בלשון טרסיים משמע שהיא אומה שיש לה לשון בפני עצמה:

ודילמא סבר טרפה יולדת ומשבחת - מסתברא דלא גרסינן יולדת דאין צריך לו כלל ועוד הא אמרינן פ"ק דע"ז (דף טז.) גבי רבי יהודה מתיר בשבורה אמרו לו והלא מרביעין עליה זכר אמר להן לכשתלד אלמא לא מקבלת זכר ומיהו יש לחלק בין טרפה חתוכה רגלים לשאר טרפות:

איזיל ואחזי היכי איתא מילתא - אע"ג דכה"ג חשיב בהמוכר הספינה (ב"ב עה.) מלגלג גבי ההוא תלמיד דאמר ליה רבי יוחנן אם לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה שאני הכא שבא לברר הדבר ולהודיע איך ידע שלמה:

סימן לטרפה כל שאינה יולדת - יש כמה בהמות שפוסקות מלילד ולא מחזקינן להו בטרפות אלא בעי למימר אם יולדת בידוע שאינה טרפה:

דף נח.

מכאן ואילך הוה ליה זה וזה גורם ומותר - אע"ג דבסוף כתובות (דף קיא:) פסקינן כר' יהודה בפרדות דמספקא ליה בפרק אותו ואת בנו (לקמן דף עט.) אי חוששין לזרע האב או לא היינו במילתא דשרי כל חד באפי נפשיה ולא שייך זה וזה גורם אבל הכא דחד אסור וחד שרי הוי ליה זה וזה גורם:

ושוין בביצת טריפה שהיא אסורה - לא כמו שפירש הקונטרס דקאי אפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע אלא קאי אפלוגתא דבית שמאי ובית הלל דפליגי במתניתין במסכת עדיות (פ"ה מ"א) דתנן התם ביצת נבלה שכמותה נמכרת בשוק ב"ש מתירין ובית הלל אוסרין ומודים בביצת טרפה שאסורה מפני שגידולה באיסור ואם תאמר דהשתא חשבי בית הלל ביצת נבלה כבשר דאסרי אפילו כמותה נמכרת בשוק ובפרק קמא דביצה (דף ו:) אמרינן השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב ואפילו רבי יעקב לא פליג אלא דקאמר אם היו מעורות בגידים אסורות אבל בשאינן מעורות מותר ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבלה דאורייתא החמירו אבל בשר עוף בחלב דרבנן הקילו ורבינו תם תירץ דבביצת נבלה החמירו משום דנבלה הוי דבר האסור אבל בשר עוף בחלב דהוי היתר דכל חד וחד באפי נפשיה שרי ולפירושו מתיישב מה שמפרש בערוך דהא דאמר בריש פרק הדר עם הנכרי (עירובין דף סב:) דאפילו ביעתא בכותחא לא לישרי אינש קמי רביה דהיינו כגון ששחט התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות דאי בסתם ביצים אותן אין צריכין היתר דאין לך ע"ה שלא ידע שמותר בחלב ולפי תירוץ הלכות גדולות קשיא מאי אפילו דקאמר אפילו ביעתא בכותחא אטו מי פשוט היתר זה כל כך טפי משאר מילי הא פלוגתא היא דלמאן דאמר בשר עוף בחלב דאורייתא אסירא מידי דהוה אביצת נבלה ויש לומר דלהכי קאמר אפילו שכל העולם היו נוהגין בו היתר ובפרק קמא דביצה (דף ו:) נמי פשיטא ליה לש"ס דשרי גבי הא דאמר רב ביצה עם יציאת רובה נגמרה דקאמר למאי אילימא דשרי לאוכלה בחלב הא במעי אמה אסירא והתניא השוחט התרנגולת כו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב ועוד י"ל דהיינו טעמא דאסרי ב"ה ביצת נבלה גזירה אטו ביצת טרפה וביצת טרפה אסורה משום דגמרה באיסור ומיהו אין נראה תירוץ זה דהא לא גזרינן ביעי דשיחלא בתרא אטו ביעי דשיחלא קמא ואטו ביעי דספנא מארעא:

אלא הא דתניא ולד טרפה כו' - ברייתא היא והוי מצי לאתויי מתניתין דתמורה (דף ל:) כל האסורים לגבי המזבח ולדותיהן מותרין רבי אליעזר אומר ולד טרפה לא יקרב לגבי מזבח אלא ניחא ליה לאתויי ברייתא שרבי יהושע הוזכר בה:

במאי קא מיפלגי בנטרפה - לשון הגמרא משמע דאי לאו דאמימר לא הוה קשה במאי קא מיפלגי אלא יש לומר משום דאסר אמימר דשיחלא קמא לא מיתוקם ליה פלוגתייהו בעובר ירך אמו ובעיברה ולבסוף נטרפה דאם כן קם ליה אמימר כרבי אליעזר דשמותי הוא ולאידך לישנא דלקמן יש לפרש משום דקסבר טרפה אינה יולדת קא קשה ליה במאי קא מיפלגי דלא מיתוקמא פלוגתייהו בזה וזה גורם אסור ואם תאמר ואמאי לא ניחא ליה לרב אשי השתא לאוקומי פלוגתייהו בזה וזה גורם הא שמעינן ליה לרבי אליעזר בהדיא בפרק כל שעה (פסחים דף כז.) דאסר דקתני וכן היה רבי אליעזר אוסר בכל איסורין שבתורה ויש לומר דשמא לא שמיע ליה לרב אשי ההיא ברייתא:

ורבי אליעזר סבר זה וזה גורם אסור - כמו שהגירסא כאן כך יש לה להיות בפרק כל האסורין (תמורה דף לא.) ויש ספרים דגרסי התם למאן דאמר טרפה יולדת פליגי כשנטרפה ולבסוף עיברה דרבי אליעזר סובר עובר ירך אמו הוא וליתא:

אי הכי אדמיפלגי לגבוה ליפלגו להדיוט - לשון אי הכי קשה דבכל ענין יכול להקשות כן וצריך למצוא טעם למה היה מתיישב הא דמיפלגי לגבוה אי הוה מפרש פלוגתייהו בעובר ירך אמו הוא יותר מהשתא דמוקי לה בזה וזה גורם ולאידך לישנא איפכא:

והלכתא בזכר כל שנים עשר חדש - למאי דמסקינן השתא הלכתא דטרפה אינה יולדת לא מיתוקמא פלוגתייהו דרבי אליעזר ורבי יהושע אלא בעובר ירך אמו ורבי יהושע סובר לאו ירך אמו הוא וגבי ביצה מודה כיון דאגידא בגופה כגופה דמיא ותימה דבריש שור שנגח את הפרה (ב"ק דף מז.) משמע איפכא דאמר רבה פרה שהזיקה גובה מולדה מאי טעמא גופה היא תרנגולת שהזיקה אינו גובה מביצתה מאי טעמא פירשא בעלמא היא ומשמע דאפילו ליתא לפרה גובה הכל מולדה ואמאי הא אפילו אי סייע הולד בנגיחה דאי וולדה נגחו לא היה יכול לגבות מן הולד כל הנזק היכא דליתא לפרה כיון דלאו ירך אמו הוא וגבי תרנגולת אמאי אינו גובה מביצתה ויש לומר דהתם מיירי בביצים גמורות דלא אגידי בגופה וגבי מזיק אמר ליה אייתי ראיה דההיא שעתא הות אגידא בגופה ושקול וגבי טרפה אסור ולענין ולד היינו טעמא אף על גב דבעלמא עובר ירך אמו הוא לענין טרפות שאני דתלוי בחיות בהמה ולעובר יש לו חיות בפני עצמו ובבבא קמא (דף מז. ד"ה מאי) הארכתי בו:

דף נח:

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שרי - רבינו שמואל גריס דכרים פירוש שהתליעו כמו ענבי דכרום ושדה שלקתה בעמרים בפרק המקבל (ב"מ דף קו: ע"ש) ובנזיר ברייש גמרא פרק שלשה מינים (נזיר דף לד:) לאתויי ענבים דכרום ובאמצע הפרק זה (דף לח:) והא שייר ענבים דכרום שהרי אין דרך פירות להניח בכד ועוד דהוה ליה למימר שהתליעו ור"ת מפרש שדרך להניח כל דבר בכד כדאיתא בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נה.) הני שערי דכדא משתעבדי לכרגא ובהמפקיד (ב"מ דף מ.) הוה עובדא ופקע כדא ובפ' הזהב (בבא מציעא דף נט.) במשלם שערי מכדא נקיט ואתי תיגרא:

הנוצה מצטרפת - פ"ה לענין פגול וגריס אבל לענין פגול כרבנן סבירא ליה ור"ת אומר שהוא משנה בטהרות (פ"א מ"ב) הכנפים והנוצה מטמאות ומיטמאות ולא מצטרפין רבי ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת פירוש מצטרפת לכביצה דשומר הוא ותנן במסכת עוקצין (פ"א מ"א) כל שהוא יד ואינו שומר טמא ומטמא ולא מצטרף שומר אפילו שאינו יד טמא ומצטרף והשתא מייתי ראיה מדחשיב ליה כשומר לבשר אלמא הוי כמו עור וכשניטלה כאילו ניטל העור דהוי גלודה וטרפה ורבא דחי עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא לענין אגוני אבל שומר לבשר לא חשיב שאין רגילות להצניע העוף עם הנוצה שלא יתלכלך ועד כאן לא קאמר ר' ישמעאל אלא לענין טומאה דחשיב שומר אבל לענין אגוני לא מגין:

דף נט.

עיקרא דמרירתא - פ"ה תור"א בלע"ז ובפרק כל שעה (פסחים דף לט.) פירש אמרופיי"ל. וע"ע תוס' סוכה יג. ד"ה מרריתא]:

גמל ניבי איתי ליה - תימה דהשתא תיקשי איפכא הרי גמל יש לו שינים דהכי פריך בסוף משפן וארנבת:

ניבי - פירש בקונטרס שני שינים יש לו למעלה אחת מכאן ואחת מכאן עוד פירש לשון אחר ניבי שקורין יינציב"ש בלעז ובולטין וניכר מקום בליטתן זה אצל זה כשינים וראשון נראה לי כמו שקיל ניביה ושקיל טופריה דבפרק במה אשה (שבת סג:) גבי כלב שהן שינים גדולות שיש לו לפנים שהוא נושך בהן ובפרק כיצד הרגל (ב"ק כג:) דאפקי לניביה וסרטיה:

בידוע שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה - וכגון שהוא מכיר בן גמל כדאמר רב חסדא:

אין לך מעלה גרה וטמא אלא גמל - פירוש ושאר הכתובים עמו שפן וארנבת ושסועה:

דף נט:

אלו הן סימני חיה כל שיש לה קרנים וטלפים - קרנים אתי לאפוקי מבהמה דכיון דיש לה קרנים חרוקות וכרוכות כדלקמן אם כן לאו בהמה היא אבל אכתי איכא לספוקי בחיה טמאה לכך בעינן טלפים פרסות הסדוקות דהשתא ליכא לספוקי לא בחיה טמאה ולא בבהמה טהורה וחלבה מותר רבי דוסא אומר כל שיש לה קרנים קרני חיה אי אתה צריך לחזור על הטלפים דסבר דחיה טמאה אין לה קרנים והשתא צריך לומר הא דתנן בפרק בא סימן (נדה נא:) כל שיש לו קרנים יש לו טלפים רבי דוסא היא דאילו רבנן הא אמרי כי נמי אית לה קרנים אכתי איכא לספוקי דילמא חיה טמאה היא כך פי' הריב"ם ור"ת פירש דיש לו טלפים דקאמר לא אתיא לאורויי שחיה טהורה היא שהרי הכא לא איירי אלא בסימנין להתיר חלבה לאפוקי מבהמה טהורה ומפרש הכי כל שיש לה קרנים כדמפרש בסמוך כרוכות כו' וגם יש לה טלפים כטלפי חיה בידוע שהיא חיה טהורה וחלבה טהור דיש מין בהמה שאינן מצויין בינינו דיש לה קרנים כקרני חיה או יש לה טלפים כטלפי חיה לכך בעינן שני סימנין דתרוייהו ליתנהו בשום בהמה וכי פריך והרי שור דכרוכות לרבי דוסא פריך דלא בעי אלא חד דלרבנן לישני ליה שור לית ליה טלפים כטלפי חיה אך קצת קשה דאמר לקמן (דף סג:) גלוי וידוע כו' שהבהמה טמאה מרובה על הטהורה לפיכך מנה הכתוב בטהורה משמע דאין שום בהמה טהורה כי אם אותם המנויין שור וכשב ועז ואותם לית להו לא קרנים כקרני חיה ולא טלפים כטלפי חיה וי"ל הכי כל שיש לו קרנים גרידא כקרני חיה חלבו מותר או שיש לו טלפים כטלפי חיה כמו כן אין לספוקי בבהמה רבי דוסא אומר יש לה קרנים כקרני חיה חלבה מותר יש לה טלפים כטלפי חיה אכתי איכא לספוקי בבהמה דיש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה והשתא מתני' דפ' בא סימן (נדה נא:) דכל שיש לו קרנים יש לו טלפים מצי אתי ככולי עלמא דרבנן מודו כל שיש לו קרנים יש לו פרסות סדוקות אך קשה על פירוש זה דכי פריך והרי עז שיש לו קרנים וטלפים מסתמא הוי ההוא טלפים דמו כטלפי דחיה כמו טלפים דברייתא ולמה ליה למימר תרתי דאיכא בעז כיון דבחד סגי להתיר חלבה:

והרי עז דחרוקות - פי' בקונטרס דסלקא דעתיה דהדר ביה מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות וכרוכות תו לא בעינן ותימה ולישני ליה דתרוייהו בעינן חרוקות וכרוכות ועוד בסמוך דבעינן חרוקות וכרוכות וחדורות אמאי לא סגי בכרוכות וחרוקות ומפרש הריב"ם דהאי והרי עז מעיזא כרכוז פריך דכרוכות וחרוקות חלבו אסור למאן דאסר לה בסמוך ואע"ג דלית הלכתא כוותיה פריך אליביה היכי מפרש לה לברייתא ומשני

מפוצלות בעינן ופריך והרי צבי כו' עד היכא דלא מיפצלן בעינן כרוכות חרוקות וחדורות דבכרוכות וחרוקות לבד לא סגיא משום עיזא דכרכוז ובחדורות וכרוכות נמי לא סגי דשל שור נמי כרוכות ועגולות וחדורות גם חדין בראשיהן ובחדורות ובחרוקות נמי לא סגיא משום עז סתם הלכך בעינן כל תלתא והאי הוא דמבלע חירקייהו כלומר בענין אחר אין החריקה סימן והיינו ספיקא דעז דכרכוז לאו אמיבלע חירקייהו קאי אלא אחדורות דלמאן דאמר עז כרכוז חיה היא לא בעי כלל חדורות וקשה קצת דהוה ליה לפרש בהדיא והרי עז דכרכוז כיון דמעז כרכוז קא פריך וגם הלשון משמע שבא לפסוק הלכה היכא דלא מיפצלי וי"ל דיש שום מין עז דקרניה כרוכות וחרוקות ומההיא פריך ולא מעיזא כרכוז והשתא קאי שפיר ספיקא דעיזא כרכוז אמיבלע חירקייהו:

והרי צבי שאין מפוצלות כו' - פירש בקונטרס צבי אין זה שאנו קורין צבי דהא ודאי מפוצלות הן אלא צבי זהו אותו שאנו קורין אותו אשטנבו"ק דקרניה שלו אינם מפוצלות ור"ת אומר דזהו אותו שאנו קורין צבי דהא חזינן שאין עורו מחזיק את בשרו וצבי כן הוא כדאמר במסכת כתובות (דף קיב.) בסוף וחזינן נמי דבשעה שהוא ישן עינו אחת פתוחה ואמרינן במדרש שיר השירים דומה דודי לצבי מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו אחת פתוחה כך הקב"ה בשעת גלותן וצרתן של ישראל נותן עינו עליהם לשומרם וה"ג ר"ת מבוצלות כלומר זקופות וראשיהם כפופות ושל צבי אינם כפופות כלל ומבוצלות לשון כפיפה כדאמר בקדושין פרק האומר (דף סב:) מאי משמע דהאי אגם לישנא דבוצלנא הוא דכתיב הלכוף כאגמון ראשו ואפילו גרסינן מפוצלות אין לחוש דכמו מבוצלות הוא כדאשכחן פרק בכל מערבין (עירובין כט:) דאפציל זירתא דהוי כמו דאבציל ובמשניות יש בכמה מקומות הבקר במקום הפקר (פאה פ"ו משנה א):

וקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת חלבו מותר - וא"ת בפרק במה מדליקין (שבת דף כח:) אמר תחש קרן אחת היה לו במצחו וטהור היה מדאמר רב יהודה דאמר שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו והיכי דייק מדרב יהודה שהיה תחש טהור והלא כל אותן שיש להן קרן אחת אינן שוין דהא איכא קרש שהוא חיה ושור שהוא בהמה וי"ל דסמיך אמתניתין דבא סימן (נדה דף נא:) דכל שיש לו קרנים יש לו טלפים ומסתמא אפילו בקרן אחת איירי מדאשכחן שור שהקריב אדם הראשון שקרן אחת היתה במצחו וטהור ומיהו כמו כן היה לדקדק מקדש דהא חזינן שאין לו אלא קרן אחת והוא מעלה גרה ומפריס פרסה:

הכי גרסינן שיתסר (הוי משכה אמהתא) דטביא דבי עילאי ולא גרסינן אריא דאפילו בין אונא לאונא אית ליה תשע אמהתא א"כ משכיה טפי משיתסר:

נתור ככי ושיני - מכאן משמע דככי לא הוי החניכיים שקורין יינציב"ש שאותן אין דרכן ליפול כדאשכחן בערבי פסחים (דף קיג.) א"ל רב לבריה לא תשתי סמא ולא תעקור ככי אלא ככי הם השינים האחרונים הטוחנים המאכל ושינים הם השינים שלפנים וכן (איוב יג) על מה אשא בשרי בשיני מתרגמינן אטול בסרי בככי. [וע"ע תוס' ע"ז כח. ד"ה ככי]:

דף ס.

בקומתן נבראו - לא בעי למימר שנבראו בעמידה דהא אמרינן בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לח:) גבי אדם הראשון רביעית נזרקה בו נשמה חמישית עמד על רגליו אלא בקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן:

אל תיקרי צבאם אלא צביונם - פירש בערוך דכולהו נפקי מצביונם שהוא לשון יופי כמו (ישעיהו ד) לצבי ולתפארת ומאחר שהן ביופיין זהו בקומתן ולדעתן שהיופי לא יבא אלא אם כן נגדל כל הצורך ועוד יש לומר דקומתן נפיק מלשון הצבה:

פסוק זה שר העולם אמרו - לפי מה שמפרשין דחנוך זה מטטרון כמו שיסד הפייט תקיף מטטרון שנהפך לאש מבשר ואומר דהוא שר העולם כמו שיסד הפייט שר המשרת נער נקרא הוא מטטרון הנכבד והנורא ואמרינן בפרק קמא דיבמות (דף טז: ושם) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי פסוק זה שר העולם אמרו וקשה מכאן דמשמע דשר העולם היה בששת ימי בראשית ושמא אגדות הם שחלוקות זו על זו ומי שסובר דמטטרון הוא שר העולם לית ליה דחנוך זה מטטרון א"נ מה שקרא הפייט למטטרון נער לא בשביל הפסוק של נער הייתי אלא לפי שכתוב בספר יוסיפון דלמטטרון יש לו שבע שמות וחשיב נער וגם מצינו דנער שם מלאך הוא כדכתיב (זכריה ב) רוץ אל הנער הלז:

הרכיב שני דשאין זה על גב זה מהו - ואם תאמר מתניתין היא במסכת כלאים בפרק קמא (משנה ז) אין נוטעין אילן באילן ולא ירק בירק ועוד תנן (שם משנה ח) אין נותנין זרע דלעת בתוך החלמית מפני שהוא ירק בירק וי"ל דמבעיא ליה בחוצה לארץ דשרו כלאי זרעים ואסירי הרכבת האילן כדאיתא בסוף פרק קמא דקדושין (דף לט.) דדריש שדך למעוטי כלאי זרעים שבחוצה לארץ והרכבת האילן אסורה מדכתיב (ויקרא יט) את [וגו'] בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמה בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמה בין בארץ בין בחוצה לארץ אף שדך בין בארץ בין בחוצה לארץ ומבעיא ליה אי חשיבא ליה הרכבת זרעים כהרכבת אילן משום דכתיב בהן למינהו או לא אי נמי אפילו בארץ מיבעיא ליה לר' אושעיא דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד דדילמא מתניתין דכלאים כרבנן אי נמי בשאר כלאי זרעים ואליבא דרבנן

איירי הכא דאמר בהקומץ זוטא (מנחות דף טו:) קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים לא אי נמי לבני נח קמיבעיא ליה דשרו בכלאי זרעים ואסירי בהרכבת האילן כדאיתא פרק ארבע מיתות (סנהדרין ס.) ונפקא לן מדכתיב (שם) את חוקותי תשמורו חוקים שחקקתי לך כבר בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים והיינו בהרכבה דומיא דבהמה ושחקקתי לך כבר היינו לבני נח דכתיב בהו למינהו באילנות ובבהמה דלמינהו איסור כלאים משמע כדמוכח בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק נה.) דבעי התם הרביע שני מינים שבים מהו מי גמרי למינהו למינהו מיבשה או לא ומבעיא לן אי הוי הרכבת ירק ביירק כמו הרכבת אילן באילן והוי בכלל שדך ואע"ג דכתיב למינהו איצטריך את חוקותי שחקקתי לך כבר דלא הוה ידעינן דלמינהו אתא לאיסור כלאים אי לא כתיב חוקותי ואי לא למינהו מאת חוקותי לחוד לא הוה נפקא לן דה"א חוקותי שחקקתי לך כבר במרה וא"ת הא פריך התם אלא מעתה ושמרתם את חוקותי מאי חוקות שחקקתי לך כבר איכא ומאי קשיא הא לא מוקמינן האי אבני נח אלא משום דאשכחן נמי דכתיב למינהו במעשה בראשית וי"ל דמ"מ פריך שפיר דכי היכי דהאי לא קאי אבני נח האי נמי לא קאי אבני נח ומשני דהתם כתיב חוקותי בתר ושמרתם אבל הכא כתיב חוקותי קודם תשמרו:

דף ס:

אמרה ירח - בלשון תורה לשון זכר הוא דכתיב (יהושע י פי"ג) וירח עמד:
וכי משה קניגי היה או בליסטרי היה - שהיה יודע להכיר השסועה וא"ת והא אמרינן בהמפלת (נדה כד.) דשסועה באה מבהמה טהורה וליכא מאן דפליג ואם כן יכול להיות שבהמה טהורה היה לו למשה וילדה לו שסועה ולא אצטריך למהוי קניגי וי"ל דשמא שסועה אינה באה אלא מבהמה שאינה מצויה בינינו:
עוים מתימן באו כו' - ב' מקראות הם בספר יהושע (יג) והכי כתיב חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים והדר כתיב מתימן כל ארץ הכנעני ומערה אשר לצידונים עד אפקה עד גבול האמורי והשתא מפרשה רב והעוים דכתיב בסוף קרא קמא קאי אתימן דבראש קרא דבתריה:

דף סא.

מה נשר מיוחד כו' אף כל כיוצא בו טמא - פירש רש"י דהאי אף כל לא מרבינן אלא מין נשר שאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד האמורין בתורה כדקתני לקמן (סג:) לפיכך

מנה הכתוב בטמאין והנך כ"ד האמורין דאיכא בכולהו סימן טהרה חוץ מן הנשר ואין זה ראיה דדילמא ה"ק לפיכך מנה הכתוב בטמאים משום דעל ידי כ"ד אלו וסימניהון נוכל להכיר כל הטמא שבעולם אבל אם היה בא למנות בטהורים היה צריך למנות יותר וכן כי קאמר ולעופות אין מספר ופריך עופות טמאין כ"ד נינהו אלא לעופות טהורין אין מספר התם בעי למימר אין מספר שנוכל להכיר על ידיהם כל האחרים ומשני דאין מספר לטהורים קאמר ושפיר קא מרבה הכא אפילו שאר מינין שאינן מין נשר:

כל עוף הדורס טמא - וא"ת והיכי קים להו לרבנן הך מילתא וכי קניגי או בליסטרי היו שבדקו כל העופות טהורים ואין שום עוף טהור דורס הא אמר לקמן (דף סג:) דלעופות טהורים אין מספר ואי הלכה למשה מסיני הוא א"כ ל"ל דכתב רחמנא פרס ועזניה תרוייהו לא לכתוב אותו שדורס דממה נפשך חד מינייהו דורס שאין בכל אחד אלא חד סימן של טהרה ואותו שבזה אינו בזה כדמוכח בגמרא וי"ל דשמא קבלה היתה מימות נח שהקריב מכל עוף טהור ובדק את כולם ומסר לדורות שאין עוף טהור דורס אבל בשסועה לא שייך למימר הכי דאין זה מין בפני עצמו אלא ולד בהמה כדאיתא בהמפלת (נדה דף כד.):

הדורס - פי' בקונטרס שאוחז בצפורניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל וקשה לר"ת דהא אפילו תרנגולת עושה כן ומפרש ר"ת דורס ואוכל מחיים ואינו ממתין לה עד שתמות כי ההיא דפרק אלו עוברין (פסחים מט:) המשיא את בתו לע"ה כאילו כופתה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואינו ממתין עד שתמות אף ע"ה מכה ובועל ואינו ממתין עד שתתפייס וכן בסוף פ"ק דב"ק (דף טז:) ארי בר"ה דרס ואכל פטור פירוש מחיים דהיינו אורחיה והוי שן טרף ואכל חייב פירוש לאחר מיתה דלאו היינו אורחיה והוי ליה קרן ופריך והא כתיב ארי טורף בדי גורותיו ומשני בשביל גורותיו שהן קטנים דרכו להמית ומחנק ללבאותיו בשביל לבאותיו:

כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף טהור - בגמרא קתני בברייתא ר"ג אומר כל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ופי' שם בקונטרס דארישא סמיך דתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס טהור ואתא למימר רבן גמליאל ואם אינו דורס ויש לו עוד שלשה סימנין בידוע שהוא טהור ואין לשון הברייתא משמע כן ומפרש ר"ת כיון שיש לו ג' סימנין הללו של טהרה בידוע שאינו דורס וטהור וא"צ לבדוק בסימן של דריסה ויש ללמוד מתוך כך דהא דאמר לקמן בגמרא דג' סימנין הדרי בכולהו פי' בי"ט עופות ע"כ חד מינייהו אינו דורס דאי יש להם אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף א"כ אינן דורסין ויש להם ארבע סימני טהרה אלא אינו דורס חד מינייהו מהתלת וכן

יש לדקדק מדקאמר בגמרא עוף הבא בב' סימנין טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחך חד מאותן שני סימנים אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדצריך להכיר עורב אלמא עורב לאו דורס ושני סימני טהרה של עורב הדרי בכולהו י"ט עופות דסימן הרביעי דליתיה בי"ט עופות ליתיה אלא או בפרס או בעזניה כדמוכח בגמרא וא"ת ולמה ליה למנקט הכא כל ג' סימני טהרה בתרי מינייהו היה יכול לומר בידוע שהוא טהור כגון באותו סימן דליתיה בי"ט עופות וסימן אחר עמו דתו ליכא לספוקי בשום עוף טמא דנשר לית ליה שום סימן טהרה ופרס ועזניה לית להו אלא חד ועורב וי"ט עופות לית בהו אותן תרי סימני טהרה אלא חד מינייהו וכי תימא דלא הוי ידעינן מאי נינהו אותן סימני טהרה דליתיה בי"ט עופות והלא היו מכירין שלך כדאמר רבי יוחנן לדידי חזי לי שלך וכו' לדידי חזי לי רחם ועביד שרקרק וכן התנשמת שהיא באות שבעופות ובפרק המפלת (נדה דף כג:) קריא וקיפופא דעיניהם הולכות לפניהם כשל אדם והיינו כוס וינשוף והואיל ומכירין אותן ליבדקו בהן והיו יכולין להתיר עוף הבא לפנינו באותו סימן רביעי שאין בכולן סימן אחר עמו דהשתא ליכא לספוקי בשום עוף טמא וכן עורב היו מכירין כדאמר בפ' מפנין (שבת קכח.) מטלטלין את הלוף מפני שהוא מאכל לעורבים ומפרש התם דכל ישראל בני מלכים הם ולקמן לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו ובפרק השולח (גיטין דף מה.) אמרינן דאתא עורב ואמר עיליש ברח ובסוף פרק במה אשה (שבת דף סז:) האומר לעורב צרח וא"כ לבדקו שני סימני טהרה דעורב ובאותן שני סימני טהרה דליתנהו בעורב ליתכשרו כולהו עופות וגם מתוך ההלכה יש קצת לברר מדקאמר בגמרא והלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותה מפני שיש לה זפק וגבי סנונית לבנה קאמר והלא אנשי גליל אוכלין אותה מפני שקורקבנו נקלף אלמא הנהו ב' ליתנהו בעורב וכי תימא דמתניתין לאו כל שלשה סימני טהרה בעיא אלא או קתני ואריש קאי דקתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו אצבע יתירה או זפק או קורקבנו נקלף טהור אי אפשר לומר כן כלל שהרי הוכחתי דחד משני סימני טהרה של עורב היינו אינו דורס א"כ באינו דורס ובאידך חד סימן דבעורב היכי אכלי להו ניחוש דלמא עורב הוא ונראה לפרש דכל עיקר משנתנו לא באת אלא לאשמועינן ד' סימנין של טהרה וממילא ידעינן דבהנך סימני טהרה דליתנהו בעורב מחזקינן ליה בטהורה:

לא נאמר פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים - פי' בקונטרס מדמנה תורין בטהורין והנהו איתנהו בהו ומנה נשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הם חלוקין ש"מ הן הם סימני טהרה וקשה לפי' דקאמר בסמוך ונילף מפרס ועזניה א"כ נשר דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה חד לא אכלינן דלית ליה כלל מבעיא הא איצטריך נשר לאורויי לן

סימני טהרה ומיהו מפרס ומעזניה לחודייהו הוה ידעי דבכל מה שפרס חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה וכל מה שעזניה חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה ובין שניהם הם חלוקין מתורין מכל ד' סימנין אבל קשה מתורין דקאמר דלא אצטריך למכתב אלא לקרבן הא צריכי למכתב משום דמינייהו ילפינן סימן טהרה ועוד אי לא כתיבי תורין ה"א איפכא דד' סימני טהרה דהשתא ג' מהם יהו סימני טומאה שיהו בי"ט עופות ד' סימני טומאה ובנשר חד ומיהו הכי לא הוה מצי למימר דהא פרס ועזניה ההוא דאית ביה סימנא דלא הדר בכולהו לא יהא בו שום סימן טומאה שהוא ממש איפכא מי"ט עופות אבל היינו יכולין לעשות כל סימני עורב סימני טומאה ונראה לפרש דס"ד שיש שום תורין מיותר לאורויי לן סימני טהרה לכך פריך ההוא תורין למה לי דלאורויי לן סימני טהרה זה הייתי יודע מתורין דאתא לגופיה ומנשר ומשני דאין שום תורין מיותר וכולהו אתו לקרבן:

מה התם תלתא ולא אכלינן כו' - ה"מ לשנויי דהוו ליה י"ט כתובים הבאים כאחד אלא דעדיפא קא משני ומיהו קשה דזה הדבר עצמו היה רוצה ללמוד מתורין דבתלתא לא אכלינן עד דאיכא כולהו וכיון דמשני אם כן שאר עופות טמאים דכתב רחמנא למה לי א"כ מאי הדר פריך ונילף מהתם מה התם תלתא ולא אכלינן כו' וי"ל דפריך ונילף מינייהו דבאותן ג' סימנין לא ניכול אלא בתרי מינייהו ובחד דלית בהו אכלינן דהיינו תלתא דהא לא הוה ידעינן מתורין עד דאיכא כולהו ומשני א"כ עורב דכתב רחמנא למה לי דכיון שאינך מטהר אלא בשני סימנין ואחר דליתיה בי"ט עופות א"כ לעורב דלית ביה אלא תרי למה לי:

דף סא:

ונילף מעורב - הוי מצי למימר אם כן למינו למה לי:

מכדי כ"ד עופות טמאים הם - ובכולהו איכא ג' סימני טהרה בר מעורב ואי אפשר דהאי דאיתיה בפרס ליתיה בחד מהני והאי דאיתא בעזניה נמי ליתיה בהני וכתב לן תרי זימנין כל חד וחד דלא תיכליה בהאי סימנא והוה ליה ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין לשאר עופות הבאין לפנינו דלא תיכליה בחד מהני תרי סימנים וכיון דאין מלמדין מנא לן איסורא דאיצטריך נשר למשרייה כך פירש בקונטרס וא"ת והא אכתי איצטריך נשר להתיר אותו סימן שלישי דליתיה לא בפרס ולא בעזניה אלא בי"ט לחודייהו דה"א דאסור דהא השתא בתלתא לא אכלינן באותו סימן לחודיה מיבעיא נהי דלא הוה אסרינן בחד מהני תרי סימנים דאיתנהו בפרס ועזניה משום דהוו ב' כתובין

הבאין כאחד כיון דאיתנהו בי"ט עופות מ"מ באותו סימן שלישי הייתי אוסר ואי ה"א דאותו שלישי הוא בעורב הוה ניחא דהשתא נמי הוו ב' כתובים עורב וי"ט עופות ומיהו בלאו הכי לא קשה מידי דמנין היה לי לאסור באותו סימן שלישי דמי"ט עופות לא ילפינן כלל לא במה מצינו ולא בק"ו דהוו להו י"ט כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין ומסיק דחד מהנך תלתא דהדרי בכולהו איתיה או בפרס או בעזניה והרביעי ישנו בחבירו נמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת מהו דתימא דנילף מיניה לאסור עוף הבא בסימן אחד באחד מן הסימנין הללו דהא לא ידעינן מאי ניהו ההוא סימן דאיכתיב לחודיה למילף מיניה להכי אתא נשר למימר האי הוא דלית ליה כלל טמא הא בעוף הבא בסימן אחד טהור כך פירש בקונטרס ובחנם פי' דלא ידעינן ליה מאי ניהו ההוא סימן דאיכתיב לחודיה למילף מיניה דאפילו ידעינן ליה כדפרישית שהיו מכירים שלך ותנשמת וכוס וינשוף מ"מ איצטריך נשר למימר דלא ילפינן מיניה לאסור בההוא סימן וא"ת והיכי הוה מצי למילף מהאי דאית ביה סימן החדש לאסור בסימן אחד כזה א"כ למה לי דכתב רחמנא ההוא דאית ביה חד מהני ג' סימנין דהדרי בכולהו השתא בתלתא לא אכלינן בחד מיבעיא אלא ודאי להכי כתיב סימן הישן בחד מהנך לומר דלא תילף גם מן החדש ולעשות שני כתובין דלגופיה לא איצטריך דאתי מק"ו מי"ט עופות לאו פירכא היא דמהנהו לא ילפינן כלל דכולהו חשיבי מי"ט כתובים הבאים כאחד כדפרישית ולהכי פרטיה רחמנא לההוא דאית ביה חד סימן מהנך ג' סימנין של י"ט עופות ולהכי נמי פרט לעורב דלא ילפינן מיניה כלל ואכלינן בכל חד מהנך ג' סימנין וא"ת ומאחר דמי"ט עופות לא גמרינן ולכך צריך למיכתב חד דאית ביה חד מסימנייהו א"כ נילף מיניה מההוא אחד דצריך למיכתביה ביה דעתה אינן ב' כתובים כיון דצריך למיכתביה וי"ל דלא שייך למילף מיניה כלל דהא לא גמרינן מי"ט עופות מכל אותן היתרים על שנים הראשונים הכתובים משום דאצטריך קרא למכתבינהו דלא מצינו למילפינהו משנים הראשונים דהוו ב' כתובים הבאים כאחד הכי נמי ליכא למילף מיניה והרי הן השתא ב' כתובים הבאים כאחד שאותו סימן כתוב עשרים זימנין ועוד יש לומר כל הסוגיא בענין אחר דמתחלה חישב פרס ועזניה ב' כתובים הבאים כאחד כלומר משום דאי מינייהו ילפינן לטמא בסימן אחד א"כ לישתוק או מפרס או מעזניה ומחד הוה ילפינן דעוף הבא בסימן אחד טמא וה"ה לחבירו וכי תימא אי לא כתיב אלא פרס הוה אמינא באותו סימן שישנו בפרס טמא אבל בעזניה שיש בו סימן אחר אימא דאותו סימן הוי סימן חשוב וטהור באותו סימן גרידא הא כיון דאותו סימן הוי בשאר י"ט עופות א"כ אינו חשוב לטהר בפני עצמו דכי איכא תרי בהדיה (הדדי) הוי טמא כל שכן הוא בפני עצמו ולא היה צריך

למכתב עזניה וילפינן לה מפרס אלא להכי כתביה למימר דהוו ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין ומשני דאיכא סימן אחד בפרס או בעזניה דליתיה בי"ט עופות והשתא לא הוו ב' כתובים דכי ילפת לטמא בסימן אחד מאותו סימן שיש בי"ט עופות לא מצי למימר אידך דכתב רחמנא למה לי דאיצטריך משום אותו סימן חדש דה"א שהוא סימן חשוב יותר לטהר דליתיה בשום עוף טמא אבל מההוא ודאי שיש בו סימן החדש לא הוה ילפינן לטמא בסימן אחד דא"כ אותו שיש בו סימן שבי"ט עופות למה לי דאותו אינו חשוב יותר לטהר ומיהו קשה דאי מאותו שיש בו סימן אחד של י"ט עופות ילפת לטמא עוף הבא בסימן אחד לא ליכתוב כלל אלא סימן החדש והוה ילפינן מיניה דכל עוף הבא באותו סימן טמא וכ"ש באחד משאר ג' סימנין דלא מהני בשאר עופות ופי' הקונטרס עיקר ומיהו קשה לפי' הקונטרס דלמה חשיב ב' כתובים אותו שסימן טהרה שלו מי"ט עופות ושבחד מהנך ומה בכך דילמא אתי ללמד על עצמו ועל כיוצא בו שיש לו אחד מג' סימני טהרה דטמאים דמי"ט עופות לא הוה אתי דכולהו כי"ט כתובים הבאים כאחד ולא דמו כלל לאותן היתרים על שנים הראשונים של י"ט עופות דאע"ג דצריכי לגופייהו דלא ילפינן מינייהו היינו משום דאם איתא דילפינן מינייהו לא ליכתוב אלא חד ומשאר כולהו לישתוק אבל הכא מאי לישתוק אי לא כתיב חד דאיתיה בפרס או בעזניה לא יליף מי"ט משום דהוו י"ט כתובין הבאין כאחד ואי כתיב חד דאיתיה בפרס או בעזניה ולא כתיב הני י"ט א"כ הוה אמינא דוקא בחד סימן אסירא אבל שנים או שלשה שרו ולהכי צריכי תרוייהו ולעולם נילף מסימן היחידי דאיתיה בפרס או בעזניה ולא דמי כלל לאותם י"ט גופייהו היתרים על השנים דהם שוים כולם ואם איתא דילפינן מינייהו לישתוק מכולהו ולא ליכתוב אלא חד:

דף סב.

בקי בהן ובשמותיהן - תרוייהו בעינן דלא ליתי למטעי:

בסימן אחד טמא - הוה מצי למימר טהור והוא שיכיר פרס ועזניה:

רבי אליעזר אומר להביא את הזרזיר - בזרזיר הוא דפליגי רבנן עליה אבל מודו דלמינו אתא לרבויי שאר עופות הדומין להן:

מפני שיש להם זפק - מפני שקורקבנו נקלף משמע דהנך סימנין ליתנהו בעורב ורבי אליעזר סבר דאפילו הכי אפשר דהוו מין עורב ואין לחוש אם אין שני סימני טהרה של עורב ומינו שוין ורבנן סברי כיון דאינן שוין א"כ אינו מינו וה"ר יצחק בה"ר מאיר בדק בעורב שאנו קורין קורבי"ל בלע"ז ומצא שיש לו אצבע יתירה וזפק ומתוך כך היה רוצה

לפרש שמעתתא דהכא והלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותן א"כ מכירין בהן שאינן מין עורב ולא מייתי טעמא דיש לו זפק לאפוקי מעורב דעורב נמי יש לו זפק אלא מפרש הטעם למה אוכלין אותו שרואין בו סימני טהרה שיש לו זפק שהוא סימן טהרה וגם אינו דורס אבל זה לא הוצרך לפרש דפשיטא דכל עוף הדורס טמא וממילא מייתי ראיה מדאכלי ליה א"כ מכירין בו שאינו מין עורב וקשה לפירוש הריב"ם דאם עורב יש לו אצבע יתרה וזפק א"כ אין קרקבנו נקלף ודורס ואי אפשר לומר כן מדאמר רב נחמן עוף הבא בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחך חד מהנך שני סימנין אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדאיכא לספוקי בעורב ש"מ דעורב אינו דורס ואפשר דאותו שאנו קורין קורבי"ל שיש בו אצבע יתרה וזפק כמו כן אינו דורס והוי מי"ט עופות אבל אם נתברר לנו שהוא רק כלומר שמוציא הזרע דרך הפה א"כ זהו עורב ודאי כדאמר בחלק (סנהדרין קח:) שהוא משלשה ששמשו בתיבה ולקו ונצטרך לדחוק ולפרש דה"ק בא בב' סימנין טהור פירוש שאנו מוצאין לשם שני סימנין והשלישי אינו בא דלית ביה השלישי בודאי ולא בדקנו אם הוא דורס או לאו ואם נכיר שאין זה עורב אין לחוש שמא דורס הוא שאין עוף בשני סימנים דורס אלא עורב ומינו בלבד ואם היה דורס א"כ היה העוף טמא דכל עוף הדורס טמא ועורב ומינו אינו שמכירו א"כ מה היה לו להיות אם היה לו שני סימני טהרה ושני סימני טומאה אלא ודאי אינו דורס ומ"מ לא נסתפקו בתשעה עשר עופות דהדרי בכולהו תלתא סימנין כי נאמר דכולם דורסין והג' סימנים האחרים הוא שיש בהם ונפקא מינה לפי' זה כפירוש הקונטרס דהא דקתני כל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף בידוע שהוא טהור דארישא סמיך דכבר אשמועינן דכל עוף הדורס טמא ולא כפירוש ר"ת ולא נתיר בג' סימנין הללו שום עוף עד שאינו דורס כי הג' הדרי בכולהו ומיהו אין הלשון משמע כן דהא בב' סימנים משמע שבדקנו שאין לו יותר דומיא דבא בסימן אחד דכולה שמעתא דמשמע דברור לנו שאין לו אלא סימן אחד דאי מספקא לן א"כ הוי ספק עורב ומשמע דלא בעינן שיכיר עורב כשבא בסימן אחד וא"ת דלעיל משמע דסימן רביעי לא הדר בכולהו דליתיה אלא או בפרס או בעזניה ולרבי אליעזר משכחת לה כולהו סימני טהרה בעורב ומינו לפי פשט ההלכה דמשמע דזפק וקורקבנו נקלף שהם סימן טהרה בזרזיר וסנונית לבנה ובעורב ב' סימני טהרה האחרים וא"כ בעורב ומינו איכא ד' סימני טהרה ובסמוך פסק הלכה כר' אליעזר ומשמע דהלכה כרבי חייא דאמר עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאינו דומה לנשר ואסיקנא לדידיה דחד לא משכחת לה אלא בפרס או בעזניה ואפילו לפירוש הריב"ם דאמר שעורב יש לו אצבע יתירה וזפק מ"מ כיון דרבי אליעזר חשיב סנונית מין עורב

וקורקבנו נקלף כדקתני ומדרס נמי לא דריס מדאכלי ליה אנשי גליל אלמא משכחת להו כולהו סימני טהרה בעורב ומינו ונראה לפרש דבהכי פליגי רבי אליעזר ורבנן דזפק של זרזיר קטן הוא וקורקבנו של סנונית לא מבזרא לקלפה בידים ולא חשיב ליה רבי אליעזר זפק וקליפה:

והוא דלא דריס - פירש בקונטרס כדמשכחת ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה דדריס וקשה אמאי טהור שמא עורב הוא שיש לו שני סימני טהרה ועוד דמשמע דאי הוה פרס ועזניה שכיחי בישוב הוה מספקא בהו ואמאי כיון דמחזקינן בהו דאינו דורס ונראה לי דהוא דלא דריס כלומר באותו סימן אחד היינו דאין דורס דתו ליכא לספוקי אלא או בפרס או בעזניה ולא שכיחי בישוב אבל אם היה דורס התנן עוף הדורס טמא:

אמר רחבה אמר רבי יהודה - היינו רב יהודה סתמא ולפי שהיה רבו מובהק קאמר רבי וי"מ דקאמר רבי משום דספק ליה אי שמע מרבי יהודה תנא או מרב יהודה אמורא והיינו דאמר בעלמא דייק וגמר שמעתיה מפומיה דרביה כרחבה דפומבדיתא דאמר רחבה א"ר יהודה הר הבית סטיו כפול היה ואין נראה דא"כ הוה ליה למימר דאפילו ספק דגברי גריס כדאמר לעיל בפ"ק (דף יח:) גבי רב יהודה ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ועוד דכי מייתי התם ההוא דסטיו כפול היה הוה ליה לאתויי נמי הך דשמעתין אלא היינו דיוקא דידיה ממה שהיה אומר בלשון רבו ולא היה רוצה לשנות הלשון אע"פ שהוא לשון משונה דקאמר סטיו כפול היה סטיו לפנים מסטיו והוה ליה למימר אצטוונית היתה כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יג: ושם): [וע"ע תוס' ביצה יא: ד"ה אמר]:

דף סב:

כרזי דבי חלפי - פי' בקונטרס דאיירי בחגבים ולא משמע כן דכולה שמעתין בעופות איירי ועוד אי בחגבים טמאים איירי פשיטא דלקי עלייהו משום שרץ העוף אלא בעופות קטנים מאד איירי ושורצין על הארץ וקמשמע לן דמטעם שרץ העוף אסירי דלא מיקרו עוף ולא משום דמחסרי סימן טהרה:

מאי ספקייהו עופות טהורין קורקבנן נקלף וטמאין אין קורקבנן נקלף והני קורקבנן נקלף בסכינא - פי' בקונט' ושאר ג' הסימנים מבוררים בהן ומספקא לן אי קילוף הוא הרי יש לו ד' סימני טהרה ויצאו מספק כל עופות הטמאין ואי לאו קילוף הוא אין כאן אלא ג' ובספק שאר עופות טמאין הן שיש להן ג' סימנין ויש לדקדק מתוך כך דג' סימנין

של טהרה של י"ט עופות היינו אצבע יתירה וזפק ואינו דורס ואי אפשר לומר בענין אחר דאי אמרינן קורקבנו נקלף הוא בי"ט עופות והכא כגון דאיכא להנך ספקות ב' סימני טהרה והאי דנקלף בסכין והשתא אם אחד מאותן ב' סימנין היינו ההיא דליתיה אלא או בפרס או בעזניה אפי' לא יחשב קילוף ליכא למיחש למידי דפרס ועזניה אין להם אלא סימן אחד ואלו יש להם שנים ותשעה עשר עופות ועורב אין להם סימן חדש ואם אותן ב' סימנין הן מהנך דהדרי בכולהו א"כ כשיחשוב קילוף נמי דילמא מתשעה עשר עופות נינהו ולא מסתברא לומר דיודעים היו שאינם מתשעה עשר עופות אלא שהיו מסופקין בעורב הלכך אם הקילוף קילוף יצאו מידי עורב ואי לאו יש לספק בעורב אי נמי סימן אחד יש להם עם זה הקילוף ויודעים היו שאין מין עורב אלא שהיו מסופקין בפרס ועזניה והא דאמרינן בפרס ועזניה לא שכיחי ביישוב היינו אותם הידועים והמבוררים ובאלו היו מסתפקין לפי שדומין להם וכל זה דוחק וגם אין לפרש שהיה להם סימן אחד עם זה והיו מסתפקין דאי קרקבנו נקלף שמא עורב הוא שיש לו שני סימני טהרה ואם אין קרקבנו נקלף אז ליכא לספוקי אלא או בפרס או בעזניה ושרו משום דלא שכיחי בישוב דאין הלשון משמע כן מדקאמר עופות טהורים קורקבנן נקלף משמע דאי קרקבנו נקלף טהור הא לאו הכי אסור לכך נראה כפירוש הקונטרס ויש להתיר כל עוף שקרקבנו נקלף וסימן אחד עמו דפרס ועזניה אין להם אלא סימן אחד ועורב ושאר עופות אין קורקבנן נקלף וגם (רבי חיים) [רבינו חננאל] פירש גבי עוף הבא בסימן אחד טהור קבלה בידינו מאבותינו שזה הסימן קורקבנו נקלף משמע שר"ל דההוא דלא משכחת אלא או בפרס או בעזניה זהו קורקבנו נקלף אע"פ שפי' ר"ח לעיל גבי תלתא הדרי בכולהו עשרים מהם ג' ג' עורב יש לו שנים ופרס ועזניה יש להן אחד נשר אין לו כלל כגון שיש באלו עשרים זפק וקרקבנן נקלף ואצבע יתירה אבל דורסין ואוכלין והעורב יש לו שנים מאלו ג' הנזכרים למעלה ופרס ועזניה אחד מהם יש לו אחד מאלו הג' והאחר אינו מאלו הג' כלל לא זפק ולא אצבע יתירה ולא קרקבן נקלף אבל אינו דורס והוה אמינא נלמוד מזה לעוף הבא בסימן האחד שהוא טמא לפיכך כתיב נשר עכ"ל כל זה לא כתב אלא לסימן בעלמא ולא היה סבור שכך הוא האמת אלא כמו שפי' שקרקבן נקלף היינו ההוא דלא הדר בכולהו ולפי מה שפירשתי שיש להתיר כל עוף שקרקבנו נקלף וסימן אחד עמו א"כ אותו עוף שקורין קוונ"א בלע"ז עוף טהור הוא שהרי קרקבנו נקלף ויש לו אצבע יתירה אבל אין לו זפק וזה תימה דמסתברא שהוא כוס או ינשוף שהרי יש לו לסתות כאדם ואמרינן בפרק המפלת (נדה דף כג.) דקריא וקיפופא יש להם לסתות כאדם והיה נראה מתוך כך לומר דזפק הוא סימן הרביעי דלא משתכח אלא או בפרס או בעזניה

ואותו עוף שקורין קוו"ן דדומה לכוס וינשוף שהן מתשעה עשר עופות שמא אינו דורס ויש לו עמה ג' סימני טהרה ולפי זה אין סברא לומר דאותו עוף שאנו קורין קורבי"ל בלע"ז שיהא זה עורב דהא יש לו זפק ואצבע יתירה ונמצא דמשכחת להו כולהו סימני טהרה בשאר עופות ועורב בלא פרס ועזניה אלא עוף טהור יהיה ומיהו יש לישב ההיא דנדה דהכי קאמר ואף ר"מ לא אמר אלא בקריא וקיפופא כלומר או כיוצא בהם אף בשאר עוף שאינו קריא וקיפופא ואפשר דאותו קוו"ן טהור הוא או שמא מין עורב הוא אם יתברר לנו שהוא דורס ואותו קורבי"ל לא יהיה מין עורב ומיהו לעיל פירשתי דעורב אינו דורס והמדקדק יכול להבין אותו ותן לחכם ויחכם עוד:

תרנגולתא דאגמא שריא תרנגולא דאגמא אסירא - אין לפרש שהנקבה מותרת והזכר אסור דכל היוצא מן הטהור טהור אלא שני מינים הם הקרואים כך ובין בזה ובין בזה הזכר והנקבה שוין:

חזיוה רבנן דדרסה ואכלה - מתחלה היו סבורים דלא דרסה ואכלה ובהאי סימנא לחודיה היו אוכלים אותו דלא חיישינן לפרס ועזניה דלא שכיחי בישוב או קים ליה בגויה דלאו ממין פרס ועזניה הוא:

דף סג.

הא באתרא דשכיחי פרס ועזניה - פירש הקונטרס דבאתרא דשכיחי חיישינן משום דדמו לפרס ועזניה שמא מינם הוא וקשה דאם כן בכל דוכתא ליתסרו אלא נראה לפרש דודאי לאו ממינייהו הם אלא באתרא דשכיחי חיישינן משום דדמו לפרס ועזניה ומיחלפא בהם אבל באתרא דלא שכיחי ליכא למיחש למידי ושרו:

באות שבעופות קיפוף - שלשה מיני קיפוף הם האי שהוא באות שבעופות זהו תנשמת כדקאמר דתנשמת הוא באות שבעופות ועוד יש כוס וינשוף דמתרגמינן קריא וקיפופא והוא ניהו דאמרינן בהמפלת (נדה דף כג.) דעיניהם הולכות לפניהם כשל אדם כמו קריא וקיפופא ובברכות פרק הרואה (ברכות דף נז:) אמרינן כל מיני עופות יפים לחלום חוץ מקריא וקיפופא ועוד יש קיפוף אחר שהוא חיה כדאמרי' נמי בפרק הרואה (ג"ז שם ע"ש) כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל והקוף והקיפוף וכן בפ"ק דבכורות (דף ח.) הארי והדוב הנמר והקוף והקיפוף לשלש שנים:

הנץ זה הנץ - הכא לא שייך למיפרך אטו קמן קאי דקאמר זה הנץ דהא קאמר זה הנץ זהו אותן שקורין נץ אבל לעיל דעורב העמקי נמי קרוי עורב שייך למפרך מה זה מפורש יותר מזה:

נץ - פירש בקונט' אשפרוי"ר ואי אפשר לומר כן דהא נץ הוא מי"ט עופות ואינן דורסין כדפירש לעיל וחזינן ליה דאשפרוי"ר דריס בין לפירוש הקונטרס בין לפירוש ר"ת שלוכד העוף ואוכלו מחיים וכמו כן טועין גבי נשר שקורין אייגל"א ואינו דנשר יש לו ד' סימני טומאה ואייגל"א יש לו אצבע יתירה וכן אמר דקורא הוא קוק"ו בלעז ואינו דאותו קוק"ו בחזקת טמא מחזקינן וקורא טהור הוא כדמוכח בפ' שילוח הקן (לקמן קלח: קמ:) דר' אליעזר מחייב בשילוח מפני שהוא טהור ורבנן לא פליגי אלא מפני דרובץ על ביצים שאינן שלו אבל כולהו מודו דגופו טהור:

דף סג:

למה ליה למיכתב איה ודיה - הכי נמי הוה מצי למנקט מראה ודאה אלא חדא נקט וצריך לדקדק ומאי שנא דכתיב בויקרא דאה ובמשנה תורה כתיב ראה ולא כתיב תרוייהו בחד דוכתא וגבי איה כתיב בויקרא איה ובמשנה תורה כתיב תרוייהו איה ודיה וי"ל דהיינו טעמא דבשלמא דאה וראה לא רצה לכתוב שניהם במשנה תורה אע"פ שמן הדין היה לו לכתוב במשנה תורה כל השמות דאתא לאוסופי ולפרושי משום דא"כ הוה אמינא דדאה וראה תרתי נינהו ולאוסופי קא אתי אבל באיה ודיה אין לטעות אע"פ שכתוב שניהם דמדכתיב למינהו באיה ובמשנה תורה כתיב למינהו אדיה ש"מ חדא היא:

עופות עשרים וארבע הויין - כמה מינים יש כדפיר' לעיל דילפינן מנשר כפשוטה של ברייתא וכאן היה סובר המקשה דדומיא דרישא קתני דז' מאות מיני דגים וח' מאות מיני חגבים מיירי בטמא וה"ה נמי הכא בעופות טמאים דרישא ודאי בטמאים איירי אפילו לפי ספרים דלא כתיב בטמאים בברייתא דאילו בטהורים לא נפיק מיניה מידי להאי חושבנא אבל בטמאי' קמ"ל שהרוצה לאכול דג בלא קשקשת אע"פ שאין בקי אם עתיד לגדל אחר זמן או משירן בשעה שעולה מן המים אם לאו אם מכיר ז' מאות מיני דגים טמאים ויודע שאין זה מהם יכול להתירו כי אין בטמאים יותר מז' מאות מינין וכמו כן בא להשמיענו גבי חגבים להתיר בלא קרסולים כי בכך יתברר שעתיד לגדל לאחר זמן ולפיכך היה סבור המקשה שגם בעופות בא לומר שאם יכיר כל אותן הנכתבים בפרשה לא יכול להתיר שאר עופות הבאים בסימן א' או בב' או בג' כיון שאלו סימנים מצויין כמו כן בטמאים ואין מספר לאותן שצריך להכיר כדי להתיר השאר ולכך פריך הא כ"ד הוויין ותו לא שעל ידיהם אנו מכירים האחרים ומשני כי קאמר אין מספר אטהורות קאי ולא הוי כעין רישא דמיירי בטמאים:

ודילמא דעוף טמא נינהו - וא"ת כיון דעופות טהורים הוו רובא נזיל בתר רובא ולפי מה שפירשתי דמרבה כמה מינים ניחא ואף לפ"ה דלא מרבינן אלא מין נשר י"ל מ"מ הא אמרי' לעיל מאה עופות טמאים שהן במזרח וכולן מין איה הן הלכך אפשר דיש בטמאים מינין הרבה:

דף סד.

כודרת - פי' הקונט' כדור פלוט"א בלעז משמע דגרס כודרת ברי"ש דכדור שהוא פלוט"א אחרונה ברי"ש כדאמר בחגיגה (דף ג) דברי חכמים כדרבונות ככדור של בנות ומהא דכתיב (ישעיהו כב) צנוף יצנפך [צנפה] כדור אל ארץ רחבת ידים ופי' שם בקונטרס פלוט"א אין ראיה משם דא"כ הוה ליה למימר ככדור אלא אומר ר"ת דכף שימוש הוא כגר שהולך וגולה אל ארץ רחבת ידים במקום שאין מכירים אותו דור כמו (תהלים פד) (גר) מדור באהלי רשע ובסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ.) גריס בקונט' כודדת בדל"ת ופירש עגולה ככד:

סימנין לאו דאורייתא - אומר ר"ת דדוקא סימני ביצים משום דאיכא דעורב דדמו לדיונה אבל סימני עוברי דגים דאורייתא יש לסמוך עליהם כדאמר סוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ. ושם) דאמר רב קרבי דגים אין נקחין אלא מן המומחה ופריך ל"ל מומחה לבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כו' ומשני שנימוחו ולא משני סימנים לאו דאורייתא וכי תימא משום דמשמע ליה דבכל ענין אין ניקחין אלא מן המומחה אפילו אמר של דג פלוני וטהור דאז היה ראוי לסמוך עליו דעל כרחך לא איירי בכל ענין דבאומר מלחתים נקחים אף שלא מן המומחה ועל זה אנו סומכים לאכול אותן דגים שקורין ברבט"א בלע"ז ואפילו לא ידעינן אם נשרו הקשקשין בשעה שעולה מן המים סמכינן אסימני עוברי דגים ומיהו בירושלמי משמע דאין לסמוך על סימני עוברי דגים דגרסי' התם נתן בר אבא קם קמיה דשמואל אמר ידענא מפרשא בין עוברי דגים טהורים לעוברי דגים טמאים עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורים ארוכים אחזי ליה (דהדר בקליפתה) אמר ליה כזה מהו א"ל טמא אמר ליה לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור אלמא אין בודקין בסימנין כדהדר ליה שמואל לנתן בר אבא ומשמע אפי' על סימני הברייתא אין לסמוך מדלא אמר לו שיבדוק בסימני הברייתא וגם מה שאמר נתן בר אבא הן סימני הברייתא והש"ס דידן הוה מצי לשנויי הכי אלא דשפיר קא משני ומה שאנו לוקחין מן העובדי כוכבים ביצים אע"פ שאינם אומרים של עוף פלוני וטהורים הם אנו סומכים על רוב ביצים שמצויין בינינו דשל עופות טהורים

הם ומה שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים אובליא"ש וקנטיא"ש שנילושו בביצים אע"ג דאסרי' הכא ליקח מהם ביצים טרופות בקערה לא דמיא דהכא איכא ריעותא מדזבין להו עובד כוכבים טרופות בקערה ש"מ דמוכחא מילתא דישראל מכרם לו לפי שהיו של טרפה אבל עיסה שנלושה בביצים לא חיישינן ואזלינן בתר רוב ביצים שאינן של טריפות ולא חיישינן שמא היה בהם דם דרוב ביצים אין בהם דם ומעשים בכל יום שאנו אוכלין ביצים מגולגלות אע"פ שאין יכולות ליבדק ומיהו ר"ת היה אוסר ליקח מן העובדי כוכבים אובליא"ש וקנטיא"ש משום בשולי עובדי כוכבים אע"ג דאמר בירושלמי דפת נמנו עליו והתירוהו שאני הכא שנילושו בביצים ונאסרו מטעם שלקות שלא היה בכלל ההיתר דשתי גזירות היו דגזרה דפת מי"ח דבר דגזור תלמידי שמאי והלל אבל גזרה דשלקות קדמה הרבה תדע מדבעי למימר בסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף לז:) דהויא מדאורייתא מדכתיב אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי מה מים שלא נשתנו אף אוכל שלא נשתנה ולבסוף מסיק דקרא אסמכתא בעלמא הוא ואי מי"ח דברים היתה לא היה טועה בה הש"ס שידועות לכל היו כדאמר בפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף לו.) שפשט איסורן בכל ישראל ומיהו נראה דאע"ג דאמרינן הלכה כמאן דאסר ביצים משום בישולי עובדי כוכבים בפ' אין מעמידין דתניא כוותיה מכל מקום עיסה שנלושה בביצים אין לאסור משום דקמחא עיקר כיון דמברכין עליה המוציא לחם מן הארץ ואנו סומכין על היתר דירושלמי דפת ואמרינן בפרק אין מעמידין (עבודה זרה לח.) גבי (קרבי דגים) אין בהם משום בישולי עובדי כוכבים ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא יש בהם משום בישולי עובדי כוכבים ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא הרסנא עיקר קמ"ל קימחא עיקר משמע דאי הוה הרסנא עיקר היה מותר ואע"פ שהקמח מעורב בו ומטעם זה אין להתיר עיסה של פשטיד"א שאפאו עובד כוכבים שהשמנונית הוא בעין על העיסה וגם מתחילתו הוא נאסר משום בישולי עובדי כוכבים ולא דמי לעיסה שנלושה בביצים שהביצה נתבטלה מתחלה ולא נאסר מעולם:

שאם ריקמה וניקבה מטמא בכעדשה - דווקא ניקבה כדתנן בפרק העור והרוטב (לקמן קכו:) ביצת שרץ המרוקמת טהורה ניקבה כל שהוא טמאה:

שאם ריקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ כו' - וא"ת לאכילה ולמלקות ל"ל ריקמה הא קיי"ל כל היוצא מן הטמא טמא כדתניא בפ"ק דבכורות (דף ה:) ומהאי טעמא אסרינן התם מי רגלים של חמור וכן בסמוך דדריש ביצת טמאה דאסירא מדכתיב ואת בת היענה ל"ל (וכי האי גוונא) משמע בפ' גיד הנשה דקרא דבת היענה לא איצטריך לגופיה אלא למידק מניה הא דעוף טהור שריא דס"ד אמינא דאסירא משום דלא אשכח מידי

דאתי מחי ושריא כדאמר בפ"ק דבכורות (דף ו:) גבי חלב של בהמה טהורה דבעי התם קרא למשרי ואין הלשון משמע כן דקאמר מנין לביצת טמאה שאסורה ולא קאמר מנין לביצת טהורה שמותרת ונראה לפרש דביצת עוף טהור נפקא לן דשרי מדדרשינן לקמן (דף קמ.) גבי שלוח הקן תקח לך ולא לכלביך דממעטינן מיניה עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא ולהכי אצטריך בת היענה לאסור ביצי עוף טמא דס"ד דשרו משום דליכא מידי דאתי מחי ושריה רחמנא והך ביצה כי אבר מן החי היא ושריה רחמנא הלכך הויא שריא אפילו בעוף טמא ודיוקא דלך ולא לכלביך הוה אוקמינן אאפרוחים טמאים אבל ביצים לישתרו דכה"ג קאמר בפ"ק דבכורות (דף ו:) גבי חלב בהמה טמאה והשתא ניחא הא דנקט ביצת שרץ דוקא ריקמה אסירא ואי לא ריקמה שריא מטעם חידוש כמו דעוף טהור שבעופות הוא דכתב קרא דבת היענה ולא בשרץ ומיהו קשה כיון דביצת השרץ לא ילפי מביצת עוף טמא כל שכן ביצת טרפה ובריש מסכת ביצה (דף ג:) משמע דאסירא מדאורייתא וי"ל דמסברא דעוף מעוף ילפינן אע"פ שזה מין היתר אבל ביצת השרץ אדרבה מסתברא דילפינן מטומאה כדדרשינן פרק העור והרוטב (לקמן קכו:) לטומאה בעינן ריקום כדכתיב השרץ מה שרץ ריקם אף ביצת שרץ שריקם ושפיר ילפינן איסור מטומאה כיון דאשכחן במסכת מעילה פרק קדשי מזבח (מעילה דף טז:) דמשוו להו לענין בכעדשה ואע"ג דהשתא דאיכא תרתי דאתי מחי ושרו כמו חלב וביצים מ"מ חשיב להו חידוש שפיר משום דאין שניהן באין מן החי בענין אחד וכן יש לפרש גבי דבש של דבורים דדריש מקרא בפרק קמא דבכורות (דף ז:) דשרי דלא דמי לחלב אי נמי כיון דכל שאר אבר מן החי אסור מקרי הנך חידוש ועוד היינו יכולים לומר דכל ביצים מותרות בין דטמא בין דטהור מההיא טעמא דבפ"ק דבכורות (דף ז:) דשרינן הני יאלי דיחמורתא לפי שהוא זרע האיל שנקרש וכן עור הבא כנגד פנים של חמור דמסתברא דהיינו טעמא דשרי משום דאתי משכבת זרע של חמור ונקרש מעצמו ונעשה עור ומותר ולא שייך לצורת הולד מידי ולכך מותר כיון דמתחלתו בא מחמת השכבת זרע דהויא כנבלה מוסרחת ושרי ולבסוף אע"פ שנקרש ונעשה עור מ"מ מותר הוא כמו אפרוח ביצת טרפה שהוא מותר דכי גדיל פירשא בעלמא הוא וכולהו ביעי נמי משכבת זרע קאתו ושרו מהאי טעמא חוץ מביצת טמאה שאסר הכתוב להכי איצטריך קרא וביצת טריפה ילפינן מיניה כדפירשנו ומיהו אין מתיישב טעם זה גבי ביצים דכולהו מתחלתן מעורות בגידין וחשובים כבשר:

דף סד:

לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם - לא גרסינן ביה דברי רבי אליעזר בן יעקב דעלה אמר בפ"ק דביצה (דף ו:) מני ראב"י היא:

גיעולי ביצים מותרות - פירש בקונטרס ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה מותרין הטהורים דמיא בעלמא הוא ולא יהבי טעמא כלל באחרנייתא ולקמן בפרק גיד הנשה (דף צח.) ודאי איירי שם בהכי וגם מחלק שם בין שלקו עם ביצים שיש שם אפרוח לשלקו עם הטמאים אבל הכא לא מסתברא לר"ת לאוקמי בהכי דלא שייך האי דינא הכא ונראה לי כמו שפירש בערוך שהכו התרנגולת על בית רחמה ומפלת ביצים שלא נגמרו ולא איירי מידי בבישול ולשון גיעול שייך עליה כמו (איוב כא) שורו עיבר ולא יגעיל והוי השתא מעין ביצים המוזרות דמיירי השתא בהיתר ביצים גופייהו ואתא לאשמועינן דלא חשיב אבר מן החי אע"פ שלא נגמרו לגמרי ובירושלמי דמסכת תרומות לענין ביצים ששלקן ונמצא בהן אפרוח דאיירי בהו התם גרסינן לעיל מהא מילתא שמעון בר אבא אמר רבי חנינא מעשה בא לפני רבן גמליאל ברבי ואמר אבא הורה בארבעים ושבע ואנא מורינא במ"ה ואמר רבי חייא בר חנינא מעשה בא לפני רב הונא ואמר קליפי איסור מעלין את ההיתר הדא דתימא הוא ששלקן בקליפיהן או קלופות בקלופות אבל אי שלק ביצים קלופות בשאינן קלופות או שאינן קלופות בקלופות צריך שיעור אחר מפני גיעולי ביצים שורו עיבר ולא יגעיל ביצים שהרקימו אסורות ביצים מוזרות נפש יפה תאכלם מצא בהם דם קולף מקום הדם עד כאן לשון הירושלמי משמע כפי' הקונט' דאיירי בביצים שלוקות אבל תימה דמייתי התם קרא דשורו עיבר ולא יגעיל ודומה שאינו מסוגית הירושלמי ושום תלמיד הגיהו ובתוספתא במסכת תרומה בפ' דג טמא משמע כמו שפירש הערוך והכי תניא התם ביצים [טהורות] ששלקן עם ביצים טמאים אם יש בהן בנ"ט אסורין ואם לאו מותרות גיעולי ביצים מותרים באכילה ביצים ששלקן ומצא בא' מהם אפרוח אם יש בהן בנ"ט אסורות ואם לאו מותרות ביצים מוזרות נפש היפה תאכלם ואם מצא בא' מהן דם זורק הדם ואוכל את השאר אוכל דם דגים או חגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש משמע בהדיא דגיעולי ביצים וביצים ששלקן תרי מילי נינהו:

והוא שנמצא בקשר שלה - פירש הקונטרס דכה"ג אוכל השאר כיון דנמצא על הקשר והוא זרע תרנגול הקשור בראש הכד של ביצים ומשם יצירת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין הוא שם ולא נתפזר בכל הביצה הלכך אוכל השאר אבל אם נמצא על חלמון שלה הביצה כולה אסורה כדמפרש לקמן דשדא תיכלא בכולה פי' נתפשט הקלקול בכולה

והא דלא נקט בלשון לא שנו כדנקט אבוה דרבי אפטוריקי ולימא הכי לא שנו אלא שנמצא על הקשר שלה אבל יצא חוץ לקשר שדא תיכלא בכולה מצינן למימר דאין לשון כל חכמים שוין בענין אחד ומיהו קשה לפירושו מדאמר בפרק דם שחיטה בכריתות (דף כא.) דקתני בברייתא יצא דם ביצים שאינן מין בשר יצא דם חגבים שכולו היתר ומשמע דכי היכי דשרי דם חגבים ודגים כל זמן שישנו עליהם וניכר שהוא מהן הוא הדין נמי דם ביצים וי"ל דמדרבנן החמירו בדם ביצים גזירה אטו דם עוף שהביצה בא ממנו ומדאורייתא שרי אע"פ שהאפרוח נוצר משם דהיינו על קשר שלה ואע"ג דהוי אפרוח לבסוף השתא מיהא לא הוו מין בשר שאין כאן עדיין בשר כלל ועוד י"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דחשיב מין בשר כיון שהאפרוח נוצר ממנו דהא דשרי במסכת כריתות (גם זה שם) דם ביצים היינו כשאין דם בקשר אלא במקום אחר שמאותו דם אין האפרוח נוצר ולא חשיב מין בשר ומצוי הוא פעמים רבות אפי' לאלתר סמוך ללידת הביצה ואותו דם אינו בא מחמת נשיכת תרנגול לתרנגולת ומה שפי' בקונטרס דם שהוא חוץ לקשר הכל אסורה זהו כשישנו בקשר ונתפזר עד שהוא חוץ לקשר אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במקום אחר מותר כדפרישית ואין להקשות לפ"ז בתר הכי דמפליג אבוה דר' אפטוריקי בין חלבון לחלמון הוה ליה לאפלוגי בחלבון גופיה בין על הקשר לשאין על הקשר כמו רבי ירמיה דלאו פירכא היא דהא מפליג בין נמצא על הקשר של חלבון לנמצא על הקשר של חלמון ועוד י"ל הך שמעתא דהכא שרי דם ביצים לגמרי כי ההיא דכריתות (גם זה שם) והכי קאמר והוא שנמצא על הקשר שלה אז זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם אין הדם על הקשר אלא במקום אחר מותר אפילו הדם ואין צריך לזורקו וכן משמע בירושלמי דתרומות דקאמר בתר ההיא שהבאתי לעיל מביצים מוזרות מצא בהם דם קולף הדם ובירושלמי אינו מזכיר כלל מאכילת שאר הביצים אלא מזריקת הדם משמע דכל החילוק שאומרים אמוראים אחרי כן על הדם עצמו כדפי' בשמעתין ר' זירא סליק למבקרא לר' חייא בריה דר' יצחק אשכחיה דיתיב וקאמר לא שנו אלא חלמון אבל חלבון מותר והוא סבר דהוא גמיר מן דאבהתי' אתא ר' אבהו בשם ר' יוחנן בין בחלבון בין בחלמון אסור תני ר' חלפתא בר' שאול חלמון מותר אמר רבי זעירא הא דאמר חלמון אסור בשנמצא במקום זכרותו של חלמון ואפילו חלבון והוא שנמצא במקום זכרותו של מוחו שממנו נולד ע"כ לשון הירושלמי משמע דאמאי דקתני בברייתא קולף מקום הדם קאמר בתר הכי ל"ש אלא חלמון אבל חלבון מותר ומשמע מותר וא"צ לקלוף ובתר הכי מייתי דר' יוחנן דאמר בין חלבון ובין חלמון אסור ובתר הכי מייתי ברייתא דר' חלפתא בר' שאול דאומר חלמון מותר ודומה בזה שהוא טעות סופר

ויש לגרוס חלמון אסור וחלבון מותר ובדם גופיה קאמר הכי כדפרישית ועלה קאי דר' זעירא דאמר הא דאמר חלמון אסור כשנמצא במקום זכרותו של חלמון פירוש זכרותו קשר שלו כי גם בחלמון ישנו הקשר אבל שלא במקום הקשר מותר אפילו הדם ובא ר' זעירא לסתור מה שאמר בברייתא חלמון אסור חלבון מותר ולומר שגם חלמון שאסור זהו דוקא במקום זכרותו כי גם במקום אחר דם ביצים מותר אפילו בחלמון וכה"ג אפילו בחלבון אסור הדם וקם ליה ר' זעירא בשיטתיה דר' יוחנן דלעיל מיניה ובברייתא דר' חלפתא ברבי שאול כשיטתיה דרבי חייא בר' יצחק:

דף סה.

רבי יוסי אומר ושמו חגב - אומר היה הריב"ם דרבי יוסי מפרש מילתא דתנא קמא ולא פליג כדמוכח בגמרא דתנא דבי רבי ישמעאל דדריש כלל ופרט וכלל ומרבה כעין הפרט כל דאית ליה ד' סימנין ודריש חגב לשמו חגב ותנא דבי רב לא דריש חגב לשמו חגב אלא קאמר חגב זה גדיאן ולא מרבה מידי מכעין הפרט ובעי ה' סימנין הנך ארבע ואין ראשו ארוך ופסיל ראשו ארוך ותנא דמתניתין דקתני ארבעה סימנין ולא קתני אין ראשו ארוך ש"מ דסבר כתנא דבי רבי ישמעאל דמכשיר אפילו ראשו ארוך וא"ת ל"ל דכתב רחמנא חגב לשמו חגב תיפוק לי מכעין הפרט כמו הנך ד' סימנין וי"ל לפי שאין סימן זה דשמו חגב חשוב כשאר סימנין ולא הוה מצרכינן ליה כי היכי דלא בעינן אין ראשו ארוך ומרבינן אע"פ דראשו ארוך ומהאי טעמא נמי איצטריך לאשמועינן בקרא כרעים בהדיא אי נמי כרעים איצטריך לכדדרשינן בגמרא אין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן א"נ לכלל ופרט כדקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל אבל אין לפרש שיש באחד ממיני ארבה או ממיני סלעם וחרגול שאין שמו חגב ואין להם כרעים ואי לאו דכתבינהו קרא בהדיא הוה מכשרינן להו דבכלל ארבה וסלעם וחרגול נינהו דא"כ כי קאמר בגמרא דתנא דבי ר"י ותנא דבי רב איכא בינייהו ראשו ארוך לימא דאיכא בינייהו דאין שמו חגב דלתנא דבי רב שרי ולתנא דבי ר"י אסור וכן מכרעים קשה דקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל ארבה סלעם וחרגול פרט אדרבה הני פרטי מרבה יותר מן הכלל דכללא ממעט כל ארבה סלעם וחרגול שאין להם כרעים ופרטי מרבה וכי האי גוונא לא אשכחן דעביד כלל ופרט:

אע"פ שאין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן - מדכתיב לא באלף קדריש ולא מצי למימר לא שאין לו כרעים כלל קאמר דאדרבה סלעם ארבה וחרגול יש להם קרצולים כדקתני בהדיא בהצד השוה שבהן וכו' וכן אשר (אין לו) חומה דגבי ערי חומה דריש אע"פ שאין

לו עכשיו והיתה לו קודם לכן בפ' קמא דמגילה (דף ג:) ולא מצי למימר שאין לו כלל קאמר דבערי חומה מישתעי קרא וכן אשר לא יעדה והפדה ומתרגמינן דקיימי ליה פי' שהיה לו לקיימה וליעדה דמצות יעידה קודמת ומהאי קרא דרשי' ליה בפ"ק דבכורות (דף יג.) דמצות יעידה קודמת למצות פדייה שנאמר אשר לא יעדה והפדה ואע"ג דכתיב באל"ף דרשינן כאילו כתיב בוי"ו כלומר שהיה לו ליעדה ואינו רוצה והפדה והיינו טעמא דלמה ליה למכתב אשר לא יעדה פשיטא דבלא יעדה מישתעי קרא דאם יעדה היתה צריכה גט וגם לא היתה צריכה פדיית אב שבשעת ייעוד פקע שעבוד שפחות מינה וא"ת בפרק כשם (סוטה לא.) דפריך וכל היכא דכתיב לא באל"ף ממש הוא והא כתיב בכל צרתם לא צר ומלאך פניו הושיעם ואמאי לא מייתי מכל הנך קראי ויש לומר דבכל הני איכא הוכחא מגופיה דקרא שרוצה לומר אשר לו בוי"ו אע"ג דכתיב באל"ף דאדרבה סלעם וחרגול יש להם קרצולים וערי חומה ביש להם חומה מיירי וגבי יעדה כדפרישית מדכתיב כלל אבל צרתם לא צר לא מוכח מגופיה דקרא שהקב"ה כביכול מיצר בצרתם של ישראל אלא מקרא אחר דכתיב עמו אנכי בצרה וא"ת והיכי דרשינן הכא וגבי ערי חומה מדכתיב לא באלף דבעי למימר קרא אע"פ שאין לו עכשיו והא מסקינן בפרק כשם (גם זה שם) דאל"ף משמע הכי והכי הן או לאו ויש לומר דמ"מ דרשינן מדשני למכתב באל"ף יותר מכל אותם לו שרוצין לומר הן שכתובין בוי"ו ש"מ לדרשה ולא צר נמי דרשינן במדרש דכתיב באל"ף דכל צרה שאינה לישראל מאומות אינה צרה:

אלו כללי כללות ופרטי פרטות - כדדרשינן בסמוך דאשר לו כרעים כלל ארבה סלעם וחרגול פרט למינהו חזר וכלל ולאו דוקא נקט תנא דבי ר' ישמעאל סלעם לכלל ופרט וכלל דסלעם קרא יתירא למישרי ראשו ארוך כדמסקינן בסמוך ולמינהו דסלעם מפרש הריב"ם דאיצטריך דאי לא כתיב למינהו הוה אמינא דוקא במין סלעם שרי ראשו ארוך אבל בשאר לא להכי כתיב למינהו לרבויי בכולהו א"נ הוה אמינא דסלעם אתא לאסור מינו קמ"ל ולא קאמר כללי כללות למימר דכל אלו ראויין לדונם בכלל ופרט וכלל אלא ה"ק אלו כללות הבאין אחר כללות ופרטות הבאין אחר פרטות וצריך לדורשם כולם כפי הראוי וארבה וחרגול בלבד הם דבאים בכלל ופרט כדמוכח בשמעתא וסלעם למישרי ראשו ארוך כדמסקינן וחגב להצריך ששמו חגב ולמינהו דחגב להצריך כדמפרש בהדיא בברייתא ולמינהו דסלעם כדמפרש ליה מסברא דנפשיה כדפרישית וא"ת למה הוצרך לכתוב למינהו בכל אחד בארבה וסלעם וחרגול לכתוב למיניהן ויהיה די בכל אחד לשלשתן בסוף ויש לומר משום דארבה וחרגול הם הם לבדם שבאין בכלל

ופרט וכלל כדפרישית וראויין היו ליכתב זה אצל זה והפסיק בסלעם וכתבו באמצע בין ארבה וחרגול לשום דרשה דלא על חנם הוא שכתבו שלא במקומו וכיון שהוצרך לכותבו באמצע בשביל שום דרשה שוב אינו יכול לכתוב למיניהן לבסוף כי זה לא יתכן שלמיניהן יהיה עומד על ארבה וחרגול להיות להן כלל אחרון בפני עצמם ועל סלעם לא יהא עומד לכלל אלא לדרשה אחרת כמו שאנו דורשים עכשיו למינהו דסלעם ולפי שיש לארבה וחרגול לכל אחד כלל בפני עצמו ואין שניהם נידונים יחד בדין אחד של כלל פרט וכלל אלא בשנים שכל אחד ואחד נידון לבדו בכלל ופרט צריך לעשות בנין אב משניהם מארבה וחרגול וללמד משניהם בהצד השוה בשניהם ומה שאומר הרי אתה דן בנין אב משלשתן זה לפי שלא פירש עדיין דסלעם קרא יתירא הוא והכי פירושא דברייתא לפי המסקנא הרי אתה דן בנין אב משלשתן בהצד השוה והואיל וכן הוא לא מצריך רק ארבעה סימנין דכי מעיינת ביה שפיר בארבה וחרגול סגי לעשות בנין אב משניהם ואייתר ליה סלעם לרבויי ראשו ארוך והא דמרבינן ראשו ארוך ולא אמרינן דמרבינן ואע"ג דלית ליה חד מהנך ד' סימנין ואין ראשו ארוך ניבעי בהדי הנך שלשה סימנים משום דסברא הוא לרבויי סימן דגרוע מכולהו וריב"א מפרש שאין שום מין חגב שהוא חסר מהנך ארבעה סימנים דמתני' שלא יהא חסר כמו כן או ראשו ארוך או סימן אחר בהדיה אבל אפשר שחסר סימן של ראשו ארוך ויהיה לו ארבעה סימנים דמתניתין וא"ת דהשתא משמע דלתנא דבי רבי ישמעאל ולתנא דמתניתין שרי ראשו ארוך ובמסכת שבת בשלהי פרק רבי עקיבא (שבת דף צ:) נמי אמרינן דרב כהנא מעבר שושיפא אפומא א"ל רב שקליה כי היכי דלא נימרו מיכל קא אכיל ליה וקא עבר משום אל תשקצו את נפשותיכם משמע דליכא איסור משום חגב טמא ולא אסר ליה אלא מפני שהוא חי ושושיפא הוא ראשו ארוך כדאיתא פרק אין מעמידין (עבודה זרה דף לז.) גבי העיד יוסי בן יועזר על איל קמצא דכן שמפרש רב פפא דאיל קמצא הוא שושיפא ופליגי יוסי בן יועזר ורבנן בראשו ארוך ורב חייא בר אמי אמר סוסבל ופליגי בכנפיו חופין את רובו אי בעינא רובא דמנכר אבל בראשו ארוך דכ"ע לא פליגי דאסור וזהו תימה דכיון דקי"ל דראשו ארוך שרי אמאי קאמר התם רב חייא בר אמי דאסור לכולי עלמא ונראה לר"ת דגרס התם דכולי עלמא לא פליגי דשרי וכן מצא בספר ישן:

דף סה:

לא ראי ארבה כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי ארבה ולא ראי שניהם כראי סלעם ולא ראי סלעם כראי שניהם - מה שלוקח תחלה ארבה וחרגול ומניח סלעם עד לבסוף

אף על פי שהוא כתוב תחלה במקרא קודם חרגול זהו לפי שארבה וחרגול חלוקים זה מזה יותר ממה שחלוק כל אחד מהם מסלעם כי כל אחד מהם אין חלוק מסלעם אלא מדבר אחד או מגבחת או מזנב אבל ארבה וחרגול חלוקים זה מזה בשני דברים שארבה אין לו גבחת ואין לו זנב וחרגול יש לו שניהם כדמוכח בסוגיא דחרגול יש לו גם גבחת כשיבא לפרש דסלעם קרא יתירא הוא ועוד י"ל דלכך תפס ארבה וחרגול לפי שהם עיקר הדרשה כדמוכח בסמוך דמסיק דסלעם קרא יתירא הוא ואתא למשרי דראשו ארוך:

וכי תימא כיון דשוו בארבע סימנין מייתינן ולא פרכינן - דסבירא ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' בקונטרס ולהכי לא איצטריך להו לכולהו צדדין כדאמר בפ' בכל מערבין (עירובין כח.) דלמאן דאית ליה כללא בתרא דוקא מרבינן כל דדמי ליה בשני צדדין אבל מאן דאית ליה כללא קמא דוקא לא מרבינן עד דדמי ליה משלש צדדין אי הכי חרגול דאית ליה זנב נמי לא ליכתוב כו' אלא על כרחך מדאיצטריך למכתב חרגול משום דלא הוה ילפינן ליה מארבה וסלעם לפי שיש לו זנב אם כן סבירא ליה דכללא קמא דוקא ולהכי מצריך שיהא דומה בכל הצדדין הואיל ובו גם צד שאין ראשו ארוך נצריך שיהא בו וא"ת ואפילו יסבור דכללא קמא דוקא לא יצריך יותר משלשה סימנין דהא בפרק בכל מערבין (עירובין כח.) לצרכינן אלא רק שלשה צדדין אפילו למאן דאית ליה דכללא קמא דוקא והוה מצי לשנויי דהכא נמי לא ילפינן מפרט אלא שני סימנים דארבעה כנפים וכנפיו חופין את רובו אבל סימן דקרצולים ורגלים כתיב בהדיא אשר לו כרעים ממעל לרגליו ולא אתו מפרטא הלכך אי אמר כללא קמא דוקא מצריכי נמי או זנב או אין ראשו ארוך והשתא לא ילפינן מן הפרטות רק שלשה צדדין כמו בעירובין (ג"ז שם) ומיהו לא צריכינן לשנויי הכי אלא אפי' יהיו קרצולין כאן בחשבון הג' צדדין ונאמר שלא נכתבו כדי להוסיף שלשה צדדין מכל צדדיהן אלא לרבות העתיד לגדל אחר זמן לא יקשה כלום דעל כרחך שני צדדין דמצריכין בעירובין (דף כח.) למ"ד דכללא בתרא דוקא ושלש צדדין שמצריך למאן דאמר כללא קמא דוקא לאו דוקא אמר שנים ושלשה דלמאן דאמר כללא קמא דוקא אפי' בה' צדדין צריך לדמות דא"כ תיקשי עלה דההיא דעירובין הא דאמר בנזיר פ' שלשה מינין (נזיר דף לה:) דכל היכא דאיכא תרי כללי ופרטי מרבינן כל דדמי ליה מחד צד וכל היכא דאיכא תרי פרטי וכללי מרבינן כל דדמי ליה משני צדדין אלא ודאי מסתברא דשני צדדין דעירובין וחד צד דנזיר חדא מילתא היא ומיירי בעירובין כגון שיש לו שני צדדין חשובין שוין וצד שלישי שאינו חשוב כל כך דכה"ג איכא גבי כלל ופרט דבקר וצאן ויין ושכר בשמעתא דעירובין (דף כח.) ובנזיר (דף לה:) מיירי כגון דליכא אלא חד צד חשוב כגון כלל ופרט וכלל דההיא שמעתא ואיכא נמי צד שני שאינו

חשוב כל כך וכענין זה אמר בנזיר דלא מצרכינן אלא חד צד היינו הצד החשוב האחד שאין חשוב כמותן וה"ה אם היו שניהם חשובין ושוין וצד שלישי שאינו חשוב כמותן הוו שני צדדין החשובין כצד אחד כיון שהן שוין ונצריך שיהא כעין הפרט דומה לפרט באותם שני צדדין החשובין דהי מינייהו מפקת וזהו מה שמצריך בעירובין דומה לפרט מב' צדדין אפי' למ"ד כללא בתרא דוקא דהוו להו תרוייהו כצד אחד דנזיר כדפירשנו ומה שמצריך שלשה צדדין למ"ד כללא קמא דוקא י"ל שבא לומר דלא סגי ליה בשני צדדין החשובים ושוין כמו למ"ד כללא בתרא דוקא אלא גם בצד השלישי הגרוע צריך שיהא דומה לכולן וה"ה אם יש ה' צדדין צריך שידמה לכולן והשתא אתי שפיר כי מצרכינן נמי טפי משלשה צדדין בכעין הפרט כי בכל הצדדין בין החשובין בין הגרועין הרבה כמו השלישי צריך שיהא דומה לפרט למאן דאמר כללא קמא דוקא ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא נמי לא יקשה כלום כשנצריך יותר משני צדדין במקום שיהיו יותר משני צדדין שוין ולפי דברי אלה נצריך בכאן יותר משלשה צדדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין כאן אלא ב' צדדין חשובין שוין לו ויש צדדין אחרים גרועים מהן כי כולם יש להצריך ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא לא נצריך אלא שנים החשובין ולכך לא היה לנו להצריך אין ראשו ארוך למאן דאית ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' רש"י שם ולפ"ז נצטרך לומר דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם צדדים גרועין יותר מאותן שאנו מצריכין בברייתא בהצד השוה ולכך לא היינו מצריכין אותם אם היינו אומרים כללא בתרא דוקא ובכך מתיישב גם מה שאנו מרבים ראשו ארוך מסלעם ואין אנו מרבים אותו שאין לו ארבע כנפים או שאין כנפיו חופים את רובו כי אותם הם סימנים חשובים יותר מאין ראשו ארוך ומיהו בלאו האי טעמא ניחא כמו שפי' ריב"א דאין לך שום חגב חסר סימן אחד דארבע כנפים או כנפיו חופים את רובו שלא יהא עוד חסר סימן או סימן אחד דאין ראשו ארוך או סימן אחד מן הארבע דמתניתין אבל הכא בראשו ארוך משכחת ליה שאינו חסר אלא סימן דאין ראשו ארוך בלבד ולפי מה שפירשנו הנהו דעירובין ונזיר קשיא אמאי איצטריך למימר פ' הגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) דר"א דריש ריבויי ומיעוטי דאפי' דריש כללי ופרטי אתי שפיר וסבר כמ"ד כללא בתרא דוקא וסגי בחד צד פירוש בצד החשוב מן השאר שאין צד אחר חשוב כיוצא בו מה הפרט מפורש גופו ממון אף כל גופו ממון יצאו שטרות אבל דבר המיטלטל לא צריך ולא אימעוט קרקעות כי זהו צד גרוע יותר תדע שהוא צד גרוע יותר דהא כי דריש ליה בריבה ומיעט וריבה אינו ממעט קרקעות אלא שטרות וי"ל דמשום דמוכחא מלתא דשמעתא דפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) וההיא דפרק שלשה מינים דנזיר (דף לה.) דר' אליעזר דריש ריבויי ומיעוטי קאמר

נמי התם הכי וצ"ע בשמעתא דשן ועין בקדושין (דף כד:) ואו פסח או עור דבכורות (דף לז.) ובכל הש"ס במקום שאמר מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אם יהיה זה דוקא למ"ד כללא קמא דוקא או שמא נאמר כי גם למ"ד כללא בתרא דוקא אפי' לא יהיו השני צדדין החשובין שוין לגמרי כיון שקרובין להיות שוין חשובין כשוין וכחד צד דמו ומה שלא נצריך אלא חד צד זהו כשהשני גרוע הרבה יותר ממנו כי כן נראה יותר כדי שיהא דברי הכל במה שמצריך בכל הגמ' דבר המיטלטל וגופו ממון כי שני צדדין האלו קרובין להיות שוין וגם יתיישב בכך מה שצריך לומר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) דר' אליעזר דריש ריבויי ומיעוטי ולא נצטרך לתרץ בדוחק כאותו תירוץ שכתבתי:

דף סו.

במאי קמיפלגי - וא"ת אמאי לא מפרש דאיכא בינייהו שאר חגבים שאינן ממין אותם הכתובים שיש להם ארבעה סימנים הכתובים במתני' ואין ראשו ארוך דלתנא דבי רב אסירי אע"פ שיש להם ד' סימנים דמתני' דאין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל דשמא ליכא שום חגב שיהא בו ה' סימנים שלא יהא ממין אותם הכתובים במתני' א"נ רבותא נקט דאפי' בראשו ארוך שרי תנא דבי ר' ישמעאל:

בסוף שמעתא פי' בקונטרס דחגבים הללו אין טעונין שחיטה שהרי אחר דגים הזכירן הכתוב וזאת תורת הבהמה כמשמעו והעוף כמשמעו ולא שרץ העוף דהיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים בהלכות גדולות כך פי' בקונטרס ולא הוצרך להביא בקונטרס מה"ג אלא משום דדריש ליה מקרא דבכמה מקומות בש"ס מוכח דשרו בלא שחיטה בסוף פ' ר' עקיבא (שבת דף צ:) חגב טמא אין מצניעין לקטן דלמא מיית ואכיל ליה אבל חגב טהור אין לחוש ובריש פ' דם שחיטה (כריתות דף כא.) קאמר אוציא דם דגים וחגבים שכולם היתר ומפרש דאין טעונין שחיטה ובפ' אין מעמידין (ע"ז דף לח. ושם ד"ה לעולם) דאמר רב עובדי כוכבים שהציתו את האור באגם כל החגבים אסורים ומפרש טעמא דלא ידיע הי טמא והי טהור אבל לשחיטה לא חיישינן ועוד התם בסוף פירקא חגבים הבאים מן ההפתק ומן האוצר מותרים ליקח מן העובד כוכבים וכן הבאין מן הסלולה ולפני חנוני אסורין מפני שמזלף עליהם יין ולעיל הבאתי ברייתא דתוספתא דקתני אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים ובין מתים ואינו חושש ואע"ג דאוכל לאו דוקא דבחיים איכא משום בל תשקצו כדמוכח בפ' ר' עקיבא בשבת (דף צ:) מ"מ נקט אוכל למימר דליכא איסור אבר מן החי דלא בעי שחיטה. [וע"ע תוס' ע"ז לח. ד"ה לעולם]:

דף סו:

כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר - וא"ת מנין היה להם זה לחכמים וכן לעיל (דף סג:) דתניא שאין במיני דגים טמאים אלא ז' מאות מנין היה להם שהתירו בכך את השאר וליכא למימר מאדם שקרא להם שמות קים להו הכי שמסר לדורות כך שהם טמאין שכן הוא הכיר את כולם דהא לא משמע במקרא שקרא שמות אלא לבהמות ולעופות שאע"פ שידע שמו של הקב"ה כדדרשינן (במ"ר בראשית פי"ז) אני ה' (הוא) שקרא לי אדם הראשון בדגים מיהא לא אשכחן ויש לומר מכל אשר יקרא לו האדם יש לרבות אפי' דגים ואיכא למימר דמאדם קים להו ואם תמצא לומר שלא קרא להם שמות יש לומר דהכי קים להו הלמ"מ:

הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר - בפ"ק (לעיל דף כב: סד"ה איצטריך) פירשתי דלא שייך כאן לאקשויי וכי איצטריך קרא לכתוב כדי שלא נטעה כדפריך התם גבי איצטריך קרא למעוטי ספיקא:

יגדיל תורה ויאדיר - הרבה אמר לנו טעמים לידע מהו קשקשת:

אימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול - וא"ת א"כ את זה תאכלו מאי אהני ליה יש לומר שלא תאמר מה הפרט מפורש מים נובעין ונאסור בורות שיחין ומערות דדרשינן לאיסורא כתב רחמנא תאכלו למימר מה הפרט מפורש גדלים על גבי קרקע להתיר יש לו בבורות שיחין ומערות כימים וכנחלים והא דקאמר בסמוך איפכא היינו למאי דדרשינן להתירא:

לא ס"ד דכתיב כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת - תימה מאי ראיה היא זו אימא דהאי קרא בתרא קאי אדיוקא דבימים ובנחלים כי לית ליה לא תיכול הא אית ליה אכול אבל בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול ותהוי השתא קרא קמא כפשטיה דמה ראית דתימא קרא קמא אדיוקא וקרא בתרא כפשטיה וי"ל דבקרא קמא אין לחוש אי קאי אדיוקא משום דכתיב ביה אותם תאכלו דמשמע אותם ולא אחרים והרי הוא כמו שכתוב בהדיא ולא אחרים וא"ת והיכי משמע מהאי קרא דשרי בכלים אימא למעוטי מלאו אתא כלומר בכלים ליכא לאו אבל עשה מיהא איכא כדמוכח קרא קמא אפי' ביש לו וי"ל דבהאי קרא בתרא לא כתיב לאו והכי כתיב וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם ובאידך קרא דבתריה הוא דכתיב הלאו ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ועוד דאין זה סברא שיהא בכלים חמורים מימים ונחלים דביש להם סנפיר וקשקשת נמי אסירי ובאין להם סנפיר וקשקשת קילי טפי דליכא בהו אלא עשה והאי שינויא בתרא ניחא טפי דלמה ליה להתיר בכלים מקרא

דיש לו לישתוק ביה מימים ונחלים ואנא ידענא היתר כלי מקרא דאין לו וצריך לומר דהוה אמינא דקרא דאין לו אתא למעוטי כלי מלאו אבל עשה איכא ויש לו אפי' בכלים נמי שרו להכי איצטריך קרא קמא למשרי כלים לגמרי אע"ג דאין לו:

דף סז.

במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט - פי' בקונטרס משום דברבוי ומיעוט מדריש איצטריך תאכלו קמא למישרי בורות שיחין ומערות דאתו ברבוי ומיעוט ורבוי דאסור דאילו כלל ופרט דרשינן לא הוה מתרבי בורות ולא איצטריך תאכלו יתירא דקסבר תנא דבי ר' ישמעאל כללא קמא דוקא ולא מרבינן בכלל בתרא אלא מידי דדמי ליה בכל צד לפרט דהיינו נובעין וצריך לומר דסוגיא דלעיל דדריש כלל ופרט וכלל ואפ"ה איצטריך ליה לתאכלו להתיר בורות שיחין ומערות קסבר כללא בתרא דוקא והוו מתרבו בורות שיחין ומערות אע"ג דלא דמו אלא בחד צד שהם מים הגדלים על גבי קרקע וכי פריך אי מה הפרט מפורש מים הגדלים על גבי קרקע ורבי אפילו בורות שיחין ומערות לאיסורא הוה מצי לשנויי קסבר כללא קמא דוקא ובעי' עד דדמי ליה בכל צד אלא האמת קמתרץ דמתאכלו קדריש להו לעיל בברייתא והשתא לפירוש זה לא פליגי מידי בהך מלתא סוגיא דלעיל ותנא דבי ר' ישמעאל דהכא ויש לתמוה דכי פריך בסמוך ואיפוך אנא ומשני מרבה אני בורות שיחין ומערות להתירא שהם עצורין ככלים למה לי להזכיר כלל עצורין דהוה ליה למימר דאיבעי ליה לרבויי חריצין ונעיצין טפי לאיסורא לפי שהם נובעים כימים וכנחלים לכך נראה דהנך חריצין ונעיצין דהכא איירי באין נובעין ולהכי פריך כיון דאין נובעין מה לי בורות שיחין ומערות מה לי חריצין ונעיצין ומשני דחריצין ונעיצין אע"ג שאין נובעין דמו טפי לימים ונחלים שאין עצורים ככלים אבל בורות שיחין ומערות עצורים ככלים ולהכי סברא להתירא והשתא למאן דדריש ריבה ומיעט מרבה חריצין ונעיצין שאין נובעין לאיסורא והתירא דתאכלו מוקי לה בבורות שיחין ומערות אבל למאן דדריש לעיל כללי ופרטי מרבה מתאכלו להתירא אפי' חריצין ונעיצין שאין עצורים ככלים כיון דאינן נובעים:

דף סז:

דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי זיתים - מכאן מדקדק ר"ת ורבינו נתנאל וריב"א דאין הלכה כשמואל דאמר קישות שהתליעה באביה אסורה ובהלכות גדולות ובשאלתות דרב אחאי פוסק כשמואל מדאמר רב פפא לעיל בפירקין (דף נח.) ש"מ מדרב הונא

הא דאמר שמואל קישות שהתליעה באביה אסורה הני תמרי דכדא בתר תריסר ירחי שרי אע"פ שהש"ס עושה כאן דיוק מן הברייתא דלא כשמואל היינו לכאורה אבל לשמואל נמי יש ליישב ולפרש דתולעת שבעיקרי זיתים היינו שבזיתים בעודן מחוברין בעיקרן ומיהו אפי' לשמואל אין לאסור אותן פולין שקורין פואי"ש בלע"ז וחימצי שקורין שאווי"ם כשנמצאין בתוכן כגון יבחושין ובתחלת תולדות של יבחושין הקליפה משחרת מבחוץ וכשמסירין הקליפה נשארים היבחושין תחתיה אין לאוסרן ולא מתסרי משום השרץ השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחשה וגם בקונטרס פי' לעיל גבי קישות שהתליעה באביה אסורה כיון דמהלכת התולעת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הויא כמהלכת על גבי קרקע:

קוקיאני אסירי - פי' הקונטרס תולעים שבכבד ושבריאה וקשיא לר"ת דלאידך לישנא דשרי תקשי ליה מברייתא דבסמוך דואת נבלתם תשקצו לרבות דרנים שבבהמה אע"ג דמינה קא גדלי אלא אומר ר"ת דבדגים איירי הכא והא דאמר כי ניים עייל ליה באוסיא אשכחן בדגים כי האי גוונא בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף עג:) דאמר רבה בר בר חנה חזינא ההוא כוורא דיתבה ועיילא ליה טינא באוסייה:

לרבות דרנים שבבהמה - וא"ת ותיפוק ליה דאסירי מידי דהוה אשוחט הבהמה ומצא בה דמות יונה דאסירא משום דליתיה לא בפרסה ולא בפרסות ויש לומר דשאני עובר משום דמקרא דוכל בהמה אישתרי ולית ליה למשרי אלא היכא דאיכא פרסות דבקרא דוכל בהמה כתיב פרסה אבל דרנים שבבהמה נבראין מן הבשר עצמה והוה אמרינן דחשיבי כבשר ולא דמי לחותך מן הטחול ומן הכליות דהתם איכא חסרון ואסירי לקמן (סט.) מאותה שלמה ולא חסרה אבל הכא לא נחסר דבר:

דף סח.

מתני' בהמה המקשה:

כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר - כדדריש לקמן דומיא דטרפה דאין לה היתר:

סיפא מאי קמ"ל דכיון שיצא ראשו הויא לידה תנינא - וא"ת ודילמא איצטריך לאשמועינן אע"ג דהחזירו הוי כילוד דמההיא דבכורות לא שמעינן אלא בלא החזירו וי"ל דפשיטא ליה דכיון דבלא חזרה הויא לידה כי החזירו נמי לא כלום הויא ומיהו אי לאו ההוא דבכורות לא הויא קשיא ליה אמאי איצטריך ליה למיתני החזירו דכיון דאצטריך לאשמועי' דיציאת ראש הויא לידה אשמועינן נמי אגב אורחיה דחזרה לאו כלום הוא אבל כוליה בבא לית ליה למיתני משום האי חידוש פורתא וזה נמי אין להקשות דהכא

אצטריך לאשמועינן דאפי' מה שבפנים אסור דלרב יהודה אסור קאי אעובר והא לא שמעינן מההיא דבכורות דהא נמי פשיטא דכיון דחשיב כילוד ואפי' מה שבפנים אסור כיון שהולד שלם ובנחתך הוא דמיבעיא ליה לקמן כמו שאפרש לקמן בעזרת האל:

טעמא דראשו מת הא ראשו חי כו' - תימה דהוה ליה למפרך בפשיטות מדקתני ואין בכור לכהן א"כ מכי יצא ראשו הוי כילוד וי"ל משום דאיכא למדחי מאי ראשו רובו כדדחי בפ' יש בכור (בכורות מו:) דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים ופריך ליה מהא דאין בכור לכהן ומשני מאי ראשו רובו פירוש יצא ראשו וגם יצא רובו אח"כ ופריך וניתני רובו ומשני דנקט ראשו למידק הא ראשו חי בכור לנחלה נמי לא הוי הלכך עיקר פרכיה מהאי דיוקא והוה מצי למיפרך הכא ממתני' דנדה דתנן (דף כח.) יצא כדרכו משיצא רוב ראשו ואיזו רוב ראשו משתצא פדחתו:

אדם מבהמה לא יליף דאין פרוזדור לבהמה - האי פרוזדור דהכא לא הוי כי ההוא דיוצא דופן (נדה דף מב:) דאמר דמכי הוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד דאי כפרוזדור דהתם איירי הכא מה היה יכול הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהראש חוצה לו אלא פרוזדור דהתם הוא בית החיצון ודהכא הוא עובי הירכים המכסים את הרחם שבין הירכים כדפ"ה ומש"ה לא חשיב כילוד ביציאת ראש חוץ לרחם ואין תימה על שהלשון שוה והפירוש משתנה דכי האי גוונא אשכחן בפ' הלוקח בהמה (בכורות דף כ.) דאמר רבי [יהושע] טינוף פוטר מבכורה דחשיב הטינוף ולד ולא הוי ההיא טינוף ולד כי האי דפ' המפלת (נדה דף כט.) דרוב יולדות מטנפות:

שליא שיצתה מקצתה אסור באכילה - אפי' מה שהיה בפנים בשעת שחיטה וא"ת היכי מוכח מיניה דבראש הוי כילוד דלמא משום דגזרינן מקצתה דמהא נמי דחי לה בפ"ק דב"ק (דף יא.) דקאמר אמילתא דרבי אלעזר מאי קא משמע לן דאין מקצת שליא בלא ולד תנינא שליא שיצתה מקצתה כו' וי"ל דאם איתא דביציאת הראש לא הויא לידה לא היה ראוי לגזור כיון דבמקצתה אי אפשר בשום פעם לבא לידי חשיבות לידה ומהכא ליכא למפרך לשמואל דאמר בפ' יש בכור (בכורות דף מו:) דאין הראש פוטר בנפלים דדילמא היינו דוקא בבהמה אבל באדם לא שמעינן מהכא דהא דקתני סיפא כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה היינו לענין שליא דהוי סימן ולד:

כסימן ולד באשה כך סימן ולד כו' - וא"ת מאי פשוט יותר בזה מבזה וי"ל משום דתנן בנדה (דף כה.) דבאשה הוי שפיר סימן ולד לכך קאמר דאע"ג דבבהמה לא הוי שפיר סימן ולד מ"מ בשליא שוה לאשה:

דף סח:

ואליבא דר' שמעון - אבל לרבנן דשרו גמל במעי פרה אפילו כשנולד לא צריך קרא להתירו בשחיטת אמו דלא גרע בפנים מבחוץ דשרי ולהכי נקט ואליבא דר"ש ולרבנן איצטריך לשום דרשה אחריתי וליכא למימר דאיצטריך לאסור דמות יונה כדאמר לקמן בעינן פרסות וליכא דהא לר"ש אע"ג דלא מייתר ליה קרא להכי משמע לקמן דאוסר נמי דמות יונה דפריך דמות יונה תשתרי פי' מכל בבהמה ומשני בעינן פרסות וליכא והדר פריך קלוט במעי פרה ליתסר ומשני פרסה בבהמה תאכלו והך קושיא ליתא אלא לר"ש דלרבנן לא גרע בפנים מבחוץ דשרי כדפרישית אלמא דמות יונה לר"ש אע"ג דליכא קרא ממילא מיתסר כיון דליכא לא פרסה ולא פרסות אע"ג דפרסה ופרסות אצטריך חד למקום חתך וחד לקלוט ה"ה דלרבנן לא צריך קרא לאסור דמות יונה אלא לשום דרשה איצטריך ומ"מ הך ברייתא דפרסה החזיר אכול לא אתיא אלא כר"ש:

אמר ר' יוחנן הכל היו בכלל ובשר בשדה כו' - תימה דלר' יוחנן תקשה ליה ברייתא דהחזיר פרסה דתרי קראי קנסיב וע"כ מוקמינן חד למקום [חתך] וחד לאבר ור' יוחנן נפקא ליה מקרא אחרינא וי"ל דפריך ליה שפיר טפי מאידך ברייתא:

הכל היו בכלל ובשר בשדה כו' - דאסור כל מה שיוצא חוץ למחיצה כטרפה דאין לה היתר כדאמר בסמוך ולמאי דמסיק הא כל מילי כיון דהדור שרי מיתוקמא הא דקרי ליה טרפה למלתא אחריתי:

יכול אף זה כן ת"ל כו' - וא"ת וקרא דחטאת דכתיב פנימה האי שלא יצתה חוץ למחיצתה הא יצתה בת שריפה היא ל"ל הא מקרא דבשר בשדה נפקא וי"ל דש"ס למילף ממעשר שני ובכורים דשרו דהוקשו בקרא דלא תוכל לאכול בשעריך כדדרשי' בפ"ק דמכות (דף ז.) ונדבותיך זו תודה ושלמים ובכורות זה בכור בקרך וצאנך זה חטאת ואשם ונדריך זה עולה:

אבל יצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרין - וא"ת דלמא הכי קאמר בשעריך הוא דלא תיכול אלא יביאם לירושלים לאוכלן שלא נכנסו מעולם אבל לא מיירי מידי באותן שנכנסו ויצאו וי"ל דבאלו הן הלוקין (מכות יט:) משמע בהדיא דאיירי בנכנסו ויצאו דיליף התם דאין לוקין עליהם עד שיראו פני הבית:

הוציא ידו וחתכה וחזר והוציא וחתכה עד שהשלימו לרובו מהו - וא"ת מתני' היא בפרק המפלת (נדה כח.) יצא מחותך או מסורס עד שיצא רובו וי"ל דודאי אשה טמאה לידה ברוב ולדה אבל לא שמעינן מהתם דמיעוט שבפנים הרי הוא כילוד:

דף סט.

ותבעי לך קדשים קלים בירושלים - רב חנניא הוה מיבעי ליה בעזרה משום דחשיבה מחיצה יותר אפי' לענין שחיטת קדשים קלים ומיהו בנולד כולו בעזרה לא קא מיבעי ליה דפשיטא דטעון שחיטה:

דאתא אבן פקועה דכוותיה - שיש בו איסור יוצא בחד אבר:

או דלמא תרי איסורי אמרינן - לאו דוקא תרי איסורי אמרינן דאיכא נמי איסור גיד הנשה:

תלתא לא אמרינן - תימה מאי קמיבעיא ליה והא קי"ל (לעיל דף נח.) דזה וזה גורם מותר:

אלמה א"ר יוחנן השוחט בהמה ומצא בה דמות יונה אסור באכילה בעינן פרסות וליכא - נראה דוקא נקט דמות יונה שהוא אסור גם כשיצא לאויר העולם לפי שאינו מתקיים אבל מצא בה בהמה גמורה שראוי להיות מותר ורגליה רגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותרת דלא ממעט ר' יוחנן מידי שראוי להיות מותר כשיצא לאויר העולם דההיא חשיב כמפריס פרסה להיות ניתר בשחיטת אמו כמו שחשוב כמפריס פרסה כשיצא לאויר העולם דלא על חנם תפס ר' יוחנן דמות יונה ולא נקט עובר שרגליו דמות יונה או עובר שאין לו רגלים וכי פריך קלוט במעי אמו ליתסר אליבא דרבי שמעון דוקא פריך דאסר ליה כשיצא לאויר העולם כדפרישית לעיל:

דף סט:

תמכר לצרכי עולות - לא דמי לבהמה של ב' שותפים והקדיש חציה וחזר ולקחה והקדיש חציה דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ז.) דקדושה ואינה קריבה דחשיבה דחויה מעיקרא דהתם לא הוה בידו להקדישה כולה מתחלה אבל הכא כשהקדיש רגלה היה יכול להקדישה כולה:

יצא רובו הרי זה יקבר - אע"ג דתנן בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לב:) דב"ה מתירין למנות עובד כוכבים על הבכור הכא מודו דאסור למכור לעובד כוכבים דהא מוקמינן לה התם כר"ע ושמעינן ליה לר"ע בפרק טבול יום (זבחים דף קג:) דאמר מדבריו למדנו שהשוחט את הבכור ונמצא טרפה שיאותו הכהנים בעורו משמע דבשר אסור בהנאה והיינו טעמא דהיכא דשרי לישראל הוא דאיתקש לצבי ואיל ושרי אפי' לעובדי כוכבים:

רב הונא אמר קדוש קסבר למפרע הוא קדוש - הא דאמר רב יהודה בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לה.) דמותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם ומפרש

גדיא באזניה אימרא בשיפוותיה אבל אימרא באזניה לא דחיישינן כי חזי ליה לאזניה שמא יצא רוב הראש וחזר אבל בגדי אין לחוש דמתוך דאזניו גדולות דרכו לצאת במיעוט הראש והיינו דלא כרב הונא דלדידיה כיון דלמפרע קדוש אפי' לא יצא רוב הראש אסור להטיל בו מום דכשיצא אח"כ הרוב איגלאי מילתא למפרע דקדוש הוה כדאמרי' הכא גבי מכירה ומיהו איכא לאוקמי האי דרב יהודה אליבא דרב הונא ומכי חזי לאזנו דגדיא בפנים שרי להטיל בו מום דאכתי לא יצא כלל אבל אימרא איכא למיחש מכי חזי לאזניה בפנים שכבר יצא רוב הראש וחזר וסוגיא דריש כיצד מערימין (תמורה דף כד:) דמוקי דרב יהודה בזמן הזה דלא חזי להקרבה ופריך מאי למימרא ומשני מהו דתימא נגזור אטו דלמא נפיק רוב הראש ההיא סוגיא דלא כרב הונא דלרב הונא במיעוט ראשו נמי איכא איסור וכן הא דא"ל רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה עולה הוא או בכור הוי ההיא נמי דלא כרב הונא דמשמע דפשיטא ליה דקודם יציאת רובו יכול להפקיע ממנו קדושת בכור אם לא נחלק בין מכירה לעובד כוכבים להנך:

דף ע.

מאי לאו מחתך ומניח ואי אמרת למפרע קדוש יקבר מבעי ליה - תימה דלמ"ד נמי מכאן ולהבא הוא קדוש אמאי משליך לכלבים כיון דכבר יצא רובו דהא ברוב מחותך נמי חשיב ליה לידה כדאמר בהמפלת (נדה דף כח.) דיצא מחותך מרובו אמו טמאה לידה ומתניתין נמי קתני ונפטרה מן הבכורה ובכל ענין קאמר בין שיצא אבר אבר בין שיצא רובו בבת אחת וי"ל דבשלמא אי מכאן ולהבא הוא קדוש כיון דאין קדושה חלה עליו עד יציאת רובו א"כ מה שנחתך קודם יציאת רוב אין קדושה חלה עליו כלל ויכול להשליכו לכלבים אף מאחר יציאת הרוב ומיהו מכי יצא רובו ואילך טעון קבורה למה שיצא וכן משמע לשון הקונטרס ואע"ג דקתני יצא רובו הרי זה יקבר ומשמע רובו בבת אחת כדמוכח בסוגיא ומשמע אבל אבר אבר לא היינו דוקא לענין המיעוט הראשון דאפי' אותו מיעוט טעון קבורה כשיצא רובו מאחר דאין מחותך אבל למ"ד למפרע קדוש שמתחלה הקדושה חלה עליו מתחלת הלידה א"כ במחותך נמי יקבר ואמאי דמחתך נמי לא קשיא ליה היכי מטיל בו מום דאיכא לאוקומי בנפל שאינו ראוי להקרבה א"נ מחתך קודם שיצא לאויר העולם:

כרכתו אחזתו - פי' בקונטרס האשה כרכתו לעובר ואחזתו בידים והפסיקו ידיה בינו לבין הרחם וקשה לרבינו תם דבשום מקום לא איירי באשה מילדת עם הבהמה אלא רועה כדתנן בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ורישא דהך מילתא

נמי איירי ברועה כרכו בסיב לשון זכר הכי נמי הוה ליה למנקט כרכו ואחזו והוציאו ועוד דמאי פריך אי דנפק דרך רישיה פטרתיה וכי אין יכול להיות שאחזתו בידים בראשו ומפסיק בידיה בין ראשו לרחם וזה דוחק לומר דאין לרחם לפתוח קודם שיצא הראש ואין יכול להכניס ידו ועוד דמתניתין דהושיט רועה את ידו בלא הוציא כלל איירי דאם לא כן נטמא במה שיצא ואע"ג דיש לחלק בין מבכרת לאין מבכרת אי נמי התם כשילדה אחר' קודם לזה שנפתח רחמה כל זה דוחק ונראה לר"ת כמו גרסת ר"ח כרכתו אחותו והוציאתו שילדה נקבה עמו כדאמר נמי בפ' כל הבשר (לקמן דף קיד.) אין לי אלא אחותו הקטנה הגדולה מנין ופריך אי דנפק דרך רישיה וכן הנקבה הא פטרתיה ראש הנקבה שיצא ראשה תחלה שראש הזכר כרוך בין ברכיה ומשני דנפק מרגלותיו והוא כרוך בין ברכיה וה"ה דהוה מצי למימר כרכו אחיו לענין איזה מהן בכור אלא נקט אחותו משום דליכא בכורה כלל:

דף ע:

מאי טעמא דתנא קמא - וא"ת ומאי קבעי והא טומאה בלועה היא ולא מטמא וי"ל דמשום דר' עקיבא מטמא לקמן (דף עב.) עובר במעי אשה אצטריך ליה הכא גבי בהמה ק"ו כדפירש בקונטרס דאפי' ר' עקיבא מודה הכא א"נ משום דהיה לנו לטמאות מוכל הולך על כפיו דבסמוך אפילו קלוט במעי קלוטה אי לאו ק"ו והשתא דאיכא ק"ו מוקי לה תנא קמא לדרשא אחריתי:

קלוט במעי פרה ליטמא - הוה מצי לשמויי דלהכי אהני ק"ו דרב חסדא אלא דעדיפא משני:

קלוט במעי קלוטה - וא"ת ומאי פריך אין הכי נמי דאליבא דר' יוסי הגלילי קיימינן דדרישׁ אתין בפרק ד' וה' (ב"ק מא:) גבי ובעל השור נקי דדרישׁ נקי מדמי ולדות ומשמע דמוקי את להנאת עורו ואם כן סבר כרבי שמעון דאסר קלוט כשיצא לאויר העולם דנפקא מאת הגמל בפ"ק דבכורות (דף ו:) וי"ל דניחא ליה ליישב מילתא דר' יוסי דהכא אפילו למאן דשרי קלוט א"נ הכא איירי בראשו ורובו דומים לאמו דאפי' ר"ש מודה בההיא דשרי כדמוכח התם:

דף עא.

חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה - דכל חד משמע חידוש כלומר דמחמת דחיה בכלל בהמה שמענו שפיר איסור הרבעה ומיהו בלאו הכי ידעינן דאפי' בעופות גמרי' הרבעה בהמתך בהמתך משבת כדאמרי' בשור שנגח את הפר' (ב"ק נד:):

ולרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי אתא - כן גירסת הקונטרס ופירש דאדרבנן דרבי יוסי הגלילי בעי האי קרא דרב נחמן למה לי וקשה לפירושו למה המתין עד כאן ועוד ה"ל למבעי נמי לרבנן קרא דרבי יצחק למה להו לכן נראה כגירסת הספרים דגרסי הניחא לר"מ אלא לרבנן מא"ל כלומר אמאי איצטריך כללא דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה דלדידהו ליכא למימר ליצירה:

והאשה טהורה עד שיצא - כשלא העגיל הראש כפיקה מיירי דאי העגיל הוי טמא עד שלא יצא הולד משנפתח הקבר דתניא באהלות (פ"ז מ"ד) ומייתי לה בהלוקח בהמה (בכורות כב.) אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו הראש כפיקה א"נ סבר ליה כתנא דתוספתא דאהלות (ספ"ח) דאמר אין לולד טומאה עד שיצא לאויר העולם:

מי לא עסקינן דאכל סמיך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור - וא"ת אמאי לא מדקדק מדאמעט בברייתא בפרק יוצא דופן (נדה מב:) נבלה דלא מטמאה בגדים אבית הבליעה מדכתיב בנבלת עוף טהור לטמאה בה ולא באחרת ומשם מדקדק אביי דמקום נבלת עוף טהור בלועה הויא וי"ל דודאי אליבא דאביי היה יכול לדקדק משם אבל לרבא דסבר דבית הסתרים הוי היכי מתרץ לברייתא ע"כ כשתחב לו חבירו בבית הבליעה וחזר והוציאו ובית הבליעה היה רחב ולא הסיטה כלל התם ממעט קרא דווקא נבלת בהמה ומיהו היינו יכולין לפרש אע"ג דלא חזר והוציאו דכי קאמר רבא דבית הסתרים הוי היינו תחלת הבליעה אבל לסופו מודה דבלוע הויא אבל לפי זה היה יכול לדקדק משם אף לרבא דטומאה בלועה לא מטמאה ואם תאמר והיכי מדקדק הכא מהאי קרא דהאוכל מנבלתה והא האי קרא בנבלת בהמה כתיב דלא מטמאה בבית הבליעה ובמגע אייירי ולא באכילה ולא כתיב אוכל אלא ליתן שיעור אכילה דהיינו כזית לנוגע ונושא כדמפרש התם בנדה ואי איצטריך לדרשא דהכא אם כן היכי מדקדק מינייהו דשיעור נוגע ונושא באוכל ויש לומר דלא מסתבר לאוקומי כוליה לדרשא דהכא לטהר טומאה בלועה דהא משמע דאתא למימר טומאה דכתיב והאוכל יכבס בגדיו ומ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דמשמע דטיהר הכתוב את האוכל כשטבל והעריב שמשו:

דף עא:

אטו אנן מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן - תימה מה נפשך מ"מ פריך שפיר דאיך תעבור הטומאה כיון דגבו טהור ויש לומר דאדם נמי תוכו טהור מציל ואיכא למיעבד ק"ו הכי ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל שאין גבו מציל לחוץ בפני הטומאה שבתוכו מלטמא מציל (תוכו) על טהרה שבתוכו מליטמא תוכו של אדם שמציל וחוצץ בפני הטומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שיציל תוכו על טהרה שבתוכו מליטמא וא"ת כיון דהא דהאדם מציל על טהרה שבתוכו היינו מקל וחומר דכלי חרס א"כ נימא דיו ולא יציל על טהרה שבתוכו מליטמא בהיסט הזב כמו כלי חרס המוקף צמיד פתיל דמיטמא בהיסט הזב כדאמרינן בסוף הנזקין (גיטין סא:) וליחוש שמא הסיטה אשתו נדה ואילו בתוספת' דאהלו' (פט"ו) תני בהדיא דאדם מציל על טהרה שבתוכו מליטמא בהיסט הזב דאמרו להם בית הלל אי אתם מודים בבליעת טבעת ונכנס לאהל המת כו' אמרו להם בית שמאי לא אם אמרת בטבעת שהיא טהורה בהיסט וי"ל דעבדי ק"ו מפכים קטנים המוקף צמיד פתיל דאפילו בלא היקף טהורים במשא הזב לפי שאין באים לכלל מגע לפי שאין סופן להפתח ואת שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא כדאמר בהעור והרוטב (לקמן דף קכד:):

דלמטה מנא לן - דבלוע דלמטה נמי טהור כדמוכח מתניתין דעובר וחיה נמי דטמאה היינו מדרבנן כדלקמן ועוד דהשתא ס"ד דרבה מודה בשתי טבעות וחיה היא כשתי טבעות:

בלוע בבהמה מנא לן - דבהמה לא מטמא כדמוכח ההוא כלב דאכל בשר המת לקמן בהעור והרוטב (דף קכו.):

למאי הלכתא לכלים שעל גבה אדם נמי לא בעי - וא"ת דלמא אפי' בכלים שהיא לבושה דשייך בהו מלבוש כדאשכחן גבי הוצאת שבת בפרק במה בהמה יוצאה (שבת נג.) בדברים שחשובים לה למלבוש ועוד הקשה רבינו אפרים דבתורת כהנים ממעט בהמה וכותי דלא בעו שהייה בכלים שהן לבושים מוכבס בגדיו המטמא בגדים מציל בבית המנוגע כותי ובהמה שאינם מטמאים בגדים אינם מצילים בבית המנוגע משמע דבת מלבוש היא אלא דמעטיה קרא דומיא דכותי דשייך ביה מלבוש וי"ל דבהמה אפילו כלים שהיא לבושה חשיבי כעל גבה כיון דאין מטמא מכחה דלאו בת טומאה היא וגבי אדם נמי כה"ג כשאין מטמאין מכחו כגון בגדים שעל גביו לא בעי שהייה אבל בגדים שהוא לבוש בטלים אגביה ומכחו בא להם הטומאה וגזרת הכתוב היא שאין לו כח לטמאם עד שישהה ולפירוש זה דטומאת בגדים שהוא לבוש מחמת האדם הם באים אם כולו

בפנים וידו מבחוץ וטבעת באצבע טמאה הטבעת ואם הוא מבחוץ וידו בפנים וטבעת באצבע הטבעת טהורה דבטלה אגביה והוא טהור דרובו לחוץ וקשה דבתורת כהנים ובמסכת נגעים פרק שלשה עשר דתנא היה עומד בפנים ופשט ידו לחוץ וטבעותיו בידו ושהה כדי אכילת פרס טמאות היה עומד בחוץ ופשט ידו בפנים וטבעותיו בידו רבי יהודה מטמא מיד וחכ"א בכדי אכילת פרס ושמא התם מדרבנן הוא ולא מדאורייתא ומחמיר רבי יהודה לטמא מיד משום דאין הטומאה באה להם מכח האדם:

אמר רבא תרוייהו תננהי - לאו מטומאה בלועה פריך דרבה נמי כשם קאמר משמע שגם לרבה היה פשוט מתוך המשנה אלא מטהרה בלועה פריך דטהרה נמי תנן כמו טומאה ולמה פשוט לו זה יותר מזה:

בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה - בטמא טומאת מת איירי דחרב הרי הוא כחלל ואי לאו דטומאה בלועה לא מטמאה לא היה מועיל לו טבילה דנהי דמגע בית הסתרים לא מטמא במגע במשא מטמא וא"ת ודלמא בטבעת שנטמא בשרץ איירי וי"ל דבתר דההיא דטבעת טהורה מיתניא במסכת מקואות (פ"י מ"ח) ועוד אי בטומאת שרץ אם כן לא הויא אלא ראשון והיכי קתני דמטמא את האדם והא אין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה:

כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות - פירש בקונטרס דאי ממתניתין ה"א הא דטבעת לא מטמאה האדם לא משום בליעה הוא אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה כדאמר בנדה (דף מב:) וליכא למימר דנטמא במשא שאין משא אלא במי שהטומאה באה ממנו כגון מת ונבלה ומעיינות הזב אבל טמא מתאע"פ שהוא אב הטומאה אין לו טומאת משא וטבעת טהורה נמי לא מטמאה מחמת אדם טעמא נמי משום דבית הסתרים דאדם לא מטמא אבל בב' טבעות דלא שייך בהו בית הסתרים הוה אמינא במסותרים בתוכו ליטמו קמ"ל דטעמא דמתני' משום בלוע הוא וחבירו נמי לא מטמא וקשה לפירושו דבטבעת שנגעה במת הרי הוא כחלל וטומאתה בוקעת ועולה ואפי' רצוצה תחת אבנים שלא מטמא את האדם מכח בית הסתרים ומה שפי' דטבעת טהורה לא מטמאה מחמת אדם משום דבית הסתרים דאדם לא מטמא אטו אם נכנס אדם לאהל המת וכלים או אוכלין בקומטו ה"נ דטהורים דאע"ג דבית הסתרים לאו בת מקבלי טומאה נינהו מ"מ לא הוי כצמיד פתיל דמציל באהל המת הרי טיט דלאו בני קבולי טומאה נינהו ואוכלין שגיבלן בטיט והכניסם לאהל המת טמאים ומה שפירש נמי דאין טומאת משא אלא למי שטומאה באה ממנו הרי מדרס הזב דמטמא במשא וה"נ טבעת שנגעה במת כיון דהויא כחלל לטמא במשא דלטמא במשא לא מהני בית

הסתרים כדפי' בקונט' ובפ' יוצא דופן (נדה דף מב:) נמי אמרי' נבלה בקומטו טמא נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהא מטמא לכך נראה דטעמא דמתני' משום דבלוע הוא ומ"מ אשמעינן רבה בשני טבעות דממתני' לא אשמעינן ליה דהא דאע"ג דטומאה בלועה לא מטמאה היינו טהרה בעלמא אבל טהרה הבלועה מיטמאה וכן הא דטהרה הבלועה לא מיטמאה היינו מטומאה דעלמא ולא מטומאה הבלועה עמה ואין לתמוה כיון דבא לאשמועינן כאן בשתי טבעות מאי כשם דהכי פירושו כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה את האדם הבולעה אע"פ שנגעה בו כך אינה מטמאה טהרה שאצלה וא"ת מנא לה לרבה הא דטהרה בלועה לא מיטמאה מטומאה שאצלה הא לא אתי מק"ו דצמיד פתיל וי"ל דכולה מלתא דריש רבה מן האוכל את נבלתה מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור אפי' לאכול בתרומה ונוגעת בטומאה שבמעיה ואסור לטמאה וא"ת שתי טבעות נמי תנינא בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה ויש לומר דהתם צריך הזיה שלישי ושביעי וכשבא לאכול תרומה כבר יש שבעה ימים שנבלעה והרי היא מסתמא כבר סמוך לנקב וכשבולע תרומה אינה נוגעת בטבעת עד שתבא אצלה סמוך לנקב ואז היא כבר מעוכלת:

דף עב.

והרי חיה ועובר דכשתי טבעות דמו - מה שפי' בקונטרס אלמא דטומאה בלועה מטמאה וטעמא דאשה טהורה משום בית הסתרים וכן פי' בסמוך גבי לא תימא מתני' ר' עקיבא היא וקשה נהי דמגע בית הסתרים לא מטמא במשא מטמא אלא צ"ל כדפירשנו דאשה טהורה משום טומאה בלועה היא וחיה הויא כשתי טבעות:

גזירה שמא יוציא ולד ראשו וכו' - פי' בקונטרס משום דהרי הוא כילוד משמע דדוקא נקט ראשו וכן משמע בפ' יוצא דופן (נדה דף מב:) גבי יולדת מטמאה בפנים כבחוץ דקאמר כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור כדר' אושעיא כו' משמע דר' אושעיא נקט דוקא ראשו ותימה דאמאי נקט ראשו אפי' הוציא ידו חוץ לפרוזדור נמי נטמאה החיה שנגעה בו או הסיטה דתו לאו טומאה בלועה היא וי"ל דגזירת הכתוב היא דעד שיהא כילוד לא מטמאה כדדריש מעל פני השדה והשתא ניחא הא דצריך ר' ישמעאל למדרש טעמא מקרא דטעמיה פשוט דטומאה בלועה היא אלא משום דלא מטמא בהוציא ידו עד שיהא כילוד ור' עקיבא נמי לא פליג אלא בהוציא את ידו וכן משמע דלא תימא אליבא דר"ע משמע דכר"ע אתיא מתני' בפשיטות דטמאה החיה מדברי סופרים דגזרינן

כולו במעי אשה אטו הוציא ידו אבל אי ר"ע מטמא עובר במעי אמו אפי' לא יצא לחוץ כלל היכי מתוקמא מתניתא אליביה דחיה טמאה ואשה טהורה:

גולל ודופק - מפורש בפ"ק דכתובות (דף ד: ד"ה עד):

שתי נפשות ושיעור אחד - ור' ישמעאל סבר דיש אם למסורת ונפשת כתיב כדאמר בסנהדרין בפ"ק (דף ד.) וקשה דתרי קראי ברביעית דם ל"ל במת בנפש ונפש:

הוציא עובר את ידו וחתכה ואח"כ שחט את אמו הבשר טהור - דעובר שבפנים אפי' מת חשיב כחי דהא קא מהני ליה שחיטת אמו להתירו אף באכילה:

וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטה - בשחיטה עושה ניפול פליגי כדאמר בגמ' וקודם שחיטה לכ"ע אדם שנוגע באבר שבחוץ טהור דאי מחיים מטמא היכי הוה מהני שחיטה לרבנן להפקיע הטומאה לטהרות ולעיל דקתני הושיט רועה את ידו ונגע בו טהור לאו דוקא לפי שהוא בפנים דאפי' הוציא עובר ידו לחוץ ונגע בו הרועה טהור אלא להודיעך כחו דר' יוסי הגלילי דאפי' הכי בטמאה טמא א"נ מודו רבנן בהוציא ידו לחוץ ונגע בו דבטמאה טמא דלענין מה שבפנים הוא דמקשינן טמאה לטהורה ולא לענין מה שבחוץ:

דף עב:

טהור מן המדרס - מתחלה כשנטמא מדרס צריך לומר דהיה שם פשוטי כלי עץ מפסיק בין רגלו לבגד דאי אין שם פשוטי כלי עץ לא הוה פליג ר' יוסי דהא בא לו מדרס ומגע זב ביחד אם היה יחף או מדרס ומגע מדרס אם היה נעול וכשבא בבת אחת מודה ר' יוסי כדמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף כד:):

אלא שאם נגע בו הזב כו' - שנגע בו מקמי מדרס איירי או שיחף דרס דהוה ליה מדרס ומגע הזב בבת אחת דאי לבסוף לא אתי מגע דקיל וחייל אמדרס החמור כדמשמע בהקומץ [רבה] (שם: ושם ד"ה כי) דקתני בברייתא מודה ר' יוסי בשני סדינים המקופלים ומונחים זה על זה וישב עליהן הזב שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס פי' שיש אויר בין הסדינין שמונחין על גבי קונדסין זה למעלה מזה וישב זב על העליון עד שהכביד העליון שנגע בתחתון וכגון שפשוטי כלי עץ מפסיק בינו ולסדינים דבעליון קדם המדרס למגע ובתחתון באים בבת אחת שהכביד על העליון עד שהגיע לתחתון נטמא מדרס מחמת הזב ומגע מדרס מן הסדין העליון ושניהם באים בבת אחת ומעיקרא דקא הוה בעי למיפשט בעיא דעשרון שחלקו ונטמא אחד מהם והניחה בביסא וחזר טבול יום ונגע בטמא מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא ויטמא גם חלק השני ע"י צירוף כלי ופשיט ממתני' דסדין טמא מדרס שעשאו וילון טהור מן המדרס אבל

טמא מגע מדרס אמר ר' יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה אלא שאם נגע בו הזב טמא מאי לאו אפי' לבסוף אכתי לא ידע ברייתא דשני סדינין דמוכח בהדיא דלא חייל לבסוף מגע מדרס דקיל אמדרס דחמור וא"ת דבשלהי העור והרוטב (לקמן דף קכח:) תניא החותך כזית בשר מאבר מן החי חישב עליו ואח"כ חתכו טמא ופריך טומאת בית הסתרים היא ומשני ר"מ היא והשתא היכי חייל אחר המחשבה טומאת אוכלין דקיל אטומאת אבר מן החי דחמיר וי"ל דטומאת אוכלין חמיר שראוי להצטרף עם פחות מכביצה אוכלין אבל קודם שיחשב עליהם לא היה ראוי להצטרף והרב ר' שמשון אומר דשבע ליה טומאה לא שייך בדבר שהטומאה באה מגופו וחייל שפיר אפי' קל על חמור וכפירושו משמע בהקומץ רבה (מנחות דף כד:) דבעי למיפשט מההוא דב' סדינים דלא אמר שבע ליה טומאה שהרי תחתון טמא מדרס ומגע מדרס פי' אע"ג דעליון אינו טמא אלא מדרס היינו משום דלא חייל מגע דקיל אמדרס דחמור בזה אחר זה אבל מתחתון בעי למיפשט כיון דבבת אחת ודאי חל אפי' קל על החמור וא"כ בשניהם שוים כי ההיא דעשרון שחלקו חלים אפי' בזה אחר זה ומשני דבבת אחת ודאי חייל אפי' קל על חמור אבל בזה אחר זה אפי' שניהם שוין לא חייל האחרון והשתא לפי סברת הפושט אמאי לא פשיט מר"מ דאמר גבי סדין שעשאו וילון דטמא מגע מדרס אלמא דחל קל עם החמור בבת אחת אלא ודאי כשהטומאה באה מגופו לא אמרי' שבע ליה טומאה וחל אפי' קל על חמור אפי' בזה אחר זה ויש לדחות דלא בעי למפשט מר' מאיר דהא ר' יוסי פליג עליה מהאי טעמא ולהכי לא פשיט אלא מר' יוסי:

אבל שלש על שלש הבאות מבגד גדול בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן - דקודם שנחלק לגמרי נוגעות חתיכות זו לזו וה"ה דבשלשה על שלשה משכחת לה דמודה ר' יוסי כגון שלא הפסיק פשוטי כלי עץ בין רגלו לבגד דאתי מדרס ומגע בבת אחת ואפי' אם הפסיק נמי אם היה נכפל בשעה שדרס עליו ששני ראשיהן נוגעים זה בזה בגלוי דאין זה בית הסתרים ובבת אחת קאתו אלא ניחא ליה לאשכוחי טומאת מגע אפי' בבגד שיהיה עומד כל שעה מתוח והיה שם פשוטי כלי עץ המפסיק דומיא דרישא: **בשעת פרישתן מקבלין טומאה מאביהן** - וא"ת ולקמן בהעור והרוטב (דף קכח:) גבי החותך בשר מן החי דטמא ומוקי לה כר"מ דאמר טומאה דבית הסתרים מטמא לוקמה אפי' כר' יוסי דבשעת פרישתו מקבל טומאה מהאבר ודוחק לומר דמיירי כגון דבמשהו ראשון שנחתך לא היה באבר כדי לעלות ארוכה וי"ל דבעי לאוקמי אף בניתז בכל כחו דלא מקבל טומאה מאביהן בשעת פרישה מאביהן וכי האי גוונא משני בפ' אמרו לו (כריתות דף טו:) ומיהו בפ' כיצד צולין (פסחים דף פה. ושם ד"ה ולרבינא) גבי אבר

שיצא מקצתו דחותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ודייק מינה דלא גזור טומאה על היוצא דא"כ היה מטמא מה שבפנים ומשני דטומאת בית הסתרים היא ומה בכך הא בשעת פרישתה מקבלת טומאה ולא מיתוקמא בניתז בכל כחו שהרי צריך לקלוף הבשר שבחוץ מעל העצם עד לפרק וי"ל דמיירי כגון שחותך בסכין רחבה שמפסקת הסכין בין מה שבחוץ למה שבפנים ואין נוגע זה בזה בשעת חתיכה וכן ההיא דהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) בעי לאוקומי אפי' בסכין רחבה ואם תאמר אמאי לא מקשה הכא לעולא כמו שמקשה לשמואל בכריתות (דף טו:) דאמר אהא דתנן בפ"ק דמס' מכשירין (משנה ה) המוסק את הכרישין מים שבתוכן אינן בכי יותן והיוצא מהן הרי הן בכי יותן אמר שמואל וכרישין עצמן הוכשרו מ"ט בשעת פרישתן מהן הכשירום ופריך עלה ממתני' דהתם דקתני ערב פסח הולך אצל רופא וחותך אבר המדולדל בו עד שיניח כשערה ותוחבו בסירא ונמשך ממנו והלה עושה פסחו והרופא עושה פסחו ואי בשעת פרישתן הוכשרו הכא נמי בשעת פרישתן מן האבר ליטמא לאדם ומשני בנתזין בכל כחו והשתא טפי הוה ליה לאקשויי הכא לעולא מטומאה אטומאה ממה דפריך התם מטומאה אהכשר ויש לומר דאעולא דהכא לא מצי למיפרך מהתם דלא דמי דהכא אפילו נתזין בכל כחו מקבלות טומאה בשעת פרישתן עד שלא הובדל לגמרי נוגע קצת באביו אבל התם גבי אבר מן החי כל זמן שלא הובדל לגמרי לא מטמא ואין לחוש אנגיעה קודם שהובדל לגמרי אבל לשמואל פריך שפיר דמיירי במים שנפלו על הכרישין שלא לרצון ולכך מוסק ומים הנבדלים ממנה לגמרי הם לרצון וכי הדרי ונגעי בכרישין מכשירין אע"ג דלא ניחא ליה כדתנן (מכשירין פ"א מ"א) כל משקה שאין תחילתו לרצון וסופו לרצון הרי הוא בכי יותן ודמיא להוא דרופא לגמרי וא"ת דאמרינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכג.) טלית שהתחיל לקורעה כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור וטהורה משמע טהורה לגמרי וכן משמע בפ' דם חטאת (זבחים דף צד:) דמייתי לה אבגד שיצא חוץ לקלעים ונטמא קורעו ומכניסו ומכבסו במקום קדוש ואם נשאר עליו שום טומאה היאך מכניסו והא אכתי טמא הוא והשתא אמאי אינה טמאה מגע מדרס כי הכא ובקונטרס תירץ שם דהיכא דאיכא עליו שתי טומאות מדרס ומגע הזב אהני חלוקה למדרס דתו לא חזיא ליה ואפילו הוא יותר משלשה על שלשה אפילו הכי טהורה מן המדרס כיון דלא חזיא למלאכה ראשונה להתעטף פשה ביה טומאת מגע דחזיא לג' אצבעות אבל התם איירי כשאין עליה מדרס אלא טומאת מגע בלבד וקריעה אהני לבטולי ותו לא פשה עליה מידי ואין נראה שום סברא לחלק דמ"מ כיון דיש בה שלש על שלש שהוא שיעור טומאה לא פקע מיניה טומאת מגע ומה שהביא

שם בקונטרס ראיה דאע"ג דאית בו שיעור טומאה מ"מ בטלה ע"י קריעה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמר באלו טרפות (לעיל דף נד:) הן וקרקרותיהן ואין זו שום ראיה דהתם איירי כשייחד השברים אח"כ אבל בלא יחוד לא כמו שמפרש שם ויש מפרשים דטלית שם כלי עליה וכשנקרעה כיון דאזל שם כלי מינה טהורה לגמרי אבל הכא איירי בחתיכת בגד ולא טהרה ממגע מדרס אע"פ שטהור מן המדרס ועוד נראה לי דמיירי כשקורע בהרבה מקומות עד שלא ישאר בכל אחד רוחב שלש ולהכי קאמר דטהורה לגמרי דאע"פ שכל הקריעות מחוברות בסופן לאו חיבור הוא כיון דכל קרע וקרע נקרע עד רוב הטלית והוי כאילו נגמר כל קרע וקרע עד סופו וכגון שלא שייר בטלית באותו מיעוט שלא נקרע כדי מעפורת פי' סודר כדאמרינן התם דאי נשאר כדי מעפורת הויא טמא מדרבנן כדאמר בפרק דם חטאת (זבחים דף צד:):

דף עג.

מטביל עד מקום מדה - ואם תאמר ואידך ליהוי חציצה דהוי מיעוטו המקפיד דמיעוטו המקפיד חוצץ בכלים כמו באדם כדמשמע במסכת מקואות (פ"ט מ"ז) ויש לומר דאיירי בידות הכלים העשויין כעין חוליות כאותן שלשלאות של ברזל העשויין בטבעות והא דקתני נמי סיפא במסכת מקואות (פ"י מ"ה) שלשלת דלי גדול ארבעה טפחים ושל קטן עשרה טפחים ומטביל עד מקום מדה ר' טרפון אומר עד שיטבול כל הטבעת מכלל דת"ק לא בעי כל הטבעת מיירי נמי כגון דאותה טבעת עצמה עשויה כחוליות מטבעות קטנות וליכא חציצה:

חבורי אוכלים כמאן דמפרתי דמו - תימה דלא משני הכי בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) גבי חישב עליו ואח"כ חתכו טמא ופריך טומאת בית הסתרים הוא ודוחק להעמידה כר' מאיר וי"ל דלא אמרינן כמאן דמפרתי דמו אלא היכא דעומד ליקצץ כמו הכא דאבר אסור והשאר מותר וכן בסוף כיצד צולין (פסחים דף פה.) גבי אבר שיצא מקצתו דמה שיצא אסור ומה שבפנים מותר אבל גבי אבר מן החי דהכל אסור ואין עומד ליחתך לא אמרינן כמאן דמיפרתי דמו:

דף עג:

מאי טעמא דר' יוחנן אליבא דר' מאיר - קצת קשה דשאני אבר בהמה דמדאורייתא שרי אף באכילה כדאמרינן לקמן (דף עד.) דאין להם אלא מצות פרוש וי"ל דמ"מ בעי דכמו שגזרו עליו חכמים איסור אכילה טומאה נמי היה להו ליגזור:

שחיטה תנינא - תימה דאדפריך תנינא טפי הוה ליה לאקשויי מינה לריש לקיש:
הוכשרו בדמיה - אין לדקדק מדמועיל הדם להכשיר האבר אלמא לא חשיב כניפול דמזה לא הוה משני מידי אלא מדבעי הכשר לקבל טומאת אוכלין קא דייק כדפירש בקונטרס אלמא אין בו טומאת אבר מן החי והיינו טעמא דדם בהמה מועיל להכשיר האבר אפי' הוי כניפול משום דאמר דבהמה נעשית יד לאבר וא"ת וכיון דמדאורייתא האבר מותר באכילה לרבי יוחנן כדאמרינן בסמוך ל"ל הכשר מדם בהמה דר' יוחנן גופיה אית ליה בפירקין (לקמן דף עד:) דר"מ סבר כר' שמעון דשחיטה מכשרת ור' שמעון נמי דקאמר לא הוכשרו מפרש רב אשי בהעור והרוטב (לקמן דף קכח.) דטעמא דר"ש משום דדם לא מכשיר דשחיטה מכשרה ולא דם ושחיטה נמי לא מכשרה הואיל ואינה מתרת באכילה ואמאי והרי מתרת באכילה מן התורה וי"ל דמשום דמדאורייתא לא מכשרת שחיטה אפי' לר"ש כדאמר לעיל בפ' השוחט (דף לו:) עשאוהו כהכשר מים מדרבנן וכיון שאבר אסור מדרבנן לא מהניא ליה הכשר שחיטה דלא הויא נמי אלא מדרבנן וא"ת להנהו דמוקמי פלוגתייהו בהעור והרוטב (לקמן דף קכז:) דר"מ ור"ש בבהמה נעשית יד לאבר או באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו דלרבי שמעון אין נעשית יד מנא להו דכיון דאיכא למימר דטעמא דרבי שמעון משום דדם לא מכשר ואמאי פליגי ארב אשי וי"ל דדייקי לישנא דרבי שמעון דאמר לא הוכשרו ולא קאמר אין הדם מכשיר משמע אפילו היה הדם מכשיר הכא לא הוכשרו:
אי מההיא ה"א כו' - ולעולם שחיטה עושה ניפול הקשה הרב ר' שמואל מוורדו"ן א"כ היכי קאמר ר"ש לא הוכשרו דמשמע דע"י בהמה הוא דלא הוכשרו אבל הכשר מועיל להם והא אוכל שאי אתה יכול להאכילו (ע"י) לאחרים הוא כיון דשחיטה עושה ניפול והוי בשר מן החי ואין קרוי אוכל לר"ש כדאמר בסוף העור והרוטב (לקמן דף קכט.) ולא מקבל טומאה וי"ל דר"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא ולא מקבל טומאה אלא לדידכו אודו לי מיהת דלא הוכשרו:
סלקא דעתך אמינא הואיל ומטמא טומאה חמורה אגב אביו לא ליבעי הכשר - כדאמרינן בפרק בא סימן (נדה דף נא.) מה זרעים שאין סופם כו' קמ"ל דוקא סופו אבל תחלתו כי האי דתחלתו מטמא טומאה חמורה ואין עוד סופו לטמא טומאה חמורה משפירש צריך הכשר כך פי' בקונטרס והדין עמו שפירש כן דדוקא כשפירש צריך הכשר אבל בעודו מחובר אין צריך הכשר להצטרף לפחות מכביצה אע"ג דמעשה עץ שימש כדאמר בהעור והרוטב (לקמן דף קכט.) דהא אמרינן בסוף פ' טבול יום (זבחים דף קה.) דפרה ופרים מטמאים אוכלין ומשקין מחמת שסופן לטמא טומאה חמורה

ולא אמרינן מעשה עץ הוא אף על גב דטומאה חמורה שלהן אינו מטעם ראויות אוכל דאפילו העוסק בשריפת עור ועצמות מטמא בגדים וצריך לומר דטעמא דמעשה עץ שימש מהניא לכשפירש שאין סופו לטמא עוד טומאה חמורה והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף יח.) פרה ששתתה מי חטאת בטלו במעיה ומפרש התם דבטלו מטומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאים לא חשיבי התם מעשה עץ לפי שמתחלתן צריכין שיהיו ראויין לשתיה ונמצא שטומאה חמורה שלהם אינה אלא מטעם ראויות לשתיית אדם שהיה בהם כבר שאל"כ לא היו ראויין להזאה ולהכי אין צריכין הכשר שרץ אפי' כשאין סופן עוד לטמא טומאה חמורה:

דף עד.

אין בהם אלא מצות פרוש בלבד - וקרא דברייתא אינו אלא אסמכתא בעלמא וא"ת וכיון דמדאורייתא שרי באכילה אמאי נקט בברייתא דלעיל (דף עג.) לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה מה שייך שם להזכיר אבר מדולדל דשרי אף באכילה וי"ל דה"ק אבר המדולדל בה גזרו ביה רבנן איסור אכילה ולא גזרו שלא תהא שחיטה מטהרתו כמו עובר דבר שאינו גופה:

תרי במותם כתיבי - וא"ת הא אכתי צריכי לכדדרשינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) יכול בשר הפורש מן השרצים יהא טמא תלמוד לומר במותם מה מיתה שאינה עושה חליפין כו' וי"ל דכעין מותם וההיא דרשה מחד במותם נפקא אי נמי דרשה דהתם מנבלתם נפקא מה נבלה שאין עושה חליפין ונקט במותם לפי שהיא דרשה פשוטה:

מחלוקת באבר דעובר חי - ובבן ח' דאילו בן ט' כשאר בהמה הוא לר"מ וטעון שחיטה:

ולהאי תנא דקפריך טרפה דשחיטה מטהרתה מנא לן - קצת תימה דכולא חדא ברייתא היא בת"כ וידע רישא ולא ידע סיפא:

נפקא ליה מדרב יהודה כו' - וא"ת דתניא בס"פ רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו ורבי יוסי ור"א ברבי שמעון אומרים שחיטתו מטהרתו והשתא כולהו לא מתוקם כתנא דמתני' דאפילו ת"ק דהתם משמע דאי לאו לאכלה ה"א דשחיטה מטהרתו ולתנא דמתני' בן ח' כיון דאין במינו שחיטה ידעינן ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה אבל כתנא דברייתא דהכא מיתוקמא שפיר ת"ק דהתם דכיון דיש במינו שחיטה אגב אמו מיקרי שפיר יש במינו שחיטה ולא מצי למילף מבהמה טמאה ולהכי צריך התם לאכלה למימר דאין שחיטה מטהרתו ומיהו סוגיא דהתם לא אתיא כתנא קמא דברייתא דהכא דרבא מפרש התם טעמא דרבי

יוסי ורבי אליעזר דסברי בטרפה אע"ג דמתה היא דשחיטה מטהרתה הכא נמי לא שנא ורבנן לא דמי לטרפה אפילו מן הבטן דיש במינו שחיטה הכא אין במינו שחיטה ושמא תנא דמתניתין משום קרא דלאכלה חשיב בן ח' אין במינו שחיטה אי נמי קרא דלאכלה דדריש ת"ק התם הוי אסמכתא בעלמא דהא לאביי דמוקי התם פלוגתייהו דפליגי מר סבר חי הוא ומר סבר מת הוא צריך לומר דאסמכתא היא דכיון דחשיב ליה כמת בלאו קרא אין שחיטתו מטהרתו:

דף עד:

חלבו דמאי - בקונטרס לא גריס ליה דפשיטא דבשליל איירי ולא גרסינן אלא חלבו דגיד דלא איירי בבהמה אלא בשליל ור"ת אומר שיש ליישב הגירסא וה"פ חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל כלומר דגוף דשליל כגון חלב הכליות ושעל הקרב ואתא לאפוקי מחלב דגיד דשליל והא מיפלג פליגי דשרי ר' יהודה חלבו וגיד דשליל של בן ט' אלא חלבו דגיד דלא פליג ר"מ אלא לענין שחיטה אבל חלבו דגידו שרי והא דקאמר לעיל למעוטי חלבו וגידו כלומר היינו חלבו דגידו אי נמי וגידו נקט לקנוקנות דשרי הא פליג ר"מ ואסר אפי' חלב דגיד וקנוקנות דשליל מדקתני כל מקום שהוא משמע אפילו דשליל וקתני חותך שומנו מעיקרו וגם מחטט אחריו משמע דאסר אפילו קנוקנות וכי קאמר חלבו דגיד הוה מצי למיפרך מ"מ אמאי נקט רבי אושעיא אלא על עסקי שחיטה בלבד כיון דפליג נמי בחלב כליות ודקרב ודגיד דשליל אלא דעדיפא פריך דבחלב גיד נמי פליגי ומהאי טעמא נמי לא קאמר למעוטי דמו דהוי לכ"ע בכרת משום דאלא על עסקי שחיטה קאמר ואכתי תקשה לן הא פליגי נמי בחלבו וגידו ולכך הוצרך לומר דאלא על עסקי אכילה בלבד אתמר והא דפליגי באותו ואת בנו בכלל אכילה הוא:

למעוטי רובעו - דס"ד דגרע מבהמה מפרכסת דחייב רובע כדאמרינן בפ' העור והרוטב (לקמן דף קכא:) אי נמי התם הני מילי כגון ישראל בטמאה ועובד כוכבי' בטהורה אבל הכא דבשחיטה זו משתריא באכילה סלקא דעתך לא מחייב:

דגמר שה שה מפסח - פירש בקונטרס דפסח פסול משום יוצא דופן ואי אפשר לומר כן דא"כ לר"מ היאך פודין בו דאמר לעיל דאליבא דר"מ שה מעליא הוא ופודין בו אלא מיפסיל מטעם שחוטה דאין פודין בשחוטה כדאמר בפ"ק דבכורות (דף יב.):

דף עה.

מאי בינייהו דג מקרטע - לאו בין רבי עקיבא וב"ה קא בעי דמחלוקתן מפורש בהדיא דלב"ה דוקא משימותו אלא בין בית שמאי לרבי עקיבא קאמר דתרוייהו מחיים מטמו ומפרש דאיכא בינייהו דג מקרטע פירוש שקופץ ומדלג בחוזק דלבית שמאי טמא ולרבי עקיבא טהור כיון דאם זורקו במים הוא יכול לחיות ומקרטע לשון כח וחיות גדול כמו שהביא בערוך מדאמר בילמדנו בפרשת בהעלותך וכיון שהוא יוצא ורואה את הנר מיד הוא מתחיל שמח ועומד ומקרטע לפניו תדוץ דאבה (איוב מא) מתרגמינן קדמיה מקרטע:

רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה - והא דשרי רבי יהודה לעיל חלבו של בן תשעה חי ה"מ לאחר שחיטה דניתר בשחיטת אמו:

מה חלב ושתי כליות - ואם תאמר מאי קאמר בת"כ שהביא בקונטרס יכול לא יהא בעונש ואזהרה אבל יהא בעמוד והקרב והא ההוא קרא דהחלב אשר על הקרב דממעט מיניה שליל לענין הקרבה כתיב וי"ל דהא דקאמר בת"כ ולא חלב שליל לאו משום דלימעוט מההוא קרא אלא משום דמשתרי מן כל בבהמה ואין חשוב חלב ובתר הכי קאמר דדלמא אע"ג דנפקא לן מכל בבהמה דאינו בעונש ואזהרה מ"מ הוי בעמוד והקרב:

לדברי המתיר אוסר - והא דתנן קרעה טעון שחיטה אתיא אפילו לדברי המתיר דהכא דוקא לדברי המתיר אסור דמהני שחיטת טרפה לענין טומאה והוי כחציו שחוט ותו לא מהניא ביה שחיטה אבל התם לא נשחטה אמו כלל וכן הא דאמרינן לעיל (דף עד.) גבי בעיא דהושיט ידו למעי בהמה ושחט בה בן ט' חי מהו או דילמא אפילו לרבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא לא דמי להא דאסרינן הכא לרבנן משום דהכא כחציו שחוט כדפרישית ואפילו לרבא דאמר הכא ד' סימנין אכשר ביה רחמנא איכא למיבעי לעיל דדילמא שאני התם דלא יצא לאויר העולם ואסור אפילו לרבי מאיר וה"נ בין לרבי יוחנן בין לר"ל דפליגי בתלש חלב מבן ט' חי מיתוקמא ההיא בעיא לעיל דאפילו לרבי יוחנן דאמר חדשים גרמי היינו לחלב שנתלש ויצא לאויר העולם ואין איסור חלב חל עד שיולד כדמוכח בפ' גיד הנשה (לקמן דף קג.) ובסוף פ' דם שחיטה (כריתות דף כג:) ואפי' לר"ל דאמר חדשים ואוירא גרמי אפשר דבמעי אמו מהני ביה שחיטה כי היכי דמהניא ליה שחיטת אמו:

דף עה:

ולטיעמיך הא דתני רבי חייא כו' - תימה כיון דשמיע ליה ברייתא לימא ברייתא:

בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה - מה שפירש בקונטרס דהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו ובהמה בחד סימן לא מתכשרה וגם פירש דהאי בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה יותר מזו וגם פירש דלרב משרשיא לית ליה הא דאמרינן לעיל ד' סימנים אכשר ביה רחמנא והכל מגומגם דאפילו היתה הבהמה ניתרת בסימן אחד אין להכשיר דחשיב כל סימן וסימן כחציו שחוט ואין רוב סימן שיהא ראוי לשחיטה ואפילו לא היתה השהייה פוסלת בשחיטה אין שייך להתיר כיון דחצי הגוף של ולד הבא מכח אמו לא נשחט כלל ואפילו מ"ד לעיל ד' סימנין אכשר ביה רחמנא מודה הכא דהתם שחיטת טרפה לא הויא שחיטה אבל כאן הוי כאילו נשחט חציו ומודה נמי לסוגיא דריש פרקין (לעיל דף סט.) גבי מהו לחוש לזרעו של עובר דמשמע דעובר היוצא אין לו תקנה בשחיטה דהתם הסימנין כשחוטין ושוב אינן בני שחיטה להתיר כלום ולפירוש הקונטרס כולה ההיא סוגיא דלא כוותיה וזה דוחק:

דנפל דובא עליה כו' זיל שחטיה - אע"ג דסבר כרבנן לא אסר משום דרוסת הזאב דדוקא בשחיטה גזרו דמיפרסמא אבל טרפות דידיה לא מיפרסמא כל כך ובקונטרס פירש נמי ולא היה עוד יכול לחיות ואפילו הכי שרי וכן נראה דלא על חנם השמיענו דנפל דובא עליה:

והא אמר רבין אמר רבי חנינא הלכה כר"ש שזורי - לא מייתי לה אלא משום ולא עוד דאי לאו הכי מאי אלימא דרבין מדזעירי:

אנא כי האי סבירא לי - וכן קי"ל דפסיק כאן הלכה למעשה ואהאי סמכינן להדליק בשבת בכל שמנים אע"ג דר"ש שזורי קאמר בפ' במה מדליקין (שבת דף כו.) בעיטרן ובנפט דוקא דאי אף בעיטרן קאמר היינו ת"ק:

אף בחול שואלו ואוכלו על פיו - בירושל' מפרש שאימת דימוע על ע"ה דכיון שהופרש חמור בעיניו יותר כשחוזר ומתערב ובטעמא דת"ק דלא שרי אלא בשבת פליגי בירושלמי חד אמר מפני כבוד שבת וחד אמר מפני שאימת שבת עליו והוא אומר אמת ופריך אי אימת שבת עליו הא דתניא מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר ואי אומר אמת אמאי לא יאכל מפני שאין שבת עליו באימה ולמ"ד מפני כבוד שבת ל"ל שואלו ע"י עילה (עולה) ועוד פריך תנינא שואלו בחול לא יאכל בשבת ולמאן דאמר מפני כבוד שבת אמאי לא יאכל בשבת וקאמר לא אמרו אלא בשוגג אבל במזיד אסור דתנינא ושכח לעשרו:

דף עו.

אלא לדידך מאי כו' - תימה דלמא סובר כמ"ד צומת הגידין הוי דאגרמא ולבר דהיינו כשיוצא מן העצם אבל למעלה מן הארכובה לא מיטרף משום צומת הגידין וי"ל מדפריך ליה עולא מכלל דהוה פשיטא ליה דצומת הגידין הוי דאגרמא ולגיו ועוד דרב יהודה דקאמר בסמוך היכא דפרעי טבחי והיינו דרבא בריה דרבה בר רב הונא דקאמר עילוי ערקומא שהוא עדיין יותר:

הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני - לעולא ניחא דמצי לפרש מן הארכובה ולמטה מיד אף על גב דלא בכל מקום כשרה כמו כנגד צומת הגידין מכל מקום כיון דמיתוקם למטה מיד ולמעלה מיד ניחא:

דף עו:

מר בר רב אשי אמר כו' - פי' בקונטרס דכמר בר רב אשי קיי"ל בכל דוכתי בר ממכתב אודיתא ומיפך שבועה וכן יש בסדר תנאים ואמוראים ור"ח פי' דקיי"ל כוותיה בכל דוכתין בר ממיפך שבועה וחיורי וסימן כולו הפך לבן וחיורי היינו הך דשמעתין וכן פי' רבינו תם:

איפסיק חד מינייהו טרפה - לא שייך למתני גבי יתר עליהן עוף (לעיל נו.) משום דכשנפסק אחד מהן סוף כולן ליפסק:

ואם לאו זה וזה אסור - והא דקתני רישא נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה ה"ה נמי נשבר העצם ואין רוב בשר קיים ואגב סיפא נקט נחתכו דלמטה אפי' נחתכו לגמרי כשרה:

רוב עוביו ואמרי לה רוב הקיפו - זימנין דמשכחת לה זה בלא זה שאין העצם עגול לגמרי אלא מרחיב מצד אחד ומיצר מצד אחד ובקונטרס פירש בענין אחר:

למאי ליחוש לה חדא דא"ר יוחנן כו' - תימה דהתם גבי פסח פליגי משום דמר אזיל בתר השתא ומר אזיל בתר סוף כדמפרש בכיצד צולין (פסחים פד.) ומה שייכא ההיא פלוגתא הכא לענין הגנה וי"ל משום דברייתא קתני אם עור ובשר חופין את רובו משמע דאי חשיב בשר מגין:

גידין שסופן להקשות - בפרק כיצד צולין (פסחים דף פד.) פי' בקונטרס גידי צואר ואין נראה דהכא מייתי לה אגידי רגל ועוד דגידי צואר לעולם קשין הן ואין רגילות לאכלן כלל כמו עצמות כדאמרינן בכיצד צולין (שם פג:) הגידין והנותר והעצמות ישרפו לששה

עשר ופריך הני גידין היכי דמי אי גידי בשר ליכלינהו ואי דאייתור היינו נותר אלא פשיטא גידי צואר משמע שהם רגילים להיות נותר בכל שעה:

דף עז.

אל תקניטני - דאותביה ריש לקיש לר' יוחנן מההיא דאלו שעורותיהן כבשרן כו' וא"ת לדידיה גופיה תקשה ליה דהא קסבר דבתר בסוף אזלינן בהך גידין שסופן להקשות וי"ל דלא דמי פסח דלאכילה לטומאה דאפי' עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין כיון דחזי לאכילה כדאמר בסמוך ואע"ג דודאי אין נמנין עליו בפסח והכי נמי גידין שסופן להקשות וכן בפרק כיצד צולין (פסחים פד.) דפריך מההיא דר' יוחנן דאמר עור הראש של עגל הרך אין מטמא טומאת אוכלין אההיא דגידין שסופן להקשות מכ"ש פריך ובירושלמי אההיא דראשו של עגל הרך א"ר יוחנן לא שנו אלא לטומאה אבל ללקות לא ור"ל אמר משנה שלמה היא זו בין לטומאה ובין ללקות ומסיק התם מיחלף שיטתיה דר"ל תמן לא עביד לה בשר גבי גידין שסופן להקשות דאמר אין נמנין וכאן עביד ליה בשר א"ר בון טעמא דריש לקיש ואכלו את הבשר בשר ולא גידין משמע לפי הירושלמי דבכל מקום אזיל בתר השתא בר מגבי פסח דכתיב קרא:

בלשון יחיד כו' - היה שונה במשנה דברי ר"ש ולא כמו שפי' בקונטרס משום דאתיא כיחידאה דבפרק החולץ (יבמות דף מב:) פריך והא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה אע"ג דאתיא כר' יהודה וא"ת וממאי דמההיא דפסח הדר ביה ודלמא מההיא דלקמן הדר ביה וי"ל דמסתמא הדר ביה לגבי חבריה:

נתמסמס מהו - הא דאמר באלו טרפות (לעיל נג:) נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו הוא אינו היינו כגון בריאה ובגידין שהטרפות תלוי בהן אבל הכא שהטרפות תלוי בעצם אע"ג דנתמסמס הבשר שמא עדיין מגין:

דקנה משכא דידיה - בקונטרס גרס בדלי"ת ור"ח ור"ת גרסי ברי"ש פי' רירים ליחה שלו שאז מדבק בו העור ומעלה בו ארוכה:

דף עז:

עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין - וא"ת א"כ יאכל עור בפסח דהא תנן (פסחים דף פד.) כל הנאכל בשור גדול בשלקא נאכל בצלי בגדי הרך וי"ל דבעינן שיהא נאכל בשלקא שלא ע"י הדחק:

בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות - וא"ת אמאי לא מייתי מתני' דהעור והרוטב (לקמן קיז:) דתנן בהדיא דהעור אינו מצטרף לטמא טומאת נבלות וי"ל דמייתי מהכא משום דרבה בר רב חנא קאמר עלה לא נצרכה אלא עשאן לציקי קדרה דאמתני' לא מצי למימר דמתני' איצטריך לאשמועינן משום צירוף דאין מצטרפין:

ולא בעור - כשאין עליו כזית בשר דהכי אמר בהעור והרוטב (לקמן קכו:) והתם נמי דרשינן בנבלתה ולא בקולית סתומה ושקולין הן:

המפלת מין בהמה וחיה - לא הוי מצי למינקט נפל משום דתוך שלשה תולין בו את השליא כדאמר רבא בפ' המפלת (נדה דף כו:):

הריני מטיל עליה חומר ב' ולדות - בקונטרס פי' דאתא כרבנן אבל מתוך הלשון דחומר שני ולדות משמע כר"מ דחשיב ולדות בהמה חיה ועוף וכגון דהך בהמה הויא זכר דאי הויא נקבה לא נפקא מינה מידי בחששא של שליא אם לא היכא דחד קודם שקיעת החמה וחד לאחר שקיעה כדאמרינן גבי סנדל בפרק המפלת (נדה דף כה:) אי נמי י"ל דאתיא מתני' כרבנן דלא חשבינא ליה ולד וחומר שני ולדות הוי משום שליא גופה ולא משום בהמה ונותנין לה חומר זכר ונקבה ומיהו אי כרבנן אתיא הוה ליה למימר תשב לזכר ולנקבה ולנדה דשמא אין כאן ולד אחד ולפירוש הקונטרס אתי שפיר הא דלא קאמר ולנדה דהיינו חומר שני ולדות דקאמר וא"ת לפי מה שפירש דנקט בהמה וחיה דוקא אבל הפילה נפל לא חיישינן לולד אחר כיון דילדה כי אורחא הא מתני' ילדה כי אורחא וחיישינן באינה קשורה לולד אחר ומאי סייעתא מייתי לר' אלעזר אדרבה קשיא ליה מהך ברייתא דנקט חיה ועוף דווקא וסייעתא לר' יוחנן וי"ל דאין הדבר תלוי בכי אורחיה אלא פשיטא ליה למסדר הש"ס דבצורת האדם תלוי הטעם שרגילה שליתה להתעכב אבל אחר בהמה וחיה ועוף לא שנא במעי אשה ולא שנא במעי בהמה אין השליא רגילה להפרד מן הולד אפי' ילדה הבהמה בר קיימא וא"ת דהכא קתני שמא נימוח משמע דספקא הוא וא"כ אמאי אסורה השליא באכילה כשיצתה מקצתה ויש עמה ולד והא ספק ספיקא הוא שמא אין כאן ולד אחר ואפי' את"ל יש כאן שמא אין באותו מקצת רובא ולד ובספ"ק דבבא קמא (דף יא.) משמע דבספק ספקא שרי דדייקינן מיניה דאין מקצת שליא בלא ולד הא יש מקצת שליא בלא ולד הוה ליה למשרי מספק ספיקא וי"ל דבברייתא דקתני שמא היינו בשליא הבאה אחר הולד ולעיל איירי בשליא הבאה קודם ולד אי נמי אסורה באכילה משום דגזרינן מקצתה אטו רובא כדמסיק בב"ק:

סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות כו' - והא דתנן בפ"ג דבכורות (דף כא:) בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זה תקבר ונפטרה מן הבכורה ולא אמרינן ישליכנה לכלבים

מהאי טעמא דהכא דהתם לא אמרינן תקבר אלא כדי לפרסם דנפטרה מן הבכורה כדאמר התם ומה שאין דוחה לומר שם כן אלא משום קושיא דפריך אר' חייא דאמר וכי מאחר דאינה מטמאה במגע ובמשא אמאי תקבר ומשני כדי לפרסמה כו' בלאו הכי נמי היה צריך לטעם פרסום אלא דאדרבי חייא לא ניחא ליה כל כך שתקבר מטעם פרסום כיון דאפילו ילדה דבר הקדוש לא בעי קבורה משום דבטל:

רובא בר מיקדש הוא - משום דאיכא נדמה דלא קדיש קאמר רובא ולא כולה וא"ת והא בולד קדשים הכל קדוש כדמוכח בתמורה בסוף פרק (כל הקרבנות) (דף יז.) דקאמר אבל כלאים טומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים אלמא כלאים הנולד מבהמה קדושה קדיש וכ"ש נדמה כדמוכח במרובה (ב"ק עח.) דקאמר השתא כלאים מרבה ליה נדמה מבעיא וי"ל דסוגיא דהתם כמאן דאמר ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים והכא למאן דאמר בהויתן הן קדושים והא דנפל קדוש הכא היינו משום דילפינן מבכור דקדוש בבכורה כדדרשינן בכריתות מדכתיב שגר אי נמי אפילו למאן דאמר במעי אמן הן קדושים נקט הכא רובא משום דאיכא דמות דיונה דלא קדיש [וע' היטב תוספות זבחים פד: בד"ה ומוציא ועוד שם קיד. סד"ה וקסבר]:

דף עח.

מתני' אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בח"ל - איידי דבעי למתני בחולין ובמוקדשין בפני הבית ושלא בפני הבית שהם לצורך קתני נמי בארץ ובח"ל ואע"ג דהוי שלא לצורך דחובת הגוף היא כיון דאיכא דוכתא דהוי לצורך כגון בראשית הגז דהכי אמרינן בשילוח הקן (לקמן קלח:) דבארץ ובח"ל בכולהו שלא לצורך לבד מראשית הגז ובפני הבית ושלא בפני הבית בכולהו הוי שלא לצורך לבד מאותו ואת בנו דאיצטריך דה"א כיון דבענין קדשים כתיב לא לנהוג אלא בזמן דאיכא קדשים:

מנין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשים - וא"ת ואמאי ס"ד דלא איירי קרא במוקדשין הא סתמא כתיב ואין לומר דאיצטריך שאם צריך לפסח ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו דס"ד דאתי עשה דפסח ודחי לאו דאותו ואת בנו ולהכי איצטריך דלא דחי דכי האי גוונא אמרינן לקמן בשילוח הקן (דף קמא.) גבי לדבר מצוה מנין דהא במחוסר זמן איכא לאו ועשה ובלאו קרא לא דחי ליה עשה ונראה דמעיקרא קשיא ליה משום דשור הפסיק הענין דמשמע למעוטי מוקדשין דליכא למימר משום דלא תימא במוקדשין דוקא בא להפסיק דא"כ ליכתביה בעלמא שלא בענין דקדשים וממילא הוה מוקמינן לקרא בכל מילי ולפי המסקנא צ"ל דלשום דרשה נכתב שם וא"ת בפ' הזרוע

(לקמן דף קל.) דדריש מקרא דאין מתנות נוהגים במוקדשים שהיה בדין שינהגו מק"ו ופריך בגמרא קרא ל"ל אי משום ק"ו איכא למיפרך כו' מכל מקום בלא ק"ו אי לאו דמיעט קרא במוקדשים (לא) הוי מוקמינן לקרא בכל מילי וי"ל משום דקרא דמתנות לענין חולין כתיב:

אי מה קדשים כלאים כו' - וא"ת תקשה ליה נמי מה קדשים שלא בפני הבית לא דכה"ג אשכחן בפ' שילוח הקן (לקמן דף קלח:) ס"ד אמינא הואיל דלענין קדשים כתיב לא לנהוג אלא בזמן שיש קדשים וי"ל נהי דהוה צריך למיתני מ"מ לא איצטריך קרא להכי דאע"ג דשלא בפני הבית אין קדשים קריבין מ"מ מקדש קדישי:

ועוד שה כתיב ואמר רבא זה בנה אב - בלא רבא הוה מצי למיפרך והא שור ושה כתיב דאין אתה יכול להוציא כלאים מביניהם ואית לן למעוטי כלאים כדמוכח במרובה (ב"ק עז:) גבי כי יגנוב איש שור או שה וטבחו אלא דעדיפא פריך וא"ת ואמאי לא גמרינן שור שור משבת ויהא אותו ואת בנו נוהג אף בחיה כדאשכחן בשור שנגח את הפרה (שם נד:) וי"ל כיון דלא מצינו למילף אף בהמה טמאה דומיא דשבת לא ילפינן כלל ועוד דאי משבת ילפינן א"כ שה דכתב רחמנא למה לי ועוד דומיא דקדשים דלא שייך בחיה ומהאי טעמא נמי הוה ממעטינן כלאים אי לאו דכתיב או:

דף עח:

זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים - פירש בקונטרס דילפינן כולהו משה כשבים ושה עזים וקשה לפירושו דבמרובה (ב"ק עח.) מסיק דבנין אב דרבא איצטריך לפדיון פטר חמור כדתנן אין פודין לא בעגל ולא בכלאים ופריך התם ולר"א דמתיר בכלאים מפני שהוא שה למאי אתא ומשני לטמא שנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא ודלא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כשבים ושה עזים נפקא משמע בהדיא דבנין אב דרבא לא הוה משה כשבים ושה עזים ונראה דמשה דפסח עביד בנין אב תדע מדמסיק במרובה דלפטר חמור אצטריך בנין אב דרבא ובסוף פ"ק דבכורות (דף יב.) יליף לה משה שה של פסח אבל קשה דמאי שנא דהכא קרי ליה בנין אב ובבכורות עביד ליה ג"ש נאמר כאן שה ונאמר להלן שה ועוד דמאי שנא דנקט רבא כלאים טפי מעגל וחיה טרפה ושחוטה דכולהו מפיק התם משה כדקאמר התם מה להלן פרט לכל השמות הללו וליכא למימר דטרפה ושחוטה נפקא ממשמעותיה דשה ולאו דוקא נקט פרט לכל השמות דה"נ עגל וחיה נקט התם אע"ג דודאי נפקי ממשמעותיה דשה אלא ניחא ליה לכלול כולם יחד דהא פר אפי' שחוט קרוי פר כדאמרי' בפרק הוציאו לו (יומא

דף מט:) ושה נמי הוי נמנין עליו אפי' אחר שחיטה אי לאו דכתיב מהיות משה מחיותיה דשה כדאמר התם וטרפה נמי חשיבא שה דמחייב במרובה (דף עז:) במוכר טרפה בד' וה' אע"ג דשה כתיב התם והכי נמי תנא אותו ואת בנו נוהג בטרפה ואפי' ר"ש לא פליג אלא משום דהויא שחיטה שאינה ראויה וע"ק דבאותו ואת בנו ובתשלומי ד' וה' נמעט טרפה מבנין אב ונ"ל דטרפה ושחוטה נפקי מג"ש דשה שה מפסח כדאמר בבכורות (דף יב.) ועגל וחיה ממשמעות דשה וכלאים מבנין אב דרבא דמגזרה שוה לא מסתבר למעוטי כלאים כמו טרפה ושחוטה דאית לן למימר תפדה תפדה ריבה כיון דשה גמור הוא בין דאזלת בתר אב בין דאזלת בתר אם אבל מבנין אב ממעט שפיר דהכי כתיב שה תמים וגו' ומן העזים תקחו דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ומיותר הוא דלגופיה לא איצטריך דמשאר קדשים נפקא דממעטינן כלאים מאו כשב אלא ללמד בעלמא אתי דכל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים ואע"ג דכתיב נמי בהאי קרא תמים דנפיק משאר קדשים לשום דרשא נכתב והא דלא ממעטינן באותו ואת בנו ובתשלומי ד' וה' טרפה בגזרה שוה דשה שה מפסח אפשר דאינו מופנה והשתא ניחא נמי כי בעי במרובה לר' אלעזר דמתיר בכלאים בנין אב דרבא למאי הלכתא לקדשים ולא קאמר לטרפה ושחוטה דהנהו מגזירה שוה נפקי וא"ת ובמרובה דקאמר ובנין אב דרבא למאי הלכתא אי לקדשים בהדיא כתיב בהו משמע דאי לא כתיב בהו כלאים בהדיא הוה ניחא והא עיקר בנין אב לא אייתר בפסח אלא משום דמקדשים נפקא וי"ל דכן דרך הש"ס שעושה כאילו קים ליה בפסח ממקום אחר וכענין זה יש בריש קדושין (דף ג:) ובפרק נערה (כתובות דף מו:) גבי קדושי הבת לאביה דקאמר וכי תימא נילף מבשת ופגם ואע"ג דבשת ופגם גופיה לא קים לן דהוי דאביה אלא מקדושין בפ' אלו נערות (כתובות דף מ: ושם ד"ה דאי):

או לרבות את הכלאים - אף על גב דמאו כשב ממעטינן כלאים התם מענין דקרא והכא מענין דקרא כדאמר במרובה (ב"ק עז:) וא"ת והיכי פריך לעיל ואימא במוקדשין אין בחולין לא היכי מצי למימר הכי א"כ אמאי איצטריך או לרבות כלאים דכלאים בקדשים ליכא כדקאמר אי מה כלאים בקדשים לא וי"ל דאי הוה מוקמינן קרא דאותו ואת בנו דוקא במוקדשים א"כ לא הוה דרשינן או לרבות כלאים אלא הוה מוקמינן לדרשא אחריתי:

עד שיפרוט לך הכתוב יחדו - וא"ת ולר' יאשיה אמאי כתיב קרא (דברים כב) יחדו בלא תחרוש וי"ל דאיצטריך דה"א דאסור אע"פ שאינם קשורים וכן גבי לבישת כלאים אי לא כתיב יחדו ה"א דאפי' מלבושים אחד של צמר ואחד של פשתים לא ילבש אע"פ שאינם

תפורים יחד דמיחדו דרשינן דתוכף תכיפה אחת אינו חבור ור' יונתן לא משום דפרט הכתוב יחדו בהני דריש דהא אצטריך כדפי' אלא מסברא דנפשיה קאמר הכי ולהכי לא קאמר כדרך שפרט לך הכתוב בכלאים כדאמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף כא:) כדרך שפרט לך הכתוב בנבלה:

מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים - דאם דקרא משמע ליה דוקא ולא משום שאורחה להיות רובצת מדכתיב (דברים כב) שלח תשלח את האם דה"ל למכתב שלח תשלחנה כיון דכתיב כבר לא תקח האם לכך משמע ליה דוקא:

מי שבנו כרוך אחריו - וא"ת א"כ ל"ל דמייתר קרא גבי שלוח הקן נילף ק"ו מאותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן ויש לומר דאי לאו דחזינן בשלוח הקן דאם דוקא לא הוי דרשינן באותו ואת בנו שבנו כרוך אחריו:

דף עט.

ולחנניה כתיב אותו וכתיב בנו - וא"ת ולשתוק מאותו ומבנו ולכתוב בן וי"ל דלא מדכתיב את בנו ולא כתיב בן קדריש אלא בן נמי משמע דכרוך אחריו:

מהו דתימא אתי צד סוס ומשתמש כו' קמ"ל - לא דמי לחציו עבד וחציו בן חורין (חגיגה דף ב:) דאסור בחציה שפחה וחציה בת חורין משום דאתי צד עבדות ומשמש בצד חירות דהכא כלאים אמר רחמנא דוקא תרי מיני וכל פרדות הבאין מסוס וחמור מין אחד הוא:

עייל הנך דדמיין להדדי - משמע דרבי אבא סבר כרבי יהודה וכן אביי דאמר עבי קליה בר חמרא וכן רב פפא דאמר רברבן אודניה וזוטרא גנובתיה בר חמרא כולהו סבירא להו כרבי יהודה ובפרק ב' דייני גזרות (כתובות דף קיא:) אמרינן הלכה כרבי יהודה בפרדות ושור או שה דאותו ואת בנו מתרגמינן תורתא או שיתא (ויקרא כב) משמע דאין נוהג בזכרים והיינו דלא כחנניה ומיהו שמואל פסק כחנניה ועוד דסתם מתניתין דסוף פרק אלו מומין (בכורות מה:) אלו כשרים באדם ופסולים בבהמה אותו ואת בנו מוקי לה התם כחנניה ועוד דחנניה כרבי יונתן ובפרק השואל (ב"מ דף צה:) אמר דאביי סבר לה כרבי יאשיה. ורבא סבר לה כרבי יונתן וקי"ל כרבא לגבי דאביי ומיהו אפילו קיימא לן כרבי יהודה בפרדות כדפסיק בס"פ בתרא דכתובות (דף קיא:) אין להתיר אותו ואת בנו בזכרים דהא מסקינן הכא דרבי יהודה ספוקי מספקא ליה וא"ת דמסקינן בשמעתין בסמוך דבין לרבי אליעזר ובין לרבנן ספוקי מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי לאו ואמאי מספקא להו והא אמרינן לקמן בפרק הזרוע (דף קלב.) גבי מתנות לר' אליעזר מבעי ליה אם שור אם שה לחלק ורבנן נפקא להו לחלק מאת זובחי הזבח ולר' אליעזר

מאת זובחי הזבח אתא לכדרבא דהדין עם הטבח וא"כ מדבעי להו קרא לחלק מכלל דאין חוששין לזרע האב כדמשמע לעיל וי"ל דודאי אי חוששין לזרע האב לא צריך קרא לחלק אבל משום דמספקא להו שמא אין חוששין קבעי קרא לחלק משום דילמא אין חוששין ואתא קרא לחלק ואי חוששין לרבנן אתא קרא דמאת זובחי הזבח לכדרבא דהדין עם הטבח ולר' אליעזר אתא אם שה לחייב במתנות כדדרשי רבנן ומשום דמספקא ליה לרבי אליעזר אי אתא לחלק או לחייב במתנות פטר ר' אליעזר דהמוציא מחברו עליו הראיה וא"ת הא דקאמר רבי יוחנן התם דדרשי רבנן אם שה לרבות את הכוי דחייב במתנות היכי דמי אי בצבי הבא על התיישה כדמסיק בשמעתין דבהכי פליגי והתם נמי בריש ההוא שמעתא אמרינן הכי א"כ סברי דחוששין לזרע האב ואתא קרא לרבויי דחייב בכל המתנות דאי אין חוששין א"כ לא צריך רבוי וא"כ לא צריך קרא לחלק ונראה לפרש דלרבי יוחנן כוי דהתם לא מיתוקם אלא בתייש הבא על הצבייה ובין חוששין לזרע האב ובין אין חוששין איצטריך קרא לחייב בכל המתנות וא"ת דמשמע התם דלא פטר ר' אליעזר אלא ממתנות וכסוי אבל אהא דאמרו רבנן חלבו אסור כחלב בהמה לא פליג מדלא קאמר נמי מותר ואמאי והא אפילו חוששין לזרע האב הא אית ליה לר"א דשה ולא מקצת שה וא"כ תייש הבא על הצבייה לישתרי חלבו וכי תימא דקסבר ר' יוחנן דלרבי אליעזר נמי אמרינן שה ואפילו מקצת שה א"כ אמאי פטר הכא באותו ואת בנו וי"ל דסבר ר' יוחנן דפליגי הכא באותו ואת בנו למלקות ובצבי הבא על התיישה דלרבנן אפילו למלקות אמרינן שה ואפילו מקצת שה ור"א פטר ממלקות דמספקא ליה אי אמרינן שה ואפילו מקצת שה אבל מודה דאיכא איסורא אי נמי לעולם סבירא ליה דשה ואפילו מקצת שה לא אמרינן ושאני חלב דרבי קרא כדדרשינן בריש פרק בתרא דיומא (דף עד.) כל חלב לרבות כוי וחצי שיעור ומיהו קשה בתייש הבא על הצבייה אמאי פטר ר' אליעזר מכסוי והא דלמא אין חוששין לזרע האב והוי כולו צבי וצ"ל דרבי אליעזר פוטר לא קאי אלא אמתנות וכן משמע לשון המשנה במסכת בכורים (פ"ב מ"י) דתנן ר' אליעזר פוטר שהמוציא מחבירו עליו הראיה וכן כתב רבינו תם בפרדות כרבי יהודה ואותו ואת בנו נוהג בזכרים לאיסורא ולא למלקות:

דף עט:

אילימא דשחטה לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא צבייה כו' - תימה ודלמא דשחיט ליה לתייש ובנו ופליגי אם חוששין לזרע האב ונוהג בזכרים אי לא והא דפליגי בכוי לאשמועינן דבנו ואפילו כל דהו:

ורבי אליעזר סבר אין חוששין כו' - ה"מ למימר לכולי עלמא חוששין ובשה אפילו מקצת שה פליגי ואפילו בצבי הבא על התיישה שילדה בת ובת ילדה בן אלא דניחא לאוקומי פלוגתא בחוששין לזרע האב דמצינו פלוגתא דתנאי אבל בשה ואפילו מקצת שה לא אשכחן פלוגתא דתנאי:

בין לרבנן בין לרבי אליעזר לשחוט וליכסי צבי ואפילו מקצת צבי - הקשה הרב רבי שמואל מוורדו"ן הא גבי מתנות כי אמרינן שה ואפי' מקצת שה לא חשיב משום הכי כולו שה להתחייב בכל המתנות אם כן הכא נמי לא חשיב כאילו הוא כולו דם צבי אלא חציו ובפרק קמא דביצה (דף ח:) אמרינן לא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמם זה בזה אסור לכסות ביו"ט וי"ל דאמרינן התם בד"א בשתי דקירות אבל בדקירה אחת חייב לכסות והכא נמי כיון שכל משהו שבו חציו דם צבי חייב לכסות:

ומדלרבנן מספקא להו מכלל דלר' אליעזר פשיטא ליה אלא הא דתניא כו' - משמע משום דלרבי אליעזר פשיטא ליה קשה ליה מהך ברייתא דמתנות ותימה דאפי' מספקא ליה נמי יכול להקשות כל כמה דלא מוקמינן פלוגתייהו בשה ואפילו מקצת שה:

לימא ליה אייתי ראיה - ואע"ג דרב אסי קאמר בפ"ק דב"ק (דף ט.) ובפרק בית כור (ב"ב קז.) גבי אחין שחלקו ובא ב"ח וטרף חלקו של אחד מהם דנוטל רביע בקרקע ורביע במעות משום דמספקא ליה אי יורשין הוו אי לקוחות הוו ונוטל מספיקא מחצה ממה שהיה לו ליטול ולא מצי אמר ליה אייתי ראיה דיורשין הוו ושקול יש מקומות שתקנו חכמים מחמת הספק שיטול מחצה ובהמוכר את הבית (שם ע.) מפורש באורך:

דף פ.

כוי בריה בפני עצמה היא - אמתניתין דכסוי הדם (לקמן פג:) קאי דתנן ונוהג בכוי מפני שהוא ספק ואין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו כו' ולא אכוי שנחלקו בו ר' אליעזר ורבנן קאי כדפירש בקונטרס:

ולא הכריעו בו חכמים אם מין בהמה או מין חיה - וא"ת ולבדוק בסימנין דקרנים וי"ל דאפשר דלא היו יכולין לברר בקרניו שפיר אם חדודות וכרוכות יפה:

זה איל הבר - וסבר רב נחמן ות"ק דברייתא שהוא ודאי חיה ושוחטים אותו בי"ט ומכסין דמו ופליגי אמתניתין (לקמן דף פג:) אבל אין לומר דלדידהו בהמה הוה דאם כן ת"ק היינו רשב"ג:

מדחשיב ליה בהדי חיות ש"מ דחיה הוא - משמע דאי לאו דחשיב ליה בהדי חיות הוי בהמה לכ"ע משום דנקרא שור וקשה קצת דאיל הבר הוי חיה כדפי' לעיל אף על גב דנקרא איל:

ודלמא מינא דתאו הוא - וקסבר רב אחא דתאו מין חיה הוא כרבי יוסי דאמר בסמוך שור הבר מין חיה דאי כרבנן דאמרי מין בהמה הוא א"כ כי הוי נמי מין תאו הוי כשר לגבי מזבח:

חולין בחוץ שניהם כשרים - ס"ד דמיפסל שני משום לא תאכל כל תועבה כדאמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קטו.):

הראשון חייב כרת ושניהם סופגין את הארבעים - דלא כר' יצחק אתיא דאמר בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף כג.) חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתם ועוד הוה מצי למתני חולין וקדשים בחוץ ובפנים וכן קדשים וחולין וחולין וקדשים בפנים ובחוץ וכן קדשים וחולין ואי בכל הני דתני יש חדוש איכא למימר דלא תנא להני משום דליכא בהו שום חדוש ואי ליכא חדוש בכל הני דתני צ"ל תני ושייר:

דף פ:

קדשים שחיטה שאינה ראויה היא - וא"ת והא בפרק כסוי הדם (לקמן דף פה.) מפרש טעמא דר"ש דיליף מטבוח טבח והכן ופריך ולילף משחוטי חוץ ומשני דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים א"כ הכא דבקדשים נילף קדשים מקדשים וי"ל כיון דעיקר אותו ואת בנו בחולין כתיבא דשור הפסיק הענין על כרחך שחיטה דכתיב ביה בשחיטה הראויה איירי משום דילפינן חולין מחולין:

שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה כו' - פי' הקונטרס לא מיבעיא דלענין מלקות דלא בעי למילקי משום שחיטת שני אם אותו ואת בנו נוהג בקדשים דהשתא הוי מחוסר זמן ופסול אלא אפילו אי אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים משום דשחיטת ראשון אינה ראויה דאינה מותרת בלא זריקה שני אמאי פסול דהשתא לא הוי מחוסר זמן ומאי סופג נמי דקאמר ומטעם זה מחק ספרים לקמן שהיה כתוב בהן אין מלקות דאותו ואת בנו נוהג בקדשים משום התראת ספק דלמה לי טעם דהתראת ספק תיפוק ליה משום דלא הוה ראויה משום שהוא מחוסר זמן ואין נראה דכיון דאסר הכתוב אותו ואת בנו בקדשים מוי"ו מוסיף על ענין ראשון (לעיל דף עח.) הרי גזירת הכתוב דלילקי אע"ג דלאו שחיטה ראויה היא דהוי מחוסר זמן כיון דליכא פסול אחרינא כמו שחוטי חוץ דחייב אפילו לרבי שמעון אף על גב דלשאר מילי חשיבא שחיטה שאינה ראויה ועוד דבהדיא תנן בפרק

בתרא דזבחים (דף קיב:) אותו ואת בנו קדשים ומחוסר זמן רבי שמעון אומר הרי הן בלא תעשה משום דחשיבא שחיטה ועובר בלאו דלא תשחטו לכך נראה דלא מוכח הכא אלא מן הראשון דשחיטת קדשים אינה ראויה היא והרי כאילו מיקטל קטליה לקמא והשני כשר גמור הוא ולא מצי למיפרך לרבי אושעיא ואפילו לרב המנונא דבסמוך מפרק בתרא דזבחים דמשמע דלר"ש אותו ואת בנו נוהג בקדשים דאיכא לאוקומי כשהראשון הוה חולין ושני קדשים דהוי שחיטת ראשון שחיטה ראויה:

דכמה דלא זריק דם לא מישתרי בשר - ואפילו שחט שני אחר שנזרק דם הראשון חשיב שחיטה ראשונה אינה ראויה כיון דבשעת שחיטה אכתי לא היתה ראויה ואע"ג דלרבי שמעון כל העומד ליזרק כזרוק דמי היינו דווקא לאחר שנתקבל בכוס כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יג:) ועוד כיון דעל ידי שחיטה גרידא לא משתרי בשר אלא משום דכזרוק דמי לא חשיבא שחיטה ראויה ואם תאמר דבמרובה (ב"ק עו.) משמע דשחיטת קדשים הויא שחיטה ראויה אפילו נשפך הדם דפריך אמתניתין דמחייב רבי שמעון ארבעה וחמשה בקדשים שחייב באחריותן שחיטה שאינה ראויה היא ומוקי רב דימי בשוחט תמימים לשם בעלים בפנים דהא חזרה קרן לבעלים כשנשפך הדם ופריך וכי שחיטה מתרת זריקה מתרת ומשני כל העומד ליזרק כזרוק דמי ולכך הויא שחיטה ראויה ורבי אושעיא גופיה אית ליה בפרק המנחות והנסכים (מנחות קב.) דלרבי שמעון כל העומד ליזרק כזרוק דמי גבי נותר וי"ל דדוקא להחשיב נותר אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים אית ליה לרבי אושעיא דכזרוק דמי אבל לשוייה שחיטה ראויה משום דכזרוק דמי לית ליה וההיא דמרובה הוה משני רבי אושעיא כר"ל בשוחט בעלי מומין בחוץ ומשום דכל העומד לפדות כפדוי דמי ואע"ג דלית ליה כל העומד ליזרק כזרוק דמי היינו משום דזריקה תלויה בשחיטה ושחיטה צריכה לזריקה אבל פדייה אינה תלוייה בשחיטה דאף קודם שחיטה יכול לפדותה ובמסקנא דהכא הויא נמי שחיטת קדשים שחיטה ראויה משום דכזרוק דמי כמו במרובה (ב"ק עו:) דמסיק דאותו ואת בנו נוהג בקדשים אלא דליכא מלקות משום דהתראת ספק היא שמא לא יזרוק הדם ואז הוי שחיטה שאינה ראויה ואע"ג דבמרובה אמרינן דשחיטה ראויה היא אפילו נשפך הדם דכל העומד ליזרק כזרוק דמי הכא דמחוסר זמן הוא ואינו ראוי לזרוק דאסור לזרוק לא הוי כזרוק והכי אמרינן בהמביא אשם תלוי (כריתות כד:) אימור דאמר רבי שמעון כזרוק דמי במידי דעומד לזרוק ובפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב:) בשלמא פרה מצוה לפדותה פירוש בשמצא נאה הימנה ולכך כפדוי דמי אלא מנחות מצוה לפדותם ואם תאמר אמאי לא פריך לרבי אושעיא כדפריך לקמן לרב המנונא וי"ל דרבי אושעיא לא

אמר אלא דמתניתין דקדשים בפנים לא אתיא כרבי שמעון והש"ס הוא דקאמר שני אמאי סופג ופסול אבל לרבי אושעיא אפשר דלא דייק אלא מסופג את הארבעים לחוד אמאי סופג והא התראת ספק היא כמו שישאר במסקנא לכך לא פריך אלא לרב המנונא דאמר בהדיא דאין אותו ואת בנו נוהג בקדשים משום דשחיטת קדשים הוי שחיטה שאינה ראויה ור"ת לא גריס הכא ופסול אלא אמאי סופג ותו לא ומכח התראת ספק מדקדק כמו שהוא לפי המסקנא ואם תאמר ולימא דסופג ארבעים לאו משום לאו דלא תשחטו אותו ואת בנו אלא משום לאו דמחוסר זמן דלא תעשון דאמר בפרק בתרא דזבחים (דף קיד:) דלקי לרבי שמעון וי"ל דלא חשיב בכל מתניתין דקתני והשני סופג הארבעים אלא לאו דאותו ואת בנו:

ולילקי נמי משום מחוסר זמן - תימה היכי לילקי הא הוי לאו שבכללות שאין לוקין עליו כי ההיא דלא יאכל כי קדש הם דדרשינן מיניה כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו וקרי ליה בפרק כל שעה (פסחים דף כד.) לאו שבכללות:

הנח למחוסר זמן שהכתוב נתקו לעשה - פירש בקונטרס דלא דמי לעשה דשלוח דהוי מעיקרא אבל האי עשה על כרחך אחר הלאו הוא דהלאו הוי תוך שבעה והעשה אחר כך משמע שרוצה לפרש כמו שאר ניתק לעשה שבש"ס ותימה דלא דמי לנותר וגזלה דהתם אחר שעבר הלאו בא העשה לתקן מה שעבר אבל כי ההיא דהכא לא מצינו ומיהו מצינו לעשה כה"ג בפרק אמר להם הממונה (יומא לו:) דא"ר ירמיה בלאו דנבלה קמיפלגי אי הוה ניתק לעשה במאי דאמר קרא לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה אבל אינה ראיה חדא דאביי פליג עליה ואמר דלכולי עלמא לאו מעליא הוא ואפילו לרבי ירמיה דאיכא מאן דקרי ליה ניתק לעשה היינו התם דנכתב לעשה מיד אחר הלאו אבל עשה דמיום השמיני אינו נכתב מיד אחר הלאו דלא ירצה ונראה לפרש הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקו מלאוי דלא ירצה ולא הוי בכלל שאר פסולים דהוו בלאו דלא ירצה אלא נתקו לעשה ולית ביה אלא עשה דמיום השמיני ירצה ולית לן למימר דאתא קרא דירצה שיש בו גם עשה עם הלאו דכל היכא דאיכא למידרש לא מוקמינן ליה בלאוי יתירי ואית לן לאוקומי הלאו בשאר פסולין והוי האי ניתק לעשה כי ההוא דפסחים דפרק אלו דברים (פסחים דף סז.) דאמרינן מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור שנאמר בדד ישב הכתוב נתקו לעשה פי' נתקו משאר טמאים דהוו בלא יטמאו מחניהם להעמיד אעשה דבדד ישב וכן החולץ ליבמתו דהוי בלא יבנה ובא להוציאו מכרת דאשת אח וכן הבערה ללאו יצתה לר' יוסי והשתא ניחא סוגיא דפ' פרת חטאת (זבחים ד' קיב:) דקאמר רבי שמעון אותו ואת בנו ומחוסר זמן בלא תעשה ומפרש בגמרא טעמא מקרא דלא תעשון ככל

וגו' איש כל הישר בעיניו אמר להן משה כשתבאו לא"י ותקריבו חובות לא תקריבו מכל הישר דרך ישרות וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא ואמר רחמנא לא תעשון ופריך אי הכי מילקי נמי לילקי אלמה א"ר זירא הכתוב נתקו לעשה פי' כיון דאמרינן דאיכא בהדיא לאו במחוסר זמן א"כ לילקי עליה דליכא למימר דנתקו לעשה התם כי הכא דאתא לגלות אעשה דלא ירצה לא קאי אמחוסר זמן אלא אשאר פסולין דכיון דכתב ביה לאו בפני עצמו לא שייך למימר הכי אבל לפי' הקונטרס כי היכי דלא ירצה הוי ניתק לעשה ה"נ לא תעשון ואם כן מאי פריך והר"ר שמואל מוורדו"ן היה אומר דהכי פירושו כיון דאית ביה נמי לאו דלא תעשון לילקי דלא אתי חד עשה ומנתק הני תרי לאוי כדאמר במסכת תמורה (דף ו:) דלא אתי עשה דוהיה הוא ותמורתו יהיה קדש ועקר תרי לאוי דלא יחליפנו ולא ימיר אותו וא"א לומר כן דהיינו דוקא היכא דשני לאוין סמוכין זה לזה תדע דאמר בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף יד:) דלא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו ומייתי מוישלחו מן המחנה וגו' ולא יטמאו את מחניהם ותנא אלו הן הלוקין טמא הבא למקדש ומה ראיה היא דלמא התם משום דאיכא תרי לאוי לא יטמאו וגו' ואיכא נמי לאו דואל המקדש לא תבא ועוד דאמרינן בההוא פירקא דלא לקי אלאו דלא תגזול משום דניתק לעשה דוהשיב את הגזלה אשר גזל דאיכא נמי לאו דלא תעשוק דאמר רבא בפ' המקבל (ב"מ קיא.) היינו עשק היינו גזל ולמה כתביה בשני שמות לעבור עליו בשני לאוין אלא ודאי דוקא היכא דשני לאוין סמוכין קאמר דלא עקר להו חד עשה ועוד נראה הא דלא עקר תרי לאוי היינו כי ההוא דתמורה דלא הוי ניתוק גמור דאין שם מעשה לתקן הלאו דוהיה קדש לאו עשייה הוא דמאליו קדוש דאם היה אומר הכתוב ואם ימיר יקריב אז הוי ניתוק ובלאו הכי קשה שם הסוגיא וצ"ל שם דכולהו דמייתי התם לא הוי ניתוק גמור ואין להאריך כאן:

דף פא.

יום להרצאה - וא"ת מביום צוותו נפקא (מגילה דף כ:) ביום ולא בלילה וי"ל דמההוא קרא לא הוה פסלינן לילה שאחר שבעה אלא כמו שאר לילות ואם עלה לא ירד להכי צריך קרא דהכא דהוי מחוסר זמן ואם עלה ירד ותימה דר"ש הוא דאית ליה בהמזבח מקדש (זבחים פד.) ואי רבי אפטוריקי כר"ש מאי פריך מיניה דסוגיא דהכא דפריך ולילקי נמי משום מחוסר זמן לא פריך אלא לרבנן דלר' שמעון הכי נמי דלקי כדאמר בפ' בתרא דזבחים (דף קיד:) ושמא ר' זירא דהכא סבר ליה כרב נחמן בר יצחק דאמר התם

דלר' שמעון נמי לא לקי ועוד י"ל דנפקא מיניה הא דפסול משום מחוסר זמן דפסול אף בבמה אבל פסול לילה ליכא בבמה לשמואל בשילהי זבחים (דף קכ.):

דף פא:

עולה לאו בת אכילה היא - תימה א"כ היכי משכחת לר"ש טומאה בעולה ובאימורים דהוי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים כיון דאכילת מזבח לא שמה אכילה וכ"ת דחיבת הקדש משויא ליה אוכל אם כן למה ליה לר"ש גבי פרה טעמא דהואיל והיתה לה שעת הכושר תיפוק ליה דחיבת הקדש משויא ליה אוכלא דע"כ מהניא ביה חיבת הקודש כדאמר בהמנחות והנסכים (מנחות קב:) אלא ודאי לא מהני ביה חיבת הקדש אלא לענין דאף על גב דכשרוף דמי משויא ליה אוכל אבל לא מהני לעשות אוכל האסור כמותר ויש לומר דלענין טומאה מודה דאכילת מזבח שמה אכילה אבל לענין שחיטה ראויה לא הויא שחיטה ראויה אלא הראויה לאדם דומיא (בראשית מ"ג:ט"ז) דטבוח טבח והכן:

כיון דאילו אתרו ביה פטור כו' - תימה מנלן הא בשלמא חייבי מיתות שוגגין וממון נפקא לן (כתובות דף לה.) מדתני דבי חזקיה דלא חילקת בין שוגג בין מזיד לפוטרו ממון אלא מלקות מנליה וכ"ת דילף מממון כי היכי דלא חילקת בממון הכי נמי במלקות אם כן מאי קאמר בסמוך אי אשמועינן בהא בהא קאמר ר"ל דפטור פי' בקונטרס גבי מלקות אבל גבי ממון אימא דחייב והא במלקות לא ידעינן דפטור אלא מממון ועוד קשה לפי' הקונטרס דקאמר ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן משמע דלריש לקיש לא מצי למיעבד צריכותא הא איכא למעבד צריכותא איפכא דהוה אמינא דוקא מממון פטור משום דחד בגופיה וחד בממוניה לא עבדינן אבל במלזקות אימא דמודה דחייב דמיתה אריכתא היא כדקעביד לה באלו נערות (כתובות דף לז:) לרבי מאיר דאית ליה תרי קראי למיתה וממון ומיתה ומלקות אלא משום דגבי מזיד איכא קראי דלא עבדינן תרתי לא בגופיה ולא בממוניה צריך לעשות בהם צריכותא אחרינא ונראה לפרש אי איתמר בההיא דאלו נערות דפטר ריש לקיש בחייבי מיתות שוגגין ודבר אחר ה"א דווקא התם פטר מדתנא דבי חזקיה אבל במלקות אימא לא ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהא דממון אימא מודה לריש לקיש מדתנא דבי חזקיה:

פרה מטמאה כו' - מה שהקשה בקונטרס למה לי קבלת טומאה והלא היא עצמה מטמאה אדם ובגדים אין נראה קושיא זו דהא אין מטמאה אלא מתעסקים בה בלבד כדתנן במסכת פרה (פ"ח מ"ג) השורף את הפרה ופרים והמשלח את השעיר מטמא

בגדים והן עצמן פרה ופרים ושעיר אין מטמאין בגדים והרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואת טימאתני ומיהו יש לומר דדעת הקונטרס היא כיון דמטמא אדם ובגדים דהיינו מתעסקין בה אם כן כיון דסופו לטמא טומאה חמורה מטמאה טומאת אוכלין ומיהו י"ל דאע"פ שסופו לטמא טומאה חמורה לא היה מטמא טומאת אוכלין ומשקין דמה שסופו לטמא טומאה חמורה לא מהניא אלא לענין דלא צריך הכשר מים ושרץ אבל לא מהניא להחשיבו אוכל להכי צריך טעמא דשהיה לה שעת הכושר כיון דחשיבא אוכל מטמא אוכלין ומשקין בלא הכשר מים ושרץ משום דסופו לטמא טומאה חמורה וגרסינן מטמא ולא מיטמא דלענין טומאה חמורה עצמה אין נפקותא ובמרובה (ב"ק דף עז.) מפורש באורך וכן יש בתוספתא [פרה פ"ו] בהדיא דפרה ופרים מטמא אוכלין ומשקין ומפי' הקונטרס נמי משמע דגרסינן מטמא ואע"ג דהקשה למה לי קבלת טומאה לא משום דגרסינן דמיטמא אלא שר"ל אי מחמת עצמה מטמאה למה לי שעת הכושר: **הואיל והיתה לה שעת הכושר** - תימה דמשמע דהשתא לאו בת פדייה היא והא אית ליה לרבי שמעון בשבועות (דף יא:) דפרה קדשי בדק הבית היא ואית ליה לרבי שמעון נמי דקדשי בדק הבית לא הוו בכלל העמדה והערכה ונראה לפרש דמיירי לאחר הזאה דאין סברא שתהא בת פדייה אחר שהוזה כבר דמה ואפילו הכי מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם הזאה וא"ת והא כל העומד להזות כמוזה דמי וי"ל דקודם קבלה לאו כמוזה דמי כדפרישית לעיל וא"ת ואמאי לא אמרינן דכל הקדשים יקבלו טומאה מחיים כיון דמצוה לשוחטן ונימא דכל העומד לישחט כשחוט דמי וי"ל דאפילו נשחט לא אמר כזרוק דמי עד שיתקבל בכוס כ"ש כשעדיין לא נשחט ומיהו שעיר המשתלח קשה לר"י שיטמא מחיים טומאת אוכלין למאן דשרי אברים בהנאה לרבי שמעון דכיון דעומד לדחות לצוק כדחוי דמי וי"ל מידי דהוה אבן פקועה ודגים שהן מותרין בלא שחיטה ואפילו הכי חיותה מטהרתה לרבנן דפליגי ארבי יוסי הגלילי בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עה.):

דף פב.

והתנן נמצא ההורג - וא"ת והיאך מדקדק מכאן דלא מיתסרא מחיים דילמא היינו טעמא דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה כי ההיא דתנן בפ' בתרא דכריתות (דף כג:) המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא אם עד שלא נשחט כו' וירעה עד שיסתאב אשם ודאי אינו כן אלא עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר כו' עגלה ערופה אינה כן ומפרש בגמ' טעמא דאשם תלוי משום דלבו נוקפו וגמר ומקדישו מספק אבל אשם ודאי כי אקדשיה אדעתא

דחטא אקדיש ואגלאי מילתא למפרע דהקדש טעות הוה ודילמא היינו טעמא נמי דעגלה ערופה ולא משום דלא מיתסר מחיים ולעולם אם נשחטה אסורה וי"ל דסברא דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתייהו שימצא ההורג וא"ת ואמאי לא משני דעד שלא תערף היינו עד שלא נראה לעריפה קודם ירידתה לנחל איתן כדמשני בפ' בתרא דכריתות (דף כה.) וי"ל דסמיך אמאי דדייק התם (ג"ז שם) מסיפא דלא מיתסר מחיים דקתני סיפא משנערפה תקבר שמתחלה לא באה אלא על הספק כפרה ספקה והלכה לה:

עגלה ערופה אינה משנה - וא"ת ולמה דחק לומר אינה משנה לימא תנאי היא כדאמרינן בפ' בתרא דכריתות (דף כה.) דתנאי פליגי בהכי וי"ל דכך היתה קבלה בידם הקשה ה"ר משה מבונדי"ש אמאי לא קאמר דשוחט דמתני' היינו עורף ופטור לר"ש משום דלא חזיא לאכילה ולרבנן חייב משום דעריפה זו היא שחיטה כדאמרי' בריש פ' שני שעירי (יומא דף סד.) גבי שעיר המשתלח דחייתו לצוק היינו שחיטתו וחייב משום אותו ואת בנו ובפ' חטאת העוף (זבחים דף ע:) אמרינן. דעריפה מטהרת מידי נבלה ותירץ ר"ת דא"כ לא הוה ליה למיתני השוחט אלא העורף ודוחק הוא דדלמא תנא שוחט משום אחריני פרת חטאת ושור הנסקל כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף כט.) דסיפא בקדשים ואיידי דסליק מבהמה תנא שחיטתו כשרה ולא קתני מליקתו:

אמר רבי ינאי גבול שמעתי בה - רבי ינאי לטעמיה דאית ליה בפ"ב דקדושין (דף נז.) דכפרה כתיב בה כקדשים ולהכי מיתסרא מחיים כמו שאר קדשים דמיתסרי מחיים וערפו שם דדרשינן (כריתות דף ו.) מיניה שם תהא קבורתה איצטריך לאחר עריפה דלא נימא דשריא משום שנעשית מצותה:

לישני כאן קודם ירידה כאן לאחר ירידה - תימה הא על כרחך מתני' דכריתות (דף כג:) מוכחא דלא מיתסר מחיים כדדייק התם (בפ"ב) מסיפא דקתני דכפרה ספקה והלכה לה:

גמר קיחה קיחה - מסקנא לא קיימא הכי בפרק ב' דקדושין (דף נז.) אלא מסיק דר"ל כתנא דבי רבי ישמעאל דיליף הכי נאמר מכשיר ומכפר בפנים פי' מכשיר בפנים אשם מצורע מכפר שאר קרבנות ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ פירוש מכשיר צפורי מצורע מכפר עגלה ערופה ושעיר המשתלח ובפרק בתרא דכריתות (דף כה.) מוקי לה נמי רב המנונא דאמר עגלה ערופה מיתסר מחיים כתנא דבי ר' ישמעאל ותימה היאך משמע ממילתיה דר' ישמעאל דמיתסר מחיים וי"ל דדייק משום דלא איצטריך למילף מכשיר ממכפר אלא ליאסר מחיים דלאחר שחיטה ידעינן מוזה אשר [לא] תאכלו לרבות השחוטה כו':

סומכוס אומר משום ר"מ סופג שמונים - ארישא נמי פליג כדפי' בקונטרס וכה"ג אמר בפ' קמא דיבמות (דף ט:) חלוק היה ר"ש אף בראשונה וסיפא נקט משום רבותא דרבנן דאע"ג דאיכא שתי שמות דאותו ואת בנו ובנו ואותו לא לקי אלא ארבעים כיון דנפקי תרוייהו מחד קרא דלא תשחטו:

דף פב:

הזורע כלאים כלאים לוקה - תימה דמשמע הכא דבחד כלאים לא לקי אלא חדא ואמאי לא לקי נמי משום לא תסיג גבול רעך (דברים י"ט:י"ד) דלענין איסור כלאים דריש לה בשבת בפ' ר' עקיבא (שבת דף פה.) וי"ל דכיון דאתא נמי לאזהרה דמסיג גבול אין לוקין עליו משום כלאים כמו שאין לוקין על השגת גבול דניתן להשבון ועוד דהוי לאו שבכללות:

תנינא נזיר שהיה שותה כו' - אע"ג דהך דהזורע כלאים ברייתא היא ובכמה ברייתות שונה מה שבמשנה מ"מ היה לו לשנות באותו ענין ששונה במשנה וכה"ג אשכחן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עד.) גבי אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי דפריך תנינא מה טיבו של עובר זה כו' ופי' שם בקונטרס דהכי פריך תנינא כלומר התם הוה ליה למיתני:

אלא פשיטא בבת אחת ובהתראה אחת - פי' או בהתראה אחת ואפי' בזה אחר זה דאפילו בהא פטרי רבנן כמו נזיר שהיה שותה כל היום דאינו חייב אלא אחת:

ולאפוקי מדרבי יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד - נראה דאינו חייב משום כלאי הכרם קאמר אבל מודה דמשום כלאי זרעים מיחייב בתרי מינין בחטה ושעורה לחודיה וכן משמע דכי קאמר קמ"ל דכי זרע חטה וחרצן ושעורה וחרצן נמי חייב ולא נקט חטה ושעורה משמע דמודי בה ר' יאשיה ועוד נראה לפרש דקרי תרי גווני כלאים כלאי זרעים וכלאי הכרם חטה ושעורה וחטה וחרצן ובחד גוונא מודי רבי יאשיה ובחד פליג אבל חטה וחרצן ושעורה וחרצן כולה חד גוונא הוא ויש ספרים שכתוב בהם בהדיא או שעורה וחרצן ואפילו לספרים דכתיב בהם ושעורה יש לפרש כמו או שעורה ולהכי לא מצי לאוקומי כלאים בבת אחת כמו חטה ושעורה וחרצן דלקי תרתי לאפוקי מדרבי יאשיה דהא לרבי יאשיה נמי לקי תרתי וכן משמע בירושלמי במס' כלאים בפ"ט דקאמר על דעתיה דר' יאשיה כתיב שדך לא תזרע כלאים ולאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך פי' כיון דבלא חרצן מיחייב משום שדך דאי לא מחייב ר' יאשיה בכלאי זרעים בלא כרם מאי קא בעי ומשני משום שדך לוקה ומשום כרמך לוקה וטעמא דר' יאשיה דבכלאי הכרם לא מחייב אלא בג' מינים ובכלאי זרעים מחייב

בב' מפרש ר"י משום דזריעת כלאים משמע שני מיני זרעים וחרצן לאו מין זרע הוא אבל אין לפרש דמשמע ליה לא תזרע בהדי כרמך כלאים אבל שדך בלא שום זרע קרוי שדה דהא לא שייך לפרש כן גבי בהמתך ומיהו ר' יהודה במס' כלאים (פ"א מ"ט) לא מחייב בכלאי זרעים עד שיזרע חטה ושעורה וכוסמת או שני חטים ושעורה או שני שעורים וחטה דבעי כלאי זרעים בהדי שדך והא דאמר בריש פרק בתרא דבכורות (דף נג:) יצהר ותירוש אין מעשרין מזה על זה דאמר קרא כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה אין לי אלא תירוש ויצהר תירוש ודגן דגן ודגן מנין אמרת ק"ו ומה תירוש ויצהר שאין כלאים זה בזה אין מעשרין כו' ולרבי יאשיה מייתי לה הכי ומה תירוש ויצהר שאין כלאים זה בזה (אפי' ע"י דבר אחר) אין מעשרין מזה על זה תירוש ודגן דגן ודגן שהם כלאים ע"י דבר אחר כו' לא נקט דבר אחר אלא משום תירוש ודגן:

מאי טעמא דרבי יהודה התראת ספק היא - וא"ת והא מסיקנא בפ' גיד הנשה (לקמן דף צא.) דמפשט פשיטא ליה לרבי יהודה דשל ימין וי"ל דהכא בעי למימר דתפשוט מהכא דלא מספקא ליה ומסיק דלעולם לא תפשוט וסבר לה כאידך כו':

דף פג.

וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל - תימה דבריש כתובות (דף ה.) פריך יום הכפורים שחל להיות בשני בשבת ידחה גזירה שמא ישחוט בן עוף ואמאי לא פריך משאר ימים טובים דהוי לכ"ע ואומר ר"ת דבשאר ערב י"ט שוחטין בהמות כדאמר הכא אבל ערב יוה"כ לא היו אוכלין אלא בשר עוף ודגים כדאמר בב"ר גבי ההוא דזבן נונא והא דלא חשיב הכא ערב יו"ט ראשון של חג אומר ר"ת משום דכולי עלמא טרידי בסוכה ולולב ואין להן פנאי להרבות בשחיטה כל כך:

ומודה רבי יהודה - תימה למאן מודה דאימתי דרבי יהודה לפרש הוא כדאמרינן בסנהדרין בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.):

דף פג:

מתני' כסוי הדם:

ונוהג בחיה ובעוף - למעוטי בהמה קא אתי דלא תימא שיהא בכלל חיה:

במזומן ובשאינו מזומן - פי' בקונטרס דמשום שלוח הקן איצטריך למיתני דתנן לקמן דאינו נוהג אלא בשאינו מזומן וקשה לפירושו דאם כן בכל הני פירקין הוה ליה למיתני באותו ואת בנו (לעיל דף עח.) ובגיד הנשה (לקמן דף פט:) ובכל הבשר (לקמן דף קג:)

ונראה לפרש דאיצטריך למיתנייה הכא משום דכתיב (ויקרא יז) (כי) [אשר] יצוד דלא תימא דוקא באינו מזומן:

במוקדשין מ"ט לא - בקדשי מזבח נמי קא בעי כדמוכח הסוגיא ואף על גב דהנוחר והמעקר פטור מלכסות (לקמן דף פה.) היינו משום דאסור באכילה אבל הכא משתרי באכילה במליקתו וגבי כסוי הדם לא כתיבא שחיטה אלא שפיכה:

צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה - עפר שלמעלה מצוה שיתן הוא דהא כסהו ונתגלה פטור מלכסות וכסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות (לקמן דף פז.) אבל עפר שלמטה אין צריך שיתן הוא אם יש עפר הרי כאילו נתן הוא העפר והא דאמרינן לעיל בפ"ב (דף לא.) דמזמני לכולה בקתא היינו במקום שהיה הקרקע קשה היה חופר משום דבעינן שיהיה עפר תיחוח ומיהו לעיל פירש בקונטרס שהיה מזמינו בפה לכך:

קא מוסיף אבנין - והא דאמרינן בפ' קדשי קדשים (זבחים דף סא:) שכשעלו בני גולה הוסיפו על המזבח ד' אמות מן הדרום התם קרא אשכח ודריש מה בית ששים אף מזבח ששים ור"ת מפרש קא מוסיף אבנין ולא הוה מרובע והתם יליף דריבוע מזבח מעכב ואין נראה דאכתי כשבא לכסות ידביק עפר גם סביב המזבח עד שיהא מרובע ועוד דקרא דרבוע יהיה הוה ליה לאתויי ולא קרא דהכל בכתב וגו':

שחט חיה ואחר כך בהמה פטור מלכסות - תימה דליגרריה ולכסייה וכן בהמה ואח"כ חיה דליגרריה ולכסייה כדם הניתז ושעל הסכין:

דאמר רבי זירא כל הראוי לבילה כו' - מלתא דר' זירא בפ' המנחות והנסכים (מנחות דף קג:) גבי הא דתנן הרי עלי ס"א עשרונים כו' כדפירש בקונטרס ותימה מאי פריך והא תנן אם לא בלל כשר דנהי דכשר מ"מ מצוה לבלול לכך יביא בשני כלים דוקא דהא כי אמר הרי עלי להביא בכלי אחד תנן התם לעיל דלא יביא בשני כלים אבל סתם יביא כמו שירצה וי"ל דהא סיפא דס"א קאי אהך דקתני רישא מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א כו' כלומר מנחה של ס"א דהשתא כיון דקאמר מנחה לקרבן גדול קא מיכוין והוי כאילו אמר בכלי אחד לכך פריך כיון דאם לא בלל כשר צריך להביא בכלי אחד:

אין בילה מעכבת בו - תימה והלא שנה הכתוב בלילה בכמה מקומות ובשנים עשר נשיאים תנא ביה י"ב זימנין ואמר בהקומץ רבה (מנחות דף יט.) בכל מקום שהחזיר הכתוב בתורה מנחה אינה אלא לעכב ושמא יש שום דרש דדרשינן מיניה דבילה לא מעכבא או שמא כולהו צריכי ואע"ג דבילה לא מעכבא מ"מ סברא הוא דכל הפחות דראוי בעינן כיון שהזכיר הכתוב בילה וכן לענין כסוי דהכא וכן בקריאת חליצה בפרק

מצות חליצה (יבמות דף קד.) ובקריאת ביכורים בפרק הספינה (ב"ב דף פא:) ובפרק נערה בנדרים (דף עג.) דחרש לא מצי מיפר אפילו לא הוי ושמע אישה דוקא מ"מ ראוי לשמוע בעינן דסברא הוא בכל כי הני שיש שום דרשה בהן דלא הוי דוקא ולא מעכבא מ"מ ראוי בעינן וכן בפ"ק דקדושין (דף כה.) גבי בית הסתרים דבעי ראוי לביאת מים משום דהזכיר ביאת מים דכתיב כל בשרו אף על פי שמיעט בית הסתרים כדדרשינן מה בשרו מאבראי מ"מ כיון דאיכא כל דמרבה אפילו טמון לכל הפחות י"ל לענין הכי מרבה דבעינן ראוי לביאת מים והא דאמרינן דטמאין משלחין קרבנותיהן אע"ג דאינו סומך ולא אמרינן דניבעי ראוי לסמיכה שמא יש שום יתור דלא בעינן אפילו ראוי אי נמי הא חזי בימי טהרה ומה שיש מקומות שחשו על הסמיכה ויש מקומות שלא חשו מפורש בכל הגט (גיטין דף כח: ד"ה והא) מיהו בנגמר הדין (סנהדרין דף מה:) גבי נקטעה יד העדים פטור ואיכא דמחייב התם [דלא] בעי קרא כדכתיב צריך ליתן טעם למה (בעי):

דף פד.

וליפרקינהו וליכסינהו - תימה מנלן שצריך לפדותו ולחייבו בכסוי ועוד דמתניתין ואין נוהג במוקדשין קתני ואי פריק להו אין זה מוקדשין וי"ל דהכי פריך כיון שסופו לפדותו משום הפסד קדשים לכשיפדה הוה למפרע שחיטה ראויה א"כ ליכסינהו ואפילו קודם פדייה ועוד דאית ליה לר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי ואפילו לא יפדם לבסוף הויא שחיטה ראויה משום שחיטת קדשים דהויא שחיטה ראויה לר"ש אפילו נשפך משום דכל העומד לזרוק כזרוק דמי כדאמרינן במרובה (ב"ק דף עו:):

בעינן העמדה והערכה - וא"ת והא כל זמן שמפרכסין בני העמדה והערכה נינהו כדאמר לעיל בפרק ב' (דף ל.) וכ"ת בעינן העמדה והערכה הא תנן שחט בה שנים או רוב שנים ומפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה ודוחק לומר דהכא איירי בעוף דאין בו חיות כל כך דהכשרו בסימן אחד דאין סברא לחלק ומפרש ה"ר שמעיה דשחט בה שנים או רוב שנים היינו כדאמרינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכא.) דישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה כדפירש ר"ח לעיל בפ"ב (דף ל.) והתם דוקא מפרכסת היא כחיה דע"י שחיטה אינה ניתרת באכילה והויא כחיה עד שתמות וכן הא דקאמר התם בפ"ב מדמי פסח מי אידחו וחשובה מפרכסת כחיה כשלא גמר שחיטה איירי דבשחיטה פורתא לא משתריא באכילה אבל הכא דבשחיטה זו משתרי באכילה לאו בני העמדה והערכה נינהו:

יצא זה שמחוסר שפיכה גרירה וכיסוי - ולא דמי לדם הניתז (לקמן דף פז:) דהתם אם לא היה ניתז לא היה צריך גרירה אבל כאן אי אפשר בלא גרירה:

מה חיה שאינה קדש - וא"ת והא אפילו קדשים טעונים כסוי דתנן בפרקין (לקמן דף פה.) קדשים בחוץ רבי מאיר מחייב ויש לומר דאינה קדש בפנים קאמר:
עשרה מנה יקח ליטרא דגים נ' מנין יקח ליטרא בשר - במקומם היו דגים בזול יותר מן הבשר כדפירש בקונטרס אבל במדרש אומר אורחים יום ראשון אווזין ותרנגולים יום ב' דגים יום שלישי בשר [רביעי] קטנית:

דף פד:

הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה - וא"ת דאמרינן בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נ:) העוסק בבהמה דקה אינו רואה סימן ברכה ואומר ר"ת דהתם בישוב ומשום עין הרע אבל הכא איירי בחורשין דלא שלטא בהו עינא:
בזוגיתא חיורתא - וא"ת משמע דזכוכית לבנה היתה בימי ר' יוחנן וכן בריש אין עומדין (ברכות דף לא.) ההוא דתבר זכוכית לבנה בחתונת בנו ובפ' עגלה ערופה (סוטה דף מח:) תנא משחרב בהמ"ק בטלה שירא פרנדא וזכוכית לבנה וי"ל דלא לגמרי בטלה אלא דאינה מצויה כמו בזמן בית המקדש וכן צריך לומר גבי שירא פרנדא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כ:) דרבין ואביי הוו יתבי קמיה דרב נחמיה ריש גלותא חזייה דהוה לביש מטכסא אמר ליה רבין לאביי היינו כלך דתנן אמר ליה אנן שירא פרנדא קרינא ליה ומיהו ר"ת מפרש דאכלך דמתניתין קאי דקרי ליה שירא פרנדא:
בתורי - ר"ח גריס בתוורי פירוש בקרים שאינם מעמיקים המחרישה כראוי ומפסיד כל מה שזורע:
כסוי שאין ודאו דוחה שבת - להנך תרי טעמי דמפרש בפרק קמא דביצה (דף ח:) דכוי אין מכסין דמו ביום טוב משום דאפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לספק אי נמי משום התרת חלבו אי אפשר ליישב ק"ו זה דמה שאין ודאי דוחה שבת לא הוי משום מוקצה דאפי' הכינו מבעוד יום אין מכסין ולא שייך נמי שם התרת חלב כיון שהיא ודאי חיה אבל טעמא דמפרש התם דבדקר נעוץ בודאי התירו ביו"ט ואע"ג דאיכא איסורא מדרבנן בחופר גומא וא"צ אלא לעפרה אבל בספק לא התירו אתי ק"ו דהכא שפיר דכיון דלא התירו בודאי שידחה שבת כ"ש דאין ספק דוחה יו"ט ומיהו סוגיא דביצה מוכח דאפילו ספק נמי שרי בדאיכא דקר נעוץ וי"ל בדוחק ק"ו הכי כיסוי שאין ודאו דוחה שבת אפילו הזמינו לכך מ"מ אסרו משום טורח אינו דין שאין ספקו דוחה יו"ט משום איסור גומא דרבנן או משום מוקצה דאין דעתו לספק אבל באפר שהכינו אין לאסור ספק ביו"ט מק"ו דשבת דאין לדמות טורח יו"ט לדשבת וללישנא דמשום התרת חלבו ואסר אע"ג

דהכינו אע"ג דליכא ק"ו מ"מ יש לחוש שיטעו הרואים ויעשו ק"ו משבת כיון דאין ודאו דוחה שבת אפילו בהכינו כ"ש שספק אין דוחה יו"ט ומדמכסים אותו ודאי חיה היא ויתירו חלבו:

תקיעת שופר בגבולין תוכיח שאין ודאה דוחה שבת כו' - וא"ת והא טעמא דשופר בשבת משום שמא יעבירנו ארבע אמות ברה"ר והא לא שייך בי"ט וי"ל דשייך נמי בי"ט דאם אשה היא זה הטומטום אסור להוציא לצרכה דהא לא מיחייבא ואין להתיר מטעם הואיל והותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דהיינו דוקא היכא דהוי צורך היום קצת אבל הכא ליכא צורך היום כלל אי נמי ה"ק שאין ודאה דוחה שבת משום גזירה דרבנן שמא יעבירנו וספיקה דוחה יום טוב אף על גב דאיכא נמי איסורא דרבנן בתקיעה שהיא חכמה ואינה מלאכה ונדחה איסור זה מספק. [וע"ע תוספות ר"ה כט: ד"ה רדיית]:

דף פה.

נשים סומכות רשות - היינו באקפויי ידא כדאמר באין דורשין (חגיגה דף טז:) אבל בכל כחה מודה רבי יוסי דאסור ומייתי הכא כי היכי דשרי רבי יוסי לסמוך לנשים באקפויי ידא אע"ג דנראה כעבודה בקדשים ה"נ תקיעה דליכא אלא איסורא דרבנן שרי רבי יוסי בנשים:

מה למילה שכן אינה נוהגת בלילות כבימים - ואם תאמר כיון שאין הפירכא מעין ק"ו שתלוי בדחייה נשים הפירכא בתוך הק"ו כמו בכיצד הרגל (ב"ק דף כד:) דבעי למילף שיהא קרן ברשות הניזק משלם נזק שלם משן ורגל ולא פרכינן מה לשן ורגל שכן היזקו מצוי משום שאין הפירכא מעין ק"ו דהוי מתשלומין וי"ל דהתם סברא בעלמא היא אבל חומרא וקולא דכתיבא כמו שאינה נוהגת בלילות כבימים דהכא פרכינן אע"ג דלא הוי מעין ק"ו וכן בפרק קמא דזבחים (דף י.) דיליף שוחט ע"מ לזרוק שלא לשמו פסול מק"ו דשוחט על מנת לזרוק חוץ לזמנו ופריך מה לחוץ לזמנו שכן בכרת:

דנין שחיטה משחיטה ואין דנין שחיטה מטביחה - הקשה הר"ר נתן דגבי תשלומי ד' וה' (ב"ק דף עא.) מחייבי רבנן בשחיטה שאינה ראויה כגון שחט בשבת או לעבודת כוכבים בטובח ע"י אחר ובשוחט ונמצאת טרפה והתם הוה ליה למילף טביחה מטביחה דוטבחו כתיב וי"ל דהתם דנין טביחה בעבירה משחיטה דעבירה ואין דנין טביחה דעבירה מטביחה דהיתר והכא איצטריך למימר דנין שחיטה משחיטה אפי' אם נמצאת הראשונה טרפה דהוי שחיטת היתר אבל אם נמצאת השניה טרפה שהיא שחיטת עבירה לא היה צריך לטעמא דשחיטה משחיטה א"נ י"ל דנין דבר הנאמר בסיני מדבר

הנאמר בסיני ולא מטבוח טבח והכן שלא נאמר בסיני ואע"ג דהוי טביחה מטביחה והכא נמי מצי לשנויי הכי אלא דבלאו הכי משני שפיר וא"ת דבריש פ"ב דיבמות (דף יז:) אמרינן דנין אחים מאחים ואין דנין אחים מאחיך אע"ג דאחים דבני יעקב לא נאמר בסיני וי"ל דכיון דילפינן הכא דשמה שחיטה תו אית לן למימר בכל דוכתי דשמה שחיטה וליכא למימר דאדרבה נילף טביחה מטביחה התם דלא שמה שחיטה וכן נאמר בכל דוכתי דהא כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אית לן למימר דנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני אבל אי לאו דילפינן הכא שחיטה משחיטה הוה ילפינן בארבעה וחמשה (ב"ק דף עא.) טביחה מטביחה אע"ג דלא נאמר בסיני כדאיתא נמי ביבמות וא"ת ור"מ למה ליה למילף משחוטי חוץ נילף מגופיה דאותו ואת בנו נוהג בקדשים אע"ג דלאו שחיטה ראויה היא דהא הוי מחוסר זמן וי"ל דניחא ליה למילף משחוטי חוץ משום דמגופיה איכא למידחי דלא אסר רחמנא אותו ואת בנו בקדשים אלא כשראשון קדשים ושני חולין דשחיטה ראויה היא:

ואין דנין חולין מקדשים - ומ"מ בקדשים נמי פטר בשחיטה שאינה ראויה משום דעיקר קרא דאותו ואת בנו בחולין כתיב ותימה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) תנן רבי שמעון אומר השוחט פסח בי"ד על החמץ לשמו חייב שלא לשמו פטור ומפרש בקונטרס משום דהוי פסול ור"ש לטעמיה דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה והשתא התם הוה ליה למילף משחוטי חוץ דשמה שחיטה דהויא קדשים מקדשים:

ורבי שמעון אשר יאכל כתיב - אבל אם לא אשר יאכל מטביחה לא גמר משום דלא דמי שפיכה לטביחה כמו שחיטה לטביחה הקשה הר"ר אליעזר ממי"ץ אימא דהאי אשר יאכל אתא למעוטי אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים כדדריש רבי שמעון מכל האוכל אשר יאכל בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קא:) ובפרק העור והרוטב (לקמן דף קכט.) ומרבינן אפילו עוף טמא כיון דמותר בהנאה וי"ל דהתם כתיב מכל האוכל דמרבה כל אוכל אפילו אסור בהנאה ואתא אשר יאכל למימר שיהא מותר בהנאה אבל הכא לא כתיב כל אשר יאכל משמע המותר לישראל לאכול:

דף פה:

אימא תהני ליה שחיטת אמו - דוקא נקט בן ט' חי אבל מת או בן ח' פשיטא דהוי ירך אמו שהיא טרפה ואע"ג דאמר באלו טרפות (לעיל דף נח.) דולד טרפה לא הוי ירך אמו היינו לפי שהוא חי ואין חיותו תלוי באמו וא"ת והיכי ס"ד דמשום דרבי סבר לה כר"מ באותו ואת בנו דתיהני ליה שחיטת אמו הא בכסוי הדם סבר לה כרבי שמעון וי"ל

דבכל מילי סבר לה כר"מ דאשכחנא במרובה (ב"ק דף ע.) דסתם לן כר' מאיר בתשלומי ארבעה וחמשה:

פשיטא דאמר רב יהודה וכי ימות מן הבהמה כו' - והא דלא מייתי מתניתין דבהמה המקשה (לעיל דף עב:) לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה כו' משום דהוה מצי למיפרך בן ח' חי יוכיח:

סלקא דעתך אמינא הואיל וא"ר שמעון מותר בהנאה - לא מצי למינקט שוחט טרפה והיא אותו ואת בנו וסד"א דכיון דפטור הוא לאו שחיטה היא כלל ולא מיטהרה מידי נבלה דאיכא למימר דלענין שוחט הוא דלא הויא שחיטה אבל לענין גופה הויא שחיטה לכך מייתי ראיה דאף לענין גופה שתחשב חולין בעזרה לאסור בהנאה לא הויא שחיטה:

אין והתנן רבי שמעון אומר כו' - משנה היא בפ' בתרא דתמורה (דף לג:) וממתני' דהכא דפטרינן חולין בעזרה מכסוי לא מייתי משום דלא נזכר בה ר"ש אלא וחכמים פוטרים ורבי קתני לה אבל ממתני' דמרובה (ב"ק דף ע.) דפטר רבי שמעון חולין בעזרה מארבעה וחמשה הוה מצי למידק דאי לא הויא דאורייתא הוה חייב כדמוכח התם בגמרא (דף עב:) שמא הכא בעי לאוכוחי דאסור בהנאה וה"ק מכלל דסבר רבי שמעון דחולין בעזרה אסורים בהנאה דאורייתא לכך לא מייתי ההיא דמרובה (שם דף ע.) דמהתם לא הוה מצי למידק איסור הנאה אלא איסור אכילה וא"ת ומאי קשה ליה דקא מתמה וסבר רבי שמעון חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא וי"ל משום דאיכא ברייתא בהאיש מקדש (קדושין דף נח.) דקאמר רבי שמעון דהמקדש בחולין שנשחטו בעזרה מקודשת ומכח ההיא דמייתי מוקי התם בטרפה ואין נראה דא"כ הוה ליה לאתויי הכא ההיא ברייתא ולאוקמי בטרפה כדמוקי התם ונראה לר"ת דקש"ל הך מתניתין גופה דמייתי דקתני וכן חיה משמע דחיה הוי דרבנן מדקתני וכן וא"כ בהמה נמי דרבנן וקתני וכן משום דגזרינן חיה אטו בהמה דאי מדאורייתא חיה נמי דאורייתא ומאי וכן ומשני אין והתנן כלומר ומטונך דמההיא גופה יש לדקדק שהיא דאורייתא דאי דרבנן הוי חיה גזירה לגזירה:

היינו דגזרינן חיה אטו בהמה - בהאיש מקדש (שם דף נח.) מייתי נמי מהך מתניתין דסבר ר"ש דחולין בעזרה דאורייתא ואין מאריך שם כמו כאן ופירש בקונט' דדייק מדהויא בשריפה דאי דרבנן לא היה טעון שריפה ואי אפשר לומר כן דבהדיא מדקדק כאן מכח חיה וא"ת דהכא משמע דאפילו הויא דאורייתא הויא חיה דרבנן והתם מייתי קרא לאסור בהמה חיה ועוף וי"ל דרבי שמעון פליג אההיא ברייתא ועי"ל דלא פליגי ונפרש כאן כפירוש הקונטרס דהתם ואשריפה קאי הכא דאי אמרת בשלמא דאורייתא בין בהמה ובין חיה ועוף היינו דגזרינן הכא בחיה שריפה אטו בהמה אע"ג דבהמה

גופה לא הויא בשריפה אלא גזירה אטו קדשים שיצאו לחוץ שהם בשריפה ובחיה ליכא למטעי אטו קדשים ולא חשיבא גזירה לגזירה כיון דאסירא מיהא דאורייתא והויא כולה חדא גזירה אבל אי דרבנן אמאי חיה בשריפה:

דף פו.

סיפא נמי כיון דאמרי רבנן אסור לשחוט אחריהם אמרי שחיטה מעלייתא היא - תימה דמשום גזירה דלמא אתי למיכל נבלה יש לי להתיר לאו דאותו ואת בנו מספק מה לי לאו דאותו ואת בנו ומה לי לאו דנבלה ולא דמי לרישא דפטרינן לכסות מספק דשב ואל תעשה בעלמא הוא ודלמא אתי למיכל ויש לומר דאי לאו דרוב מעשיהם מקולקלים לא היו פוטרים מלכסות משום גזרה דלמא אתי למיכל אלא שלא נחמיר להטעין כסוי אמרי' דפטור משום דדלמא אתי למיכל וכיון דרוב מעשיהם מקולקלין יש לנו להתיר נמי לשחוט אחריהם דלמא אתי למיכל:

מאי טעמא דר' מאיר הואיל ורוב מעשיהן מקולקלין - הקשה הר"ר שמואל מוורדין ורבנן מאי טעמייהו אם רוב מעשיהם מתוקנין א"כ יהא מותר לאכול משחיטתם ועוד השוחט אחריהם אמאי אינו סופג ארבעים ואי פלגא ופלגא אם סמוך פלגא דמקולקלין לחזקה דעומד בחזקת איסור ואיתרע ליה מחצה דמתוקנים אם כן יהא מותר לשחוט אחריהם וגם יתחייבו על שחיטתן משום נבלה וי"ל דמספקא להו לרבנן אי רוב מעשיהם מקולקלין אי רוב מעשיהם מתוקנין והשתא לא מהניא חזקה מידי ולרבי מאיר פשיטא ליה דרוב מעשיהם מקולקלין ואם תאמר ואף על גב דרוב מעשיהם מקולקלין מ"מ רבי מאיר כיון דחייש למיעוטא אמאי לקי משום נבלה ואמאי מותר לשחוט אחריהם וי"ל דסמוך חזקה לרוב מקולקלין והוה ליה מיעוטא דמתוקנין מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש רבי מאיר:

רוב תינוקות מטפחים - פי' בקונטרס מטפחים באשפות אבל בעיסה ודאי נגע שהרי העיסה בידו ור"ת מפרש דרוב תינוקות מטפחים בעיסה דטיפוח שייך באוכלים ומשקין כדאמרינן בע"ז בפרק רבי ישמעאל (עבודה זרה דף ס:) או שהיה מטפח ע"פ חבית וכן איתא בירושלמי בהדיא מפני שדרכו של תינוקות לטפח בעיסה אבל תינוק ודאי טמא דסתם תינוקות ודאי טמאים דאמרי' בתוספתא (דטהרות פ"ג) שסתם תינוקות טמאים מפני שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותם ור"מ דמטהר משום דאית לן למתלי באדם טהור שבא לשם ונטל מן העיסה ונתן לו כדי שלא יטמא העיסה וכי האי גוונא אמר במס' טהרות בפ"ג (מ"ז) לעיל מהך תינוק דהכא תינוק שנמצא בצד בית הקברות ושושנים

בידו אע"פ שאין השושנים אלא ממקום הטומאה טהור שאני אומר אדם טהור נתן לו אע"פ שסתם תינוק טמא היינו ממגע נדה והתם טהור מטומאת מת קאמר אי נמי מיירי בתינוק שהוא טהור בודאי שהניחתו אמו מלוכלך . כדתניא (בתוספתא שם) תינוק שהניחתו אמו ובאה ומצאתו כמו שהוא טהור בד"א שהניחתו מלוכלך אבל הניחתו נקי טמא מפני שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותו ואף על פי שלא נמצא בצק בידו מטמאים חכמים דתניא בתוספתא (שם) תינוק שנמצא עומד בצד קופה של בצק או בצד חבית של משקין רבי מאיר מטהר וחכמים מטמאין שדרך התינוק לטפח אמר רבי יוסי אם יכול לפשוט ידו וליקח טמא ואם לאו טהור ולא נקט הכא בצק בידו אלא לרבותא דר"מ דאפילו הכי תולין באדם טהור:

דף פו:

סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא - וביבמות בפ' בתרא (דף קיט.) משמע דהוה ליה פלגא ופלגא וטעם דספק טומאה לטהר ואע"פ שבטומאה נמי איכא איסור אם היה תרומה מפרש רבינו חיים משום דתינוק הוי דבר שאין בו דעת לישאל גמרינן מסוטה לטהר אפילו ברה"י ואע"ג דליכא חזקה כגון הכא דכי סמכינן מיעוטא לחזקה הוי פלגא ופלגא וא"ת אמאי קא"ר יוחנן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף פ.) דלרבנן עשו תינוק כמו שיש בו דעת לישאל והא לרבנן בלאו הכי אתי שפיר דמטמו דלא חיישי למיעוטא ורובא וחזקה רובא עדיף וי"ל דרוב תינוקות מטפחין לא הוי רוב גמור ומשום דנראה כאילו הוא רוב עשאוהו כמו שיש בו דעת לישאל ולהכי קא"ר יוחנן דאין שורפין עליו תרומה וקדשים ואי הוי רוב גמור אמאי אין שורפין כמו בהנהו דפרק כל היד (נדה דף יח.) דא"ר יוחנן בשלשה דברים הלכו חכמים אחר הרוב ועשאום כודאי לשרוף עליו כו' והתם נמי קאמר אי למעוטי הך דתינוק הא א"ר יוחנן חדא זימנא דאין שורפין עליו תרומה וקדשים והיינו טעמא דהתם הוי רוב גמור וא"ת למה ליה למימר לר"מ סמוך מיעוטא לחזקה בלא חזקה נמי הוא מטהר דכיון דחייש למיעוטא אם כן הוי ספק ויש לטהר כיון דהוי דבר שאין בו דעת לישאל וליכא למימר אף על גב דהוי ספק מ"מ לא גמרינן מסוטה לטהר אלא בפלגא ופלגא דנהי דמסוטה לא נילף נילף מדרב גידל דדריש (סוטה דף כט.) אשר יגע בכל טמא ודאי טמא הא ספק יאכל ומוקי לה באין בו דעת לישאל וי"ל דבלא חזקה נמי טהור ולא נקט סמוך מיעוטא לחזקה אלא לומר דחזקה לא הויא בהדי רובא דאי הויא בהדי רובא הוי מיעוטא דמיעוטא ולמאי דפריך לעיל בפ"ק

(דף יא) לר"מ דלא חייש למיעוטא אלא מדרבנן להחמיר אתי שפיר דבלא חזקה לא הוה חייש למיעוטא לטהר אבל עם החזקה חייש למיעוטא מן התורה לכך מטהר:

(**יאמרו ספק איסור להתיר**) - וא"ת בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לד:) אסר ר"מ גבינות בית אונייקי ומפרש טעמא בגמ' מפני שרוב עגלים שבאותה עיר נשחטין לעבודת כוכבים ופריך מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי דהא ר"מ חייש למיעוטא ומאי קושיא אם אין רוב נשחטים א"כ מיעוטא דנשחטים מיעוטא דמיעוטא דאיכא לגבינה חזקת היתר דמסייע לרוב ומיהו איכא למיפרך מאי איריא רוב אפילו פלגא ופלגא נמי:

לחלק מדמו נפקא - ואע"ג דבפרק אותו ואת בנו (לעיל דף עט.) מספקא ליה לרבי יהודה אי חוששין לזרע האב או לא הכא דאיצטריך לחלק היינו משום דשמא אין חוששין:

אסור לכו למישתי - פירש בקונטרס וכן רבינו חננאל אם לא תברכו בורא פרי הגפן אבל על ידי ברכת בורא פרי הגפן שרי למישתי קודם ברכת המזון והשתא מייתי שפיר דכי היכי דהב לן ונבריך הוי גמר וצריך לברך אם רוצה לשתות הכי נמי כסוי הוי גמר וצריך לברך על השחיטה וכן בערבי פסחים (דף קג.) מייתי ראיה מהך עובדא למאן דמברך אכסא קמא ואכסא דברכתא וכן בפרק כל הבשר (לקמן דף קז:) אמרינן דשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה אין נראה דצריך לברך בכל פעם בהמ"ז אלא ברכת המוציא ודאי צריך לברך והא דאמר להו רב ייבא אסור לכו למישתי אע"פ שלא היה יודע אם רוצים לברך בורא פרי הגפן תחלה מכל מקום היה מורה להם שלא יטעו וישתו בלא ברכה והא דאמר בערבי פסחים דבשלא הניחו זקן או חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה התם עצה טובה קמ"ל דשמא ישהו הרבה עד שיהו רעבים ושוב לא יוכלו לברך ברכת המזון על אותה סעודה כדאמר בברכות (דף נא:) וכן משמע דלא הויא אלא עצה טובה דאם צריכין לברך ברכת המזון כשיצאו א"כ כשיחזרו פשיטא דטעונין ברכה לכתחלה וא"ת דאמרינן בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מב.) רבה ורבי זירא אכלו סליקו תכא מקמייהו אייתו לקמייהו כו' רבה אכל אמר אנא אתכא דריש גלותא קא סמכי ורבי זירא לא אכל והשתא אמאי לא אכל כיון דלא בעי ברכת המזון אלא ברכה שבתחלה וי"ל דבאותו מאכל היה מעורב בו לחם והיה קשה לו ליטול את ידיו ולברך ברכת המוציא והא דתניא בתוספתא דברכות (פ"ד) בעל הבית שהיה אוכל קראו חבירו לדבר עמו אין צריך לברך למפרע הפליג צריך לברך למפרע וכשהוא חוזר מברך לכתחלה לא לאחר שהפליג קאמר דצריך לברך למפרע כדמשמע לישנא אלא הפליג היינו שקראו להפליג ולילך עמו רחוק ואינו יודע מתי יחזור לכך צריך לברך למפרע קודם שיצא שמא ישהה עד שיהא רעב וכן משמע בפרק שלישי (ביומא דף ל.)

דאמר דיבר עם חבירו והפליג צריך נטילת ידים משמע אבל בהמ"ז לא צריך אלא נטילה והמוציא ומיירי כשיצא לא ידע שיפליג ואין הלכה כאותה ברייתא אלא כרב חסדא דתניא כוותיה בערבי פסחים (דף קב.) דבדברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך אפילו ברכה לכתחלה דלקבעיה קמא הדר והך ברייתא אתיא כרבי יהודה דמצריך שיניחו שם זקן או חולה:

דף פז.

משתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר - מכאן היה אומר הר"ר יום טוב שאם עמד מאכילתו והתפלל כשחוזר ובא לאכול צריך לברך ברכת המזון וליטול ידיו ולברך המוציא משום דמיכל וצלויי בהדי הדדי לא אפשר ואין נראה דלא דמי כלל משום דהכא הב ונבריך הוי גמר דבר והוי הפסק וכן כסוי אי לאו דאפשר בהדי הדדי אבל תפלה לא הוי גמר לסעודה דאטו אם בירך בסעודה על הרעמים או אפילו בפה"ג יצטרך ליטול ידיו ולברך המוציא משום דמיכל וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ובהדיא אמרינן בערבי פסחים (דף קב.) דאם הניחו מקצת חבירים ועקרו רגליהן לילך לבהכ"נ כשהם חוזרין אין טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחלה אף על פי שהתפללו בנתיים:

ומכסי בחדא ידא - יש להסתפק אם סח בין שחיטה לשחיטה אם צריך לחזור ולברך כמו גבי תפילין דאם סח בין תפילין לתפילין דמברך שתים לרש"י להניח על של יד ועל מצות על של ראש ולדברי ר"ת מברך על של ראש שתים או שמא אין צריך לחזור ולברך כמו באמצע סעודה שיכול לדבר וא"צ לחזור ולברך המוציא ומיהו אם אומר מענין שחיטה כמו תביא עוף לשחוט או הסכין פשיטא דאין צריך לחזור ולברך כמו (ברכות דף מ.) טול ברוך גביל לתורי ואם צריך לחזור ולברך כמו בתפילין אז אסור לדבר בין שחיטה לשחיטה כמו בתפילין כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף לו.) דעבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה ואין ראיה מתפילין דהתם היא מצוה אחת ואין לו להפסיק אבל בשחיטה אי בעי שחיט אי בעי שביק ליה ומ"מ נראה דאיסורא הוא להביא עצמו לידי לחזור ולברך כדמוכח בפרק אלו נאמרין (סוטה דף מא.) דתנן נוטל ס"ת וקורא בו אחרי מות ואך בעשור ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה ופריך בגמרא ונייתי ס"ת וניקרי ביה ומשני ר"ל משום ברכה שאינה צריכה ונראה היכא דצריך לחזור ולברך כגון שהסיח דעתו מלשחוט שצריך לכסות קודם מה שכבר שחט דהא אשכחן ר' יהודה שמצריך לכסות בין חיה לעוף אף על פי שא"צ לחזור ולברך:

וחייבו ר"ג ליתן עשרה זהובים - ולא היה יכול לפטור עצמו במה שהיה נותן לו עוף אחר לשחוט דזאת מצוה אחרת היא ומצוה ראשונה הלכה לה והוי מעוות לא יוכל לתקן ומיהו לא דיינינן השתא ליחייב עשרה זהובים דבמלתא דלית בה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו כדאמר בהחובל (ב"ק דף פד:) ואחד שעמד במקום חבירו לקרוא בתורה פטור בלאו האי טעמא ואפילו תפס מפקינן מיניה משום דכולם חייבים בקריאת התורה וכן פירש ריב"א ואפילו עמד במקום כהן דהא דדרשינן (נדרים דף סב.) וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון אסמכתא היא:

או ארבעים זהובים אתה נוטל - שתיה לא שייכא לשכר ברכה אלא היה רוצה לסלקו מברכת המזון לפי שהיה צדוקי וא"ת או נ' זהובים ה"ל למימר דהא איכא ברכת בפה"ג שלאחר בהמ"ז וי"ל דסבר כמ"ד בערבי פסחים (דף קג: ושם ד"ה לאו) דאין צריך לברך אכסא דברכתא אלא אכסא קמא ותו לא:

רואין אותו כאילו הוא מים - בפ' התערובות (זבחים דף עח:) אמר דלאו רואין לדם קדשים קאמר אלא רואין ליין ולדם בהמה וחיה קאמר דרואין כאילו הוא מים כדפירש בקונטרס והקשה הר"ר שמואל מוורדו"ן דבפ' הקומץ רבה (מנחות דף כב.) מפרש טעמא דרבנן ור' יהודה מדכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר גלוי וידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה ור' יהודה אומר מכאן למין במינו שאינו בטל והשתא היכי מוכח דאפילו מבטלין עולין זה את זה ומין במינו בטל הכא לא בטיל שאפילו היה דם הפר היה ניכר אדמומית דם השעיר וי"ל דאם דם הפר היה מים לא יהיה בדם השעיר מראית דם גמור אלא יהיה דיהה מראהו ובטל כדאמרי' בפ' התערובות (זבחים דף עח:) דלי שיש בתוכו יין לבן וחלב ר' יהודה אומר רואין ליין וחלב כאילו יין אדום ואם דיהה מראיהן (כשר אבל) דם לתוך מים ראשון ראשון בטל וה"נ אמרינן בפ"ה דע"ז (דף עג.) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל ובפרק בתרא דנדה (דף עא:) גבי דם תבוסה היכא דפסק שאין הולך בלא הפסק אמרינן ראשון ראשון בטל וקשיא דאמר בפרק הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור ממה נפשך אי רובא מיא נינהו סלקא ואי רובא ציר נינהו ציר לאו בר קבולי טומאה הוא ואי משום מיעוטא דמים דבציר בטלי ברובא וקאמר רב דימי בשם ריש לקיש לא שנו אלא לטבל פתו אבל לקדרה חוזר וניעור אלמא דאפילו טהרה מעוררת טומאה כ"ש דטומאה מעוררת טומאה ואפילו לאביי דקאמר וכי טומאה שבטלה חזרה וניעורה היינו מחמת טהרה אבל בטומאה דמעוררת טומאה ליכא מאן דפליג וכל שכן דאיסור מעורר איסור כדאמר לעיל (דף פו:)

אם אמרו ספק טומאה לטהר כו' ובהערל (יבמות דף פב:) נמי אמרי' נתן סאה ונטל סאה עד רובו אלמא טפי מרובו לא אמרינן דראשון ראשון בטל אע"ג דהוי בהפסק וי"ל דבכ"מ אמרינן דחוזר וניעור אפילו בהפסק ובדם תבוסה דמפליג בין פסק ללא פסק משום דבדם תבוסה דרבנן הקילו והכא בקדשים דוקא אמרינן ראשון ראשון בטל דכיון שנדחה בקדשים שוב אינו חוזר ונראה וההיא דבפרק בתרא דע"ז (דף עג.) מפרש ר"י דראשון ראשון בטל ואין נאסר בכל שהוא עד שיהא בו נותן טעם כמו בשאר איסורין וקאי אמתניתין דקאמר ואלו אסורין ואוסרין בכל שהוא יין נסך כו' מפרש רב דימי דהיינו דוקא כי נפל היתרא לגו איסורא כדקאמר בתר הכי אבל איסורא לגו היתרא אינו אסור בכל שהוא דראשון ראשון בטל כל זמן שיש ששים בהיתר ופריך תנן ואלו אסורין ואוסרין בכל שהוא יין נסך כו' מאי לאו איסורא לגו היתרא לא היתרא לגו איסורא ת"ש יין במים בנ"ט מאי לאו חמרא דאיסורא לגו מיא דהיתרא ומהך גופה לא פריך דמודה רבי יוחנן דבנתינת טעם חוזר וניעור תדע דהא טעם כעיקר במין שאינו מינו מן התורה כדאמר בהתערובות (זבחים דף עח:) ובאלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' שלשה מינין (נזיר דף לז.) אלא ה"פ מדסיפא איסורא לתוך היתרא ה"נ רישא דיין ביין בכל שהוא ומשני לא בנפל חמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא ופריך מדרישא במיא דאיסורא סיפא נמי במיא דאיסורא וקתני מים ביין בנ"ט פירוש וכי היכי דהך סיפא באיסורא לגו היתרא ה"ה רישא דיין ביין בכל שהוא ומשני דכולה בהיתרא לגו איסורא איירי ובנ"ט דקאמר דמשמע דכי ליכא בנותן טעם דשרי היינו כגון שנפל הרבה מן ההיתר בבת אחת לתוך האיסור שנתבטל האיסור בבת אחת וא"ת אמאי נקט מחבית לבור משום דראשון ראשון בטל בלאו הכי שרי כיון דלבסוף נשאר ששים של היתר וי"ל דדוקא נקט מחבית לבור דלא נפיש עמודיה כולי האי אע"ג דנפיש טפי מצרצור אבל היכא דנפיש עמודיה טובא לא בטיל אפילו יש ששים בהיתר:

דף פז:

שנתמדו מאליהן - הוא הדין דהוי מצי למימר דתמדן במי פירות דלא מכשרי:
והוא דאיכא כזית. והוא דאיכא רביעית - אצללתא דדמא קאי כדפירש בקונטרס וקמ"ל דאע"פ שכולו דם לא מחייב כרת עד דאיכא כזית דם גמור ולא מטמא באהל עד דאיכא רביעית דם גמור דאי בדם שעם מי גשמים פשיטא דצריך כזית ורביעית:
תנן התם - תימה אי משנה היא הא דקאמר לעיל (במתניתין) תנא ומטמא באהל וקאמר עלה והוא דאיכא רביעית הו"ל לאתויי מתניתין דהכא ונראה דברייתא היא וה"נ אשכחן

בהחולץ (יבמות דף לו:) דקאמר תנן רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום כו' ואינה משנה בשום מקום ובפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה:) גרסינן בכל הספרים תניא:

כל משקה המת טהורין - דלא גזרו עליהן כמו שגזרו על של הזב כדמפרש במסקנא משום דזב לא בדילי מיניה וא"ת והלא כשיוצאין מן המת נוגעין בו ומקבלים טומאה ממנו במגע דמדאורייתא דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה חשיבי משקין כדיליף בפ' דם הנדה (נדה דף נה:) מקראי ועוד קשה דקאמר התם דמטמא טומאת משקים ברביעית והלא משקין מטמאין בכל שהוא כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף יד.) גבי מימיהם של כהנים לא נמנעו לשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם בשר שנטמא באב הטומאה אע"פ שמוסיפין על טומאתו כו' דמוקי לה דאיכא משקה בהדי בשר דקא מטמא בשר מחמת משקין ומסתמא אין באותם משקים רביעית ואמרינן נמי בההוא פירקא (שם דף יז:) ומים נמי לא אמרן אלא רביעית דחזי להטביל בהן מחטין וצנורות אבל בציר מרביעית טמאים ובברכות בפרק אלו דברים (ברכות דף נב.) שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידים ויחזרו ויטמאו את הכוס וי"ל דהכא מיירי כשיצאו ממנו דרך שפופרת ובעודן בגופו לא מקבלי טומאה דאין תורת משקין עליהם עד שיצאו לחוץ וכי נפקי דרך שפופרת טהורות מה"ת כיון שלא נגעו בו אלא מדרבנן גזרו ביצאו מן הזב היכא דאיכא רביעית אע"ג דלא נגעו בו אי נמי הנהו קראי דנדה אסמכתא בעלמא נינהו ומן התורה אין עליהן תורת משקין ולכך לא גזרו אלא ברביעית וא"ת דאמרינן בפרק אמרו לו (כריתות דף יג.) האשה שנטף חלב מדדיה לתוך התנור טמא ופריך במאי מתכשר א"ר יוחנן בטיפה המלוכלכת על פי הדד והשתא כיון דצריך הכשר אלמא חשיבא אוכל לפי שמיוחד לאכילת תינוק אם כן תנור אמאי טמא הא אין אוכל מטמא כלים אלא על כרחך מטמא מחמת הטיפה המלוכלכת ע"פ הדד שמתערבת עם שאר חלב שנוטף בתנור ששם משקה עליה ומשקין מטמאין כלי גזירה משום משקה דזב וזבה כדאמר בפרק קמא דשבת (דף יד:) אלמא מטמאה הטיפה לתנור אע"ג דלית בה רביעית וכן באין דורשין (חגיגה דף כ.) באשה שבאתה לפני ר' ישמעאל ואמרה לו מפה זו ארגתי בטהרה ומתוך הדברים שבדקה אמרה לו נימא נפסקה וקשרתיה בפה הרי אע"פ שלא היה ברוק שבפיה רביעית נטמא מידים שהיו מסואבות וטימא את המפה וי"ל דתרומה וקדשים מטמו בפחות מרביעית ודוקא לחולין הוא דבעי רביעית:

משקה טבול יום משקין היוצאין ממנו כמשקין שנוגע בהן - אומר ר"ת דהני משקין שנגע בהן דקאמר לא מיתוקמא אלא במשקין דתרומה דאילו חולין לא מיטמא ואפילו במעשר נמי שרי כדאמרינן (יבמות דף עד:) טבל ועלה אוכל במעשר ובמשקין דקדש נמי

לא קאמר דתנן בפ"י דנדה (דף עא:) בראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח פירוש אבל לא נוגעת דחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו כדמפרש בגמ' חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים פירוש דוקא לקדשים ולא לחולין דלאו כקדש דמו אלמא טבול יום הוה ראשון לקדשים כאילו נגע לטמא מת דיושבת על דם טוהר היא טבולת יום ארוך וא"כ משקים קודש שנגע בטבול יום הוי שני ומטמא את הקדשים לעשות רביעי והכא קתני אלו ואלו אין מטמאין והך משקה טבול יום על כרחך כחזרו לומר דהתם אתא מדקתני בסיפא התם ואם נפל מרוקה או מדם טהרה שלה על ככר של תרומה טהור וקאמר עלה בגמרא כדתנן משקה טבול יום כו' ואלו ואלו אין מטמאין ולא מצי נמי למימר דמיירי הכא במשקין דחולין שנעשו על טהרת הקדש דתורת חולין גמורין יש להם כחזרו לומר דאפילו נוגעת במים לא פסלי והכא קתני אין מטמאין קדשים אבל מיפסל פסלי אלא במשקין תרומה איירי והא דקתני ואלו ואלו אין מטמאין היינו אין מטמאים קדש אבל תרומה מיפסל נמי לא פסלי כדתנן התם נפל מרוקה או מדם טהרה על ככר של תרומה טהור וא"ת דהכא משמע דטבול יום מטמא משקה דקדשים לעשות רביעי בקדש ואם כן היכי בעי למימר בפ"ק דפסחים (דף יד.) גבי הא דהוסיף רבי עקיבא ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום להדליק בנר שנטמא בטמא מת ומוקי לה הש"ס בנר כלי מתכות דהוה כחלל חרב ואבי אבות הטומאה והיינו דמוסיף רבי עקיבא ופריך ונוקמא בכלי חרס ומאי הוסיף דאילו התם היינו הא דרבי חנינא דאמר לא נמנעו לשרוף הבשר טמא וטמא והכא שמן שנפסל בטבול יום פסול וטמא אמאי קרי פסול לשמן שנפסל בטבול יום הא אמר הכא דפוסל קדש ויש לומר דהתם מיירי מדאורייתא והכא מדרבנן ועוד י"ל דהכי קאמר התם שזה טמא למינו לקדש וזה פוסל בתרומה שהוא מינו ועוד נראה דהכא ומתניתין דנדה כאבא שאול דאמר טבול יום תחלה לקדש ורבי עקיבא דפסחים כרבנן דמעילה (דף ח:) דטבול יום אפילו קדש לא מטמא אלא פוסל דתנן חטאת העוף מועלין בה משהוקדשה נמלקה הוכשרה ליפסל בטבול יום ודייק ליפסל אין לטמויי לא מני רבנן היא כו' ובהדיא תניא בפרק (כשם דף כט) דרבי עקיבא כדרבנן הוסיף רבי עקיבא הסולת והקטרת והלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן משמע דדוקא פסל אבל מטמא לא:

דף פח.

רבנן סברי דמו כל דמו - ואע"ג דאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) דאימתי דרבי יהודה לפרש היינו דוקא במשנה אבל בברייתא לא דבכל הספרים גרסינן בסוף חלון (עירובין פא:) כל מקום שאמר רבי יהודה במשנתינו אימתי וכו' ואומר ר"ת דהכא הלכה כרבי יהודה דמתניתין כוותיה אתיא דאע"ג דבברייתא על כרחך בא לחלוק במתניתין אתא לפרש ומיהו לרמי בר חמא (ורב חסדא) משמע בזה בורר (סנהדרין דף כה.) דאף במשנה הוי אימתי לחלוק היכא דמוכח והכא מוכח כיון דבברייתא בהדיא פליגי רבנן ולרבי ירמיה בפ"ק דגיטין (דף ז: ושם ד"ה אומר) הוי לחלוק אע"ג דלא מוכח גבי ספינה דמשני הא רבי יהודה והא רבנן והיא משנה במסכת חלה (פ"ב מ"ב) וי"ס דגרסי בברייתא קמייתא וכסהו מלמד שדם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר רבי יהודה כו' תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו כו' רשב"ג אומר כו' ולפי גירסא זו יכול להיות דברייתא באה לפרש והא דקאמר ורבנן סברי אדרבנן דרשב"ג קאי: **ורבי יהודה סבר דמו ואפילו מקצת דמו** - תימה דבפ"ק דבכורות (דף ג.) סברתם הפוכה דרבנן סברי בכור אפילו מקצת בכור כתיב כל עד דאיכא כוליה ורבי יהודה סבר בכור כוליה בכור כתיב כל דאפילו כל דהו ואומר ר"ת דהכא הוי כמו התם דמשום דדם כוליה דם משמע קא"ר יהודה דמו מקצת דמו דוי"ו דדמו אתא לאפוקי ממשמעותיה דדם כדאמרינן התם כתב כל דאפילו כל דהו וקשה לפירושו דהא לעיל קאמר רבי יהודה דמו לחלק ועוד לפי מה שפוסק ר"ת הכא כרבי יהודה קשה הלכתא אהלכתא דאמרינן בבכורות (שם:) לית דחש להא דרבי יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייב בבכורה לכן נראה שאין לדמות הדרשות אלא מה שהש"ס מדמה כי ההיא דבתולה מקצת בתולים דמדמה בפרק אלמנה נזונית (כתובות צז:) לפלוגתא דמקצת כסף ככל כסף דהוו ענין אחד דכשנתמעטו בתוליה ונשארו מקצתן כאילו נשארו כולן וכן כסף אשה בכתובתה כשנשאר מקצתה יש לה מזונות כאילו נשאר כולה אבל שה מקצת שה דפליגי רבי אליעזר ורבנן ופלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן בכל נפש וחמש ולא חצי חמש וחמשה בקר ולא חמשה חצאי בקר אין לדמותם יחד ועוד יש לתרץ דלא תקשה דרבי יהודה אדרבי יהודה דבכורות דהתם דווקא משמע ליה בכור כוליה בכור דקרא מסתמא משתעי בסתם בהמות דכולה דישראל בבהמת ישראל א"נ משום דכתיב כל בכור בישראל משמע כוליה דישראל כדאמר בפרק מצות חליצה (יבמות דף קב.) בישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל:

חרסית - פי' בקונטרס במרובה (ב"ק דף סט.) לבנה כתושה וא"א לומר כן דהכא חשיב תרוייהו וכאן פי' בקונטרס חרסית שחיקת חרסין וגם על זה קשה דברייתא בגמרא חשיב תרוייהו:

כל דבר המגדל צמחים כו' - לאו לפלוגי אתא אלא לעשות כלל לדבר ואם תאמר והא חרסית אין מגדל צמחים כדמשמע במרובה (שם) דאמר סימנא כי חרסית דליכא הנאה מינה ואומר ר"ת דלעולם מגדל וליכא הנאה מינה דקאמר היינו שאינו מוציאה כדי נפילה ואין ראיה מן המדרש דקאמר אם חרסית היא פירותיה רזין דהא קאמר נמי ואם צונמא היא פירותיה שמנים וצונמא לאו בר זרעים היא כדקאמרינן באלו עוברין (פסחים דף מז:) אלא כעין חרסית וכעין צונמא קאמר:

דף פח:

שחיקת כלי מתכות - וא"ת והא מגדל צמחים הוא דתנן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:) רבי יוסי אומר שוחק וזורה לרוח אמרו לו אף היא נעשית זבל ובשל מתכות איירי דמייתי עלה קרא דעגל וי"ל דבפ"ע אין מגדל צמחים אלא שמועיל לזבל ור"ת תירץ דע"י שרפה מגדל צמחים דהתם ע"י שרפה איירי דכל עבודה זרה תחלתה בשרפה דומיא דעגל:

כלל הצריך לפרט - פי' בקונטרס לפי שיש לפרש הכלל בשני דרכים כמו בכלי או בדבר המתערב ובא הפרט ומפרשו וכן בסוף פרק שני דבכורות (דף יט.) תניא מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כיצד קדש לי כל בכור יכול אפילו נקבה ת"ל זכר אי זכר יכול אפילו יצאה נקבה לפניו דהוה ליה בכור לזכרים ת"ל פטר רחם אי פטר רחם יכול אפילו אחר יוצא דופן ת"ל בכור והשתא זכר לאו פירוש הכלל הוא דכלל ופרט גמור הוא דבכור כלל זכר פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט אלא פרט דפטר רחם הוא מפרש את הכלל שיש לפרש כלל לכמה צדדין בכור לכל הולדות או בכור לרחמים אע"פ שאינו בכור לולדות כגון שיצא דרך רחם אחר יוצא דופן או בכור לזכרים אע"פ שיצאת נקבה לפניו דרך הרחם בא הפרט דלא הוי בכור ביצאה נקבה לפניו אלא שיהא בכור לרחמים ולאביי דאית ליה התם בכור לדבר אחד לא הוי בכור עד שיהא בכור לכל הולדות מכ"מ צריך לפרט הוא דאי לאו פרט הוה אמינא דאפילו יוצא דופן חשיב בכור כיון דהוי בכור לולדות אע"ג דלא הוי בכור לרחמים ועוד נראה לפרש דלאביי בכור ופטר רחם תרווייהו כלל ותרווייהו פרט דתרווייהו צריכי להדדי ובכל אחד אתה מוצא כלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל שכל אחד סותם דבר אחד ומפרש דבר אחד דבכור משמע אפילו יוצא דופן ופטר רחם ממעט ליה ופטר רחם משמע ליה אפילו יוצא

אחר יוצא דופן ובכור ממעט ליה ורבינו תם מפרש דהכא והתם חשוב כלל ופרט גמור כמו בעלמא דבכור משמע בין הכי ובין הכי ואתא פרטא למעוטי וכסהו נמי משמע בין כסוי כלי בין כסוי עפר במה שירצה ופרטא משמע עפר דוקא ומה שחושבו צריך לפרט לאו אכפיית כלי דהך ברייתא קאי אלא אהא דדרשינן לעיל (דף פג:) מבעפר צריך שיתן עפר למעלה ולמטה דמוכסהו לא משמע למטה אלא למעלה ומשום הכי חשיב ליה צריך לפרט ובבכורות לאו לפרש כלל הצריך לפרט אתא אלא לפרושי פרט הצריך לכלל כדקתני סיפא אי פטר רחם יכול אפילו יוצא אחר יוצא דופן ת"ל בכור אע"ג דקתני מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כיצד דמשמע דאתא לפרושי תרוייהו עיקרא דמלתא לא נקטיה אלא משום פרט הצריך לכלל:

אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח - למעוטי עפר מדבר קאתי דלא שמעינן ממתני' דצמחין גדלין בו מאליהן אלא דמה שזורעין בו אינו מצמיח א"נ אי ממתניתין ה"א דמכסין בו כיון דהוי ממין המגדל צמחים וא"ת ומאי פריך רבי יוסי לרבנן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:) מואת חטאתכם אשר עשיתם וגו' שאני התם דבמדבר הוו דמה שזורעין בו אינו מצמיח וי"ל דשמא אז כשבאו שם ישראל היה מצמיח:

שוחק דינר זהב ומכסה - ולעיל דאמר אין מכסין בשחיקת כלי מתכות היינו בכל שאר מתכות חוץ מזהב דאיקרי עפר מדכתיב ועפרות זהב לו ואע"ג דלא מגדל צמחין כיון דאיקרי עפר מכסין בו דאי הוה מגדל צמחין לא צריך לטעמא דאיקרי עפר וכן אפר טלית וחטאת וא"ת וכיון דעפר דקרא איירי אפילו בעפר דלא מגדל צמחין אם כן יש לרבות מוכסהו אפילו הנך דלא מגדלי צמחין דאין למעטן מפרט דעפר וי"ל דעפר דקרא לא איירי אלא בסתם עפר דמגדל צמחין ומרבויא דוכסהו מרבינן כל מידי דמגדל צמחין או מידי דאיקרי עפר אע"ג דלא מגדל צמחין ועפרות זהב ואפר טלית אע"פ שנקראו עפר לא הוה מרבינן להו אי לאו רבויא דוכסהו והשתא א"ש הא דאיבעיא לן בסוטה בפרק היה מביא (סוטה דף טז.) אין שם עפר מהו שיתן אפר לב"ה דחשיבי ליה עפר לגבי כסוי ת"ש דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל בג' מקומות הלכה עוקרת את המקרא בכסוי התורה אמרה בעפר והלכה בכל דבר רבי ישמעאל פליג אברייתא דהכא דמפיק בכל דבר מוכסהו ואיהו אית ליה דהוי מהלכה וקאמר ואם איתא לחשוב נמי האי ואי ממשמעות עפר נפיק היכי קאמר ליחשוב נמי האי בין הנהו דהלכה בכל דבר אלא ודאי מוכסהו נפיק לברייתא דהכא ולרבי ישמעאל מהלכה:

מצינו אפר שקרוי עפר - וא"ת דהכא פליגי ב"ש ובפ"ק דביצה (דף ב. ושם) תנן ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא ואומר ר"ת דאפר כירה שבא

מן העצים מגדל צמחין ולא דמי לאפר אוכלין וטלית דלא מגדל צמחין ורבינו שמואל מפרש דפריך התם בגמרא אפר כירה מאן דכר שמיה וקאמר חסורי מחסרא והכי קתני ואפר כירה מוכן הוא ומילתא באפיה נפשיה היא ולא אתיא כב"ש:

ונקרת פיסולין - פירש בקונטרס עפר שמנקרים מן הרחיים ואין זה שחיקת אבנים דהא בברייתא לעיל חשיב לה שחיקת אבנים והאי הוסיפו קאי אברייתא דלעיל ולא אמתניתין מדלא חשיב הכא כל הנהו דחשיב בברייתא דלעיל:

דף פט.

יצא זה שמחוסר תלישה כו' - מכאן נראה לפסול גט שנכתב על הקלף ואח"כ חתכו דהתם נמי דריש וכתב ונתן מי שמחוסר כתיבה ונתינה יצא כו' דטפי נראה חבור גט המחובר לקלף גדול מחבור עפר לעיר הנדחת דחשיב הכא מחוסר תלישה ושם בפ"ב דגיטין (דף כא:) כתוב באורך כל הצורך:

והתניא תקע לא יצא נטל לא יצא - ה"ל לאתויי מתני' דלולב הגזול (סוכה דף כט:) של אשרה ושל עיר הנדחת פסול אלא ניחא ליה להביא הך ברייתא דקתני בה שופר ולולב וא"ת דבפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח.) אמר רב שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו ואם תקע בו יצא וכן בפ' מצות חליצה (יבמות דף קג:) אמר רבא החולצת בסנדל של עבודת כוכבים חליצתה כשרה ולא אמרינן דמכתת שעוריה וי"ל דהכא בעבודת כוכבים של ישראל דאין לה ביטול אבל דעובד כוכבים דיש לה ביטול לא מכתת שיעוריה וכי האי גוונא משני פרק לולב הגזול (סוכה דף לא:) אהא דאמר רבא לולב של עבודת כוכבים אם נטל יצא ופריך ממתניתין דלולב של אשרה פסול ומשני באשרה דמשה וא"ת עבודת כוכבים דעובד כוכבים מכי אגבהה הויא דישראל כדאמר בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מב.) גזירה דלמא מגביה לה והדר מבטל לה וי"ל כגון שהגביה השופר והסנדל על מנת שלא לקנותו דהא תנן במנעל שאין שלו חליצתה כשרה ולולב איירי בי"ט שני ובסוכה הוה מצי לשנויי דמתניתין בי"ט ראשון ולא הוה צריך לאוקמה באשרה דמשה אלא משום דקתני אשרה דומיא דעיר הנדחת דאפי' בי"ט השני ור"ת מפרש דכולהו בעבודת כוכבים דעובד כוכבים וכאן קודם ביטול והתם לאחר ביטול ולאחר ביטול נמי לכתחלה לא יטול ולא יתקע ולא יחלוץ דמאיס לענין מצוה לפי שהיה עליה שם עבודת כוכבים אפי' את"ל דשרי לכסות בעפר עבודת כוכבים לכתחלה כמו בשל עיר הנדחת לא דמי כיסוי לחליצה דלענין כסוי לא חיישינן ממאי דמאיס והא דמשני בסוכה באשרה דמשה ולא משני בדעובד כוכבים וקודם ביטול משום דמכי נקצץ הלולב מן

הדקל נתבטל ובפרק מצות חליצה (יבמות קג:) דמפליג בין סנדל של עבודת כוכבים לסנדל של תקרובת עבודת כוכבים דאין לו ביטול ולא מפליג בנטל עבודת כוכבים גופיה בין אחר ביטול לקודם ביטול ויש לומר מילתא אגב אורחיה קא משמע לן דתקרובת עבודת כוכבים אינה בטלה עולמית וההוא דראוהו ב"ד קשה טפי דמפליג התם רבא בין שופר של עבודת כוכבים לשל עיר הנדחת דבשל עבודת כוכבים גופיה היה יכול לחלק לפירוש רבינו תם בין אחר ביטול לקודם ביטול ומיהו על כרחך צריך לאוקמה לאחר ביטול כדברי ר"ת לספרים דגרסי רב יהודה דאי קודם ביטול הא רב יהודה אית ליה התם דבשופר של שלמים לא יצא משום דמצות ליהנות ניתנו אך נראה דרבא גרסינן ולא רב יהודה דהא מפרש התם טעמא דבשופר של עיר הנדחת לא יצא משום דכתותי מכתת שיעוריה ולרב יהודה הוה ליה למימר משום דמצות ליהנות ניתנו:

דף פט:

גיד הנשה:

מוקדשין פשיטא - כולהו נמי פשיטא אלא דצריך שיהא אחד לצורך ואגביה תני כולהו:

ואתי איסור מוקדשין וחייל על איסור גיד - ואע"ג דתנן (לקמן דף ק:) ואינו נוהג בטמאה דאין איסור מוקדשין וחייל על איסור טומאה דחמיר דאית בהו כרת אם אכלו בטומאה כדפרש"י לקמן (דף צ.) חייל טפי באיסור גיד:

אלא קסבר אין בגידים בנותן טעם - ולא היה יכול להקשות והתנן (לקמן דף ק:) אינו נוהג בטמאה דמשמע אין גיד הנשה נוהג בטמאה דאין איסור גיד חל על איסור טומאה אלמא דיש בגידין בנ"ט דהוה מצי למימר דטעמא כדאמר רבי שמעון בגמרא (שם דף קא.) מי שגידו אסור ובשרו מותר ומה שמקשה רבי יהודה והלא אף לבני יעקב נאסר שפיר פריך דכיון דלבני יעקב נאסר אף בטמאה לא מסתבר למימר דאחרי כן כשנאסרו בטמאה פקע ממנו איסור גיד הנשה א"נ אפילו היה יכול לדקדק משם דיש בגידין בנותן טעם ניחא ליה למיפרך מירך שנתבשל בה גיד הנשה ששנויה קודם:

איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא - והכי פירושו איסור גיד הנשה לבדו נוהג במוקדשין ולא איסור אחר וא"ת ולימא דקסבר יש בגידין בנותן טעם ואפילו הכי לא אתי איסור מוקדשין וחייל אאיסור גיד דלית ליה איסור חל על איסור אף באיסור חמור ואיסור כולל וכי תימא משום דמתניתין כר"מ דאמר דנוהג בשליל ובסוף פירקין (דף קא.) מחייב רבי מאיר שתים באוכל גיד הנשה של נבלה אלמא אית ליה איסור חל על איסור דהשתא נמי דקאמר אין בגידין בנותן טעם לא אתיא כרבי מאיר דהא רבי מאיר

סבר יש בגידין בנותן טעם מדמחייב באוכל גיד משום נבלה וי"ל דאין נראה לו שתחלוק הך סתמא דמתניתין אסתמא דכריתות פרק אמרו לו (כריתות דף יג:) דיש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד דסברה דאיסור חל על איסור באיסור כולל אי נמי לא בעי לשנויי הכי משום דאכתי תקשה ליה דא"כ אין מוקדשין נוהג בגיד מבעי ליה והשתא דקאמר דקסבר אין בגידין בנותן טעם הוה מצי למפרך אין מוקדשין נוהג בגיד מבעי ליה אלא דעדיפא מיניה פריך:

אם יש בה בנותן טעם אסורה - תימה דילמא אסורה משום שמנו של גיד אבל בגידין אין בהן בנותן טעם ולפירוש הר' מאיר אתי שפיר דפירש דאין להחמיר ולאסור בשומן שבגיד כיון שהגיד עצמו אינו אוסר ור"ת מפרש דלשמנו של גיד לא הוה קרי גיד סתמא וקשה לפירושו דלקמן (דף צא.) גבי ההיא דגידין ישרפו לששה עשר מוקי לה רב אשי בשומן של גיד:

בולדות קדשים עסקינן - דבהדי הדדי קאתו וא"ת והיכי אתו בהדי הדדי הא איסור גיד אינו חל עד שיהא בן ט' חדשים כדאמר לקמן בפרקין (דף צב:) א"ר אושעיא מחלוקת בבן ט' חי והלך רבי מאיר לשיטתו כו' וי"ל דהא דשרי ר"מ בגיד בשליל בן ח' היינו לאחר שנשחטה האם דניתר בשחיטת האם אבל כל זמן שלא נשחטה האם איכא איסור גיד בשליל ומיהו קשה דבפרק בהמה המקשה (לעיל דף עה.) איפליגו רבי יוחנן וריש לקיש בתולש חלב מבן ט' חי אבל מבן ח' חי משמע דלכולי עלמא אין בו איסור חלב וה"נ אין איסור גיד כי היכי דליכא איסור חלב וא"כ איסור מוקדשין קדים ויש לומר דדוקא איסור חלב אין בו משום דכתיב (ויקרא ז) כל חלב שור וכשב ובן ח' לא מיקרי שור וכשב אבל איסור גיד יש בו אי נמי ניחא ליה למיפרך ממתניתין דנזיר דמשמע בהדיא דלאו בהדיא הדדי אתו וא"ת ואמאי לא פריך ממתניתין דאינו נוהג בטמאה אלמא דאיסור טומאה קדים וי"ל דהמ"ל דטעמא משום דבשרו אסור כדקאמר רבי שמעון כדפי' לעיל:

והא מדקתני סיפא דנוהג בשליל מכלל דרישא כו' - תימה מאי פריך הא סיפא בשליל שנשחטה אמו ורישא בשלא נשחטה ועוד דמאי קא משני דבר זה מחלוקת רבי יהודה ורבנן והלא אף רבי יהודה מודה דאסור כי לא נשחטה האם דדוקא בנשחטה פליגי דהא רבי יוחנן אית ליה בפרק בהמה המקשה (גם זה שם) דתלש חלב מבן ט' חי דחלבו כחלב בהמה אע"פ שאם נשחטה האם הכל מותר אפילו חלבו וגידו מכל בבהמה תאכלו:

ואמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא לנפל כו' - תימה דבנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נ.) גרסינן בכל הספרים כדא"ר יוחנן כו' משמע דרבי יוחנן לא אמר אההיא דנזיר ונראה דהכא נמי גרסינן כדא"ר יוחנן ודר' יוחנן אפשר דאיתמר אמתניתין דאהלות (פ"ב מ"א)

דתנן אלו מטמאים באהל המת כו' ורבינו שמואל מיישב גירסת הספרים דהתם גרסינן כדאמר והכא גרסינן ואמר דהתם על פירכא דעל כזית מגלח על כולו לא כל שכן אמר רב יוסף לא נצרכה אלא למת שאין עליו אפילו כזית בשר והדר פריך ואכתי על אבר ממנו מגלח על כולו לא כל שכן ומשני כדאמר ר' יוחנן לא נצרכה פירוש כדאמר רבי יוחנן על פירכא קמייתא דעל כזית כו' דכיון שלא נתקשרו איבריו עדיין מסתמא אין עליו כזית הכא נמי כו' והכא דלא מייתי אלא פירכא קמייתא קאמר וא"ר יוחנן משום דאפירכא קמייתא איתמר מילתיה דרבי יוחנן:

דף צ.

אלמא איסור מוקדשין קדים - אומר ר"ת משום דמתחלה הכל הוא בשר והבשר עצמו מתקשה אחרי כן ומתלבן ונעשה גיד ובקונטרס פי' לקמן דמתחלה כשהגיד נוצר אינו על הכף ולא חייל עד שיבא ויתקשה על הכף ואע"ג דהשתא ר"ל דאין איסור גיד חל על איסור מוקדשים על איסור אבר מן החי דלא חמיר כמוקדשים חייל ועוד דאי אפשר לאיסור גיד להיות בענין אחר ועוד דאין איסור אבר מן החי חל עד שיולד דאמר בסוף פרקין (לקמן דף קג.) כגון שנטרפה עם יציאת רובה דאיסור טרפה ואיסור אבר מן החי חייל בהדי הדדי:

והא מתניתין דלא כרבי יהודה דקתני נוהג בשל ימין כו' - ה"מ למימר מדקתני נוהג בשליל ופליג ר' יהודה אלא רישא דמלתא נקט:

קדשים דאיסור כרת מי שמעת ליה - משמע דאפילו בשלמים ולאחר זריקה דשרי אף לזרים בעי למימר דלא חייל כלל איסור גיד ושרי באכילה אע"ג דלאחר זריקה פקע איסור קדשים מדלא אשכחן דחייל אלא במבכרת ותימה כיון דהשתא ליכא איסור קדשים אע"ג דיכול לבא לידי איסור כרת כגון אם אוכלו בטומאת הגוף אמאי לא יחול איסור גיד דאין כאן איסור חל על איסור כדאמר בפרק ארבעה אחין (יבמות דף לב.) דאחות אשה מתלא תלי וקאי כו' וי"ל כיון דמחיים לא חייל איסור גיד דאיכא איסור מוקדשין דיכול לבא לידי כרת על ידי פיגול ונותר וטמא תו לא חייל איסור גיד לאחר שחיטה וזריקה דבעינן שיחול מחיים איסור גיד דומיא דיעקב שנשה לו גידו מחיים וא"ת ונימא מגו דאיתוסף איסור גיד לבני נח איתוסף נמי לישראל וי"ל דהא דנאסר לבני נח היינו דוקא לבני יעקב דקודם מתן תורה איקרו בני נח ואפילו נאסר מתחלה לכל אומות העולם הא אמר בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח וא"כ לאחר מתן תורה שרו לכולהו לבר מישראל

וא"ת ונימא מיגו דאיתוסף איסור גיד לגבוה דאסור להעלותו איתוסף נמי להדיוט איסור אכילה וי"ל דאיכא למאן דאמר בסמוך מחוברין יעלו:

הכא במבכרת עסקינן דברחם קדוש - ובהדי הדדי קאתו וקמ"ל דלא מבטל איסור קדשים החמור איסור גיד הקל מלחול עמו וא"ת והא איסור גיד לרבי יוחנן קדים דאמר (לעיל דף עה.) תלש חלב מבן תשעה חי דחלבו כחלב בהמה והדר אתא איסור מוקדשין דחמיר וחייל עליה וא"כ לרבי יוחנן מוקדשין נוהגין בגיד מבעי ליה ונראה דלר' יוחנן לא חייל איסור גיד ואיסור חלב עד שיצא לחוץ ממעי אמו לאויר העולם וכן משמע דבסוף פירקין (לקמן דף קג.) קאמר רבי יוחנן גופיה כשנטרפה עם יציאת רובה דאיסור אבר ואיסור חלב ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו אלמא דליכא איסור חל במעי אמו:

פרשו ירדו רבי היא דתניא כו' - תימה אמאי מייתי הך ברייתא קמייתא ונראה דאי לאו ברייתא קמייתא המ"ל דרבנן סברי שיש לרבות כל מה שנוכל לרבות ואפילו פרשו דאיסורא ולית לן למעוטי אלא פוקעים גרידא שהוא סוף העלאה ורבי סבר דרבויא ומיעוטא אית לן לאוקומי בתחלת העלאה ולא נמעט כמו כן אלא דבר אחד דהיינו פרשו דאיסורא אבל מחוברים דאיסורא ופרשו דהיתירא יעלו ולהכי מייתי ברייתא קמייתא דגידים דהיתירא נמי כשפרשו ירדו דומיא דעצמות דהיתירא ועל כרחך רבי היא אלמא לא מרבי רבי כל מה שיכול להרבות דהא אוקי נמי מיעוט בפרשו דהיתירא והכי נמי לרבנן לא מרבי כל מה שיכולין להרבות אלא ממעטין דאיסורא אפילו במחוברין:

דף צ:

של שלמים מכבדו לאמה - פירש בקונטרס דגרסינן חטאת ואשם משום דשלמים נאכלים בכל העיר ומה טיבו בעזרה ונראה משום דשוק וחזה ניתן לכהנים ששם גיד הנשה שהשוק הוא ברגל ולא ביד כדתנן לקמן בהזרוע (דף קלד:) והם היו רגילין לאכול מתנותיהם בעזרה א"נ בשלמים של כהנים שכל קדשיהם היו רגילין לאכול בעזרה:

בשלשה מקומות דברו חכמים לשון הואי - אבל ההיא דתמיד (דף ל.) קסבר דאין זה הואי כדמפרש במסכת תמיד משום שאין עניות במקום עשירות:

שלש מאות כהנים מטבילין אותה - וא"ת דאמר סוף פ"ק דביצה (דף יד:) מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו והאי פרוכת ליכא למיחש שיתחממו כנגדו דאסור ליהנות ממנו ואמאי מטבילין אותה וליכא למימר דכיון שנארגה היו מטבילין אותה כדאמר בפ' חומר בקדש (חגיגה דף כג.) דכלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקדש דהתם לא מיירי אלא בכלים המקבלין טומאה דמשום חומר הקדש החמירו

להטבילן כאילו נטמאו אבל פרוכת דלא מקבל טומאה לא ועוד דבמסכת שקלים בפרק כל הרוקין (דף יב:) משמע בהדיא דפרוכת מקבל טומאה דתנן פרוכת שנטמא באב הטומאה מטבילין אותה בחוץ נטמא בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים וי"ל דמקבל טומאה לפי שהוא אהל כדאמר בפרק קמא דסוכה (דף ז:) וסכות על הארון דכייף ליה מיכף עילויה דארון ומיהו יש ספרים דגרסי בפרק קמא דביצה (דף יד:) מפני מה וילון אסור וכן גרסינן בהלכות גדולות פירוש מפני מה אסור לעשות וילון מכלאים:

דף צא.

רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו של גיד - לא קאי אדרב חסדא דמוקי לה כר' יהודה ולפי מה שאמר לקמן דלר' יהודה שמנו של גיד אפילו מדרבנן שרי לא אתיא אלא כרבי מאיר והא דלא קאמר רב אשי אליבא דר"מ משום דבברייתא דמייתי לא הוזכר בה ר"מ וכן רבינא דמוקי לה בגיד החיצון דהוי מדרבנן לכאורה לא אתי כרבי יהודה דלקמן מפיק לה מהירך דפשיט ליה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא ורבי יהודה דריש הירך המיומנת שבירך אם לא נאמר דתרתי שמעת מינה דבלאו הכי דריש ליה לקמן (דף צו:) לדרשה אחריתי ונימא דכולהו מפיק מינה:

אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה כו' - ולא בעי לאוקומי שאכל שניהם בבת אחת דהשתא לא הויא התראת ספק כי היכי דלא נפשוט בעיא דאכל שני זיתי חלב בהעלם אחד דס"פ אותו ואת בנו (לעיל דף פב:):

כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח - וא"ת דילמא לא נאסר ואפילו הכי היו מקיימין כמו שחיטה דקאמר ליה פרע להם בית השחיטה וי"ל מדקאמר והכן משמע דבלאו הכי לא משתרי אי נמי פרע להו בית השחיטה היינו נחירה שנצטוו על הנחירה:

מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה - אומר ר"ת דדוקא נקט תלמיד חכם משום דמזיקין מתקנאים בהם כדאמרינן ג' צריכין שימור מלך ות"ח וחתן והא דאמרן בריש פסחים (דף ב.) לעולם יכנס אדם בכי טוב כו' דמשמע כל אדם מדלא נקט תלמיד חכם התם מיירי ברחוק מן העיר מפני המכשולות והליסטים:

דף צא:

מהכא וישכם אברהם בבקר - ברוב ספרים כתיב ויחבוש את חמורו וקשיא דהיינו קרא דעקדה ושם לא היה יחידי דהיו שני נעריו עמו ויצחק בנו ועוד דאפילו היה יחיד אין לחוש מן המזיקין דשלוחי מצוה אינן ניזוקין ועוד דמקרא דעקדה יליף בריש פסחים

(דף ד.) גבי בדיקת חמץ דלא אמרינן זריזין מקדימין למצוה טפי מצפרא מדלא השכים אברהם טפי מצפרא והיכי מוכח התם דילמא שאני התם דהוי משום שלא יצא יחידי בלילה ולכך לא הקדים לכך נראה דהכא גרסינן וישכם אברהם בבקר אל המקום וגו' (בראשית יט) ולא גרסינן ויחבוש את חמורו ומייתי קרא מסדום שהלך להתפלל על הפיכת סדום שהיתה בבקר והיה לו להקדים להתפלל בלילה אלא שלא רצה לצאת יחידי בלילה והלך יחידי להתפלל עליהם ולא רצה שיהא שום אדם עמו בשעת תפלה אי נמי לא היה שום אדם רשאי לראות בהפיכת סדום ובפסחים מייתי קרא דעקדה שלא היה יחידי אלא דלא היה צריך להקדים טפי מצפרא:

כתיב ויקח את האבן - לפי פשוטו יש לפרש שלקח אבן אחת מאבני המקום:

עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה ויורדים - משמע שאותם שעולים הם שיורדים ולעיל משמע שאחרים היו דקאמר עולין תרי ויורדין תרי כי פגעי בהדי הדדי הוו ארבעה:

קוביוסטוס - פירש בקונטרס גונב נפשות וקשה לפירושו דאמר בבכורות (דף ה.) דאמר קונטריקוס הגמון לר' יוחנן בן זכאי משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או שאינו בקי בחשבונות היה נתן מחצה ונטל מחצה ומחצה שלם לא החזיר ומה שייך שם גונב נפשות ויש מפרשים דקאי אשאלה ראשונה דקאמר בפרטן של לוים אתה מוצא כ"ב אלף וג' מאות ובכללן אי אתה מוצא אלא כ"ב אלף אותן ג' מאות להיכן הלכו ועל זה אמר ליה קוביוסטוס כלומר גונב לוים ומה שלא אמר ליה בשאלה ראשונה משום דהמתין עד שסיים כל שאלותיו אבל עוד קשה דאמר בפרק המוכר פירות (ב"ב דף צב:) ובפרק קמא דקדושין (דף יא.) סמפון בעבדים ליכא נמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו פירוש דרובא הכי איתנהו והשתא וכי רוב עבדים הם גונבי נפשות לכך נראה כמו שפירש ר"ח קוביוסטוס משחק בקוביא והא דקאמר הכא יעקב למלאך וכי קוביוסטוס אתה שאתה מתירא מן השחר לפי שדרך משחק בקוביא חייב לכמה בני אדם ומטמין עצמו מפני נושהו:

מסייע ליה לרב חננאל - פירוש במה שאומר שהמלאכים אומרים שירה אי נמי הא דקאמר שלא הגיע זמני מיום שנבראתי לומר שירה עד עכשיו הכי נמי קאמר רב חננאל שאינם רשאין להרבות בשירה דקאמר אחד אומר קדוש ותו לא וכן מסתמא לא היו אומרים שירה אלא פעם אחת:

דף צב.

ברוך אופנים הוא דאמרי ליה - אבל קדוש אומרים שרפים כדכתיב (ישעיהו ו) שרפים עומדים ממעל לו וגו' וכתיב בתריה וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש וכו' ומה שאנו אומרים בתפלת יוצר והאופנים וחיות הקדש כו' דחיות נמי אומרים ברוך דעדיפי משרפים וקרא נמי מוכח דחיות ואופנים אומרים ברוך דבתר קרא דברוך כתיב וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה וקול האופנים לעומתם קול רעש גדול ובכל דוכתא משמע דהאופנים בתר חיות גרירי דכתיב (יחזקאל א) ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים וכתיב נמי כי רוח החיה באופנים ואם תאמר דילפינן השתא לפירוש זה דחיות ושרפים אין הכל אחד ובפרק אין דורשין (חגיגה דף יג:) אומר פסוק אחד אומר שש כנפים לאחד ופסוק אחד אומר ארבע כנפים לאחד ומאי קושיא הא האי קרא דשש כנפים בשרפים כתיב והאי בחיות כתיב וי"ל דמסתבר ליה שאין משונים בכנפיהם וכה"ג פריך בפ' בא לו (יומא דף עב:) כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים אע"פ שהיה ארון אחר מסתמא כמו שהיה זה כך היה זה וכן בהמוכר פירות (ב"ב דף צט.) למ"ד פניהם איש אל אחיו והכתיב ופניהם אל הבית מכרובים של שלמה אכרובים של משה פריך דמסתמא לא נשתנו זה מזה:

דף צב:

אילימא חלבו דשליל - וא"ת ומאי שנא דבגיד דשליל פליגי ובחלבו דשליל מודו וי"ל משום דלא מקרי חלב כיון דאינו בעמוד והקרב כדאמר בפ' בהמה המקשה (לעיל דף עה.) מה חלב ושתי הכליות האמורים באשם מוצא מכלל שליל:

ואמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא כו' - הוצרך לאתויי דרבי אלעזר דאי לאו דרבי אלעזר הוה אמינא חלבו דקתני בברייתא היינו חלבו דגיד דעלמא ולא חלבו דשליל לכך מייתי דר' אלעזר דהלכו לשיטתם משמע דאכולה מילתא קאמר בגיד ובחלב דבתרוייהו דפליגי בהו הלכו לשיטתם ועוד דאי אגיד לחודיה קאי אמתני' הוה ליה לרבי אלעזר למימר מילתיה אע"ג דלא הוזכר במתניתין רבי מאיר מכל מקום שמעינן ר"מ מר' יהודה אלא להכי אמרה אברייתא דאכל מילתא דפליגי קאי דבחלב נמי הלכו לשיטתם:

גוממו עם השופי - פי' הקונט' חלב הגבוה וגיד הנראה על השופי גוממו ומשליכו מפני מראית העין שלא יראה כאוכל גיד אבל עיקרו ושרשיו של שומן ושל גיד מותרין ולפי זה לא פליגי בחלבו דבין לרבי מאיר ולר' יהודה כל מקום שהגיד אסור חלבו נמי אסור וכל שכן דפריך טפי שפיר לשמואל דאמר חלבו מותר לדברי הכל דהכא אפילו רבי

יהודה דמיקל קאסר חלבו אבל הלשון קשה דקאמר אלא חלבו דגיד והא מיפלג פליגי משמע דלרבי יהודה אפילו במקום שהגיד אסור חלבו שרי כמו שאמר שמואל אלא דרבי מאיר פליג ולכך נראה דגוממו אגיד לחודיה קאי ולא אחלבו [ולמאי] דבעי לאוקומי ברייתא דנהגו בו איסור כר' יהודה מה שלא א"ר יהודה גוממו אלא אגיד משום דחלבו תלוי במנהגא היכא דאחמור אחמור כדאמר (נדה דף סו.) גבי חומרא דרבי זירא דשבעה נקיים [אי] נמי נאמר דגוממו דרבי יהודה נמי קאי אחלב למאי דבעי למימר דהך ברייתא כרבי יהודה אבל לר"מ סלקא דעתך דאסור מדאורייתא מדמחמיר לחטטו ולשרש אחריו דקאמר חותך שמנו מעיקרו ולבסוף מסיק ברייתא כר"מ ומ"מ לא אסיר מדאורייתא לר"מ אלא דישראל קדושים הם אבל לרבי יהודה שרי לגמרי והא דתנן נאמנים עליו ועל החלב היינו בסתם חלב ולא בחלבו של גיד דכיון דלרבי יהודה שרי לגמרי לא שייך ביה נאמנות ולקמן (דף צג:) אפרש בע"ה:

עולא אמר עץ הוא והתורה כו' - פלוגתא דיש בגידים בנ"ט ופלוגתא דר"מ ורבי יהודה דפליגי בחטיטה לא הוי כפלוגתא דרב ועולא אלא קסבר רב דהא דפליגי תנאי ביש בגידין בנותן טעם בקנוקנות הוא דפליגי אבל גיד לכ"ע עץ הוא ורב ודאי סבר כמאן דאמר דיש בהן בנ"ט דלמ"ד אין בגידין בנ"ט מה לי גיד ומה לי קנוקנות וכן פלוגתא דר"מ ורבי יהודה דפליגי בחטיטה וההוא תנא דפליג ארבי יהודה ואית ליה דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד כל זה יעמיד רב בקנוקנות ועולא סבר דכל הנך פלוגתא בגיד עצמו ולא בקנוקנות דקנוקנות שרו לכולי עלמא דגיד אמר רחמנא ולא קנוקנות ועולא ודאי סבר כמ"ד אין בגידין בנ"ט מדקאמר עץ הוא:

כוותיה דעולא מסתברא - בשאלתות דרב אחאי בפרשת וישלח דאע"ג דקאמר מסתברא כעולא אסרינן קנוקנות מדרבנן משמע דלעולא אפילו מדרבנן שרי:

אמר אביי כוותיה דרבי אסי מסתברא - משמע דהכי הלכתא דלובן כוליא שרי ואין צריך לגמום אלא מה שחוץ לכוליא ובקונטרס נמי כתב דהמיקל לא הפסיד ובשאלתות נמי בפרשת וישלח הביאו דברי המתיר ולא דברי האוסר וגרס רבה מחטט ליה ולא גרסינן רבא דא"כ היה הלכה כרבא לגבי אביי ובכל הספרים כתיב רבה ומיהו כתב בקונטרס . דבלובן כוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו כיון דלא אתמר הלכתא כאביי והמחמיר יחמיר והמונע לא הפסיד ובחלב שהבשר חופה אותו משמע מתוך פירוש הקונטרס שפשוט לו שהוא מותר אף על גב שבלובן כוליא לא פסק בהדיא שיהא מותר ושמא סובר דכולהו אית להו דשמואל דאמר חלב שהבשר חופה אותו מותר וצריך ליתן טעם דמ"ש זה מזה דאי דרשינן שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים הכא נמי אמר

רחמנא שעל הכליות ולא שבתוך הכליות ואף על גב דחוטין שבחלב אסורים מדרבנן יש לגזור בהו טפי בחוטי חלב אטו חלב מבלובן כוליא ויש לסתור מכאן דברי ר"א ממי"ץ שהיה אומר דשומן שעל יותרת הכבד אסור אף לאחר שיטול הקרום מעליו מדתניא בתורת כהנים כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה וגו' אין לי אלא חלב תמימים שהם כשרים ליקרב חלב בעלי מומין מנין תלמוד לומר מן הבהמה חלב חולין מנין תלמוד לומר כי כל אוכל חלב אם כן למה נאמר אשר יקריבו ממנה לומר לך חלב שכמוהו כשר ליקרב אמרתי לך חלב דפנות שאין ראויה ליקרב לא אמרתי לך משמע שהייתי אוסר חלב הדפנות אי לאו משום דאינו קרב וא"כ חלב היותרת שהוא קרב עם היותרת אסור ולפי זה היה לן לאסור לובן כוליא שהוא קרב עם הכוליא והכא שרינן ליה ומיהו איכא למימר שאני לובן כוליא שממעט ליה קרא שעל הכליות ולא שבתוך הכליות ומ"מ קשה דלפ"ז ליתסר שומן האליה שקרב עם האליה ואף על גב דאמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קיז.) דחלב האליה מיקרי חלב סתמא לא איקרי מ"מ ליתסר מטעם שקרב לכך נראה לי דדוקא חלב דפנות שדומה לשאר חלב ושמא אף תותב קרום ונקלף הוא הוה מיתסר אי הוה קרב אבל חלב יותרת ולובן כוליא ושומן האליה שאין דומין כלל לחלב לא מיתסרי דאין קרבין בתורת חלב אלא אגב יותרת וכוליא ואליה:

דף צג.

משה מי אמר רחמנא לא תאכל בישרא - דס"ד דאסר להו אפילו חתכו ומשום חלב: **חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי** - מכלל דעד השתא משמע דלא הוה מיירי לקדרה אלא לצלי ואפילו הכי קאמר דאסור לפי שלא חתכה והא דקאמר לקמן גבי בשרא דאסמיק שפדיה בשפודא מידב דאיב דמא וכן ביעי וכן מיזרקי ופירש בקונטרס בלא חתכיה ומלחיה לא בעי למימר שלא עשה לא חתיכה ולא מליחה דהא חתיכה בעי אף לצלי כדמשמע הכא אלא ר"ל שלא עשה שתיהם אלא חתיכה לבדה ובקונטרס נקט לשון הגמ' דקאמר חתכיה ומלחיה ולצלי אין צריך חתכיה ומלחיה ודוחק לחלק דהתם מיירי במיזרקי בפני עצמן כשהוא חוץ לצואר לכך לא בעי חתיכה לצלי שדרך מקום חתך שלהם יצא הדם אבל הכא מיירי שהחוטין שלימין בתוך היד לכך (לא) בעי חתיכה לצלי ואם היינו אומרים כן היה קשה לפירוש ר"ת דפירש שכמו שנהגו העולם לבשל כבד בקדרה אחר צליה כן מותר לבשלו בקדרה אחר מליחה כששהה שיעור מליחה משום דמליח הרי הוא כרותח והיינו כרותח דצלי מדנתן ה"ג שיעור לשהיית מליחה כשיעור צלייה והשתא לא יתכן דאם לא היה צריך כאן חתיכה לצלי אם כן לא היה ראיה

מצלי למליחה דהא צלי מפלט טפי ממליחה דלצלי לא בעי חתיכה ויהא מותר לבשלו בקדרה ועם המליחה בעיא חתיכה לקדרה:

חמשה חוטי איתא בכפלי - פירש בקונטרס שמחוברים בראשי צלעות שתחת החזה וצריך ליזהר אותם הקונים חלק של פנים לחטט אחריהם עד החזה:

בעי לחטוטי בתרייהו - חטיטה לא הוי אלא מדרבנן חדא דהא חלב אמר רחמנא ולא חוטין ועוד שעל הכסלים ולא תוך הכסלים ומ"מ צריך לחטט אחריהם מדרבנן ולא דמי לבשר החופה את החלב דשרי דהכא בהמה בחייה פרוקי מיפרקא ונמשכין החוטין בהליכתה ומתגלים אי נמי כיון דבלאו הכי רובן גלוים אף מה שבתוך הבשר אסור מדרבנן:

דף צג:

מדלא קא בריין הני אבר מן החי נינהו - מן התורה לא הוי אבר מן החי כיון שמחוברים הם מעט הם ניתרין בשחיטה כאברים המדולדלים ואין בהם אלא מצות פרוש בלבד כדאמר בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.):

משום אל תטוש - סבר כרב אשי דאמר בפ"ק (לעיל דף יח:) דהיכא דדעתיה לחזור נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם א"נ ככ"ע ואת לא תיכול במקומו קאמר:

רישא בכיבשא - יש שנותנים תרנגולת במים אחר שחיטה וטומנין אותה ברמץ להסיר הנוצה אע"ג דברישא בכיבשא לא שרי אלא היכא דאותביה אנחיריה היינו משום דיש בראש עצמות הרבה ודברים המעכבים את הדם מלצאת אבל בתרנגולת האש מישאב שאיב דמא ובה"ג כתוב האי מאן דמטוי רישא צריך לאתנוחי לבית השחיטה מתתאי כי היכי דנידוב דמא ואי אישתלי והפכיה מוקרא הוא דאסור באכילה ורישא גופה שרי משמע דלא אסור אלא משום קרום של מוח שיש בו דם ולכך גם המוח אסור שמתבשל בדם הקרום אבל תרנגולת דליכא למימר הכי שריא ונראה דגם חוטין שבלחי אסורין אם לא חתכן מתחלה שגם הם אסורין משום דם כדאמר לקמן (דף קלג.):

שני גידים הם - כאן פי' בקונטרס דקרי ליה פנימי משום דמובלע הרבה עד סמוך לעצם וחיצון משום דסמוך לבשר ואינו מובלע כל כך ובריש פירקין פירש בענין אחר:

נאמנין עליו ועל החלב - בסתם חלב איירי דחלבו של גיד שרי ר' יהודה לגמרי ולא שייך למימר ביה נאמנות כדפירשתי ועוד דאי בחלב דגיד איירי הוה ליה לאקשויי ממתני' לשמואל דשרי לדברי הכל והכא אסר לד"ה ולשנויי דמותר דקאמר שמואל מן התורה קאמר כדמשני לעיל אברייתא ועוד דהול"ל עליו ועל חלבו אי אחלבו דגיד קאי אלא

בסתם חלב איירי ופליגי דרבי מאיר סבר דאין נאמנין בגיד הנשה דצריך חטיטה ואיכא טירחא ובחלב נמי אע"ג דליכא טירחא כולי האי כמו בגיד החמירו עליה שלא להאמינו כיון דחמיר איסוריה ואיכא ביה נמי טירחא לכך אין נאמנין ולרבי יהודה נאמנין בגיד משום דלא בעי אלא גמימה ובחלב נמי אע"ג דאיכא ביה טירחא טפי מבגיד לרבי יהודה מכל מקום לית ביה טירחא כמו בגיד לרבי מאיר:

חזרו לומר נאמנין - אגיד קאי ולא אחלב:

חלב מאן דכר שמיה - לעיל (דף פט:) דקאמר רבי יהודה אינו נוהג בשליל וחלבו מותר לא פריך הכי משום דחלבו מותר מילתא באפי נפשיה היא כדמפרש שמואל (לעיל צב:) אבל הכא חדא מילתא היא ונאמנין עליו ועל החלב דנאמנין קאי אתרווייהו ומשמע דבתרווייהו קאתי לפלוגי עליה דרבי מאיר:

דף צד.

חיתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע - פירש בקונטרס דחיתוך דעובד כוכבים בירך אינו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח ועל דא סמיך רבי בשולח ירך על יד עובד כוכבים לחבירו ולא עשה בו חותם דכשרה היא אם חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר חטיטת גיד עכ"ל ותימה דאם כן לוקמיה אף כשאין מכריזין וחתוכה לא לישדר ליה דלמא אתי ליזדבוני לישראל דכיון דחיתוך דישראל מידע ידיע לא יחוש ישראל הבא לקנותה שמא טרפה היא דאם כן למה פתחה וחתכה כדרך שעושין כדי ליטול הגיד וכי תימא דחייש ישראל שמא אחר כך נודע לו שהיא טרפה דא"כ מטעם זה נאסור בשולח ירך לחבירו ע"י עובד כוכבים שמא נזדמנה לעובד כוכבים ירך אחרת שלא נודע לישראל שהיתה טרפה עד אחר שניטל גידה והחליפה בזאת וי"ל דכולי האי לא חיישינן דלא שכיח שיזדמן כך ליד עובד כוכבים אבל היכא דישראל שלח לעובד כוכבים חייש ישראל במקום שאין מכריזין אע"פ שניטל גידה דלמא דלכך שלחה לעובד כוכבים לפי שנודע לו אחר ניקור דטרפה היא:

טרפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה - וא"ת לעולם אימא לך דמותר לגנוב דעתו של עובד כוכבים ואיקפד משום דאמר לו לעובד כוכבים שחוטה היא ואיכא למיגזר שמא יתננה לו בפני ישראל ויקנה ממנו וי"ל דמ"מ איכא למידק מיניה דאסור לגנוב דעתו דאי שרי ליכא למיחש שמא יקנה ממנו ישראל דיחוש דלגנוב דעתו של עובד כוכבים אומר כן:

דף צד:

אמר אביי אין רישא וסיפא במקום שאין מכריזין - תימה לאביי ורבא ורב אשי ברישא היכי משדר ליה חתוכה הא לעיל אמרי' חתוכה אסור גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אי נמי משום דגניב ליה דעתיה וי"ל דלית להו להנך שינויי אלא שינוייא קמא דאוקי במקום שמכריזין וחיתוך דעובד כוכבים מידע ידיע ובחנם פירש בקונטרס אמילתיה דרב אשי דפליג תנא דמתני' אתנא דברייתא דיכול לומר רב אשי בשינויא קמא דלעיל כדפרישית והא דקתני מציעתא דאין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים מפני שמטעהו דוקא במכירה הוא דאסור לפי שהעובד כוכבים נתן מעות בתורת שחוטה אבל בשולח דורון לא חיישינן וסיפא דחייש שמא ימכרו לו נבלות וטרפות לא שימכרו בתורת שחוטה אלא שמא ימכרו לו ויודיעוהו שהיא טרפה והעובד כוכבי' לא יגיד לו ולהא חיישי אמוראי דהכא והא דקתני ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל לאביי ורבא איירי במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל במקום שאין מכריזין לא חיישינן דלמא הדר זבין לה ישראל מיניה אפילו במכירת טבח באיטליז דאיכא ישראל טובא ורב אשי חייש כיון דטובא ישראל קיימי התם דילמא חד מינייהו הדר זבין לה מיניה כדפירש בקונטרס ומיהו להההוא שינוייא דמשני לעיל גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל קשה רישא דהך ברייתא ודוחק לומר דפליג ומפרש ר"ת דלעיל במתניתין איירי באומר הישראל לעובד כוכבים שהיא מנוקרת והתם הוא דאסור משום דגונב דעתו אבל שלימה הא חזי ליה עובד כוכבים שלא ניטל הגיד אע"פ שישראל אמר לו שניטל יודע עובד כוכבים שהוא משקר ולכך חיישינן נמי בחתוכה שמא יתננה לו בפני ישראל ויקנה ישראל מן העובד כוכבים אף במקום שאין מכריזין ויאכלנה בגידה ולא חייש דלמא טרפה היא מאחר שאומר ישראל בשעה שנותנה לעובד כוכבים שתקנה וטרח בה ליטול הגיד עד שראוי לעצמו דאפי' יהא מותר לגנוב דעת העובד כוכבים מ"מ לא מסיק אדעתיה שלהטעותו אומר לו כן והא דדייק מדאיקפד שמואל דאסור לגנוב דעתו יודע היה שמואל שבצנעא נתן לו ולא היה לו לחוש שמא ראה ישראל אחר אלא משום גניבת דעתו ובריייתא דקתני ובעובד כוכבים בין חתוכה ובין שלימה א"צ ליטול הימנה גיד הנשה התם כשנתן לו סתם ולא אמר לו שהיא מנוקרת דאיהו דאטעי אנפשיה וגם ליכא למיחש דלמא חזי ליה ישראל וזבין ליה מן העובד כוכבים דבמקום שאין מכריזין איירי וחייש שמא אחר שניטל הגיד נודע לו שהיא טרפה ולכך נותנה לעובד כוכבים אבל היכא דאמר לעובד כוכבים שהיא מנוקרת לא חייש דלמא טרפה היא דאי טרפה היא מאי נפקא מיניה דניקור הרי אינה ראויה לעצמו ומציעתא דאין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים

היינו כשאומר לו דכשרה היא ולכך אסור משום דמטעהו וגם משום שמא יקנה ישראל ממנו במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל במקום שאין מכריזין לא חיישינן דאפילו ראהו שאמר לו הישראל כך קא חשיב ישראל הרואה דלהשביח מקחו אומר לו כן דכשרה דמיה יקרים דראויה לימכר לישראל אבל כשאומר דניטל גיד הימנה לא שייך טעם זה דלא עדיפא בהכי ורב אשי סבר דאפילו במקום שאין מכריזין חיישינן דישראל השומע לא אסיק אדעתיה דלהשביח מקחו אומר כן וא"ת ולפלוג וליתני בדידה בגיד ובמקום שאין מכריזין דבהכי איירי רישא לאביי דכשאומר לו שהיא מנוקרת אין לשלוח עד שיטול הימנה גיד הנשה מפני שני דברים אחד מפני שמטעהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל וי"ל דנקט נבלה וטרפה לרבותא דקא ס"ד דלא אסור מפני שמטעהו כשמוכר לו בחזקת שחוטה לפי שיודע דלהשביח מקחו אומר כן:

אינהו דקא מטעו אנפשייהו כי הא - פי' בקונטרס והא דקתני לעיל מפני שמטעהו במוכר לו בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני כשאומר לו בשבילך אני פותחן דודאי גונב דעתו ואין נראה דהא אלא אם כן הודיעו קתני דמשמע אפילו בסתם אסור ולא שרי אלא בכה"ג ועוד דמאי פריך מרב יהודה דפתח ליה לעולא דהא ודאי שלא היה מטעהו רב יהודה לומר לו בשבילך אני פותחן לכך נראה דהתם בסתם ואסור משום דאין לאורח לאסוקי אדעתיה דמכורות לחנוני אבל הכא איבעי [להו] לאסוקי אדעתייהו דטרפה היא ומר זוטרא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שלא לקראתו היו באים אלא לצורך עצמם:

והא קא מטעינן ליה - וא"ת והא אין זה טעות כיון דבלאו הכי היו באים לכבודו כדקאמר ליה טפי הוה טרחנא דכה"ג אמרינן לעיל שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה וי"ל דלא דמי כלל דלעיל נהי דליכא פסידא כל כך במה שפותחן כיון שהיו מכורות לחנוני מ"מ בעבורו פתחן וכיון דאפילו לא היו מכורות היה פותחן בעבורו לא הוצרך להודיעו כלל אבל הכא לא באו כלל בעבורו:

דף צה.

אנן נאסור את כל המקולין - מקולין הם אותם עובדי כוכבים שלוקחין בשר מן הטבח להשתכר בו וקאמר דאין לנו לאסור מליקח בשר היום משאר מקולין ולחוש שכמו שמכרה לזה טרפה למוכרה במקולין אע"פ שלא הכריזו כן מכר לאחרים המוכרים במקולין או כמו שמכר זה הטבח טרפה כמו כן עשו שאר טבחים זה אין לחוש ושרו שאר מקולין הואיל ורוב טבחי ישראל לבד מההוא עובד כוכבים דזבנה מיניה:

רבי לטעמיה דאמר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר - ולא חיישינן שמא יביא עובד כוכבים מנבלה שבביתו למכור במקולין או אם מכר אחד מן הטבחים טרפה לעובד כוכבים הבא לקנות ממנו לאכילה ולא כדי למכור במקולין אין לאסור בשביל כך מקולין דעובדי כוכבים דבתר רוב בשר אזלינן שקונים מטבחים ישראל כדי למכור במקולין שהיא כשירה:

טעמא דאיכוון לצעוריה הא לאו הכי אסור והתניא כו' - פירוש דשרינן בשר הנמצא ביד עובד כוכבים דאזלינן בתר רובא ולא חיישינן שמא הביא נבלה מביתו למכור במקולין הכא נמי ניזיל בתר רובא ולא ניחוש לשאר מקולין ומשני שאני התם דאיתחזק איסורא פירוש הוחזק שיש איסור במקולין:

אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור - ואפילו בעיר שיש בה רוב טבחי ישראל דחיישינן שמא עורבין אייתו נבלה מרובא דעלמא וחלפוה וחומרא בעלמא הוא משום עובדא דהוה כדלקמן:

ספקו אסור - דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והא דקיי"ל מדאורייתא חד בתרי בטיל היינו היכא שמעורב ואינו ניכר האיסור אבל הכא ידוע האיסור בדוכתיה וחנות המוכרת בשר נבלה ובדבר חשוב אפי' מעורב לא בטיל ואמר כל קבוע כו' כדאמר בפ' התערובת (זבחים עג.) גבי תערובת בעלי חיים דחשיבי ולא בטלי דפריך ונמשוך ונקריב חד מינייהו ונימא כל דפריש מרובא פריש ומשני נמשוך בתמיה הוה ליה קבוע וכל קבוע כו' ועיקר הטעם אינו משום קבוע אלא משום דבעלי חיים לא בטלי כמו דבר שדרכו לימנות:

ובנמצא הלך אחר הרוב - וא"ת דבמקום שמכריזין והכריזו משום טרפה אחת אסרינן כל המקולין של עובדי כוכבים ולא אזלינן בתר דישראל דהוי רובא וכשר וכן במקום שאין מכריזין לא אזלינן בתר רוב כשרים ומיהו איכא למימר דהתם משום דמקולין הוו להו קבוע אבל קשה דבשר הנמצא ביד עובד כוכבים שלא במקולין אסור ביום שהכריזו ולא אמרינן הלך אחר הרוב אע"ג דשרינן הכא נמצא ביד עובד כוכבים דמסתברא דהא דאמר רבי לעיל מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר היינו במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל הכריזו אסור אף על גב דקתני נמצא דמשמע שלא במקולין ועוד דאסרינן במקום שאין מכריזין לקנות מן העובד כוכבים במקולין אע"פ שרוב טבחי ישראל דחיישינן דלמא אתרמי לטבחי ישראל טרפה ולא אזלינן בתר רוב בהמות דכשרות אע"ג דלקמן שרי כבדי וכולייתא דשדו עורבי במעלי יומא דכפורי משום דהיתרא שכיח טפי ולא חיישינן דלמא של טרפות הן כדפירש בקונטרס התם

לקמן משום דרוב בהמות אינן טרפות ונראה דתקנתא בעלמא הוא שעשו חכמים במקום שאין מכריזין שלא לקנות מן העובדי כוכבים לכתחלה אע"פ שרוב טבחי ישראל וכן במקום שמכריזין והכריזו שלא לקנות משום עובד כוכבים כי ההיא דאמר (נדה דף סא:) בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לעובד כוכבים דלמא אתי לזבוני לישראל אע"ג דמן הדין לא הוה לן למיחש דאזלינן בתר רובא:

הכא נמי כשנמצא ביד עובד כוכבים - וא"ת דאמר בפ"ק דפסחים (דף ט: ושם ד"ה היינו) תשעה צבורים של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל כו' היינו תשעה חנויות דספקו אסור פירש ואתא עכבר ושקל היינו סיפא והשתא כי שקל נמי עכבר מן הצבורים לישתרי כי הכא דשרינן נמצא ביד עובד כוכבים דמה לי נמצא בפי עכבר ומה לי נמצא ביד עובד כוכבים דאזלינן בתר הרוב ויש לומר דהתם איירי שראינו שלקח מן הצבורים שנולד הספק במקום הקביעות ובפ' התערובת (זבחים דף עג:) דפריך ונכבשינהו ונייידו ונימא כל דפריש מרובא פריש ומאי קושיא והלא כיון דחזינן בשעה שפירש דמתייליד ספקא במקום קביעות הוי כמחצה על מחצה יש לומר דהתם פריך שנעשה בענין זה שלא נראה בשעה שיפרוש וא"ת דהתם משני גזירה שמא יקח מן הקבוע אמאי לא אסרינן הכא נמי גבי נמצא ביד עובד כוכבים משום גזירה שמא יקח מן הקבוע וכ"ת דהתם נמי אם פרשו מעצמם שרו אלא דלכתחלה הוא דאסור לעשות כן גזירה שמא יקח מן הקבוע דא"כ אמאי ירעו עד שיסתאבו כיון דפירשו מעצמם מותרים ותו הא דאמרינן התם כוס של עובד כוכבים שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורים פירש א' מהם לרבוא ומרבוא לרבוא מותרין למה לי נתערב ברבוא כיון דפירש הוא מותר דמרובו פריש אלא משמע דאסור גזירה שמא יקח מן הקבוע ואין סברא לחלק בין קדשים ועבודת כוכבים לשאר איסורים וי"ל דהכא לא שייך כלל למיגזר שמא יקח מן הקבוע כיון שהאיסור ידוע במקומו ואין חנות המוכרת נבלה מעורבת אלא ידועה במקומה אבל כשהאיסור מעורב אי שרי ליה כי פריש אתי ליקח מן הקבוע ודוקא התם שהאיסור מעורב בהיתר ור"ת היה מתיר כשנכנס זאב בעדר ודרס שנים או שלשה טלאים כל חד וחד מטעם כל דפריש מרובא קפריש ואין נראה אלא דוקא כשהאיסור ידוע כדפירשתי:

דף צה:

אסיק תרין אמר רב עבדי נמי הכי אסרינהו ניהליה - ואי לא אסיק אלא חד לא היה אוסר שהרי ראה שלא היה שם עורב והא לא הוה למיחש שמא שלו נאבד במים וזהו אחר אבל השתא דאסיק תרי אסרינן אע"פ שרוב טבחי ישראל הוו שם דחייש שמא עורב הביא

מרובא דעלמא והיינו דקאמר דאיסורא שכיח טפי כלומר במקומות הרחוקים שיכולים עורבין להביא משם ולקמן דשרי רב כהנא כבדי וכולייתא דמייתו עורבין ושדו משום דהיתרא שכיחא התם בכל מקומות שסביב שהיו עורבין יכולים להביא משם היו רוב טבחי ישראל:

לא עלים רב עיניה מיניה - לא היה יכול לדקדק מכאן דסבר רב דבשר שנתעלם מן העין אסור דדלמא רוב טבחי עובדי כוכבים היו שם:

כאליעזר עבד אברהם - ואם תאמר אליעזר היאך ניחש למ"ד בפ' ארבעה מיתות (סנהדרין דף נו:) כל האמור בפרשת מכשף בן נח מוזהר עליו וי"ל דההוא תנא סבר שלא נתן לה הצמידים עד שהגידה לו בת מי היא ואע"ג דכתיב (בראשית כד) ויקח האיש נזם זהב וגו' והדר כתיב ויאמר בת מי את מי אין מוקדם ומאוחר בתורה וכן מוכח כשספר דכתיב ואשאל אותה ואומר בת מי את:

וכיונתן בן שאול - וא"ת היאך ניחש ויש לומר דלזרז את נערו אמר כן ובלאו הכי נמי היה עולה:

תריסר גמלי - ור"ח גריס גוילי כלומר תריסר גוילין כתובין שאלות:

בחרוזים הרי זה סימן - משמע דאין דרך לחרוז בשר וא"ת דבתוספתא [ב"מ פ"ב] קתני מצא חרוזין של דגים ושל בשר הרי אלו שלו ויש לומר דהכא סמכינן בדבר מועט:

דף צו.

ולא מהדרינן בטביעות עינא - תימה דשאני התם דחשדינן ליה דילמא משקר שאינה שלו דהא לצורבא מרבנן מהדרינן בטביעות עינא וי"ל דהכא מיירי בטביעות עין כל דהו והא דמהדרינן לצורבא מרבנן בטביעות עינא דהיינו בטביעות עין גמור דכל הני אמוראי דהכא לא היה להם טביעות עין גמור דאי לאו הכי מה היה להם לישאל אי הוו ידעי בודאי לא הוו מסופקים כלל:

פלניא דהאי סימניה והאי סימניה קטל נפשא לא קטלינן ליה - וא"ת והלא משיאין אשה על פי סימנים להך לישנא דאמר רבא סימנין דאורייתא בפ' בתרא דיבמות (דף קכ.) ואם לאחר שנשאת באו עדים שזינתה קטלינן לה דסמכינן אסימנין להחזיקה בחזקת אשת איש מן השני ואפילו נתברר ע"י עדים שבעלה הראשון כבר היה מת בשעת הזנות ולא אמרינן שמא בעלה היה חי בשעת קידושיה ואין קידושיה קדושין וי"ל דבכי האי גוונא נמי לא סמכינן אסימנין למיקטלה ולהחזיקה באשת איש מן השני אלא אמרינן שמא היה חי בעלה ולא הוו קידושיה קידושין וכן אם נשאת על פי עד אחד וזינתה לא קטלינן

לה אע"פ שבעלה הראשון נודע שהיה מת כבר בשעת הזנות דלא לכל דבר מהימנינן ליה דאין האחין יורדים לנחלה על פיו וגם צרתה אסורה וא"ת והיאך מחזירין שטר חוב בסימנים והא אי אתו סהדי ואמרי פלוני דהאי סימניה והאי סימניה לוה מפלוני לא מפקינן וי"ל דלא דמי שטר שאין אדם מוחזק בו שיאמר שלי הוא מהדרינן שפיר אבל ממון שביד הבעלים אין להוציא ע"י סימנין דה"נ לא הוה מפקינן חפץ מיד בעלים אי אתו סהדי ואמרי ההוא חפץ דהאי סימניה והאי סימניה דפלניא הוא:

צריך שיטול את כולו - לענין חטיטה סתם כר' מאיר ולענין דנאמנים סתם כרבי יהודה לעיל (דף פט:) דקתני וחכמים אומרים נאמנים:

מכלל דשייר דרבנן לר' יהודה - לכאורה משמע דלרבי יהודה נמי אית ליה דאורייתא ודרבנן ולר"מ הוי דאורייתא כל כמה שאוסר רבי יהודה כדאמרן בסמוך דשקל דאורייתא לר"מ ולרבי יהודה דרבנן נמי לא שייר אבל אין נראה לומר כן דאם כן הוו שלשה מחלוקות בדאורייתא דר' יהודה פליג אההוא תנא דאמר לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד כדאמר בסמוך ולא מסתברא לומר כן דבשלמא רבי יהודה ות"ק דידיה פליגי בדרש דעל כף הירך כדשמואל אלא רבי מאיר ורבי יהודה במאי פליגי וא"ת ומנא לן דשקל בר פיולי דאורייתא לר"מ דילמא סבר ר' מאיר דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד וליכא אלא שני מחלוקות ויש לומר כיון דמחמיר ר' מאיר בחטיטה לא מסתברא דמיקל בדאורייתא טפי מדרבי יהודה ותנא קמא דר' יהודה ודאי אין מחמיר בחטיטה כיון דמיקל בדאורייתא וא"ת והא שמואל סבר כר' מאיר דאמר ליה חות ביה טפי וקאמרינן לקמן דשמואל קאמר להההוא שמעתא דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד ויש לומר דשמואל אליבא דתנא דמתניתין דאמר אכלו ואין בו כזית חייב קאמר ולא אסרה תורה כו' וליה לא סבירא ליה וכה"ג אמר שמואל בפרק אלמנה ניזונת (כתובות דף צו.) דמציאת אלמנה לעצמה והיינו כאנשי יהודה כדמוכח התם ובפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף נד.) שמעינן ליה לשמואל שפוסק בהדיא דהלכה כאנשי גליל:

מאי טעמא דרבנן בריה היא - ובסוף פירקין (דף קב:) נמי אמרינן כי האי גוונא אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית אכל צפור טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא דאבר מן החי ועוף טמא חשיבא להו בריה וא"ת מאי שנא דאבר מן החי ועוף טמא וגיד ושרץ חשיבי טפי בריה מנבלה טהורה במיתתה בכזית ולא חשיבא בריה וכן טבל לא חשבי ליה רבנן בריה במכות (דף יז.) ויש לומר דהיינו טעמא דהני דכי אמר רחמנא לא תאכל גיד ולא תאכל עוף טמא וכן באבר מן החי כאילו פירש בין גדול ובין קטן דכולהו מיקרו גיד ועוף ובלבד שיהיו שלמים אבל נבלה חתיכה נמי משמע

נבלה וכן טבל דאי הוה כתיב אל תאכל חטה של טבל אז הוה חשיב בריה וכן משמע פרק שלישי דשבועות (דף כא:) דקאמר היכן מצינו באוכל כל שהו שחייב ופריך ולא והרי מפרש פירוש שבועה שלא אוכל כל שהוא ומשני מפרש נמי כבריה דמי משמע דטעמא דבריה הוי כאילו פירש הכתוב שלא תאכל בין גדול ובין קטן וא"ת דתנן בפרק אלו הן הלוקין (מכות יג.) כמה יאכל מן הטבל ויהיה חייב ר' שמעון אומר בכל שהוא וחכמים אומרים בכזית אמר להם ר"ש אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהוא שחייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה אמר להם אף חטה כברייתה ומסיק בגמרא דלר"ש כל שהוא למכות אפילו קמח ולדבריהם דרבנן קאמר אודו לי מיהת דחטה אחת כברייתה בכל שהוא ורבנן ברית נשמה חשיבא דחטה לא חשיבא והשתא קשה הרי גיד ואבר מן החי דחשיבי בריה אלמא לא תליא מילתא בנשמה ואפילו הוה נשמה בחטה לא חשיבא בריה כדפרישית דלא דמי למפרש דלא תאכל טבל כתיב ולא כתיב לא תאכל חטה של טבל ונראה לפרש דרבנן לדברי ר"ש קא מהדרי ליה לדידן אפילו הוה חטה נשמה לא חשיבי ליה בריה דלא דמי למפרש כדפרישית אלא לדידך דחשבת ליה בריה אלמא לית לך טעמא דמפרש מ"מ לא דמי לנמלה דלנמלה איכא נשמה וקשה היכן מצינו כזה שמשיבין טעם לדבריו והם עצמם אינם סוברין שיהיה הדבר תלוי בנשמה ויי"ל דכי האי גוונא אשכחן בפרק התערובת (זבחים עז.) דתניא אברי תמימים שנתערבו באברי בעלת מום ר' אליעזר אומר יקרבו ורואה אני את בשר בעלת מום כאילו הם עצים וחכ"א לא יקרבו וע"כ ר' אליעזר גופיה לית ליה האי טעמא דהא ברובע ונרבע מודה דלא יקרבו ולא קאמר רואה אני אותם כאילו הם עצים אלא עיקר טעמא כדמפרש בגמ' מום בם לא ירצו הא ע"י תערובות ירצו ולדבריהם דרבנן קאמר להו כדאמר התם ומיהו שם מיושב יותר דמתוך הברייתא אומר כן הגמרא אבל בפרק בתרא דמכות (דף יז.) מי דוחק הש"ס לומר דרבנן משיבין תשובה לר"ש לדבריו מה שאינן סוברין כיון דאינו לא במשנה ולא בברייתא וא"ת ור"ש דחשיב חטה בריה היאך תרומה עולה בק"א הא אמרינן לקמן (דף ק.) דבריה לא בטלה גבי גיד וכי תימא דהתם היינו טעמא דכשנולד נולד האיסור עמו כמו גיד ושרצים ואבר מן החי ועופות טמאים אבל תרומה מותר עד שימרח אכתי ערלה וכלאי הכרם לא ליבטלו. [וע"ע תוס' זבחים עב. ד"ה וליבטלו]:

דף צו:

ורבי יהודה אכילה כתיב ביה - וא"ת והרי נמלה ושאר שרצים דכתיב בהו אכילה ומחייב בכל שהוא כדתנן בפרק בתרא דמכות (דף יג.) ולא פליג ר' יהודה וי"ל דאכילה

דהתם איצטריך דאי איכא ד' או חמשה זיתים דחייב בחד זית אבל הכא אמרינן דלר' יהודה מאשר על הכף נפקא והכי אמרינן במעילה פרק קדשי מזבח (מעילה דף טז:) אכל שרצים לוקה עליו בכזית דאכילה כתיב בהו וא"ת דאמרינן באלו הן הלוקין (מכות טז:) ריסק תשעה נמלים ואחד חי והשלימו לכזית לוקה שש חמש משום בריה דשרץ ואחת משום נבלה למה לי שיהא חד חי דהויא בריה בלאו הכי נמי כיון שיש בהם כזית לוקה ה' משום שרץ כיון דאכילה כתיב ביה כדפרישית ואחד משום נבלה וי"ל דודאי אלאו דשרצים דכתיב בלשון אכילה לקי משום כזית שרץ אלא יש לאו דשרץ דלא כתיב בהו אכילה כגון אל תשקצו (ויקרא יא) והיא לא לקי אלא בחי משום בריה וא"ת ואכתי ל"ל חי אפילו מת נמי חשיב בריה כדאמרינן בס"פ (לקמן קב:) טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא וי"ל דלא נקט חי לאפוקי מת אלא פירוש חי שלם לאפוקי ריסק כדאמר גבי כלים שבירתן זו היא מיתתן וא"ת הא אמרינן בסוף פרקין (שם.) אבר מן החי צריך שיאכל כזית דאכילה כתיב ביה דלמא הא דכתיב ביה אכילה למימר דמחייב בכזית אע"ג דאית ביה ד' או ה' זיתים וי"ל דלעולם לא מחייב עד שיאכל אבר שלם דהיינו בשר גידים ועצמות מדלא אשכחן בס"פ (לקמן דף קג:) לריש לקיש דפטר חלקו מבפנים דמחייב אלא בגרומיתא זעירתא והיינו טעמא דלא תאכל הנפש עם הבשר דדרשינן מיניה (לקמן דף קב:) אבר מן החי דאסור משמע עד שיאכל אבר שלם:

דפשיט איסוריה בכוליה ירך - לשון איסוריה לא אתי שפיר דלא אסרינן אלא שעל הכף בלבד ובספר רבינו גרשום כתיב דמשיך בכוליה ירך ויש לישב לשון איסוריה דהכי קאמר דפשיט גיד של איסור בכוליה ירך:

אם יש בה בנ"ט הרי זו אסורה - לאו בגיד לחודיה משערינן דבכדי קליפה שסביביו מסייע לגיד לאסור דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו ולפירוש רבינו אפרים שמפרש דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה אלא בבשר בחלב אתי שפיר. משמע קצת דאין הרוטב מסייע לשאר חתיכות אם יש בהם לבטל הגיד אלא הירך לבדו מדלא קאמר אם יש בהן וברוטב בנותן טעם כו' והאי לפירוש הקונטרס ניחא דפירש פרק כל הבשר (לקמן דף קח.) גבי טיפת חלב כו' דקאמר בגמרא לא שנו אלא שניער וכסה אבל לא ניער וכסה חתיכה עצמה נעשה נבלה כו' ופירש בקונטרס דכי ניער הקדרה מוליך הוא הטפה בכל הקדרה ומסייע כל מה שבתוכה לבטל הטפה וכן כי כסה הקדרה עולות הרתיחות משוליה לפיה ומוליכות הטפה בכל הקדרה משמע שר"ל שאפילו החתיכה שנפלה הטפה עליה היא מקצתה בתוך הרוטב אי לא ניער וכסה אין מסייע הרוטב והחתיכות אחרות לבטלה ומיירי הכא בשלא ניער וכסה ולר"י נראה דכשהחתיכה שנפל

האיסור עליה היא מקצתה ברוטב לא בעינן ניער וכסה והתם איירי כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב דאז אין מתפשט אלא בניער וכסה והוה מצי למימר לא שנו אלא בחתיכה מקצתה ברוטב אלא מילתא דפסיקא ליה נקט כשניער וכסה דאז בכל ענין הרוטב מכסה כל החתיכות ואפילו היתה כולה חתיכה חוץ לרוטב והכא דקאמר אם יש בה בנ"ט היינו על ידי שלא היה בה עם הרוטב ששים לבטל טעם הגיד:

אבל נצלה קולף ואוכל עד שמגיע כו' - וא"ת מאי קמ"ל פשיטא דלא מצי למימר הוא הדין נצלה דא"כ למה לי נתבשל דמשעת מליחה נאסר דמליח הרי הוא כרותח דצלי כדאמר בסמוך ובלא מליחה אי אפשר לבשל דאין הבשר יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה וי"ל דקמ"ל דלא נאמר נתבשל דמתניתין היינו נצלה דאשכחן דקרי לצלייה בשול דכתיב (ד"ה ב' לה) ויבשלו (את) הפסח וכן הא דתנן (לקמן דף קט:) הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ובעי למידק מינה בריש כיצד צולין (פסחים עד:) דכבולעו כך פולטו אלמא לאחר בשולו דקתני היינו לאחר צלייתו דאי בקדרה הכל אסור אם אין פי קנה חוץ לקדרה:

עד שמגיע לגיד - לאו דווקא עד שמגיע לגיד ממש דהא צריך שיניח כדי קליפה סמוך לגיד ואפילו כדי נטילה צריך שיניח כדאמר בפרק כיצד צולין (פסחים דף עה:) נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ולא סגי בקליפה אם לא נחלק דשמא רוטב מתפשט יותר מגיד ומיהו לא אשכחן בשום מקום שיהא סגי לצלי בקליפה דלא מצינו קליפה נזכרת לענין צלי אלא בכיצד צולין (שם דף עו.) בחם לתוך צונן דשמואל אמר קולף דתתאה גבר אדמיקר ליה בלע ואפשר דרותח דצלי בלע טפי ולקמן בפרק כל הבשר (דף קיב.) דאמר רב ההוא בר גוזלא דנפל לגו כדא דכמכא דצלי בעי קליפה התם אפילו בצונן איירי ומשום דבר יונה רכיך טובא ובלע וגבי צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ואינו חושש ובלבד שלא יהיו נוגעות זו בזו ואמרינן (לקמן דף קז:) בגמרא וכי נוגעות זו בזו מאי הוי צונן וצונן הוא ומשני נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי לאו משום דצלי סגי ליה בקליפה אלא ה"ק נהי דקליפה לא בעי כמו בחם לתוך צונן הדחה מי לא בעי וכן הא דאמר לעיל בפ"ק (דף ח:) דלמ"ד בית השחיטה רותח קולף שאני התם דשמנונית שעל הסכין דבר מועט הוא כדאמרינן פרק כיצד צולין (פסחים דף עה:) סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו ואם של ישראל אם צלי הוא יקלוף את החיצון ומפרש אפילו למאן דאמר תתאה גבר שאני סיכה דמשהו עבדי ליה:

אפילו מריש אזנו - שרחוק מן החלב ולאו דווקא משום דראש הגדי למטה בשעה שצולין אותו בשפוד בתנור דכן דרך כדמשמע בריש כיצד צולין (פסחים עד.) שתוחבו לתוך

פיו עד בית נקובתו וצד העב של שפוד הופך למטה כדי שלא יפול ומידב דאיב החלב על הראש אלא אפילו היה הראש למעלה אסור דמפעפע חלב למעלה דהא צונן לתוך חם אסור למאן דאמר תתאה גבר ולא סגי בקליפה ומה שנהגו כשמולחים בשר הרבה ומניחין בגיגית ופעמים חתיכה אחת חציה לתוך הציר וחציה חוץ לציר וחותכין מה שבתוך הציר ומשליכין דאסור ומה שחוץ לציר מותר ולא אמרינן שיפעפע הדם למעלה ויאסור כל החתיכה כדאמר גבי חלב י"ל דאין דרכו של דם לפעפע אלא אדרבה אמרינן דדם משרק שריק כשנופל על הבשר ולא מיבלע דרך הליכתו כ"ש דלא מפעפע למעלה ואפילו יש שומן בבשר שבתוך הציר לא אמרינן דנעשה נבלה מחמת הדם וחוזר ואוסר מה שחוץ לציר דמפעפע לפי מה שמפרש הרב רבינו אפרים דלא שייך חתיכה עצמה נעשת נבלה אלא בבשר בחלב ובלאו הכי נמי כיון דלא אפשר האיסור להתפשט חוץ לציר שרי דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת את כל החתיכות אלא במקום שהאיסור מתפשט בכל החתיכה דומיא דטפת חלב תדע דבכל מקום שאנו אוסרין כדי קליפה אמאי אין אותו כדי קליפה חוזר ואוסר מה שאצלו ובענין זה יאסר הכל אלא היינו טעמא לפי שאין טעם האיסור עובר כלל יותר מכדי קליפה והרב רבי אליעזר ממי"ץ היה מחלק משום דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה במקצת חתיכה אלא בכל החתיכה ואין זה טעם ועוד תדע דאי לא תימא הכי אין לך בשר מותר לעולם דהא קיימא לן דכל הבשר הנמלח כששהה במלחו יום או יומים יש בו טעם מלח יותר ואפ"ה לא אמרינן דמלח שעל הבשר הנאסר מחמת הדם יחזור ויאסור את הבשר אלא צ"ל משום דאע"פ שנבלע בבשר טעם המלח טעם הדם שבמלח אין נבלע בו כלל:

דף צז.

שאני חלב דמפעפע - לכך אסור אפילו הראש והא דאמרינן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ותו לא היינו משום דרוטב אינו מפעפע כל כך דציר בעלמא הוא ולא שומן וא"ת אם כן במתניתין איכא שומן הגיד דמפעפע ואפילו נצלה נמי ליתסר כוליה ונראה לר"ת דשמנו של גיד אינו מפעפע והרב ר"מ מפרש כיון דשומן הגיד לא מיתסר אלא מדרבנן דגזרו ביה אטו הגיד כשאין הגיד אוסר גם בו לא החמירו ולפירושו למאי דקיימא לן (לקמן דף צט:) דאין בגידין בנ"ט אפילו נתבשל לא אוסר כמו שאין הגיד אוסר ורבינא דאסר בסמוך גבי הנהו אטמהתא צ"ל דסבר דיש בגידין בנ"ט כתנא דמתניתין:

ההוא כחוש הוה - מפרש ר"ת כחוש הוה ולכך שרי דחלב כחוש אינו מפעפע ועי"ל כחוש הוה ויש בו מעט חלב ובטל בששים:

כוליא בחלבא הוה ושריא - לפי שהיה הקרום מפסיק ונראה שצריך להסיר מן הכוליא כדי קליפה לפי שהקרום עצמו מובלע מן החלב כדאמרינן לעיל (דף צג.) תלתא קרמי הוה וא"ת ליתסר כוליא משום דמפעפע בה לובן כוליא דרבי יוחנן גופיה אסר לעיל (דף צב:) לובן כוליא כדאמרינן דממרט ליה וי"ל כיון דלא אסור אלא מדרבנן אינו אוסר את הכוליא:

אבל בשר בחלב מאן טעים ליה - והא דלא פריך אמתניתין (לעיל דף צו:) דירך שנתבשל בה גיד הנשה מאן טעים ליה משום דמשערינן ליה כבשר בלפת אבל קשה דאמתני' דפרק כל הבשר (לקמן דף קח.) דטפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בה בנ"ט וכו' הוה מצי למפרך וכן אמתני' דפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עג.) יין במים ומים ביין בנ"ט וי"ל דהתם קל לשער בס' אבל הכא אין קל לשער מה שבלוע בקדרה אלא על ידי טעימה אי נמי דמשמע ליה דהך ברייתא על ידי טעימה איירי דומיא דתרומה דטעם לה כהן:

סמכינן אקפילא - אע"ג דעובד כוכבים הוא כיון דקפילא הוא לא משקר שלא יפסיד אומנתו:

אמר רבא כו' ואמור רבנן בס' - לקמן בפ' כל הבשר פסק הקונטרס כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל מדקם ליה רבי בשיטתיה דקאמר נראין דברי רבי יהודה ורב ושמואל נמי דאמרי תרוייהו כל איסורים שבתורה במינו במשהו ותניא כוותייהו במסכת עבודה זרה בפרק בתרא (דף עג.) ואע"ג דאיפליגו עלייהו רבי יוחנן ור"ל התם ותניא נמי כוותייהו שמעינן נמי לאביי ורבא דבתראי הוו דקמו כרב ושמואל דאיתמר חלא לגו חמרא כו' במסכת עבודה זרה פרק בתרא (דף סו.) ובמסכת פסחים (דף ל.) נמי פסיק רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו כרב וטעמא דרב מפרש התם דרב לטעמיה דאמר כל איסורין שבתורה במינו במשהו ושלא במינו גזר רב אטו במינו בחמץ משום דלא בדילי אינשי מיניה ואתו לזלזולי ביה עד כאן לשון הקונטרס ור"ת אומר דכל זה אינו ראיה דאין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי ולא כרב ושמואל דהלכה כרבי יוחנן לגבי רב כדאמר ברישׁ ביצה (דף ד:) וגבי שמואל כדאמר במי שהוציאוהו (ערובין מז:) ורבי יהושע בן לוי נמי אית ליה לקמן (צח.) בשמעתין דמין במינו נמי בטיל דיליף מזרוע בשלה דהוי מין במינו ורבי יהושע בן לוי בר סמכא הוא והלכה כמותו בכל מקום ואפילו לגבי ר' יוחנן כדמשמע בפרק בתרא דמגילה (דף כז.) דאמר רב פפי משמיה

דרבא מבי כנישתא לבי רבנן שרי מבי רבנן לבי כנישתא אסור ורב פפא משמיה דרבא אמר איפכא וקאמר התם כוותיה דרב פפי מסתברא דאמר רבי יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ואע"ג דרבי יוחנן פליג עליה כדאיתא התם מייתי ראיה מר' יהושע בן לוי ומיהו ר"ת בעצמו היה דוחה דהא דפליג רבי יוחנן התם דקאמר את הבית הגדול בית שמגדלין בו תפלה אף שמגדלין בו תפלה קאמר להכי מייתי מרבי יהושע בן לוי דלרב פפא דאמר איפכא לא הוי לא כרבי יהושע בן לוי ולא כרבי יוחנן ומ"מ יש ראיה דבסדר תנאים ואמוראים פוסק הלכה כרבי יהושע בן לוי בכל מקום וההיא דחמרא לגו חלא וחמרא חדתא בעינבי אומר ר"ת דאיכא לאוקומי בטבל ויין נסך דמודי בהו רבי יוחנן כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף עג:) תדע דהא רבא גופיה אית ליה הכא דמין במינו דליכא למיקם אטעמיה בס' ורבינו אפרים היה דוחה דהכא איירי בחמרא חדתא בעינבי וקרי ליה מין במינו לפי שטעמם שוה ויש להם דין מין בשאינו מינו דהא רבא אזיל בפרק בתרא דמסכת ע"ז בתר שמא ואין נראה לומר כן דכיון דאזל בתר שמא לא היה קורא אותו מין במינו ובהקומץ רבה (מנחות כג.) נמי קאמר רבא קסבר רבי יהודה כל מין ומינו ודבר אחר כו' מכלל דרבא גופיה לא סבירא ליה הכי ובפרק כל שעה (פסחים דף ל.) דאמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו כרב לא גרס ר"ת במשהו כרב וכן משמע בה"ג שלא היה כתוב בספרים כרב שכתב שם מדלא יהיב רבא שיעורא למילתיה ש"מ דאסור במשהו כרב ועל פי ה"ג מוגה בספרים אלא גרסינן אסור פי' בנותן טעם כרבי יוחנן דהתם ושם מפורש אמאי לא פסיק בהדיא כר' יוחנן וכן פסק בשאלתות דרב אחאי דרבא כרבי יוחנן ומ"מ לא היה ר"ת פוסק הלכה למעשה לחמץ בפסח וכשהיו מוצאין חטה בתרנגולת רותחת בפסח היה מצריך להשהותה עד אחר הפסח ואור"ת דאע"ג דתנן באהלות (פי"א מ"ז) בעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף דברי ר"ש אפי' ילפינן איסור מטומאה דחשיב כמעוכל הא פליג התם ר' יהודה בן בתירא וקאמר בעופות ובדגים מעת לעת ובשל תורה הלך אחר המחמיר ואפי' גרס במשהו כרב דילמא שאני חמץ דחמיר טפי דעובר בבל יראה ולא בדילי מיניה ואע"ג דקא מפרש התם טעמא דקאמר רב לטעמיה כו' רבא פסיק כרב ולא מטעמיה וטעמיה דרב משום דסבר בעלמא דמין במינו במשהו וגזרינן בפסח שלא במינו אטו מינו אבל לרבא אע"ג דבכל איסורין הוי בנותן טעם אפי' במינו מחמיר לאסור בפסח במשהו אפי' שלא במינו ועוד דבספרים ישנים לא גרסינן רב לטעמיה אלא ה"ג והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה שלא במינו בנותן טעם ומשני רב גזר בחמץ שלא במינו אטו מינו והא דלא חשיב חמץ בפסח בהדי טבל ויין נסך בברייתא דמסייע לרבי יוחנן

משום דטבל ויין נסך הוי שלא במינו בנותן טעם וחמץ אפי' שלא במינו במשהו ואף רבי יהודה גאון פסק דוקא בחמץ קאי רבא כרב אבל בשאר איסורין הילכתא כרבי יוחנן ור"ל ועוד הביא ר"ת ראיה דבפרק התערובת (זבחים עט:) בשמעתא דחרצן סבר רבי אליעזר בן יעקב דמין במינו בטל ומשנת ראב"י קב ונקי וסתמא דגמרא נמי קאמר הכי בשלהי ביצה (דף לח:) גבי ר' אבא דאמר מי שנתערב לו קב חיטים כו' דקאמר שפיר עבידו דאחיכו עליה דמ"ש חיטים בשעורין דלא דמין בשאינו מינו בטיל חיטין בחיטין נמי נהי דלר' יהודה לא בטיל לרבנן מיבטל בטיל משמע דהכי הלכתא ולהכי אחיכו עליה אע"ג דר' יהודה מיירי התם מכלל דרישא רבנן מ"מ רבנן התם לא איירי במין במינו ובה"ג של אספמיא פוסק דחתיכה בחתיכות בנ"ט ומילתא דרבא דאמור רבנן בס' אייתו לפסק הלכה ובקונטרס גופיה פסק בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סו.) גבי פלוגתא דאביי ורבא דהלכתא כר' יוחנן דסבר בנותן טעם ויין נסך דקאמר התם במשהו אומר ר"ת דדוקא ביין שנתנסך לפני עבודת כוכבים דהא אמתניתין דיין ביין ומים במים קאי ומים במים אי אפשר להיות אלא בנתנסך ובתשובת הגאונים [בכתב יד] רבינו יוסף ט"ע מצא ר"ת יין נסך שנתנסך לפני עבודת כוכבים אסור בהנאה ואינו בטל אפילו באלף כמו ששנינו ואלו אסורין ואיסורן בכל שהוא וכו' מכלל דסתם יינם ושאר איסורין חוץ מטבל ויין נסך בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם וקשה מתוספתא דקתני אגרדמין עובד כוכבים שטעם מן הכוס והחזיר לחבית אסור קדח במינקת ונפלה ממנו טיפה אסור מפני שטיפת יין אסורה ואוסרת בכל שהוא משמע דסתם יינם אוסר בכל שהוא וי"ל דאתיא כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל וההיא דקנישקנין דקדים ופסיק עובד כוכבים אסור בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עב:) אע"ג דלא מיתסר אלא טיפה הנוגעת בפיו דקסבר נצוק אינו חבור מדשרי בקדים ופסק ישראל יש לפרש דהאי אסור דקאמר היינו דאסור לכתחלה לעשות דאין מבטלין איסור לכתחלה אי נמי למ"ד מין במינו בכל שהוא קאמר דאסור:

דף צז:

איכא דאמרי בקדרה עצמה - תימה אם שיעור עובי הקדרה כחמשים זיתים ונתן בה מים כשיעור עשרה זיתים ובשל באותן המים כזית חלב היאך יתבטל אותו כזית חלב במים הא פשיטא שיש במים טעם חלב ונראה לפרש דהכא מיירי כגון דליתיה לאיסורא בעיניה דנבלע בה בקדרה כזית חלב והיא היתה כבר בלועה מהיתר ואח"כ חזר ובשל היתר דמשערינן בקדרה עצמה לבטל האיסור שנבלע בה:

כל איסורין שבתורה משערינן אותן כאילו הן בצל וקפלוט - מדלא נקט כבשר בלפת כדקתני במתניתין (לעיל דף צו:) גבי גיד הנשה משמע דאין שיעורן שוה דגיד לא יהיב טעמא כולי האי הוא דמשערינן כבשר בלפת אבל שאר איסורים דיהבי טעמא טפי משערינן בבצל וקפלוט ומדאמר רב נחמן גיד בששים משמע דבשר בלפת הוה שיעורה בששים ולפי זה פליג רבי יוחנן אדרבא דלעיל דאמר כל איסורין שבתורה בששים וכרבא קיי"ל דהוא בתרא וכן פסקינן בפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף סט.) גבי עכברא בשיכרא:

וכחל מן המנין - וא"ת כיון דכחל עצמו אסור כדאמרינן בסמוך א"כ נימא חתיכה עצמה נעשה נבלה וליבעי ששים לבד מכחל וי"ל דהאי דאסור לאו משום שיהא טעם חלב בכחל יותר מבשאר בשר אלא לפי שיש בו גומות והחלב כנוס לתוכו ויש באותו חלב טעם בשר ואי אפשר להפרישו מן הכחל מאחר שנתבשל דתו לא מהניא ליה קריעה וא"ת ומה טעם הכחל עצמו אסור והלא כל החלב הכנוס לתוכו בגומות נפלט לחוץ ונתפשט ונפלט בשוה לכל החתיכות כדאמר דמשערינן בכוליה ופריך נמי אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור משמע דפשיטא ליה שיוצא כולו כמו שאפרש בסמוך וי"ל לפי שמתחלת בשולו קודם שיצא החלב לגמרי נאסר החלב שבכחל מפני טעם הבשר שבו ואז לא היה יכול לצאת בקריעה הילכך אף לאחר שנגמר בישולו שכבר יצא כולו תו לא לישתרי דאפשר לסוחטו אסור ואפילו למ"ד אפשר לסוחטו מותר הכא גזרינן שמא יאכלנו קודם שיצא כולו ואע"ג דגבי בישרא דאסמיק (לעיל דף צג:) שרינן כי שפדיה בשפודא לבתר שנצלה לגמרי ולא גזרינן דלמא אתי למיכל קודם גמר צלייתו שאני התם שדרך הדם לצאת על ידי מליחה וצלייה ולכך צולהו כדי להוציא דמו גם לבסוף פירש כל הדם לגמרי ונופל לחוץ אבל הכא כשיצא נמי כל החלב מ"מ נשאר הוא בקדרה אלא שמתבטל ואי שריא לבסוף אתי למיכליניה קודם:

וכחל עצמו אסור - יש ספרים דגרסי אסור היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשר וא"ת כי בשיל ליה נמי לחודיה ליתסר משום טעם בשר הכחל שבחלב שבגומות וי"ל משום לישנא קמא דרב בפ' כל הבשר (לקמן דף קט:) דאמר לא קרעו אינו עובר עליו ומותר לכך צריך להעמיד כשנתבשל עם הבשר:

אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור - דכיון דבכוליה משערינן א"כ נפיק כוליה אבל אי במה דנפיק מיניה משערינן א"ש דאוסר קדרה אחרת דלא נפיק כוליה וא"ת ודלמא הא דמשערינן בכוליה משום דמספקא לן אי נפיק כוליה ולכך נפל לקדרה אחרת אוסר משום דדלמא לא נפיק כוליה וי"ל דזה פשוט לו ואין ספק בדבר וידוע היה להם אם יוצא כולו או מקצתו ועוד דמספק לא היה אוסר קדרה אחרת כיון דחלב שחוטה דרבנן

ועוד נראה לפרש דאלא מעתה קאי אהא דאמר וכחל מן המנין אלמא לא חשבינן ליה חתיכה דאיסורא ולא אסיר אלא משום חלב הכנוס בגומות שבתוכו וא"כ נפל לקדרה אחרת לא יאסור דכל מה שסופו לצאת מן החלב יצא בקדרה ראשונה:

נפל לקדרה אחרת אל יאסור - הא לא פריך הוא גופיה לא ליתסר כדפי' לעיל:

ביצה בס' - וה"ה בשאר איסורין וביצה איצטריך ליה משום דאיכא ביצה טמאה דלא אסרה כדאמרי אינשי דמיא בעלמא הוא:

דף צח.

בביצת אפרוח - וה"ה בשאר בנמצא בה דם דשדא תיכלא בכולה ונראה דטמאה שהיא קלופה אפשר דאסורה ובירושלמי גבי גיעולי ביצים משמע דיש חילוק בין קלופות לשאין קלופות ושמא לענין זה נמי יש חילוק והא דלא משני הכא הא בקלופה הא בשאינה קלופה משום דסתם ביצים מבשלים אותן בקליפתן:

פירושי קא מפרש - הכא לא פריך א"ה אסורות אסורות למה לי וכן בכמה דוכתין ובכמה דוכתין פריך:

דנפל בדיקולא דבשרא - בערוך חברו בהדי היא ניימא ודיקולא שפיל פירוש קלתא וכתוב בתשובת הגאונים דהכי קאמר דנפל ליורה גדולה שיש בה שיעור דיקולא וקשה כיון דלאו לדיקולא נפל מאי קאמר סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלעה דיקולא ובקונטרס פירש דיקולא קלחת וקלחת הוא כלי שמבשלין בה בשר כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב עד.) כל שלשים יום מהפך להם גיהנם כבשר בקלחת ואפשר דקרי ליה דיקולא משום הרתיחות שעולות בתוכו שנקראים דקולי כדאמר פרק כל שעה (פסחים דף לט:) אמר רב יוסף לא ליחלט איניש תרתי חיטי בהדי הדדי דילמא אזל חדא בצדי דחברתה ולא סליק ליה דיקולא דמיא מד' רוחתא:

ואיבעיא להו בששים ואחד כו' - ומדלא פירש בהדיא בששים והיא מותרת ליכא למיפשט מידי דשמא רבי יהושע בן לוי עצמו הוא מסופק ומיהו קשה דלקמן קאמר רבי יהושע בן לוי כל איסורין שבתורה בששים משמע בששים של היתר כמו גיד בששים ואין גיד מן המנין ויש לומר דהתם משמיה דבר קפרא קאמר לה אבל הכא מדקאמר בששים אסור משמע שפיר דבששים של היתר נמי אסור להכי אית לן למימר דלדידיה הוה מספקא ליה:

כל איסורין שבתורה בששים - פירש בקונטרס דאף כי לא יהיב טעמא בעי ששים ואין נראה ומה שהביא ראיה מלקמן אפרש לקמן בעזרת הש"י:

דף צח:

אין בשלה אלא שלימה - פירש בקונטרס דלא נתפרש באיזה לשון ונראה לפרש דמשמע בשלה כמו בשל לה למ"ד דגושה ומפיק ה"א כמו שיש לה כלומר כמו שהיא:

דכולי עלמא בהדי איל מבשל לה - דאין מקרא יוצא מידי פשוטו אבל לאיכא דאמרי דבקדרה אחרת מבשל לה לתנא קמא מוציא אותו מידי פשוטו:

מר סבר מחתך לה והדר מבשל לה - פירש בקונטרס דהיינו ת"ק ושלימה דקאמר היינו דאין מחתכין לחתיכות והשתא לא הוי מר סבר קמא ללישנא קמא כמ"ס קמא דאיכא דאמרי דהוי ר"ש ונראה לפרש מר סבר מחתך לה והדר מבשל לה היינו ר"ש בן יוחאי אבל ת"ק סבר דמבשל והדר מחתך והיינו שלימה דקאמר שתהא מחוברת לאחר בישול והשתא הוי מר סבר קמא ר"ש בן יוחאי כמו לאידך לישנא ומיהו ללישנא בתרא צריך לומר שלימה היינו שלא יחתכנה חתיכות:

ומאן דאמר בששים סבר בשר ועצמות כו' - לאו דרשא גמורה היא למילף מינה לענין מין בשאינו מינו דטעם כעיקר דאורייתא דהכא מין במינו הוא דמדאורייתא בטילה ברובא אלא בששים ומאה קבלה היתה בידם ואסמכוה אהאי קרא ומכל מקום פריך שפיר מהא דתניא זהו היתר הבא מכלל איסור דמשמע שיש כאן היתר דבעלמא אסור כיוצא בו:

לאו למעוטי כל איסורין שבתורה - וא"ת ומאי קושיא דילמא היינו דוקא לענין שאין מבטלין איסור לכתחילה והכא שרי וי"ל דלשון זהו היתר הבא מכלל איסור משמע מכלל דבר האסור לאכילה:

מאי חזית דגמרינן מהא כו' - ואף על גב דלחומרא מקשינן כיון דאיכא לאוקומי קרא דדם הפר בעולין כרבנן בהקומץ רבה (מנחות דף כב:) אית לן למילף מזרוע בשלה אע"ג דלקולא וכן בסמוך פריך דאדרבה ניגמר מהכא לקולא דאיכא לאוקומי קרא דחטאת ודמשרת להיתר מצטרף לאיסור וצריכי כדאמר בפרק שלשה מינין (נזיר דף לז:):

לחומרא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל - וא"ת הא תינח במינו אבל בשאינו מינו לא בטיל דטעם כעיקר דאורייתא וי"ל דלאו דרשא גמורה היא כדפרישית ולענין מין במינו גמרינן לחומרא ובשאינו מינו קים להו דביותר מששים למר ומאה למר פוסק הטעם ואסמכינהו נמי אהאי קרא ועוד דזימנין פוסק בפחות מששים או ממאה א"כ הא דילפינן לאסור עד ששים ומאה חומרא בעלמא הוא:

רבא אמר לא נצרכא אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור - פירש בקונטרס דזהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר ילפינן מיניה למאה וששים דמדאורייתא בטלי ברוב

וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטל אלא במאה וששים משמע דר"ל דטעם כעיקר דקאמר לאו לטעם גמור הוא דהא בטיל במאה וששים אלא טעם כל דהו קאמר וגם צ"ל דכה"ג אסור בקדשים ואע"ג דלא הוי אלא משהו וכי פריך וליגמר מיניה היינו דלישתרו אף בשר קדשים בק' וס' כזרוע בשלה והשתא תימה כיון דהכא לא איירי בטעם גמור אלא בכל שהוא מי דחקו לפרש דרבא אית ליה טעם כעיקר בחולין לאו דאורייתא כיון דהכא לא איירי בטעם גמור אלא בכל שהוא כדפרישית ועוד תימה דעל כרחיך אין כל שהוא אוסר בקדשים דלא אסר במשהו אלא עולין דוקא לרבנן ומין במינו לר' יהודה כדאמרינן בהדיא בהקומץ רבה (מנחות דף כב. כג.) וכן בפ' התערובת (זבחים עח.) אמר ר"ל הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור וקאמר שמע מינה נותן טעם ברוב לאו דאורייתא אלמא משמע דאפילו כדי נתינת טעם לא אסר במינו וזרוע בשלה וחטאת דשמעתין במינו עסקינן ועוד אמר בהקומץ רבה (מנחות דף כג:) שתי מנחות שנקמצו ונתערבו דבטל ברוב לרבנן דאמרי מין במינו בטיל אלמא אין כל שהוא אוסר בקדשים וכן בכמה דוכתין ונראה לפרש דהכא איירי בטעם גמור דבקדשים אסור מקרא דחטאת והוא הדין דבחולין אסור מקרא דמשרת אלא נקט קדשים משום דבזרוע בשלה דהוי קדשים קאי והכא שרי דפעמים שהזרוע ומקצת מן האיל היו חוץ לרוטב ונותן הזרוע טעם במה שחוץ וזימנין נמי שיש משמנונית הזרוע הרבה על אותו מקצת עד שלא יהא רוב באותו מקצת לבטלו ובכל ענין שיבשל התיר הכתוב ורבא לא פליג אר' יוחנן דמשרת אתא לטעם כעיקר ודרשה גמורה היא ולא אסמכתא דמדר"ע נשמע לרבנן דדריש לה להיתר מצטרף לאיסור דלקי והוא הדין דלרבנן דמוקי לה לטעם כעיקר נמי לקי והא דאמר אביי בפרק כל הבשר (לקמן דף קח.) ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי דרבנן מבשר בחלב מאי טעמא לא גמרינן להו דחדוש הוא אי חדוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם נמי אמר לך רבא דרך בישול אסרה תורה פירוש לעולם דרבנן התם דיחוי בעלמא הוא כלומר מהכא לא תידוק ובפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סז.) דאמר רבי יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו והיינו במינו דמדאורייתא ברובא בטל וטעמו וממשו דקאמר התם דלוקין כגון שהאיסור בעין ומכירו וכי קתני טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ה"ה אפילו טעמו וממשו אם אין מכירו אלא מילתא דפסיקא נקט בכל ענין אי נמי נקט ולא ממשו לרבותא דאפ"ה אסור ועוד י"ל דהתם איירי בשלא במינו והיכא דאיכא כזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו וממשו והיכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו ולא ממשו והרב רבי יוסף מאורליינ"ש היה מפרש דאע"ג דטעם כעיקר דאורייתא לא לקי אטעם אפי' שלא במינו דרבי יוחנן סבר לה כר"ע

דיליף טעם כעיקר מגיעולי עובדי כוכבים וליכא אלא עשה דתעבירו באש דמצריך ליבון והגעלה ור"ת השיב לו דאית לן למימר דאהדרינהו לאיסוריה כדאמרי' בהלוקח עובר פרתו (בכורות טו:) דתנן הגוזז והעובד פי' בפסולי המוקדשין סופג את הארבעים ואע"ג דלא נפקא לן אלא מתזבח ולא גיזה אלא היינו טעמא משום דאהדריה לאיסוריה דלא תעבוד ולא תגוז מיהו לא דמי כל כך דהתם משמע ודאי דאהדריה והכי קאמר תזבח זביחה התרתי לך בקדשים שהוממו ולא גיזה והא דקאמר בירושלמי דערלה בפ' שני אמר ר' יוחנן כל נותני טעם אין לוקין עליהם חוץ מנותן טעם דנזיר י"ל דבהיתר מצטרף לאיסור איירי דהכי איתא בהדיא בפ' ואלו עוברין (פסחים דף מג:) ובפרק שלשה מינין (נזיר לה:) אמר ר' אבהו א"ר יוחנן כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר וקרי ליה בירושלמי נותן טעם וא"ת אם טעם כעיקר דאורייתא מאי פריך בפ' אלו עוברין ובפ' שלשה מינין גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאין כו' ופריך מיניה ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר והשתא כי נמי אמרינן כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא תקשה ליה אמאי אמר שאני אומר כיון דטעם כעיקר דאורייתא וי"ל דהתם איירי במינו וכן משמע בסוף הערל (יבמות פב:) דמוקי לה ר"ל והוא שרבו חולין על התרומה ומין שלא במינו לא שייך רבוי וא"ת ואי במינו כיון דרבו בטלי להו ברובא אפי' איכא כזית בכדי אכילת פרס וי"ל דמ"מ פריך דאי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא יש לנו להחמיר אף במינו ולית לן למימר שאני אומר כיון דלקי בשאינו מינו ומיהו קשה דסוגיא דאלו עוברין (פסחים דף מג:) ודפרק שלשה מינין (נזיר דף לה:) אליבא דר' יוחנן ור' יוחנן מוקי לה בהערל (יבמות דף פב.) אע"ג דלא רבו וא"כ כי נמי כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא תקשי ליה אמאי אמרינן שאני אומר דכיון דלא רבו ספיקא דאורייתא היא וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך וכי האי גוונא יש בכמה דוכתי:

דף צט.

גלי רחמנא גבי חטאת כו' - הקשה ר"ת דהאי קרא דחטאת מייתי הכא לטעם כעיקר ובפ' אלו עוברין (פסחים דף מה.) מוקי להיתר מצטרף לאיסור לכ"ע וטעם כעיקר מפיק ליה ממשרת ולר"ע מגיעולי עובדי כוכבים לכך נראה לר"ת דגרסינן הכא לא נצרכא אלא להיתר מצטרף לאיסור דבכל ענין התיר הכתוב ואפילו יש חצי זית בעין משמנונית של זרוע על חתיכת האיל שחוץ לרוטב ומיהו א"צ להגיה הספרים דאיכא למימר דנקט הדרשה הפשוטה דאי לאו קרא דמשרת ודגיעולי עובדי כוכבים דאתו לטעם כעיקר

הוה מוקמי קרא דחטאת לטעם כעיקר ולא להיתר מצטרף לאיסור וכי האי גוונא איכא בכמה דוכתין ועוד י"ל דסוגיא דהכא אתיא כי סוגיא דנזיר פ' שלשה מינין (נזיר דף לז:) דגרסינן התם ורבנן תיפוק להו דהיתר מצטרף לאיסור מחטאת ומשני התם נמי לטעם כעיקר הוא דאתא ואע"ג דמשרת נמי אתי לטעם כעיקר מצרך צריכי דאי כתב רחמנא חטאת הוה אמינא נזיר לא אתי מיניה דנזיר מקדשים לא ילפינן ואי כתב רחמנא נזיר הוה אמינא חטאת מנזיר לא ילפינן דחמיר איסורו דאפי' חרצן אסיר ליה:

תאכל כחמור שבה - רבינו חננאל גריס תאכל כחמור שבהן משמע דאיכא חומרא בשלמים דליכא בחטאת כגון שבשל שלמים דאתמול בקדירה דחטאת דהיום דרמינן עלייהו חומרא דחטאת לאסור לזרים לנשים ולעבדים וחומרא דשלמים שאין נאכלין אלא עד הלילה וחטאת של היום זמן אכילתה עד למחר:

לא נצרכא אלא למקום חתך - דבעלמא אסור כגון שהוציא העובר את ידו לחוץ דנפקא לן בפ' בהמה המקשה (לעיל דף סח:) דמקום חתך אסור מדאצטריך פרסה החזיר אכול מקום חתך מכלל דאי לא החזירה אסור ונראה דשאר קדשים כגון חזה ושוק ואימורין שרי נמי מקום חתך שלהם דהא לא אשכחן קרא בזרוע בשלה יותר מבשאר קדשים ואי ילפי בהו מעובר דאסור מקום חתך בזרוע בשלה נמי ליתסר אלא בכולן לא אסר הכתוב מקום חתך דזרוע בשלה וחזה ושוק ואימורים צוה הכתוב להסיר ולא מקום חתך והא דקאמר הכא דבעלמא אסור היינו באבר שיצא לחוץ והכא שרי בכל הקדשים ולכך לא פריך הכא מאי חזית דגמרת כו' כדפריך אאינך:

אין בהם בנותן טעם אע"פ שאין בהן כדי להעלות מותר - פי' בקונטרס וכי בעינן מאה ואחד היינו היכא דאיסור בעיניה אבל הכא דליתיה בעיניה לא בעינן מאה ואחד אלמא צ"ל לפירושו דהכא מיירי כגון שהסיר הגריסים מתוך העדשים דאז אי אפשר להסירם שאינו מכירן ואיכא ממשות האיסור היה צריך מאה ואחד וקשה לפירושו אמאי נקט רישא שאור של חטים שנפל לתוך עיסה של חטין דהוי מין במינו אפי' בשלא במינו נמי בעינן מאה ואחד היכא דאיתיה לאיסור בעיניה וי"ל דנקט מין במינו דאפילו הסיר אחרי כן השאור בעינן מאה ואחד לבטל אבל שלא במינו לא בעינן ונראה דא"צ לדחוק כן דשאינו מינו בטל בששים כשאר איסורין אפילו איתיה לאיסורא בעיניה כיון דאינו מכירו ובמינו הוא דבעינן מאה ואחד דהא דדרשינן בספרי את מקדשו ממנו שנפל לתוכו הרי הוא מקדשו במינו כתיב:

אלא במאי לאו בששים - וא"ת הא דבטל הכא בששים היינו דטעמיה כהן ואפי' בפחות היה בטל אי טעמיה כהן ואין נותן טעם ולא כמו שפירש בקונטרס לעיל אבל בסתמא

בעינן מאה ואחד לבטלה דהא רישא נמי דקתני אם יש בהן בנותן טעם אסור אפי' יש בהן להעלות במאה ואחד על כרחך איירי בטעמיה כהן וי"ל דממשנה יתירה דייק דבסיפא הוה ליה למיתני אין בהן בנותן טעם מותר ותו לא ושפיר ידעינן דאבין יש לו להעלות במאה ואחד ובין אין לו להעלות במאה ואחד דארישא קאי אלא להכי הדר תנא לאשמועינן דבבציר ממאה ואחד יש שיעור לבטל נתינת טעם:

דף צט:

לא במאה - פי' בקונטרס והכי קאמר אין בהן להעלות בק"א של היתר אלא מאה של היתר לבד האיסור מותר ופריך והא מדרישא מין במינו שאתה הולך בו כל שעה להחמיר אפ"ה בטיל במאה כי ליכא נותן טעם דקתני אין בהן להעלות כו' בין אין בו כדי להחמיץ אסור וס"ד מאה ואחד בהדי איסור קאמר אלמא במאה בטיל מכלל דסיפא בששים דחילוק זה ביניהם דזה אינו צריך ק"א כשאין נותן טעם וזה צריך וזה הפירוש דחוק מאד דמאי ס"ד דמסדר הש"ס שיהא לשון המשנה משונה סיפא מרישא דכיון שפירש ק"א דסיפא היינו מאה ואחד של היתר למה לא יהיה מאה ואחד דרישא דמין במינו מאה ואחד של היתר כמו שמתרץ לבסוף ולא היה לו לטעות בכך ועוד דפריך במאה ואחד אמאי לא בטיל מי דחקו להצריך מאה ואחד של היתר ונראה דמשום האי פירכא דחקו בקונטרס לפרש בק"א של היתר מדפריך עליה כיון דמוקמת בק"א של היתר אמאי לא בטיל ונראה לפרש לא במאה כלומר מאה עם האיסור והמקשה סלקא דעתיה דמאה בלא איסור קאמר לכך פריך מדרישא בק"א ואין להעלות בק"א אסור היינו במאה של היתר וחד של איסור כמו בכל דוכתין דתרומה עולה בק"א היינו עם האיסור כדדרשינן ממנו שנפל בתוכו הרי הוא מקדשו הוי סיפא בששים דאי בק"א מאי חומרא במין במינו ממין בשאינו מינו דתרוייהו בק"א של היתר בטלי בפחות לא בטלי ומשני דרישא בעי' ק"א עם האיסור וסיפא מאה עם האיסור ואין בו להעלות בק"א דרישא וסיפא הוי פירושו ק"א עם האיסור והא דפריך וכי יש בו להחמיץ בק"א אמאי לא בטלי מילתא באפי נפשה היא ולאו אמאי דמשני קאי ומשום דחמוץ אין בו נתינת טעם גמור כשאר נתינת טעם קשיא ליה אמאי לא בטיל בק"א דלא הוי אלא כמו העמדה דחלב בעלמא דתנן בפרק כל הבשר (לקמן דף קטז.) המעמיד בעור הקבה אם יש בה בנותן טעם אסורה משמע הא ליכא נותן טעם שרי אע"פ שהעמיד החלב משום דהעמדה לא חשיבא טעמא והוא הדין חימוץ ומשני שאור שאני דחמוצו קשה:

והאמר רבי יהודה מין במינו לא בטיל - הקשה ר"ת לישני הא דידיה הא דרביה משמיה דרבן גמליאל כדמשני בפ' התערובות (זבחים עט.) וי"ל דהכא אית ליה שינויא אחריתי וא"ת והלא סתם ציר יש בו מים כדאמרינן בהלוקח בהמה (בכורות כב.) הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים והוא טהור וא"כ אמרת סלק את מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ומבטלו וי"ל דהכא מיירי בציר שאין בו מים דקתני רישא דג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל עשרה זוזים ביהודה שהוא חמש זוזים בגליל דג טמא צירו אסור פי' דג טמא צירו אסור ובגרב עצמו של דגים אין נותן מים פן יתקלקלו הדגים אי נמי י"ל מדקאמר שיעורו קרוב למאתים אלמא כל המאתים מבטלים הרביעית דאי לא בטלי ליה אלא המים לחודייהו א"כ לא הוו קרוב למאתים:

שאני ציר דזיעה בעלמא הוא - פי' לא אסור אלא מדרבנן ומיהו ציר שרצים אסור דאורייתא דתניא בהעור והרוטב (לקמן קכ.) הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן ודרשא גמורה היא דהא קאמר התם וצריכי דאי כתב שרצים כו' ובפ"ק דבכורות (דף ו:) דפריך טעמא דכתב רחמנא גמל גמל ולר"ש את הגמל הא לאו הכי הוה אמינא חלב בהמה טמאה שרי והתניא הטמאים לאסור צירן ורוטבן כו' אע"ג דבתורת כהנים דריש נמי גבי דגים שקץ לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן אסמכתא בעלמא היא והא דפריך פרק כל הבשר (לקמן דף קיב:) לרב דאסר בשר שחוטה דאימלח עם בשר טרפה מהטמאים לאסור צירן ופריך ליה מדג טהור שמלחו עם דג טמא מותר פריך שפיר מדג אבשר דהא לכל הפחות צירו אסור מדרבנן אלא ש"מ דהא דשרי הכא בשמלחן זה עם זה משום דלא בלע הוא וקצת תימה כיון דצריך קרא בשרץ ובבהמה טמאה נמי דריש ליה בת"כ מדכתיב טמאים הם לכם ודגים דליכא קרא לא אסיר מדאורייתא היכי מייתי רבא התם ראיה מהטמאים לאסור ציר של טרפה:

בראשי לפתות - פי' בקונטרס ירק של לפת ואין משמע כן בסנהדרין בפרק כ"ג (סנהדרין דף יט:) דקאמר שנעשה בשרו כראשי לפתות משמע שהן השרשין שבקרקע וכן בשבת (דף קיח:) אמרינן מכבדו בראשי שומין ודגים גדולים:

והלכתא אין בגידין בנ"ט - למאי דקיימא לן אין בגידין בנותן טעם גיד הנשה אסור בהנאה דהכי מפרש פרק כל שעה (פסחים דף כב.) דפריך לרבי אבהו דאמר כל מקום שנאמר לא תאכלו כו' משמע נמי איסור הנאה ופריך והרי גיד כו' ומשני כשהותרה נבלה היא וגידה הותרה ומסיק דלמאן דאמר אין בגידין בנותן טעם ה"נ דאסור ואין לתמוה על מה שמוכרין ניקור בשר לעובדי כוכבים אע"פ שמעורב בו גיד דעובד כוכבים אינו נותן מעות אלא על דבר שיש בו טעם ולא על הגיד ומיהו ירך שלימה אסור לשלוח לעובד

כוכבים לפי שמתכבד בו טפי כשהוא שלם ומתניתין (לעיל דף צג:) דשולח אדם ירך לעובד כוכבים כו' מוקי לה התם דלא כר"ש דאמר אין בגידין בנותן טעם וגיד הנשה אסור בהנאה:

והלכתא אין בגידין בנותן טעם - פי' הקונטרס דווקא בו אבל שמנו יש בו נותן טעם ואי לא ניטל שמנו אסור ולעיל (דף צז. ד"ה שאני) פירשתי בשם הרב ר"מ דלא החמירו בשומן יותר מבגיד גבי שאני חלב דמפעפע:

דף ק.

בריה שאני - ואפילו באלף לא בטיל וכן חתיכה הראויה להתכבד לא בטלה כדאמר הכא והיכא דפירש חד מינייהו נמי אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע כיון שאין האיסור ניכר כדפרישית לעיל (דף צה.) ודבר שאינו לא בריה ולא חתיכה הראויה להתכבד בטל ברוב ואפילו איסור מדרבנן ליכא כדמשמע הכא ומיהו שמא לחד גברא היה אסור:

שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד - וא"ת אם כן אמאי אמר בפרק הערל (יבמות פא:) דחתיכה של חטאת טמאה במאה של חטאות טהורות תעלה וכי תימא שאני חתיכה דנבלה דראויה להתכבד לפני אורחין עובדי כוכבי' אבל של חטאת טמאה אסור בהנאה דהא חתיכת בשר בחלב תנן בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עד.) דלא בטלה אע"ג דאסור בהנאה כדקאמר התם ויש לומר דכל דבר הראוי להתכבד אם היה מתבטל חשיב ולא בטיל אבל בהערל (יבמות פא:) אפילו תתבטל בחטאות טהורות התם אינה ראויה אלא לכהנים ולא חשיבא דכהנים אין מחזיקין טובה זה לזה שכולן שוין דלכל בני אהרן תהיה איש כאחיו כתיב (ויקרא ז) אבל של חטאת בשל חולין קאמר התם דלא תעלה וא"ת דמשמע הכא דחתיכת נבלה לא בטלה ובפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עד.) משמע דבטלה דפריך האי תנא מאי קא חשיב אי דבר שבמנין קא חשיב ליתני נמי חתיכת נבלה ואי איסורי הנאה קא חשיב ליתני נמי חמץ בפסח ומשני דתרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה ומפרש נמי התם דהרי אלו אסורין למעוטי דבר שבמנין ולאו איסורי הנאה אי נמי איסורי הנאה ולאו דבר שבמנין וי"ל דהתם לא קאמר אלא דלא איירי בהו תנא דמתניתין דהתם ולאו משום דסבר דבטלי והא דקאמר למעוטי היינו למעוטי דלא חשיב להו וכה"ג יש בריש פ"ק דבבא קמא (דף ה:) דמנינא דמתניתין למעוטי דרבי חייא ודרבי חייא למעוטי דרבי אושעיא ולא משום דפליגי אבל קשה דכי פריך התם וליתני נמי חתיכת נבלה אמאי לא משני דלא תני לה משום דכבר תנא ליה הכא במתניתין כדמשני התם אהא דפריך התם וליתני נמי אגוזי פרך ורמוני באדן ומשני הא תנא התם

הראוי לערלה וכו' וי"ל דהכי פריך התם וליתני נמי חתיכת נבלה ואי משום דכבר תנא ליה הכא א"כ לא ליתני חתיכת בשר בחלב כיון דכבר אשמועינן הכא דחתיכת איסור לא בטלה משום דהוי דבר שבמנין ומשני דההוא תנא תרתי אית ליה ולפירוש זה צריך לפרש דדבר שבמנין ולא איסור הנאה בטל להההוא תנא ולכך לא נקט אלא חתיכת בשר בחלב ופליג אתנא דהכא:

חתיכה עצמה נעשת נבלה - פי' בקונטרס שנתבשלה תחילה עמה קודם שנתן שאר חתיכות בקדרה ולא היה בזו ששים באיסור ונתנה הנבלה טעם בה ואח"כ נתן שאר החתיכות בקדרה חתיכה זו שקבלה טעם הנבלה חתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה וקשה לפירושו דא"כ גם הרוטב שהיה באותה שעה נאסר מתחלה ע"י טעם הנבלה ובסמוך משמע דמבטלינן לחתיכות ע"י רוטב דהוי שאינו מינו והלא רוטב עצמו נאסר מתחלה ונעשת נבלה ואוסר כל הרוטב שאחרי כן מפני שהוא מינו ויצטרך שיהא ששים בחתיכות שנתן אחרי כן לבטל הרוטב דמעיקרא אלא י"ל דמיירי כגון שיש חתיכה של היתר כולה חוץ לרוטב וחתיכת נבלה מונחת עליה חוץ לרוטב ונעשת חתיכת היתר נבלה לפי שבולעת טעם נבלה דאין בהן ששים לבטל הטעם ואחרי כן כשמנער הקדרה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה:

בשקדם וסלקו - את האיסור וא"ת למה לי שחתיכה של היתר קבלה טעם מן הנבלה אפילו לא נתנה טעם נמי דהא במינה אוסרת בכל דהו ואומר ר"ת דנהי דהיא גופה מיתסרא בכל שהוא מ"מ לא אמרינן שתעשה נבלה לאסור כל האחרות כיון שהיא עצמה לא נאסרה אלא ע"י כל שהוא ורבינו אפרים היה אומר מתוך כך דאפילו כי נתנה בה טעם אין ההיתר נעשה נבלה שיצטרך ששים כנגד כל החתיכה אלא כנגד האיסור הבלוע הלכך לרב דאמר הכא דמין במינו לא בטיל כשחתיכת היתר קבלה טעם מן הנבלה חשיב האיסור כאילו הוא בעין ואוסרת כל החתיכות במשהו אבל כי לא נתנה הנבלה טעם בה לא היתה אוסרת החתיכות מפני שהם מינה שהרי אין צריך לבטל אלא האיסור לבד וכיון שלא נתנה טעם בחתיכה הוי האיסור כמאן דליתיה דלא הוי כאילו הוא בעין ולא אסר אלא חתיכה ראשונה שאין ההיתר נעשה איסור ולא אסר שאר חתיכות ודוקא גבי טפת חלב אמרינן לקמן בפרק כל הבשר (דף קח.) דחתיכה עצמה נעשת נבלה וצריך ששים כנגד כל החתיכה ולא סגי בביטול טיפה לחוד משום דכל חד וחד באפיה נפשיה שרי וכי איתנהו בהדי הדדי אסור הלכך הבשר עצמו נעשה איסור ולוקה אם אכל חצי זית מבשר וחצי זית מחלב ולכך צריך ברוטב ששים לבטל כל החתיכה שנפלה עליה טיפת חלב אבל חתיכת היתר שבלעה טעם נבלה ונאסרה וחזרה ונתנה טעם ברוטב אין צריך

אלא ששים לבטל האיסור שנבלע בחתיכה ואין צריך שיעור ששים של אותה חתיכה וקשה לפירושו לרבא דמשני אפילו תימא לא קדם וסלקו מאי מהני ליה חתיכה של היתר שנאסרה מתחלה ונעשת נבלה והלא לעולם אין צריך ס' ברוטב אלא כדי לבטל חתיכה של נבלה לבדה ולא בעינן ששים לבטל שתי חתיכות של נבלה ושל היתר שנאסרה על ידה וי"ל כגון שנתמעטה הנבלה הרבה מכמו שהיתה קודם שנבלע טעמו בחתיכה של היתר והשתא לפי שנתנה טעם בשל היתר צריך ס' כנגד כל מה שהיתה מתחלה ואין שיעור ברוטב לבטלה אבל לא נתנה בה טעם אין צריך ס' אלא כנגד מה שנשאר בנבלה ויש שיעור ברוטב לבטלה ורב דאתא לפלוגי אדרבה בר בר חנה לא היה צריך רב לומר אלא חתיכה של נבלה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה אלא אגב אורחיה אשמועינן דדוקא נתנה בה טעם נבלה אבל לא נתנה בה טעם נבלה לא ורבינו אפרים עליו השלום היה מביא ראיה מהא דאמר לעיל (דף צח.) ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא ודיקולא הוא סל מלא חתיכות של בשר רותח ולא אמר שתעשה נבלה אותה חתיכה שנפל עליה כזית חלב ותאסור שאר חתיכות שאין בהן ששים כנגד כולה לפי שבאותה חתיכה עצמה לא היה בה כדי לבטל הכזית אלא משערינן הכזית בכל הבשר שבסל ואין משם ראיה כלל דדיקולא היינו קלחת וכדפירש הקונטרס וכדפירשנו לעיל ואפילו אם נאמר דדיקולא הוא סל כדמשמע הכא ובכל דוכתא אין ראיה משם דממה נפשך אם אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה כמו שפירשנו לעיל א"כ אין אסור אלא החתיכה שנפלה עליה החלב והשאר מותרות ואם הוא מפעפע מחתיכה לחתיכה א"כ בדין הוא שכל החתיכות מסייעות לבטל ולא אמרינן שתעשה נבלה אותה חתיכה שנפלה עליה חלב מאחר שסופו להתפשט בכל החתיכות מידי דהוה אטיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר דאם אין נ"ט מותר אע"פ שקודם שתתפשט הטפה נ"ט במקום נפילתה ולא אמרינן שיעשה אותה הבשר נבלה כיון דסוף הטיפה להתפשט בכל החתיכה מיהו לפי מה שפי' לעיל בשם הרב רבי אלעזר ממי"ץ דבחצי חתיכה אין שייך לומר שתעשה נבילה אין ראיה משם ואין ראיה לרבינו אפרים מהא דאמר (תרומות פ"ה משנה ו) אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ולא אמרינן שיעשה הכל תרומה דיש לחלק בין דבר יבש לדבר הנאסר ע"י בליעה ולפירושו ניחא הא דאמר גבי יין נסך בסוף מסכת ע"ז (דף עג:) יין נסך שנפל לבור דאיכא למאן דאמר אפילו נפל שם קיתון של מים לבסוף רואין ההיתר כאילו אינו ושאר מים רבים עליו ומבטלין אותו ולא אמר שיין עצמו של היתר נעשה איסור ליחשב כאילו הוא יין נסך ויצטרך מן המים כדי לבטל כל היין ומיהו י"ל דהתם מיירי כגון שלא היה שם יין נסך כדי ליתן טעם בשל היתר שבבור ולא נאסר אלא ע"י כל

שהוא וכיון דלא הוי אלא משהו לא אמרינן חתיכה עצמה נעשת נבלה כדפרישית לעיל אע"ג דלא דמי דלעיל לא אמרינן אלא לענין שלא תאסור האחרות אבל היא עצמה נאסרה במשהו וכיון שנאסרה אסורה לעולם למ"ד (לקמן דף קח.) אפשר לסוחטו אסור ומ"מ יש לומר דההוא דשרי בע"ז אפילו נפלו המים לבסוף יסבור אפשר לסוחטו מותר והיה מתיר כמו כן חתיכה עצמה ומדקאמר התם נפל חמרא דהתירא בגו מיא דאיסורא בנ"ט וכי ליכא נ"ט שרי אין ראיה לפירושו דאיכא למימר דאיירי כגון שנפל כל ההיתר בבת אחת שנתבטל לאלתר האיסור אבל אם לא נפל בבת אחת ראשון ראשון נעשה איסור ועושה יין נסך לאסור הבא אחריו כדפירש' בפרק כיסוי הדם (לעיל פז.) ולפי פירוש רבינו אפרים ודאי ניחא מה שצוה הכתוב להגעיל כלי מדין דהשתא יורה גדולה שאי אפשר להגעיל בתוך כלי אחר היכי משתריא הא אין במים ס' לבטל האיסור ואי שיחזור ומגעילה בשניה והלא המים הראשונים נעשו נבלה וחוזרין ואוסרין ואי לא משערין אלא באיסור עצמו ניחא דזה אין לומר דכשאין בת יומא מגעילין אותה דהא לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא ואין ראיה גמורה מכאן דאיכא למימר דלא אמרה תורה להגעיל אלא כלים קטנים בתוך כלי גדול שיהיה במים ששים כדי לבטל האיסור וכתב רבינו יהודה דנראה לר"י להחמיר בדבר כיון דאין ראיה ברורה:

דף ק:

הוי מין ומינו ודבר אחר כו' - אומר רשב"ם דכמו שצריך שיהיה ברוטב כדי לבטל החתיכה דאיסור כך צריך נמי שיהיה ס' בחתיכה של היתר לבטל מן הרוטב כשיעור ב' החתיכות דמכיון שנבלע הרוטב בחתיכת האיסור נעשה נבלה וכשנפלט אחרי כן ממנה אוסר שאר הרוטב מפני שהוא מינו דהכי אמרינן בפרק כל הבשר (לקמן דף קח.) גבי כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב אמר רב בשר אסור חלב מותר ואי אמרת אפשר לסוחטו אסור אמאי חלב מותר חלב נבלה היא פירוש דחלב שנבלע בבשר נעשה נבלה וכשנפלט אח"כ אוסר כל החלב מפני שהוא מינו:

סלק את מינו כמי שאינו ואת שאינו מינו רבה עליו ומבטלו - הקשה רבינו אפרים דאמר בפרק הלוקח בהמה (בכורות כב.) הלוקח ציר של ע"ה משיקו במים וטהור אי רובא מים טהר להו בהשקה ואי רובא ציר לאו בר קיבולי טומאה הוא והנך מיעוטא דמים בטלי ברובא וקאמר לא שנו אלא לטבל בו פיתו אבל לקדרה מצא מין את מינו וניעור והשתא היאך ניעור אמאי לא קאמר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו הציר רבה על מים טמאים ומבטלן לעולם הציר שהוא רוב מבטל אותם מים הטמאים

וי"ל דלא דמי דהכא אין מינו נאסר אלא מכח האיסור שנתערב בו ואי אפשר להבדילו ובכל מקום שישנו היתר הוא ולפיכך שייך לומר שם סלק אבל התם דמינו עצמו מטמא מחמת מגע מים טמאים אין שייך לומר סלק:

וכי תימא אין בגידין בנ"ט - לפי זה היה יכול להקשות ממתניתין דמאי קאמר ר' יהודה והלא מבני יעקב נאסר ועדיין בהמה טמאה מותרת להן דמשמע דמטעם זה יש לחול איסור גיד אאיסור טומאה כמו שפירש בסמוך במסקנא ואמר דיקא נמי דקתני כו' וכן היה יכול להקשות למאי דבעי מעיקרא למימר דטעמא דר' יהודה משום דאיסור חל על איסור בכל מקום ונראה להרב רבינו שמואל דיש ליישב דס"ד דר' יהודה דטעמא דת"ק כר' שמעון דבסמוך משום מי שגידו אסור ובשרו מותר יצא כו' ולהכי פריך ר' יהודה והלא אף לבני יעקב נאסר ועדיין בהמה טמאה בשרה מותרת:

אבל בטמאה נוהג - היה יכול להקשות דאמרינן בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עה.) הפילה נפל חלבו כחלב חיה דחדשים קא גרמי לה אלא עדיפא מיניה פריך דאיכא למ"ד התם דאסור דאוירא גרים ובהמה טמאה כאוירא דמיא כיון דלא שייך בה כל בבהמה תאכלו ועוד יש לומר דילמא שאני חלב דרחמנא אמר כל חלב שור או כשב או עז ואין זה קרוי שור וכשב ועז אבל גיד אסר הכתוב כל מקום שישנו על הכף:

דף קא.

ורבי שמעון פוטר מאי קסבר אי קסבר איסור חל על איסור כו' - המ"ל הא רבי שמעון לית ליה איסור חל על איסור אפילו באיסור כולל ואפילו חמור על קל גבי האוכל נבלה ביום הכפורים אלא דבלאו הכי פריך שפיר:

מאן האי תנא דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה - איסור כולל הוא זה כשנתנבלה וא"ת איסור מוסיף הוא דמגו דאיתוסף בה איסור לגבוה כשנתנבלה איתוסף נמי להדיוט וי"ל דסבר כמ"ד בריש פירקין (דף צ.) דגיד נמי אסור לגבוה:

איסור כולל באיסור חמור אית ליה - הא דאמרינן בפ' אמרו לו (כריתות יד.) אקדשה מגו דאיתוסף בה איסור הנאה לא נקט לשון איתוסף משום דחשיב בכך איסור מוסיף דהא קרי ליה הכא איסור כולל אלא כלומר איתוסף בה חומרא זו ואין לומר דאיסור כולל דקאמר הכא לאו דוקא אלא איסור הנאה חשיב איסור מוסיף כיון דמעיקרא הוה שרי בהנאה דאם כן אדמייתי הכא רבי יוסי הגלילי דלא שמעינן אלא דלית ליה איסור כולל באיסור קל אבל הא דאית ליה באיסור חמור לא אשכחן אלא מסברא אמרינן דאית ליה משום דלא שמעינן ליה דפליג כי היכי דשמעינן ליה לרבי שמעון גבי האוכל נבלה

בי"ה הוה ליה לאתויי רבי יוסי דאית ליה בפרק ד' אחין (יבמות לב.) אשת איש ונעשית חמותו נידון משום אשת איש דלית ליה איסור כולל ואמרינן דמודה רבי יוסי באיסור מוסיף ועוד אי איסור הנאה איסור מוסיף הוא מאי פריך בסמוך ורבי יוסי הגלילי נהי דאיסור כולל לית ליה יבא איסור חמור ויחול על איסור קל ודילמא לית ליה איסור כולל אפילו באיסור חמור ואיסור מוסיף אית ליה אלא ודאי איסור הנאה לא חשיב איסור מוסיף אלא איסור חמור בעלמא וכן צריך לפרש בסוף פרק כל הבשר (לקמן קיג:) גבי הא דפריך וסבר שמואל איסור חל על איסור:

שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי - יודעין היו דלא איירי כשתחב לו חבירו לתוך פיו מדקאמרי ליה הכי:

בנטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר כ"ע לא פליגי דחייב דאיסור כרת קדים - ותו לא פקע ולא גרסינן דאיסור מוסיף הוא דלא איירי הכא לאיחיובי תרתי אלא לאיחיובי חטאת משום טומאת הגוף והא דקאמרי ליה רבנן כיון שנגע בו טמאהו היו סבורין רבנן דרבי יוסי הגלילי פטר משום דמחולל ועומד הוא וגמר מתרומה דפטרינן בפ' כל הבשר (לקמן דף קיג:) טמא האוכל תרומה טמאה משום דכתיב ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת וא"ת לרבנן דפרכי מכי נגע בו טמאהו היכי משכחת טמא שאכל תרומה שיהא במיתה הא מכי נגע בה טמאה וי"ל כגון שתחב לו חברו והכא לא פרכי ליה רבנן אלא משום דידעי דלא איירי בתחב לו כדפירשנו א"נ בשלא נכשרה או בנילושה במי פירות ועוד לפי האמת אפילו הוכשרה משכחת לה כגון שנטמא הגוף ואח"כ נטמאה התרומה כדאמרינן הכא ואיצטריך קרא דפטר במחוללת שנטמא תחלה ואצטריך קרא לאשמועינן דילפינן מהתם בעלמא דאין איסור חל על איסור ולמ"ד איסור חל על איסור בעלמא שאני התם דגלי קרא וכן משמע לקמן בפ' כל הבשר (שם) [וע"ע תוס' סנהדרין פג: ד"ה פרט לזו]:

דף קא:

ואיסור כולל לית ליה והתניא כו' - פי' בקונטרס ואע"ג דאיסור בת אחת הוא מאן דלית ליה איסור כולל לית ליה איסור בת אחת ואין נראה לר"י דהא בפרק ארבעה אחים (יבמות לג:) פריך השתא באיסור כולל מחייב תרתי באיסור בת אחת מבעיא אלמא אפילו מאן דלית ליה איסור כולל מצי סבר איסור בת אחת לכך נראה לר"י דהשתא ס"ד דלאו איסור בת אחת הוא אלא חשיב שבת קדים משום דקביעא וקיימא אבל קשה דאי לא איסור בת אחת הוא א"כ שבת היא למה לי פשיטא דחייב משום דשבת קדים:

תלמוד לומר שבת היא יוה"כ הוא - וא"ת ומאי פריך שאני הכא דגלי קרא וי"ל דפריך וליגמר מיניה וליכא למימר דאדרבה ניגמר מתרומה דפטרינן בפרק כל הבשר (לקמן דף קיג:) מומתו בו כי יחללוהו דלחומרא מקשינן וילפינן מהכא והא דאמר התם בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על איסור וגבי בשר בחלב שאני דגלי קרא גדי לרבות חלב מתה ולא יליף מבשר בחלב לחומרא היינו משום דבשר בחלב חדוש הוא ואית ספרים דגרסי התם ונגמר מיניה חדוש הוא:

רבי עקיבא אומר אינו חייב אלא אחת - למאי דפירש בקונטרס שהוא איסור בת אחת וכן הוא במסקנא קשה דתנן בפרק דם שחיטה (כריתות כג.) חתיכת חלב חולין וחתיכת חלב קדש ואכל אחת מהם ואינו יודע איזה מהם אכל מביא חטאת ור' עקיבא אומר אף אשם תלוי אלמא אית ליה איסור חל על איסור וכ"ש איסור בת אחת ומיהו יש לומר דקדשים שאני כדאמר התם בסוף פרקא דאפילו מאן דאית ליה בעלמא דאין איסור חל על איסור בקדשים אית ליה אך הקשה הרב רבינו שמואל מוורדו"ן מהא דתנן בפרק כל הבשר (לקמן דף קיג.) רבי עקיבא אומר חיה ועוף אינם מה"ת שנאמר לא תבשל גדי ג' פעמים פרט לחיה ועוף ובהמה טמאה ופריך בגמרא (שם דף קטז.) הני הא אפקינהו לכדשמואל ומשני קסבר רבי עקיבא איסור חל על איסור וחלב מתה לא צריך קרא והכא משמע דאפילו בבת אחת לית ליה ואע"ג דאמר הכא איפוך לאו מכח קושיא זאת אמר הכי ועוד למאי דפרישנא דהכא פריך משום דס"ד דלא הוי איסור בת אחת למאי דמסיק רבא דהוי בת אחת לא אמר איפוך וי"ל דהתם פריך משום שמואל דאי ס"ל כר"ע בחיה ועוף ובהמה טמאה היכי דריש ומשני דקסבר שמואל איסור חל על איסור בלאו קרא:

הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור - וא"ת והא לרבי עקיבא נמי פטור דהא אינו שב מידיעתו דמזיד הוא על השבת דחמיר דבסקילה וי"ל דאפ"ה חמיר ליה יוה"כ לפי שהוא יום כפרה ומחילה:

יום הכפורים דהאי שתא שבתא הוא - ולא שייך כאן אתם ואפי' מזידים כיון דלא נקבע בעשור לחדש ודוקא אקביעות החדש אמרינן ליה:

לאחר מעשה - פירש בקונטרס לאחר אותו מעשה שנאבק עמו לזמן מרובה בבואו מפדן ארם והקב"ה קראו ישראל והא דקאמר לעיל לא נקרא ישראל עד סיני היינו לענין מצות ופריך מההיא שעתא ליתסר מההיא דוישאו בני ישראל ומשני ההיא שעתא לא שעת מעשה היה דנשיית גיד ולא שעת מתן תורה ולא גרסינן מההוא מעשה ליתסר דמשמע מעשה דנשיית הגיד כמו לאחר מעשה דקאי אנשיית גיד ואם נאמר דלאחר מעשה קאי

אברכה שברכו המלאך והסכים הקדוש ברוך הוא על ידו של מלאך וכן מההיא מעשה ליתסר מ"מ לא הוי כמו האי שעתא לאו שעת מעשה הוי דקאי אנשיית גיד:

דף קב.

ורבי יהודה למה ליה קרא ליתי איסור אבר מן החי וליחול באיסור טומאה שכן איסורו נוהג בבני נח - פי' כדשמעינן ליה לעיל (דף ק:) גבי גיד דמההוא טעמא חייל באיסור טומאה וא"ת ודילמא מהכא יליף וי"ל דלא מצי למילף מהכא דאיסור מוסיף הוא דאיתוסף ביה איסור אבר מן החי לבני נח אבל גיד לא נאסר אלא לבני יעקב ולא הוי אלא איסור חמור:

כי איצטריך לר' אלעזר - וא"ת אי קסבר בהמה בחייה לאברים עומדת אם כן איסור בת אחת היא ואפי' למאן דלית ליה בחמור על קל מודה וי"ל דאיסור טומאה קדים בעוד שלא נקשרו אברים בגידים:

ורבי מאיר אומר אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד - הקשה רבינו אפרים דתנן בריש מסכת טהרות י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור כו' והאוכל אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים ומליקתה ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאתה דברי ר' מאיר וי"ל דדברי ר' מאיר לא קאי אכולה מילתא אלא לענין שחיטה ומליקה נקט ליה דפליג עליה ר' יהודה בזבחים בס"פ טבול יום (זבחים דף קה:) דהא דקתני נמי התם דמטמא טומאת אוכלין בכביצה לא אתי כרבי מאיר ולא אמרינן מדסיפא ר' מאיר רישא נמי ר"מ ומיהו לפי מה שרצה הש"ס לדקדק שם מדסיפא רבי מאיר רישא נמי ר' מאיר קשה דאדרבה מדמציעתא דאבר מן החי לאו ר' מאיר רישא נמי לאו ר' מאיר וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך וק"ק לשון הגמרא התם דקאמר מאן שמעת ליה דאית ליה דמליקתה ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאה ר"מ אמאי צריך לדקדק בענין זה הא קתני בה בהדיא דברי ר"מ:

אלא לאו בבני נח - דאין שחיטתו מתירתו באכילה כל זמן שמפרכסת גבי נבלת עוף טהור דקתני רישא ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאתה ולא קתני דאין שחיטה מטהרתו כדקתני סיפא גבי טהורה דוקא הוא דאמר שחיטה מכשרה ליה לבני נח מגו דמכשרה לישראל דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ותימה דתקשה מהך משנה לרב אחא בר יעקב דאמר לעיל בפ"ב (דף לג.) דאין מזמנין עובד כוכבים על בני מעים ומיהו בלאו הכי אמר לעיל דתניא דלא כוותיה וקושית המשנה אינה פשוטה כל כך:

דף קב:

אכל צפור כו' הכא נמי במשהו בשר גידים ועצמות - ובין הכל צריך שיהא כזית ולא הוי כמשהו דסיפא דהוי בריה והוי משהו ממש:

שאין בו כזית ואכלו רבי פוטר - פי' בקונטרס דקסבר דאין אבר מן החי בשלימה ומיהו אי איכא כזית הוה מחייב דלא גרע מבשר מן החי דמחייב בכזית דהא נמי בשר הוא וקשה לפירושו דאמר בסמוך אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה רבי יוחנן אמר חייב שתים וריש לקיש אמר אינו חייב אלא אחת ומוקי לה בבהמה אחת ונטרפה עם יציאת רובה וקסבר ר"ל דלאו לאברים עומדת ולא אתי איסור אבר מן החי וחייל אאיסור טרפה והשתא מ"מ ליחייב שתים משום טרפה ובשר מן החי דקאתו בהדי הדדי ויש לדחות כגון שאין באבר זה כזית בשר דלא מיחייב משום בשר מן החי והא דחייב משום טרפה היינו כשלקח בשר מטרפה אחרת והשלים לכזית ודוחק הוא ועוד דא"כ אמאי לא חייל עליה איסור אבר מן החי כיון דליכא מטרפה אלא חצי שיעור דבפ' בתרא דיומא (דף עג:) ופרק ג' דשבועות (דף כא:) תניא שבועה שלא אוכל טרפות ונבלות שקצים ורמשים חייב ומוקי לה ר"ל במפרש חצי שיעור אלמא אע"ג דלא חייל איסור שבועה אכזית משום דמושבע ועומד הוא מ"מ חייל אחצי כזית ונראה לפרש כי היכי דלאו לאברים עומדת הכי נמי לאו לחתיכת בשר עומדת והא דנקט צפור שאין בו כזית לרבותא דרבי אלעזר נקט דאפ"ה מחייב ועוד נראה לר"י דאפילו למ"ד לאברים עומדת מודה דלאו לחתיכת בשר עומדת בחייה דאמר ר' יוחנן בסמוך אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלשה ומוקי לה בנטרפה עם יציאת רובה ובהמה לאברים עומדת דאתי איסור טרפה וחלב ואבר מן החי בהדי הדדי והשתא אמאי נקט טרפה בלאו טרפה איכא ג' אבר מן החי ובשר מן החי וחלב אלא ודאי בהמה בחייה לאו לחתיכת בשר עומדת ולא אתי וחייל על שאר איסורין:

ובשר בשדה טרפה זה בשר מן החי - מדכתיב בשדה דריש דמשמע שפירש ממקומו ואף על גב דאצטריך לבשר שיצא חוץ ממחיצתו כדאמר בפ' בהמה המקשה (לעיל דף סח:) כולהו דריש מיניה:

אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב שתים - ואע"ג דאין לוקין על לאו שבכללות ה"מ היכא דלא מפרש בקרא כגון (שמות יב) אל תאכלו כי אם צלי אש ומכל אשר יעשה מגפן היין (במדבר ו) אבל ובשר בשדה טרפה דמפרשינן בשר וטריפה לא חשיב ליה לאו שבכללות כמו נא ומבושל וחרצן וזג דמפרשי בקרא לקי וכגון אלמנה וגרושה דלקי לכ"ע:

לרבי יוחנן אינו חייב אלא אחת - משום דמחד קרא נפקי ואף על גב דאנא ומבושל לקי שתים שאני התם דכתיב בוי"ו ובשל דקאי אאל תאכלו והכא נמי אי הוה כתיב בשדה וטרפה לא תאכלו היה לוקה שתים לרבי יוחנן משום בשר מן החי ובשר מן הטריפה:

דף קג.

מר סבר רבי יוחנן בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קא אתו - משמע דאי לאו לאברים עומדת דאיסור טרפה קדים לא אתי איסור אבר וחייל עלה אע"ג דאיסור מוסיף הוא דאסור לבני נח ותימה דבפרק ג' דשבועות (דף כא:) ובפ' בתרא דיומא (דף עג:) גבי שבועה שלא אוכל נבלות וטרפות קאמר רבי יוחנן בכולל דברים המותרים עם הדברים האסורים אלמא אית ליה איסור כולל וא"כ כ"ש איסור מוסיף כדמוכח בפרק ארבעה אחין (יבמות דף לב:) וי"ל אף על גב שפירש רבי יוחנן מתניתין דהתם בכולל לדידיה לא ס"ל הכי:

ומר סבר לאו לאברים עומדת ולא אתי איסור אבר וחייל אאיסור טרפה - וא"ת כמאן ס"ל אי כרבי אלעזר דאמר לעיל (דף קב.) כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו אם כן ליחייב נמי הכא טרפה משום אבר מן החי ואי כרבנן דאמרי כל שבשרו מותר כו' אם כן למה לן טעמא דלאו לאברים עומדת וי"ל דדרשינן כל מין שבשרו מותר:

דאיסור חלב ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו - פי' הקונטרס דכשנולדה חל איסור חלב דהא חלב שליל מותר מכל בבהמה תאכלו וקשה דהא א"ר יוחנן בפ' בהמה המקשה (לעיל דף עה.) תלש חלב בן ט' חי חלבו כחלב בהמה א"כ איסור חלב קדים וי"ל דמ"מ איסור טרפה ואבר חיילי אאיסור חלב דקיל שהותר מכללו ובהדי הדדי קאתו לא נקט אלא משום טרפה ואבר ומיהו קשה דבסוף דם שחיטה (כריתות דף כג:) אמרינן דבקדשים איסור חל על איסור דכתיב כל חלב לה' לרבות אמורי קדשים קלים למעילה דאתי איסור מעילה וחייל אאיסור חלב ופריך למ"ד אף בקדשים אין איסור חל על איסור ל"ל כל חלב ומוקי לה בולדות קדשים וקסבר בהווייתן הן קדושין ובהדי הדדי קאתו והשתא אכתי לרבי יוחנן הא איסור חלב קדים דחל במעי אמו ונראה לפרש דדוקא נקט תלש חלב והוציאו ממעי אמו לחוץ הוא דמיקרי חלב והא דאמר חדשים הוא דגרמי ולא אוירא דבהמה הוא דלא בעי אבל אוירא דחלב בעינן והשתא ניחא הכא דכולהו בהדי הדדי קאתו והא דקאמר כשנטרפה עם יציאת רובה הוא הדין נטרפה במעי אמה דלא מיחייב משום טרפה עד שיולד כמו חלב אלא לא אתי אלא לאפוקי נטרפה לאחר יציאת רובה וא"ת לרבא דאמר לעיל כגון שתלש ממנה אבר וטרפה בו

ולאו לאברים עומדת דהשתא בהדי הדדי קאתו משמע דאם נטרפה קודם שנתלש האבר לא אתי איסור אבר וחייל על איסור טרפה א"כ היכי משכחת לה שלש הכא לר' יוחנן כיון דלאו לאיברים עומדת ואין איסור אבר חל על איסור טרפה וי"ל כגון שתלש ממנה אבר וטרפה בו דמיגו דאתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב חייל נמי איסור אבר עליו ומ"ד שתים לית ליה האי מיגו אלא דוקא איסור טרפה דגלי קרא חייל ולא איסור אבר וא"ת להוא לישנא דאמר לעיל דכ"ע לאו לאברים עומדת ולרבי יוחנן איסור אבר חייל אאיסור טרפה א"כ היכי משכחת לה דלא מיחייב אלא שתים באכל חלב מן החי ומן הטרפה וי"ל כגון שעם יציאת רובה נטרפה ואיסור אבר שבא לבסוף נהי דחייל אאיסור טרפה דקיל על איסור חלב דחמיר דבכרת לא חייל:

דף קג:

חלקו מבחוץ - פירש בקונטרס כזית אבר מן החי חלקו לשנים קודם שיתננו לתוך פיו ואכל זה לבדו ואח"כ אכל חציו השני משמע דאם נתן שני החלקים בפיו ובלען בבת אחת חייב לכ"ע ואין נראה דאם כן מאי קשיא ליה לריש לקיש היכי משכחת לה דמיחייב וכי אינו יכול לבלוע כזית בבת אחת והא אמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פ.) דבית הבליעה מחזיק כביצת תרנגולת דגדולה יותר מגרוגרת כדמוכח בפרק חלון (עירובין דף פ:) דאיכא כמה גרוגרות בסעודה של עירוב וגרוגרת גדולה יותר מכזית כדמוכח בפרק המצניע (שבת דף צא.) ואמרי' בפ' אמרו לו (כריתות דף יד.) דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים משמע דשני זיתים מחזיק ועוד דכי היכי דאע"פ שחלקו מבחוץ והניחם בבת אחת לתוך פיו מיחייב לר' יוחנן דאזיל בתר אכילת פיו לפי שנהנה גרונו כזית בבת אחת ה"נ אפילו בלען בזה אחר זה יתחייב לריש לקיש דאזיל בתר אכילת מעיו כיון שיש כזית בבת אחת במעיו קודם שיתעכל דאינו ממהר להתעכל כדמוכח בסמוך ונראה לפרש דחלקו מבחוץ פטור ואפילו אכלו בבת אחת דבעינן שיהא מחובר בפיו ויהיה עליו שם אבר משום דהכא חדוש הוא כדפירש בקונט' דבעלמא לא מיחייב אגידין ועצמות והכא מיחייב ואין לך בו אלא חידושו אבל חלקו בפנים חייב דדרך הוא שנחלק בפיו בשעת לעיסה וריש לקיש פטר ואפי' חלקו בפנים ולכך דוחק הש"ס אליביה היכי משכחת לה שיתחייב בדרך אכילה ומשני בגרומיתא זעירתא דאין אדם לועסו אלא בולעו ומיהו לרבי אלעזר ודאי חייב חלקו מבחוץ דאפילו אכל זה אחר זה מיחייב:

מתני' כל הבשר אסור לבשל בחלב - תימה דלא תני בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין כמו בהנך פירקין ובתוספתא תני להו ושמא מאי דשייר

במתניתין פירש בברייתא ואשמעינן דחייל איסור בשר בחלב אאיסור מוקדשין ורשב"ם פי' דאיצטריך משום חו"ל דס"ד דאינו נוהג בח"ל משום דאיתקש לבכורים (שמות כג) בחד קרא ראשית בכורי אדמתך לא תבשל גדי בחלב אמו ולפירושו ניחא הא דאמר בפ' ראשית הגז (לקמן דף קלו.) דארצך דבכורים אתא למעוטי חו"ל דאע"ג דהיא מצוה התלויה בארץ איצטריך משום דאיתקיש לבשר בחלב:

ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן חוץ מבשר דגים וחגבים - האי חוץ לא איצטריך דאפילו לבשל שרי אלא אגב רישא נקטיה:

דף קד.

הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים - בגמרא מוקי לה כר"ע דכל מילי דמימליך עליה שליח בר מיניה הוא ובפ' הנודר מן הירק (נדרים דף נד:) פריך דבבשר דגים נמי מימלך ומוקי מתניתין דהכא במאן דכאיב ליה עיניה וביומא דהקזה דלא אכיל איניש דגים אבל עוף אכיל בשלקא ומיהו בפרק בתרא דמעילה (דף כ.) לא קיימא שינויא דהקזה אלא מסיק במאן דכאיב ליה עיניה אבל בשאר ימים הנודר מן הבשר אסור נמי בדגים:

הא עוף אסור מדאורייתא - ה"נ ה"מ למינקט חיה ונראה דהא דס"ד שהוא דאורייתא משום דסמיך אסיפא דגזר העלאה אטו אכילה כדדייק רב יוסף בסמוך אבל אין לומר דדייק מדקתני כל הבשר דמשמע ליה שכל הבשר שוה זה כזה בשר עוף כבשר בהמה דהא הנודר מן הבשר אין כל הבשר שוה דאפילו ר"ע מודה דלא מיתסר בבשר עוף מדאורייתא כדאמר בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נד.) דמודה ר"ע דלא לקי:

ומנא תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה - בכמה מקומות אמר היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה בפ"ק דשבת (דף יא:) ובפ' במה מדליקין (שבת דף כא.) ובריש ביצה (דף ג.) והכא בעינן לאתויי ראיה לענין גזירה דהעלאה אטו אכילה ויש מקומות נמי דגזרינן גזירה לגזירה ולא חיישינן אין לדמות גזירות חכמים זו לזו אלא במקומות שהש"ס מדמה:

חלת חוצה לארץ נאכלת עם הזר על השלחן - אין המשנה שנויה כן אלא הגמרא מביאה בקיצור וכן היא שנויה בפ' בתרא דמס' חלה (משנה ח) אמר ר"ג שלש ארצות לחלה מארץ ישראל עד כזיב חלה אחת מכזיב עד הנהר ועד אמנה שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור מנהר ועד אמנה ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור וטבול יום

אוכלה רבי יוסי אומר אין צריך טבילה ואסורה לזבים ולזבות ולנדות וליולדות ונאכלת עם הזר על השלחן וניתנת לכל כהן שירצה והכי פירושו מכזיב עד הנהר ועד אמנה שהיו סמוכים לארץ העמים ואין יכולין לשמור עצמם ופירותיהם בטהרה והיו חלותיהם טמאות וטעונות שרפה ולכך צריכין להפריש שתי חלות אחת לאור שהיא חלה דאורייתא דפירותיהן גדלין בארץ ישראל ולכך נמי יש לה שיעור כדמפרש בירושלמי מפני שהיא מדברי תורה ואחת לכהן מדברי סופרים שלא תשתכח תורת חלה ולפי שהיא מדברי סופרים אין לה שיעור מנהר ועד אמנה ולפנים שהוא חוצה לארץ שתי חלות ושתיהן מדברי סופרים אחת לאור משום דסמוכין לארץ ישראל ומתחזיא חלה דידהו כחלת ארץ ישראל גזרו עליה שלא לאוכלה כלל אפילו כהן טהור גמור כמו בחלת אור דא"י ואחת לכהן שלא תשתכח ויש לה שיעור לפי שהיא נאכלת וטבול יום אוכלה ואין צריך הערב שמש שלא החמירו בה כמו בתרומה דאורייתא רבי יוסי אומר אין צריך טבילה ואפילו בטומאה דקרי דבטומאה היוצא מגופו שרי רבי יוסי מדלא חשיב בעל קרי באיסורא דזבין וזבות ואסורה לזבין וזבות כו' בלא טבילה איירי מדקאמר עלה בירושלמי דלרבי יוסי נצרכה ונראה דלרבנן נמי דבעו טבילה דוקא לבעל קרי שטומאה יוצאה לו מגופו אבל טמא מת שרי בלא טבילה כרבי יוסי דאי מצרכי נמי טבילה בטמא מת תקשה להו כדמקשה גמ' בפ' עד כמה (בכורות דף כז:) וכי הזאה יש לנו ומה תועיל טבילה בטמא מת ומסתמא טמאי מתים היו כמה פעמים כי אי אפשר להם ליזהר מטומאת מת דנהי דמטומאת מת עצמו צריכין ליזהר מחמת כהונתם מטומאת חרב הרי הוא כחלל אין יכולים כלל ליזהר דבשום בית שהיה בו מת מעולם נעשה כחלל כל המתכות שבתוכו והוי כמאהיל על המת כדאמרינן בנזיר בפ' כ"ג (דף נג:) וגם לא היו צריכין ליזהר מטומאת חרב הרי הוא כחלל כיון שאין הנזיר מגלח עליה כדמוכח בריש תוספתא דאהלות וא"כ כולן צריכין הזאה ואין סברא כלל שתקנו חכמים חלת חו"ל שלא יאכלוה אא"כ ילך ויזה בא"י ולהכי מסתבר שבלא הזאה וטבילה היו אוכלין אותה אפילו לרבנן דרבי יוסי ובבבל וכן לדידן שרחוקין מא"י א"צ שתי חלות אלא אחת כדאמרינן בפ' עד כמה (בכורות דף כז.) ונותנה לכהן קטן ואכיל לה דכי ליכא כהן קטן דוקא קאמר התם דמפריש אחרת ונותנה לכהן גדול וראשונה שורפה וחלה של אור מנהר ועד אמנון ולפנים אינה מותרת לכהן קטן אלא לעולם נשרפת דומיא דחלת אור א"י משום דסמוכין לא"י ומתחזיא כחלת א"י כדפרישית ומש"ה צריך לעולם שתים אבל ברחוקים כגון דבבל ודידן דלא מתחזיא חלה דידהו כחלת הארץ טמאה נותן לכהן קטן ומסתבר דאף לכהן גדול שטבל לקריו ולא בעינן הערב שמש דאין להחמיר בה מבחלה

של כהן בסמוכין לא"י וכ"כ בה"ג בהלכות חלה אמר רבינא הלכה נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן או מאן דטביל לקריו ויש קצת תימה אמאי קאמר דנותנה לכהן קטן כיון דאפילו כהן גדול יכול לאוכלה אחר שטבל או לבטלה ברוב כמו תרומה דאמרינן בפ' עד כמה (שם) רבה הוה מבטל לה ברוב ואכיל לה בימי טומאה ונראה דדוקא חלת חו"ל לפי שאין לה שיעור ודבר מועט הוא קאמר דיכול ליתנה לכהן קטן כ"ש אם יש כהן גדול שטבל או רוצה לבטלה שיכול ליתנה לו וכן משמע דדבר מועט הוא דקאמר התם דשקל לה בריש מסיא אבל תרומה שהיא מתבואה או מיין ושמן אין ליתן לכהן קטן לפי שהוא מאבדה ועוד יש לה שיעור כמו בתרומת מעשר ולכך אין ליתנה לקטן אלא לכהן גדול שטבל או רוצה לבטלה ברוב וא"צ להפריש שניה דלא תשתכח כיון דמפרישין אחת כמו בחלה היכא דאיכא כהן קטן שלא מצינו בכל הש"ס שהיה צריך לפרש שתי תרומות אלא דוקא חלה כי ליכא כהן קטן או גדול שטבל שאז היא נשרפת ולכך צריך להפריש חלה שניה שלא תשתכח תורת חלה אבל תרומה דאין נותנין אותה אלא לכהן גדול שטבל או רוצה לבטלה ברוב א"צ להפריש שניה דלא תשתכח כיון שמפרישין אחת ומיהו נראה דגם בסמוכים לא"י שמפרישין לעולם שתי חלות לא היו מפרישין אלא תרומה אחת לכך נראה שבחלה יש לחוש יותר שלא תשתכח משום דשייכא בכל אדם המגלגל עיסתו אבל תרומה אין רגילין בה אלא בעלי קרקעות וממריחי תבואות והיכא דליכא כהן קטן ששורפה ומפריש שניה נותנה לכהן טמא אפילו הוא זב דלא מפליג התם בשום טומאה ולא דמיא לחלה שניה בסמוכין לא"י דהתם לעולם צריך להפריש אבל ברחוקים אי איכא כהן קטן או גדול שטבל לקריו אין צריך להפריש חלה שניה כלל והיא קלה ביותר אלא שאסורה לזרים דלא אשכחן דשרי לה אלא לכהנים ונראה שאינה טובלת שהרי יש כמה מקומות דלא מפרשי לה כלל ואפילו ליכא כהן קטן ועל אותן מקומות יש קצת תימה אלא לפי שאינה טובלת וצריך לשומרה מלהאכילה לזרים נמנעו מלהפריש ושמא אפילו אינה מדמעת ואף על פי שהראשונה נראה קצת דמדמעת מדתניא בפרק רבי ישמעאל (מנחות דף סז.) תרומת עובד כוכבים בחו"ל אינה מדמעת דמשמע הא דישראל מדמעת מ"מ השניה שהיא קלה ביותר שמא אינה מדמעת וכמו שלא גזרו על תערובות דמאי כמו כן שמא לא גזרו בה כיון שהיא קלה כל כך:

דף קד:

וניתנת לכל כהן שירצה - פירש בקונטרס דאפילו אינו מחזיק בתורת ה' יתנו לו חלת חוצה לארץ ואין נראה לר"י דהא הוו דומיא דהנהו ששונה אחר משנה זאת ואלו ניתנין

לכל כהן שירצה כו' וחשיב בהדייהו הזרוע והלחיים והקבה ואמרינן לקמן בפרק הזרוע (דף קל:) שאינן ניתנות למי שאינו מחזיק בתורת ה' לכך נראה לרבינו יצחק דהכא מיירי בדליכא כהן חבר אי נמי איכא כהן חבר שהוא עשיר ואינו רוצה לקבל ואפילו רוצה לקבל כיון דאין צריך וזה ע"ה עני וצריך שמצווים להחיותו שאם לא יתנו לו יצטרכו לתת לו חולין וקמ"ל דיכול ליתן אע"פ שאין בקי בטומאה וטהרה ולא חיישינן שמא יאכלנו בימי טומאתו אבל חלת הארץ אינה ניתנת אלא לכהן חבר שישמרנה בטהרה אפי' ליכא עתה כהן חבר אל יתננה לכהן ע"ה אלא ימתין עד שיזדמן לו כהן חבר:

מתקיף לה רב ששת - לא אאביי קא פריך אלא ארב יוסף חבירו פריך כדפי' בקונטרס:

רבי יוסי היינו ת"ק - אבית הלל לא פריך היינו ת"ק דהכי קאמר דבר זה מחלוקת ב"ש וב"ה ואין זה סתמא ואח"כ מחלוקת דב"ש במקום בית הלל אינה משנה:

עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא - תימה דהיכי פריך מגבינה אחר בשר אבשר אחר גבינה דרב יצחק גבינה ואח"כ בשר אכיל ולא דמי כדאמר בסמוך ויש לומר דהכי פריך דברייתא דאגרא משמע עוף וגבינה נאכלין באפיקורן בלי נטילת ידים ובלא קינוח הפה אבל שאר בשר בעי נטילה וקינוח הפה והיכי דמי אי בשר תחלה אפילו בנטילה וקינוח לא סגי עד סעודה אחריתי כדאמר בסמוך אלא לאו אגבינה תחלה והא דנקט הכא בשר וגבינה לא דק אלא. גבינה ובשר לא ואגב דמזכיר בברייתא עוף תחלה נקט נמי הכא בשר תחלה ובברייתא נקט עוף תחלה דאפילו עוף תחלה נאכל באפיקורן ור"ת מפרש וכן הלכות גדולות דאכל בשר אסור לאכול גבינה היינו בלא נטילה וקינוח אבל בנטילה וקינוח שרי אכל גבינה מותר לאכול בשר אף בלא נטילה וקינוח ומר עוקבא דלא אכיל עד סעודה אחריתי היינו בלא נטילה וקינוח אי נמי מחמיר על עצמו היה ולפירושו קשה מאי פריך הכא ארב יצחק וצ"ל לפירושו דלענין נטילת ידים אין חילוק בין בשר תחלה לגבינה תחלה ולגבי קינוח דווקא יש חילוק והעולם נהגו שלא לאכול גבינה אחר בשר כלל ואפילו אחר עוף ואע"ג דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן דמשמע עוף תחלה דילמא משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא ולא קיימא לן הכי ומיהו קשה ברייתא דאגרא כמאן אי כרבי יוסי הגלילי הא אף לכתחלה שרי לבשל ולאכול זה עם זה כדאמר לקמן (דף קטז.) דבמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב ואי כר"ע הוה ליה למיתני חיה בהדי עוף ודוחק להעמידה כב"ש דאמרי העוף עולה ואינו נאכל ומיהו אשכחן נמי לרבי אלעזר בר' צדוק דתניא בתוספתא כב"ש אי נמי כר"ע ונקט עוף משום דשכיח והוא הדין חיה דהכי נמי קאמר לעיל הא עוף אסור מדאורייתא כמאן

דלא כר"ע והוה ליה למינקט נמי חיה ור"ת מפרש טעמא דאגרא משום דעוף אינו נדבק בידים ובשינים וחניכים:

דף קה.

אילימא ב"ש אומרים מקנח ולא בעי מדיח - פירש בקונטרס שהקינוח יפה מן ההדחה ולא הוזכר כאן הדחה וב"ה אומרים מדיח ולא בעי מקנח ולא סגי ליה בקינוח אלא מדיח במים והוא עיקר ואינו צריך קינוח וקשה לפירושו דלא הוה ליה למימר ולא בעי אלא מקנח ולא מדיח מדיח ולא מקנח ועוד אמאי דחיק לאסוקי דלא פליגי לימא דלבית שמאי עדיף קינוח ובית הלל סברי דאף בהדחה לחודיה סגי כמו בקינוח לחודיה לכן נראה דפשיטא ליה למסדר הש"ס דהדחה עדיף מקינוח והכי פירושא בית שמאי סברי מקנח ולא בעי מדיח כלומר בקינוח סגי אע"ג דגרע ולא בעי מדיח דעדיף וב"ה סברי מדיח לחודיה בעינן והשתא הוה ליה למימר ולא סגי במקנח דגרע אלא איידי דנקט לב"ש ולא בעי נקט נמי לבית הלל והשתא הוה ליה למיפרך אם כן הוה ליה מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה אלא דאית ליה פירכא אחריתי ולא מצי לשנויי דבית שמאי תרתי בעי ונקט מקנח והוא הדין דבעי מדיח בהדיה ובית הלל סברי דסגי בחד או מדיח או מקנח דאם כן הוו להו לבית הלל למינקט מקנח דהוי רבותא טפי דגרע ממדיח:

מקנח וה"ה למדיח - תרווייהו בעינן כדפי' בקונט' וכ"פ ר"ח:

לסעודתא אחריתא אכילנא - לאו בסעודתא שרגילין לעשות אחת שחרית ואחת ערבית אלא אפילו לאלתר אם סילק השולחן ובירך מותר דלא פלוג רבנן:

מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה כו' - בברכות בסוף פרק אלו דברים (ברכות דף נג: ושם) דריש תרווייהו מקרא מוהתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים ואסמכתא בעלמא הוא דהא טעמא דמים אחרונים הוי משום מלח סדומית כדאמר בסמוך ואנו לפי שאין מלח סדומית מצוי בינינו לא נהגו במים אחרונים והכי נמי כי דריש התם כי קדוש זה שמן שהיו סכין את ידיהן להעביר את הזוהמא הוי אסמכתא דלא מצינו בשום מקום שיהא שמן לא חובה ולא מצוה והא דאמר התם כשם שהמזוהם פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסולין לברכה היינו להם שהיה הדבר עליהם חובה ליטול אחר סעודה לפיכך נחשבות כמזוהמות וצריך להקדים וליטול קודם ברכה וא"ת למאי נפקא מינה הא דראשונים מצוה ואחרונים חובה מה לי מצוה מה לי חובה הא תרווייהו חובה כדקתני בברייתא ולא רשות ואומר רבינו תם דנפקא מינה לענין מלחמת הרשות דתנן בפ"ק דעירובין (דף יז.) דפטורין מרחיצת ידים וקאמר רב חייא בגמ' לא

שנו אלא מים ראשונים אבל אחרונים לא דאמר רב יהודה בריה דרב חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית כו' ובהלכות גדולות פירש דראשונים שהם מצוה משום סרך תרומה טעונין ברכה אבל אחרונים שהם לצורך אדם משום מלח סדומית אין טעונין ברכה ומכאן כתב רבינו יהודה בפרק במה מדליקין בתוספ' שאין לברך על קריאת שמע שלפני מטתו אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרות שמע ואם תאמר אמצעיים כגון בין גבינה לבשר שהן לצורך מצוה יהיו טעונין ברכה וי"ל דאין זה כי אם הכשר אכילה כמו ניקור חלב ומליחת בשר:

דף קה:

לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל - אומר רבינו שמואל דמיירי בשניהם של בשר או שניהם של גבינה אבל בין תבשיל של בשר לגבינה שלפניו חובה אבל לגבינה של אחריו לא קאמר דאפילו בנטילת ידים אסור לאכול עד סעודה אחרת כדאמר לעיל אכל בשר אסור לאכול גבינה ואין נראה לר"ת דבין תבשיל לגבינה משמע תבשיל תחלה כדאמר לעיל כמה ישהה בין בשר לגבינה ולא כלום ופריך והא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה אלא כמה ישהה בין גבינה לבשר כו' ועוד בין תבשיל לתבשיל בשניהם של בשר או של גבינה למה יש לו ליטול כלל ומפרש ר"ת דבין תבשיל לתבשיל היינו בין תבשיל דבשר לתבשיל של גבינה דכיון דאין הבשר והגבינה בעין וליכא אלא טעם לא החמירו שיהא חובה ליטול ידיו בינתיים ואינו אלא רשות אבל בין תבשיל דבשר לגבינה שהגבינה בעין חובה ויתכן פירוש זה אף לדברי האוסרין לאכול גבינה אחר בשר באותה סעודה אפי' בנטילה וקינוח:

דף קו.

חזנהו דהוו שדו מיא מפומא דחצבא - והא דאיעכב ולא עשה בעצמו כן או שלא הודיעם לפי שהיה ירא שיקפידו עליו שאר השדים אם היה מודיע אי נמי אין מועיל אא"כ שדי להו ההוא גברא גופיה דשתי:

חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים - והא דתניא לעיל (דף קה.) מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן מוקי חזקיה כלישנא קמא דר' ינאי דלעיל כשאין היד סולדת וכאן איירי כשהיד סולדת בהן ורבי יוחנן דשרי הכא בלשון בתרא דמוקי לה אע"פ שהיד סולדת מותר ובחנם פירש בקונטרס דחזקיה תנא הוא ופליג אברייתא דלעיל:

דפסקינהו בבת בירתא - והא דאמרינן בפרק ג' מינין (נזיר לח.) דרביעית דמקוה בטלי בטלוה היינו לענין מחטין וצינורות אבל שרי להטביל בהן ידיו א"נ לגמרי בטלוה אף לידים והכא במחוברין למקוה וכן פירש בקונטרס:

מים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולין בקרקע כשרין - בפ"ב דזבחים (דף כב.) אמרינן כל המשלים למי מקוה משלים למי באר ולרביעית אינו משלים למעוטי מאי אילימא למעוטי טיט הנרוק היכי דמי אי דפרה שוחה ושותה ממנו אפילו לרביעית נמי משלים פירש שם בקונטרס וכשרים הן לידים כדאמר בפרק כל הבשר מים שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרין ואגב ריהטא לא עיין כן ואם תאמר דהתם קאמר ואי דאין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי לא והכא משמע דלכ"ע טובל בהן כל גופו ונראה לפרש דהתם מיירי שנפסלו משתיית בהמה מחמת שהטיט עב כל כך שאינה יכולה לשתות דאז אין שם מים עליו אבל הכא איירי בצלולין הרבה אלא דמאיס ומסרחי ומחמת כך אין הפרה יכולה לשתות:

מצוה לשמוע דברי חכמים - וא"ת והלא משום סרך תרומה תקנוה וא"כ מאי ועוד וי"ל דתקנו משום נקיות:

מצוה לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערך - פירוש דאסמיך ליה קרא דלאו דרשה גמורה דעיקר קרא אתא לכדדרשינן בנדה (דף מג.) מה ידיו מאבראי:

ושמע מינה שנים שאכלו מצוה ליחלק - תימה לר"י מנא ליה דמצוה ליחלק דילמא רשות כמ"ד בריש פ' שלשה שאכלו (ברכות מה.) דאם רצו לזמן מזמנין דפלוגתא היא דרב ורבי יוחנן ועוד קשה דהתם לא פליגי אלא בפת שיש עליו תורת זמון בג' אבל פירות דאין מזמנין עליהן כלל כדאמר ש"מ דאין מזמנין על הפירו' פשיטא דמצו' ליחלק וי"ל דה"ק ש"מ אין מזמנין על הפירות פירוש אין חובה לזמן על הפירות אפילו כשהן שלשה מדלא נתנו לו ואין חילוק בפירות בין ג' לב' ואכתי לא ידעינן אם יכול לזמן בשנים בפת או בפירות אפילו בג' או אסור כמ"ד אם רצו לזמן אין מזמנין אלא מדבריך כל חד וחד לחודיה שמע מינה דמצוה ליחלק דאם איתא דמותר לזמן לא היה מברך כל אחד לעצמו אלא היה מברך אחד לחברו ואומר נברך שאכלנו משלו כדי להוסיף שבח למקום ואכתי לא ידעינן אלא שבשנים אסור לומר נברך שאכלנו משלו אבל בלא נברך שמא יכול אחד לברך ולפטור חברו אבל מדתניא שנים שישבו מצוה ליחלק בד"א כו' אלמא דבשניהם יודעים לברך חייבים שניהם לברך וא"ת ומ"ש ברכה דבסוף דכל אחד מברך לעצמו מברכה דבתחלה דאחד מברך לכולן כדמוכח בכיצד מברכין (ברכות דף לט.) גבי תלמידי (דרב) דהוו יתבי קמיה דבר קפרא ואייתו קמייהו פרגיות כרוב

ודורמסקין ונתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך ובסוף אלו דברים (ברכות דף נג.) תניא היו יושבים בבית המדרש הביאו מאור לפניהם בית הלל אומרים אחד מברך לכולן ובפרק כיצד מברכין (ברכות מב:) תנן גבי מוגמר דאחד מברך לכולן ויש לומר דשאני ברכה דלכתחלה שכל אחד מרויח באותה ברכה שע"י כן מותרין לאכול וליהנות לפיכך מצטרפין לה אבל בסוף שכבר אכלו לא מצטרפין והא דאמרינן בפרק כיצד מברכין (ברכות דף לז.) רבן גמליאל וזקנים שהיו מסובים בעליה ביריחו והביאו לפניהם כותבות ואכלום ונתן ר"ג רשות לר' עקיבא לברך וקפץ וברך ברכה אחת מעין ג' היינו משום דר"ג לטעמיה דחשיב להו כפת דקאמר התם כל שהוא מז' המינים רבן גמליאל אומר ג' ברכות ואע"ג דר' עקיבא כרבנן סבירא ליה דאמרי ברכה אחת מעין ג' לא בשביל להוציא כולם ברך אלא ברך לעצמו בקול רם להודיע להם דהלכה כרבנן ומה שאין אנו נוהגין עכשיו לברך בתחלה אחד לכולן אלא בפת לחודיה לפי שאין אנו קובעים עצמנו להסב על היין ועל הפירות ואפילו גבי פת תנן בכיצד מברכין (שם דף מב.) היו יושבין כל אחד מברך לעצמו היסבו אחד מברך לכולן וגבי יין פליגי התם בגמרא (דף מג.) רב ור' יוחנן דרב סבר לא מהניא ליה היסבה ואיכא דאמרי לא בעיא היסבה ור' יוחנן אמר מהניא ליה היסבה ומיהו צריך עיון דפשט המשנה משמע דמיירי בברכה דלכתחלה ובגמרא משמע דמיירי בברכה דבסוף גבי תלמידי דרב דאמרי ניכול לחמא אנהר דינק בתר דכריכו יתבי וקא מבעיא להו היסבו אין לא היסבו לא או דלמא כו' משמע דלכ"ע דברכה דלכתחלה הוה פשיטא להו דלא בעי היסבה דלא נסתפקו אלא לברכת המזון לבתר דכריכו ועוד דאי בברכה דלכתחלה פליגי רב ורבי יוחנן לרב מ"ש יין ממוגמר ואור דאחד מברך לכולן וי"ל משום דמוגמר ואור בא להם הנאה בבת אחת אבל קשה דבהדיא תנן התם בא להם יין לאחר המזון אחד מברך לכולם ואע"ג דאיכא למימר דשאני התם דמגו דמהניא היסבה לפת מהניא נמי ליין דהכי נמי משני התם כי פריך ליה לרב מברייתא דאורחין מ"מ הוה ליה לאקשויי טפי לרב ממתניתין ולשנויי הכי אלא להכי לא פריך ליה ממתניתין דעל כרחך איירי בברכה דמתחלה דומיא דיין שבתוך המזון אבל ברייתא ע"כ איירי בברכה דבסוף מדבעי היסבה ולפי זה בברכה דלכתחלה לא בעי לאקבועי דוכתא לא בפת ולא בשאר דברים ובברכה דבסוף בעי לאקבועי דוכתא בין בפת בין בשאר דברים דהלכה כרבי יוחנן ומיהו יש ליישב כולה מלתא בברכה דבתחלה והא דפריך לרב מברייתא ולא ממתניתין משום דמברייתא פריך לתרי לישני דרב ומה שלא נסתפקו תלמידי דרב עד אחר המזון לפי שבתחלה לא באו בבת אחת לנהר דינק אלא היו מתקבצין שם ליסע משם בבת אחת וכל אחד שהיה מגיע שם היה יושב ואוכל

והיה מברך לעצמו והא דמייתי שם ראיה ממתניתין דמיירי בברכה דלכתחלה אע"ג דברכת המזון בשנים מצוה ליחלק ודבתחלה אחד מברך לחבירו מ"מ מייתי ראיה דכי אמרי ניזול וניכול נהמא בדוכתא פלוני כהיסבה דמיא והוי קביעות ובכל מקום שהאחד מברך לכולם בין ברכה ראשונה בין ברכה אחרונה אין מברך אחד לכולם עד דקביעי:

דף קו:

וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטילת ידים לחולין - הקשה הרב ר' אברהם בן הרב ר' משה דבתוספתא דמקוואות תניא בפרק ז' כל החוצץ בכלים חוצץ בנדה ובגר בשעת טבילה ובחולין אין חוצצין והכא קאמר דחוצצין וי"ל דהכא איירי לאכילה כדמוכח כוליה שמעתא והחמירו באכילה כמו בטבילה והתם בנגיעה ואיירי אף בחולין שנעשו על טהרת תרומה דלא החמירו וצריך ליזהר בשעת נטילה מטיט ובצק שתחת הצפורן דחוצצין בטבילה כדתנן במסכת מקואות (פ"ט מ"ב) וכל דבר שחוצץ בטבילה צריך כמו כן ליזהר בנטילה לאכילה אבל במיעוט שאינו מקפיד אין לחוש דבטבילה נמי אינו חוצץ כדאמרינן בפ"ק דעירובין (דף ד:):

אמר רב עד כאן לחולין ועד כאן לתרומה - כדקתני בברייתא לחולין עד הפרק לתרומה עד הפרק כו' והיה מראה רב בידיו ופירש בקונטרס דעד הפרק לחולין הוא פרק ב' שבאמצע אצבעות ולתרומה עד הפרק שבגב היד ובקדוש ידים עד הפרק העליון מקום חבור היד והזרוע ולא רצה לפרש בקונטרס דפרק דחולין הוא פרק ראשון שבראש האצבעות לפי שאינו שוה בכל האצבעות כמו באגודל אבל פרק האמצעי שוה בכולם ושמואל אמר דפרק דחולין ודתרומה שוין לחומרא ולא פליג אברייתא אלא משום דכהן הוא ורגיל בתרומה לכך החמיר על עצמו להרגיל אף בחולין אבל לרב ששת קשה דאמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לקולא וי"ל דרב ששת מפרש הברייתא בפרק הראשון שבראש אצבעות לחולין ושני לתרומה שהוא פרק אמצעי ולא להקל על הברייתא קאמר אלא אדרב ושמואל דאמרי דפרק דתרומה הוא מקום חבור אצבעות ותפיסת היד ור"ת פירש ע"כ לחולין פרק ראשון כמו שפירש רב ששת ולפירוש זה קשה ברייתא לרב ששת דלפירושו צריך לומר דלרב ששת דחולין ותרומה בפרק ראשון לקולא ומיהו יש לדחות דלשמואל לחומרא היינו פרק שבגב היד כמו קדוש ידים ובא רב ששת להקל משמואל אבל אין לפרש כמו שפירש הרב ר' אברהם דחולין עד פרק שלישי דאצבעות ולתרומה כל פיסת היד פירוש עד הקנה ולקדוש ידים עד העצילה שקורין קוד"א בלע"ז והביא ראיה מספר הזהיר שכתוב שם אמר שמואל לחולין כל היד ואי אפשר לומר כן מדתניא

בפרק האומר משקלי עלי (ערכין יט:) משקל ידי ומשקל רגלי עלי ר' יהודה אומר ממלא אדם חבית ומכניס ידו עד העציל וברגל עד הארכובה ופריך וביד עד העציל ורמינהו קדוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק ומשני דאורייתא עד הפרק בנדרים הלך אחר לשון בני אדם אלמא אין קדוש ידים עד העציל ומיהו יתכן פירושו לפי מה שמפרש שם דעציל היינו אישיל"א והוא בית השחי מקום חבור הזרוע והכתף וכן פירש בקונטרס בפרק הזרוע (לקמן קלד:) אבל קשה לר"ת דאמר בזבחים (דף יח:) ולא יחגרו ביזע אין חוגרין במקום שמזיעין לא למטה ממתניהם ולא למעלה מאציליהם אלא כנגד אצילי ידיהם והיינו כנגד קוד"א ששם דרך לחגור דאי במקום שחי אדרבה הוא מקום זיעה יותר ועוד דמה שייך לומר ולא למעלה דלמעלה הוי צואר ואיך יחגרו שם ועוד דבערכין (דף יט:) קאמר ביד עד העציל וברגל עד הארכובה משמע דעציל באמצע היד כמו הארכובה באמצע הרגל ועוד דבאהלות (פ"א מ"ח) כשמונה רמ"ח אברים קתני ל' בפיסת היד ששה בכל אצבע שנים בקנה ושנים במרפק אחד בזרוע וארבעה בכתף משמע דמרפק הוא קוד"א שכן הוא הסדר ומרפק ועציל הכל אחד דהא בערכין (דף יט.) קתני ר' יהודה במתניתין דהתם מכניס ידו עד מרפקו ותרגום כל אצילי ידים דיחזקאל (יג) כל מרפוקי ידיא ואין לפרש דקידוש ידים הוא עד בית השחי דהיינו עד הכתף דהא פריך בערכין ודאורייתא עד הפרק והא גבי תפילין כתיב ידך ותני דבי מנשה ידך זו קיבורת ומשני דאורייתא קיבורת כו' קידוש ידים ורגלים הלכתא גמירי לה משמע דפרק דקידוש ידים ורגלים אין מגיע עד קיבורת וקיבורת מפרש רבינו תם קבוצת בשר שבזרוע כמו (ב"ב דף ה.) קיבורא דאהינא שהוא לשון קבוצת תמרים:

נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום - תימה דאמרינן בערבי פסחים (דף קו:) הנוטל ידיו לא יקדש משום דקידוש מפסיק בין נטילת ידים לסעודה ואמר בפרק אלו דברים (ברכות נב:) ב"ה אומרים מוזגין כוס ואח"כ נוטלין משום דתיכף לנטילת ידים סעודה והשתא הא מועיל תנאי אפילו כל היום ואומר ר"ת דהני מילי כשמתנה שחרית ועוד י"ל דאע"ג דמועיל תנאי לרב אף שלא בשעת הדחק היינו אם אין מים בסמוך לו אי נמי יש לו וצריך לדברים אחרים:

דף קז.

האי אריתא - פי' בקונטרס צינור ששופכין לו מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים בשדה אין ר"ל שיהא הצינור קרוי אריתא דהא יאורים מתרגמינן אריתי ובפ' הפרה (ב"ק נ:) אמר ההוא תורא דנפל לאריתא ומשמע שם שהוא עמוק עשרה טפחים:

דלא אתו מכח גברא - פירש בהלכות גדולות שמותר להטביל ידים בתוך הכלי דחשיבא נטילה והביא ראיה מפ"ב דזבחים (דף כא.) דאיבעיא להו מהו לקדש ידיו ורגליו בכיור ממנו אמר רחמנא ולא לתוכו משמע דבקידוש ידים מבעי ליה משום דכתיב ממנו אבל בנטילת ידים אפילו בתוכן מותר וקשה לפירושו דהכא אמר אינו נוטל ממנו דלא אתי מכח גברא משמע דבעינן כח גברא השופך ומיהו י"ל דבעינן נטילה מן הכלי בין טובל ידיו בתוך הכלי ובין שופך מן הכלי על ידיו יש כאן נטילה מן הכלי אבל הכא ידיו חוץ לכלי הן וכבר פסק כח הכלי כשהמים באים עליו הלכך אין כאן נטילה מן הכלי וגם טבילה אין כאן שהן שאובין והא דנקט דלא אתו מכח גברא לאו דוקא מכח גברא אלא משום דלא אתו מכח כלי דבעינן נטילה מן הכלי א"נ משום דתנן במס' ידים בפ"ק (מ"ה) הכל כשרין ליתן מים לידים אפילו חרש שוטה וקטן ומניח חבית בין ברכיו ונוטל ומניח חבית על צדו ונוטל הקוף נותן לידים רבי יוסי פוסל בשניהם פירוש בקוף ובחבית נוטה על צדו והמים נשפכים מאליהן דבעי רבי יוסי מכח גברא ות"ק לא בעי אלא שיהא כח כלי והשתא שמעתא דנקט כח גברא אתי כרבי יוסי אבל ההלכות גדולות אי אפשר להעמיד אלא כרבנן וצריך להחמיר כיון דסוגיא דשמעתין כרבי יוסי ואם אדם נוטל ידו אחת וחוזר ומשפשף בחברתה צריך לחזור וליטול כדאמרינן בפרק שני דידים (מ"ג) נטל ידו אחת ושפשף בחברתה טמאה ואם שרה פתו במים או הדיח בהן את הכלים פסולים לנטילה ואם הדיח בהן ידיו כשרין דהכי תנן במסכת ידים וצריך לשפוך מים על ידיו ג' פעמים פעם ראשונה כדי להעביר טיט ודבר החוצץ מעל ידיו ופעם שניה לטהר ידיו ופעם שלישית לטהר אותן מים וכן מוכח בכמה דוכתין במסכת ידים שצריך מים ראשונים ושניים ומיהו אם בפעם אחת שופך מים הרבה כשיעור רביעית ידיו טהורות דתנן במסכת ידים (פ"ב מ"א) ידו אחת בשטיפה אחת ידו טהורה שתי ידיו משטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מי רביעית פירוש ואפילו באין משירי טהרה דלא בעו רביעית כשנוטל בשתי שטיפות והשתא דליכא אלא שטיפה אחת צריך רביעית בשטיפה זו אבל בנוטל ידו אחת לא צריך רביעית כי אתו משירי טהרה אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים:

ואי בזיע דולא בכונס משקה מילף לייפי - ואע"ג דלענין טבילת כל גופו לא מהני מתרי טעמי דנצוק אינו חבור וגם בעינן כשפופרת הנוד לענין עירוב מקוואות גבי רביעית ידים לא החמירו:

קפדיתו אחזותא - והא דתנן במסכת ידים (פ"א מ"ג) נפל בהן דיו או קנקנתום ונשתנו מראיהן פסולין דלמא הני מילי לתרומה:

ולא היא שאני התם דקא אתו משירי טהרה - משמע דמעיקרא בעי למימר דאפילו הראשון לא בעי שיעור ותימה דהא בהדיא קתני מי רביעית לאחד וי"ל דמתניתין לתרומה והוה דייק מיניה דכי היכי דאפילו לתרומה לא בעינן שיעור לשני ה"ה בחולין אף לראשון ומסיק דשאני התם דאתו משירי טהרה:

מגופת חבית שתקנה - פי' בקונטרס שחקקה נראה דבלא חקיקה היא רביעית אלא שמשופעת היא ואינה יושבת אלא מסומכת כעין כסוי כוסות של כסף וכסוי קנקנים ותקנה היינו שהרחיבה מלמטה עד שיושבת שלא מסומכת וקודם שתקנה אין נוטלין ממנה דאין בית קבול שלה חשוב כיון שאם בא להושיב בלא סמיכה היו המים נשפכין ואין נשאר בהם רביעית ואמר לעיל כלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנה וכן משמע במסכת ידים (שם מ"ב) דחשיב מגופת חבית בהדי דפנות הכלים דאין מחוסרין חקיקה אלא לפי שאין יושבין שלא מסומכין כדפרישית:

ולא ברך אחריו - סבר כרבי יהודה דבעי כביצה דדריש ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה דהיינו כביצה בפרק ג' שאכלו (ברכות מט:) ודוקא לאחריו אבל לפניו משמע דמברך וכן לר"מ דפוטר בפחות מכזית היינו דוקא לבסוף אבל בתחלה מברך אף בפחות מכזית ובהדיא מדקדק בירושלמי הכי ואע"ג דבריש כיצד מברכין (ברכות לה.) נפקא לן ברכה דלכתחלה מק"ו מברכה דלסוף כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ"ש מ"מ לא שייך לומר דיו ומברך בתחלה אמשהו ואע"ג דלא מברך בסוף דאותו ק"ו אינו אלא גילוי בעלמא דברכה דלפניו לאו דאורייתא כדתנן בפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) בעל קרי על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו וכן בפרק היה קורא (ברכות טז.) תניא הפועלים שהיו עושים מלאכה אצל בעל הבית ואוכלין פתן אין מברכים לפניהם אבל מברכים לאחריהם שתי ברכות:

מאי לאו הא כביצה בעי נטילת ידים - תימה היכי מצי למימר הכי הא ע"כ בתרומה אפי' כביצה לא בעי נטילת ידים דהא התירו מפה לאוכלי תרומה דרבי צדוק כהן הוה כדמוכח בפ' מי שמתו (ברכות כ:) גבי מדלגים היינו ע"ג ארונות כו' ובפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לו.) גבי ההוא בוכרא דהוה ליה לר' צדוק ובספ"ק דיבמות (דף טו:) והיה אוכל חולין על טהרת תרומה וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך. [ע' תוס' יומא עט: ד"ה הא ותוס' סוכה כז. ד"ה הא כביצה]:

דף קז:

בלם ליה אומצא - פירוש ופת עמה:

התם משום שיבתא - פירש בקונטרס רוח רעה שורה על הידים שלא נטלו שחרית ורבינו תם מפרש דבלא נתינת פת לתינוק מותר ליטול ידיו שחרית ביום הכפורים דלא גרע ממלוכלכות בטיט ובצואה דאמרינן שרוחץ כדרכו ואינו חושש ואין לך מלוכלכות יותר מזה שאין יכול ליגע בפיו ובעיניו בחוטמו ובאזניו דבכולהו אמרינן בפ' שמונה שרצים (שבת דף קט.) דתקצץ ידו משום בת מלך ושיבתא דהכא יש לפרש כמו שפירש ר"ח שהוא רוח רעה השורה על האוכל כשבא ליתן הפת לתנוק בן ד' וה' שנים וחונקת אותו אם לא נטל ידיו באותה שעה אע"פ שנטל שחרית ומה שאין אנו נזהרים עכשיו מזה לפי שאין אותה רוח רעה מצויה בינינו כמו שאין אנו נזהרין על הזוגות ועל הגילוי:

כעין תפיסה אחת - ואם יש דבר מפסיק לא הוי כעין תפיסה אחת כההיא דמסכת ע"ז בפרק רבי ישמעאל (עבודה זרה דף נ.) גבי אבני מרקוליס דאמר כאן בתפיסה אחת כאן בשתי תפיסות והיכי דמי כגון דאיכא גובה ביני וביני ולפיכך נוהגין עכשיו כשזה אוכל בשר וזה אוכל גבינה על שלחן אחד מניחין לחם או קנקן או שאר כלים להפסיק בינתיים או אוכל על מפה אחרת דהוי כעין שתי תפיסות וי"מ דלא אסרו אלא בתפיסה אחת כלומר שהן בהוצאה אחת כגון אחים שקנו אתרוג בתפיסת הבית דיש נוחלין (ב"ב קלז:) ופריך תפיסה אחת ס"ד מה לי בהוצאה אחת ומה לי בשתי הוצאות אם מכירין זה את זה ומשני כעין תפיסה אחת דהיינו שמכירין זה את זה ולפי' זה לא איירי כלל שיהא מותר לאכול על שלחן אחד בשביל הפסק שבינתיים:

דף קח.

טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנותן טעם באותה חתיכה - נאסרת כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב איירי כדאמרינן בפ' גיד הנשה (לעיל דף צו:) ולכך משערינן באותה חתיכה לבטל הטיפה ולא בשאר חתיכות משום דחלב מפעפע על כל החתיכה ואין מפעפע מחתיכה לחברתה אלא ע"י ניעור וכסוי כדאמרינן בגמ' אילימא לא ניער כלל אמאי כל החתיכות אסורות מיבלע בלע מפלט לא פליט:

מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן כו' - וא"ת דהכא משמע דנפקא ליה לאביי טעם כעיקר מבשר בחלב ואילו בפ' אלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' ג' מינין (נזיר דף לז.) פליגי ר' עקיבא ורבנן למר נפקא ליה טעם כעיקר ממשרת ולמר מגיעולי עובדי כוכבים ואביי דאיירי בההיא סוגיא משמע דידע להההיא ברייתא וי"ל דאביי קבלה מרבא שדחה לו וחזר בו:

דחדוש הוא - פי' בקונטרס דשניהן מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרין וטעם זה לא קאמר באלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' ג' מינים (נזיר דף לז.) דהא כלאים נמי הכי הוו ומסיק דהיינו חדושו דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי אע"ג שנבלע החלב בבשר אע"פ שהוא צונן לפי שהוא צלול והבשר שוהה בתוכו וכי בשיל ליה אסור:

אמר רבא דרך בשול אסרה תורה - דיחויא בעלמא הוא דמהכא ליכא למילף אבל טעם כעיקר הוי דאורייתא כדפי' (בקונטרס) פ' גיד הנשה (לעיל דף צח: ד"ה רבא):

דאמר רבא קסבר רבי יהודה כו' - פי' בקונטרס דאמר רבא בפ' גיד הנשה (דף ק:) ואין לשון זה שם אבל בפ' הקומץ רבה (מנחות דף כג. ושם ד"ה אמר) איתיה גבי רבי יהודה אומר מנחת כהנים כמנחת כהן משיח כו' ומדרבא דאמר הכי בפ' גיד הנשה (לעיל דף ק:) אליבא דרב לא בעי לאקשויי הכא דרב אדרב דאיכא לשנויי כדמשני אביי התם כשקדם וסלקו אבל בההיא דהקומץ רבה (מנחות דף כב.) ליכא טעמא אחרינא לרבי יהודה אלא כמו שמפרש רבא ולהכי פריך שפיר מינה וא"ת אמאי לא פריך מדרבי יהודה גופיה דלקמן קאמר רבי יהודה בברייתא האי לישנא גופיה דקאמר רב הכא אדרבא דמפרש טעמא דרבי יהודה וי"ל דלא שמיע ליה ברייתא כי היכי דלא שמיע ליה לרב דאי ידע ליה רב לא הוה ליה למימר אלא הלכה כרבי יהודה ותו לא ועוד י"ל דברייתא דרבי יהודה משמע שפיר דאין ברוטב ששים לבטל החתיכה מדאמור רבנן עד שתתן טעם ברוטב ובחתיכות משמע דליכא ברוטב לחודיה כדי לבטל:

אפשר לסוחטו מותר - פי' דיעבד אי נסחט האיסור ונתבטל מותרת עם החתיכה שכבר נאסרת אבל לכתחלה אין מבטלין איסור כדפירש בקונטרס:

דף קח:

אמאי מותר חלב נבלה הוא - מכאן היה מדקדק רבינו שמואל דלמ"ד מין במינו לא בטיל צריך תרי ששים ששים ברוטב לבטל טעם חתיכת נבלה וששים בחתיכת היתר לבטל רוטב היוצא מן הנבלה וקשה לר"י לדבריו דמשני גדי אסרה תורה ולא חלב והלא בעלמא חתיכה של היתר נעשית נבלה מדרבנן וצריך ששים כנגד כולה דמדאורייתא לא צריך ס' אלא כנגד האיסור הנבלע בה א"כ אע"ג דגדי אסרה תורה ולא חלב מ"מ מדרבנן החלב עצמו נאסר כשאר איסורין דמאי שנא משאר איסורין ויאסור כל חלב שביורה אלא ודאי כיון שהחלב הנפלט מן הבשר לא נעשה נבלה אלא מטעם בשר המעורב בו אין לו דין חלב טמא אלא מתבטל בחלב שביורה כמו שמתבטל טעם בשר האסור ולא חשיב מין במינו והכי נמי רוטב הנפלט מן הנבלה אין לו דין מים אסורין שלא להתבטל במים

אחרים אלא יש לו דין בשר נבלה שמתבטל שפיר במים שבקדרה והא דקאמר חלב נבלה הוא וקאי הכי במסקנא היינו דוקא בבשר בחלב שכל אחד לבדו היתר וכשנתבשל יחד עשה הכתוב הכל כנבלה והוא כחלב היוצא מן הטרפה ולכך לוקה על חצי זית חלב הנבלע מחצי זית שמנונית בשר אבל מים הנפלטים מן הנבלה אין נאסרין אלא מחמת טעם הנבלה המעורב בהן ואין מצטרפין ללקות עליהן משום נבלה ומכאן יש להוכיח דתבלין הבלועים מחלב או מדם ונפלו לקדרה מתבטלין בששים ואע"ג דנותנין טעם אפי' באלף מותר דאינו חמור מן האיסור הנבלע בהן:

גדי אסרה תורה ולא חלב - והא דנקט כזית בשר בתוך יורה גדולה משום דאם נפל לתוך חלב מועט היה נחשב הכל כגדי משום שמנונית הבשר המעורב בחלב ולא נתבטל:

שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט - תימה דדבר הנראה לעינים הוא דפליט דכשנותנין ירק בקדרה רותחת משתנה מראית המים מן הירק וכן בשר שומן נימוח לתוכה ונראה השמנונית על הרוטב ופי' רבינו שמואל דהא דקאמר מפלט לא פליט היינו עד שיהא שבע מלבלוע אבל לאחר ששבע חוזר ופולט וכן פירש הרב רבינו שמעיה סוף סוף כי נייח הדר פליט היינו כי נייח מבליעתו ומשני שקדם וסלקו קודם שגמר בליעתו ואותן כלים וקערות האסורות כשמגעילים אותם בתוך יורה גדולה ומניחין אותן מבפנים כשהמים רותחין היה מצריך רבינו שמואל להניחם שעה גדולה עד כדי שיהא להם שהות לגמור בליעה ולחזור ולפלוט אח"כ ודבר תימה הוא דמי בקי לידע שיעור זה ואומר ר"ת דהא דקאמר הכא מבלע בלע מפלט לא פליט היינו לא פליט מה שבלע עכשיו אבל מה שהיה בלוע מקודם פליט ואין להתיר מטעם זה להגעיל כלי שהוא בן יומו כשאין במים ששים לבטל האיסור ולהניחן בפנים כשהן רותחין משום דמים מבלע בלעי האיסור שבכלי ולא פלטי דבמים שהן צלולים לא שייך לומר בליעה דלא בלעי אלא שמתערב בהן האיסור וגם אין סברא לומר דכי היכי דאמר מבלע בלע מפלט לא פליט מה שבלע הכי נמי מפלט פליט מבלע לא בלע מה שפלט ועוד דא"כ יהא אסור להגעיל שני כלים זה אחר זה דבהגעלת הראשון נאסרו המים והשני יבלע מן המים האסורין דודאי פליטת עצמו לא יבלע אבל פליטת כלי אחר יבלע וגם כלי הראשון אינו מכניס כולו בבת אחת במים רותחים וא"כ מה שנכנס תחלה פולט וצד השני שמכניס אח"כ בולע מה שפלט צדו הראשון לכך נראה דאין להגעיל כלי בן יומו כשאין במים ס' לבטל והגעלה דמדין דלא אסרה תורה אלא בן יומו לא הגעילו אלא כלים קטנים בתוך הגדולים שהיה במים ששים לבטל האיסור ובערב פסח קודם ארבע שעות מותר להגעיל

כלי של חמץ אע"פ שאין במים ס' דאיכא ג' נותני טעם של היתר החמץ נ"ט בכלי והכלי נ"ט במים והמים חוזרין ונבלעין בכלי ועדיין הוא היתר שהוא קודם הפסח:

דף קט.

ודברי חכמים כשניער מאי ניער אילימא ניער בסוף ולא בתחלה - ה"מ למיפרך מכלל דלרבנן אפילו לא ניער כלל מבלע בלע מיפלט לא פליט אלא דפריך טפי שפיר:
נראין דברי ר' יהודה ואין נראין מבעיא ליה - תימה לימא דכ"ע מין במינו לא בטיל וה"ק נראין דברי ר' יהודה לחכמים בשלא ניער בתחלה אלא בסוף שחכמים לא נחלקו עליו אלא כשניער מתחלה ועד סוף דכי האי גוונא משני לעיל בפרק קמא (דף יב.) גבי אבדו לו גדייו ותרנגוליו ובפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף עט.) גבי בור ושובך ובכמה דוכתין ויש לומר דלא קאמר אלא היכא דלא אפשר ליה למימר בענין אחר:
הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו - פירש בקונטרס במס' כריתות (דף כב.) מוקי לה בלב עוף דאין בדמו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשולו ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דדם שבשלו אינו עובר עליו אם אכלו והא דמוקי לה בפ' דם שחיטה (כריתות דף כב.) בלב עוף משום דבכל ענין קתני מתניתין דאינו עובר עליו בין חי בין מבושל ומה שפירש בקונטרס דבשר הלב אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע דהכי אמרינן בפסחים (דף עד:) שאני לב דשיע אומר ר"ת דאין לסמוך על זה לעשות מעשה דדחייה בעלמא הוא בפ' כיצד צולין (פסחים דף עד:) דהוה בעי למיפשט מיניה דאמרינן כבולעו כך פולטו מדקתני קורעו לאחר בשולו ודחי שאני לב דשיע אבל למאי דמסיק דכבולעו כך פולטו תו לא אמרי' דשיע ולא בלע וקורעו לאחר בשולו היינו לאחר צלייתו דשייך ביה כבולעו כך פולטו שהדם נופל לחוץ אבל בקדרה אסור ולא אמרינן דשיע ולא בלע:

דף קט:

אינו עובר עליו ומותר - פירש בקונטרס דמותר אם בשלו משום דחלב שחוטה דרבנן הוא והאי כיון דאבלע ולא פירש אפילו איסורא דרבנן ליכא משמע שרוצה להעמיד כולה שמעתתא דכחל לצלי דאי לקדרה אמאי מותר הא יצא חלב וחזר ונבלע וכן פירש לקמן בהדיא גבי זויקו לה כחלי דפריך והא בשלו קתני בדיעבד ופירש בקונטרס והא ודאי בצלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הא יצא החלב וחזר ונבלע ולקמן בתר שמעתתא דכבד פי' בקונטרס והלכות כחל כבר אמרנו למעלה דלצלי בעי קריעה

שתי או ערב ואי לא קרעו מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדרה קורעו שתי וערב וטחו בכותל ומה שכתוב בספרים בפ' גיד הנשה (לעיל דף צז:) כחל עצמו אסור היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשרא ל"ג ליה דאפי' בשליה לחודיה אסור לפירוש הקונטרס לפי שפירש וחזר ונבלע ומיהא גם לפירוש הקונטרס היכא דאיכא ס' במים שנתבשל בהן הכחל לא היה נאסר הכחל היכא שבשלו לחודיה לפי שהחלב הנפלט נתבטל במים אבל היכא דבשלו עם בשר אסור משום טעם בשר הנבלע בחלב שבכחל וכן יש ספרים דגרסי בסמוך כחל שבשלו בחלבו מותר היכא דבשליה לחודיה בלא בשר ויש להעמידו לפירוש הקונטרס שיש במים ששים כדפרישית שמתבטל בהן חלב היוצא מן הכחל:

הא איסורא איכא - וא"ת לפירוש הקונטרס דלמא הא איסורא איכא לקדרה אבל לצלי מותר וי"ל דא"כ ה"ל למתני דאם לא קרעו מותר דהוי חדוש וממילא הוה מוקמינן ליה בצלי:

לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה - וא"ת אדרבה דוק מינה איפכא אינו עובר עליו הא איסורא איכא כדדייק לעיל דהכא לא שייך למימר איידי דבעי למימר בסיפא כדקאמר לעיל וי"ל דדלמא איידי דקתני במתניתין ואינו עובר עליו נקט נמי בברייתא הכי:

הא כחל לא בעי קריעה - מדלא קתני קורעו לאחר בשולו והוה מוקמינן לה בצלי כדקתני גבי לב וא"ת ומאי קסבר אי מהניא ביה קריעה אחר בשול אמאי מותר בלא קריעה יותר מקודם בשול דצריך קריעה ואי לא מהניא ביה קריעה היכי מייתי סייעתא לרב מהך ברייתא מדלא קתני קורעו לאחר בשולו הא אין קריעה מועלת לו כלום לאחר שנתבשל וי"ל דודאי ס"ד דמועלת לו קריעה לאחר בשולו והא דקאמר רב ואינו עובר עליו ומותר בלא קריעה במבושל ובחי קורעו היינו משום דכי נתבשל כבר פלט במקצת אבל חי שיש לו רוב חלב בעי קריעה:

דלמא לב הוא דסגי ליה בקריעה - פירוש משום דשיע ולא בלע אפילו לקדרה או לצלי משום דכבולעו כך פולטו כמסקנא דפסחים (דף עד:) אבל כחל לא סגי ליה בקריעה אפילו לצלי משום דכבולעו כך פולטו לא שייך בשאר איסורים אלא בדם לחודיה:

נדה דם טוהר - בסלוק של פרשת פרה יסד ר' אליעזר הקליר מן הדם טחול הדם מטומאת נדה (אשה) טהרת בתולי אשה ומאשת איש יפת תואר לאיש וכנגד כותית לא פירש והכל עשה ע"פ הירושלמי:

זויקו לה כחלי - פירש בערוך כמו זיקים מלאים ודמי לזויקני דארמאי בפ' שני דמסכת ע"ז (דף לא:) כלומר נפוחין וכן הכא כחל כמו נוד נפוח מלא חלב ולא נקרע ובקונטרס פירש שפודו תנו לה כחל בשפוד:

ההוא לקדרה - פירש בקונטרס דרב נחמן ס"ל כלישנא בתרא דרב ובריייתא מוקי לה בצלי כדכתיב ויבשלו (את) הפסח בדברי הימים ואין זה דוחק דה"נ מוקמינן בפ' כיצד צולין (פסחים דף עד.) קורעו לאחר בשולו היינו אחר צלייתו ואינו רוצה לומר דסבר לגמרי כלישנא בתרא דהא מיקל טפי אפילו מלישנא קמא דשרי אפילו לכתחלה אלא בפירוש דמתניתין סבר כלישנא בתרא דכיון דשרי רב נחמן לצלי לכתחלה בלא קריעה א"כ הא דקתני קורעו היינו לקדרה כדקאמר הכא וכי קתני לא קרעו אינו עובר עליו ע"כ אינו עובר עליו ואסור כיון דמיירי לקדרה ורבינו תם פירש דהא דצריך קריעת שתי וערב וטחו בכותל לקדרה היינו קדרה עם בשר דלקדרה משמע עם בשר כדתנא אם בנותן טעם בקדרה אבל לקדרה בלא בשר או לצלי שרי לכתחלה בקריעה קצת וטעמא דהחמירו בה עם הבשר לפי דטעם החלב נכנס בבשר ומשתנה טעם הבשר ויש בו טעם בשר בחלב ולכך גזרו חכמים וכשאין הבשר עם הכחל בקדרה אף על פי שלא קרעו שתי וערב כיון שקרעו קצת לכתחלה מותר דאין החלב בעינה עוד בכחל כמו שהיה קודם ואע"פ שנפלט וחוזר ונבלע תוך הכחל לא גזרו בו חכמים כיון שאין שם בשר אחר ולא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו ולא אתי למיכל בשר בחלב ובדיעבד שרי אפילו לא קרעו כלל ואין חילוק בין צלי לקדרה בלא בשר דאין בו שום טעם להקל בצלי יותר דבצלי נמי נוטף החלב ונופל על הכחל מבחוץ וחוזר ונבלע ולא שייך כבולעו כך פולטו אלא בדם אבל טיפת חלב שנפלה על חתיכת צלי לא כמו בשמנונית דנבלה דאפילו צלי אינו חוזר ופולט שמנונית שבלע והכי פירושו הכחל קורעו ומוציא את חלבו פירוש שתי וערב וטחו בכותל כדמפרש בגמרא דמוקי ליה רבי אלעזר לקדרה והיינו עם בשר כדפרישית ומוקי לה הכי משום דמתניתין סתמא קתני משמע שבא להתיר בכל ענין בשול לא קרעו פירוש לא עשה דין קריעה שלא קרעו שתי וערב וטחו בכותל אלא קריעה קצת אינו עובר עליו אמר רב אינו עובר עליו ומותר כיון דקרעו קצת אבל אם לא קרעו כלל ובשלו בהדי בשר אסור מדרבנן כדאמרינן בפ' גיד הנשה (לעיל דף צז:) כחל בס' דחלב שחוטה אסור מדרבנן כיצד קורעו אמתניתין קאי אמר ליה ר' אלעזר קרע לי ואנא איכול פי' קרע לי קריעה קצת ואנא איכול בקדרה בלא בשר מאי קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדרה בהדי בשר אמר להו רב נחמן זויקו לה כחלי פירוש בשלו לה בקדרה בלא בשר כחלי נפוחים כנודות פירוש שלא נקרעו שתי וערב אלא קריעה קצת מ"מ קרי

זויקו לפי שלא נקרעו שתי וערב והא אנן תנן קורעו פירוש שתי וערב אבל קריעה קצת לא מהני ההוא לקדרה פירוש בהדי בשר והא קתני כחל שבשלו בחלבו מותר אלמא אפילו בקדרה בלא בשר אסור לכתחלה לבשל דבלא בשר מיירי מדקתני שבשלו בחלבו דמשמע דליכא איסורא אלא איהו גופיה ורב נחמן מתיר לכתחלה כו' והוה מצי לשנויי דמיירי בשלא קרעו כלל אלא דעדיפא משני וא"ת היכי מייתי סייעתא מהך ברייתא ללישנא קמא דרב והא רב איירי אפילו בקדרה בהדי בשר ובריייתא איירי בקדרה בלא בשר כדפרישית ויש לומר משום דלישנא בתרא דרב קאמר אינו עובר עליו ואסור בין בהדי בשר בין בלא בשר והך ברייתא שריא מיהא בלא בשר ומשום דפליגא אלישנא בתרא קאמר תניא כלישנא קמא והשתא רב נחמן כלישנא קמא דתניא כוותיה והילכתא כוותיה ולמאי דפרישית דמתניתין איירי נמי בקדרה בהדי בשר משום דקתני סתמא א"כ רישא דברייתא דקתני נמי הכחל קורעו ומוציא את חלבו הוי נמי אפילו בהדי בשר ולא הוי דומיא דלב קורעו לא קרעו קורעו לאחר בישולו דלא איירי בהדי בשר דאי בהדי בשר נעשה הבשר נבלה וחוזר ואוסר את הלב דטעם דלב דשיע לא קאי לפי המסקנא דפסחים (דף עד:) לפירוש ר"ת:

דף קי.

איכא תנא דאתנייה לרב כחל אחוייה ליה לרב יצחק בר אבודימי - וכן בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פז.) איכא תנא דאתנייה לרב מידות אתוי ליה רב יצחק בר אבודימי והקשה רבינו שמואל דהא רב יצחק בר אבודימי היה רבו של רבא כדאמר בריש יבמות (דף ג.) ובריש פ' אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עו.) אמר רבא א"ל רב יצחק בר אבודימי אתיא הנה הנה וכו' ואיך יתכן דרב יצחק בר אבודימי שהיה רבו של רב שהיה חי עד רבא והלא ביום שמת רב יהודה שהיה תלמידו של רב נולד רבא וגרס התם רבינו שמואל איכא תנא דאתנייה רב מדות וקשה לר"ת דהכא בשמעתין אין שייך לומר כן דקאמר אני לא שניתי לו ומיהו יש לפרש לו כמו ממנו כמו (ב"מ דף לג.) תלמיד ורבו צריך לו אבל הא דקאמר ומתוך פלפולו של רבי חייא שנה לו כחל סתם לא אתי שפיר ואור"ת דשנים היו אחד היה בימי רבינו הקדוש דאמרינן פרק כירה (שבת דף מ:) דאמר רב יצחק בר אבודימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ואותו יכול להיות שהיה רבו של רב וקשה קצת דאם רב יצחק בר אבודימי דהמוכר את הספינה היה רבו של רב היכי קאמר לרבי אלעזר התם הא איתמר עלה אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן והלא ר' יוחנן שהיה רבו של ר' אבהו היה קורא לרב רבינו כדאמרינן באלו טרפות (לעיל דף נד):

דאתנייה לרב כחל - פי' בקונטרס יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוה שמיע ליה לר' אלעזר ונראה דלא קאי אהנהו לישני דלעיל אלא שמע שהיה רב אוסר כחל ואפילו בקריעת שתי וערב כדאמרינן בסמוך בסורא לא אכלי כחלי אע"ג דמתניתין שריא ליה בקריעה והיה תמיה ר"א והשיב לו רבי יצחק בר אבודימי דרב בקעה מצא וגדר בה גדר ורב יוסף קאמר דכחל מניקה שנה לו דאסור אפילו בקריעה ומתניתין כשאינה מניקה ור' חייא שנה לו כחל סתם והיה סבור שיבין רב מעצמו ולא הבין וטעה בדבריו והיה סבור שמכח שום ברייתא היה בא לחלוק על משנתנו לאסור כל כחל אפילו בקריעה ואנן דאכלינן כחלי אפילו של מניקה בקריעה סמכינן אלישנא דרב בקעה מצא ואין חילוק בין מניקה לשאינה מניקה וגם אעובדא דרבין ורב יצחק בר יוסף דאייתו קמייהו תבשיל דכחלי ואכל רב יצחק ומסתמא של מניקה היה מדלא רצה רבין לאכול ורב יצחק עיקר מדאמר אביי רבין תיכלא אמאי לא אכל וגם מעובדא דרמי בר תמרי דנקטינהו לכולהו כחלי ואפילו של מניקה ואכל:

דף קי:

טלית שאולה פטורה כל שלשים יום כו' - מדאורייתא פטורה לעולם כדקאמר בראשית הגז (לקמן דף קלז.) כסותך ולא של אחרים אלא לפי שנראית כשלו חייבוהו חכמים משלשים יום ואילך דאין דרך לישאל יותר משלשים יום ומכאן מדקדק ר"ת דסתם שאלה שלשים יום כמו הלואה דאמרינן במכות (דף ג:) המלוה את חבירו סתם אין רשאי לתובעו פחות משלשים יום ונראה דאין ראיה מזה דה"נ אמרינן בהתכלת (מנחות דף מד.) השוכר בית בחוצה לארץ כל שלשים יום פטור מן המזוזה אע"ג דסתם שכירות לא הויא שלשים יום ולענין ברכה נראה שאין לברך על השאולה אע"פ שאומר ר"ת דנשים מברכות אסוכה אע"ג דפטורות דהוי אינה מצווה ועושה מדאשכחן רב יוסף דאמר מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן ואם לא היה יכול לברך כל הברכות לא היה שמח בדבר מ"מ לא דמי לטלית שאולה דהתם אדם אחר היה חייב שאינו סומא או שאינה אשה אבל הכא כל אדם פטור כשאינו שלו ואעפ"כ המברך לא הפסיד וי"מ דאם היא של כלאים כגון תכלת דאסורה כיון דפטורה מדאורייתא ואומר ר"ת דאין לחוש מדאמרינן בריש התכלת (מנחות דף מ:) ותכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה ומסיק כגון שהטיל למוטלת פירוש טלית שיש בה ציצית כבר ולא בעי למימר כגון שאחר כך הסיר הראשונים וקמ"ל דלא הויא פסולה משום תעשה ולא מן העשוי דאם כן למה ליה למימר אין בה משום כלאים לימא הטיל

למוטלת כשרה אלא הא קמ"ל כל טלית דאשתרי בה כלאים דהיינו בתכלת מותר בכל ענינים בין להתעטף בין להציע תחתיו בין לו בין לחבירו בין לאשתו בין ביום בין בלילה דלגמרי שרא ביה כלאים והא דאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף כה:) גזירה משום כסות לילה לא כמו שפירש בקונטרס שמא יתכסה בה בלילה אלא גזירה משום כסות המיוחד ללילה דלא אשתרי בה כלאים כלל דאימעיט מוראיתם ור' אלעזר ממי"ץ הקשה לו דאמר בריש ערכין (דף ג:) הכל חייבים בציצית כהנים לוים וישראלים ומפרש דכהנים אצטריך ליה דסלקא דעתך אמינא הואיל ואשתרי כלאים גבייהו לא ליחייבו קמ"ל נהי דאישתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא אישתרי ולא אמרינן דאישתרי בכל ענין ואומר ר"ת דהתם נמי אישתרו בכל ענין אפילו שלא בעידן עבודה כדאמרינן בפרק בא לו (יומא דף סח.) גבי בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם או לא ת"ש לא היו ישנים בבגדי כהונה שינה הוא דלא הא הלוכי מהלכי ועוד תניא התם גבי בגדי כהונה דלצאת בהם במדינה אסור פירוש משום איסור הקדש ובמקדש מותר בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה והא דקאמר נהי דאשתרו בשעת עבודה כלומר בגדים שלובשים בשעת עבודה שלא בשעת עבודה פירוש בגדי חול מי אישתרו בכלאים ומיהו משמע התם דלא שרו אלא דרך לבישה דבעי למידק התם דניתנו ליהנות בהם מדקתני פושטים אותם ומקפלים ומניחין אותם תחת ראשיהם ודחי לא תימא תחת ראשיהם אלא אימא כנגד ראשיהם וה"נ מסתברא דאי ס"ד תחת ראשיהם נהי דנתנו ליהנות בהם תיפוק ליה משום כלאים ולפי זה בטלית שאולה היה אסור להציעו תחתיו ומיהו נראה שיש לחלק בין טלית שכל עיקר לבישתה לצורך הנאתו ובין בגדי כהונה שעיקר לבישתן לצורך עבודה:

כל מצות עשה שמתן שכרה כו' - וא"ת והרי צדקה דכתיב פתוח תפתח את ידך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו' (דברים טו) ואמרינן בפ"ק דב"ב (דף ח:) דרבא אכפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ארבע מאות זוז לצדקה ואומר ר"ת דאכפייה היינו בדברים כדאשכחן פ' נערה בכתובות (דף נג.) אכפייה ועל ועוד דבצדקה נמי איכא לאו לא תקפוץ ולא תאמץ (דברים טו):

כבדא מה אתון ביה - אומר ר"ת דכולה הך שמעתא איירי בכבד שלא נמלח דאי בתר מליחה ושהייה במלח פשיטא דשרי לבשלה בהדי בשר שעל ידי מליחה יצא כל הדם שכך נוהגין העולם לבשל אחר צלייה והוא הדין דשרי אחר מליחה דשיעור מליחה פי' בה"ג דהוי כשיעור צלייה משום דמליח הרי הוא כרותח דצלי ופולט על ידי מליחה כמו שפולט על ידי צלייה אבל בלא מליחה מיבעיא ליה אי שרי לבשל עם בשר דשמא דם הכבד אע"פ שפירש מותר אע"פ שדם שאר האברים שפירש אסור כדאמרינן בפ'

קמא דכריתות (דף ד:) חד לדם האברים ולכך אמרינן לקמן (דף קיג.) דאין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב דם הכבד שמא שרי דהא כל הכבד דם הוא ושרייה רחמנא כדאמר לעיל (דף קט:) שרא לן כבדא ונראה דמדאורייתא פשיטא ליה דדם הכבד מותר אף על פי שפירש משום דכולו דם הוא כדפירשתי מדלא חשיב פרק דם שחיטה (כריתות דף כא:) דם הכבד דקתני דם הטחול ודם הלב ודם הכליות ודם האברים הרי אלו בלא תעשה אלא מדרבנן מבעיא ליה ואפילו נאסור מדרבנן דם היוצא ממנו על ידי מליחה לפי שהוא בעין גזירה אטו שאר דם כי היכי דגזרינן בדם מהלכי שתים דאמרינן (שם דף כא:) שבין השינים מוצצו שעל הככר גוררו מ"מ מיבעיא ליה בבשול לפי שאינו ניכר הדם כלל ולכך יהא מותר ולא נגזור בשול כבד אטו בשול בשר אחר בלא מליחה ועוד יש לומר בע"א דבלא מליחה פשיטא דאסור ועל ידי מליחה הוא דמבעיא ליה כיון שיש בכבד רוב דם שמא אינו יוצא כולו על ידי מליחה או שמא יוצא ומיהו קשה קצת דקאמר בסמוך למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך דתנן הכבד אוסרת הא איכא לאוקמי בשלא נמלחה ולפירוש רבינו תם ניחא וי"ל דמשמע ליה דמיירי אחר מליחה כמו שדרך לבשל בשר ולקמן (דף קיא.) גבי בר שבא דאייתו לקמיה כבדא שליקא ולא אכל לפירוש ר"ת צריך לומר דיודע היה שלא נמלחה הכבד והא נמי דפשיט מההוא דקריבי קניא בקופיה יודע היה שלא נמלחה הכבד אף על פי שצ"ל כי הריאה והלב שהיו עם הכבד נמלחו ואין לתמוה על זה דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידים אי נמי כל שלשתן נמלחו אלא דלכבד לא מהניא מליחה אלא בקריעת שתי וערב וחתוכיה לתחת כדקאמר בסמוך ולקמן (שם) נמי דקאמר אבל לטחול שומנא בעלמא הוא ומייתי מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי ביומא דהקזה היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו דבמליחה כבדא נמי שרי א"נ התם קאי אקריעה שתי וערב הני מילי כבדא אבל טחלא לא בעי קריעה כי הא דשמואל כו' ויודעין היו דמטחול שלם עבדי ליה ורב אלפס כתב שמנהג בכל ישראל שלא לבשל כבד אפילו אחר מליחה בלא צלייה:

דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא כו' - משנה היא במסכת תרומות (פ"י מי"א) ותימה רב ספרא מעיקרא מאי סבר שלא הביא לו המשנה כמו שמביאה לבסוף דבסתמא גם מתחלה היה יודע דמשניות אפילו דזרעים ודטהרות היו שגורות בפיהם כדפי' בפרק תולין (שבת דף קלח:) גבי עתידה תורה שתשתכח מישראל הא נמי מתניתין היא השרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה ויש לומר דגם בתחלה היה יודע המשנה אבל היה סבור שאביי הוה מסופק בשלוקה אם נאסרת או אינה נאסרת כמבושלת דפליגי בה תנאי בסמוך והיה מסופק היאך הלכה ועל כן הביא

לו ראיה מר' זריקא ור' אסי שלקו ליה ואכיל והשיב לו אביי דלמיסר נפשה לא קמיבעיא ליה דאינה נאסרת כת"ק דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וכסתם מתניתין דתרומות והשיב לו למה אין פשוט לך מתוך אותה משנה עצמה שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקה שאפילו בבישול אוסרת חבירתה:

דף קיא.

כי הא דרב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין - וא"ת ותפשוט מינה דאסור מדהוו צריכי למחלטיה וי"ל דלדידהו נמי הוה מספקא להו ולכך היו מחמירין ודוקא לבשל עם הבשר הוו חלטי ליה שלא תאסור הבשר אבל בפני עצמה אינה נאסרת:
רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן אייתו ליה כבדא שליקא ולא אכל - צריך לומר שלא היה נחלט ברותחין ולפי שלא היה בשר אחר עמו לא הוצרכו לחלטו אע"פ שפולט דם ואוסר הרוטב והכלים מזה לא היו חוששין כיון שהכבד עצמו מותר שאין לומר שנחלט וע"י כן היה רב נחמן מתירו אבל אם לא נחלט היה אוסרו ובר שבא היה סבור דחליטה אינה מועלת א"כ לא מייתי שפיר כתנאי דתנאים לא נחלקו בזה:
וחתוכיה לתחת - לבשלו בקדרה אחר צלייתו או מליחתו איירי דאי לאוכלו צלי למה לי חתוכה דמה שפולט שריק ונופל דמה שלא נפלט הוי דם האברים שלא פירש ושרי פ' דם שחיטה (כריתות דף כא) ואי משום דם סמפונות הכבד צריך קריעה אף לצלי דהוי בכרת אע"פ שלא פירש א"כ בטחול נמי אי איכא סמפונות למה לא יצטרך קריעה ועוד דסברא הוא דאין בטחול סמפונות וא"כ מה בא להשמיענו אבל דטחלא לא ובה"ג כתב האי מאן דמצלי כבדא בשלומיה צריך לחתוכיה מ"ט דאזיל דמא ומכניס בסמפונות והיכא דלא קרעיה לקרעיה לאחר בשולו וחותך ויצא דם הכנוס בסמפונות ולא חיישינן שמא דם הסמפונות חזר ונבלע בכבד דהא מסקינן בכיצד צולין (פסחים דף עד:) דכבולעו כך פולטו:
אבל טחלא שומנא בעלמא הוא - היינו דוקא גוף הטחול הוא שומן אבל דם היוצא ממנו אסור כדתניא פ' דם שחיטה (כריתות דף כא:):
דמא משרק שריק - וא"ת למה לי האי טעמא תיפוק ליה דכבולעו כך פולטו וכ"ת דאצטריך להתיר אפילו למאן דלית ליה בכיצד צולין (גז"ש) כבולעו כך פולטו אכתי קשה דמסקינן התם דמולייתא שריא אפילו לכתחלה מהאי טעמא והכא פסקינן דאסור לכתחלה לכולי עלמא ואי משום דפעמים נצלה הבשר שלמטה מן הכבד תחלה והכבד עדיין פולטת ונופל על הבשר וכשמסירין הבשר הרי בלע ולא היה לו שהות לפלוט א"כ

בשרא עלוי בשרא נמי ליתסר מהאי טעמא כשהתחתון נצלה קודם ומסירין אותו מן השפוד ויש לומר דכבד שיש בו שפע דם לא אמרינן כבולעו כך פולטו והא דאמרינן בכיצד צולין (גז"ש) דלב קורעו אחר בישולו משום דכבולעו כך פולטו אע"פ שיש בו שפע דם הלב מתבשל ומתייבש במקומו בחלל הלב:

כבדא עילוי בשרא אסור - לכתחלה אסור לכ"ע אע"ג דבשרא עילוי בשרא שרי אפי' למאן דלית ליה בפרק כיצד צולין (פסחים דף עד:) כבולעו כך פולטו משום דדם מישרק שריק בכבד שיש בו רוב דם שאינו יכול לצאת ע"י מליחה כמו בשאר בשר כדמשמע כוליה שמעתין לא שריק שפיר ולפירוש ר"ת לא ניחא כולי האי דבכולה שמעתין לא נסתפק בדם הכבד כ"א להקל ולהתיר בלא מליחה ולא להחמיר ואע"פ שדברנו לעיל שאינה בולעת מחמת שטרודה לפלוט לעולם מ"מ עיקר השמועה אינה מדבר זה ולכאורה משמע שמאותו טעם שדברנו בכח השמועה הוא בא לאסור כבדא עילוי בישרא ומיהו י"ל דקאי אמאי דאמרינן מקמי הך מילתא הני מילי כבדא שיש בו רוב דם אבל טחלא שומנא בעלמא הוא:

דם דאורייתא - אע"ג דאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דם שבשלו אינו עובר עליו מ"מ תחלה כשנפלט עד שלא נתבשל היה דאורייתא אבל חלב שחוטה תחלתו דרבנן ומיהו קשה לפי מה שפירש הקונטרס לעיל דדם כבד אפילו פירש לאו דאורייתא מדלא חשיב ליה בפרק דם שחיטה (כריתות דף כא:) בהדי לב וטחול וכליות:

תותי בשרא שרי - וא"ת כחל היאך מותר תותי בשרא והלא שמנונית הבשר נוטף על הכחל ואי בקרעו שתי וערב וטחו בכותל א"כ עילוי בשרא נמי לישתרי דהא מותר לבשלו עם הבשר בקדרה וי"ל דהכא גרע טפי דאע"פ שקרעו עדיין נוטף החלב מן הכחל על הבשר וניכר שהוא בעין ויש ללמוד מכאן היתר פשוט דהיכא דקרעו שתי וערב וטחו בכותל דמותר לבשלו עם בשר בקדרה כדברי ר"ת ולא מצינו בקונט' שחולק עליו בזה דהא בהדיא שרי הכא תותי בשרא אע"פ ששמנונית הבשר על הכחל ומה שנזהרים שלא לחתוך כחל רותח בסכין של בשר מנהג של הבל הוא דאפי' בשפוד אחד שרינן הכא לכתחלה כשהכחל למטה ואפי' עילוי בשרא לכתחלה הוא דאסור מטעם דפרישית אבל בדיעבד שרי:

דף קיא:

מליח אינו כרותח - והא דתניא (לקמן דף קיג.) דטמא מליח וטהור תפל אסור היינו בדגים דרפו קרמייהו:

אמר אביי האי היתרא בלע כו' - לא ר"ל משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם כמו דגים שעלו בקערה דאביי לטעמיה דחשיב ליה חד טעמא משום חורפיה דצנון ואע"ג דלקמן אסר אביי אליבא דרב כהנא קאמר לה:

ולא היא שאני התם דנפיש מרריה - כלומר מכאן אין להוכיח אבל הוא בפירוש אמרה כדמוכח בסמוך:

אבא בר אבא - אבוה דשמואל הוה כדאמרינן בפרק מי שמתו (ברכות דף יח:):

כרבי חייא בר אבא ס"ל - אין הלכה כן אלא כדפסקינן בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מא:):

הלכתא דגים שעלו בקערה - של בשר מותר לאוכלן בכותח אם הקערה והדגים צוננים לא איצטריך לפסוק דליכא מאן דפליג אלא כשהאחד מהן רותח דבין עלאה גבר בין תתאה גבר קליפה מיהא בעי כדאמרי' בפ' כיצד צולין (פסחים דף עו.) אדמיקר ליה בלע. בשם רש"י פי' ריב"ן חתנו דוקא עלו שרו אבל נתבשלו אסור דכחד טעמא חשיב ובא מעשה לפניו בביצים שנתבשלו בקדרה של חלב ואסר לעשות מהם מולייתא של בשר ויש להביא ראיה לדבריו מצנון שחתכו בסכין דאסור לאוכלו בכותח משום דאגב חורפיה בלע טפי וחשיב כחד טעמא ונתבשלו לא גרע מצנון ומיהו לפירוש לשון אחר שפי' בקונט' דטעמא דאסור משום שהשומן קרוש על הסכין ואינו ניכר והוי טעם ראשון בצנון אין ראיה משם ומתוך לשון הקונט' משמע דאין חלוק בין עלו לנתבשלו דלעיל גבי נותן טעם בר נותן טעם פירש בקונטרס דאם היו מבושלים עם בשר ממש או לאכול חלב בקערה מודה שמואל דאסור דהוי נותן טעם ראשון משמע מתוך פירושו דמבושלים עם בשר הוא דאסור אבל מבושלים עם הקערה שרי והא דאמרינן פרק כל שעה (פסחים דף ל:) אין טשין התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה עד שיוסק התנור ולא סגי בקנוח אין ראיה משם דנתבשל אסור מדלא חשיב ליה בקנוח נותן טעם בר נותן טעם דאומר ר"ת דאי אפשר לתנור להתקנח יפה כשנדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק ויש לדקדק דאפילו נתבשלו שרי כדאמרינן פרק דם חטאת (זבחים דף צז.) דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל שלמים האידנא בקדרה שבשל בה שלמים אתמול דלא אמרינן דקא ממעט באכילת שלמים דהאידנא משום דטעם שני הוא ונתבטל קודם שיבא לידי איסור ואין לומר דשאני התם דהוי טעם שלישי לפי שיש מים בקדרה מטעם זה יהיו נמי הביצים מותרים שנתבשלו במים בקדרה ועוד דגבי שפוד ואסכלה מייתי בסוף מסכ' ע"ז (דף עו.) ההיא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומיהו ע"כ אין ראיה משם דהא אפילו בשל בה חטאת שרי לבשל באותה קדרה שלמים בסוף מסכת ע"ז (שם)

והרי ממעט באכילתה דמתסרי לזרים ולנשים ולעבדים דאין נאכלת אלא לזכרי כהונה וגם מפסלי ביוצא דהוי טעם שני באיסור ועל כרחיך התם הוי טעמא משום דמין במינו מדאורייתא בטל ברוב ובכלי מקדש אוקמוה אדאורייתא וקערות שמשתמשין בהן בשר שהודחו במחבת של חלב בכלי ראשון ושניהם בני יומן יש לאסור אפילו אם נאמר לאו דוקא עלו אלא אפילו נתבשלו אם השמנונית בעין על הקערות דהוי כסכין שלא נתקנח דאסר בקונטרס ללשון אחר ואפילו אין שמנונית בעין אסור דהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם מזה לזה והוי טעם שני באיסור ועוד דלא דמי כלל לדגים שעלו בקערה דהא כשהטעם שני של בשר ושל חלב נכנס במים מיד נאסרו המים וחוזרין ואוסרין הקערות והמחבת ואם האחד אינו בן יומו אז אותו שהוא בן יומו מותר:

דף קיב.

אגב חורפיה בלע - יש ליזהר שלא לחתוך שומין כרישין ובצלים בסכין חולבת משום דחריפי טובא והיכא דחתך ונתנן בקדרה מלאה מים רותחת מותר בששים לבטל טעם הבלוע בירק ונפלט מן הסכין אבל חתכו בסכין של עובד כוכבים נעשה הירק כולו נבלה וצריך ששים לבטל הירק וצריך עיון אם הסכין מקונח ואין בן יומו אי חורפא דידהו מחליא לשבח כדאמר גבי חלתית פרק אין מעמידין (ע"ז דף לט.):

מהו לאנוחי כדא דמלחא בהדי כדא דכמכא א"ל אסור - אין לאסור מטעם זה להניח בתבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב דהתם נזהר יפה שלא יפול מזה על זה אבל הכא לא מסקי אדעתייהו ליזהר שלא יפול מן הכותח במלח ולא ידע וימלח ממנו בשר וכן דחלא כי דרך לתת חומץ בתבשיל וחיישינן שמא יפול מן הכותח לתוכו ויחזור ויתן לתוך התבשיל:

הני מילי דאינו נאכל מחמת מלחו - הר"ר יעקב ישראל התיר פעם אחת גיגית מלאה בשר שנמלחה יפה עם חתיכת נבלה ואמר דלא חשיב אינו נאכל מחמת מלחו אא"כ נמלח כעין עבוד כדאמר פרק כלל גדול (שבת דף עה:) האי מאן דמלח בישרא בשבת חייב משום מעבד ומוקי לה דבעי לאורחא אבל לביתא לא משוי אינש מיכליה עץ ובקונטרס נמי פירש אינו נאכל מרוב מלח שבו עד ששורהו ומדיחו במים כעין בשר שמולחים להצניע וקשיא לר"ת דאטו הנהו אטמהתא דאימליחו בגידא דנשיא בי ריש גלותא בפרק גיד הנשה (לעיל דף צז:) דמייתי עלה מליח הרי הוא כרותח וכי נמלחו לאורחא וכן (לעיל דף קיא:) קערה שנמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וההיא פינכא דהוה בי רבי אמי וכן רב מרי דאימלח ליה בשר שחוטה בהדי טרפה בסמוך אטו כל

הני הוו לאורחא או להצניע כפי' הקונטרס ואור"ת דכל מליחות שאנו עושין לקדרה חשיבי אין נאכלין מחמת מלחן מדפירש בהלכות גדולות דשיעור מליחה כשיעור צלייה משום דמליח הרי הוא כרותח דצלי וכן משמע בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דקאמר טעמא דמעטיה קרא הא לאו הכי [הו"א] דם ליבעי מלח והא נפק ליה מתורת דם דאמר רב יהודה דם שמלחו אינו עובר עליו אלמא מליחת קדשים הוי אין נאכל מחמת מלחו מדפטר דם שמלחו כמו דם שבשלו דאמרינן התם דאין עובר עליו וקאמר התם רבה על מליחת קדשים וכן לקדרה אלמא למליחת קדרות צריך שלא יהו נאכלים מחמת מלחן:

תרי גללי דמלחא ומשפייה - שהדם נגרר אצל המלח בשולים ואפילו למ"ד (לעיל דף קח:) אפשר לסוחטו אסור יש להתיר כאן ולא אמרינן מיד כשנוטף השומן מן הבשר נאסר מחמת דם המעורב בו ושוב לא יועיל לו תרי גללי דמלחא דכיון שהדם נפרש ממנו לגמרי אין נשאר בו טעם ואפילו משהו דכך היו בקיאין בדבר המותר ולא דמי לאפשר לסוחטו דלעיל דהתם אין האיסור יוצא לגמרי אלא שמתבטל ועכשיו אין להתיר על ידי תרי גללי דמלחא לפי מה שפירש בהלכות גדולות דדוקא נקט תרי גללי אבל הרבה מלח פוסק כח הדם ואין אנו בקיאין בדבר שלא להרבות ושלא למעט:

דף קיב:

דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין - הדגים לבדן והקשה רבינו שמואל דא"כ הול"ל דגים שמלחן עם עופות אסורין וי"ל דא"כ הוה משמע אפילו העופות תפל והדגים מלוחים כמו דג טהור שמלחו עם דג טמא דבסמוך דמיירי בטהור מליח וטמא תפל וזה אינו כי בענין זה לא היו הדגים אסורין ונראה דאין העופות נאסרים מהדגים שנאסרו אפילו לאותו פירוש שבכל איסורין אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אם האיסור עצמו הולך ומתפשט ונאמר שגם מן הדם שנבלע בדגים נפלט מקצת עם ציר הדגים ונבלע בעופות אף על פי שכולה אין פולטין להיות מותרין על ידי כן כיון דכבר גמרו פליטתן דמ"מ אין סברא לאסור העופות דדם משרק שריק במליחה כמו בצליה ובדגים דרפו קרמייהו הוא דאמר לעיל דלא שריק דם עופות מינייהו:

ודגים רפו קרמייהו ופלטי ועופות קמיטי - פירש בקונטרס אבל בשר ובשר כמו שזה שוהה לפלוט כך זה שוהה לפלוט ושניהם פולטין יחד וכל זמן שתחתון טרוד לפלוט אינו בולע וכמו כן פירש בסמוך (לקמן דף קיג.) גבי רב ששת דמלח גרמא גרמא דמסיק אלא לא שנא ופירש בקונטרס ל"ש ומותר דכל זמן שטרודים לפלוט אינן בולעים וכשנח זה כבר נח זה ולפירושו תימה כשמולחין הרבה חתיכות יחד זו אחר זו ומניחין שניה

על הראשונה וכן שלישית וכן רביעית אפילו יש כמה חתיכות אע"פ שהראשונה גומרת פליטתה תחלה ופשטיה דאלא לא שנא (נמי) משמע (שמותר למלוח כל אחד ואחד בפני עצמו וכן מפרש ר"ת אלא לא שנא) שאע"פ שהתחתון פולט תחלה אינו נאסר ולמה מותר כיון שפליטת התחתון קודמת ונראה דהיינו טעמא משום דדם מישרק שריק במליחה כמו בצליה וכי היכי דשרי בצלי בשרא עלוי בשרא אפילו לכתחלה אע"פ שכלה תחלה פליטתה בצד התחתון של צד האש משום דמשרק שריק הוא הדין נמי במליחה דשרי כה"ג ודגים דוקא משום דרפו קרמייהו אסירי משום דרכיכי ונבלע הדם בתוכן ולא שריק מינייהו ומיהו היכא דאיכא גומות בצד עליון של תחתונות דלא מצי שריק קשה למה יהא מותרין דמעשים בכל יום שמוצאין גומות [בחתיכות] התחתונות מלאות ציר ונוהגין בדבר היתר וי"מ משום דפליטת ציר מושכת הרבה אחר פליטת הדם וכל זמן שמושך פליטת הציר פולטות מה שבולעות מן העליונות אחר פליטת דמן ומה שנמצא בגומות ציר הוא ולא דם אבל בדגים אין לומר כן לפי שפליטת דם העופות מושכת אחר פליטת ציר הדגים וה"ר יוסף מאורלינ"ש היה אומר לפי שפליטת הדגים נגמר קודם התחלת פליטת העופות לכך אינן פולטין עוד מה שבולעין מן העופות אבל בשר ובשר כיון שלא נגמר פליטת דם תחתון קודם התחלת בליעתה מן העליון אין דרך פליטתה נסתמת דהואיל ופתוח לפלוט לא יסתם עד גמר פליטת החתיכה שעליה וכן אם מלחו שלישית ונתנו על העליונות קודם גמר פליטתה התחתונה פולטת עד שתגמור השלישית פליטתה וכן לעולם כל מה שיתנו עליה תבלע ותפלוט כיון שלא נחה רגע אחת וא"ת נהי דלפי שני הטעמים האלו אין לאסור מחמת פליטת חתיכה העליונה מ"מ נאסור מחמת דם הבלוע במלח שבין חתיכה לחתיכה שנמחה בציר שבגומות אחר פליטת כל הדם והציר דבשלמא בכל חתיכה מלוחה דעלמא אין המלח שעליה אוסרה לפי שמועט הוא הדם הבלוע במלח ואינו יכול עוד לזוז משם כלל אבל כאן שנמחה המלח בציר שבגומא ונעשה צלול היה לו לדם זה לאסור כדי קליפה ושמא לא אמרינן מליח הרי הוא כרותח אלא בשעת פליטה אבל אחר גמר פליטה לא חשיב כרותח דפסק כח המלח מחמת שהפליט את הבשר ויוצא כח המלח עם הדם אי נמי י"ל שהמלח שעל הבשר מעכב הדם הזה מליכנס בבשר ולפי אותן השני טעמים שפירשתי דכל זמן שהתחתונה פולטת ציר בולעת ופולטת דם העליונות עם ציר שלה אז כל זמן שפתוחה לפלוט בולעת ופולטת צריך להמתין לתחתונה עד שתשהה העליונה שיעור צליה שעד אותה שעה אין התחתונה יוצאת מידי דמה ומיהו עדיין י"ל טעם אחר דכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר אין בולע דם וזמן פליטת הציר אינו כלה כל כך מהרה ומכל מקום

בשר שבתוך הציר כגון בכלי שאינו מנוקב אין להתיר מטעם זה דאין לו שם כח לפלוט מחמת שהוא שקוע בתוך הציר ובולע והיינו טעמא דשמואל דאמר לקמן (דף קיג.) אין מולחין אלא בכלי מנוקב דאע"ג דעדיין לא גמר הבשר פליטת דמו בולע כדפרישית והיכא דחציה של חתיכה בתוך הציר וחציה בחוץ מה שבתוכו אסור ומה שבחוץ מותר כדפרישית לעיל בפרק גיד הנשה (דף צו:) גבי גדי שצלאו בחלבו והיכא ששהה הבשר במלח כשיעור צליה על דף אחד ואח"כ הושם בגיגית ושהה שם כל הלילה ואחר כך נמצא הכלי מלא מיץ מן המליח שיצא מן הבשר אירע מעשה בביתו של רש"י והשיב דמאחר ששהה הבשר במלח כדי שיעור קודם שהושם בכלי אין המים הנמצאים בכלי מין דם אלא מוחל בעלמא וכן נראה ותדע שאותו המוחל הוא היתר מיד כששהה שיעור צליה הוא מותר להדיחו ולבשלו בקדרה אע"פ שלא נפלט ממנו המוחל היוצא אח"כ ואין לאסור נמי המוחל מחמת המלח שעל הבשר שנמחה בתוכו דאם מכח זה באנו לאסור בשר הנופל באותו מוחל לפי שיש בו רוב מלח שעל הבשר ואין נאכל מחמת מלחו ליחשב כרותח ואוסר את הבשר א"כ גם מטעם זה יאסר כל הבשר שבעולם כשמניחין אותו בתוך הכלי להדיחו שנמחה המלח שעל הבשר במים דמה לי מים מה לי מוחל כיון דשניהם של היתר אלא צריך לומר שהדם שבמלח מתייבש בו ואין בו כח ליבלע בבשר אלא עומד במקומו אע"פ שנמחה בתוך אותו מוחל כמו שפי' גבי אותן גומות שבבשר דמה לי גומא מלאה ציר ומה לי כל הבשר בתוך הציר או מטעם שפסק כח המלח מחמת שהפליט הבשר ולא חשיב כרותח כדפרישית לעיל ומ"מ אין להקל שכבר נהגו העם איסור:

הטמאים לאסור צירן - דרשה גמורה היא גבי שרצים ובהמה חוץ מגבי דגים כדפרישית בפרק גיד הנשה (לעיל דף צט:) גבי שאני ציר דזיעה בעלמא הוא:

ורוטבן וקיפה שלהן - וא"ת ותיפוק ליה ממשרת ליתן טעם כעיקר דמשם אתה דן לכל התורה כדאיתא פרק אלו עוברין (פסחים דף מד:) וי"ל דעיקר דרשה לא איצטריך אלא לצירן ושאר הוו אסמכתא בעלמא כדאמר פרק אלו מציאות (ב"מ דף ל:) גבי והתעלמת דעיקר קרא לזקן ואינו לפי כבודו אי נמי איצטריך נמי לרוטבן וקיפה ואשמעינן דמחוי כממש אם המחה השרץ וגמעו דהוי כאכילה דס"ד דבשתיה לא מיחייב כיון דאכילה כתיבא ביה והכי איתא בהעור והרוטב (לקמן דף קכ.) דמייתי לה אהמחה את החלב וגמעו ואם תאמר אם כן היכי דריש מינה דצירן אסור כיון דאיצטריך להכי ויש לומר דשקולים הם ומציר גופיה לא הוה שמעינן דלהוי שתיה כאכילה דהוי מצינן לאוקומי כשהקפהו ואכלו:

וקיפה שלהן - בהעור והרוטב (גז"ש) מפרש קיפה פירמא ופריך הוא עצמו ליטמא טומאת אוכלין אלא מאי קיפה תבלין והיה יכול להיות בין פירמא בין תבלין דאתא לאשמועינן דשתייתה כאכילתה וכן פירש בקונטרס פירמא בשר ותבלין הנקפה בשולי הקדרה ומיהו לא היה לו לומר הנקפה:

דף קיג.

ולימא ליה מדשמואל - אע"ג דברייתא עדיפא בברייתא לחוד לא סגי אלא מכח מילתיה דשמואל דמייתי בהדה אבל בדשמואל לחוד סגי ומשני הוה אמינא הני מילי דמן וכאן אין שייך לאסור משום דמשרק שריק או כבולעו כך פולטו:

מאי לאו שניהם מלוחין - אלמא לא בלע ולא גרסינן וש"מ דצירן מותר דהא משנה שלמה היא במסכת ע"ז (דף לה) דדג טמא צירו אסור ובסיפא דהך ברייתא נמי קתני טמא מליח וטהור תפל אסור:

טהור מליח וטמא תפל מותר - גבי מליח כרותח לא שייך לא עילאה גבר ולא תתאה גבר ואפילו קליפה לא בעי אע"ג דאמרינן (פסחים דף עו.) גבי עילאה ותתאה אדמיקר ליה בלע ויש ללמוד מכאן דא"צ להגעיל דפוסי גבינות העובדי כוכבים ומותר לעשות בהם גבינות לישראל ולמולחן בתוכן דהוי כמו טהור מליח וטמא תפל דאין שייך מליחה בעץ ולא נעשה עץ רותח ע"י מליחה ומעשים בכל יום דמלח בקערה שמשתמשין בה בשר לוקחים ממנו לתת ממנו בחלב והמחמיר תבא עליו ברכה:

אין מחזיקין דם בבני מעיים - לאסור מטעם זה למלוח בני מעיים עם שאר בשר משום דלא טרידי לפלוט דבלעי דם כמו דגים דהכא דם משרק שריק אבל דגים רפו קרמייהו כדפי' לעיל (דף קיב: ד"ה ודגים) ואין להתיר מטעם שריקה אם היו שופכין דם על הבשר בשעת צליה דדוקא דם הנפלט נופל עם הציר ע"י צליה או ע"י מליחה כדאמר לעיל (דף קיא.) דשריק אבל היכא דהוי הדם בעיניה לא אשכחן:

אלא ל"ש - ומותר בכל ענין אע"פ שמניח השניה על אותה שנמלחה תחלה כדפרישית לעיל:

בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה כו' - הוא הדין בשר עוף לרבנן דאסור מן התורה דדוקא ר"ע הוא דאמר חיה ועוף אינם מן התורה ונפקא לן מדדריש לקמן את שאסור משום נבלה אסור לבשלו בחלב:

דף קיג:

אלא למאן דאמר שני כתובים כו' - טובא כתיבי אלא כל הנהו דרבקה חשיב להו כחד וכן הנהו דיהודה כחד:

עזים העזים - תימה דבחד מיעוטא סגי וכן לקמן בסוף פרקין (דף קיז:) גבי תרומת הדשן:

קסבר שמואל איסור חל על איסור - בחנם מוחק בקונטרס זאת הגירסא דלהכי קאמר דקסבר שמואל איסור חל על איסור דאי הוה ס"ל בעלמא דאין איסור חל על איסור אלא הוה יליף מהכא לא הוה מפיק חלב ומתה תרוייהו מחד קרא אלא הוה מוקי קרא בדדמי ולמאי דמשני בסמוך דבעלמא קסבר אין איסור חל על איסור נפקי תרוייהו מחד קרא כדפירש בקונט' משום דתרוייהו מין גדי הם:

דם לאו גדי הוא - ואם תאמר מכל מקום לא אמעיט אלא מגדי וי"ל דאפילו לא הוה כתיב אלא לא תבשל בשר בחלב אמו הוה ממעטינן דם דלא איקרי בשר כדאמר בפ' כל שעה (פסחים דף כג:) כשהותרה נבלה היא וחלבה וגידה הותרה אבל דמה לא קאמר שהותרה דלאו בכלל נבלה היא:

ושאני הכא דרבי רחמנא גדי - אי לאו גדי לא הוה ילפינן שיחול איסור בשר בחלב על איסור חלב מדאמרינן סוף פרק גיד הנשה (לעיל דף קג.) יבא איסור נבלה ואיסור טרפה ויחול על איסור חלב דשאני נבלה דמטמאה וטרפה נמי משום דמחיים דכה"ג אמרינן בזבחים פרק חטאת העוף (זבחים דף ע.) והא דאמר בפ' גיד הנשה (לעיל דף קג.) דאיסור טרפה חל על איסור אבר מידי דהוה אאיסור חלב אע"ג דאבר מן החי מטמא מ"מ כיון דחלב בכרת ואפ"ה חייל עליה כל שכן אאבר מן החי:

דף קיד.

כיון דעל אכילה לא לקי - תימה אימא איפכא כדאמר בסמוך כיון דאבשול לקי אאכילה נמי לקי:

המבשל במי חלב פטור - איסורא מיהא איכא דהא כותח מנסיובי דחלבא עבדי ליה כדאמר בריש אלו עוברין (פסחים דף מב.) ואמרינן לעיל (דף קיא:) דאסור לאכול בשר בכותח:

בחלב פרה ורחל מנין - לא איצטריך ליה אלא לרבות בשאין מינו כגון פרה בחלב גדי או גדי בחלב פרה אבל פרה בחלב עצמה הא דרשינן לעיל (דף קיג:) כל מקום שנאמר גדי אפילו פרה ורחל במשמע ובחנם דחק בקונטרס:

פרה ורחל שנאסרו עמה בהרבעה - וא"ת חיה ועוף יוכיחו לר' עקיבא או עוף לחודיה לר' יוסי הגלילי דנאסרו בהרבעה עם שאינו מינו כדאמרינן בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נה.) ולא נאסרו בבשול וי"ל דעדיפא פריך:

מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה - תימה לרבנן חיה תוכיח דאין אותו ואת בנו נוהג בחיה:

תלמוד לומר בחלב אמו - עוד דריש מינה בסמוך היא עצמה בחלבה אע"ג דשמואל דריש ליה למלתייהו לעיל (דף קיג:) הכא דריש מבחלב דתרי מינייהו מייתרי דהוה מצי למכתב באמו ואנא ידענא דבחלב אמו קאמר כיון דבחד מינייהו הוה כתיבא בחלב אמו ורבי יוסי הגלילי דממעט עוף שאין לו חלב אם מוי"ו דאמו קא דריש:

דף קיד:

(**לעיל**) **כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל** - וא"ת היאך אנו אוכלין אילים אפילו סירסן עובד כוכבים מ"ש מבשר בחלב וי"ל מדאסר רחמנא מעוף וכתות לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וא"ת צורם אוזן בכור ליתסר אפילו צרמו עובד כוכבים וי"ל דשרי רחמנא קדשים שהוממו כצבי ואיל א"כ אינו דבר מתועב:

עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה - בפרק כל שעה (פסחים דף כא:) אמרינן דלא מתוקמא דרבי אבהו אלא כר"מ דלרבי יהודה איצטריך לדברים ככתבן ולר' יהודה נפקא לן מלכלב תשליכון אותו אותה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה וא"ת לר"מ נמי היכי יליף מיניה דלא תאכלו משמע איסור הנאה מדפרט היתר הא איצטריך קרא להקדים נתינת גר למכירת עובד כוכבים וי"ל דמסברא בלא שום קרא הוה ידעינן להקדים אלא השתא דכתיב נתינה ומכירה ללמד בעלמא איסור הנאה אי לאו דכתיב או להקדים ה"א דאתא קרא להשוותם וא"ת ולא ליכתוב אלא חד מינייהו או מכירה דעובד כוכבים או נתינה דגר ולא יצטרך או להקדים כיון דידעי ליה מסברא וי"ל דה"א דאתי קרא למעוטי נתינה דעובד כוכבים וא"ת ויכתוב נתינה דעובד כוכבים וי"ל דה"א דאתי למעוטי נתינה דגר דלא ליספו ליה אע"פ דלא קבל עליו אלא לאכול נבלות כדי שימהר להתגייר ודוקא נבלה בא"י שאין עובדי כוכבים מצויין שם ואם בא למוכרה לעובד כוכבים צריך ליתנה בדמים מועטין נתינת גר קודמת אבל פשיטא שאם יש חפץ לאדם למכור קודם ימכרנו לעובד כוכבים ממה שיתננו אפילו לישראל חברו:

כדרך שפרט לך בנבלה - לא גרס לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה כדפירש בקונט' בפסחים (שם) דא"כ הוה משמע דאיירי אליבא דר' יהודה דאמר דברים ככתבן ודר' אבהו לא מתוקמא אלא כר"מ כדפרישית ואי גרס ליה יש לפרש דלישנא דקרא בעלמא נקט ולא משום דלהוו דברים ככתבן אי נמי נקט הכי משום דנתינת הגר קודמת:

רבי יהודה אומר דברים ככתבן - ואסור ליתן לכנעני עובד כוכבים מתנת חנם ועל זה מביאה בפ"ק דמסכת ע"ז (דף כ.) וא"ת והתנן (לעיל דף צג:) שולח אדם לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכה ושולח משמע בחנם ובפרק כל שעה (פסחים דף כב.) משמע דאתיא אפילו כר' יהודה ויש לומר דתניא בתוספתא אם היה שכנו מותר מפני שהוא כמוכרו לו:

או למה לי ש"מ לדברים ככתבן - משמע דאי לאו או הוה אמינא תתננה ומכור אגר דלעיל ואעובד כוכבים והכי נמי אמרינן ברישׁ איזהו נשך (ב"מ דף סא.) ובמרבית קאי אכסף ואאוכל דבתריה ותימה דבפרק קמא דקדושין (דף לב:) איכא פלוגתא דתנאי גבי קימה והדור דשיבה וזקן דאיכא למ"ד דלא קיימי אתרוייהו משום דכתיב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויש לומר משום דאין לשון מפני נופל על והדרת ולא לשון פני נופל על תקום ואם תאמר דבפרק הוציאו לו (יומא נב.) קאמר איסי בן יהודה חמש פסוקים אין להם הכרע שאת מחר ארור משוקדים וקם ואמאי לא קאי אלעיל ולתחת ועוד דאיסי גופיה סבר בקדושין דקימה והדור קיימי אתרוייהו ויש לומר דהכא ובאיזהו נשך (ב"מ סא.) ופרק קמא דקדושין (דף לב:) דאיכא תרי מילי קאי חד ודאי אלעיל וחד ודאי אלתחת אית לן למימר דתרוייהו קיימי אהכא והכא אבל התם אית לן למימר דקאי אחד דוכתא או אלעיל או אלתחת ובזבחים בפ"ב (דף כד.) דפליגי תנאי גבי ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן דאיכא דמוקי אצבע אשלפניו אולקח ולא אנתינה של אחריו ואיכא דמוקי לה אנתינה של אחריו ולא אלקיחה דלפניו ואיכא דמוקי לה אתרוייהו היינו טעמא דפשטיה דקרא משמע טפי אלקיחה דלקמיה ואשכחן בדוכתא אחרינא ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך דהוי אצבע אנתינה והשתא פליגי דחד מוקי אלקיחה כמשמעותיה דקרא וחד מוקי לה אנתינה דיליף סתום מן המפורש ולא בעי נמי לאוקומי אלקיחה דלא שייך לקיחה אאצבע אלא בדעבד אוזן לשפת המזרק והך דמוקי אתרוייהו אלקיחה משום משמעותא ואנתינה דיליף נמי מן המפורש וצריך עיון כל היכא דאמר מקרא נדרש לפניו ולאחריו אם נוכל ליישב שלא יקשה למה ידרשנו לפניו ולאחריו יותר מאותם שאין להם הכרע:

דף קטו.

היא קדש ואין מעשיה קדש - וא"ת ואימא למשרי בהנאה אבל באכילה אסירי כדפריך בסמוך גבי זרעים וי"ל דהיתר הנאה נפקא לן מלכם כדאמר במרובה (ב"ק דף עא.) ובאלו נערות (כתובות לד.) אפילו לרבי יוחנן הסנדלר דאוסר במבשל בשבת וקצת תימה לרבי יוחנן למה ליה למימר מקדש דמעשה שבת אסירי תיפוק ליה מכל שתיעבתי והיתר הנאה מלכם:

חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה ליתסרו - פי' השור והחמור ויש ספרים דגרסי השתא לגבוה שרו להדיוט מבעיא ולגבוה מנא לן דשרו דכתיב (ויקרא כג) ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה מכל אלה אי אתה מקריב פי' מעוך וכתות ונתוק וכרות אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהן עבירה וא"ת הזרעים והדישה ליתסרו דמקרא דאלה על כרחך לא מישתרו לגבוה אלא בעלי חיים דאי כל מילי א"כ כל מעשה שבת נמי תיפוק ליה מאלה ול"ל היא קדש וי"ל דלא שייך מכל שתיעבתי לך הזרעים והדישה דלא תחסום אסור משום בהמה וכן לא תחרוש ולא משום חרישה וזריעה דאפילו בלאו חרישה אסור להנהיג בשור וחמור וא"ת ובסמוך בסוגיין פריך שילוח הקן ליתסר תיפוק ליה דאף לגבוה שרי מהאי קרא דאלה וי"ל דקרא דאלה בבהמה כתיב ולא בעופות ועוף מבהמה לא אתי משום דאין גדלות וקטנות פוסל בבהמה כמו בתורים ובני יונה וא"ת למה לי קרא דאלה הא מדאיצטריך קרא בפרק כל האסורין (תמורה כח:) מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע מכלל דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה לא אסירי מכל שתיעבתי וכי תימא דלא אתא מן הבהמה אלא לאשמעינן מכלל דלהדיוט שרי ולא מיתסר מכל שתיעבתי מ"מ נילף חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה בק"ו מרובע ונרבע דבמיתה ושרי להדיוט וי"ל דאי לאו אלה הוה אסרינן להו מדכתיב מן הבקר כי היכי דממעטינן מיניה נעבד ואית ספרים דגרסי ומה שבת דחמירא אמרת היא קדש ואין מעשיה קדש הני לא כל שכן וכן גריס בקונטרס ופי' דבבשר וחלב לא אמרינן האי קושיא דמסתברא דכל שתיעבתי עליה רמינן דקא אכיל תועבה גופה אבל האי לא אכיל החרישה עצמה וכן חוסם לאו חסימה גופה קאכיל אלא הבא על ידה ממנה וילפינן משבת דאין הבא מכחה קודש וקשה דלמה לא יחשב בישול של שבת תועבה גופה כמו בישול של בשר בחלב ונראה דהיינו טעמא משום דבבשר בחלב הבישול ניכר אבל מעשה שבת אין ניכר שנעשה בשבת ואותו ואת בנו ושילוח הקן דפריך ליה מינייהו צ"ל דניכר בהם האיסור יותר ממה שניכר בחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה:

פן תקדש פן תוקד אש - וא"ת והא איצטריך לאשמועינן דמצותו בשריפה הא כלאי זרעים אין מצותן בשריפה אבל בהנאה אסירי וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר א"נ ליכתוב פן תשרף ומדכתיב תקדש משמע דאתא לאסור הנאה כקדש:

כלאי זרעים באכילה אסירי בהנאה שרו - וא"ת לקמן (דף קטז.) גבי מעביר עציץ דלא מיתסר כי אם בהוסיף מאתים אבל לא הוסיף שרי באכילה מדכתיב תרי קראי המלאה והזרע נימא ה"מ בהנאה אבל באכילה אסירי מכל שתעבתי לך כדבעי למימר הכא וי"ל דמאחר דאשכחן כלאי זרעים דשרו באכילה דאיתקוש לבהמה וכלאי הכרם אסורין אם כן סברא הוא בלא הוסיף כיון דלא מיתסר לגמרי כשאר כל כלאי הכרם יש לו להתיר אף באכילה כמו בכלאי זרעים:

מדאסר רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי - וא"ת ודלמא איצטריך קרא להקדישה ואח"כ הרביעה כלאים כדאמר פרק כל האסורים (תמורה כט.) גבי טרפה דאיצטריך לאסור לגבוה היכא דהקדישה ואח"כ נטרפה וי"ל דמ"מ הכא אי אתינן למיסר של הדיוט מכל שתעבתי לך כ"ש דלגבוה אסירא מכל שתעבתי לך אע"ג דהוקדש תחלה וכן י"ל גבי אותו ואת בנו בסמוך אי נמי מדגלי לך בטרפה שאין חילוק ה"ה בכלאים ומחוסר זמן:

מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה - דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה דאמר לעיל בפרק אותו ואת בנו (דף פא.) נתקו הכתוב ללאו דאותו ואת בנו לעשה:

לא אמרה תורה שלח לתקלה - תימה דשרינן הכא מהא סברא בלא שום קרא ובסוף פרק שני דקדושין (דף נז.) גבי צפרי מצורע דריש כל צפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת וזאת אשר לא תאכלו לרבות השחוטה ופריך ואיפוך אנא ומשני רבא לא אמרה תורה שלח לתקלה והשתא למה לן קרא דכל צפור טהורה תאכלו להתיר דהכא שרינן מהאי טעמא שילוח הקן וי"ל דהתם כיון דכתיב לא תאכלו לאסור האחת הוה אמינא דאידך נמי אסירא משום דאתקוש צפרים אהדדי ולא הוה שרינן מטעם דלא אמרה תורה שלח לתקלה אי לאו דאיכא עדיין יתורא דכל צפור טהורה תאכלו ולא דמי לכל שתעבתי לך דהכא דלא כתיב בהדיא אשלוח הקן ומהך סברא איכא לאוקומי במילי אחריני:

שאין ת"ל מבושל - לית ליה לר"ל הנך דרשות דדרשינן בסוף פרק כל שעה (פסחים דף מא.) מינה צלאו ואח"כ בשלו או לשאר משקים כו':

דף קטו:

בשני מינין - פי' בקונטרס מותרין באכילה כחולין ואסורין בגיזה ועבודה כקדשים ואין נראה דלא שייך משום הכי דמקרי שני מינים אלא נראה משום דאיתקש לצבי ואיל חשיב להו כשני מינין כדאמר פ' אלו הן הלוקין (מכות דף כב.) אמר רבי יצחק המרביע שור פסולי המוקדשין לוקה ור' אושעיא נמי קאמר המנהיג שור פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הוא ועשאו הכתוב ב' גופים פירוש שעשאו הכתוב כצבי ואיל ובהכי מיישב ר"ת הא דאמר בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לג.) תלת צבי ואיל כתיבי חד לכדרבי יצחק ורבי אושעיא ופי' שם בקונטרס דלא אתפרש היכא:

ונאמר להלן לא יהיה קדש - ואי לאו קרא דלא תאכלנו ה"א דהנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב:

ומה ערלה - ליכא למפרך מה לערלה שכן צריך מאתים לבטלה דמדרבנן הוא דצריך מאתים:

מה לחמץ בפסח שכן כרת - וכרת גופיה לא שייך למילף שאין עונשין מן הדין:

כלאי הכרם יוכיחו - מכלאי הכרם גרידא הוה מצי למילף במה מצינו אלא ניחא ליה למעבד תחלת הדין בק"ו ואין להקשות מה לערלה וחמץ וכלאי הכרם שכן בשריפה כדתנן בתמורה (דף לג:) דהיא גופה נילף ועוד דהיינו דוקא לרבי יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה אבל לרבנן לא הוי חמץ בשריפה הקשה ה"ר יעקב מאורליינ"ש מה לכולהו שכן לא הותרו מכללן תאמר בבשר בחלב שהותר מכללו אצל בהמה טמאה וחלב בהמה טמאה וטובא דאמר לעיל וי"ל דאין זה קרוי הותר מכללו דדוקא חלב דכתיב (ויקרא ג) כל חלב דמשמע אפילו דחיה והדר שרא דחיה זה חשיב הותר מכללו אבל בבשר בחלב לא כתיב כל:

חורש בשור וחמור כו' - אבל השתא עבדינן ק"ו דכשם שאסור באכילה אסור בהנאה:

וליפרוך מה לכולהו שכן גדולי קרקע - ואע"ג דמכלאי הכרם איכא למילף במה מצינו ולא פרכינן כל דהו מ"מ אהא דיליף בק"ו משלשתן פריך:

דף קטז.

חדא מתרתי אפילו כל דהו פרכינן - משמע אע"ג דלא הדר דינא וא"ת א"כ מיד כשאמר חמץ בפסח יוכיח נפרוך שכן גדולי קרקע ושוב לא יוכל לומר כלאי הכרם יוכיח וי"ל דמתחלה היה יכול לומר חמץ בפסח וכלאי הכרם יוכיחו דהוו להו תלתא ועוד דהוה

מצי למימר בשר תקרובת עבודת כוכבים יוכיח וכי תימא מה לתקרובת שכן מטמא הא דמטמא היינו מדרבנן כדפרישית בפ"ק (לעיל דף יג: ד"ה תקרובת):

עיקרן נאסר - משמע שאף הקשים והעץ נאסרין וכן משמע בפרק כל שעה (פסחים דף כו:) דאמרינן תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשים של כלאי הכרם חדש יותץ ותימה דבפרק האשה שנפלו לה נכסים (כתובות דף פ.) משמע דשרו גבי המוציא הוצאות על נכסי אשתו עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות רב יהודה לטעמיה דאמר אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זו חזקה פירוש דאז אינו יכול לאכול אלא זמורות וי"ל דקשין ועץ שהיו קודם שנזרע כלאים מותר עד שיוסיף מאתים ורוב פעמים שהפרי הוסיף מאתים ונאסרו הקשין והעץ שהיו מקודם כבר גדולין ושוב לא יוסיפו מאתים אבל ודאי כל מה שגדל אחר שנזרע כלאים אסור אף הקשין והעץ:

והיתה להם שעת הכושר קודם השרשה - הקשה הרב רבי משה כהן דבפ"ק דמנחות (דף ו.) אמר אי ממשקה ישראל ה"א היכא דלא היתה להן שעת הכושר דומיא דערלה וכלאי הכרם והכא משמע דהיתה להן שעת הכושר וי"ל דהתם מירי ביין שעושין ממנו נסכים למזבח דבעי שיהיה ממשקה ישראל ואותו לא היה לו שעת הכושר דמה שגדל לאחר זריעת הכלאים הוא אסור (ואותו לא היתה לו שעת הכושר) ומה שגדל קודם מותר ואינו נאסר כשהוסיף מאתים אלא משום תערובת שנתערב עם מה שגדל אח"כ והגרעינים שנזרעו הוא דהיתה להן שעת הכושר:

מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה - אע"ג דאיכא למילף איסור הנאה בקל וחומר כדלעיל קא סבר אין ג"ש למחצה ויליף מיניה אף היתר הנאה וההוא דלעיל סבר דאהני ג"ש ואהני ק"ו אי נמי משום דבההוא קרא דטרפה איירי נמי בקדשים שיצאו חוץ למחיצתן כדאמר פרק בהמה המקשה (לעיל דף סח:) דאסירי אף בהנאה וגלי לן ק"ו דילפינן מינייהו ור"ש דהכא סבר דפשטיה דקרא בטרפה מיירי:

המעמיד בעור של קבה אם יש בה כו' - תימה דבגמרא מפרש טעמא דאסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותם בעור קבת נבלה מאי איריא נבלה אפילו כשרה נמי ויש לומר דמשום בשר בחלב לא היו אסורין מספק משום דליכא אלא איסורא דרבנן דדרך בישול אסרה תורה:

דף קטז:

חיישינן שמא ינק מן הטמאה - לא קיימא לן הכי דהלכה כשמואל דמשני מתניתין בשינויא אחרינא ואנו מעמידין בקבת עגלים שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים ולא חיישינן שמא ינק מן הטמאה:

חדא קתני - תימה מאי קא משמע לן דקבת עובד כוכבים נבלה הא שמעינן מפרק קמא במתניתין ולא הוה ליה למיתני הכא אלא קבת עובד כוכבים אסורה:

ומי אמר שמואל הכי - בלאו הכי הוה מצי למיפרך ממתניתין על שמואל אלא הא עדיפא ליה דמדמפרש שמואל מתניתין אלמא סבר כוותה:

כאן לאחר חזרה - ולפי זה שריא קבת נבלה אלא עכשיו נהגו העולם הדבר לאיסור ואין להקל ליקח קבת עובד כוכבים ובדיעבד מותר דאפילו לכתחלה שרי היכא דידעינן שלא נמלחה בעורה אם לא שמכוער הדבר הואיל והחזיקו בו איסור ומיהו היכא דנמלחה הקבה בעורה אסורה ודאי משום בשר בחלב:

הכי גרסינן ברוב ספרים - והלכתא אין מעמידין בעור קבת נבלה אבל מעמידין בקבת נבלה ובקבת שחיטת עובד כוכבים ובקבת כשרה שינקה מן הטרפה וכ"ש בקבת טרפה שינקה מן הכשרה מ"ט חלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא ולכאורה לגירסא זו קשיא מתני' דתנא כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה וכן ברייתא דלעיל בפירקין (דף קט:) קבה שבשלה בחלבה אסורה ואומר ר"ת דהני מילי חלב צלול שבתוך הקבה דלא חשוב פירשא אבל הקרוש שבתוך הקבה חשוב פירשא ואותו הקרוש לפי דבריו אפילו נמלח בתוך הקבה מותר:

דף קיז.

אמר רבי ינאי דאמר קרא כאשר יורם כו' - בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מט:) מוקמינן לה לדבר הלמד בהיקש דאינו חוזר ומלמד בהיקש דיותרת ושתי הכליות ילפינן בשעיר עבודה זרה מפר העלם דבר של ציבור ופר העלם מפר כהן משיח ואייתר כאשר יורם בפר כהן משיח לאוקומי בפר העלם דבר למהוי כמאן דכתיב בגופיה דלא ליהוי שעיר עבודה זרה למד מן הלמד ורבי ינאי דהכא סבר לה כמאן דיליף בפרק ב"ש (זבחים דף מא:) ית ושתי הכליות בשעירי עבודה זרה מועשה לפר כו' ועוד י"ל דרבי ינאי דהכא אסמכתא בעלמא הוא [דהא] במעילה בפרק קדשי מזבח (מעילה דף טו.) א"ר ינאי אין חייבין משום מעילה אלא קדשי בדק הבית בלבד ולא בקדשי מזבח דאית בהו לכהנים ולבעלים ופריך ליה ממשניות טובא ומוקי לה מדרבנן ופריך והא קרא קא נסיב פי'

כל חלב לרבות האימורים ומשני אסמכתא בעלמא וה"ה קרא דהכא והא דתנן בפרק אמרו לו (כריתות יג:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם איכא לאוקומי בעולה ואע"פ דעורה לכהנים אין לחוש כיון דכל הבשר למזבח:

הוא לפני כפרה כלאחר כפרה - הקשה ר"ת דבמעילה פ' ולד חטאת (מעילה דף יב:) אמרינן המקיז דם לבהמת קדשים מועלין בו אלמא יש מעילה בדם ותירץ דהתם מחיים דלא שייכא כפרה אבל לאחר שחיטה אף לפני כפרה אין מועלין וא"ת דהתם תנן (דף יא.) ומייתי לה בפרק כל שעה (פסחים דף כב.) דם בתחלה אין מועלין בו יצא לנחל קדרון מועלין בו וי"ל דמעילה דהתם מדרבנן היא וא"ת א"כ בריש מעילה (דף ב:) דדחיק לאשכוחי מעילה מדרבנן לייתי מהך משנה וי"ל דהתם אקדשים ששחטן בדרום קאי דכחנקינהו דמי וכי האי גוונא דחיק לאתויי דתקון רבנן (כמה) מעילה אע"ג דבדילי מינייהו ומייתי ראייה מר' יוחנן דאמר קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה וא"ת בסוף תמורה (דף לב:) גבי מקדיש עולה לבדק הבית קאמר אי מדרבנן אימא סיפא ומועלין בה שתי מעילות ואי מדרבנן אמאי ומאי קושיא הא איכא מעילה דרבנן בדם ובקדשים שמתו וי"ל דהתם שיש מעילה דאורייתא משום עולה אין לחכמים לתקן שם מעילה כיון דבלאו הכי בדילי מינייהו ומשני ראוי למעול בו ב' מעילות בבשר מעילה דאורייתא משום עולה ובעור דליכא מעילה דאורייתא לא בדילי מיניה ותקנו רבנן מעילה:

אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו - וא"ת אדרבה לא נמעט לפני כפרה דאין לך דבר שלא נעשה מצותו שלא ימעלו בו ואע"ג דאיכא קדשים קלים היינו משום דלא אקרו קדשי שמים וי"ל דאשכחן טובא דהא דשן אין מועלין בו עד שעת תרומה ועגלה ערופה עד לאחר ירידתה:

ולא והרי תרומת הדשן - וא"ת דתנן במעילה פרק ולד חטאת (מעילה דף יא.) דישון מזבח פנימי והמנורה לא נהנים ולא מועלין וקאמר בגמרא בשלמא מזבח החיצון דכתיב ביה ושמו אלא מזבח פנימי מנלן משמע דמושמו דריש דאין מועלין ובשמעתין אדרבה משמע ליה מושמו דמועלין וי"ל דמתניתין דהתם משמע דאין מועלין בדישון הפנימי שהדישון מוציאו מידי מעילה אבל קודם מועלים א"כ מצוה לדשן ועל זה קאמר בשלמא חיצון דכתיב ושמו לכך מצוה לדשן ומ"מ אף לאחר הרמה איכא מעילה כדדרשינן בסוף מעילה (דף לד.) ושמו בנחת שלא יפזר אלא פנימי מנא לן דמצוה לדשן שאתה אומר שהדישון מוציאו מידי מעילה ומשני דאמר קרא והסיר מוראתו והשליך אותה אל מקום

הדשן אם לענין מזבח החיצון לא צריך דהא כתיב ושמו אצל המזבח כו' והתם פריך והא איצטריך למזבח החיצון לקבוע לו מקום דכתיב קדמה:
משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה כו' - במעילה בפרק ולד חטאת (מעילה דף יא:) מאריך יותר ומסקינן כי הכא:

דף קיז:

תרי מיעוטי כתיבי - תימה דבחד סגי וכן לעיל גבי העזים (דף קיג:):
חד למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה - תימה דלנותר וטומאה סגי בחד מיעוטא דילפינן מהדדי חלול חלול אף לקולא כדמוכח בסוף פרק בית שמאי בזבחים (דף מה:):
מתני' העור והרוטב - משום דתנן פרק בהמה המקשה (לעיל דף עז.) אשליא ואינה מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות תנא העור והרוטב ומאי דאפסקיה משום דתנא פרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.) מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו תנא אח"כ אותו ואת בנו ואיידי דאיירי ביה בשחיטה שאינה ראויה תנא בתריה כסוי הדם ואיידי דתנא בכסוי הדם ונוהג בחיה ובעוף תנא גיד הנשה דנוהג בחיה ולא בעוף ואיידי דאיירי ביה בירך שנתבשל בה גיד הנשה בבליעת איסור תנא כל הבשר ובתריה הדר לעניינא קמייתא:
האלל - איכא דמפרש בגמרא אף מרטקא ופי' בקונטרס גיד הצואר ואי תנא גידין ולא מרטקא הוה אמינא דמרטקא שהיא קשה לא מצטרף דלא הוי בכלל שאר גידים ואי תנא אלל ה"א שאר גידים מטמו אפילו טומאת נבילות בצירוף:
הקרנים - בגמרא מפרש מקום שחותכו ויוצא דם:
והטלפים - ול"ג וצפרנים דלא שייכי אלא בעוף ומתניתין לא איירי במילי דעוף מדלא קתני והחרטום כדקתני במשנה דמייתי בגמרא (שם) ואפשר דגרס וצפרנים וחרטום דלא פירש הכא [פירש] במשנה אחריתי ועל צפרנים מפרש בגמרא מקום המובלע בבשר ועל טלפים לא מפרש מידי ואפשר דבטלפים אף מה שאין מובלע בבשר צריך לבשר טפי מבצפרנים:
שומר לטומאה קלה מנלן דתנא דבי רבי ישמעאל וכו' - ולהוציא ולהכניס לא אצטריך דמטמי דמיד נפיק כדמסיק וכי אצטריך לצירוף:
חטה בקליפתה - והא דאמר בסוף כתובות (דף קיא:) חטה שנקברה ערומה ה"ק אף כשנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושים:

ולא שומר לטומאה חמורה מנלן - וא"ת ל"ל קרא דמזרעים לא אתי שכן טומאתן מרובה כדפריך בסמוך וי"ל דס"ד לרבויי מריבויא דיטמא וא"ת דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף לג:) ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה דקסבר משקין מפקד פקידי ולא נטמאו המשקין עם האוכל ואמאי לא נטמאו בנגיעת הטומאה לקליפה משום שומר וי"ל דאין שם משקין עליהם עד שיצאו לחוץ:

דף קיח.

שומר דכתב רחמנא למה לי ש"מ לצרף - וא"ת לפי' ר"ת ורבינו שמואל דבעו כביצה לקבל טומאה מנלן צירוף בשומר להכניס דאימא קרא אתא להוציא וי"ל כיון דיד מכניס ומוציא ושומר מכניס ומוציא לענין צירוף שומר נמי לא שנא:

דף קיח:

מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא - הקשה רבי אליהו מנלן ידות בכלים דעלמא דמיד דזרעים ותנור ונבלה לא אתו דמה להנך שאין להם טהרה במקוה ונראה משום דדרשינן בתורת כהנים והנוגע בהן לרבות את הידות וההוא אפשר דלשאר כלים איצטריך ואי לא כתיב אלא ההוא קרא לחודיה הוה מוקמינן ליה בדמסתבר טפי:

וכשם שאין מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו - וא"ת אדרבה יותר ראוי לתלות טומאה בהכשר דמה שאין מטמא זה תלוי בהכשר דמעיקרא לא הוכשרו וכ"ת דאפשר באילן מלא פירות שנתלש והוכשר וחזר ונטעו אי אפשר לומר כן דהא כשחזר ונטעו בטל ליה הכשר כשהשריש שאפילו טומאה בטלה כדאמרינן (תרומות פ"ט מ"ז) גבי גידולי תרומה וי"ל דפשיטא ליה שאין מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כדפי' בקונטרס שאם אומר מחוברין טמאין טימאת [את] הכל וקאמר דה"נ אין מקבלין הכשר אלא לכשיתלשו אפילו לקבל טומאה אחר התלישה וא"ת מההוא טעמא דפשוט לו בטומאה תפשוט לו בהכשר שאם אתה אומר כן הכשרת הכל במחובר וי"ל דאין זה תימה כל כך אם נאמר דהוכשר הכל במחובר ע"י גשמים שנופלין על הזרעים:

אין יד לפחות מכזית - פי' בקונטרס כגון פול או חצי זית בשר ולו יד והרי הוא עם כביצה אוכלין ואין נראה דאפילו היה נוגע בחצי זית עצמו לא היה טמא מדאמרי' בפ"ק (לעיל דף כד:) התורה העידה על כלי חרס אפילו הוא מלא חרדל אלמא אי לאו אויר כלי חרס לא הוי כמו במחובר אע"פ שנוגעין יחד ותנן נמי בפרק בתרא דחגיגה (דף כ:) הכלי מצרף כל מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה ומבעיא לן בהקומץ רבה (מנחות

דף כד.) אי דוקא דנגעי אהדדי או לא ואי נגיעה חשיב כמחובר א"כ פשיטא דבלא נגיעה איירי דבנגיעה לא היה צריך צירוף כלי ונראה לפרש שזה חצי זית מחובר עם כביצה אוכלין אבל אינו מחובר כל כך ואם היה מגביה אותו היה ניתק אותו כביצה אוכלין מאותו פחות מכזית דלא הוי יד לשאר אוכל אלא לפחות מכזית ולפי' הקונטרס שמפרש בעלמא דאוכל כל שהוא מקבל טומאה א"צ לומר שהוא מחובר עם שאר אוכלין אלא בעי אם מכניס טומאה לאותו חצי זית אבל להוציא אפילו היה זית שלם ונגע בו לא היה טמא דצריך כביצה ואפילו אם אין מקבל טומאה בכל שהוא מדאורייתא איכא למימר דמבעיא ליה אי מקבל טומאה מדרבנן דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא:

והבית מאהיל עליה הבית טמא - ויד למת נפקא לן במה הצד מנבלה ותנור דמה נבלה שאין מטמא באהל כו' ואי פרכת מה לנבלה שכן אוכל תאמר במת שאין אוכל כדאמרינן בפרק דם שחיטה תנור יוכיח מה לתנור שכן מטמא מאוירו נבלה תוכיח הצד השוה שבהם שמטמא וידיהם כיוצא בהם כו' וא"ת לענין אהל נימא דיו וי"ל דמעיקרא ודאי לא אשכחן בטומאה חמורה ידות הוה פרכינן על נבילה דיו אבל השתא דאשכחן יד בטומאה חמורה דהוי כגוף לענין מת נמי משוינן יד כגוף:

דף קיט.

ורב במאי מוקי לה אי ביד קשיא רישא - ה"מ למימר לר' יוחנן אי ביד אי בשומר קשיא סיפא ולאו קושיא גמורה היא דמקשה לרב אלא פירוש בעלמא דמפרש מילתיה אליבא דכולהו תנאי:

ורבי יוחנן אמר כולה ביד וכת"ק - ה"מ למימר כולה בשומר וכת"ק דלת"ק אפילו בשלשה עצמות שיש בכל אחד פחות מכפול מצטרפין לכזית ושני עצמות דנקט להודיעך כחו דר' יהודה בן נקוסא אלא משום דאמר הש"ס לרב אי ביד קשיא רישא קאמר דרבי יוחנן מוקי לה ביד ולא קשיא רישא הוא הדין בשומר ומשום דלרבי יוחנן א"ש בין ביד בין בשומר כת"ק דייק מעיקרא אליבא דרב:

ורבי יוחנן אמר כולה בשומר והוא דאמר כאחרים - וביד לא בעי לאוקומי אע"ג דהוה ניחא טפי כדפירש בקונטרס משום דמשמע דבשומר מיירי והא דמוקי לה ביד לרב כי היכי דליקום כרבי יהודה דהלכתא כוותיה לגבי ר"מ דאחרים היינו ר' מאיר:

רבי יוחנן אמר אין זה שיעור - אין להקשות הא א"ר יוחנן לעיל (קיח:) יש יד לפחות מכזית ושומר לפחות מכפול וא"כ ע"כ אחרים לאו שיעורא קאמרי כדאקשינן ושנינן לעיל דהכא אתא לפרושי מילתא דאחרים דלא תטעה לאוקמיה ביד ולמימר דהוי דוקא

ומהך מילתא לא הוה שמעינן דסבירא ליה כאחרים דדלמא הא דאיצטריך לאחרים דאין זה שיעור משום דהכי הוה שמיע ליה מרביה דהשתא נמי דסבר ר' יוחנן הכי צ"ל כדפי' מדלא מוקי לה ביד והוי כפול דוקא כי היכי דמוקי לה רב ביד למיקם כר' יהודה אף ע"ג דמשמע דבשומר מיירי הכי נמי ה"ל לר' יוחנן לאוקומי ביד כי היכי דלהוי כפול דוקא:

שרביט שריקנו - פירש בקונטרס קופא קוש"ט ולא משמע כן דהא כתיב בכל הספרים שייר גרגיר אחד בכל שומר טמא מכלל דשרביט לאו היינו קופא שהוא שומר עצמו אלא הוא הקלח שהשומרים דבוקים בו שקורין ריי"ס שריקנו שהוציא האוכל מן השומרים טהור:

שייר גרגיר אחד לכל שומר ושומר טמא - וקס"ד המקשה דמיירי כשנגע טומאה בשומר וכל הגרגרין שבשאר שומרים מצטרפין לכביצה אלמא יש שומר לפחות מכפול וקשיא לרבי חנינא דאמר הרי זה שיעור ואע"ג דאליבא דאחרים קאמר מ"מ פריך ה"ל לפרושי מלתייהו כמו שמפרש רבי יוחנן דאין זה שיעור ולא לפלוגי אחרים אהך ברייתא ומשני בקולחא דנגע בקולחא ומשום יד ולא בשומר ולפי מה שפי' מייתי מינה שפיר ראייה לקמן גבי אוכל דקס"ד דמיירי כגון שנגע בשומרים ומשום שומר ומצטרפין כל השומרים יחד אבל לפירוש הקונטרס דגריס שייר בה גרגיר אחד טמא צ"ל דלקמן ס"ד דמיירי בהרבה שרביטים כדפירש בקונטרס לקמן דאי לא מיירי אלא בחד א"כ לא איירי מידי בצירוף דלא איירי אלא בשומר אחד:

הכא נמי בקולחא ומשום יד - ואם תאמר א"כ מ"ל ריקנו ומה לי לא ריקנו כיון דקולחא הוי יד ליותר מכזית דלמאי דס"ד מעיקרא ניחא דקמשמע לן דאף על גב דליכא כפול הוי שומר ויש לומר דקמשמע לן דאף על גב דליכא כזית במקום אחד אלא כאן גרגיר וכאן גרגיר הוי קולחא יד:

דף קיט:

שומר אוכל שחלקו - לא שחלקו לגמרי דא"כ פשיטא דלא מצטרף כדפרישית לעיל ולהכי נקט נמי דוקא חלקו אבל שני אגוזים שהן שני אוכלים שלמים פשיטא דלא מצטרפין אלא מיירי כגון שיש כאן בשר ועליו עור וחלקו לעור והיה חציו מצד זה וחציו מצד זה ומייתי ראיה מר' אלעזר בן עזריה דמטמא בשל קטנית משום דכל השומרים שבשרביט מצטרפין אע"ג דכל חד לא מגין אלא אדידיה וא"ת ואמאי לא משני דאין השומרין מצטרפין ומיירי כגון שיש בין כל הגרגרין כביצה בלא שומרין והשומרין מכניסין ומוציאין ואין מצטרפין ואמאי משני ליה בקולחא ומשום יד וי"ל דבלאו הכי

ניחא ליה טפי לאוקומי בקולחא ומשום יד ומעיקרא לא הוה מוקי לה משום שומר אלא משום דבמשמישן הוה משמע ליה משום שומר אבל השתא דמפרש מאי במשמישן בתשמישן ניחא ליה טפי לאוקומא בקולחא:

בחטי דר"ש בן שטח - ועדשים נמי כעדשים דר' שמעון בן שטח שהיו כדינרי זהב ועם שומריהם יש בהם כביצה:

לא משום שומר - וא"ת אמאי קאמר ר"ש לעיל אבל נימא לא הוי יד מטעם שומר מיהא ליטמא וי"ל דלעיל מיירי בנוגע בנימא שלא כנגד הבשר וכן פירש בקונטרס וא"ת ורבי יוחנן דמוקי לה משום יד אמאי נקט ובשער שכנגדו וצ"ל דכשכנגדו לאו דוקא כדפירש בקונטרס:

איכא דמתני לה אמתניתין כו' עד לא שנו אלא עצם - ה"נ הוה מצי למימר לא שנו אלא קרנים וטלפים שהן עצמן משום שומר אלא איידי דנקט לעיל לא שנו אלא עצם נקט נמי הכא עצם:

דף קכ.

הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין - הוה מצי למימר יטמא טומאת נבלות א"נ טומאת נבלות לא מטמא דאיכא מילי טובא דמטמא טומאת אוכלין ולא מטמא טומאת נבלות כדתנן (לעיל דף קיז:) השוחט בהמה לעובד כוכבים ומפרכסת כו':

הקפה הדם ואכלו - הקפהו בחמה מיירי כדפרשינן בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) אבל באור לא דדם שבשלו אינו עובר עליו:

לרבות השותה - וא"ת ולמה לי קרא הא שתיה הויא בכלל אכילה כדדרשי' בפ"ג דשבועות (דף כג.) מדכתיב ואכלת לפני וגו' מעשר דגנך תירושך וקרי תירוש אכילה וי"ל דהתם במילי דשתיה כגון יין ושמן והכא במידי דבר אכילה דממחי להו ושתי להו:

לחם עוני אמר רחמנא - הוה מצי למימר נמי אכילה כתיב ביה:

אלא אם חמץ הוא ענוש כרת הא אכילה כתיב ביה - אע"ג דהוא אסור בהנאה הנאת חמץ לית ביה כרת אלא לאו:

חמץ לא אתי מיניה שכן לא היתה לו שעת הכושר - וא"ת חלב נמי הוי לו שעת הכושר כשהיה במעי אמו דאפילו רבי יוחנן דאמר (לעיל דף עה.) תלש חלב מבן ט' חי דחדשים גרמי בבן ח' מודה ויש לומר דחמץ כמו שהוא עתה היתה לו שעת הכושר ושוב לא נשתנה אבל חלב אחר שיצא לאויר העולם לא היתה לו שעת הכושר להיתר:

חלב לא אתי מיניה שלא הותר מכללו - הקשה הר"ר שמואל מוורדו"ן לר' יוסי דלא חייש להא פירכא בפסחים (דף כג:) וחשיב חלב לא הותר מכללו דקאמר ורבי יוסי הגלילי אנן בבהמה קאמרינן בבהמה מיהא לא אשתרי וליכא למיפרך נמי מה לחמץ שכן אסור בהנאה דהא לר' יוסי הגלילי חמץ מותר בהנאה כדאמר התם וי"ל דלרבי יוסי [הגלילי] ודאי אתא נפש לדרשה אחריתי:

מה להנך שכן לא היתה להם שעת הכושר - דנבלה כמו שהיא עתה מתה לא היה לה שעת הכושר א"נ מחיים היה בה איסור אבר מן החי ואפילו למ"ד (לאו) לאיברים עומדת היה בה איסור שאינה זבוחה:

והא דתנן הטמאים כו' - דתניא גרסינן דאינה משנה:

דף קכ:

ליכתוב בשרצים וליתו הנך כו' - ובמה הצד חד מכולהו לא אתי דחמץ מכולהו לא אתי שלא היה להם שעת הכושר וחלב נמי לא אתי מכולהו שכן לא הותרו מכללן אך קשה דתיתי נבלה מכולהו ושמא לא הייתי אומר אלא לענין איסור אכילה אבל לענין טומאת נבלת עוף טהור לא ואע"ג דאפקיה בלשון אכילה לא יאכל לטמאה בה:

שכן טומאתן במשהו - תימה דבכל מקום מזכיר כעדשה וכאן נקט משהו וכן בפרק השוחט והמעלה (זבחים דף קו:) דפריך לאו בחלב למה לי כו' תיתי משרצים טמאין מה לשרצים טמאין שכן מטמא בכל שהוא ומיהו בלאו הכי התם נראה דלא גרסינן ליה דלא אצטריך להזכיר משהו גבי חלב דהא חלב לא מטמא כלל וסופרים שבשו משום דבתר הכי קאמר ואי משרצים טהורים מה לשרצים טהורים שכן איסורן במשהו פירוש משום בריה וכתבו כמו כן גבי טמאים:

היכא דלאו איסור הבא מאליו מנלן - וא"ת בהי מבעיא ליה דחדש ושביעית איסור הבא מאליו ואי טבל הא יליף חלול חלול מתרומה בסוף אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פד.) ותרומה ילפינן מבכורים ובסמוך משמע דצריך למילף במה הצד ואי כלאים הא לא כתיב בהו אכילה והקדש נמי לא כתיב ביה אכילה ועוד דאיכא למילף חטא חטא מתרומה וצ"ל דאכלאים בעי דאע"ג דלא כתיב בהו אכילה סברא היא דלא אסרה תורה אלא כשהאיסור בעין ולעיל דפריך אלא חלב אכילה כתיב ביה בלאו הכי ה"מ למיפרך אלא כיון דכתב בה בהדיא אכילה פריך מינה וה"ר שמואל היה אומר דגבי חלב שהמחהו אי לא הוה כתיב ביה אכילה הוה מחייבין כיון שהוא גוף החלב וכן החמץ אלא שנמוח אבל משקה היוצא מכלאים אפילו לא כתיב בהו אכילה כמאן דכתיב בהו דמי שאין זה

גוף הפרי ומה שפירש בקונטרס דכולהו קרי איסור הבא מאליו לבר מהקדש אי אפשר לומר כן אלא אכלאים קאמר כדפירשתי שאין זה איסור הבא מאליו שע"י מעשה של זריעה נאסרין הכלאים וגם העבירה היה בשעת זריעה וא"ת ושביעית היכי אתי מכולהו דאית בהו לאו ובשביעית עשה כלה לחיה מן השדה כו' וי"ל דילפינן מטומאת שרצים דלא שייך בהו לאו:

הביא ענבים ודרכן כו' - אע"ג דשתיה בכלל אכילה בענבים וזיתים לענין הבאת בכורים לא כתיבא אכילה דתהוי שתיה בכלל פרי:

מה לתרומה שכן חייב עליה מיתה וחומש - לרבי דאמר בסנהדרין (דף פג.) הזיד במעילה במיתה ע"כ לאו אהקדש בעי לעיל כדפי' בקונט' דהא בהקדש נמי איכא מיתה וחומש לרבי:

אלא אי מתרומה וחד מהנך כו' - פי' מנבלה ובכורים או תרומה או משרצים ובכורים או תרומה אבל לא כמו שפי' בקונטרס חמץ ובכורים או תרומה דמה להנך שכן יש בהן נטילת נשמה מיתה וכרת וכן מחלב ותרומה או בכורים לא אתי מהאי טעמא:

דון מינה ומינה - פי' בקונטרס דלאו דוקא ומיהו אפשר דהוי דוקא משום דגן שהמחהו דתרומת דגן דאורייתא דרבי אליעזר מחייב דגן מדאורייתא ושאר מינין מדרבנן ורבי יהושע פוטר בדגן שהמחהו דדון מינה ואוקי באתרה תירוש ויצהר אין שאר מינין לא ואפילו דגן ולהכי פטר נמי בשאר מינין שאין להחמיר בהן יותר מדגן:

אף תרומה אפילו שאר מינין - ואם תאמר אכתי אימא דוקא שבעה מינים שהבכורים נוהגים בהן ויין תפוחים מנלן וי"ל כיון דהויא אפילו במילי דרבנן הויא בכולהו:

דף קכא.

והדר מייתי [לה] **לערלה פרי פרי מבכורים** - וא"ת דבפ' כל שעה (פסחים כד:) פשיט מהך משנה דכל איסורים שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן והכא קאמר משום דגמר לה מבכורים וי"ל דרבוי דהכא צריכי דלא נימא זיעה בעלמא הוא:

מרטקא - פי' ר"ח בשר מת וכן נראה לר"ת ולא כפי' הקונטרס שפי' גידי הצואר מדאמרינן פרק כל הפסולים (זבחים דף לה.) פגל באלל נתפגלה מוראה פגל במוראה לא נתפגלה אלל ובעוף אין גידי צואר קשין ומוראה לא שייך אלא בעוף ולמאן דמפרש בשר שפלטתו סכין לא קשה ליה מהתם דהא אמרי' בסמוך דלכ"ע מרטקא נמי הוי אלל:

ר' יהודה אומר חייבים עליו - הא דלא קאמר מטמא טומאת נבלות דלא תימא מדרבנן להכי קאמר חייבין עליו:

והוא שכנסו - תימה מה שייכא מחשבה לאיסור דגבי טומאה שייך לחלק דאי מבטל ליה עץ בעלמא הוא אבל משום דבטליה לא משתרי באכילה לכך נראה דחייבין עליו לא מיירי לענין אכילה דלא צריך כנסו אלא לענין אם נכנס למקדש כמו שפי' בקונטרס בלשון אחר והא דלא נקט טמא דלא תימא מדרבנן כדפי' וכן נראה דאי אאכילה הא כיון דאכלו אין לך כינוס גדול מזה:

ורבי יוחנן אמר אף מרטקא מצטרף - ולאו בכה"ג דהוי שומר דא"כ מ"ט דר"ל עור ועצם מצטרפים משום שומר וצירוף שומר מקראי דרשינן לעיל (דף קיח.) אלא מיירי כגון שיש בראשו כזית בשר דאע"ג דלא הוי שומר מצטרף דראוי הוא שיאכל אגב בשר וריש לקיש סבר דלא מצטרף דאין ראוי לאכילה דעץ בעלמא הוא:

ה"ג במשנה בטהרות החרטום והצפרנים מטמאין כו' - ולא גרסינן בה קרנים וקרנים דמפרש בה רב פפא בסמוך אמתני' דהכא קאי:

דף קכא:

הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית - פ"ה שיכול לחותכה בחתיכות קטנות פחותות מכזית בעודה מפרכסת ולא היה צריך לפרש כן אלא אפילו חתיכות גדולות ובלבד שלא יהיו אברים דבשר מן החי לא מטמא כדאמר לקמן בפרקין (דף קכח:) ועל הנבלה הוא דקאמר צריך שישייר ויעמיד על (טומאה) פחות מכזית:

ולהעמידה על מידה על פחות מכזית - וא"ת השתא נמי סופו לטמא טומאה חמורה כיון דאילו מצטרף ליה עם חצי זית אחר מטמא כדאמר פ' דם שחיטה (כריתות דף כא.) וי"ל דהתם בנבלה שמתה לגמרי מהני צירוף אבל הכא הואיל וסופו לטמא טומאה חמורה אחר שתמות שיצרפנה לכזית לא אמרי':

ומי אמר חזקיה הכי - דחזקיה אחזקיה ניחא ליה לאקשויי אע"ג דהוי מצי לאקשויי בלאו הכי ממתניתין דקתני אבל לא טומאת נבילות אחזקיה דאמר מתה היא:

נחרה אין בה טומאה של כלום - היינו נמי אין מטמאה טומאת אוכלין דקתני גבי שחט בה סימן אחד אלא משום דלא עשה בה דרך שחיטה נקט האי לישנא כלומר נחרה והתם פשוט דאין בה טומאה כלל כיון דלא עבד כלל דרך שחיטה:

ועובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל - רבותא נקט דאפי' לישראל דבשחיטה תליא מילתא אבר הפורש ממנה כפורש מן החי:

אביי אמר אינה מצלת כו' - וטעמא משום דכי חיה היא לכל דבריה ולכך רובעה חייב ומ"מ מטמא טומאת אוכלין כיון דבת אכילה היא ובקונט' פירש משום דלחומרא ותימה אי ספיקא היא אמאי רובעה חייב:

דף קכב.

אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל לא בטלה רב הונא דאמר כר' ישמעאל - וא"ת והא ר' ישמעאל בלא כנסו קאמר ור' יהודה בעי כנוס כדאמר רב הונא וי"ל דפלוגתייהו דר' ישמעאל ור"ע בפלטתו חיה לכך לא בעי ר' ישמעאל כנוס אבל פלטתו סכין אי לא בטל לרבי ישמעאל צריך נמי כניסה ועוד דרבי ישמעאל נמי בכנסו איירי ואין זה דוחק כמו דמפרש מילתיה דרבי יהודה הכי:

רב הונא דאמר כמאן - לעיל (דף קכא.) כי קאמר וחד אמר מקצת פלטתו חיה ומקצת פלטתו סכין דבעי למימר דפלטתו סכין הוי פלוגתא דר' יהודה ורבנן דלר' יהודה לא בטל לא מצי למפרך דאמר כמאן אי אמרת לר' ישמעאל דבטל כדפריך הכא דאיכא לאוקומי דר' יהודה דאית ביה כזית יחד אבל לרב הונא פריך שפיר כדפי' בקונט':

דאמר כמאן - וא"ת ודילמא הא דאמר רב הונא ב' חצאי זיתים שישנן על העור העור מבטלו מיירי בלא כנסו אבל כנסו מודה דלא בטל וי"ל דהא פשיטא ולא איצטריך ליה לרב הונא לאשמועינן דעור מבטלן (ועוד דהעור מבטלן משמע מתחלה העור מבטל ותו לא מהני להו כנוס):

עור אדם טהור - כדמפרש טעמא בריש דם הנדה (נדה דף נה.) דלא הוי דומיא דעצם אדם דעור גזעו מחליף:

עורות אביו ואמו שטיחין כו' - ואע"ג דמת אסור בהנאה ובכל אדם אסור לעשות מעורו שטיחין כו' מ"מ לא הוו גזרי רבנן משום הך חששא שיהיה טמא אלא משום אביו ואמו דחמיר טובא וא"צ לומר דנקט אביו ואמו משום דשכיחי גביה:

אבל רישא טומאה דאורייתא היא - והשתא חשיב עור אין גזעו מחליף משום דמקומו נעשה צלקת על בשר כדאמרינן פרק דם הנדה (גז"ש):

דף קכב:

ואם איתא והוא שיונק מבעי ליה - תימה אכתי ה"מ למבעי או דילמא ה"ק עולא בן שנתו בין יונק בין שאין יונק ואמר ליה ר' יוחנן כל זמן שיונק בין בן שנתו בין שאין בן שנתו וי"ל דלא מסתברא דבעי לאיפלוגי כולי האי ולהכי לא בעי הכי וה"ר יעקב מקורבי"ל

תירץ דכולה שמעתין סברה דיותר קשה אפילו תוך שנתו כשאין יונק מיונק אחר שנתו ולכך כיון דר' יוחנן כל זמן שיונק קאמר א"כ פשיטא דעולא והוא שיונק קאמר דאי תוך שנתו בין יונק בין שאינו יונק קאמר א"כ כ"ש לאחר שנתו אם הוא יונק דחשיב ליה רך א"כ מה הוסיף ר' יוחנן כל זמן שיונק הא עולא מודה דכל שכן הוא:

עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא - על מעשה היה שואל היאך הלכה דמתני' הוה ידע כדפריך מינה לרבי יוחנן בסמוך:

למינהו הפסיק הענין - תימה דאמר לעיל (דף קיב:) דהאי הטמאים לאסור צירן ורוטבן דהתם נמי למינהו הפסיק הענין דפסוק אחד הוא לפירוש הקונט' וי"ל דהכא כל הנהו דממעטינן אית להו גישתא סברא הוא לאוקומי אהנך דכתיב בתר למינהו ואע"ג דכתיבא תנשמת בהדייהו דיש לה גישתא ומרבינן לה אבל צירן ורוטבן דלעיל סברא הוא לאוקומי בכולהו:

למינהו הפסיק הענין - קצת תימה כיון דהפסיק הענין למה לי אלה:

כרבי יהודה דאזיל בתר גישתא - פירש בקונטרס דלית ליה דרשה דהטמאים ולפירושו לא הוי תנא דברייתא לא רבי יהודה ולא בר פלוגתיה ובחנם קאמר רב תנא הוא ופליג דהא תנא דברייתא כוותיה ויש לפרש דכולהו אית להו דרשה דהטמאים ומוקי מסברא רבויא בהנהו דלית להו גישתא ומיעוטא בהנהו דאית להו גישתא ולית להו למינהו הפסיק הענין אבל רב דאית ליה למינהו הפסיק הענין ע"כ פליג עלייהו וחשיב תנשמת:

אוזן חמור שטלאה לקופה טהור - ונתבטל הבשר שהיה באזן פ"ה דפריך דהכא נמי במתני' להוי סגי בהנחה לפני הדורסן בלא הלוך ותימה א"כ מאי משני טלאה אפילו דלא הילך דאכתי תקשה ליתני במתני' הנחה לפני הדורס בלא הלוך ע"כ נראה דה"פ הילך אין טלאה לא מדלא קתני במתניתין טלאה דס"ד דטלאה גרע מהילן ומשני טלאה אף על גב דלא הילך כלומר כך לי זה כמו זה ואין חדוש בזה יותר מבזה:

לגבל - פ"ה מי שיש לו לגבל עיסת חבירו בטהרה צריך לטרוח עד ד' מילין להטביל כליו ולפי זה לא קאי לפניו ולאחריו אגבל דאין רגילות להשכיר אדם בדרך לעשות לו עיסה ונראה כפירוש הערוך דפי' אם יש גבל העושה עיסה בטהרה ברחוק ד' מילין ימתין עד שיגיע לאותו גבל ומיירי באדם ההולך בדרך ומיהו מה שפירש בערוך לתפלה לרחוץ ידיו לתפלה אין נראה דהיכי דמי אי דמטא זמן צלויי הא לייט עלה אביי בברכות (דף טו.) אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא דכתיב ארחץ בנקיון כפי כל מידי דמנקי ואי לא מטא זמן תפלה מאי איריא ד' מילין אפילו טובא נמי ונראה כפירוש הקונטרס דלענין להתפלל בעשרה אייריי ותימה דאמאי לא חשיב עבודה דבסמוך ועוד למאן דחשיב עבודה אמאי

לא חשיב שלשים ריס דפרק לא יחפור (ב"ב דף כג.) דמדת המיל ז' ומחצה ריס ור"ח פי' לתפלה לטבול לתפלתו דאע"ג דקי"ל (לקמן דף קלו:) כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה ה"מ ללמוד ולק"ש אבל לתפלה לא אי נמי לא סבירא ליה דרבי יהודה בן בתירא ולפירוש ר"ח ניחא דלא חשיב עבודה דלא חשיב אלא הנך תלתא שהן ענין טהרה מאן דחשיב עבודה שהיא כמו מענין טהרה שמטהר העור מן הטומאה ולהכי חשיב לה ולא חשיב ההיא דשלשים ריס:

דף קכג.

טהור המופשט - למאי דפירש בקונטרס דסבר רב דכל יד שאין מטלטלין בו את האוכל אינו יד תימה דאמאי עד כדי אחיזה חשיב יד טפי ונראה משום דבכדי אחיזה ואילך יכול לאחוז בבשר עצמו ולטלטלו אי נמי משום דכל זמן שלא הפשיט כדי אחיזה הוא קשה להפשיטו ופעמים שמניחו כך וצריך לו לטלטלו ממקום למקום אבל משהפשיט כדי אחיזה שוב אין קשה להפשיט ואין זז משם עד שיפשיט כולו וכן בחמת עד שיפשיט את החזה לפי שהחזה קשה להפשיט ולכך לפעמים מניחו כך שעה אחת ותוך כך יצטרך לטלטלו אבל משהופשט החזה אין דרך להניחו כך ועוד יש לפרש טעמא דרב דאמר מכאן ואילך טהור המופשט מפני שכדי אחיזה צריך העור להיות יד לצורך הפשטה אבל ביותר מכדי אחיזה לא לפי שאם מחזיק בשפת העור אין יכול למשוך בכח ולהפשיט ובכדי אחיזה סמוך לבשר אין יכול להחזיק בידו העור היטב ולמשוך הלכך עד [כדי] אחיזה יכול להחזיק ולמשוך בשפת העור טפי לא כדפי' הקונט' גבי הא דמשני בסמוך ההוא בטפח ראשון שכשהפשיט שלשה טפחים שאין יכול להחזיק לא בשפת העור ולא באמצע העור וי"מ כולה מתני' משום שומר דעד כדי אחיזה הוי חבור וכ"ש פחות אם נגע שרץ בעור המופשט מכניס טומאה לבשר משום שומר ואע"ג דאמר לעיל (דף קיח.) דעור כנגד הבשר דוקא הוי שומר הכא חשיב כנגד הבשר כיון דחשיב הכל כמחובר וכן לחמת כל זמן שהחזה מחובר חשיב הכל מחובר אבל משום יד אין לפרש דלרב אסי דאמר טפח סמוך לבשר טמא משום יד דלחמת אמאי כל העור חבור לא היה לטמא אלא טפח הסמוך לחזה דמאי שנא בין חזה לשאר אברים אלא ודאי משום שומר הוי דחשיב כל העור מחובר וכן לשון דהרי זה חבור משמע דהוי משום שומר דביד מה שייך לשון חבור והכי מוכח בת"כ דתניא התם בנבלתה ולא במפשיט לשטיח כדי אחיזה ולחמת עד שיוציא כל החזה יכול שאני מוציא פחות מכשיעור ת"ל יטמא אלמא דטעמא דשטיח כדי אחיזה הוי משום שומר דהא מיטמא דרשינן לעיל (שם) שומר דנבלה ויד

דריש לעיל מלכם כך פי' הרב רבינו יעקב מאורלינ"ש ואין הגי' כן בת"כ ולפי פירושו לא מטמא בת"כ וגם בשמעתין אלא עד כדי אחיזה ולא כדי אחיזה בכלל דהיינו פחות מכשיעור שמזכיר לשם:

בפירוש ר"ח גרסינן בטפח הסמוך לבשר טמא ופריך לרב דאמר טהור המופשט ומשני הכא במאי עסקינן בטפח ראשון פירוש טפח ראשון כשמתחיל להפשיט העור עד כדי אחיזה וטפח הוי טפח כפול כמו שמפרש בסמוך ופרושי קא מפרש עד כמה כדי אחיזה היינו טפח סמוך לבשר:

טלית שהתחיל בה לקורעה כו' - פר"ת כיון שנקרע רובה הויא טהורה למפרע מתחלת קריעה ולשון שהתחיל לקורעה משמע כפירושו ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עב: ד"ה בשעת):

דף קכג:

עולת העוף לרבי אלעזר בר' שמעון לגזור - וא"ת ומאי קושיא שאני התם דגזירת הכתוב הוא שלא להבדיל וי"ל דמשמע דלא מצריך אלא רוב מצומצם ולהכי פריך דלגזור וה"ל לאצרוכי רוב הנראה לעינים:

דלמא לא אתי למעבד כדי אחיזה - תימה לר"י דמאי פריך הא לא חייס עלה דמפשיט הבהמה והיה רוצה שיהיה כולה מופשט וי"ל דהכא חייס שלא להפשיט הרבה שאז הוא נוח לטלטל ולהפשיט:

אבל שייר בה כדי מעפורת לא - בפרק דם חטאת (זבחים דף צד:) אמרינן אפילו שייר בה כדי מעפורת אינו טמא אלא מדרבנן:

לא שנו אלא טלית אבל עור חלים ור' יוחנן אמר אפילו עור נמי לא חלים - נראה דר' יוחנן לא סגי בעור כדי מעפורת כמו בטלית אלא כל אחד למאי דחשיב לגבי דידיה סגי וצריך בעור ה' על ה' והשתא פריך שפיר בסמוך כי אמעט ליה מה' טפחים טהור דאי בעור נמי סגי לרבי יוחנן כדי מעפורת לא יתיישב בסמוך דאי כדי מעפורת פחות מה' כמו שמשמע באיכא דאמרי תקשה ליה לר' יוחנן אמאי טהור כי ממעט ליה מה' ואם הוא יותר מה' כשיש בו נמי ה' אמאי טמא הא אין בו כדי מעפורת ומיהו יש ליישב דלהאי לישנא סגי לר' יוחנן בעור בחשיבות מעפורת שהוא פחות מה' כדמשמע לקמן והא דקאמר וכי ממעט ליה מה' טהור אע"פ שיש בו כדי מעפורת כגון דקא בעי ליה למושב זב כדאמר לקמן לר"ל אבל לאיכא דאמרי לרבי יוחנן ודאי בעי ה':

הא יותר מכדי אחיזה טהור ואמאי והא חלים - תימה לר"י דהיכי מדמה דין דיד להא דאיירי ביה לעיל וי"ל דנראה לו לדמות דכי היכי דאמרינן דעור הקרוע חשוב כמחובר הכי נמי נימא דעור המופשט ליחשב כמחובר ולהוי יד כאילו לא הופשט:

עור שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור ואמאי הא חלים וקאי - וא"ת לרבי יוחנן נמי דאמר עור לא חלים מודה היכא שכבר תפר שטמא וכ"ש היכא שלא נקרע מעולם וי"ל דקס"ד שעל גב הצואר אע"פ שהוא ניתק מאליו לא גרע מעור שעדיין לא נתפר ולא נתחבר דהוי כמחובר וכי היכי דעור הנקרע הוי כחלים עור שעל גב הצואר נמי אע"ג דניתק מאליו הוי ליה למימר דהוי חבור ומשני כיון דעשוי לנתק מאליו גרע מעור הנקרע ולא הוי חבור:

דף קכד.

כי ממעט ליה מד' מיהא הוי טהור ואמאי והא חלים וקאי - ה"נ האי תנור דקאי ע"י טפילה לא חשיב והוי כעור שלא נתחבר:

הכי גרסינן במשנת כלים (בפ"ק) וחכ"א בד"א בגדול אבל בקטן תחלתו כל שהוא שיריו ברובו משתגמור מלאכתו ולא קאי משתגמור מלאכתו אשיריו ברובו אלא אשני תנורים גדול וקטן השנויים בה קאי דאין טמא עד שתגמור מלאכתו ובתר הכי מפרשה איזהו גמר מלאכתו:

הא בתנורא בר תשעה והא בתנורא בר שבעה - כמו שפירש בקונטרס לקולא כן נראה דאין לפרש לחומרא דבר תשעה בארבעה ובר שבעה ברובו דלא עדיף שיריו מתחלתו דהוי בארבעה והכא לא בעי לשנויי הא דצלקיה מצלק בארבעה הא דעבדיה גיסטרא ברובו דכיון דמשנה אחת היא מסתבר בענין אחד מיירי או תרוייהו דצלקיה מצלק או תרוייהו דעבדיה גיסטרא הילכך הוצרך לתרץ בב' תנורים ובענין אחד ריב"א:

אבל פלטתו סכין בטל - וא"ת למאן דמשני לה אריש דאפי' כזית פלטתו סכין בטליה היכי מוקי מילתיה דר' יהודה דאמר האלל המכונס כו' אי כשכנסו וכי עדיף כנסו מפלטתו יחד כזית וי"ל דאין ה"נ אי נמי לדידיה ר' יהודה פליג אר' ישמעאל ור' עקיבא וס"ל בכזית אפילו פלטתו סכין לא בטל ות"ק דר' יהודה כר' ישמעאל ור"ע דאפי' בכזית בפלטתו סכין בטל ולמאן דתני לה אסיפא א"ש דהא דקאמר הכא בטל היינו בלא כנסו אבל אם כנסו לא בטיל:

דף קכד:

אבל מלפניו יש נוגע וחוזר ונוגע - וסבר כת"ק דאחרים דריש פירקין (דף קיט.) דאין שומר לפחות מכזית:

אין מאהיל וחוזר ומאהיל - וא"ת מ"ש אהל ממשא וי"ל דמשא מרבינן' בסמוך מיטמא דקתני יכול אף במשא כן ת"ל והנושא יטמא ואע"ג דבמגע נמי כתיב יטמא יתירא דאמרינן בריש פירקין (דף קיח:) מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ולא מוקמינן לנוגע וחוזר ונוגע ונראה דגבי משא דרשינן מדהוה ליה למכתב והנוגע בנבלתה יטמא עד הערב והנושא יטמא דסיפא למה לי אלא לאוסופי טומאה בנושא שאין בנוגע:

(**לעיל**) **שהם תחובים בקיסם והסיטן** - וה"ה בלא תחובים ונגע בהם דטמא דאי לא תימא הכי אפילו במשא לא ליטמו דאת שבא לכלל מגע בא לכלל משא לר"ע כדאמר בגמרא וקסבר יש נוגע וחוזר ונוגע אלא משום דפליג ר"ע ארבי ישמעאל בעור שיש עליו שתי חצאי זיתים קאמר דבקיסם כה"ג מודה ליה:

רבי עקיבא אומר הנוגע והנושא כו' - לר"ע גופיה לא צריך קרא דאיהו ס"ל דעור מבטלם אלא לדברי רבי ישמעאל קאמר לדידך דלית לך עור מבטלו תיפוק ליה מיהא דכיון דאין בא לכלל מגע כו':

והכא היינו טעמא משום דבא לכלל מגע לפניו - רב אויא סבר כבר פדא דאית ליה נוגע וחוזר ונוגע:

אמר רב פפא במרודד - וא"ת ואי חשיב מרודד לצרופינהו לשני חצאי זיתים כגון שאינו מרודד יותר מדאי במגע נמי ליטמא ואי לא חשיב במשא נמי לא ליטמא דלאו נישא הוא וכ"ת דאתא כר"א דאמר לא שנו אלא מלאחריו כו' וקסבר כיון דלא מצטרף אלא ע"י מרודד לא חשיב למהוי שומר ומ"מ נישא הוא מ"מ תקשה דהא רישא דעור שיש עליו כזית בשר אוקימנא במרודד וקאמר הנוגע בשערה שכנגדו טמא אלמא דאיכא שומר אפילו למרודד ודוחק לומר דהאי מרודד דהכא גרע מאותו שלמעלה ונראה דקסבר אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו אין כמוהו וה"נ איירי באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו לכך אין מטמא במגע אבל במשא מטמא דנישא הוא:

אימא והוא דנישא - תימה אמאי מגיה הברייתא אימא איפכא דרבנן סברי אחד הנוגע ואחד המסיט והוא דנישא אבל לא נישא לא ואתא ר' אליעזר למימר אף הנושא אע"פ שאין נישא ויתיישב שפיר לשון אף ונראה דסבר הש"ס דמסיט בכל ענין אפילו אין נישא לכך דחק לפרש כן:

דף קכה.

נוגע אין מאהיל לא - וא"ת מנא ליה למידק מאהיל לא אי משום דלא קתני לה הא לא קתני נמי משא אע"ג דעצם כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא אצטריך למתני אבל אהל הוה ליה למתני כיון דאין עצם מטמא באהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין מ"מ הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת אע"ג דלא הוי אהל דומיא דנוגע דנוגע בכל מקום טמא אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח מ"מ במאי דהוי לתנייה ואם תאמר ולשני ליה הא מני רבי יוסי דלית ליה טומאה בוקעת ועולה לקמן בשמעתין ושמא לא מסתבר ליה לאוקמה כר' יוסי:

ואי מוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ - פירש הקונטרס אע"ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלא מוקי לה דלית ביה מוח ובחנם דחק דמדנקט קולית משמע דמיירי דאיכא מוח קצת:

אי הכי מוקדשים כו' - פירוש בשלמא אי איירי בדאיכא כזית א"ש מוקדשין אפי' למ"ד בערבי פסחים (פסחים קכא.) נותר בכביצה דכל חד איירי בשיעור דידיה אלא כיון דבמת איירי בדליכא שיעור מוקדשין אמאי כו' תימה דמאי קמ"ל רב מרי מתניתין היא ועוד דבפ' כיצד צולין (פסחים דף פג.) מייתי סייעתא לרב מרי ודחי לה לייתי הך מתניתין דהכא ונראה דרב מרי אשמועינן עצמות ששמשו נותר כבר אפי' אין בהן עכשיו כלום ומתני' איכא לאוקומי בדאיכא אכתי כזית ומ"מ חדוש הוא דאיכא שימוש נותר בעולם ובפסחים דבעי לאתויי מעצמות פסח דקאמר אלא לאו דאית ביה מוח היינו שהיה בה מוח כבר דעכשיו לא קאמר דפשיטא דטעונין שרפה משום מוח:

הכא במאי עסקינן בששיפה - דתו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח לא מטמא באהל דליכא שיעור ולא הוי נמי אבר ואשמועינן דשיפה אינו מטמא באהל:

ומאי נוגע דקתני מאהיל - וקמ"ל דנוגע היינו מאהיל ומצטרפין וא"ת ליתני כזית מן המת הנוגע בו טמא ואנא ידענא דנוגע היינו מאהיל וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקים לן בעלמא דכזית מן המת מטמא באהל אבל השתא דקתני קולית מן המת וקתני נוגע מוכיח דנוגע היינו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח ממש בתוך הקולית אלא ע"י אהל:

הכא במאי עסקינן בכזית מוח המתקשקש - הא דלא קאמר כששיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ:

דף קכה:

אמר ר' זירא רישא בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים עסקינן - הוה מצי למימר בטומאה למטה מטפח עסקינן כדאמרינן בסמוך אלא משמעות אהל משמע ליה למעלה מטפח אי נמי לית ליה סברא דלקמן וא"ת אי בטומאה רצוצה דווקא עסקינן אמאי נקט בסיפא המשכה ע"י דבר אחר טהור ה"ל למינקט אבל אם אינה רצוצה טהור וי"ל דאתא לאשמועינן דאפילו בין שני מגדלים דומיא דרישא לא הוי טומאה רצוצה בהמשכה ע"י דבר אחר דתרתי בעינן בין ב' מגדלים וגם שהוא עצמו מאהיל על הטומאה או הטומאה עליו:

ומאן תנא דקרי לאהל נוגע רבי יוסי היא - פי' בקונט' דלא מייתי ראיה אלא אליבא דרבא וכן עיקר דהא לאביי מאי משני דע"כ צריך לאוקומי מתניתין בכל ענין דאם לא כן מאי דחה רבי זירא לעיל בטומאה בין שני מגדלים נוקי נמי מתניתין בכה"ג אלא ע"כ צריך לפרש בכל ענין דלא תקשה אכתי נוגע אין מאהיל בלא טומאה רצוצה לא הילכך אליבא דאביי לא מיתוקמא כיון דאיכא אהל למעלה מטפח דלא הוי נגיעה אבל רבא דלא מפיק אלא אהל דהמשכה ליכא למיפרך מידי דמתני' לא איירי בהמשכה מדקתני הנוגע משמע אהל דומיא דנוגע דאיהו גופיה ולא ע"י דבר אחר ואביי ורבא לית להו דרבי זירא דשני לעיל בטומאה בין שני מגדלים דאי אית להו מנא לן לפרש כדמפרש דלמא בטומאה רצוצה בין שני מגדלים עסקינן אלא ודאי לית להו וא"ת וכיון דלית להו דרבי זירא וההוא דלעיל מתוקמא לאביי כדאית ליה ולרבא כדאית ליה ואתיא טפי שפיר לרבא דמתוקמא בפשיטות דרישא מצטרפין דכאילו נגיעה היא כיון שאין בהמשכה ובסיפא דאין מצטרפין כיון דע"י המשכה היא וא"כ אמאי איצטריך להביא מהכא מההיא דלעיל יכול להביא ראיה דקרי לאהל מגע לפי סברת רבא וי"ל דניחא ליה טפי לאתויי מהכא שנזכר בה שם חכם:

שלא כנגד הנקב טהור - וא"ת כיון דלא מבטל להו כדפי' בקונטרס יהא טמא אפילו שלא כנגד הנקב כדאמרינן פרק לא יחפור (ב"ב דף יט:) דכל מידי דלא מבטל ליה אין חוצץ בפני הטומאה ומיהו שם פירש דכל דבר שסותם כל החלון א"צ בטול ושם (כ. ד"ה היא) מפורש:

קסבר רבי יוסי טומאה אינה בוקעת ועולה - וא"ת היכי מוקמינן לעיל מתניתין כוותיה והא מתניתין סבר דבוקעת ועולה דקתני בקולית סתומה הנוגע בה טמא ואוקמינן דמאי נוגע מאהיל וי"ל אע"ג דסבר רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת מודה בקולית סתומה שמטמא באהל כמו במת בכסותו דמודה רבי יוסי דמטמא:

טומאה בבית מה שבתוכה טהור - שהמגדל חוצץ בין הטומאה ובין מה שבתוכו דאינו מקבל טומאה דעשוי לנחת הוא:
יכול הוא להוציאה ולשורפה במקומה - נראה דמודה רבי יוסי בהא דאמרינן בביצה (דף י.) המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים מפני שסוף טומאה לצאת דרך שם דהתם במת שלם דאין דרך לשורפו ולנתחו פחות מכזית:

דף קכו.

אם יש בצוארו פותח טפח כו' - תימה אי צוארו של כלב חשיב דבר שאין מקבל טומאה כי יש בצוארו פותח טפח מאי הוי נהי דרבי מאיר אית ליה חוקקים להשלים מ"מ הא ממעט הבשר את האויר מטפח ואינה יכולה טומאה לבא ואי חשיב דבר המקבל טומאה היכי קאמר ר' יוסי רואים את חלל הטומאה הא אם אין בחללה טפח אינו מביא ואמאי והא אינו יכול לחוץ והרי הוא כפתוח לבית ומיהו אפשר דמ"מ לרבי יוסי הבית טהור דכיון שאין בחלל טפח אין כאן אהל שימשוך טומאה לבית ופוסקת הטומאה בחוץ אך קשה נהי דבשר אפשר שאינו חוצץ עצמות אמאי אין חוצצים וי"ל כיון דאית ליה לר"מ חוקקין ויש בהם אויר קצת דהעצמות אין סותמים כל הנקב אלא ממעטין ומסתמא אין מבטלין וסופו להוציאם משם לא חייצי כדפרישית פ' לא יחפור (ב"ב דף יט:):
מאי לאו אאין בצוארו פותח טפח - ורואין היינו רואין את הטומאה אם היא כנגד השקוף או לא:
אמר רבא ה"ק כו' - לא הוה מצי למימר דאיש בצוארו פותח טפח קאי ולא בא לחלוק אלא דלא חשיב לשקוף אהל ורואין אצואר כלב קאי דלא שייך למימר לשון רואין אהא דהא מונח קמן אלא אטומאה שהיא בפנים או אחלל שייך לומר רואין:
אנן בתר חלל אזלינן - ור"מ דלא בעי חלל טפח לטעמיה דאית ליה בפ"ק דשבת (דף ז:) דחוקקין להשלים גבי זרק ונח בחור כל שהוא ונהי דבפ"ק דערובין (דף יא:) גבי כיפה לא אמר חוקקין להשלים אלא כשיש ברגליה ארבע ה"מ גבי מזוזה דכתיב (דברים יא) ובשעריך ובעינן שער חשוב אבל בעלמא אפי' אין שם ד' חוקקין וצ"ע שם ונראה דהך שמעתא מיירי כשאין טפח מן השקוף ולחוץ וכשסוגרים הדלת הוא כאהל בפני עצמו ואין אהל פחות מטפח ור' אלעזר אמר פיו לפנים הבית טהור לחוץ הבית טמא מפני שטומאה יוצאה דרך שוליו ונראה דר' אלעזר לאו אכלב דרבי יוסי קאי דר' יוסי בכלב שיש בצוארו חלל פותח טפח איירי ורבי אלעזר שאין בחלל פותח טפח מדקאמר פיו לפנים הבית טהור אלמא בסתם כלבים איירי שאין בצוארם פותח טפח:

מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ר"ש היא - פ"ה מאן תנא דאמר לעיל נוגע בחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית טהור דלא מצטרף אלמא תרי שמי נינהו דאהל לאו היינו נגיעה וקשה דהתם אפי' רבי יוסי מודה בין לאביי בין לרבא דהא למעלה מטפח אהל בהמשכה הוא ונראה לפרש דאמאי דקאמר לעיל מאן האי תנא דחשיב לאהל נגיעה ר' יוסי מכלל דאיכא דפליג עליה וקאמר מאן הוי האי תנא:

דף קכו:

עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל - פי' בקונטרס דהלמ"מ הוא ואי אפשר לומר כן דמקראי ילפינן לה בנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נג:) ולא הוי הלכה אלא מה שהנזיר מגלח עליו אע"ג דלא מטמא באהל:

גולל ודופק מטמא במגע ובאהל ואין מטמא במשא - למ"ד בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עב.) דגולל ודופק הוו מהלכה איכא למימר דהכי גמירי לה אלא למאן דמייתי לה מעל פני השדה קשה מנא לן ונראה משום דההוא קרא דכל אשר יגע על פני השדה מוקמינן בנזיר (דף נג:) באהל הילכך מטמא באהל ובמגע נמי מטמא משום דאפקיה בלשון נגיעה אבל במשא לא מצינו שיטמא:

בנבלתה ולא בקולית סתומה - מהאי קרא נמי ממעטינן בפ' בהמה המקשה (לעיל עז:) עצמות וגידין וקשה דא"כ היכי נמעט מיניה קולית סתומה ומיהו כיון דלא מרבינן שומר אלא בנקובה שיכול ליגע ממילא כי אמעיטו עצמות אמעיט נמי קולית סתומה אע"פ דשומר הוי כסתום כגון חטה בקליפתה התם מרבינן מקרא דזרע אשר יזרע כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה אבל הכא גלי קרא דשומר לא הוי אלא בשאפשר ליגע וכן גבי שרצים מרבינן לקמן מיטמא דשרצים קולית השרץ נקובה ואע"ג דמהטמאים דרשינן לקמן לרבות קולית השרץ וביצת השרץ עיקר קרא לא אתא אלא לביצת השרץ אבל קולית נפקא מיטמא ואע"ג דמהטמאים דרשינן דרשות טובא אפשר דדרשינן מטמא טמאים הטמאים או טובא טמאים כתיב התם:

יכול אפילו לא רקמה ת"ל השרץ - וא"ת ולרקמה למה לי קרא לענין טומאה הא לענין אכילה פשיטא לן בלא קרא בפרק אלו טרפות (לעיל דף סד.) שאם רקמה ואכלה לוקה משום השרץ השורץ על הארץ אלמא שרץ איקרי ויש לומר דודאי רקמה שרץ איקרי אבל צב ועכבר לא איקרי וכה"ג אמרינן בפ' בהמה המקשה (לעיל עה.) גבי חלב דלא איקרי חלב שור כשב ועז עד שיצא העובר לאויר העולם אי נמי מקרא דהכא קים לן באלו טרפות לענין אכילה שלוקה:

דף קכז.

תלמוד לומר בשרץ - וא"ת למה לי קרא דבשרץ ממילא כיון דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן דהא לעיל אי לא על הארץ למעוטי עכבר שבים הוה אזלינן לחומרא ואומר רבינו יצחק דאצטריך בשרץ לעכבר שחציו בשר וחציו אדמה משום דהשורץ משמע טפי כל שהוא משריץ:

מה לי הכא ומה לי הכא - ומ"מ אצטריך השורץ כל מקום ששורץ דלא נמעט מעל הארץ תרוייהו ירד לים ועכבר שבים:

הני ביברי דנרש אינן מן הישוב - פירש בקונטרס ביברונ"ש בלע"ז שאין לוקים עליהן משום השרץ השורץ שהן גדלות במים ור"ת אומר דגרסינן ביברי ונרש ועיירות הן כדמשמע בכיצד מעברין (עירובין דף נו.) הני מעלות ומורדות דביברי ונרש אזקינן ובפ"ק דסוטה (דף י.) גבי וירד שמשון תמנתה ויעל יהודה תמנתה אמר רב פפא חדא תמנת הואי דמהאי גיסא סלקי ומהאי נחתי כמו [שם] ורדיניא וביברי [ושוקא] דנרש וקאי הכא אקרא דאייתי לעיל האזינו כל יושבי חלד וקאמר דהני אינן מן הישוב כלומר בכלל יושבי חלד כי רשעים הם וכיוצא בזה אמר פ"ק דקדושין (דף מ:) כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב והיינו דאמר רב פפא בסמוך בשמתא נרש כו':

דף קכז:

דרחמנא אמר כי יפול עד שיפול - תימה מאי משמע כי יפול לענין זה דאבר המדולדל ועוד דהאי קרא בשרצים כתיב ונראה דהכי דריש כי יפול מהם במותם ואמר בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.) מיתה עושה ניפול וא"כ ממילא שמעינן דקודם מיתה אינה עושה ניפול ואבהמה דרשי ליה דאמר התם מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול ופירש בקונטרס דמקרא יתירא דרשינן ואם אינו ענין לשרצים תנהו ענין לבהמה דבת שחיטה היא:

טומאת נבלה - שמזכיר כאן הש"ס לאו דוקא אלא היינו טומאת אבר מן החי:

מסייע ליה לרב חייא כו' - וא"ת למאי מייתי ליה סייעתא אי להא דאמר תאנים שצמקו באיביהן מטמאין טומאת אוכלין טפי הוה ליה למסייעיה ממתניתין ונראה דמייתי סייעתא אמאי דקאמר התולש מהן בשבת חייב חטאת דמשמע נמי מבריית דלאו לכל מילי הוה כתלוש מדקא ממעט טומאת נבלה כלומר טומאת אבר מן החי ומקרא ממעט

ליה ובמתניתין ליתיה בפירוש אלא מדיוקא שמעינן ליה טומאת אוכלין אין טומאת נבלות לא:

לימא מסייע ליה ירקות שצמקו - הא מייתי שפיר אפילו אטומאת אוכלין ומייתי סייעתא אהא דצמקו הוי כמדולדלים:

וקצצן על מנת ליבשן איצטריכא ליה - וא"ת ליתני הכי כרוב ודלעת שקצצן על מנת ליבשן מטמא טומאת אוכלין למה ליה למתני רישא שצמקו באיביהן וי"ל דהכי מתני ליה טפי שפיר הכרוב והדלעת שצמקו כו' ואם לא צמקו אלא קצצן ע"מ ליבש כו':

ומר סבר אין בהמה נעשית יד לאבר - נראה דרבה מצי סבר דלר"ש שחיטה מכשרת ולא דם וה"ק אין בהמה נעשית יד לאבר הא אם נעשית יד לאבר היה מוכשר משחיטת בהמה אע"פ שהוא אסור באכילה מדרבנן וכן סברי כולהו אמוראי דמפרשי מתניתין לבר מר' אחא דאמר בנתקנח הדם בין סימן לסימן קמיפלגי דלדידיה דם מכשיר לר"ש וצ"ל דלרב אחא לא שמיע ליה ברייתא דהשוחט (לעיל דף לו.) דשמעינן מיניה דלר' שמעון שחיטה מכשיר ולא דם אבל שאר אמוראי דהכא הוו ידעי לה שפיר דהא רב פפא נמי מפרש לה לפלוגתייהו בסמוך ובפרק השוחט (גז"ש) אמר רב פפא עלה דברייתא הכל מודים היכא דאיתיה לדם כו' אלמא ידע לה:

דף קכח.

רבי מאיר אומר אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו - ה"ג בספרים ובפי' ר"ת ובמסכת טבול יום (פ"ג מ"א) אינו כן דגרסינן ר"מ אומר אם אוחז בגדול וקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו רבי יהודה אומר אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ולהך גירסא תימה מאי פריך הכא דר"מ אדר"מ ולא מסתבר לפרש דר' יוחנן דאמר באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו אליבא דר"מ לאו דוקא אלא גם הקטן אין עולה עם הגדול דלא משמע הכי:

בהמה בחייה מהו שתעשה יד לאבר - תימה מאי מבעיא ליה אי משום דבהמה בחייה לאו בת קבולי טומאה היא כל ידות שבעולם נמי לא מקבלי טומאה אלא שמכניסות ומוציאות טומאה וי"ל דלא דמי לשאר ידות דמאי דלא מקבלי טומאה משום שאינן אוכל אבל בעלי חיים כי נמי הוי אוכל כגון בן פקועה איכא למ"ד פרק בהמה המקשה (לעיל דף עה.) דלא מקבל טומאה:

קישות שנטעה בעציץ והגדילה ויצאה חוץ לעציץ טהורה - ואע"ג דאמר בפרק המביא גט (גיטין כב. ע"ש) אילן בארץ ונופו נוטה בחוצה לארץ בתר עיקרו אזלינן התם מרובה

יניקתו במקום העיקר אבל עיקרו בעציץ אין יניקת השרשים מרובה ואין הנופות יונקות מן העציץ:

אלא הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו - ואע"ג דבעציץ נקוב אמרינן בהמצניע (שבת צה:) דלרבי שמעון הוי כמחובר לענין הכשר זרעים ומסתמא הוא הדין לענין טומאה התם ע"י הנקב הוי כמחובר אבל הכא ע"י מה שיוצא לחוץ לא יהא מה שבפנים כמחובר:

הרי אמרו המשתחוה לחצי דלעת אסרה בעי רבי זירא מהו שתעשה יד לחברתה - לפי' שני שבקונטרס דמבעיא ליה אי הויא חציה שלא השתחוה לה יד להוציא טומאה או לא כלום נעשה יד אוכל לאוכל אחר או לא תימה דבכולה שמעתין מוכח דאוכל נעשה יד לאוכל לקמן כוליא של נבלה בחלבה נעשה החלב יד לכוליא ולעיל נמי לא פליגי אלא בבהמה אם נעשית יד לאבר משום שהבהמה דבר גדול ואינה ראויה להיות יד אבל אם היו שוין הבהמה והאבר הויא יד לכ"ע ועוד אמאי נקט דלעת ליבעי בשתי חתיכות בשר המדובקין בעור ונטמאה אחת מהן בשרץ ואין לומר נמי דבדלעת מחוברת איירי והחצי טמא מידי דהוה אאשרה וקא מבעיא ליה אי הוי יד איידך להוציא טומאה כיון שהוא מחובר כדמבעיא ליה בקישות שנטעה בעציץ דאכתי אמאי נקט דלעת לימא המשתחוה לחצי אילן ונראה כלשון ראשון שפירש בקונטרס דבעי אם נגע שרץ בחצי שהשתחוה אם נעשית יד לחצי האחר הואיל ואין ראוי לקבל טומאה לר"ש דאמר אוכל שאין יכול להאכילו לאחרים אינו אוכל ולא דמי לשאר ידות דהתם אין מקבלות טומאה לפי שאינן ראויות לאכילה ועץ בעלמא הן אבל הכא אוכל גמור הוא אבל דבר אחר גורם לו שאין ראוי להאכילו לאחרים כדפרישית לעיל גבי בהמה בחייה מהו כו':

דף קכח:

רבי יהודה מטהר - הא דאמר לעיל (דף קכז:) תאנים שצמקו באיביהן מטמא טומאת אוכלין אתיא דלא כרבי יהודה א"נ צמקו לא הוי אפילו כמעורה:

כוליא וניב שפתים איכא בינייהו - פירוש כוליא שלמה וניב שפתים שלם אבל חצי כוליא וחצי ניב שפתים אע"פ שאין עושה חליפין אינו מטמא דגמרינן מבהמה מתה שהיא דבר חשוב אף אבר שהוא חשוב ואע"ג דרבי יוסי הגלילי לא יליף מבהמה לענין דבעי חשיבות קצת יליף אבל אין לומר שאפילו חצי כוליא וחצי ניב שפתים הואיל ואין עושין חליפין מטמו דהא עצם אין עושה חליפין ואם נשבר ונפל מבהמה בחייה מסתמא לא מטמא דלא עדיף עצם מן החי מעצם דנבלה דאמר בנבלתה ולא בעצמות ועצם

כשעורה מן המת מטמא אבל פחות לא אע"ג דאין עושה חליפין וא"ת דהכא אמר דבשר עושה חליפין חוץ מכוליא וניב שפתים ובפרק דם הנדה (נדה דף נה.) אמר מה עצם שאין גזעו מחליף ופריך והרי בשר כו' ומשני דמקומו נעשה צלקת וי"ל דהכא מעניניה דקרא והתם מעניניה התם דומיא דעצם שמתרפא קצת אבל אין מתרפא כבתחלה ובשר נמי נעשה צלקת והכא דומיא דמיתה שאינה עושה חליפין כלל ולכך נקט הכא לשון חליפין והתם נקט גזעו מחליף:

בין רבי לר"ע איכא בינייהו בשר - אית' ספרים דגרסי רכובה וכן נראה דמשום הכי לא בעי ר"ע בשר דאיכא אבר בבהמה דהיינו רכובה שאין עליו בשר ורבי לא אזיל אלא בתר רוב אברים ולא מטמא אפילו ברכובה גופה אבל אי לאו רכובה לא הוה ידעינן טעמא דר"ע מ"ט לא דריש נמי מבהמה דנבעי בשר דטעמא דר' יוסי הגלילי ניחא דלא דריש מידי מבהמה וריב"א פי' דברכובה כ"ע לא פליגי כיון שנבראת כך בלא בשר לא גרעה משאר איברים ולא פליגי אלא דוקא באבר שהיה עליו בשר והוסר:

דף קכט.

וטומאת בית הסתרים לא מטמא - פירושה בפרק בהמה המקשה (לעיל עב: ד"ה בשעת):

ולא שני ליה לר' מאיר בין טומאה דבעי הכשר כו' - הלשון אין מיושב דלא ה"ל למימר טפי אלא הכא לא הוכשר:

למה לי הכשר והא מטמא טומאה חמורה אגב אביו - תימה אמאי לא פריך למה ליה לאוקומיה כר"מ הא מטמא טומאה חמורה אגב אביו ואין צריך לא הכשר מים ולא הכשר שרץ כדאמר פרק בא סימן (נדה דף נ:):

כששימש מעשה עץ שימש - פירוש מאותו שם שהיה מטמא טומאה חמורה דהיינו משום אבר מן החי עתה אין אבר מן החי שאין בו אלא בשר ואין קרוי אבר ול"ד לנבלת עוף טהור ופרים הנשרפים שכשטימא טומאה חמורה היה משום שורף פרים והשתא נמי הם פרים וה"פ כששימש מעשה עץ שימש לא מתורת אוכל כמו שהוא עתה אלא מתורת עץ בעלמא וא"ת אע"ג דמעשה עץ שימש ליטמא דנגמר מזרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה בשום ענין וי"ל דזרעים נמי סופן לטמא טומאה חמורה ע"י שמוש עץ כדאמר בסמוך כופת שאור שיחדה לישב עליה בטלה ומטמאה טומאת מדרס:

טומאתה לאו דאורייתא - תימה דאי לאו מדאורייתא בטלה אמאי מותר להניחה בביתו:

בית שסככו בזרעים טהרו - מכאן קשה על פירוש רבינו שמואל בפ"ק דסוכה (דף יג:) דאמר ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח אין חוצצין בפני הטומאה אבל מביאין

הטומאה ופוסלין הסוכה משום אויר פירוש ולא משום סכך פסול דסכך פסול בארבעה ואויר בשלשה ואמר התם מאי טעמא כיון דכי יבשי נפלי כמאן דמפרשי דמו ופירש רבינו שמואל דהא דקאמר מאי טעמא לאו אאין חוצצין בפני הטומאה קאי משום דהוי אוכל ומקבל טומאה ואין חוצץ בפני הטומאה אלא אפוסלים את הסוכה קאי וקשה לפירושו דהכא משמע דבטלי לגבי בית ולא מקבלי טומאה ומיהו יש לומר לפירושו דמילי מילי קתני ואין חוצצין לאו כשסכך בהם קאמר אבל מכל מקום לא היה צריך לפרש כן דאיכא לפרושי כשסיכך בהן ולא מקבלי טומאה והאי דאין חוצצין כדמפרש התם משום דכי יבשי נפלי וכן פירש בקונטרס שם:

דף קכט:

כזית בשר הפורש מאבר מן החי ר' אליעזר מטמא - לכאורה נראה דאבר האדם מן החי מבנין אב דשרצים ובהמה אתי אבל במשנה לא משמע כן מדאמרו ליה לר' אליעזר השוה מדותיך וקא יהיב טעמא אמאי מרבה בשר וממעט עצם וצריך לומר מקרא אחד דרשינן מר מוקי ליה בבשר ומר מוקי ליה בעצם כדיהיב טעמא ומר דריש לדרשא אחרינא אבל אי מבניינא דשרצים ודבהמה אתי אמאי אמרו ליה לר' אליעזר מאי טעמא מרבה בשר וממעט עצם:

בין תנא קמא לר' שמעון נמי כזית בשר ועצם כשעורה איכא בינייהו - פירוש או עצם כשעורה דהא תרוייהו ליכא למימר לת"ק טמא דאם כן מאי איכא בין אבר מן המת לאבר מן החי:

דף קל.

מתני' הזרוע והלחיים:

תלמוד לומר ואתן אותם - ואי לאו קל וחומר לא הוה צריך קרא אע"ג דסתמא כתיב בין בחולין בין במוקדשים דה"א דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בחולין דכתיב לעיל מהאי קרא דגנך תירושך ויצהרך וגו' גז צאנך וראשית הגז אינו נוהג במוקדשין כדאמר לקמן פרק ראשית הגז (דף קלה.):

תיתי מלקוח ויתום - הוה מצי למימר נמי תיתי מכלאים וטרפה ועוד טובא דתנן בפרק מעשר בהמה (בכורות דף נז.) שאין נכנסין לדיר להתעשר:

זה אין מידי אחרינא לא - תימה דקאי במתנות וממעט חזה ושוק אדרבה ה"ל למעוטי מיניה מוקדשין ממתנות ויש לומר דכבר אמעיטו מאותם וכה"ג פירש' בפ"ק (לעיל דף כד.) גבי וזאת אשר ללוים:

דף קל:

אי אגואי הא קא מעייל חולין בעזרה - משום דכל חולין מדאורייתא אסור להביא בעזרה וכן אמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פא:) גבי בכורים ולא מסתבר דהתם אגוזלות דמייתי בהדייהו קפיד דאפשר דמתני עלייהו ומביאם נדבה וכן בפ' התודה (מנחות דף פ:) גבי תודה שנתערבה בתמורות קאמר ולייתי לחם כו' הא קא מכניס חולין לעזרה ומדקאמר שאין לה תקנה ש"מ הוי מדאורייתא ותימה דבפ' כל התדיר (זבחים דף צ:) אמרינן ובכולן הכהנים רשאים לשנות באכילתן ולאוכלן צלויין שלוקין ומבושלים ולתת לתוכן תבלין של חולין ואמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא:) יאכלוה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע ונראה דדוקא חזה ושוק וכן בכורים דדרך קדושה מייתי להו דעביד בהו תנופה וכן לחם לצורך תודה שהוא הכשר קרבן יש קפידא טפי בהבאתה בעזרה שלא לצורך:

ואב"א משום דהוי ליה ממון שאין לו תובעין - ולהאי לישנא אייתר וזה יהיה לכדאמר לקמן בסמוך שמתנות דין ואין חזה ושוק דין וללישנא קמא איכא למימר דתרתי שמע מינה ודריש בסמוך מדכתביה אצל משפט דמשמע זה משפט וזה אין משפט ואיכא בין הני תרי לישני דלהאי לישנא דאין לו תובעין נהי דאין יכול לתובעו בדיינין בדיני שמים מיהא מיחייב וללישנא קמא דדריש ליה מוזה אפילו בדיני שמים נמי לא מיחייב:

מנין שאין נותנין מתנות לכהן ע"ה כו' - היינו דווקא כשיש כהן חבר אבל אי ליכא כהן חבר אלא ע"ה יתנו לו ואל ימתין עד שיזדמן לו חבר כדתנן במסכת חלה (פ"ד מ"ט) אלו נותנין לכל מי שירצה החרמים והבכורות ופדיון הבן ופטר חמור והזרוע והלחיים והקבה וראשית הגז כו' ואין לפרש לכל כהן בין לאנשי משמר בין לשאר כהנים דהא בירושלמי בפרק שתי נשים קאמר דיש מהן ניתנין לכל כהן ויש מהן ניתנין לאנשי משמר א"כ ע"כ לכל כהן דקאמר היינו בין כהן חבר בין כהן ע"ה והיינו היכא דליכא חבר או איכא ואין רוצה לקבל כדפרישית בריש כל הבשר (לעיל דף קד:) אבל אין לתרץ דרבי שמואל בר נחמני דהכא כרבי יהודה דגרסינן בירושלמי ר' יהודה אומר אין נותנין אותה אלא לחבר דהתם אבכורים קאי כדאמר התם לעיל מינה רבי אדא אוסר בבכורים:

וכשיחזור לביתו ישלם - ללישנא בתרא דקאמר משום דהוי ממון שאין לו תובעין פריך שפיר דישלם משמע שיכול להוציאו בדיינין וללישנא קמא נמי דפטר משום דכתיב זה פרכינן דכיון דבמתנות פטור משום דכתיב זה מסברא אין לנו לחלק בין מתנות ללקט שכחה ופאה ולקמן בפרקין (דף קלד.) פריך מספק לקט דחייב משום עני ורש הצדיקו להא דאמר אין ספק מתנות לכהן:

אמר רבא גרס ולא גרסינן אמר ליה רבא דהוה משמע דלרב חסדא דבר ואם כן מאי קאמר לבסוף מדת חסידות שנו כאן הלא כבר שמע התירוץ ולמה חזר ואמר רב חסדא אלא רבא שמע בבית המדרש הקשיא והתירוץ בשם רב חסדא אריש והשיב להם דאריש לא שייך לשנויי ולא לאותיב מיניה אלא מסיפא הוקשה לרב חסדא ועל זה תירץ רב חסדא וי"ס שכתוב בהן ואמר רב חסדא בוי"ו בסוף מילתיה דרבא וכן משמע דאי לרב חסדא הוה מדבר לא היה אומר ואת אמרת אלא ומר אמר מדת חסידות שנו כאן:

תנא תני ישלם ואת אמרת כו' - וא"ת והאמר בפרק קמא דב"ק (דף ז.) א"ל אבייי מי כתיב ישולם ישלם כתיב מדעתו ואמר נמי פרק הפועלים (ב"מ דף צא.) גבי חוסם פי פרה ודש בה לוקה ומשלם ארבעה קבין לפרה כו' ובעי למימר משלם לצאת ידי שמים וללישנא קמא דלעיל דפטור אפילו לצאת ידי שמים פריך שפיר ומיהו להההוא לישנא נמי דאין לו תובעין דחייב לצאת ידי שמים איכא למימר דהיינו דוקא במזיק מתנות כהונה או אכלן שלקחן באיסור אבל הכא שלקחן בהיתר שהיה אז עני אפילו לצאת ידי שמים לא מחייב להכי פריך שפיר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן ולא מחייב אפילו לצאת ידי שמים ומיהו בסמוך קשה דקאמר טעמא דעני הא עשיר חייב ומאי קשיא אימא עני פטור אפילו מלצאת ידי שמים אבל עשיר חייב ומפר"ת דה"ק תנא תני ישלם לרבי אליעזר ורבנן פליגי עליה ואת אמרת מדת חסידות כו' דעל מדת חסידות לא הוי פליגי רבנן:

אין לך בהן אלא משעת הרמה - ואם תאמר והא קרא לאו לאחר הרמה איירי אלא בעתיד ליתרם דמפקינן מיניה בפרק [אלו] הנשרפים (סנהדרין דף פג.) דטבל במיתה חלול חלול מתרומה דדריש לא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו בעתידים ליתרם הכתוב מדבר ויש לומר דהכא דריש מדסמך ירימו אצל לה' לומר לך שאין לגבוה בהן אלא משעת הרמה אי נמי משום דקאי אקרא דסמיך ליה ואיש כי יאכל קודש דאיירי לאחר הרמה:

דף קלא.

דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין - ומשעת הרמה ואילך היינו מכי אתו לידיה אפילו בטבלייהו וא"ת אמאי לא משני דפשטא דברייתא דקתני פטור מן התשלומין היינו דאתו ליד כהן בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין ומש"ה פטור דאין לו לכהן אלא משעת הרמה ממש והוה ניחא טפי דהוי לשון הרמה דוקא וי"ל דאי הוה מוקי לה הכי אז לא היה חדוש הדיוק כלל הא משעת הרמה ואילך משלם דהא פשיטא דמשלם כיון דאתו ליד כהן והורמו אבל השתא עיקר הברייתא משמיענו דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור ודיוקא קמ"ל דאע"ג דאתו לידיה בטבלייהו חייב דכמי שהורמו דמיין:

שאני התם דקא משתרשי ליה - דבמקום זה הניח לו המלך שאר ממון ואם תאמר מתנות כהונה כשאכלם משתרשי ליה שבמקום זה לא אכל דבר אחר ואמאי פטור וי"ל דלא דמי לאנסו בית המלך גרנו דתחתיהן לא לקח משלו אבל באכלו אפשר דלא משתרשי ליה שהיה מתענה:

הכי גרסי' בפי' ר"ח שבעה נכסי כהן - ולא חשיב הכא כל כ"ד מתנות כהונה דחשיב לקמן בפירקין (דף קלג:) דלא חשיב הכא אלא הנך דאסורים לזרים והם ממון כהן והא דחשיב מתנות אע"פ שמותרות לזרים משום דטבלי ודמו לתרומה כדאמר לקמן (קלב:) אע"ג דלית הלכתא הכי היינו דלא הוי כאוכל טבלים אבל מ"מ איסורא איכא לאכול מבהמה שלא הורמה מתנותיה א"נ לא חשיב אלא מידי דבר אכילה והא דלא חשיב בכור משום דאכתי לאו בר אכילה הוא שצריך שחיטה:

מעשר עני המתחלק בתוך הבית - דוקא נקט המתחלק בתוך הבית דשני דיני מעשר הם אחד מתחלק תוך הבית ואחד מתחלק בתוך הגרנות כדמשמע בפ"ב דנדרים (דף פד:) ואותו המתחלק תוך הגרנות אין לבעלים בו טובת הנאה אלא באותו המתחלק בתוך הבית ובספרי מפרש להו מקראי כתוב אחד אומר מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך והנחת אלמא צריך להניחו בגורן ובאין עניים ונוטלין אותו וכתוב אחד אומר כי תכלה לעשר וגו' ונתת ללוי וגו' אלמא בתוך הבית מחלקו מדכתיב והנחת הא כיצד עד הפסח שהוא זמן גשמים ואם מניחו בחוץ נפסד מחלקו בתוך ביתו וזה מעשר עני המתחלק בתוך הבית מכאן ואילך שהוא ימי הקיץ מניחו בחוץ בגרנות ועניים באים ונוטלין אותו:

יש בו טובת הנאה לבעלים - נראה דדבר שיש בו טובת הנאה לבעלים אפילו בא עני ולקחו מוציאין מידו ודבר שאין בו טובת הנאה לבעלים לקחו אין מוציאין מידו ומיהו

אם לא לקחו ובא עני ושאלו ממנו אם ירצה לא יתן לו דקרי ליה לעיל ממון שאין לו תובעין ואם היה צריך ליתנו לתובעו א"כ הוי יש לו תובעין:

גמר אחריך אחריך מזית - ואע"ג דאצטריכו למכתב ולא הוי מופנה גלוי מילתא בעלמא הוא דכמו שיש בזה אחריך פאה ה"נ יש בזה אחריך פאה ולאו ג"ש ממש היא אי נמי מדכתיב שכחה בלשון אחריך ש"מ לג"ש אתא וצ"ע למה לא גמרינן בג"ש דאחריך דלהוי פרט בזית כמו בכרם ונהי דלענין עוללות לא אפשר למילף באילן דלא שייך ביה איזהו עוללות כל שאין לו לא כתף ולא נטף:

דף קלב.

דבי רבי ישמעאל תנא כהן ולא כהנת - נראה דלא ממעט אלא בנשאת לזר אבל לא נשאת כיון דאכלה בתרומה דחמירא כ"ש דיהבי ליה מתנות ומיהו אפשר דלא יהבינן לה לר' ישמעאל:

רב כהנא אכל בשביל אשתו - זהו רב כהנא שגלה מבבל לא"י דפרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיז.) שלא היה כהן כדאמרינן בסוף אלו עוברין (פסחים דף מט.) אמר רב כהנא אי לאו דנסיבת כהנתא לא גלאי ואחר יש שהיה כהן בפ"ק דקדושין (דף ח.) רב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן. [וע"ע תוס' קדושין ח. ד"ה ר"כ ותוס' ב"ב קי. ד"ה ולא ובפסחים מט. ד"ה אמר]:

ה"ג מאי נוהגין נמי דקתני בחצי מתנות:

חלבו אסור כחלב בהמה ודמו טעון כסוי כחיה וחייב במתנות כבהמה - הא דלא קתני הני תרתי דשוה לבהמה ביחד משום דניחא ליה למיתני דם וחלב בזה אחר זה שסמוכין בכל מקום:

ואם איתא חייב בחצי מתנות מבעי ליה - בההיא דלעיל ניחא ליה טפי דלא תני בה חייב אלא נוהגין:

בזמן שמאה שוחטים כולן פטורים - ע"כ כשכולן בעלי מומין איירי דאין שוחטין בכור אא"כ נפל בו מום ומדנתערב ואין מכירין בו א"כ גם האחרים בעלי מומין הם:

וצריך לרשום - סימן על הבשר רגילין היו לרשום בשר שפטור מן המתנות והיו מכירין רישומיהן וא"ת כיון דלית ליה לכהן אלא חצי חצי ליפטר וחצי ליחייב מידי דהוי אצבי הבא על התיישה דמחייבי רבנן בחצי מתנות וי"ל דהתם כל שיות שבו מחייב והכא לא מחייב כל שיות שבו לכך פטרי לגמרי:

אמאי יבא עליו משני צדדים - בפ"ב דבכורות (דף יח:) איכא פלוגתא גבי שתי רחלות אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו שני זכרים אחד לו ואחד לכהן והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות ור' יוסי פוטר והך סתמא כר"מ דבתוספתא (פ"ב דבכורות) מסיים בה דברי ר"מ ומפרש בגמ' טעמא דר"מ משום דבא עליו כהן משני צדדין ואע"ג שכבר לקח אחד והשתא לא מבעיא לר"מ דפריך הכא שפיר אלא אפילו רבי יוסי דפליג התם היינו משום דלא מצי אמר אי בכור הוא כוליה דידי הוא שכבר לקח אחד אבל הכא מודי משום דמצי אמר אי בכור הוא כוליה דידי הוא ומשני שמכרו לישראל במומו ואפי' לר"מ דמחייב התם משום דממה נפשך אית ליה מתנות גביה אבל הכא ספק גמור והמוציא מחבירו עליו הראיה:

דף קלב:

כשהוא אומר מאת זובחי הזבח - דמיירי בטבח ולא קאי אעם דנמעט טבח כהן מדלא כתיב מאת העם זובחי הזבח וכתיב מאת זובחי יתירה הפסיק הענין דאכל שהוא טבח קאמר ואפילו כהן הואיל ושחיט בהמת ישראל אבל אם היתה שלו אפילו למכור רחמנא פטריה אלא דמדרבנן גזרו כשהוא טבח ליתן מתנות כהונה אפילו הבהמה שלו שלא ירגילו טבחי ישראל לשתף כהנים עמהם ליפטר מן המתנות ועד ג' שבתות דאיכא למימר דדידיה שחיט לא גזרו רבנן ואוקמוה על דין תורה ומכאן ואילך גזרו וכי קבע מסחתא מיד מוכח דלאו לדידיה שחיט ולכך גזרו לאלתר כדמוכח בסמוך ולא כפי' הקונטרס דפירש דחייב מה"ת בשוחט למכור דא"כ שנים או שלשה שבתות אמאי פטור אטו שלשה שבתות כתיבי בקרא ועוד אי מן התורה א"א שלא היה יודע ר' טבלא דבר זה אלא ודאי תקנת חכמים היא כדפירשנו ור' טבלא לא הוה שמיע ליה הך תקנתא עד דאמר ליה ר"נ:

כאילו אוכל טבלים - ממש דמתנות ילפינן נתינה נתינה מתרומה בפ' ראשית הגז (לקמן דף קלו.):

אין נאכלין אלא צלי ואלא בחרדל - וא"ת דבפ' כל התדיר (זבחים דף צ:) אמרי' ובכולן רשאין הכהנים לשנות באכילה לאוכלן צלויין שלוקין מבושלין ואמר בגמרא טעמא משום דכתיב בהו למשחה פירוש לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין ונראה דודאי כמו שטוב לו ונהנה יותר מצי אכיל להו אבל אדם שטוב לו צלי כשלוק ומבושל יאכל צלי שהוא דרך גדולה יותר:

ולאו מילתא היא דתניא כו' - הוה מצי למימר מדאמרינן בריש פירקין המחזיקין בתורת ה' יש להם מנת משמע מחזיק אפילו שאין בקי:

דף קלג.

קבלות - וא"ת תיפוק ליה קבלות מהמקריב את דם השלמים דהקרבה הוי לשון קבלה כדאמרינן פרק הקומץ [רבה] (מנחות דף יט.) והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה וי"ל דהכא כיון דכתיב המקריב את דם השלמים ואת החלב ובחלב לא שייך קבלה דם נמי לא משתעי בקבלה:

היציקות - בריש הקומץ [רבה] (שם דף יח:) פריך מינה להא דאמר התם לא יצק כהן אלא זר כשר והכא קאמר שהיא עבודה המסורה לבני אהרן ומסקינן דלא כר"ש:

משקל נמי לא שקילנא - שלא אקרא גרגרן ולא אגזול ממי שצריך יותר ממני אע"פ שגם הוא לא היה עשיר:

לבר ממעלי יומא דכפורי - שיום טוב הוא כדאמר בפרק אותו ואת בנו (לעיל דף פג.) ומתנות מרובות וכהנים מתאספין ואילו לא היה נוטל היו אומרים שאינו כהן:

אמר ליה רבא לשמעיה כו' - רבא גרסי' דרבה כהן הוה כדאמר פרק עד כמה (בכורות דף כז.) (רבא) [רבה] הוה מבטל לה ברוב ואמרי' נמי (ר"ה דף יח.) אביי ורבה מדבית עלי קא אתו:

דף קלג:

זבחי שלמי צבור - הן כבשי עצרת ויש להם דין אשמות ליאכל לפנים מן הקלעים כדתנן באיזהו מקומן (זבחים דף נד:):

ועורות קדשים - תימה אמאי חשיב עורות קדשים מהארבע שהיו בירושלים הלא בעזרה היו מפשיטין אפילו קדשים קלים משום אימורים שלא היו יכולים להוציא חוץ לעזרה וה"ל למימניה עם עשר שבמקדש:

או דילמא בתר עיקר בהמה אזלינן - הא לא דמי כלל למתניתין דתנן חוץ מן המתנות פטור מן המתנות דהא לא מחייב התם ישראל במתנות משום שהמתנות נשארו ביד כהן:

דף קלד.

חוץ שיורא הוא ע"מ לאו שיורא הוא - וא"ת כי א"ל ע"מ דאמרינן נותנן לכל כהן שירצה א"כ המקח בטל שלא נתן לו הבהמה אלא ע"מ שיהיו המתנות שלו וי"ל דמיירי שהתנו

שיהיו המתנות שלו ואם לא יתן לו לא יהיה המקח בטל אי נמי הוי כמו מתנה על מה שכתוב בתורה שהרשתו תורה ליתנם לכל מי שירצה:

דמר אית ליה דרב חסדא - אין לפרש דרב אית ליה דרב חסדא ועם הראשון דקאמר רב היינו אפי' עם הראשון דא"כ לרב אסי הדין עם השני ולא עם הראשון בגזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו דהא ליכא מאן דפליג שלא יוכל לגבות מן הראשון הגוזל ובאחר שאכלו הוא דאיכא דלית ליה דרב חסדא אלא יש לפרש איפכא דרב לית ליה דרב חסדא דהדין דוקא עם הטבח ורב אסי אית ליה דרב חסדא והדין אף עם הלוקח ודחי דכ"ע אית להו דרב חסדא ובמתנות כהונה נגזלות קא מיפלגי דרב סבר נגזלות והדין עם הטבח היינו אף עם הטבח כרב חסדא ורב אסי סבר דהדין דווקא עם הלוקח לפי שהמתנות אין נגזלות והוי איפכא ממאי דהוה בעי למימר מעיקרא ותימה דבמאי קא מיירי אי בשאין מתנות בעין הא אמרינן בריש פירקין דמזיק מתנות כהונה או אכלן פטור ואם הם בעין היכי קאמר דבדרב חסדא קא מיפלגי הא משמע בריש הגוזל בתרא (ב"ק דף קיא:) דהיכא דהם בעין ליכא מאן דפליג אדרב חסדא אלא דווקא כשאכלן דתני רבי אושעיא הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהן גזלה קיימת חייבים לשלם אין גזלה קיימת פטורין כו' ופריך לימא תהוי תיובתא דרב חסדא משמע דלמאן דפליג עליה אתי שפיר דדוקא אין גזילה קיימת פטורים אבל בגזלה קיימת חייבים לשלם וצ"ע:

ורמינהי חורי הנמלים שבתוך הקמה כו' - מרבנן נמי פריך דלא פליגי רבנן אלא משום דסברי דתחתונים ודאי נמלים כנסום הילכך הם של בעה"ב הא אם היו ספק היו מודים דהוי לקט כמו עליונים שספק לקט לקט:

דף קלד:

ראשית הגז והמתנות - תימה למאן דאית ליה לעיל (דף קלב:) דמתנות טבלי ליתני נמי מתנות לחיוב קודם שהורמו ולפטור אחר שהורמו המתנות דהוו שלו כי היכי דתני בבכור בהמה טמאה לחיוב ולפטור:

פיקה של גרגרת - היא טבעת הגדולה שעשויה עגולה כפיקה:

הזרוע המיומנת - אפילו לרבנן דדרשי פרק גיד הנשה (לעיל דף צו:) הירך דפשיט איסוריה בכוליה ירך הכא מודו דלא שייך למדרש הכי:

דורשי חמורות - פירש בערוך בשם רב סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמי מהו חמרך מה מעשיך:

דף קלה.

מתני' ראשית הגז:

ליפרוק וליתיב ליה - תימה אמאן קאי אי אמאן דעבר וגזז אטו קנסא הוא דקניס ליה משום דעבר וגזז לפדותו ובעלים שהקדישו נמי אמאי מיחייבי ואי אכהן לא הול"ל לפרוק וליתיב ונהי דהאי לא תקשי מה מרויח שפודה דמרויח שפודה בשוה פרוטה אפילו שוה מנה דמחולל:

והא בעי העמדה והערכה - וא"ת מה שייך העמדה והערכה בגיזה דהויא כמקדיש עצים ואבנים וי"ל כיון שהיה מתחלה מחובר בבהמה שהיא בת העמדה והערכה צריך העמדה והערכה וא"ת ולימא כשהעמיד והעריך ואחר כך עבר וגזז ופדה ויש לומר דבשעת פדייה בעינן העמדה והערכה:

במקדיש גיזה עצמה - ורבי מני בר פטיש דלעיל אית ליה שפיר הך דרשא אבל רבא לית ליה דרשה דרבי מני בר פטיש דפטר מקדיש בהמה חוץ מגיזתה וכחישתה מדבעי בסמוך ואלא צאנך למאי אתא:

דף קלה:

ורבנן לא לכתוב לא וי"ו ולא ראשית - וא"ת לרבנן נמי תקשי לא לכתוב צאנך ולא ראשית ואנא ילפינא מדגנך דשותפות עובד כוכבים פטור מראשית הגז דמדאמרי רבנן לעיל ראשית הפסיק הענין משמע הא לאו ראשית הוה ילפינן מרישיה דקרא וי"ל דרבנן לדבריו דר' אלעאי קא אמרי לדבריך דבעי למילף מרישיה דקרא הא ראשית הפסיק הענין:

ואב"א שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי - מתוך פ"ה אחרון משמע דמדגנך ליכא למעוטי שותפות עובד כוכבים דסברא הוא לחלק בין של עובד כוכבים לגמרי בין של שותפות אבל בגז אין סברא לחלק שבכל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מינייהו צאנך ותימה דא"כ מה איצטריך לרבנן קרא דצאנך הא מדגנך דרשינן ולא של עובד כוכבים וילפינן בגז דשל עובד כוכבים פטור וכיון דשל עובד כוכבים פטור של שותפות נמי פטור כדפרישית שאין סברא לחלק צ"ל דלאו סברא הוא כלל דאפילו ידעינן דשל עובד כוכבים פטור מ"מ לא ידעינן דשל שותפות פטור בשותפות עובד כוכבים והשתא מדגנך ילפינן בגז דשל עובד כוכבים פטור ואיצטריך צאנך לשל שותפות אך לפי' קמא בקונטרס דדגנך אתא ולא דיגון עובד כוכבים צ"ל האי

סברא דאי לא תימא הכי לרבנן מנא להו דשותפות עובד כוכבים פוטר בראשית הגז אימא צאנך למעוטי של עובד כוכבים אבל שותפות עובד כוכבים חייב:
אמר רבא ומודה רבי אלעאי בתרומה - נראה דסבר כלישנא בתרא דאין סברא למעט של עובד כוכבים טפי משל ישראל דללישנא קמא דלית לן למעוטי מחד קרא אלא שותפות עובד כוכבים ולא שותפות ישראל לא הוה צריך בכל הנהו דמייתי קרא לרבות שותפות ישראל:

דף קלו.

ביתך דרך ביאתך - תימה אמאי לא אמר שותפות דעובד כוכבים כדקאמר בכל הני דלעיל:
אלא ארצך ל"ל למעוטי חו"ל - אע"ג דמצוה התלויה בארץ היא מכל מקום אצטריך למעוטי משום דאתקש לבשר בחלב בחד קרא. רשב"ם:
אי מה תרומה חייבין עליה מיתה וחומש כו'. ואע"ג דבראשית הגז לא שייכא ביה אכילה ואין בתרומה חומש אלא באכילתה הנאת ראשית היא אכילתה:

דף קלו:

אף ראשית הגז ששיריה נכרין - תימה מנלן דבעינן ששיריה נכרין אי מדכתיב ראשית בראשית הגז נמי כתיב ראשית ומה צריך למילף מתרומה ויש לומר דהא דבעינן בתרומה שיריה נכרים משום דילפינן תרומה מחלה דחלה נקראת תרומה ובחלה כתיב מראשית דמשמע ולא כל ראשית:
כרבי אלעאי בראשית הגז - וה"ה במתנות כדפי' בקונט' אע"ג דכולהו אמוראי בפרק הזרוע (לעיל דף קלב.) סברי שנוהג בחו"ל דהוו יהבי מתנתא בבבל אפילו הכי הלכה כר' אלעאי וה"נ קאמר כרבי יאשיה בכלאים ורוב אמוראין לית להו דר' יאשיה כדמוכח בפ' תולין (שבת דף קלט.) גבי כשותא בכרמא וכן נמי הא דקאמר כר' יהודה בן בתירא בדברי תורה וטובא אמוראי ותנאי סברי בפרק מי שמתו (ברכות דף כב.) דבעל קרי אסור בדברי תורה וא"ת דרב נחמן בר יצחק קאמר הכא דנהוג עלמא כרבי אלעאי וה"ה במתנות ובפ' הזרוע (לעיל דף קלב:) אמר דרב נחמן בר יצחק קניס גלימא ושמא קודם דנהוג הוה קניס גלימא פי' רב האי גאון דהא דאמר בפסחים (דף ז:) כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה היינו בטבילת גר דלא הוי ישראל אלא כשטבל ולא מצי למימר וצונו אבל בשאר טבילות אף על פי שהוא טמא מברך דנהוג

עלמא כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה וי"מ דאכל טבילות קאמר דאע"ג דנהוג עלמא כר' יהודה בן בתירא הרבה מהם היו מחמירין לטבול:

שהמתנות נוהגות בין במרובה בין במועט כו' - וא"ת וליתני נמי הא דתניא לעיל לקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור זה חומר בזרוע ולחיים מראשית הגז וי"ל דלא תני אלא דברים שזה נוהג וזה אין נוהג אבל זה פטור וזה חייב לא קתני:

פרט לטרפה שאינה עוברת - תימה מן הארכובה ולמטה נמי אינה עוברת ושמא דאין הכי נמי דאין נכנסת לדיר להתעשר ודוחק:

לילף צאן צאן מבכור - וא"ת א"כ ג"ש ל"ל דבלא ג"ש ממילא ידעינן דראשית הגז נוהג בטרפה דמהיכא תיתי למעט וי"ל דצאן לא הויא ג"ש אלא גילוי מילתא מה צאן זה דינו בכך אף צאן זה דינו בכך דבדלא צאן לא אפשר שלא לכותבו דאיצטריך לגופיה:

שכן יתום - תימה דהיא גופה נילף שלא' ינהוג יתום בראשית הגז בבכור ה"מ למימר נמי שכן צאנך מצאנך דבמעשר כתיב וכל מעשר בקר וצאן:

לפני - בקונט' מגיה וגרס בפני ופי' בפני הבית משא"כ במעשר שבטלו וקשה וכי מפני שבטל מדרבנן יש לבטל ג"ש אלא לפני גרסינן בכל הספרים ופירוש שמעשר מקודש לפניו ולאחריו משא"כ בבכור וראשית הגז:

דף קלז.

מה"מ - פירוש דראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים ולא בעזים דעזים נמי אקרו צאן דכתיב (בראשית כז) לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים:

אתיא גיזה גיזה - אע"ג דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן גילוי מילתא בעלמא הוא דגז דכבשים הוא ואין זה דבר חדש וקצת משמע דגזרה שוה היא מדפריך בסמוך אלא גיזה גיזה למאי אתא מ"מ אינו דבר חדש:

ולילף גיזה גיזה מבכור - וא"ת והיכי מצינן למילף מבכור דאפילו שור הא צאן כתיב וי"ל דהוה אמינא דצאן לאו דוקא כי היכי דלא תגוז בכור צאנך לאו דוקא:

עוקר מנין ת"ל לקצור תולש מנין תלמוד לומר בקוצרך - ואיצטריך תרי קראי משום דעוקר הוא קצת אורחיה טפי מתולש:

דף קלז:

עד שצבעו פטור - פירש בקונטרס משום דהוי כמו מזיק מתנות או אוכלן דפטור וה"נ גוזל ותימה דא"כ מאי קמ"ל רב חסדא כיון דמתני' היא ובפי' רש"י הראשונים במכתב ידו פירש שקודם שגזז חמש צאן דהיינו כדי חיוב צבע מה שגזז שלא בא לידי חיוב עד

שצבעו והעביר עליו קולמוס ונראה דקמ"ל רב חסדא שלא נפרש מתני' כפירוש שמחק בקונטרס אלא פטור משום דמזיק מתנות כהונה שקנאן בשינוי:

והא אנן תנן - שיעור תרומה עין יפה אחד מארבעים ולא בעי למימר דשמואל איירי בעין רעה דאם כן מאי קמ"ל מתניתין היא במסכת תרומות (פרק ד מ"ג) עין רעה אחד מששים:

אלו דברים שאין להם שיעור הפאה כו' - בירושלמי דמסכת פאה פריך אמאי לא חשיב נמי תרומה בהדייהו דחטה אחת פוטרת הכרי כדשמואל ומשני דתרומה יש לה שיעור למעלה שאין יכול לעשות כל גרנו תרומה כדתנן העושה כל גרנו תרומה וכל עיסתו חלה לא עשה ולא כלום ופריך והרי פאה דאין אדם עושה כל שדהו פאה וקתני ומשני פאה בשעת חיובא דהיינו משמתחיל לקצור אדם עושה כל שדהו פאה דהוי פאה למה שכבר קצר אבל תרומה בתר חיובא דהיינו אחר מירוח אין יכול לעשות כל גרנו תרומה בגמ' דהראיון פריך אמאי לא חשיב אפר פרה ועפר סוטה ורוק יבמה ומשני דלא חשיב במתני' אלא דברים דאי עביד טובא הוי מצוה אבל אין מחויב לעשות אלא כל שהוא:

דף קלח.

הכי גרסינן הניחא למאן דאמר לא זהו אבנטו כו' - כדמוכח בפ"ק דיומא (דף יב.)

דף קלח:

אלמא מתנות דכהן לא מזבני אינשי - פירוש לא מזבני כמו לא זבני דכי היכי דכשלקח ממנו במשקל מנכה לו משום דכשאמר ליה מכור לי ליטרא בשר לא רצה לקנות מתנות ה"נ מתני' שייר אצל מוכר הוי כלוקח הימנו במשקל ולא זבין מתנה דכהן אבל בשלא שייר כלום לא שייך לומר לא זבין שהרי קנה הכל ומיהו הא דקאמר דא"ל מוכר מתנה דכהן לא זבני לך לא א"ש:

מתני' שילוח הקן:

לבד מראשית הגז - וה"ה לבד ממתנות וחדא מינייהו נקט:

כל היכא דתנן בחולין ובמוקדשין לצורך כו' - תימה כיון דאין חילוק בין חולין ומוקדשים אלא בגיד הנשה ובאותו ואת בנו א"כ הכי נמי הוה מצי למימר איפכא שלא לצורך לבד מאותו ואת בנו וי"ל דכיון דחדוש הוא באותו שהוא שלא לצורך כדמפרש ואזיל ולאו מי אוקימנא כו' ניחא טפי לומר לבד מאותו דבר שהייתי סבור שהוא לצורך והוא שלא לצורך:

מאי טעמא אוקימנא לאו משום דקשיא לן כו' - דהא דאשמועינן דולדות קדשים במעי אמן או בהוייתן הן קדושין הוה מצי לאשמועינן בעלמא בלא גיד הנשה אלא איידי

דתנא לצורך תנא נמי שלא לצורך ומ"מ מוקמינן לה בולדות קדשים כיון דמצינן לפרושי דאשמועינן חדוש קצת:

יצא זה שאין אתה מצווה לשלחו אלא להביאו ליד גזבר - פ"ה דטעמא משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה וקשה חדא דלישנא לא משמע הכי ועוד דמסיק ומוקי לה בלא נגמר דינו וא"כ אין בו תקלה ונראה דפשטיה דקרא דריש דמשמע דבמידי שיכול לשלחו משתעי אבל הקדש מצוה להביאו ליד גזבר ופירש בקונטרס מתקח לך לא מצי לאתויי דהא ביצי תורים לא מועלים ולא נהנים ואע"ג דבקדשי בדק הבית מועלים מתניתין איירי בקדשי מזבח לכ"ע ולא פליגי בסמוך אלא בקדשי בדק הבית ולהכי לא מצי ממעט מתקח לך ומיהו לשון להביאו ליד גזבר אין מיושב כל כך דגזבר לא שייך אלא בקדשי בדק הבית:

דף קלט.

כיון דמרדו פקעה קדושתייהו - שמעינן מהכא דאווזים ותרנגולים של חולין שמרדו בבעליהם והלכו להן הוו הפקר והמחזיק בהן זכה דהא הכא היינו טעמא כיון דמרדו הוו הפקר וחייבין בשלוח:

דוקא מת ונפל דליתנהו - לאו דוקא נקט מת דהא שור אפילו נגנב או נאבד נמי חייב באחריותו שהוא קדשי המזבח ולרבי יוחנן נפל נמי לאו דוקא:

לפי שמצינו בהקדשות ומעשר שני כו' - תימה באיזה הקדש מיירי אי דאמר הרי זה מאי איריא דנקט לאחר שנתחללו אפילו הקדש עצמו נגנב או נאבד אין חייב באחריותו אלא על כרחך דאמר עלי אף על גב דבהקדש גופיה חייב באחריותו כיון שנתחלל אינו חייב באחריות המעות ואם כן מה קאמר יכול אף זה כן היאך דומה ערך להקדש שנתחלל:

דף קלט:

שכסוי הדם נוהג כו' - תימה אמאי לא תני שכסוי הדם נוהג בזכרים ונקבות ושלוח הקן אינו נוהג אלא בנקבות:

בדרך כדרב יהודה כו' - וא"ת אמאי איצטריך ריבויא לקן שבים דאי משום דכתיב על הארץ א"כ לא ליכתוב בדרך ולשתוק מעל הארץ ומיהו על הארץ איצטריך למעוטי נשר בשמים אבל קשה דא"כ מאי פריך בסמוך מצא קן בשמים הכי נמי דמחייב ומאי קושיא הא כתיב על הארץ ונראה דפריך דקן בשמים נחייב מבדרך ומעל הארץ נמעט שבים במה ראית:

תא שמע תבנית כל צפור כנף וגו' - וא"ת והא כתיב (תהלים יא) איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור י"ל דפשיטא דדוד לעוף טהור היה מדמה עצמו וכן (שם קכד) כצפור נמלטה מפח יוקשים (ישעיהו לא) כצפרים עפות וא"ת והא כתיב (תהלים פד) גם צפור מצאה בית דאיירי נמי בטמא דאטו טהור מצא טמא לא מצא ומיהו אפשר דמיירי בטהור כדמוכח סיפא דקרא דכתיב ודרור קן לה וצפור דרור היא טהורה כדמוכח באלו טריפות (לעיל דף סב.) והא דכתיב (תהלים קד) אשר שם צפרים יקננו חסידה וגו' אפשר דבכלל חסידה הם כל הטמאים וצפרים היינו טהורה:

דף קמ.

טרפות מחיות נפקא - תימה הא דרשינן מיניה שחיין ראשי אברים וליכא למימר דה"ק דטרפה ידעינן מכל שכן דמחוסר אבר דאמעיט מחיות דאכתי אימא דקרא למעוטי טרפה אתא ולא למחוסר אבר וע"ק דקאמר הניחא למ"ד טרפה חיה דמשמע לדידיה לא ממעטינן טרפה מחיות ובפ"ק דע"ז (דף ה:) אמרינן מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח שנאמר מכל החי אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה ופריך והא מבעי ליה למעוטי טרפה טרפה מלהחיות זרע נפקא הניחא למ"ד טרפה אינה יולדת אלא למאן דאמר טרפה יולדת כו' אלמא ממעט טרפה מקרא דמכל החי אפילו למ"ד טרפה חיה דלמ"ד דיולדת כ"ש דחיה דאפילו למ"ד דחיה מצי סבר דאינה יולדת כדמשמע באלו טרפות (לעיל דף נז:) ומשמע נמי התם דליכא לאוקומי קרא אתרוייהו וי"ל דהתם דלקיום העולם אין סברא למעט מחוסר אבר אלא טרפה דאע"ג דחיה אינה חיה זמן מרובה אבל הכא איכא לאוקומי אתרוייהו ולמ"ד טרפה חיה לא מסתבר למעט מיניה טרפה כיון דאיכא לאוקומי אמחוסר אבר או שמא יש לחלק בין חי לחיות:

למעוטי צפרי עיר הנדחת - תימה הא נמי נפקא מדתנא דבי רבי ישמעאל דכיון שאסורים בהנאה לא קרינן ביה ממשקה ישראל ואפשר דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא דומיא דערלה וכלאי הכרם שלא היה להם שעת הכושר כדאמר פ"ק דמנחות (דף ו.) והילכך אפילו לכפרה מותרות דאי משום הנאה מצות לאו ליהנות ניתנו וצ"ע בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הוא קרבן כשר כיון דלשרפה קיימא:

שלא יזווג לה אחר - צ"ע היאך משמע זה מטהורות וא"ת וחיות ל"ל וי"ל דרבה ורב נחמן בר יצחק לא פליגי אהדדי ותרי מיעוטי חד לדמר וחד לדמר:

לצפרים שהחליפן בעבודה זרה - כאן נמי צ"ל דלכפרה כשרות דאל"כ תיפוק ליה מדתני דבי רבי ישמעאל ומשום הכי נקט שהחליפם בעבודה זרה אבל צפרים הנעבדים פשיטא דאסורין דאין ראויין לכפרה:

דף קמ:

הכי גרסינן וכן נמצא בספר ישן והתניא אם אפרוח טרפה חייב וקא סלקא דעתך דטרפה קאי אאפרוח ומשני הכי קאמר אפרוח שאמו טרפה אבל לספרים דגרסי אפרוחים טריפות אינו מיושב:

שני סדרי ביצים זה על גב זה מהו - פי' אי הוי חציצה ויכול ליקח התחתונים קודם שילוח ואי לא הויא חציצה אסור ליקח עד שישלח כדאמרינן לקמן:

מה ביניהן דלא נגע עלייהו - תימה הא דמחייב לעיל ברובדי אילן היכי מיירי אי אפילו בלא נגע מן הצד כלל מאי משני הכא אף על גביהן דלא נגעה עלייהו והיינו רובדי אילן משמע הא מן הצד נגעה אכתי תקשה דהא חייב ברובדי אילן לעיל אע"ג דלא נגעה כלל ואי לא מחייב לעיל אלא בנגעה מן הצד דוקא אם כן מאי קאמר בסמוך מעופפת איצטריכא ליה דאפילו כנפיה נוגעות בקן כיון דההוא נוגעים במן הצד אכתי תקשה ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת דהא ברובדי אילן מיירי נמי בנוגעים מן הצד:

דף קמא.

לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה כו' - מכאן קשה לפי' ריב"א בפ' אלו עוברין (פסחים דף מז:) דאמר אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכסויי בהו דם צפור והקשה והא יום טוב עשה ולא תעשה הוא ותירץ דנהי דלא דחי מיהו אם עבר על אותו לאו אינו לוקה דהא דלא דחי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דליתיה דעשה דחי ליה והכא משמע דכל זמן דלא עבר ושקלה איכא עשה ולא תעשה וצריך לומר לפירושו שמא דוקא לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדחי ליה לגמרי:

דף קמא:

אי כרבנן משלח ואינו לוקה - הוה מצי למימר דסבר קיימו ולא קיימו הילכך לוקה ומשלח אליבא דרבנן:

אי הכי אמאי אסורות משום גזל - מפורש בסוף השואל (ב"מ דף קב.):